Naul On Nga Mimerr Uripiv

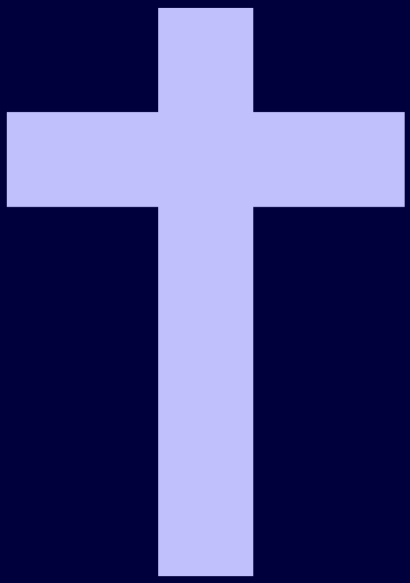

The New Testament in the Uripiv language of Vanuatu

Naul On Nga Mimerr Uripiv
The New Testament in the Uripiv language of Vanuatu

copyright © 1996 Wycliffe Bible Translators

Language: Uripiv (Uripiv-Wala-Rano-Atchin)

Dialect: Uripiv

Translation by: WBT

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:
You include the above copyright and source information.
You do not sell this work for a profit.
You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.
Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 22 Nov 2019
96303ce7-aa0a-513c-862d-415957a542e1

Contents

Matiu 1
Mak 54
Luk 88
Jon 146
Majingen 185
Rom 235
1 Korin 259
2 Korin 284
Galesia 297
Epesas 306
Pilipae 314
Kolosi 320
1 Tesalonaeka 326
2 Tesalonaeka 331
1 TIMOTI 334
2 Timoti 342
Taetas 347
Pilimon 351
Ibrus 353
Jemes 373
1 Pita 380
2 Pita 387
1 Jon 392
2 Jon 398
3 Jon 399
Jut 400
Bori se Jon 403

Nosp̃en nga M̃irres se Iesu Kristo nga MATIU
Muli
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul nga Matiu muli ngel osp̃e suri nosp̃en nga m̃irres, nga Iesu evi jinibb nga Atua muloli rijrijen tevi jinibb sen nir tuwi pa vini, nga pivini p̃ila mauren tevi jinibb sen nir. Ko suri Iesu ngok, ololi rijrijen nga Atua muloli renge Naul On Tuwi arremali. Iesu eak renge vanu se m̃eri Isrel nir, ko elik ko emaur tevi nir ie. Ko nosp̃en ngok sete evi se nir kobbong, ko evi ma se jinibb jijle ne iel ngatan.

Womujnen re naul ngel, Matiu osp̃e suri daron nga Iesu m̃iak e, ko ejilwer suri etajer van re daron nga Jon mipaptaese Iesu, ko Demij mia-rrowrrowe ni. Ko vitunen, ejilwer suri daron nga Iesu m̃itipatune majingen sen re vanu ne Galili, nga muwrai tweni nosp̃en nga m̃irres sen tevi jinibb nir, ko okvisvisenir ko okloli jinibb arres re mesien ser. Ko vitunen, owrai tweni kele daron nga Iesu m̃ilinglingi Galili e ko mian Jerusalem e. Ko osp̃e suri nanu nga Iesu muloli vitue re majingen sen. Ko bongsin, osp̃e suri mijen se Iesu ko daron nga mimaur luwi kele e.

Matiu osp̃e kele nga Iesu evi jinibb nevsivsenien nga m̃irres p̃elak nga orongwose puwrai tweni nale nesesreien se Moses lat nga muto suri. Ko owrai suri kele batun vanu se Atua, nga Atua mivini mivi Numal se jinibb sen nir.

Iesu metka sen nir

1 Ngel evi naul ne metka se Iesu
Kristo metka se Devet, ko metka se
Epram.
2 Ko nise jinibb nir re metka
nen: Epram womu jer. Ko Epram
evesi Aesak, ko Aesak evesi Jekop,
ko Jekop evesi Juta ko niaken sen
nir. 3 Ko Juta evesi Peres ko Sera,
nuru ko tasu se nuru ko Tamar; ko
Peres evesi Esron, ko Esron evesi
Ram. 4 Ko Ram evesi Aminatap,
ko Aminatap evesi Nason, ko Nason
evesi Salmon. 5 Ko Salmon evesi
Boas nga tasu sen Reap, ko Boas
evesi Opet nga tasu sen Rut, ko
Opet evesi Jese. 6 Ko Jese evesi
Numal Devet, ko Numal Devet elesi
luwe kele nesevin se Uria, ko evesi
Solomon. 7 Ko Solomon evesi Re-
opoam, ko Reopoam evesi Apia, ko
Apia evesi Asa. 8 Ko Asa evesi
Jeosapat, ko Jeosapat evesi Joram, ko
Joram evesi Usia. 9 Ko Usia evesi
Jotam, ko Jotam evesi Eas, ko Eas
evesi Esekia. 10 Ko Esekia evesi
Manasa, ko Manasa evesi Amon, ko
Amon evesi Josia. 11 Ko Josia evesi
Jekonia ko niaken sen nir. Renge
daron nen ko aron tertere nir arteka
twenir van re Bapilon e suri nuval.
12 Arteka twenir jile osuw, ko Jeko-
nia evesi Sealtiel, ko Sealtiel evesi
Serupapel. 13 Ko Serupapel evesi
Apiut, ko Apiut evesi Eliakim, ko
Eliakim evesi Asor. 14 Ko Asor evesi
Satok, ko Satok evesi Akim, ko Akim
evesi Eliut. 15 Ko Eliut evesi Eliesar,
ko Eliesar evesi Matan, ko Matan
evesi Jekop. 16 Ko Jekop evesi Josep
diwen se Merri, nga mivi tasu se
Iesu nga marveruse Mesaea.
17 M̃itipatun re metka renge
Epram, musuwsuw re Numal Devet,
evi metka esngavöl drromon ivij
(14). Ko m̃itipatun kele renge Devet,
musuwsuw re daron nga marteka
twenir van re Bapilon, evi metka
esngavöl drromon ivij kele. Ko
m̃itipatun kele renge daron nga
marteka twenir van Bapilon mijpari
daron nga Kristo m̃iak e, evi metka
esngavöl drromon ivij kele.

Iesu eak

18 Iesu Kristo errmali iel ngatan
erpel. Arlingi ore Merri, Iesu tasu
sen. Ko setewor evan ji diwen sen
Josep, ko Merri etaole nga m̃ilesi nga
ni m̃itetaur. Suri Nem̃in On ko esilvi
ni. 19 Ko Josep, Merri diwen sen,
evi jinibb nga mumomsawos m̃irres,
ko orrorrmi p̃ilinglingi silveni ne-
sen sen bbong; omusus puwrai tevi
jinibb nir, tuloli Merri non tiwis.
20 Ko daron nga murrorrmi nanu
ngel e nir, ko anglo san se Atua
eplari jin renge bori san ko owrai
owra “Josep, nik kuvi metka se De-
vet, sete kupmetutu kuptekai ko wor
Merri pivi nesevin som. Suri bipi
nga musloi ngok, Nem̃in On ko elai
tevi. 21 Mian ko vinok Merri pia-
wosi natun norman san, ko kupa-
lingi nisen piwajie Iesu. Suri ni
pia-tekai tweni jinibb sen nir renge
nololien ser.”
22 Nanu ngok eplari jile osorsan
tevi nale san se Atua nga propet
sen san owra wowomue tuwi pa:
23 “Nesen m̃elakel osloi bipi mian
ko pia-wosi natun norman san, ko
para-lingi nisen piwajie Emanuel.”
Ko nais nen arieni erpel: “Atua
eptevi kerr.”
24 Mian ko Josep emra re meturen
sen; ko ololi suri erpe nga anglo
se Numal muwrai tevi ni, ko etkai
nesevin sen.25 Ko sete evan jin ejpari
daron nga muwosi natun norman
m̃iak. Ko daron nga m̃iak jile
musuw, ko elngi nisen ewajie Iesu.

2

Jinibb sopor nga norongwosien ser milep arini arwera parlesi Iesu

1 Iesu eak renge Betliem ne Jutia,
ko renge daron nen, Erot evi batu
numal. Ko sete epriv, ko jinibb
sopor nga norongwosien ser milep
arivel re vanu m̃inij san nga muto
ngasu renge Is, ko arini Jerusalem
e. 2 Ko arsusi arwera “Nibeni bipi
wel nga m̃iak nga pivi numal se m̃eri
Isrel nir? Namlesi moju sen eplari,
ko namini tweni nablotoe ni.”
3 Daron nga numal Erot murnge
nanu ngel e ko eririr elep, ko erpok
kele re m̃eri Jerusalem kele nir aririr
elep kele. 4 Ko Erot everus kor-
toni jinibb nga marlelep ne sulsulen
nir ko jinibb nevisvisenien ne nale
nesesreien nir, ko osusi tevir owra
“Nibeni lat nga Mesaea p̃iak ren?”
5 Ko nir arij weli ni, arwera “Mesaea
p̃iak renge Betliem re Jutia. Suri
nale san se Atua nga propet san
muli wowomue tuwi ngel, owra 6 ‘Ko
nik, Betliem re Jutia, setete kuwelili
renge jinibb nga marlelep nir renge
Jutia. Natum san nga pia-pelari jim
pivi numal nga pia-metmete jinibb
suk nir m̃eri Isrel.’ ”
7 Mian ko vitunen vajin numal
Erot everus silveni bbonge jinibb
nen nir ne Is vini ji ni, ko osusi tevir
owra “Moju nen eplari re daron
sev?” 8 Arwera suri jile tevi, ko
Erot ekrekrasir owrai tevir, “Erres,
kapan kappej bipi wel nen p̃irres,
ko poro kaplesi ni, ko kaploli inu
borongwose; ko inu kele ban bolotoe
ni.” Ko Erot okoni twenir arivel van
Betliem e.
9-10 Ko daron nga marivel kele
vajin, ko arlesi kele moju nga; ko
artaole, ko arir temijpal. Ko moju
nga owowomu kele nir, ko nir arvi-
juri. Arvijuri moju nga mian ko
oto jer mare momsawose naim nga
Iesu m̃iak ren. 11 Ko daron nga
maran loloim e, arlesi bipi wel nen
nuru tasu sen Merri. Ko arjipa van
ngatan ko arlotoe ni. Arlotoe jile
ko arsaro van renge nolo narr ser,
ko arlai merrenien ser tevi ni, arla
gol ko prangkinsens ko mir. 12 Mian
ko vitunen vajin arlesi bori san nga
Atua ewer orer sete parkali lweni ji
Erot e. Ko arkali lweni re sel m̃inij e
van renge vanu ser e.

Josep ko Merri orwosi natu nuru arwolu van Ijip e

13 Ko daron nga lartul nga norong-
wosien ser milep marivel e vajin,
ko anglo san se Atua eplari ji Josep
renge bori san ko owrai tevi owra
“Kuptur imare kupwosi bipi wolok

ko tasu sen, kapwolu van Ijip mun e. Ko kaplik iok pijpari daron nga bea-wera lweni nale tevim. Suri Erot owra pirevji pini, ko otomori pa pipej." 14 Daron nga anglomuwrai jile tevi Josep nat nga mupong nen, ko Josep otur imare, owosi bipi wel nen, ko nir tasu sen arwolu van Ijip mun e. 15 Ko arlik iok ejpari nga Erot mimij.

Ngok eplari osorsan tevi nale se Atua nga propet sen san muwrai wowomu pae tuwi, "Inu beveruse natuk piplari Ijip ko vini."

Erot okoni jinibb nuval sen nir nga parevji pini bipiwarreng nir

16 Mian ko vitunen vajin Erot orongwose jinibb ne Is nen arkerkerasi, ko ololar lengleng. Ko okoni jinibb ne nuval sen parevji pini bipi norman nir re Betliem ko rrale p̃etp̃eti Betliem, nga sia ser ejpari eru ko sia ser mulwi vitan. Ngel osorsan tevi daron nga jinibb ne Is marwerai tevi.

17 Ngok eplari erpe nale se Atua nga Jeremaea muwrai wowomue tuwi: 18 "Arunge dingen san renge ngaim ne Rama, arting nga arting lengleng. Rejel ko etengsi natun, ko omusus parjinge, suri natun armij pa osuw."

Josep arivel lingi Ijip, ko arluwi van Nasret e

19 Mian ko Erot emij vajin, ko anglo se Atua eplari kele ji Josep renge bori san renge Ijip ko owrai tevi, owra 20 "Kuptur imare, kupwosi bipi wolok, ko kami tasu sen, kapluwi van re vanu Isrel kele e. Suri m̃er nga muwra pirevji pini bipi wolok emij pa osuw." 21 Ko Josep otur imare ko owosi bipi wel nen, ko arluwi van re vanu Isrel e.

22 Mian ko Josep ornge kele nga Arkelaos ela wani milnge tata sen Erot, evi numal ne Jutia. Murnge ko emtutu pian iok e. Mimtutu pian iok e, ko elesi bori san kele nga Atua ewer ore sete pian, ko arwolu van re vanu ne Galili e. 23 Ko arini arlik renge ngaim san nga nisen Nasret. Ngok eplari wor osorsan tevi nale se Atua nga propet sen san muwrai wowomu pae suri Kristo, "Ni parveruse m̃eri Nasret ko."

3

Jon Baptaes ewerwer renge lolo merwer

1 Mian mian ko vitunen Jon Baptaes evini ewerwer re lolo merwer ne Jutia, owra 2 "Nolo kami pulululwi, suri otomori le pa batun vanu ne melrin p̃irrmali." 3 Suri Jon evi m̃er nga Atua m̃ijilwer suri renge nale ngel nga propet Aesea muli tuwi pa, muwra "Jinibb le san ekail renge lolo merwer, owra 'Kaploli lilane sel se Numal puto metmet terai. Kaploli mesekle sel sen nir parmetet p̃irres.'

4 Jon sunsun sen erpe propet Elaeja tuwi. Ori nevlu kamel, ko netatuw sen arloli nevlu buluk e. Ko re devjen nga re nanen sen e, elai nato nga mok-rowrow re mösmös ko narrlu sukabak nga m̃ierri orivi nanen sen.[A] 5 Ko nir jijle ne Jerusalem ko ne Jutia ko rrale nuwi seser ne Jortan arivel ko arini jin. 6 Arini jin, ko daron nga marwera tweni nololien ser, ko Jon epaptaes nir renge nuwi seser ne Jortan.

7 Ko daron nga m̃ilesi Parasi ko Satusi, nga marivi jinibb nga marlelep re m̃eri Isrel nir, ko Jon owrai tevir: "Kamivi jinibb nga kamsij O! Kamirpe metka ne num̃et. Ko weta, kami kamrongwos kapwolu asi ko renge lolaren se Atua nga pia-vini? 8 Poro nolo kami pulululwi, rrek erres kapviseni wenen nen. 9 Sete kapwerwerai tevi kami: 'Epram evi metka se kerr, ko ngok rramivi pa jinibb se Atua ko.' Nu nuwrai tevi kami: Atua orongwos p̃ilai nevöt nawon ngel nir ko p̃irienir parivi metka se Epram. 10 Lelingen ngel artori batu deli oto metmet nga

[A] **3:4** narrlu sukabak nga m̃ierri: eg blong sugabag; honey.

parta ototvi lapẽ nai nir; ko nai jijle nga marsij, sete wener marres mun, parta twenir parwirr nir van renge nabb nga mĩin. 11 Nu nupaptaes nuwi e kami, kami nga nolo kami mulululwi. Ko san nga pivivitu suri inu, ni ean wor mare renge inu. Inu sete nurres rragrrag nuvter re ðesai but sen nga mĩirae. Ni pia-paptaese kami re Nemĩin On ko nabb. 12 Ni otori nai juljule san renge nevren nga pujlujle wene wit e nir, ko dokolvir parwirr lingi jelangir; ko pĩser kortoni jelangir pĩlngir renge ðepeim sen, ko pusli dokolvir renge nabb nga sete san orongwose pivsi pini.”

Jon epaptaese Iesu

13 Vitunen Iesu evel re Galili vini re nuwi seser ne Jortan, pian ji Jon pĩpaptaese ni. 14 Ko Jon owra pĩwer ore ni, owra “Erpese nik kuvini jik nga inu ðepaptaese nik? Erres ma poro nik kuppaptaese inu.” 15 Ko Iesu erij weli, owra tevi ni: “Puto pirpok ko wor, nga rroporloli nanu jijle nga Atua mimrreni parpelari.” Ko ni epaptaese ni vajin.

16 Ko Iesu daron nga mĩipaptaes jile, evel lingi nuwi evesane, ko elesi melrin etpĩr; ko elesi Nemĩin se Atua ojubbul erpe wumẽr, ko evini esilvi ni. 17 Ko drrelan san eplari re melrin, owra “Morok evi natuk nga memrreni, nurnge erres elep suri ni.”

4

Demij orrowrrowe Iesu

1 Daron nga Jon mĩipaptaes jile Iesu musuw vajin, Nemĩin On etkai Iesu van re lolo merwer nga Demij purrowrrowe ni. 2 Ko Iesu elngi tweni nanen, owra pulot van ji Atua. Ko mulot mian mian mijpari vajin nabong ngavöl ivij (40), vitunen ko ornge numer eaji lenglenge. 3 Ko Demij, nga mok-rrowrrowe jinibb, evini jin, owra puloli Iesu pivitan. Ko owrai tevi ni: “E, nik kuvi pa Atua natun, ko numer ajim. Kupwerai tevi nevöt nawon ngel nir, parivi niv.” 4 Ko ni erij weli ni, owrai tevi ni, “Ejki, sete bololi, suri aruli erpel renge Nale On se Atua, ‘Jinibb sete orongwose pimaur kis e niv kobbong; pimaur e nale jile ngok nga miplari renge jingo Atua.’ ”

5 Vitunen Demij etkai Iesu van renge ngaim nga muon renge Jerusalem, ko elngi renge drrom-drromo Naim On mare jer, 6 ko owrai tevi, “E, nik kuvi pa Atua natun. Kuprow jubbul vitan. Suri aruli erpel renge Nale On se Atua: ‘Atua pia-koni anglo sen nir, parwosinik renge nevrer mare, suri nik tukjilaklak wos ðelam renge nevöt.’ ” 7 Ko Iesu owrai tevi: “Ejki, sete bololi, suri aruli kele erpel renge Nale On se Atua: ‘Nik sete kuprrowrrowe Numal Atua som te, pijki.’ ”

8 Vesan kele Demij etkai Iesu van re botwen san nga muwu mare jer, ko evisenie ni batun vanu jile ne iel ngatan nir, ko nosrövien nen nir. 9 Ko owrai tevi, “Poro nik kupjipa van ngatan kuplotoe inu, ko bealai nanu jile ngel nir tevim.” 10 Ko Iesu owrai tevi ni, “Kupruj ngasu, Demij, suri aruli erpel renge Nale On se Atua: ‘Nik kuplotoe Numal Atua som, ko ni kobbong nik kupmajing sen.’ ” 11 Muwrai jile tevi, ko Demij elinglingi ni. Ko anglo sopor arini ji ni ko armetmete ni.

12 Vitunen Iesu ornge nale nen nga marlingi Jon renge naim ne nekaien, ko ni olwi van Galili e. 13 Mivini Galili, ko setemun evan Nasret, elinglingi Nasret ojpon ko etajer van Kapaneam e, ko elik ie. Kapaneam evi ngaim san nga muto devje nuwito nga milep nga mubbun rrerrale nisen Galili, renge vanu ne metka se Sepulon ko Naptali. 14 Ngok eplari osorsan tevi nale san se Atua nga propet Aesea muli tuwi pa, owra 15 “Vanu se Sepulon ko vanu se Naptali re devje nuwi seser ne Jortan van re devjen nga ngalu e

renge dis; jinibb nen nir arivi jinibb
ne vare. 16 Arivi jinibb nga marlik
renge nemalik, mian ko arlesi vajin
moron nga milep. Ko jinibb nir
nga marlik renge vanu ne namol ne
mijen, moron ngok eplari jir."

17 Renge daron nen, Iesu etipatun
nga m̃iwerwer, owra "Nolo kami
pululwi, suri otomori le pa batun
vanu ne melrin p̃irrmali."

Iesu everuse jinibb sen ivij

18 Renge nabong kele san, Iesu
evel sere renge jeli nuwito ne Galili.
Ko elesi niaken eru, Saemon nga
marveruse Pita, ko Antru. Ortuwe
niva renge nuwi, suri orivi jinibb
nga morok-revrevei nai. 19 Ko
Iesu owrai tevi nuru, "Kopor-vijuri
inu, ko inu bea-loli kamru kopor-ivi
jinibb nga morok-revrevei jinibb."
20 Ko ngavilvil nuru orlinglingi niva
se nuru ko orvijuri ni.

21 Ko Iesu evel rujruj kele sopon
ko elesi niaken kele eru, Jemes ko
Jon, nuru tata se nuru Sepeti renge
drrav ser, arilile niva ser. Ko
everuse nuru. 22 Ko ngavilvil nuru
orlinglingi drrav ko tata se nuru, ko
orvijuri ni.

Iesu evisviseni jinibb nir, ko ololi nir nga marmesi arres luwi

23 Ko Iesu evel jile re Galili, ko ok-
visviseni renge naim gortien ser, ko
ok-werwer suri nale nga m̃irres suri
batun vanu ne melrin. Ko ok-loli nir
nga marmesi mesien lele arres luwi.

24 Mian ko nosp̃en sen arsup̃e
renge Siria jile. Ko jinibb nir arwosi
jinibb jijle nga marmesi vini jin.
Armesi mesien lele: sopor niber
arerer, ko sopor demij esisilvir, ko
sopor nem̃i nai ololir armijmij, ko
sopor nga niber sopor mimij. Ko
ololi nir arres luwi. 25 Ko delung
elep arvijuri ni, jinibb ne Galili nir,
ko Dekapolis nir, ko Jerusalem nir,
ko Jutia nir, ko nir nga marlik van
devje Jortan e.

5

Iesu evisviseni jinibb sen nir renge botwen mare

1 Daron nga Iesu m̃ilesi delung nir,
ko otongsa van mare renge botwen
san ko elik ngatan. Ko jinibb sen
nir arini jin, arlik rrale. 2 Ko ni esa
jingon etipatun evisvisenir owra
3 "Neiren renge nir nga norrorrmien
ser mian ngatan,
suri batun vanu ne melrin evi pa se
nir ko.
4 Neiren renge nir nga marok-taure
dauren ne nololien,
mian ko Atua pia-jinge nir ko.
5 Neiren renge nir nga nolor maran
ngatan jer,
suri mian ko dan pia-ivi se nir ko, ko
nanu jile nga marto rengen.
6 Neiren renge nir nga marmer-
rmerreni nga murrun nga
m̃irres puto p̃irres, erpe jinibb
armerrmerreni nanen ser ko
nuwi num̃er,
mian ko Atua pia-la nanu nga
marmerrmerreni tevir ko.
7 Neiren renge nir nga marok-telasi
jinibb,
mian ko Atua pia-telasi tweni nir ko.
8 Neiren renge nir nga nolor mar-
wokwok,
mian ko nir para-lesi Atua ko.
9 Neiren renge nir nga marok-loli
demat,
suri mian ko jinibb nir para-veruse
nir Atua natun ko.
10 Neiren renge nir nga jinibb mar-
loli m̃isij tevir suri arloli nanu
nga marres,
suri batun vanu ne melrin evi pa se
nir ko.
11 "Ko neiren renge kami poro
jinibb nir parwor suri kami, ko
poro nir parloli p̃isij tevi kami, ko
poro nir parkerkeris p̃isij tevi kami,
parwera nanu lele nga marsij suri
kamivi inu jinibb suk nir. 12 Kami
kap̃ir pilep, suri nowli kami elep re
melrin, osorsan tevi nowli propet
san. Suri propet nir nga mar-
wowomue kami tuwi, jinibb arloli
esij ko pa tevir erpok.

Sol ko Moron

13 “Murru kami nga m̃irres arirpe
sol se jinibb jijle nir nga marok-lingi
re nanen ser. Ko poro nga sol dilten
nga m̃irres pivel lingi jijle, ko p̃irres
luwi pirpese ko? Erres re parlai ko
parsor tweni, ko jinibb parivivel ren
parbbötbböt ren vajin.
14 “Ko murru kami nga m̃irres
erpe moron se jinibb jijle nir. Moron
sete orongwos puto teptepi; osorsan
tevi ngaim nga milep san nga muto
limjer mare re botwen. 15 Ko poro
jinibb san pusli nasul, ko sete orong-
wos putori ngatan; putori mare
sopon, ko puloli jinibb jile parlesi
moron. 16 Kami kamivi nasul nen.
Moron se kami pimor wor van ji
jinibb jile, puloli jinibb jijle parlesi
majingen se kami nga m̃irres, ko
parsurövi Tata se kami nga m̃ilik
renge melrin.

Iesu osp̃e suri nale nesesreien se Moses

17 “Sete kaprrorrmi inu nuvini
tweni bolokloksi nale ne nesesreien
nir ko nale se propet nir nga
marto re Naul On. Inu sete nuvini
tweni bolokloksir, ejki, nuvini tweni
bololir parpelari le. 18 Nuwretun
nuwrai tevi kami, pia-jipari daron
nga melrin ko iel ngatan pora-asi,
sete bebje nale nesesreien san p̃iasi
nawon, pia-jipari nga nanu ngel ji-
jle nir para-pelari. 19 Poro jinibb
p̃isan putor otvi nale nga welwelili
jer nen san renge nale nesesreien,
ko pivisvisenie jinibb nga parloli
pirpok kele, m̃ernen parveruse pivi
jinibb nga welili jer renge batun
vanu ne melrin. 20 Inu nuwrai
tevi kami, kaploli nanu nga parres,
parasie jinibb nevisvisenien ne nale
nesesreien nir ko Parasi nir. Poro pi-
jki, setete kami kamrongwos kapan
renge batun vanu ne melrin.

Iesu evisviseni suri sel ne lolaren

21 “Kami kamrunge pa nga marw-
erai pa tevi ɓirtera ne tuwi nir renge
Naul On, ‘Sete kuprevji pini jinibb
pisan. Ko poro jinibb san pirevji
pini jinibb pisan, m̃ernen pia-sij ren
re daron nga Atua puwra suri lat
nga puto suri tevi jinibb nir.’ 22 Ko
inu ma nuwrai tevi kami vajin, Poro
jinibb p̃isan pulolarsi tuwan kob-
bong, m̃ernen pia-sij ren re daron
nga Atua puwra suri lat nga puto
suri tevi jinibb nir. Ko poro jinibb
p̃isan puwrai tevi tuwan, ‘Kulen-
gleng,’ m̃ernen pia-sij ren re nosp̃en
se numal nir. Ko poro jinibb p̃isan
puwrai tevi tuwan, ‘Kuvi jinibb nga
kumloli sagraut nanu,’ m̃ernen pia-
sij ren renge nabb ne norongen nga
m̃isij.
23 “Ko erpok, daron nga kumla
merrenien som vini re nawot nga
marok-sulsul ren tevi Atua, ko iok-
poro kuprrorrmi jipari nga nik kum-
loli tuwam ololar, 24 kuplingi mer-
renien nen puto mun, ko kupan
kuploli p̃irres tevi tuwam, pusuw, ko
kupluwi vini kele kupa-la merrenien
som vajin.
25 “Ko poro nga jinibb san nga
kumloli mulolar p̃itkai nik nga ko-
poran re nosp̃en se numal nir, kup-
saro pingavil, kuploli p̃irres tevi ni.
Poro mijki, ko ni tia-lingi nik tevi
numal nga mok-wera suri lat nga
puto suri re jinibb nir, ko ni tia-lingi
nik tevi jinibb ne naim ne nekaien,
ko m̃ernen tia-lingi nik renge naim
ne nekaien. 26 Nuwretun nuwrai
tevi nik, sete kurongwos kupivare re
naim ne nekaien pijpari daron nga
nik kupkele lweni nevöt nen jijle.

Iesu evisviseni nir renge sel nga marloli m̃isij tevi nesevin

27 “Ko kami kamrunge nga mar-
werai kele renge Naul On arwera
‘Sete kupvenae nesevin m̃inij.’ 28 Ko
inu ma nuwrai tevi kami vajin,
Poro nga jinibb p̃isan pimteni rres
nesevin kobbong ko nolon pivnae,
ngok nolon ololi pa esij jile ko tevi
vinnen. 29 Ko poro nga metem rres
puloli nik kupvitan pirpok, ko kupla
tweni re nik, kupwirre. Erres p̃elak
kobbong re metem devjen pijkie, evi
nanu nga welili kobbong, renge poro
nga parwirre nibem totoklai pian

renge lat ne nejijkien. 30 Ko poro
nga nevrem rres puloli nik kupvitan
pirpok, ko kupta tweni re nik ko
kupwirre. Erres p̃elak kobbong re
nik nevrem devjen pijkie, evi nanu
nga welili kobbong, renge poro nga
nibem totoklai pian renge lat ne
nejijkien.
31 “Ko arwerai kele renge Naul
On arwera ‘Isi nga p̃ilngi kurtweni
nesevin sen puli naul san suri, ko
p̃ilai tevi vinnen.’ 32 Ko inu ma
nuwrai tevi kami vajin, Poro nga
jinibb san nesevin sen sete puloli
womue batun, ko m̃ernen bbong
p̃ilngi kurtweni nawone, ko m̃ernen
ololi esij nga nesen sen pian pivitan
re norman m̃inij. Ko poro nga
san p̃ilesi vin nga m̃er nga m̃ilngi
kurtweni ngok, m̃ernen evitan re
nesevin ngok.

Iesu evisviseni nir nga marok-loli rijrijen nga marterter

33 “Ko kamrunge kele nga mar-
werai tuwi renge Naul On, ‘Sete
kurongwos kupwera nise Atua nga
puloli rijrijen som p̃iterter, ko mian
ko vitunen ko kuptor otvi nale nen.
Poro kupwera nise Atua, ko kuploli
ko wor pusorsan tevi kumwerai.’
34 Ko inu ma nuwrai tevi kami vajin,
Sete kupwera rragrrag nise nanu
san nga puloli rijrijen som p̃iterter.
Sete kupwera nise melrin, suri evi
lat seksakel se Atua; 35 sete kupwera
nise dan, suri evi lat nga m̃ilngi
ƀelan ren daron nga m̃isakel re
nai seksakel se ni; sete kupwera
nise Jerusalem, suri evi ngaim nga
milep se Numal nga milep. 36 Ko
sete kupwera nise batum kele daron
nga kumloli rijrijen e, suri nik sete
kurongwos kuploli rao batum san
puwuwer rrek pimotmot. 37 Ko
daron nga ma kumrijrij nga kuploli
nanu san, ko kuploli ko wor nanu
nen; ko daron nga kumrijrij nga sete
kuploli nanu san, ko sete kuploli
nanu nen. Murrun nga parwera
nawon nise nanu daron nga parijrij,
arivel ji Demij kobbong vini.

Iesu evisviseni nir nga marwera parkele lweni murrun nga marsij nir

38 “Kamrunge nga marwerai kele
renge Naul On, ‘Poro san pulokloksi
metem tuwen, ko nik kupkele lweni
kuplokloksi meten tuwen. Ko poro
san puti rrawe liwem san, ko nik
kupkele lweni, kuputi rrawe liwen
san.’ 39 Ko inu ma nuwrai tevi kami
vajin, Sete kupwer ore jinibb nga
m̃isij. Poro pungasim, ko puwje
vasum rres, ko kuprieni nom, ko
puwje kele vasum devjen kele. 40 Ko
poro jinibb san puwra p̃ilngim renge
nosp̃en se numal nir ko p̃ilai sunsun
som tuwen, ko kuplinglingi kele p̃ila
sunsun ne melas som. 41 Ko poro
jinibb san puon terter nik kupsa
narr sen van ngasu, ko nik kupsai
van ngasu jer wor. 42 Ko poro jinibb
san pungoni nanu san ji nik, kuplai
tevi ni; ko poro jinibb san owra p̃ilai
mun jorom, sete kupwer ore ni.

Iesu evisviseni nir nga parmerreni ko wor devje nuval ser

43 “Kamrunge nga marwerai kele
renge Naul On, ‘Kupmerreni se-
lem ko kupungasi jinibb nga mok-
loli m̃isij tevim.’ 44 Ko inu ma
nuwrai tevi kami vajin, Kapmer-
reni wor jinibb nga marok-loli m̃isij
tevi kami, ko kapverus suri nir nga
marungasi kami. 45 Pirpok ko kapivi
natu Tata se kami mawos nga m̃ilik
renge melrin. Suri ni ololi nial
sen esin ji jinibb nga marres ko
nga marsij, ko okoni naus ous ji
jinibb nga marres ko nga marsij.
46 Poro kapmerreni lartul nga bbong
marmerreni kami, ko ngok sev ko
pivi nowli kami ren? Iok jinibb
nga marok-lai takis kele, nga jinibb
jijle nir marungasir, nir kele arok-
loli kobbong erpok. 47 Ko poro nga
kapwera ‘erres’ tevi tuwa kami nir
kobbong, kamloli nanu nga jinibb
jijle kobbong nir marok-loli. Jinibb
nga marlik re devjen nga vare nir
arok-loli kele erpok.

48 “Ngok pirpel ma, kami kapivi
wor jinibb mawos nga kapmom-
sawos p̃irres jijle ko, pirpe Tata se
kami nga m̃ilik re melrin ni omom-
sawos erres jile.”

6

Sel nga marla nanu tevi ƀeres (puaman) muto suri

1 Ko Iesu owra “Kapmetmet, sete
kaploli nanu nga m̃irres nga jinibb
nir parlesi nawone. Poro pirpok,
ko nowli kami nga Tata se kami
nga m̃ilik re melrin pia-lai tevi kami
tijkie, suri jinibb arsurövi pa kami
osuw.
2 “Erpok, daron nga nik kumlai
nevöt tevi ƀeres, sete kupsup̃supe
kele tevi jinibb nir, pirpe lartul
nga marivel re sel eru marok-loli
re naim gortien nir ko renge sel
nir, nga marwera jinibb parsurövir.
Nuwretun nuwrai tevi kami, nir
arlai pa nowlir ko osuw. 3 Ko nik
ma, daron nga nik kuplai nevöt tevi
ƀeres, kuplai silveni kem̃kam̃e, sete
jinibb san purongwose. 4 Ko Tata
som vajin nga m̃ilesi nanu nga muto
silveni pia-lai nowlim tevim.

Iesu evisviseni nir renge sel mom-sawos ne loten

5 “Ko daron nga kamlot e, sete
kaploli pirpe lartul nga marivel re
sel eru. Nir armerreni partur renge
naim gortien nir ko partur ore
mesakelkel ne sel nir, nga jinibb nir
parlesi nir parlot. Nuwretun nuwrai
tevi kami, nir arlai pa nowlir ko
osuw. 6 Ko nik ma, daron nga nik
kuplot, kupan renge naim som ko
kupkikiorore metali, ko kuplot van
ji Tata som nga m̃ilik silveni. Ko
Tata som nga m̃ilesi nanu nga muto
silveni pia-lai nowlim tevim.
7 “Ko kami, daron nga kaplot, sete
kapwer lululweni nanu nga kami
sete kamrongwose, pirpe jinibb nga
marlik vare marok-loli. Suri nir
arrorrmi poro nga nir parwer lulul-
weni pirpok, ko atua ser nir parunge
loten ser. 8 Sete kami kaploli pirpok
pirpe nir, suri Tata se kami orong-
wose womu pae sev nga nevre kami
marmumrrol ren, vitunen ko kama-
ungoni ni. 9 Ko ngok kami sel nga
kaplot ren pirpel le: Kapwera
‘Tata se kem, nik nga kumlik renge
melrin,
Nik nisem on. Nammerreni jinibb
jijle nir partori nisem.
10 Nammerreni nik batun vanu som
pivini iel ngatan.
Nammerreni nik marongen som pi-
plari iel ngatan, pirpe nga
muto pa re melrin.
11 Kupla nanen pivter tevi kem lelin-
gen, nabaani.
12 Ko kuptelasi tweni nololien se
kem, pirpe nga kem namok-
telasi pa nanu nga marsij nga
jinibb nir marok-loli tevi kem.
13 Ko sete kuploli nanu parini par-
rowrrow p̃elake kem. Ko
kuptor ore Demij, sete pivini
pulokloksi kem.
[Suri batun vanu evi som, ko dert-
eren evi som, ko nosrövien
evi som, ko parto pijpari tuwi
ngok vini. Amen.]’B
14 “Suri poro kami kaptelasi tweni
nololien se jinibb nir nga marok-loli
tevi kami, ko Tata se kami nga m̃ilik
re melrin kele p̃itlasi tweni nololien
se kami kele vajin. 15 Ko poro sete
kaptelasi tweni nololien se jinibb
nir, ko Tata se kami kele sete mia-
telasi tweni nololien se kami kele
vajin.

Murrun nga parlingi kurtweni na-nen lat nga muto suri

16 “Ko daron nga kamlingi
kurtweni nanen nga kaplot van
ji Atua, sete kaploli pirpe lartul
nga marivel re sel eru. Arloli
nor ous nawon nga jinibb nir
parongwose nga marlinglingi tweni
nanen ser. Nuwretun nuwrai tevi
kami, nir arlai pa nowlir osuw,

B **6:13** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Matiu oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

suri jinibb arsurövir pa. 17 Ko nik,
daron nga nik kuplingi kurtweni
nanen nga kuplot, kupwirap vaseni
nom ko kuploli lilane nom p̃irres
pirpe bbong nabong jijle komok-
loli. 18 Pirpok, ko jinibb nir sete
parongwose nga nik kumlingi tweni
nanen. Ko Tata som ma nga m̃ilik
silveni, ni kobbong purongwose; ko
Tata som nga m̃ilesi nanu nga muto
silveni pia-lai nowlim tevim.

Nijor renge melrin

19 “Sete nolo kami parkul, ko sete
kapok-ser kortoni kis joro kami nga
marres iel ngatan. Suri momom
tuti ko doto nir tarurro lokloksir,
ko jinibb venao tubbri lut nabbu
ko tian tivevna loloim. 20 Nolo
kami parres, ko re sel ngok, kapok-
ser kortoni joro kami nga parres
parto renge melrin mare. Suri mo-
mom sete orongwos puti, ko doto
sete arongwos parurro lokloksir, ko
jinibb venao sete orongwose pubbri
lut nabbu ko pian pivevna loloim.
21 Ngok poro nga jorom puto renge
lat nga m̃irres, ko nolom kele p̃irres,
suri jorom oto pa lat nga m̃irres
osuw.

Moron ne niben

22 “Mete jinibb erpe moron ne
niben. Poro nga metem p̃im̃erer,
ko moron puwun saut re nibem
totoklai. Ngok owra puwra, poro
nga nolom p̃irres, ko mauren som
totoklai kele p̃irres. 23 Ko poro
nga metem p̃isij, ko nemalik puwun
saute nibem totoklai, suri metem
erpe moron ne nibem. Ngok owra
puwra, poro nga nolom pukul, ko
mauren som totoklai kele p̃isij jile.

24 “Sete jinibb san orongwos
p̃imajing se numal p̃ieru pivesane.
Poro pirpok, ko tungasi nuru tuwen,
ko timrreni nuru tuwen nen. Erpok
ko, sete Atua orongwos pukonim re
majingen sen poro nevöt mukonim
pa renge majingen sen. Suri sete
kurongwos kupmajing se nuru korti
pivesane.

Atua orongwos pimetmet kami p̃irres

25 “Suri nanu ngel, nuwrai tevi
kami, sete kaprrorrmi p̃elake mau-
ren se kami. Sete kapok-wera ‘O,
rrapurroi sev le?’, rreknga ‘O, rrap-
mini sev le?’, rreknga ‘O, rrapuri
sunsun sev le?’. Mauren se jinibb
nir evi nanu nga milep nga Atua
m̃ilai pa tevi jinibb nir. Nanen evi
nanu nga welili jer kobbong—Atua
orongwos p̃ilai kele kobbong. Ko
nibe jinibb nir kele evi nanu nga
milep nga Atua m̃ilai pa tevir. Sun-
sun evi nanu nga welili jer kobbong
—Atua orongwos p̃ilai kele kobbong.
26 Kaprrorrmi ta numön nga marok-
il suri mesa ngok nir. Nir sete aruw
ko sete arili tweni, ko sete arlingi
nanen ser renge ðep̃eim; ko Tata se
kami nga mok-lik ko re melrin ok-
wunganir. Ko kami kamrres womu
nen ko wor re numön ngok nir re
no Atua, ngok ni puwngani kami
kele ko wor. 27 Kaprrorrmi ta m̃er
nga murrorrmi p̃elake mauren nga
mumrrol. Orongwos puloli kele
mauren sen pipriv kele renge sel
ngok? Ejki rres nawon!

28 “Ko suri sev kamrrorrmi p̃elake
sunsun se kami? Kapmeteni wose
renge nevngun nga marmaur suri
orsel ngok nir. Armaur erpese?
Sete armajing erpe jinibb te, ko sete
arilile wose. 29 Ko nuwrai kele tevi
kami, numal Solomon, daron nga
m̃ilngi sunsun sen nga m̃irres p̃elak,
ko sunsun sen emau erres, sete erpe
nga m̃itra. Ko sunsun se nevngun,
nulsen arres easi. 30 Ko mösmös ne
orsel nir armaur erres, ko Atua ololi
orsel emau erres e lelingen ngel; ko
mevinen mun parsulir ko pa. Ko
kami sete kamrrorrmi nga Atua p̃ilai
sunsun se kami nga parres? O,
lartul, nosurien se kami ewelili jer.

31 “Setete kaprrorrmi p̃elake pir-
pel: ‘Rrapurro isev? Rrapmini
isev?’ rreknga ‘Sunsun sev rrapuri?’
32 Jinibb nir nga marlik vare arok-
pej nanu nga ngok nir. Ko Tata se
kami nga m̃ilik re melrin orongwos

pae nanu jijle nga nevre kami mumrrol ren. 33 Ko nanu nga milep nen nga kami kaploli, kapp̃elak nga kapsil van renge batun vanu se Atua, ko nga kaploli suri murrun nga m̃irres sen. Ko vitunen ni pia-lai kele nanu ngok jile nir tevi kami. 34 Sete erres kaprrorrmi p̃elake nanu ne mevi nir. Suri mevi evi nabong nga kaprrorr
mi suri nanu nga parpelari kis ren. Nanu nga m̃isij nga piplari renge nabong san evtere kaprrorrmi suri re nabong nen kis kobbong.

7

Iesu evisviseni nir nga sete parwer lokloksi jinibb san

1 “Sete kapwer lokloksi jinibb p̃isan, puloli Atua sete mia-wer lokloksi kami. 2 Pusorsan tevi nga kami kamwer lokloksi jinibb nir, Atua kele pia-wer lokloksi kami. Ko tevi norrngov sev nga kami kamrrongvie jinibb, Atua pia-rrongvie lweni kami e re nabong nga vitunen. 3-5 Ko erpese kumlesi nate nato nga tuwam m̃ikrae re nolo ƀelan, ko sete kulesi suri nate buluk nga milep nga nik kumkerae re nik nolo ƀelam? Ko poro pirpok, ko nik kupwerai pirpese tevi tuwam, ‘Tuwak, kuplinglingi ƀesre tweni nate nato nga kumkerae re nolo ƀelam,’ daron nga nik sete kumleslesi nate buluk nga milep nga nik kumkerae re nik nolo ƀelam? O, nik nga kumiel renge sel eru, tukbböt re aseni ni ƀelan, tuloli ni ƀelan turro tiasi! Womunen kupsere tweni nate buluk nga milep nga nik kumkerae re nolo ƀelam jile pusuw, ko kuplesi nolo ƀelam owokwok erres, ko kurongwos kupa-sere tweni vajin nate nato nga tuwam m̃ikrae mibbölji ƀelan.C

6 “Ngok orrongrrongvi nololien nga wowarreng se kalesia nir. Ko re devjen nga re nir ne vare nga marivi jinibb ngamarsij p̃etp̃eti, kapmetmet re nir. Daron nga poro kapan ji nir nga kapwera tweni nale suk, ko nir arongwose parpalpal p̃iterter tevi kami pirpe guli, ko parungasi nale suk pirpe ƀerp̃er marbbötbböt re nanu nga m̃irres.

Loten nga jinibb p̃ilai sev nga mungoni ji Atua

7 “Kapungoni, ko Atua pia-lai tevi kami. Kappej, ko Atua puloli kapalesi. Kapututi, ko Atua pia-tasi metali nen tevi kami. 8 Suri nir jijle nga marok-ungoni para-lai, ko nir jijle nga marok-pej para-lesi, ko nir jijle nga marok-ututi, para-tasi tevir.

9 “Jinibb si re kami poro nga natun pungoni niv tevi ni, ko ni p̃ikrekrasi pia-la nevöt tevi natun? 10 Ko poro nga natun pungoni mesal, ko rreknga ni pia-la num̃et tevi? Ejki rres nawon, sete orongwos puloli pirpok. 11 Ko ngok, kami nga kamivi jinibb nga kamsij kamrongwos sel nga kapla nanu nga marres tevi natu kami nir. Ko Tata se kami nga m̃ilik re melrin pia-lai ko wor pumomsawos nanu nga marres tevi nir nga marungoni ni.

12 “Nanu jijle nga kami kamwera jinibb parloli tevi kami, kami kele kaploli ko wor tevi nir pirpok kele. Ngok kobbong evi murrun ne nosp̃en jile se Moses ko propet nir nga maruli re Naul On.

Sel ne mauren ko sel ne nejijkien

13 “Kapasi renge metali nga m̃ikel, nga pian re lut ne mauren. Suri metali ko sel nga poran renge lut ne nejijkien, metali nen nolon elep, ko sel nen kele elep, ko nir elep nga marvijuri. 14 Ko metali ko sel nga poran renge lut ne mauren, metali nen nolon ewelili jer, ko sel nen kele nolon ewelili jer; ko nir pievis kobbong para-vijuri.

Rraplesi wose jinibb renge wenen ne mauren sen

C **7:3-5** Erpe iel, Matiu osp̃e suri nanu nga muto re mete jinibb, ko kem namrieni nga namvijuri murrun ne rijen ne nale nga iel.

15 “Kapmetmet renge propet ne
gerisen nir. Arirpe guli rrum
nga numer m̃iajir, ko aruri nevlu
sipsip arkerkeris arirpe sipsip nga
sete marongwose parlokloksi nanu
san. 16 Kaplesi wose nir renge
wenen nga marpelari renge mauren
ser. Sete jinibb arongwose partawe
wene drra renge moku, ko wene
nitapol renge jibermij, ejki. 17 Erpok,
nai jijle nga marres parwen kele
wenen nga marres, ko nai jijle nga
marsij parwen wenen nga marsij.
18 Nai jijle nga marres sete arongwos
parla wenen nga marsij, ko nai jijle
nga marsij sete arongwose parla
wenen nga marres. 19 Ko nai jijle
nga sete parwen wenen nga m̃irres,
parta twenir, ko parwirrer van re
nabb. 20 Erpok, kaplesi wose nir
renge wenen nga miplari re mauren
ser.

Jinibb mawos nir se Iesu

21 “Sete nir jijle nga marok-
veruse inu ‘Numal, numal’ tetajer
paran renge batun vanu ne melrin.
Rrek nir pievis kobbong, nir nga
bbong marok-loli marongen se Tata
suk nga m̃ilik re melrin mare ko.
22 Erpok, renge nabong nga vitunen,
nir elep parwera tevi inu, ‘Numal,
numal, sete kurrorrmi wos nga kem
namsup̃e nosp̃en som re nisem, ko
nga kem namoji tweni demij nir
renge nisem, ko nga kem namloli
majingen nga marterter marlelep
marres nir renge nisem?’ 23 Ko
vitunen bea-werai limjer tevi nir,
‘Setete nurongwose kami. Kapruj
ngasu inu, kami nga kamok-majing
nanu nga m̃isij.’

Jinibb lele eru nga morili naim

24 “Ngel, jinibb jijle nga marunge
nale suk ngel nir ko marlolir, os-
orsan erpe jinibb san nga norong-
wosien sen otoe, nga m̃ili naim
sen renge dan nga m̃iterter m̃irres.
25 M̃ili jile vajin, mian ko naus ous
elep, ko nuwi owlu vini, ko ling eser
elep ko owi naim eterter. Ko setete
evitan, suri arili pa eterter renge
dan nga m̃iterter m̃irres. 26 Ko jinibb
jijle nga m̃ilengleng, norongwosien
sen m̃ijkie, nga m̃ili naim sen renge
dep̃inan. 27 M̃ili jile vajin, mian ko
naus ous elep, ko nuwi owlu vini, ko
ling eser elep ko owi petpate naim.
Ko emav ko omobburbbur jijle.”

Nevsivsenien se Iesu orrow erres

28 Iesu evinvini ore nale sen osuw
iok. Ko bbösa nga milep elai delung
e nir. 29 Suri ni nevisvisenien sen
orrow erres, sete erpe nevisvisenien
se jinibb nevisvisenien ne nale ne-
sesreien nir.

8

Iesu ololi jinibb sopor arres luwi re mesien ser

1 Daron nga Iesu mujubbul va-
jin e renge botwen, ko delung nga
milep nir arvijuri ni. 2 Ko jinibb
san nga mimsi mesien nga niber
m̃im̃emaul evini ejiol vitan jin, ko
owra “Wurru, numal, oto ji nik, poro
nga nik kupmarong, ko kurongwos
kuploli nibek puwokwok luwi.” 3 Ko
Iesu esareni nevren ejpari m̃ernen
niben, ko owra “Inu numarong,
nibem puwokwok luwi.” Ko ngavil-
vilsen mesien nga niber m̃im̃emaul
evel lingi ni, ko niben owokwok luwi
erres. 4 Ko Iesu ewer ore, owrai
tevi: “Kuplesi sete kupwerwerai tevi
jinibb p̃isan, ko kupan kupviseni
nibem tevi jinibb ne sulsulen san,
ko kuplai merrenien p̃isan pusor-
san tevi Moses muli tuwi suri nir
nga marres luwi re mesien ngok,
miviseni nir nga nibem muwokwok
pa musuw.”

5 Ko daron nga Iesu mian renge
Kapaneam e, ko numal san se jinibb
ne nuval ne Rom nir evini ji ni
6 ko ongoni ni, owra “Wurru, numal,
nanwarreng weli ne majingen suk
emsi, ematur renge naim. Emsi
mesien nga niber mokmijmij e, ko
ornge esij p̃elak.” 7 Ko Iesu owra
lweni tevi: “Inu bevinuk le pa,
rroporan bololi ni p̃irres.” 8 Ko
m̃ernen ewer ore, owra lweni tevi
Iesu: “Numal, sete nurres nga nik

kupini re loloim suk. Ko kuptur iok kobbong, kupwera bbong nale, ko nanwarreng suk wel nen p̃irres luwi re mesien sen. 9 Ko inu kele derteren suk otoe, ko numal suk sopor kele derteren ser arasie inu wor. Ko poro nga bowrai tevi jinibb ne nuval suk san, ‘Kupan,’ ko ni pian ko wor; ko poro nga bowrai tevi san kele, ‘Kupini,’ ko ni pivini ko wor; ko poro nga bowrai tevi jinibb ne majingen suk, ‘Kuploli pirpel,’ ko ni puloli ko wor pirpok.”

10 Ko daron nga Iesu murnge nale sen ngel, ko etaole, ko owrai tevi nir nga marvijuri ni: “Nuwretun, nuwrai tevi kami, setete nulesi jinibb san ne Isrel nga nosurien sen milep mirpe m̃erel. 11 Nuwrai tevi kami, nir pilep nga para-ivel re Is ko re Wes ko ngatan jijle vini, paralik ngatan tevi Epram ko Aesak ko Jekop renge batun vanu ne melrin, ko para-aani nanen. 12 Ko m̃eri Isrel nir nga marrorrmi nawon nga paran renge batun vanu ne melrin, para-sor twenir, paran renge lat nga mimalik jerjer. Iok ngok jinibb parating ko para-runge p̃isij pilep.” 13 Ko Iesu owrai lweni kele tevi jinibb nuval nen, “Kupiel; nanu nga kumosuri piplari ko jim.” Ko renge mete nial mawos nen, nanwarreng wel nen erres luwi re mesien sen.

14 Ko vitunen, Iesu evan loloim se Pita, ko elesi Pita p̃ilen lekter ematur emsi mesien dowalul. 15 Ko Iesu ejpari nevre nesevin, ko mesien dowalul osuw re ni. Ko emra, ko etabbuni nanen se Iesu.

16 Ko rivriv jer, re daron nga nial muwaj pini, ko nabong on ser musuw, ko artektekai jinibb elep vini ji Iesu nga demij marsisilvir; ko ni oji tweni nem̃in nga marsij rer tevi nale sen, ko ololi nir nga marmesi arres luwi re mesien ser. 17 Ngok eplari osorsan tevi nale san se propet Aesea nga muli tuwi mirpel: “Ni ela tweni mesien se kerr ko norongen nga m̃isij se kerr.”

Jinibb eru ormerreni porvijuri Iesu

18 Ko vitunen Iesu elesi delung elep nga martur rrale ni, ko owrai tevi jinibb sen nir, “Rrapan re devje nuwi Galili e.” 19 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien san evini ji ni, ko owra “Jinibb nevisvisenien, ngabe nga kupa-van e, ko inu beavijuri nik.” 20 Ko Iesu owra lweni tevi ni, “Guli rrum nga wowarreng nir ƀelaur otoe, ko numön nir menuner otoe; ko inu Jinibb Mawos, milngek ejkie. Ngok, kuprrorrmi mun p̃irres poro nga kumrreni kupvijuri inu.”

21 Ko san re jinibb sen owra tevi ni, “Numal, kuplinglingi inu puwomu ban ƀetevni luwe tata suk.” 22 Ko Iesu owrai tevi, “Ejki, kupvijuri inu, ko kuplinglingi nir nga sete marla mauren ko pa partevni lartul nga marmij.”

Iesu ewer ore ling serser nga milep

23 Erij jile erpok musuw, ko ean esa renge drrav se nir, ko jinibb sen arsa tevi ni. Ko ni evan, ematur lolo drrav. Ko drrav owlu.

24 Ko mian ko ling serser nga milep etewut vini re nuwito, ko owi nuwi daptap nen elelep nga marjerjeravi drrav ser, ko drrav ser otomori purron. Ko Iesu ematur malum, sete emra wor. 25 Ko jinibb sen aran arwuni ni, ko arwerai tevi ni: “Numal, kupla se kerr, otomori rrapmij!” 26 Ko ni owra tevi nir: “Erpese kami kammetutu? Nosurien se kami ewelili jer.” Ko otur mera, ko ewer ore ling ko daptap ne nuwi, ko ormol kem̃kam̃e. 27 Ko nir artaole, ko arwerwerair e, “Jinibb nga mirpese le mirpel ngel, nga m̃irij tevi ling ko nuwi kele, ko morosuri ni?”

Iesu oji tweni demij renge m̃eri Gatara eru

28 Ko vitunen arjipari devje nuwi renge ngaim se m̃eri Gatara. Ko jinibb eru nga demij m̃isisilvi nuru orpelari re lat ne dubb vini, orivel

ore selen. Nuru orivi jinibb rrum, ko orloli jinibb sete arongwose parasi renge sel ngok. 29 Ko orkail ko orwera “Nik Atua natun, kuvini iel tweni kuploli sev le tevi komru? Kuvini tweni kuploli komru nobor-runge p̃isij puwomu, vitunen ko daron nen vajin?”

30 Ko mori bbong nir, nior ƀerp̃er artur arok-susung malum. 31 Ko demij nen nir arungoni tevi Iesu, arwera “Wurru, poro kupoji tweni kem, ko kuplinglingi kem naban nabsilvi ƀerp̃er ngok nir.” 32 Ko ni owra tevi nir: “Kapan.” Ko daron nga marivare, aran arsilvi ƀerp̃er nir; ko nir jijle arwolu renge botwen nga mivjivjar san ko arowrow jubbul van renge nuwi nga milep nen, ko arron ko armij.

33 Ko jinibb nga marok-metmete ƀerp̃er nir, daron nga marlesi, arwolu suri sel van ngaim e, ko arsup̃e nanu jile nga marpelari. Ko nanu nga milep nga marsup̃e suri, sev nga miplari ji laru nen nuru. 34 Ko nir nga marlik renge ngaim nen jijle nir arivel ore parsesewute Iesu. Ko daron nga marini ji ni ko arungonie eterter, arwera pivel lingi lut nga nir.

9

Iesu ololi jinibb san nga devje niben mimij erres luwi kele

1 Ko mian ko Iesu esa luwi kele renge drrav nen, olwi kele vini renge ngaim sen e. 2 Ko jinibb sopor arwosi jinibb san re maling sen nga mimsie mesien nga niber mok-mij e vini jin. Ko Iesu elesi nosurien ser elep, ko owrai tevi m̃er nga mimsi, “Natuk, nolom p̃irres, ƀetlasi tweni nololien som le pa.”

3 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor arwerwera lululwenir e, “Aro, m̃erel erij melmelas ko osopsop̃e pa Atua!” 4 Ko Iesu orongwose norrorrmien ser, ko owra “Suri sev norrorrmien nga m̃isij muto re nolo kami ngok? 5-6 Evi nanu nga m̃isisarow bbong nga bowrai tevi m̃erel, ‘Nololien som nutlasi tweni pa,’ suri si p̃ilesi poro nuwretun rrek nukrekris kobbong? Ko evi nanu nga m̃iterter kele wor asi ngok nga poro bowra ‘Kuptur imare kupla milngom ko kupiel van renge naim som e,’ suri jinibb jijle parlesi lelingen poro piplari pirpe nga mowrai ngok. Ko bololi vajin nanu nga m̃iterter nen, puloli kaprongwose kele nga inu Jinibb Mawos derteren suk otoe renge iel ngatan nga ƀetlasi tweni nololien.” Ko ni owrai tevi m̃er nga devje niben mimij, owra “Nuwrai tevi nik, Kuptur imare kuplai maling som kupwosi, ko kupiel van renge naim som e.” 7 Ko ni erres luwi, ko otur imare ko evan renge naim sen e. 8 Ko delung nir arlesi nanu nga muloli, ko armetutue, ko arsurövi Atua renge nga m̃ilai derteren nga mirpok tevi jinibb.

Iesu everus Matiu nga pivi jinibb sen

9 Ko Iesu evel lingi lat ngok, orujruj sopon. Ko elesi jinibb san nisen Matiu esakel renge lat nga mok-lai nevöt netakis e. Ko owrai tevi, “Kupvijuri inu.” Ko ni otur imare, evijuri ni.

10 Ko vitunen Iesu ean loloim se Matiu ko esakel re tep nga p̃iaan. Ko nir elep nga marok-lai nevöt ne takis arini kele, ko nir nga jinibb marok-ungasir arini arsakel tevi Iesu ko jinibb sen nir. 11 Ko Parasi nir marlesi ko arwerai tevi jinibb sen nir, “Erpese numal se kami m̃iaan tevi lartul ngok nga marok-loli nanu nga m̃isij?”

12 Ko Iesu ornge nale ser ko owrai tevir: “Nir nga marres sete armerreni dokta; nir nga bbong marmesi ko. 13 Kapan kapmeteni suri re mining ne nale se Atua ngel: ‘Nanu nga memrreni milep evi murrun nga partelasi jinibb. Murrun nga parsulsul tevi Atua evi nanu nga welili jer kobbong.’ Sete nuvini tweni nga beveruse jinibb nga marvilvil ore

marsij marwera marres, ko nuvini tweni nga beveruse nir nga sete markerkeris, ko marwer limjere nga marsij."

Murrun nga mimerr ko murrun nga m̃itra

14 Ko vitunen vajin jinibb se Jon Baptaes nir arini ji Iesu, ko arsusi tevi ni: "Erpese kem ko Parasi nir namlingi tweni nanen nga nablot van ji Atua, ko jinibb som nir sete arloli erpok?" 15 Ko Iesu owra lweni tevir, "Daron nga nesevin muwra p̃ilik ji diwen sen, ko elik malum tevi selen nir renge nanen, sete arongwos partengsi wor. Ko daron nen pia-vini ko nga pia-ivel lingir vajin, ko arongwos parunge p̃isij vajin ko parlingi tweni nanen ser suri.

16 "Ko sete jinibb san orongwose p̃ilai bebje kalik nga mimerr puwol ore lat nga mimarrerr renge sunsun nga m̃itra e. Poro pirpok, ko kalik nga m̃imerr nen tia-sakuk ko tia-teri kele sunsun nga m̃itra, ko tia-loli lat nga m̃imarrerr tialep temijpal. 17 Ko erpok kele, sete jinibb san orongwos pujongjongi norro nga mimerr van renge botel nga m̃itra nga marloli nevlu nanikot e. Poro pirpok ko norro nga mimerr tut, tuloli nevlu nanikot nga m̃itra tirrerren ko tiap rrerrsi, suri etra p̃elak. Ko norro timejivjiv tisij, ko nevlu nanikot kele tisij. Pirpel ko, norro nga mimerr parlingi ko wor renge nevlu nanikot nga mimerr mimalum m̃irres."

Iesu ololi nesevin san erres luwi kele, ko nesenwarreng san nga mimij pa emaur luwi kele

18 Ko daron nga m̃irij mirpok tevi nir, ko numal san se m̃eri Isrel evini ji Iesu. Ko ejiol ko owra "Natuk nesenwarreng eamij bbong lelingen wolok. Ko poro nga nik kupini, kupa-jipari kobbong ni tevi nevrem, ko ni pia-maur luwi kele." 19 Ko Iesu otur imare ko evijuri ni, ko jinibb se Iesu nir kele arvijuri.

20 Ko nesevin san nga mok-mesi mesien se nesevin nir tetajer, sete orongwos pumosi ejpari sia esngavöl drromon eru (12), evini evitu suri Iesu re duren, ko ejpari bongsi sunsun sen. 21 Nesevin norrorrmien sen erpel: "Poro bbong bejpari bongsi sunsun sen, ko inu bearres ko." 22 Ko Iesu erieni lweni ko elesi vinnen ko owrai tevi: "Natuk, nolom p̃irres, nosurien som ololim kumrres." Ko vinnen erres jer ko pa evesane.

23 Ko daron nga Iesu mivini vajin re naim se numal nen, ko elesi nir nga marok-uwi davö ne mijen, ko nir nga marting vijajeng. 24 Ko ni owrai tevir, "Kapiel, suri nesenwarreng ngel setete emij, ko ematur kobbong." Ko daron nga marunge nale sen, ko armen kerajie. 25 Ko daron nga delung nir maran vajin vare e, ko ni evan re loloim nga nesenwarreng mimatur ren, ko erveinevre nesenwarreng nen imare, ko nesenwarreng emra. 26 Ko nosp̃en nen arsup̃e re lat nen jile nir.

Iesu ololi metrrorr eru orkulu luwi

27 Daron nga Iesu mivel rujruj lingi ie, ko metrrorr eru orvijuri ni. Ko orkail, orwera "Wurru, kuprrorrmi komru, nik metka se Devet!" 28 Ko daron nga Iesu mian loloim e, ko metrrorr nuru oran jin. Ko ni owra tevi nuru, "Komor-osuri nga inu nurongwos bololi nanu ngel?" Ko nuru orwera lweni, "O-o, numal." 29 Ko ejpari mete nuru, ko owra "Piplari pusorsan tevi nosurien se kamru." 30 Ko mete nuru orres. Ko Iesu ewer ore eterter owrai tevi nuru, "Kopor-lesi sete jinibb san purongwose." 31 Ko nuru daron nga morivel, ortur imare ko ortewijreni nosp̃en ne Iesu renge vanu nen jile nir.

Iesu ololi nabbut san erij luwi

32 Ko daron nga nuru morivare re naim e, ko jinibb sopor arpitevi nabbut san nga demij m̃isisilvi vini

ji Iesu. 33 Ko Iesu oji tweni demij, ko nabbut erij luwi vajin. Ko delung nir artaole, ko arwera “Sete pa nabong san rramlesi nanu nga mirpok eplari renge Isrel.” 34 Ko Parasi nir arwera “Wi, ok-ojoji tweni demij suri ni elai derteren sen ji numal se demij nir.”

Iesu orrorrmi delung nir

35 Ko Iesu evel rrerrale ngaim nga marlelep nir ko nga wowarreng nir, ko ok-visviseni renge naim gortien ser. Ko ok-werwer suri nale nga mĩirres suri batun vanu ne melrin, ko ok-loli nir nga marmesi mesien lele, mesien ser osuw, arres vajin.

36 Ko daron nga mĩilesi delung nir, ko orrorrmi elep suri nir. Suri arirpe sipsip nga sete san mok-metmeter, armaob nawon, sete-mun arongwose parwolu. 37 Ko owrai tevi jinibb sen nir, “Numös elep p̃elak, ko nir evis bbong nga partawer ko parilir. 38 Ngok, kapun-goni tevi Atua, nga mivi numal ne numös, nga pukoni kele jinibb nga marok-tawe ko marok-ili sopon van re orsel sen.”

10

Aposol esngavöl drromon eru se Iesu

1 Ko Iesu everus jinibb sen es-ngavöl drromon eru (12), nga mar-veruse nir aposol, parini mori. Ko elai derteren tevir nga paroji nem̃in nga marsij nir, ko nga parloli nir nga marmesi mesien lele parres luwi.

2 Ngel evi nise aposol esngavöl drromon eru: nga womuj nen Sae-mon, nga marveruse kele e Pita, ko Antru Pita tasin, ko Jemes natu Sepeti ko Jon Jemes tasin, 3 ko Pilip, ko Batolomiu, ko Tomas, ko Matiu nga mok-lai nevöt ne takis bonevis, ko Jemes natu Alpeas, ko Tateas, 4 ko Saemon nga bonevis mĩilik ji nir nga marmerreni paroji tweni mẽri Rom nir, ko Jutas Iskariot, nga vitunen pia-teka kerasi Iesu.

Iesu okoni tweni aposol sen nir

5 Jinibb esngavöl drromon eru ngel Iesu okonir van. Ko daron nga mukonir e, ko ewer sesesre erpel tevir: “Sete kapan ji jinibb ne vare nir, ko sete kapan renge ngaim san se mẽri Sameria nir, pijki. 6 Rrek kapan wor ji mẽri Isrel nir. Nir arirpe sipsip nga marivel sarrsarr. 7 Ko daron nga kapan, ko kapok-werwer pirpel, kapwera ‘Otomori le pa batun vanu ne melrin p̃irrmali.’ 8 Kaploli nir nga marmesi parres, ko kaploli nir nga marmij parmaur luwi, ko kaploli nir nga marmesie mesien nga niber mĩimẽmaul par-wokwok, ko kapoji tweni demij nga marsisilvi jinibb nir. Ngok evi dert-eren nga marlai nawone tevi kami. Sete kamwuli. Ko kami kele kaplai nawon tevi jinibb nir.

9 Sete kapsongni nevöt renge baos se kami; poro pivi nevöt nga milep, rreknga nevöt nga welili, ko sete kapsongni, pijki. 10 Ko sete kapsa narr se kami daron nga kapiel e, ko sete kaptori sunsun p̃ieru, rreknga but se kami, rreknga nai nga mok-tor etete kami. Sete kaptori nanu ngok nir, suri oto ji lartul nga kam-majing ser para-la nanu ngok nir tevi kami.

11 “Ko daron nga kapan renge ngaim nga milep san, rrek nga welili san, kappej siko nga mĩirres ren, ko kaplik tevi, pijpari daron nga kapa-ivel. 12 Ko daron nga kapan renge naim sen, ko kapwera erres tevi nir nga marlik ren. 13 Ko poro nga nir parivi jinibb nga marres, ko kaplinglingi rijen se kami nga mĩirres ngok puto jer jir. Ko poro nga nir sete parivi jinibb nga marres, ko kaploli rijen se kami nga mĩirres ngok pulwi vinuk ji kami. 14 Ko poro sopor sete parmarong kami kapan ji nir, ko sete parunge nale se kami, daron nga kapiel lingi lut nen, er-res kapwirrwirrleni tweni maw nga muto re but se kami, nga piviseni tevir nga marloli mĩisij. 15 Nuwretun nuwrai tevi kami, renge nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri

tevi jinibb nir, pia-sij wor pia-asie renge nir ngok renge nir ne Sotom ko nir ne Gomora, nga marsuṍe tuwi pa suri nololien ser nga marsij.

Jinibb nir para-loli ṍisij tevi jinibb se Iesu nir

16 “Kapmurrong. Bokoni tweni kami kapirpe sipsip nga paran renge livö ne guli rrum nir. Kapkulu met-met ṍirres pirpe numẽt, ko kapirpe kele wumẽr nga sete orongwos pu-loli ṍisij. 17 Kapmetmet re jinibb nir. Para-tekai kami van re nosṍen se numal ser nir, ko renge naim gortien ser, para-revji kami tevi nai 18 ko para-tekai kele kami van re no numal nga marlelep sopor kele, suri kamivi jinibb suk. Ko kapa-wera tweni nale suk tevi nir ko tevi jinibb ne vare nir.

19 “Ko daron nga para-tekai kami, sete kaprrorrmi ṍelake sev nga kap-werai ko pirpese nga kapwerai. Suri Nemĩn On pia-lai nale tevi kami nga kapa-werai renge mete nial mawos nen. 20 Suri sete kami kis kaprij, ko Nemĩn On se Tata se kami nga pia-rij renge jingo kami.

21 “Ko tuwan pia-tekai tasin pia-lingi re mijen, ko tata kele pia-loli pirpok tevi natun; ko natur kele nir para-tur imare, para-teka tata ser ko tasu ser para-lingi van re mijen. 22 Ko jinibb jile para-ungasi kami suri kamivi jinibb suk. Ko si nga pia-tur ṍiterter pijpari bongsin, Atua pia-la mauren tevi.

23 “Ko poro nga parloli esij tevi kami renge ngaim san, ko kapwolu van re ngaim nga surie. Nuwre-tun nuwrai tevi kami, setete kapiel ṍetṍeti re ngaim ne Isrel nir, pi-jpari inu Jinibb Mawos bea-luwi vini. 24 Sete jinibb san elep asi ni nga mok-visviseni, ko sete jinibb ne majingen san elep asi numal sen. 25 Jinibb san purnge ṍirres kobbong nga pirpe numal sen. Ko poro san piveruse numal san puwra ‘Bielsepal’ (ngok evi nise numal se demij nir), ko pia-rij pia-sij kele wor tevi jinibb sen nir, suri jinibb sen nir arivi jinibb nga welili kobbong.

Sete erres jinibb se Iesu pimtutu

26 “Ngok, sete kapmetutue nir. Suri nanu jijle nga mĩtiwtawi ore, para-raji puto limjer; ko nanu jijle nga muto teptepi,
para-rongwose kele e. 27 Sev nga mowrai silveni tevi kami, ko kapa-werai limjer; ko sev nga mowra renge boro kami, kapkail van mare, kapwerai tevi jinibb nir.

28 “Ko sete kapmetutue nir nga marok-revji nibe jinibb, ko sete arongwose parevji nemĩr. Kapme-tutu wore Atua kobbong, suri ni orongwose pirevji kortoni niben ko nemĩn renge lat ne norongen nga mĩisij.

29 “Arok-wulwule numön nga wowarreng nir nowlir ean ngatan temijpal. Ko sete nir san pivitan aseni ngatan poro nga Tata se kami sete pimarong. 30 Ko kami, kamlelep lingi nir wor ji Tata se kami. Erpe kami kamrrorrmi rao batu kami evi nanu nga welili kobbong; ko suri kamlelep ṍelak ji Tata se kami, ni orongwose jijle rao batu kami nir. 31 Ngok, sete kapmetutu. Kamlelep temijpal wor asi numön nga wowarreng ngok nir, ko Tata se kami pimetmete kami kele wor.

Jinibb nga muwra tweni nga ni evi se Iesu

32 “Si nga puwrowrai inu renge no jinibb nir, inu kele bea-werwerai ni renge no Tata suk nga mĩilik re melrin. 33 Ko si nga pivilvil ore inu renge no jinibb nir, inu kele bea-vilvil ore ni renge no Tata suk nga mĩilik re melrin.

Iesu ololi jinibb nir arwirr sarrsarr

34 “Sete kaprrorrmi nga nuvini tweni bokoni demat vini iel ngatan. Sete nuvini tweni bokoni demat, ko nuvini tweni ƀeti wukari jinibb nir, pivi meling ṍieru e. 35 Ko nuvini tweni bololi jinibb ṍitre tata sen, ko nesenwarreng ṍitre tasu sen, ko

nesevinli p̃itre p̃ilen lekter. 36 Ko devje nuval se jinibb nir parpelari re nir lulweni kobbong niaken.

Jinibb se Iesu nir parloli ko wor Iesu puwomu renge mauren ser

37 “Ko poro jinibb san pimrreni tata sen rreknga tasu sen womu re inu, ko sete erres re pivi jinibb suk. Ko ni nga mimrreni natun norman rreknga nesevin womu re inu, ko sete erres kele re pivi jinibb suk. 38 Ko si nga sete muwosi nai pelaot sen pivijuri inu, ko sete erres re pivi jinibb suk. 39 Si nga putor totoni mauren sen p̃iterter iel ngatan, mian ko pia-tor jabble; ko si nga pimaronge mauren sen suri m̃imajing suk, ko mian ko pia-tor sweri mauren nga m̃irres.

Atua pia-la nowli jinibb mawos

40 “Ko si nga pimarong kami kapan ji ni, ko erpe emarong kele inu ban ji ni. Ko ni nga pimarong ban ji ni, erpe emarong kele nga Tata suk nga mukoni inu pian ji ni. 41 Ko si nga pimarong nga propet san pian ji ni suri evi propet, ni kele pia-lai nowli propet ji Atua. Ko si nga pimarong nga jinibb nga m̃irres san pian ji ni suri evi jinibb nga m̃irres, ni kele pia-lai nowli jinibb nga m̃irres san ji Atua. 42 Ko si nga p̃ilai biles nuwi kobbong nga mimemrrali san tevi jinibb suk nga welili ngel san nga pimni, suri evi jinibb suk, erpe ololi nanu nga welili kobbong. Ko nuwretun nuwrai tevi kami, m̃ernen pia-lai nowlin nen ko wor ji Atua.”

11

Jinibb se Jon Baptaes arini arlesi Iesu

1 Iesu evinvini ore nga muwer sesesre jinibb sen esngavöl drromon eru iok. Ko evel rujruj sopon kele vini re ngaim sopor nga marto rrale ie, nga pivisviseni ko p̃iwerwer rer.

2 Renge daron nen, Jon Baptaes elik renge naim ne nekaien, ko ornge majingen se Kristo nga mulolir. Ko okoni jinibb sen sopor van ji Iesu. 3 Ko arsusi tevi, “Erpese? Nik kuvi ni nga kem m̃eri Isrel nir namok-teravi, rreknga ejki, nabtiriv m̃inij malum?” 4 Ko Iesu erij weli tevi nir, owra “Kapan ji Jon, ko kapa-werai tevi ni nanu nga m̃irres nga kamlesi ko kamrunge, pirpel: 5 ‘Metrrorr arkulkulu erres luwi, ko naroj nir arivel erres, ko jinibb nga marmesie mesien nga niber m̃im̃emaul arwokwok luwi, ko borwon nir arongrong luwi, ko mijen nir armaur luwi, ko arwerwer nale nga m̃irres tevi b̃eres nir. 6 Ko neiren re ni nga sete m̃ilesi nanu san renge inu nga puloli ni purnge p̃isij rengen.’ ”

Iesu osp̃e suri Jon Baptaes

7 Ko daron nga nir marivel e vajin, ko Iesu etipatun nga puwrai tevi delung nir suri Jon, owra “Sev ko kamiel tweni van kaplesi re lolo merwer bonevis? Kamiel tweni kaplesi jinibb san nga mirpe mavir nga ling mok-uwi sarrsarre? Ejki. 8 Ko suri sev kamiel? Kaman tweni kamlesi jinibb san nga muri sunsun nga mimau m̃irres? Ejki, nir nga maruri sunsun nga mirpok arlik re naim se numal nga marlelep nir. 9 Ko suri sev kamiel? Kaman tweni kamlesi propet san? Nuwrai tevi kami, ewretun, ni evi propet, ko elep kele wor asi propet nir. 10 Ni ngel ko tuwi aruli suri renge Naul On, erpel: ‘Kapmurrong, bokoni jinibb suk san nga puwowomu re Mesaea, ko puloli sel se ni pimetet.’ 11 Nuwretun nuwrai tevi kami, renge nir p̃etp̃eti nga mariak iel ngatan, sete san erpe Jon Baptaes. Ni elep wor asi nir. Ko renge nir nga paran re batun vanu ne melrin, nir p̃etp̃eti arlelep asi wor Jon.

12 “M̃itipatun renge daron nga Jon Baptaes mok-werwer e evini mijpari lelingen, ko jinibb ne balpalen nir arpalpal tere batun vanu ne melrin, ko arwera parpalpal ore jinibb nir sete paran rengen. 13 Nale se

propet nir, ko nale nesesreien nga maruli tuwi pa, arsup̃e wowomue ko pa osuw, mijparimian ko Jon mia-pelari. 14 Ko nanu nga bowrai rreknga p̃iterter nga parosuri le, ko Jon le evi Elaeja nga nir marsup̃e wowomue nga pia-luwi vini. 15 Isi nga boron otoe, purnge re nolo boron!

16 “Ko bowrai rrongrrongvi dul nga lelingen ngel aripese? Arirpe bipiwarreng nga marlik renge mesa nga m̃irres sopon, ko markikail marververuse seler nir parini jir partetnij. 17 Ko arwera ‘Namuwi nabbu, ko kammusus kapsew e; namla nubo nga martaur e, ko kammusus kapting. Kammusus kaptetnij detnijen ne neiren, ko detnijen ne dauren.’ 18 Ko erpok kele, dul nga lelingen ngel arungasi murru Jon ko murru inu Jinibb Mawos kele. Suri Jon mivini, ko sete eaan elep, ko sete emni norro ejki, suri ok-lot tetajer. Ko dul ngel arlesi esij, ko arwera ‘Demij san esisilvi.’ 19 Ko inu Jinibb Mawos nuvini nomok-aan ko nomok-mini norro. Ko dul ngel arlesi esij kele, ko arwera ‘Kaplesi, leorr lep, ko lemni kis norro! Ni evi sele jinibb nga marok-lai nevöt ne takis, ko jinibb nga marsij nir.’ ” Ko Iesu owrai tevir, “Ko norongwosien sete eplari re sel sansan, eplari wor re sel elep ko. Ko komru Jon, komru kes nomor-vijuri.”

Iesu otortori jinibb nga sete marosuri ni

20 Ko vitunen Iesu etipatun ko erij terter tevi nir nga marlik renge ngaim sopor suri nelesien jijle nga muloli re nir marlesi, ko sete nolor arlululwi ren. 21 Ko owra “Wi, kami m̃eri Korasin! Wi, kami m̃eri Betsaeta! Kami nga kamok-ungasi jinibb ne vare nir, erpe m̃eri Taea ko m̃eri Saeton nir. Ko poro nga san puloli majingen nga marinijnij nawone ngel nir nga mololi ji kami renge Taea ko Saeton, ko nolor pulululwi pa tuwi nen renge nololien ser, ko paruri sunsun tera nga marmerrmerris nir, ko parlik renge niavi nabb parp̃elpalose, parviseni nga arrorrmi nanu nga marsij nga marloli sarrsarre nir. 22 Ko nuwrai tevi kami, pia-sij wor renge kami pia-asi nir m̃eri Taea ko Saeton renge nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir, suri nolo kami sete olululwi. 23 Ko kami, m̃eri Kapaneam, kamokrrorrmi nga kapa-van
mare re melrin, a? Ejki, ko kapavan ngatan jer re lat ne mijen. Poro nga san puloli majingen nga marlelep ngel nir nga mololi ji kami renge Sotom tuwi, ko nolor pulululwi, ko Atua sete pusli ngaim ser, puto p̃irres pijpari lelingenok. 24 Ko nuwrai tevi kami, pia-sij wor renge kami pia-asi nir m̃eri Sotom renge nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir, suri nolo kami sete olululwi.”

Iesu owra erres wor tevi Tata sen

25 Ko renge daron ngok, ko Iesu owra “Nuwra erres wor tevi nik, Tata. Kuvi Numal ne melrin ko ne ngatan. Ko kusilveni nanu ngel nir suri batun vanu ne melrin renge nir nga marwera ‘Norongwosien se kem otoe, ko namrongrongwos,’ ko kuviseni tevi nir nga nolor maran ngatan mirpe bipiwarreng. 26 Erpok, emawos re nik, Tata, nelesien som.

27 “Nanu jijle Tata suk elair pa tevi inu. Ko sete jinibb san orongwose inu Natu Atua, Tata suk kobbong. Ko sete san orongwose Tata suk kele, inu kobbong Natun nusan, ko si nga memrreni kele beviseni Tata suk tevi ni.

Kapini kaplai mosien ji inu

28 “Kapini ji inu, kami nga kamp̃elak milep ko kamtetaur milep, ko inu bea-lai mosien tevi kami. 29 Ko kapwosi nai soloslo suk re birpari kami, ko kapivi jinibb ne majingen suk, ko kapmeteni re inu. Suri inu numalum, ko nolok ean ngatan temijpal, ko kapa-lesi mosien re nem̃i kami. 30 Suri nai soloslo suk sete majingen nen orrow, ko

detauren suk nga bea-lai tevi kami kapsoloi esisarow kobbong.”

12

Jinibb se Iesu nir arsesri tweni wene wit re nabong ne mosien

1 Renge daron nen, renge nabong ne Sapat san, ko Iesu ko jinibb sen nir arivel rrurrngi orsel ne wit san. Ko jinibb sen nir, numer ajir, ko artipatun arsesri sursele wene wit nir, ko arurroi. 2 Ko daron nga Parasi marlesi, ko arlesi esij, suri evi nabong ne Sapat. Ko arwerai tevi Iesu: “E, kuplesi, jinibb som nir artor otvi nesesreien ne nabong ne Sapat!” 3 Ko ni owrai tevi Parasi nir, “Nurrorrmi sete kammeteni suri nanu nga Numal Devet muloli nabong san tuwi, daron nga numer mĩiaji ni ko jinibb sen nir. 4 Ko ean loloim se Atua ko elai niv nga jinibb ne sulsulen marlai pa tevi Atua musuw, ko ni ko jinibb sen nir nga marpitevi ni arurroi. Ngok nale nesesreien ewer orer nga sete parurroi, jinibb ne sulsulen kis kobbong parurroi. Ko nosp̃en nen ejkie ji Atua. 5 Ko rreknga sete kammeteni kele renge nale nesesreien nga renge nabong ne Sapat nir, ko jinibb ne sulsulen nir ne Naim On se Atua arok-tor ototvi nesesreien ne nabong ne Sapat daron nga marmajing majingen ser, ko nosp̃en nen ejkie ji Atua. Kammeteni ko pa, ko kamrrelenge. 6 Ko nuwrai tevi kami, inu ngel, nulep asi Naim On. 7 Ko poro nga kaprongwose mining ne nale ngel nga muto kele re Naul On, ‘Atua owra sete kaprrorrmi sulsulen ko nanu nga marirpok nir, ko kaprrorrmi suri jinibb,’ ko sete kapsup̃e suri nir ngok nga nosp̃en ser mijkie. 8 Ko inu Jinibb Mawos nuvi numal ne Sapat.”

Iesu ololi nevre jinibb san erres luwi kele

9 Ko Iesu evel rujruj kele sopon, ko ean re naim gortien ser san. 10 Ko jinibb san nga nevren mimij elik iok. Ko Parasi nir armerreni parloli Iesu puloli nanu san nga nosp̃en nen putoe. Ko arsusi tevi, arwera “Erpese? Evi nanu nga mĩirres nga parloli jinibb p̃irres luwi re nabong ne Sapat, rreknga ejki?” 11 Ko ni owrai lweni tevir, “Poro nga kami san sipsip sen san otoe, ko sipsip nen pivitan re bbulwil san re nabong ne Sapat, ko ni sete miavan mia-rrul ren ko pirvei tweni, ko p̃ilngi kurtweni kobbong, puto iok? Ejki, pian ko wor, pirvei tweni. 12 Ko jinibb elep asi wor ean mare re sipsip. Ngok, erres ko pa nga parloli p̃irres re nabong ne Sapat.” 13 Vitunen, ko ni owrai tevi jinibb nga nevren mimij, “Kup̃ete nevrem.” Ko ni ete nevren emetet, ko nevren erres luwi erpe nevren devjen. 14 Ko Parasi nir arlolarsi, ko arivare ko armurri suri sel nga parevji pini Iesu ren.

Iesu evi jinibb ne majingen se Atua

15 Iesu orongwose norrorrmien ser, ko evel lingi ie. Ko delung arvijuri ni, ko ni ololi nir jijle nga marmesi arres luwi. 16 “Ko ni ewer ore nir nga nir sete parsup̃sup̃e ni. 17 Ngok eplari osorsan tevi nale san se Atua nga propet Aesea muwrai tuwi: 18 “Mẽrel evi jinibb ne majingen suk nga motobbtobbue ko nga memrreni, ko nurnge erres elep suri ni. Bea-loli Nemĩik pia-silvi ni, ko ni pia-van pia-wer tweni nesesreien suk nga mimawos tevi mĩeri vare nir. 19 Sete orongwos p̃ilat, ko sete orongwos p̃ikail vijajeng p̃elak; ko sete san orongwos purnge drrelan re sel nga marlelep nir nga nir elep marivel asasi ren. 20 Ni pivi jinibb malum tevi nir nga marmeljakov ko tevinir nga derteren ser mijkie. Ko ni pok-loli pirpok pijpari daron nga ni pia-loli jile pa nesesreien nga mimawos nga pia-asi ko pia-to p̃iterter jer. 21 Ko jinibb ne vare nir parlingi nolor p̃iterter re ni.”

Parasi nir arwera Iesu ela derteren sen ji Demij

22 Ko vitunen arpitevi jinibb san
nga demij m̃isisilvi ko mivi metrrorr
ko nabbut vini ji Iesu. Ko ni ololi
erres luwi, ko erij vajin ko okluklu.
23 Ko delung nir bbösa elair e, ko
arwera “A, rreknga ni evi metka
mawos se Numal Devet nga rramok-
teravi!”
24 Ko Parasi nir daron nga
marunge, arwera “Merel elai
derteren nga pok-ojoji demij e
ji Bielsepal kobbong, numal se
demij nir.” 25 Ko Iesu orongwose
norrorrmien ser, ko owra tevir:
“Poro vanu p̃isan jinibb nen nir
parteri wukari meling nen p̃ieru
e, ko vanu nen pivitan p̃isij. Ko
poro nga ngaim p̃isan rreknga
niaken p̃isan jinibb nen nir parteri
wukari devjen p̃ieru e, ko ngaim nen
rreknga niaken nen setete orongwos
porlik p̃irres, porvitan ko. 26 Ko poro
nga Demij pok-ojoji demij sen nir, ko
ololi meling eru e, ko ortertere lweni
nuru, ko batun vanu sen p̃irres
pirpese? Pivitan ko. Ngok kamsarr
nga kamwerai inu nulai derteren
suk ji Bielsepal, numal se demij
nir. 27 Ko poro nga pivi weretunen
nga inu nomok-lai derteren suk nga
boji tweni demij e nir ji Bielsepal,
ko pirpese kele re jinibb se kami
nir? Suri nir kele arok-ojoji demij
nir. Ko arok-lai derteren ser ngabe
ko? Erres nir parlesi suri nale se
kami nga kamwerair ngok. 28 Ko
poro nga ƀelai derteren suk nga
boji tweni demij e nir ji Nem̃in On
se Atua, ngok batun vanu se Atua
eplari le pa ji kami. Kaprrorrmi
p̃irres suri nanu ngok. 29 Ko erpok
kele, sete jinibb san orongwos pian
nawon lolo naim se jinibb nga
m̃iterter san ko p̃ila nijor sen nir.
Ejki, pian puwomu ko p̃isre totoni
m̃ernen, ko vitunen vajin pia-lai
p̃etp̃eti nijor sen jile nir. Ko m̃ernen
erpe Demij, nga Nem̃in On esre
totoni pa osuw. 30 Ko poro san sete
p̃imajing tevi inu, erpe etre inu ko;
ko poro san sete p̃iser kortoni tevi
inu, ngok erpe ewirrwirr sisamis
nir. 31 Niko nuwrai tevi kami,
nololien jile nir ko nale nga m̃isij
jile nir, Atua orongwose p̃itlasi
tweni renge jinibb nir. Ko nale
nga marsopsop̃e ma Nem̃in On e,
Atua sete orongwose p̃itlasi tweni
rragrrage renge jinibb. 32 Ko poro
san p̃irij p̃isij ko pusopsop̃e inu
Jinibb Mawos, ko Atua orongwose
p̃itlasi tweni rengen. Ko poro san
p̃irij p̃isij ko pusopsop̃e Nem̃in On,
ko Atua sete orongwose p̃itlasi tweni
rengen lelingen ngel, ko tuwi ngok
vini. Ngok kapmetmet nga sete
kapwerai nga inu nula derteren suk
ji Demij.

Kapmeteni viringsi duru nai renge wenen nga miplari ren

33 “Poro nai san p̃irres, ko wenen
kele p̃irres. Ko poro nai san p̃isij,
ko wenen kele p̃isij. Suri nai jijle
arlesi wose renge wenen. 34 Kamivi
jinibb nga kamsij, kamivi metka ne
num̃et. Kapwera nanu nga par-
res sopon pirpese? Suri, sev nga
muwun saut re nolor, niko jingor
marwera tweni. 35 Jinibb nga m̃irres
okwera tweni nanu nga m̃irres kob-
bong nga muto renge nolon; ko
jinibb nga m̃isij okwera tweni nanu
nga m̃isij kobbong nga muto renge
nolon. 36 Nuwrai tevi kami, bebje
nale jijle nga jinibb sete murrorrmi
muwomue, ko muwra tweni, Atua
pia-lesi suri nir jijle renge nabong
nga puwra suri lat nga puto suri tevi
jinibb nir. 37 Renge rijen som ko
nir, Atua pia-werai ko nik kurres,
rreknga kusij.”

Jinibb nga marlelep sopor arwera parlesi nelesien san

38 Vitunen ko jinibb nevisvisenien
ne nale nesesreien sopor ko Parasi
sopor arkerkerasi Iesu, ko arsusi
tevi, arwera “Jinibb nevisvisenien,
nammerreni kupviseni nelesien san
tevi kem, nablesi. Ko ngok nabrong-
wose nga weretunen nik kuvel ji
Atua vini.” 39 Ko ni owra lweni
tevir, “Kamivi dul nga m̃isij, kamok-
loli esij tevi Atua erpe nesevin san

nga mok-loli m̃isij tevi diwen sen. Erpese kammerreni beviseni nelesien san tevi kami kaplesi? Kapalesi kobbong nelesien p̃isan, nga pusorsan tevi nelesien se propet Jona nga miplari tuwi. 40 Erpe Jona elik nutrin itul ko nutpong itul renge depai nai nga milep nen, pirpok ko inu Jinibb Mawos bea-lik nutrin p̃itul ko nutpong p̃itul renge lolo dan. 41 Ko renge nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir, jinibb nir ne Nineve paratur imare ko para-supe suri kami. Suri nir nolor arlululwi daron nga Jona m̃iwerwer tuwi. Ko kaplesi inu ngel, nulep asasi Jona, ko kami sete nolo kami olululwi daron nga inu m̃ewerwer tevi kami. 42 Ko renge nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir, nesevin nga tuwi nga mivi kwin se nir ne Saot pia-tur imare ko pia-supe suri kami. Suri ni evel ngasu p̃elak renge bongsi vanu vini, owra purongwose norongwosien se Numal Solomon. Ko kaplesi inu ngel, nulep asasi Solomon. Ko suri sev kami sete kamini ji inu?

Nem̃in nga m̃isij nga mivel olwi kele vini

43 “Moro nga nem̃in nga m̃isij san nga m̃isilvi jinibb san mivel lingi ni, ko evel rrurrngi lat nga nuwi mijki e, epejpej lat nga p̃ilik p̃irres ren; ko sete otor sweri san. 44 Mian ko owra ‘O, bolwi kele van re naim suk, lat nga mevel lingi vini.’ Ko daron nga mijpari, elesi naim sen obbubbil, ko elesi aruruk vaseni pae osuw, ko arjuroi erres. 45 Elesi jile naim sen musuw, ko olwi van ko elesi nem̃in ebut kele nga marsij asie ni, ko nir jijle aran loloim ko arlik iok. Ko morok vajin nga nem̃in nga marsij marsilvi elik esij easi re nga m̃ilik womu. Ko pirpok kele ko tevi kami nga kamivi dul nga kamsij.”

Iesu tasu sen ko tasin nir arini parlesi ni

46 Daron nga m̃irij malum mirpok tevi delung nir, ko tasu sen ko tasin nir arini. Ko artur vare ko arngoni tevi jinibb sen nir nga parij tevi Iesu. 47 Ko san owrai tevi Iesu, “Tasu som ko tasim nir nir le vare, ko arngoni nik nga parij tevi nik.” 48 Ko Iesu owra lweni tevi ni nga muwrai tevi ni, “Isi evi tasu suk, ko isi arivi tasik?” 49 Ko ni esareni nevren mawos jinibb sen nir ko owra “Nir ngel le arivi tasu suk ko tasik nir. 50 Suri si nga puloli marongen se Tata suk nga m̃ilik re melrin mare, ni ko evi pa tasik ko jojik ko tasu suk osuw.”

13

Nale rrongrrongvi ne jinibb nga mok-jijreni jelangin

1 Re nabong mawos nen, Iesu eivare lingi naim nen, ean elik re devje nuwito ne Galili. 2 Elik, ko delung nga milep sopor arini arkorti rrale ni. Ko suri nir elep p̃elak, ni otur imare ko esa van renge drrav san ko esakel rengen. Ko delung jile artur jer ngaut.

3 Ko ni osp̃e suri nale rrongrrongvi elep tevi nir. Owra “Kapmurrong. Jinibb san nga mok-jijreni jelangin ean tweni p̃ijijreni jelangin orsel. 4 Ko daron nga mok-jijreni e, ko ejijreni aseni sopon, ko jelangin sopor arvitan re devje sel e. Ko numön nir arini artasi twenir. 5 Ko sopor arvitan van re dan ne nevöt, lat nga sete dan mimtul e. Ko moro maretiv, arpelari ngavilvilsen imare, suri sete arto ngatan p̃elak re nolo dan. 6 Ko daron nga nial m̃isner, ko armeli. Ko suri laper sete evter, ko armij. 7 Ko sopor arvitan van re lolo moku, ko moku emra tevtev nir, ko emelngi orer. 8 Ko sopor ma sete arwij lingi dan nga m̃irres nen, armatur jer renge dan nga m̃irres nen, ko armaur erres, ko arwen. Ko sopor wener ongut (100), ko sopor wener ngavöl ouwon (60), ko sopor wener ngavöl itul (30).

9 Isi nga boron otoe, purnge re nolo
boron!”

Iesu owra tweni suri sev ni mokrij re nale rrongrrongvi

10 Ko Iesu jinibb sen arini ji ni
ko arsusi tevi: “Suri sev komok-
sup̃e suri nale rrongrrongvi tevi
nir?” 11 Ko ni owra lweni tevir, owra
“Atua elai tevi kami nga kaprong-
wose nanu nga marto teptepi renge
batun vanu ne melrin, ko sete elai
tevi nir nga ngok nga parongwose.
12 Si nga norongwosien sen mutoe,
Atua pia-lai pilep kele tevi ni. Ko
si nga norongwosien sen muwelili
jer, Atua pia-la tweni jin. 13 Nomok-
sup̃e suri nale rrongrrongvi tevi nir,
suri arok-lesi ko sete arok-lesi wose,
ko arok-runge ko sete arok-rongwos
kele e. 14 Renge nir ngel eplari erpe
nale san se Atua nga propet Aesea
osp̃e wowomue, owra ‘Kapa-runge
pilep, ko setete kama-rongwose; ko
kapa-lesi pilep, ko setete kama-lesi
wose. 15 Suri jinibb ngel nir batur
eterter ko boror arwonwon ko me-
ter arp̃il, ko arwera “Rratlesi tevi
meterr, ko rratrunge tevi bororr, ko
rratrongwose re nolorr, ko nolorr
tulululwi, ko Atua tia-loli kerr rratr-
res luwi!” ’
16 “Ko kami ma, kamlik erres, suri
mete kami arok-lesi, ko boro kami
arok-runge. 17 Nuwretun nuwrai
tevi kami, propet elep ko jinibb
nga marres elep ne tuwi armerreni
elep parlesi nanu nga kamlesir ngel
nir, ko sete arlesir; ko arwera elep
parunge nanu nga kami kamrunger
ngel nir, ko sete arunger.
18 “Kaprunge kele ta jilweren
rrongrrongvi suk suri jinibb nga
mok-jijreni jelangin, bowra tweni
vajin. 19 Poro jinibb san purnge nga
marsup̃e suri batun vanu ne melrin
ko sete purongwose nale nen, Demij
pivini ko p̃iteseni tweni nale nga
mietiv renge nolon. Ngok erpe pa
jelangin nga marvitan re devje sel.
20 Ko jelangin nga marvitan renge
dan ne nevöt, erpe pa jinibb san nga
murnge nale, ko m̃ilai ngavilvil, ko
eir elep. 21 Ko lap̃en ejki malume,
ko orongwos puto bbong beblen;
ko daron nga nanu nga m̃iterter
mivini, rreknga poro nga jinibb so-
por partur imare parloli p̃isij tevi ni
suri nale nga muosuri, ko ni elngi
kurtweni evesane. 22 Ko jelangin
nga marvitan renge lolo moku, erpe
pa jinibb san nga murnge nale; ko
suri orrorrmi p̃elake nanu ne iel
ngatan nir, ko suri emrreni joron
pilep, nanu ngok nir armelngi nale
nga mimaur ren, ko arloli wenen
ejkie. 23 Ko jelangin nga marvitan re
dan nga m̃irres, erpe pa jinibb sopor
nga marunge nale, ko marongwose,
ko marlai wener. Ko wenen nir
sopon ejpari ongut (100), ko nir
sopon ngavöl ouwon (60), ko nir
sopon ngavöl itul (30).”

Nale rrongrrongvi ne mösmös nga m̃isij nga mimaur korti tevi wit

24 Ko Iesu ela nale rrongrrongvi
m̃inij kele san tevi nir, owra “Renge
batun vanu ne melrin, Atua puloli
pusorsan tevi murru jinibb ngel:
Jinibb san ean ejijreni jelangin nga
m̃irres ne wit re orsel sen. 25 Ejijreni
jijle osuw, ko daron nga jinibb mar-
matur e, ko ni devje nuval sen evini
ko ejijreni jelangin nga m̃isij oto
tevi wit nen, ko evel. 26 Ko mian
ko jelangin nen nir aretiv vajin,
ko armaur, ko arwen. Ko arlesi
wose vajin mösmös nga m̃isij nen
mutur tevir, suri wenen enije. 27 Ko
jinibb ne majingen se m̃er nga orsel
sen nir arini jin ko arwerai tevi
ni: ‘Numal, erpese? Kujijreni je-
langin nga marres renge orsel som,
ko mösmös nga m̃isij ngel evan
erpese?’ 28 Ko ni orongwose ko
owrai tevi nir, ‘Devje nuval ko ololi
nanu ngel.’ Ko jinibb sen arwerai
kele tevi ni, ‘Ko kumarong kem
naban nabrrangi twenir?’ 29 Ko ni
owra ‘Ejki, pijki, daron nga poro
kaprrangi mösmös nga m̃isij e, takr-
rangi tweni wit nga m̃irres tuto
tevir. 30 Kaplinglingir parmaur ko-
rti pijpari daron ne numös. Ko

renge daron ne numös ngok, bea-werai tevi nir nga partawer, “Kapser kortoni mösmös nga marsij pu-womu, ko kapserer parivi bböbbti nga para-sulir. Ko kapsere wit nen pian renge ɓeɸeim suk.”

Nale rrongrrongvi ne jelangi nubek ko ne is

31 Ko ni ela nale rrongrrongvi m̃inij kele san tevi nir, owra “Batun vanu ne melrin osorsan tevi je-langi nubek nga mivitan re nai san. 32 Jelangin nen ewelili jer lingi jelan-gin m̃inij nir, ko daron nga mimaur, elep lingi nai nir. Ko numön ne mesa nir arini arok-loli menu ner renge rengsin nir.”D

33 Ko ni ela nale rrongrrongvi m̃inij kele san tevi nir, owra “Batun vanu nemelrin osorsan tevi is nga nesevin m̃ilai m̃ilngi renge besin nga milep san nga muwune plaoa, ko m̃ikiskisi. Ko setemun arlesi is nen, ko ololi niv jile epau.”

Iesu ok-la nale rrongrrongvi kis tevi delung nir

34 Nanu ngel jile nir, Iesu osp̃e tevi delung nir renge nale rrongr-rongvien. Poro nale rrongrrongvi pijki, ko sete mia-sup̃e nanu san tevi delung nir. 35 Ngok eplari osorsan tevi nale san se Atua nga propet san muwrai tuwi: “Bea-sa jingok, ko bea-lai nale rrongrrongvi, bea-werwerai tweni nanu nga marteptepi re iel ngatan m̃itipatun mivini mijpari lelingenok.”

Iesu owra tweni vajin nale rrongr-rongvi ne mösmös nga m̃isij lat nga muto suri

36 Vitunen ko Iesu evel lingi delung nir, ko evan loloim re naim. Ko jinibb sen nir arini ji ni ko arwera “Kupwera suri ta tevi kem nale rrongrrongvi ne mösmös nga m̃isij renge orsel ngok.” 37 Ko ni owra lweni tevir, owra “Jinibb nga m̃ijijreni jelangin nga m̃irres ngok erpe pa inu ko, Jinibb Mawos. 38 Orsel ngok erpe pa iel ngatan ko. Ko jelangin nga marres ngok arirpe pa jinibb nir ne batun vanu ne melrin ko, ko jelangin nga mar-sij ngok arirpe pa jinibb se Demij ko nir. 39 Ko devje nuval nga m̃ijijrenir erpe pa Demij ko. Ko numös ngok erpe pa iel ngatan ko bongsin nga pia-suw e ko pa, ko nir nga martawe ngok arirpe pa anglo ko nir. 40 Pusorsan tevi nga marser kortoni mösmös nga marsij nir ko marsuli, pia-sorsan kele tevi iel ngatan bongsin nga pia-suw e. 41 Inu Jinibb Mawos bea-koni anglo suk nir, ko nir para-sere kortoni nir nga marok-loli jinibb parong tweni nale suk ko nir nga marok-loli nololien nga marsij renge batun vanu suk. 42 Para-sere kortonir jile, ko para-wirrer van re nabb. Iok ngok jinibb para-ting ko para-runge p̃isij pilep. 43 Ko renge daron nen jinibb nga marres nir pia-irpe nial, para-mor renge batun vanu se Tata ser. Kaprunge renge nolo boro kami!

Nale rrongrrongvi ne nanu itul

44 “Batun vanu ne melrin osorsan tevi nijor nga m̃irres san nga muto teptepi renge orsel, nga poro jinibb san putor sweri, ko p̃ir pilep ren, ko p̃isilveni kele. Ko suri eir elep ren, ko pian puwulwule joron jijle nir, ko puwli tweni orsel ngok, nga nijor nen pivi sen ko vajin.

45 “Ko erpel kele, batun vanu ne melrin osorsan tevi nevöt san nga marok-lai lolo botrrum. Ko jinibb san nga mokwuli nevöt ngok nir, 46 daron nga mutor sweri nevöt nga nowlin milep temijpal ngok san, ko olwi van owulwule joron jijle nir ko ela nevöt nen, ko owli tweni vajin nevöt ngok evi sen.

47 “Ko erpel kele, batun vanu ne melrin osorsan tevi niva san nga marwirre renge dis, ko nai jijle

D **13:32** Erpe iel, Matiu orrongrrongvi batun vanu se Atua erpe jelangi mastat, ko suri mastat ejki iel, namlingi nubek, nga puloli mining ne nale se Matiu piplari limjer.

maron ren. 48 Ko daron nga niva
nen puwun, parevei van ngaut e.
Ko parlik ngatan, ko parla mesal
nga marres parsongni van re narr;
ko nga marsij nen, parwirr twenir.
49 Pia-irpok kele ko renge daron ne
iel ngatan bongsin. Anglo nir para-
vini para-la tweni jinibb nga marsij
re nir nga marres, 50 ko parwirrer
van re nabb. Iok ngok jinibb para-
ting ko para-runge p̃isij pilep."

Nale rrongrrongvi ne jinibb san nga m̃ilngi nanu nga mimerr ko nanu nga m̃itra

51 Iesu osusi tevir, "Kamrongwose
nanu ngel nir?" Ko nir arwera
lweni tevi: "O-o." 52 Ko ni owrai
kele tevir: "Ko jinibb nevisvisenien
ne nale nesesreien san nga marok-
visvisenie pa renge murru batun
vanu ne melrin erpe jinibb san nga
murongwos p̃ila tweni nanu nga
mimerr ko nanu nga m̃itra renge
narr sen. Suri jinibb nevisvisenien
nen ne nale nesesreien orongwos
pae suri nale se Atua ne tuwi ko ne
lelingenok kele."

53 Daron nga Iesu musuw re nale
rrongrrongvi ngel nir vajin, ko evel
lingi ie, 54 ko olwi vajin vini re
ngaim sen e. Ko evisviseni jinibb
nir re naim gortien ser; ko jinibb
nen nir bbösa elair e, ko arwera "E,
m̃erel ela norongwosien ko derteren
ngel ngabe? 55 Ni ngel evi metusu
lebbong san natun, ko tasu sen mar-
veruse Merri, ko tasin nir Jemes, ko
Josep, ko Saemon, ko Jutas. 56 Ko
jojin le ngel nir marlik tevi kerr.
Ko m̃erel ela nanu ngel nir ngabe
ko?" 57 Ko arong karkare ni. Ko Iesu
owrai tevir, "Propet san parosuri
ko wor, sete mia-jiki; ko renge nir
nga re ngaim sen ko nir nga niaken
sen, san pijki." 58 Ko setemun ololi
majingen elep iok, suri arong tweni
nale sen.

14

Mijen se Jon Baptaes

1 Renge daron nen, Erot natun san
nga marveruse Erot Antipas, ornge
nosp̃en nga marsup̃e Iesu e. 2 Ko
owrai tevi jinibb sen nir, "M̃erel
evi Jon Baptaes le. Ni emra renge
mijen, niko derteren sen mutoe nga
muloli majingen nga marinijnij na-
wone nir." 3-4 Owrai erpok suri
nanu san nga miplari seveling nga,
erpel: Erot etka luwe Erotias, nesen
se tuwan Pilip. Ko Jon owra tevi
Erot, "Sete evi nesesreien nga mima-
wos nga nik kupteka luwe nesen se
tuwam." Daron nga muwrai mirpok,
ko Erot orrul totkoni ni ko esre
totkoni, ko elngi ni van re naim ne
nekaien, suri Erotias sete emrreni
Jon p̃irij pirpok. 5 Ko Erot owra
pirevji pini Jon, ko emtutue delung
nir, suri nir arwera ni evi propet
san.

6 Mian ko vitunen vajin, nir arloli
nabong san suri sia se Erot ejpijp̃et.
Ko Erotias natun nesevin m̃elakel
esew re no nir, ko Erot elesi erres.
7 Ko ololi rijrijen tevi, owra "Sev
nga kupungoni, ko inu bea-lai ko
tevim." 8 Ko nesen m̃elakel nen erij
nale se tasu sen, owra "Kuplai tevik
iel batu Jon Baptaes renge narov
san." 9 Ko Erot ornge esij e; ko suri
m̃irijrij pa ko nir nga marini maraan
tevi marunge pa, ko ololi owra nale
tevi jinibb sen nir nga parlai tevi
nesen m̃elakel nen. 10 Ko okoni
jinibb sen san pian renge naim ne
nekaien ko p̃ita otvi batu Jon Bap-
taes. 11 M̃ernen evan, ololi erpok,
ko elngi batu Jon Baptaes re narov
san. Ko esale tevi nesenwarreng,
ko nesenwarreng esale elai tevi tasu
sen. 12 Ko vitunen, Jon jinibb sen
nir arini, arwosi Jon niben, ko arivel
tevi van, artevni. Artevni jile Jon, ko
vitunen aran arwerai tevi Iesu.

Iesu owngani delung nga milep

13 Ko daron nga Iesu murnge nanu
ngel nir, esa re drrav ko evel lingi
ie; owra pian re lolo merwer, ko
p̃isan p̃ilik sopon. Ko delung nir,
daron nga marunge, ko arivel lingi
ngaim ser nir, ko arvijuri, arivel

re jeli nuwi. 14 Ko Iesu, daron nga mujubbul re drrav, elesi delung elep. Ko orrorrmi nir elep, ko ololi nir nga marmesi arres luwi.

15 Mian ko nat erivriv vini, ko jinibb sen arini jin, arwerai tevi ni, “Iel evi lolo merwer le, ko nat tupong mun. Kupkoni tweni lartul ngok nir parivel paran re ngaim nir parwuli nanen ser.” 16 Ko Iesu owra lweni tevir, “Nir sete maraivel. Kami ko kapla nanen tevir paraani.” 17 Ko nir arwera lweni tevi “Ai, kem namtori bbong niv elim le ko nai eru.” 18 Ko ni owra “Kaplair ta vini jik.” 19 Ko owrai tevi delung nir parlik ngatan re mösmös. Ko ni ela niv nga elim nga ko nai nga eru nga, ko oklu imare van re melrin owra erres tevi Atua rengen, musuw ko otpoi ko elai tevi jinibb sen nir; ko nir arlai tevi delung nir. 20 Ko nir jijle arurroi, mian ko arup vajin. Ko jinibb sen nir arsere kortoni bebjen nga marjijpon nen nir van renge narr esngavöl drromon eru arwun saute. 21 Ko nir nga marurroi ngok arever erpe nuvasngavöl nuvalim (5000) norman kis, ko nesevin ko bipiwarreng kele sete arever.

Iesu evel mare re nuwi

22 Ko ngavilvil ololi jinibb sen nir arsa kele re drrav, parwowomu van re devje nuwi, parteravi ni nga ni pukoni tututweni delung nir parivel. 23 Daron nga mukoni tututweni delung nir marivel musuw, ni esan otongsa van re botwen nga pulot. Olot mian, ko nat opong vajin, ko ni esan malum iok. 24 Ko jinibb sen nir nga marla drrav aran vajin re liven mesa re nuwito. Ko daptap ne nuwito arus renge drrav, suri arwolu tere ling.

25 Marwolu tere ling mirpok mian, ko nat otomori p̃isal p̃irin vajin, ko Iesu evel mare re nuwi vini pivini ji nir. 26 Ko jinibb sen nir arlesi ni mivel mare re nuwi ko armetutu, arwera “O, nem̃in ko san!” Ko arkail mare suri armetutu. 27 Ko Iesu erij tevir evesane, owra “Nolo kami p̃irres, inu lebbong, sete kapmetutu.” 28 Daron nga ni muwrai mirpok ko Pita erij weli lweni ni, owra “Numal, poro weretunen evi nik, kupwerai tevi inu nga inu bevel mare re nuwi vinuk jim.” 29 Ko ni owra “Kupini.” Ko Pita orow jubbul re drrav, ko evel mare re nuwi pian ji Iesu. 30 Mivel mian, ko elesi ling eser eterter, ko emtutu vajin, ko etipatun purron. Ko ekail owra “Numal, kupla se inu!” 31 Ko Iesu esareni nevren ngavilvil ko orrul ren, ko owra tevi, “Nik nosurien som ewelili, ko erpese norrorrmien som eru e?” 32 Ko daron nga morini morsa re drrav, ko ling omol vajin. 33 Ko jinibb se Iesu nir nga renge drrav arlotoe ni ko arwera “Weretunen, nik kuvi Atua natun.”

Iesu ololi nir nga marmesi Genesaret arres luwi

34 Ko arwolu re drrav, arwolu toku renge devje nuwito renge ngaim san, nisen Genesaret. 35 Ko daron nga jinibb ne lat nen nir marlesi wose Iesu, arla nale van ji nir nga marlik rrale ie. Ko jinibb nen nir artekai jinibb nga marmesi vini ji ni, 36 ko arungoni tevi Iesu nga parjipari kobbong bongsi sunsun sen. Ko ni emarong, ko nir jijle nga marjipari arres luwi.

15

Parasi ko jinibb nevisvisenien artere Iesu suri sete evijuri sel mawos ser

1 Renge daron nen ko Parasi sopor ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor arivel Jerusalem vini ji Iesu, ko arwerai tevi 2 “Erpese jinibb som nir martor otvi nale se b̃irterawarreng nir? Suri sete arjejavöl daron nga maraan e.” 3 Ko ni erij weli lweni nir owra “Erpese kami kele kamtor otvi nale nesesreien se Atua nga kamok-vijuri nale se b̃irterawarreng se kami nir? 4 Suri Atua nale nesesreien sen owra ‘Kuprrorrmi lilane tata som ko tasu som,’ ko nale san kele erpel: ‘Mer

nga m̃irij m̃isij tevi tata sen rreknga tasu sen sete orongwos pimaur, kaprevji pini ko wor.’ 5 Ko kami ma kamwera ‘Isi nga pia-werai tevi tata sen rreknga tevi tasu sen: “Nulai pa merrenien tevi Atua, setemun inu mea-lai kele tevi nik,” 6 erij erres, ko sete mia-osuri mun tata sen ko tasu sen renge nanu ngok.’ Erpok nale se kami owra nale m̃inij re nale se Atua, nga setemun parvijuri. 7 Kamiel re sel eru! Aesea orrongvi kem̃kam̃e kami erres, daron nga muwra wowomue suri kami: 8 ‘Lartul ngel nir arosuri inu tevi nevlu jingor kobbong, ko nolor oto ngasue inu. 9 Arloto nawone inu, arvisviseni nevisvisien nga mivi se jinibb bbong.’ ”

Nanu nga marloli jinibb murrokitkit renge no Atua

10 Ko Iesu everuse delung nir ko owrai tevir, “Kaprunge nanu ngel ko kaprongwose. 11 Sete nanu nga mian re nolo jinibb ololi ni orro (ngok evi norrorrmien se nir nga marok-jejavöl tajer kobbong); ko ngel ko ma, nanu nga miplari re nolo jinibb ololi jinibb orro.”

12 Ko vitunen jinibb sen nir arini jin, arwerai tevi ni: “Nik kurongwose nga Parasi nir marunge m̃isij e nanu nga kumwerai ngok?” 13 Ko ni erij weli lwenir, owra “Nanu jijle nga Tata suk nga m̃ilik re melrin sete murwir, pia-rrangi tweni ko. 14 Kaplinglingi nir parirpok. Arivi metrrorr pa osuw, ko arwera parviseni sel. Ko poro nga metrrorr puwowomue metrrorr renge sel, ko nuru kes pora-vitan van renge bbulwil.” 15 Ko Pita owrai tevi ni: “Kupwera suri nale rrongrrongvi ngok ta tevi kem.” 16 Ko ni owra “Kami kele norongwosien se kami ejki malume? 17 Sete kamrongwose nga nanu jijle nga mian re nolon evan renge depain e, ko parta lev tweni p̃iasi kobbong? 18 Ko nanu nga mivare re jingon eplari re nolon, ko ngok kobbong ololi jinibb orro. 19 Suri eplari re nolo jinibb ko, norrorrmien nga marsij, nga parevji pini jinibb suri, nga norman pian ji nesevin nga sete evi nesen sen, nga nesevin pian ji norman nga sete evi diwen sen, nga parvenae joro jinibb, nga parkerkeris re kot, nga parsopsop̃e p̃isij Atua rreknga parij p̃isij tere jinibb. 20 Nanu ngel le nir arloli jinibb orro; ko nga paraan sete parjejavöl, sete ololi jinibb orro.”

Iesu oji tweni demij re nesenwarreng san

21 Ko vitunen Iesu evel lingi ie, evel rujruj sopon evan morie Taea ko Saeton. 22 Ko daron nga mivel mori ie mirpok, ko nesevin ne Kenan san nga m̃ilik ie sopon errmali ko ekail van jin, owra “Kuprrorrmi inu, numal, nik metka se Devet! Natuk nesenwarreng, demij arsisilvi ni esij elep.” 23 Ko Iesu sete erij nale weli san tevi nesevin. Mian ko jinibb sen nir arini jin ko arungoni tevi ni: “Kupkoni tweni vinok, suri ekail vijajeng suri kerr.” 24 Ko ni erij weli lweni tevir, owra “Atua okoni inu nga ban ji m̃eri Isrel kis kobbong, nga marirpe sipsip nga marjijki, sete ban ji jinibb m̃inij nir. Ko vinok evi nesevin ne vare san.” 25 Ko vinnen evini ejiol vitan ji Iesu ko owra “Wurru, numal, kupla se inu.” 26 Ko ni erij weli lweni tevi ni, owra “Sete erres nga parla nanen se bipiwarreng nir ko parwirre tevi guli nir.” Ni erij erpok suri m̃eri Isrel nir arok-veruse jinibb ne vare nir arwera “guli” e nir. 27 Ko vin nga owra “Ewretun, numal, ko guli nir arok-urroi ko wor bebje nanen nga marvitvitan re numal ser tep sen.” 28 Daron nga murnge nale se nesevin ngok, ko Iesu owra lweni tevi: “O, nesevin, nosurien som elep temijpal. Puto pirpe nga nik kumarong.” Ko re mete nial mawos nen vinnen natun erres luwi.

Iesu ololi jinibb elep nga marmesi arres luwi

29 Iesu evel lingi iok ko evini re
nuwito ne Galili ko otutur sopon
iok; mian ko otongsa van mare re
botwen, ko elik ngatan iok. 30 Ko
delung elep arini ji ni, arpitevi jinibb
nga marmesi sopor, sopor ƀelar
rreknga nevrer arsij, sopor meter
arrorr, sopor arivi naroj, sopor arivi
nabbut, ko nga marmesi mesien
lele kele nir; ko arlingir ngatan re
ƀela Iesu. Ko Iesu ololi nir arres
luwi. 31 Ko daron nga jinibb nir
marlesi nabbut marij, ko nir nga
ƀelar ko nevrer marsij arres luwi,
naroj marivel, ko metrrorr markulu,
bbösa elair e, ko arsurövi Atua se
mẽri Isrel nir.

Iesu ela kele nanen tevi delung nir

32 Vitunen ko Iesu everus jinibb
sen nir vini ji ni, ko owrai tevi nir,
“Nurrorrmi lengleng delung ngel
nir, suri arpitevik nabong itul le
pa, ko nanu nga parurroi ejki. Ko
numusus bokoni tweni nawon nir,
suri numer ajir pa, ko tarmaob re
sel.” 33 Ko jinibb sen nir arwerai tevi:
“Rrapla nanen ngabe ko, suri iel evi
lolo merwer, ko delung elep p̃elak?”
34 Ko Iesu owrai tevir, “Kamtori niv
evis?” Ko nir arwera “Ebut, ko nai
wowarreng sopor.”
35 Ko ni owrai tevi delung nir
parlik ngatan re dan. 36 Ko ni ela niv
nga ebut nga ko nai nga nir, ko olot
owra erres tevi Atua suri, ko otpoir
ko elair tevi jinibb sen nir; ko jinibb
sen nir artututwenir tevi delung nir.
37 Ko nir jijle arurroir, mian ko arup
jile. Ko arsere lweni bebje nanen
nir nga marjijpon nir van re narr
ebut arwun saut. 38 Nir nga marurro
niv ko nai nir evi nuvasngavöl vavij
(4000) norman kis, ko sete areve
nesevin ko nanwarreng nir.
39 Ko Iesu okoni tweni delung nir
arivel; ko ni esa re drrav, ko evan
morie ngaim san nisen Makatan.

16

1 Ko Parasi sopor ko Satusi sopor
arini. Arwera parrowrrowe Iesu,
armerreni ni puloli nelesien san
renge derteren ne melrin tevi nir
parlesi. 2 Ko ni erij weli lweni tevi
nir owra “Daron nga nat mirivriv,
ko kami kamok-wera ‘Nat p̃irres
ko, suri rramlesi nabor arsongsong.’
3 Ko daron nga nial pimraej, ko kami
kapok-wera ‘Lelingen naus puto tevi
ling, suri rramlesi nabor arsongsong
ko armotmote.’ Erpese kamlesi wose
nabor nir ko kamrongwose nat nga
pirpese nga piplari suri, ko kami
sete kamrongwose nabong se inu
nga meplari ren? 4 Kamivi dul
nga mĩisij, kamok-loli esij tevi Atua
erpe nesevin san nga mok-loli mĩisij
tevi diwen sen! Erpese kammer-
reni beviseni nelesien san tevi kami
kaplesi? Kapa-lesi kobbong nelesien
p̃isan, nga pusorsan tevi nelesien se
propet Jona nga miplari tuwi.” Ko
daron nga Iesu mĩirij jijle mirpok
tevir, ko evel lingir.

Iesu erij tevi jinibb sen nir suri nosurien ser ewelili

5 Ko Iesu evini ji jinibb sen nen
nir, ko arsa re drrav, arwolu van
re devje nuwito e. Ko jinibb sen
nir arlesi vajin nga sete arla niv
sopor partori suri. 6 Ko Iesu owrai
tevir, “Kapmetmet p̃irres renge is
se Parasi nir ko Satusi nir.” 7 Ko
nir arwerwerai lweni tevir, arwera
“O, suri sete rramtori niv, niko mĩirij
mirpok.” 8 Ko Iesu orongwose nor-
rorrmien ser ko owrai tevir: “O,
kami nga nosurien ewelili, suri sev
kami kamwerweraie kami mirpok
suri sete kamtori niv? 9 Setewor
kamrongwose? Rreknga setemun
kamrrorrmi suri niv nga elim, nga
nir evi nuvasngavöl valim (5000)
marurroir ko marup e, ko narr
evis kele nga kamsere marwun?
10 Rreknga niv nga ebut nga nir evi
nuvasngavöl vavij (4000) marurroir
ko marup e, ko narr evis kele nga
kamsere marwun? 11 Erpese sete
kamrongwose nga inu sete nusp̃e
suri niv? Kapmetmet renge is se
Parasi nir ko Satusi nir.” 12 Ko nir
arongwos vajine nga ni sete owrai
nga nir parmetmet renge is ne niv,

ko renge nevisvisenien nga m̃isij se Parasi nir ko Satusi nir.

Pita owra tweni nga Iesu evi Mesaea

13 Ko nir artutur kele sopon. Ko daron nga marini mori re Sisaria Pilipae, ko ni osusi tevi jinibb sen nir, owra “Jinibb nir arwera inu Jinibb Mawos nuvi isi?” 14 Ko nir arwera “Sopor arwera nik kuvi Jon Baptaes, sopor arwera nik kuvi Elaeja, ko nir sopon kele arwera Jeremaea, rreknga propet san ne tuwi.” 15 Ko ni owra tevir, “Ko kami, kamwera inu nuvi isi?” 16 Ko Saemon Pita erij weli lweni owra “Nik kuvi Mesaea, Atua nga mimaur natun.” 17 Ko Iesu erij weli lweni owrai tevi ni: “Nik kulik erres ko pa, Saemon natu Jon, suri sete jinibb san ololi kurongwose nanu ngel, ko Tata suk ko nga m̃ilik re melrin ololi kurongwose. 18 Ko inu nuwrai tevim, nik kuvi Pita (nais ngok Pita renge nale se m̃eri Gris nir owra ƀereng). Nik kupivi batu jinibb suk nir totoklai, pirpe nga marili naim san renge ƀereng. Ko mijen sete derteren sen evter nga p̃iasie nir. 19 ƀela ki ne batun vanu ne melrin tevi nik. Ko poro nga nik kupwer ore nanu san renge iel ngatan, Atua kele p̃iwer ore; ko poro nga nik kupmaronge parloli nanu san iel ngatan, Atua kele pimaronge parloli.”

20 M̃irij jile mirpok, ko ewer ore jinibb sen nir nga sete parwerwerai tweni tevi jinibb san nga ni evi Mesaea.

Iesu owra wowomue nga ni pimij ko vitunen pia-maur luwi kele

21 Etipatun re daron ngok ko Iesu ok-wera suri tevi jinibb sen nir nga ni pian renge Jerusalem ko wor, ko ƀirterawarreng nir ko jinibb nga marlelep re sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir para-loli p̃isij tevi re nanu pilep, niben pia-runge p̃isij e, ko para-revji pini; ko nabong p̃itul ko Atua pia-loli ni pia-tur imare kele. 22 M̃irij jile mirpok, ko Pita ervei tweni ni nuru orsan, ko etipatun erij terter tevi, owra “Numal, Atua pia-rrorrmi nik. Setete pia-pelari pirpok ji nik.” 23 Ko Iesu erieni ni ko owrai tevi Pita, “Demij, kupruj ngasue inu! Kuwer ore inu nga sete bololi majingen se Atua. Norrorrmien som sete erpe norrorrmien se Atua, erpe norrorrmien se jinibb kobbong nir.”

24 Muwrai jile tevi Pita mirpok, ko owrai vajin tevi jinibb sen nir: “Poro san pimarong pivijuri inu, ni putor ore nanu nga ni bbong mimrreni, puwosi nai pelaot sen, ko pivijuri inu. 25 Ko poro san puwra putor totoni mauren sen, mian ko pia-tor jabble; ko poro nga san pimaronge mauren sen suri mivijuri inu, ko mian ko pia-lai vajin mauren nga m̃irres. 26 Pia-rres pirpese re jinibb san poro p̃ilai p̃etp̃eti nijor ne iel ngatan nir, ko mauren sen pijijki? Pia-la sev ko pia-wuli lweni mauren sen e? 27 Inu Jinibb Mawos bea-luwi vini re nosrövien se Tata suk tevi anglo suk nir, ko renge daron nen bea-wuli jinibb jijle nir pusorsan tevi majingen ser sisamis. 28 Nuwretun nuwrai tevi kami, kami sopor nga kamtur iel setete kamamij wor pijpari nga kapa-lesi inu Jinibb Mawos tevi batun vanu suk vini.”

17

Atua erieni nibe Iesu enije

1 Nabong ouwon easi osuw, ko Iesu etka Pita ko Jemes ko Jemes tasin wor Jon, ko nir arsan aran artongsa van re botwen nga mian mare san. 2 Ko Atua erieni nibe Iesu re no nir; ko Iesu non erinrin erpe nial, ko sunsun sen ow erpe moro nial. 3 Ko artaol arvesane ko arlesi Moses ko Elaeja kele orpelari jin, orjiljilwer tevi. 4 Ko Pita erij van ji Iesu, “O, numal, erres kem namlik pa iel. Poro kumarong, inu ƀeli gorkoraim p̃itul iel, san pivi se nik, san pivi se Moses, ko san

pivi se Elaeja.” 5 Daron nga mok-
rij malum mirpok, ko nabor nga
m̃irinrin san esalsal orer, ko arunge
drrelan san eplari re nabor, owra
“Morok evi natuk nga memrreni, ko
nurnge erres elep suri ni. Kaprunge
ni p̃irres.” 6 Ko daron nga jinibb sen
nir marunge, ko armetutu temijpal,
ko arsusweni nor van ngatan. 7 Ko
Iesu evini jir ko ejparir ko owra
“Kapmera, sete kapmetutu.” 8 Ko
daron nga markulu imare, sete ar-
lesi jinibb san, Iesu esan bbong.

Jiljilweren tweni Elaeja

9 Ko daron nga marok-jubbul re
botwen malum, ko Iesu ewer orer,
owra “Sete kapwerwera nanu nga
Atua miviseni kamlesi re mete kami
tevi jinibb p̃isan, pijpari nga inu
Jinibb Mawos bea-tur imare luwi re
mijen.”
10 Ko jinibb sen nir arsusi ron-
gornge tevi ni arwera “Erpese jinibb
nevisvisenien ne nale nesesreien nir
marwera Elaeja pia-vini womu ko
wor?” 11 Ko Iesu erij welir, owra “Ar-
weretun nga marwerai Elaeja pia-
vini ko wor ko pia-loli nanu jijle pia-
sorsan. 12 Ko inu nuwrai tevi kami,
Elaeja evini pa osuw; ko nir sete
arosuri, ko arloli wor sev nga m̃isij
nga marmerreni tevi ni. Pirpok kele
kobbong nir para-loli p̃isij tevi inu
Jinibb Mawos, nibek purnge p̃isij.”
13 Daron nga m̃irij mirpok ko jinibb
sen nir arongwose vajin nga ni sete
osp̃e suri Elaeja weretun, ko osp̃e
suri Jon Baptaes tevi nir.

Iesu oji tweni demij renge bipiwar-reng san

14 Ko musuw vajin, arini ji delung
nir; ko jinibb san evini ji ni ko
ejipa ngatan jin, 15 ko owra “Wurru,
numal, kuprrorrmi natuk norman;
nai ok-loli, ko ornge niben esij e elep.
Ko nabong elep ok-wajeni re nabb
nga m̃in ko re nuwi. 16 Ko nutkai
van ji jinibb som nir, ko nir sete
arongwose parloli p̃irres luwi.” 17 Ko
Iesu owra “Kamivi dul nga nosurien
se kami ejkie ko norrorrmien se
kami m̃ilengleng. B̃elik tevi kami
pijpari seveling? Bornge p̃isij suri
kami pijpari seveling? Kaptekai ta
bipiwarreng nen vini jik iel.” 18 Ko
Iesu otortori demij nga m̃isisilvi ni,
ko eivare evel lingi ni. Ko bipiwar-
reng nen erres luwi re mete nial
mawos nen.
19 Ko vitunen, jinibb se Iesu nir
arsan arini jin, ko arwera “Erpese
kem sete namrongwose naboji tweni
demij ngok?” 20 Ko Iesu owrai tevir,
“Suri nosurien se kami ewelili jer.
Nuwretun nuwrai tevi kami, poro
nosurien se kami putoe pirpe jelangi
nubek nga welili bbong, ko pivtere
nga kapwerai tevi botwen nga milep
ngel, ‘Kupruj ngasu iok,’ ko puruj
ko. Sete nanu p̃isan kele nga kami
sete kamrongwos kaploli. 21 [Ko
nga paroji tweni demij nga pirpok,
parlot ko wor, ko parlinglingi nanen
ser, ko niko paroji tweni.”]E

Iesu owra tweni kele nga ni pimij

22 Ko mian ko daron nga marini
marlik korti re vanu ne Galili vajin,
ko Iesu owrai tevir: “Inu Jinibb
Mawos para-teka kerasi inu van re
nevre jinibb. 23 Ko jinibb nen nir
para-revji pini inu; ko renge nabong
itolin, Atua pia-loli inu bea-maur
luwi kele.” Ko jinibb sen nir, daron
nga marunge nale ngok, ko arunge
esij lenglengen e.

Iesu owli takis ne Naim se Atua

24 Ko daron nga marini vajin re
Kapaneam, ko lartul nga marok-lai
nevöt ne takis nga mivi se Naim On
ne Jerusalem arini ji Pita. Ko arsusi
tevi arwera “Jinibb nevisvisenien se
kami ok-wuli takis ngel, rrek ejki?”
25 Ko ni owra “O-o. Ni ok-wuli ko.”
Ko daron nga Pita mian vajin
loloim ji Iesu, ko Iesu erij womu tevi,
owra “Kurrorrmi sev, Saemon? Nu-
mal nga marlelep nir ne iel ngatan
arok-lai nevöt ne takis ser ji isi?

E **17:21** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Matiu oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

Ji jinibb ser nir, rreknga ji jinibb neturvitan nir?” 26 Ko Pita owra tevi, “Ji jinibb neturvitan nir.” Ko Iesu owrai tevi ni: “Niko muloli jinibb ser nir sete arongwos parwuli. Ko erpok kele, jinibb se Atua nir, Atua sete orongwose pok-la nevöt jir. 27 Ko rromormusus rroporloli nir nga marok-lai takis ne Naim On parlolar. Kupjubbul van ngatan re nuwi kuptutumun, ko nai nga kupa-revei womue, kupwaki nisen; ko kupa-lesi bebje nevöt san oto ren nga pivtere kerru korti rropora-wuli takis se kerru e. Ko kupan kupwulie tevir.”

18

Jinibb nga mian mare wor

1 Re daron mawos nen malum ko jinibb se Iesu nir arini jin ko ar-susi tevi arwera “Isi elep womunen renge batun vanu ne melrin?” 2 Ko Iesu everuse bipi san vini jin ko ololi otur liven re nir, 3 ko owra “Nuwretun nuwrai tevi kami, Poro norrorrmien se kami sete pulwi pivini pirpe bipiwarreng nir, ko kami setete kamrongwos kapan re batun vanu ne melrin. 4 Isi nga puloli lweni ni pivi jinibb malum pirpe bipi ngel, ni pilep womunen renge batun vanu ne melrin. 5 Ko isi nga muosuri inu ko mimaronge bipi nga mirpel san pian ji ni, erpe emaronge nga inu kele ban jin.

Nanu nga marongwos parloli jinibb pivitan van renge nololien

6 “Poro isi nga puloli nir san nga welili ngel nga muosuri inu pivi-tan van renge nololien, erres p̃elak renge m̃ernen poro nga parrul to-toni womue, ko parruloni nevöt nga milep san renge nowen, ko parjubbli maure re liven mesa re dis, purron van ngatan e. 7 Esij wor elep niko re jinibb ne iel ngatan ngel nir suri nanu jijle nga marok-loli jinibb nir parvitan. Nanu ngok nir parini ko wor, ko esij elep niko re jinibb nga m̃ilai nanu ngok san vini.

8 “Ko pirpel ko, poro nga nevrem rreknga ƀelam porloli kupvitan renge nosurien som, erres ma kupta tweni nuru kupsor tweni nuru van ngasue nik. Evi nanu nga m̃irres renge nik poro kupan renge mauren tevi nevrem p̃isansan rreknga ƀelam p̃isansan, easi re poro nevrem korti nuru ko ƀelam korti nuru, ko parwirre nik van re nabb nga p̃in tuwi ngok vini. 9 Ko poro nga metem puloli kupvitan, kupla tweni ko kupwirre van ngasue nik. Evi nanu nga m̃irres renge nik poro kupan renge mauren tevi metem p̃isan, easi re poro metem korti nuru ko parwirre nik van re nabb ne norongen nga m̃isij.

Nale rrongrrongvi ne sipsip nga mijijki

10 “Kapmetmet renge kamkulu wutane re san nga welili ngel. Nuwrai tevi kami, renge melrin an-glo ser nir nga marok-metmete nir arlesi tetajer no Tata suk nga m̃ilik re melrin.

11 “Ko inu Jinibb Mawos nuvini tweni ƀela se nir nga marjijki. 12 Kami kamrrorrmi erpese? Poro nga jinibb san sipsip sen ongut (100), ko san rer evel sarrsarr ko esarr, ni sete orongwos p̃ilinglingi ngavöl esiw drromon esiw (99) ngok renge botwen parurroi mösmös ko pian pipej nga m̃isarr? Ni pian ko wor. 13 Nuwretun nuwrai tevi kami, poro putor sweri, ko p̃ir pilep wor ren suri sipsip ngok, piasie nga ngavöl esiw drromon esiw nga sete marivel sarrsarr. 14 Erpok kele, sete evi marongen se Tata se kami nga m̃ilik re melrin nga san nga welili ngel pijijki.

Tuwam nga muloli m̃isij tevim

15 “Poro nga kalesia nga mivi tuwam e puloli p̃isij tevim, ko kupan ji ni, kamru koporsan bbong, ko kuptortorie suri. Ko poro purnge nik, ko ololi ni evi luwi tuwam. 16 Ko poro sete purnge nik, ko ku-pla kele jinibb p̃isan rreknga p̃ieru,

nga pirpe nale san nga Naul On muwrai: ‘Nale jijle nir, nir p̃ieru ko wor rreknga p̃itul parwilwil ren.’ 17 Ko poro pumusus malum purnge nir, kupwerai tevi nir nga marivi kalesia. Ko poro pumusus malum purnge nir, ko kaploli ni vajin pirpe jinibb ne vare san, rreknga jinibb nga mok-lai takis san.

Loten ne gortien

18 “Nuwretun nuwrai tevi kami, nanu jijle nga kapwer orer renge iel ngatan, Atua kele p̃iwer orer renge melrin; ko nanu jijle nga kapmaronge parlolir iel ngatan, Atua kele pimaronge parlolir renge melrin. 19 Nuwretun kele nuwrai tevi kami, poro kami p̃ieru kobbong pormarong korti renge iel ngatan suri nanu p̃isan nga porungoni, ko Tata suk nga m̃ilik re melrin pia-loli wor nanu nen tevi nuru. 20 Poro jinibb p̃ieru rreknga p̃itul parkorti nga parlotoe inu, ko inu kele ƀelik livö nir.”

Nale rrongrrongvi ne m̃er nga mumusus p̃iwer tweni nivnon se selen

21 Vitunen ko Pita evini jin ko osusi tevi owra “Numal, pivavis nga tuwak puloli p̃isij tevik ko ƀetlasi ni? Pijpari pivabut?” 22 Ko Iesu owra lweni tevi “Inu nuwrai tevi nik, sete pivabut te, ejki, ko pijpari ma pingavöl piebut pivabut (77) kis. 23 Suri renge batun vanu ne melrin, Atua pia-loli pirpe jinibb ngel le: Numal nga milep san owra pieve nivnon se jinibb sen nir. 24 Ko daron nga m̃itipatun pieve, ko artekai san nga muloli nivnon mijpari nevöt elep nga elep. 25 Ko suri sete orongwos puwli, ko numal sen ololi nale nga parwuli ni pivi demij maur, tevi nesen sen ko natun nir, ko parwuli kele joron jile nir, nga puloli parwuli tweni nivnon sen e sopon nga muloli. 26 Ko jinibb ne majingen nen ejiol vitan ongoni eterter tevi, owra “Wurru, numal, kuplinglingi inu beblen, pian ko bea-wuli tweni jile kobbong nivnon suk nir.” 27 Ko numal sen orrorrmi ni, ko owra lweni tevi ni, “Nivnon som osuw ko pa.” Ko elinglingi ni evel.

28 “Ko jinibb ne majingen nen evel. Ko daron nga mivini vare e, elesi selen nga mok-majing tevi ni san nga muloli pa nivnon jin, mijpari nevöt nga welili bbong. Ko ololarsi ko orrul totoni ni, ekinji ƀirislan ko owrai tevi: “Kupwuli nivnon som!” 29 Ko selen nen ejiol vitan ko ongoni tevi ni, owra “Wurru, kuplinglingi inu beblen, pian ko bea-wuli twenir kobbong tevim.” 30 Ko ni omusus p̃ilinglingi ni; otur imare, etkai ni ean elngi re naim ne nekaien, pijpari nga pia-wuli jile wor nivnon sen. 31 Ko daron nga selen nir marlesi nanu nga muloli tevi, ko arunge esij elep e; ko aran arwerai nanu nga muloli tevi numal ser nga womu m̃iwer tweni m̃ernen nivnon sen jile. 32 Ko daron nga numal ser murnge jile, ko ololar lenglengen; ko vitunen everus m̃ernen, ko owrai tevi: ‘Kuvi jinibb nga m̃isij p̃erp̃er! Nuwer tweni pa nivnon som ngok p̃etp̃eti nga sete kupwuli, suri nik kumngoni tevi inu. 33 Ko suri sev nik sete kurongwos kuploli pirpok, kuprrorrmi selem pusorsan tevi nga inu morrorrmi nik?’ 34 “Ko numal sen ololarsi lenglengen e, ko etkai ni van ji jinibb nga marok-telmaji nir re naim ne nekaien, p̃ilik iok pijpari nga pia-wuli jile nivnon sen.”

35 Ko Iesu owrai kele, “Ko erpok Tata suk nga m̃ilik re melrin etlasi tweni pa nololien se kami nga marlelep nir. Ko poro nga kami nolo kami weretunen sete p̃itlasi tweni nanu nga tuwa kami muloli m̃isij tevi kami, nga mirpe nanu nga welili kobbong, ko Tata suk pia-loli tevi kami pusorsan tevi numal ngok muloli tevi jinibb sen ngok.”

19

Iesu osp̃e suri sel nga marlingi kurtweni nesen ser

1 Daron nga Iesu musuw re m̃irij vajin, ko evel lingi Galili, evini re

Jutia re devje nuwi seser ne Jortan.
2 Ko delung elep arvijuri ni, ko ni
ololi nir nga marmesi arres luwi ie.

3 Ko Parasi kele nir arini jin, ar-
wera parrowrrowe ni. Ko arsusi,
“Erpese? Evi nanu nga m̃irres nga
jinibb p̃ilngi kurtweni nesevin sen
suri nanu jijle?” 4 Ko ni erij luwi,
owrai tevir: “Rreknga kami sete
kameve nga ni nga muloli nanu jijle
womu, ololi norman ko nesevin, 5 ko
owra ‘Ko ngok niko suri mirpel ngel
ko, norman pivel lingi tata sen ko
tasu sen, pian vajin piptevi nesevin
sen. Nuru nga eru ngok porivi va-
jin niben sansan ko metka sansan.’
6 Ko ngok niko nuru setemun orivi
eru, ko orivi vajin niben sansan
ko metka sansan. Sev nga Atua
m̃ijipteni kortoni nuru, sete erres
jinibb san p̃ila tweni kele.” 7 Ko
nir arwera lweni tevi: “Poro pirpok
ngok ko, suri sev Moses owra ‘Poro
jinibb san p̃ilngi kurtweni nesevin
sen, ko puli naul p̃ilai tevi, ko
p̃ilngi tweni vajin’?” 8 Ko ni owra
lweni tevir, “Suri batu kami nga
m̃iterter, niko Moses mimarong nga
kaplingi kurtweni nesevin se kami
nir. Ko renge womunen sete erpok.
9 Ko nuwrai tevi kami, Poro nga
jinibb san nesevin sen sete puloli
womue batun, ko m̃ernen bbong
p̃ilngi kurtweni nawone, ko p̃itka
kele nesevin p̃isan kele, ni evitan re
nesevin ngok ko vajin.”

10 Ko jinibb sen nir arwerai tevi
ni, “Poro pirpok tevi jinibb san ko
nesevin sen, rrek erres sete portek-
tekai nuru.” 11 Ko ni owra lweni
tevir, “Sete jinibb jijle orongwose
puloli pirpe nga kamwerai ngok,
nir nga bbong Atua m̃ilngi re nolor
arongwose parloli pirpok. 12 Jinibb
sopor sete arongwose partekai ne-
sevin suri arivi demaw, rreknga
ariak erpok ko wor, rreknga jinibb
ololi arirpok. Ko inu nomok-sup̃e
suri nir nga marivi jinibb rres ko
wor, ko sete arteka nesevin suri
armajing suri batun vanu ne melrin.
Si nga murongwos puloli pirpok,
puloli pirpok ko wor.”
13 Ko vitunen jinibb sopor artekai
bipiwarreng ser vini ji ni nga ni
p̃ilngi nevren rer ko pulot. Ko Iesu
jinibb sen nir artortori lartul nen
nir. 14 Ko Iesu owrai tevir: “Sete
kapwer orer. Kaplinglingi bipiwar-
reng nir parini jik, suri batun vanu
ne melrin evi se nir nga marirpe
bipiwarreng ngok nir.” 15 Ko elngi
nevren rer jile osuw, ko evel lingi ie.

Jinibb san emrreni p̃ila mauren nga sete mia-suw nabong sopon

16 Mian ko vitunen vajin, ko jinibb
san evini jin ko osusi tevi ni: “E,
jinibb nevisvisenien, bololi majin-
gen sev nga p̃irres pivtere nga bea-
lai mauren nga tuwi ngok vini?”
17 Ko Iesu owra lweni tevi: “Erpese
kumsusi tevik suri nanu nga m̃irres?
Jinibb san bbong erres, Atua. Ko
poro kupwera kupla mauren ngok,
kuptori nale nesesreien se Atua.”
18 Ko m̃ernen osusi kele tevi Iesu:
“Sev nale nesesreien ko kumwerai
ngok?” Ko Iesu owra lweni tevi ni:
“Nale nesesreien nen le ngel: ‘Sete
kuprevji pini jinibb, sete kupvenae
nesevin, sete kupevna, sete kup-
kerkeris re nosp̃en se numal nir,
19 kuposuri tata som ko tasu som, ko
kupmerreni selem pirpe nik luwi.’ ”
20 Ko m̃elakel nen owra lweni tevi
Iesu: “Nomok-loli jile pa erpe nale
nga kumwerair ngok nir. Sev ojpon
kele wor nga bololi?” 21 Ko Iesu
owra lweni tevi ni, “Poro kupmer-
reni kupivi jinibb mawos jile p̃irres,
kupan kupwulwule jorom jijle nir,
ko kupla nevöt nen tevi ƀeres nir;
ko jorom nga marres putoe mare re
melrin. Ko kupini kupvijuri inu.”
22 Daron nga m̃elakel murnge nale
se Iesu ngok e, ko ornge esij e elep,
suri ni joron nir elep. Ko evel.

Eterter renge jinibb nga joron milep pian re batun vanu ne melrin

23 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen
nir, “Nuwretun nuwrai tevi kami,
Eterter elep renge jinibb nga joron

milep pian re batun vanu ne melrin. 24 Ko bowrai kele tevi kami: Eterter temijpal renge nato liwen pietiv.F Ko nga jinibb san nga joron milep poro pian re batunvanu se Atua, eterter wor elep asi wore ngok." 25 Ko daron nga jinibb sen nir marunge nale ngel, ko bbösa elair e elep, ko arwera "Poro pirpok, ko si ma
orongwos p̃ila mauren?" 26 Ko Iesu emtenir ko owrai tevir: "Eterter re devjen nga jinibb puloli. Ko re devjen nga Atua, ni orongwos puloli nanu jijle."

27 Ko Pita erij weli, owra lweni tevi: "Kuplesi kem, namlinglingi joro kem jile arjipon, ko namini namvijuri nik. Naba-la sev p̃irres ren?" 28 Ko Iesu owrai lweni tevi nir: "Nuwretun nuwrai tevi kami, renge daron nga Atua pia-loli nanu jijle parmerr p̃irres, ko inu Jinibb Mawos bea-sakel renge nai seksakel suk tevi nosrövien suk; ko kami nga kamok-vijuri inu, kami kele kapasakel re nai seksakel pisngavöl drromon p̃ieru, ko kapa-wera suri lat nga puto suri tevi metka ne Isrel nir esngavöl drromon eru. 29 "Ko nir jile kele nga marivel lingi naim ser nir rreknga tuwar nir rreknga jojir nir rreknga tata ser rreknga tasu ser rreknga natur nir rreknga dan ser suri marongen suk, lartul nen nir para-la weli vajin renge iok pijpari pungut pivesan, ko para-lai kele mauren ne tuwi ngok vini. 30 Ko nir elep nga marwowomu mian ko para-vivitu, ko nir elep nga marvivitu, mian ko para-wowomu."

20

Nale rrongrrongvi ne jinibb sopor nga marmajing tweni nowlir

1 Ko Iesu owrai kele tevir, "Renge batun vanu ne melrin, Atua pia-loli pusorsan tevi jinibb ngel le: Jinibb san naut nga milep sen san otoe. Ko nabong san emremra rorpong susu, owra p̃ilai jinibb ne majingen sopor nga parmajing renge orsel sen. 2 Mian ko eskai jinibb sopor, osp̃e suri nowli nabong tevir, mian ko nir armarong renge nowli nabong nen; ko ni okoni nir vajin van re orsel sen. 3 Ko re mete nial esiw sopon, ko ni otutur sopon kele; ko daron nga mututur e, ko elesi jinibb sopor kele artur nawon re maket. 4 Ko owra tevir, 'Kami kele kapan re orsel suk, ko nowlin sev nga pumomsawos bea-wuli kami ren.' 5 Ko nir aran. Ko re mete nial esngavöl drromon eru sopon, mian ko re kele mete nial itul sopon re nat mirivriv, otutur kele, ko ololi erpok kele. 6 Ko mijpari re mete nial elim sopon rivriv, ko otutur kele; ko elesi jinibb sopor kele artur nawon, ko owrai tevir: 'Erpese kamtur nawon iel mirpel nabong totoklai san?' 7 Ko nir arwera lweni tevi: 'Suri sete jinibb san elngi majingen re kem.' Ko ni owrai tevir: 'Kami kele kapan re orsel suk.'

8 "Ko rivriv jer ko vajin, numal nga naut sen nen owrai tevi m̃er nga mok-metmete joron nir, 'E, kupverus kortoni jinibb ne majingen nir, ko kupwulir. Ko kuptipatun kupwuli re nir nga marvivitu, pian pusuwsuw re nir nga marwowomu.' 9 Ko nir nga martipatun majingen re mete nial elim sopon rivriv arini ko arlai nevöt ser, osorsan tevi nowli nabong san totoklai. 10 Mian ko nir vajin nga marini wowomu re majingen arini, arrorrmi rreknga nir nowlir parasi wor van mare wor. Ko ejki, nir erpok kele bbong, arlai nevöt nga musorsan tevi nowli nabong san. 11 Ko daron nga marlair e, ko nir arwor suri jinibb nga naut sen. 12 Mian ko arwerai tevi: 'E, erpese nir ngel arvivitu armajing bbong mete nial sansan, ko nik kuwlir osorsan tevi kem nga nammajing renge nabong totoklai, namrunge m̃isij renge nial nga milep?'

F **19:24** Erpe iel, Matiu osp̃e kamel p̃isil rrurrngi batu nitel san nolon. Ko suri kamel ejki iel, namsup̃e nato ela wani.

13 Ko ni owra lweni tevi nir san,
owra ‘Selek, sete nuloli esij tevim,
suri nik kumarong pa tevi inu renge
nevöt ngok. 14 Kupla nevöt som
ko kupiel. Inu numrreni bowli
nga mivitu ngel pusorsan tevi nik.
15 Rrek kulesi nga sete evi nanu
nga m̃irres nga inu bololi sev nga
memrreni re jorok? Ejki ma, erres
ko wor. Rreknga nolom eleplep
kobbong suri inu nolok erres.’ ”
16 Ko Iesu owrai kele: “Pirpok ko, nir nga
marvivitu mian ko para-wowomu,
ko nir nga marwowomu, mian ko
para-vivitu.”

Iesu owra tweni vatolin nga ni pimij

17 Ko vitunen Iesu owra pulwi kele
van Jerusalem e. Ko jinibb sen nir
esngavöl drromon eru arpitevi ni re
sel. Marivel mian, ko Iesu etkai talev
nir van re devje sel e, ko owrai tevir:
18 “Kaplesi, rraman Jerusalem le
ngel. Ko daron nga rrapa-jipari, ko
para-teka kerasi inu Jinibb Mawos
van ji jinibb sulsulen nga marlelep
nir, ko ji jinibb nevisvisenien ne
nale nesesreien nir. Ko para-wera
inu ban re mijen, 19 ko para-tekai inu
van ji jinibb ne vare nir nga para-
tetnije inu ko para-telmaji inu, ko
para-rruloni inu para-wuse maure
inu re nai pelaot. Ko mian ko re
nabong itolin, Atua pia-loli inu bea-
maur luwi kele re mijen.”

Tasu se Jemes ko Jon ongoni nanu san ji Iesu

20 Mian ko vitunen Sepeti nesen
sen eptevi natun nuru Jemes ko
Jon, nga morivi pa jinibb se Iesu,
arini ji Iesu ko arjipa jin. Ko vin-
nen owra pungoni nanu san ji Iesu.
21 Ko Iesu owra tevi: “Kumrreni
sev?” Ko vinnen owra lweni tevi
ni: “Numrreni kupwera nale san
nga natuk norman ngel nuru porivi
jinibb nga morlelep jer renge batun
vanu som, tuwen p̃isakel re nevrem
rres, ko tuwen re nevrem mair.”
22 Ko Iesu owra lweni: “O, sete
komor-rongwose nanu nga komor-
ngoni ngok. Kamru komor-vitere
kopor-minmin re biles ne norongen
nga m̃isij nga inu beminmin ren?”
Ko nuru orwerai lweni tevi ni: “O-o,
komru nomor-vitere.” 23 Ko ni owra
tevi nuru, “Kopora-minmin ko re
biles nga inu beminmin ren. Ko re
kopora-sakel re nevrek rres rreknga
re nevrek mair, sete evi nanu nga
inu bea-lai. Evi nanu nga Tata suk
ko pia-lai tevi nuru nga mutobbto-
bbu tweni nuru pae musuw nga pia-
lai tevi nuru.”
24 Ko daron nga nir esngavöl
marunge, arlolarsi niaken nen e
nuru, suri nuru orwera poran mare
porasi nir. 25 Ko Iesu orongwose
norrorrmien ser, ko everus kortoni
nir jijle vini jin ko owrai tevir:
“Kami kamrongwose numal nir se
jinibb ne vare nir aron tertere jinibb
ser, ko jinibb nga marlelep ser nir
arok-rrowrrowe derteren ser elep.
26 Sete pirpok re livö ne kami. Isi
nga mimrreni pivi jinibb nga milep
re livö ne kami, ni puloli lweni ko
wor ni pivi jinibb nga welili, nga
pivi jinibb ne majingen se kami.
27 Ko isi nga mimrreni puwowomu
re kami, ni pivi demij maur se
kami. 28 Osorsan tevi inu Jinibb
Mawos, sete nuvini tweni nga jinibb
parmajing se inu, ko nuvini tweni
ƀemajing se nir, ko nga ƀelai mau-
ren suk puto wani milnge delung nir
re mijen, ko bowli lwenir.”

Iesu ololi metrrorr eru orkulu luwi kele

29 Ko nir artutur mian, ko daron
nga marivel lingi Jeriko, ko delung
elep arvijuri ni. 30 Ko renge de-
vje sel, metrrorr eru orlilik ren.
Ko daron nga morunge Iesu m̃iasi
re sel, orkail orwera “Warru, Nu-
mal, metka se Devet, kuprrorrmi
komru!” 31 Ko delung nir artortori
nuru, arwera “Kopor-p̃erp̃er!” Ko
nuru orkail van mare lengleng kele,
orwera kele: “Warru, Numal, metka
se Devet, kuprrorrmi komru!” 32 Ko
Iesu otur murrong ko everus nuru

ko owrai tevi nuru: “Komor-marong
bololi sev tevi kamru?” 33 Ko
nuru orwera lweni tevi: “O, numal,
nomor-marong mete komru porkulu
luwi.” 34 Ko Iesu orrorrmi lengleng
nuru, ko ejpari mete nuru. Ko
ngavilvil orkulkulu luwi erres vajin,
ko orvijuri ni.

21

Iesu ean Jerusalem ko eviseni nga ni evi batu Numal

1 Ko mian ko vitunen arini morie
Jerusalem, ko arini re ngaim san
nisen Betpas nga muto morie
botwen san nga marveruse Botwen
ne lolnai ne olip. Ko Iesu owrai
tevi jinibb sen eru: 2 “Koporan re
ngaim nga muto ngokwan ngok.
Ko pingavil kopora-lesi arile totkoni
dongki san tevi natun. Kopor-
rupaji dali nuru ko kopor-ile nuru
vini jik. 3 Ko poro san p̃irij tevi
kamru suri, ko kopora-werai tevi,
‘Numal emrreni nuru.’ Ko pingavil
ko p̃ilinglingi kamru kopor-ile nuru
vini.” 4 Ngok eplari osorsan tevi
nale san se Atua nga propet sen
san muli wowomue tuwi mirpel:
5 “Kapwerai tevi jinibb nir nga
marlik re Saeon, ‘Kaplesi Numal se
kami evini ji kami, evi jinibb malum,
ko esakel re dongki nga welili
kobbong, nga mivi natu dongki ne
majingen.” ’ 6 Ko nuru oran ko
orloli osorsan erpe Iesu muwrai
tevi nuru, 7 ko orile dongki nen
tevi natun vini ji Iesu; ko arp̃elseni
sunsun ser re nuru, ko Iesu esakel
mare ren. 8 Ko delung elep arla
sunsun ser arp̃elsenir renge sel, ko
nir sopor kele artitai rengsi nai tevi
raor, arp̃elp̃elsenir renge sel. Ngok
eviseni nga artori Iesu evi jinibb
nga milep. 9 Ko delung elep sopon,
sopor nga marwowomu ko sopor
nga marvivitu arkikail, arsurövi ni
ko arwera “Osana van ji metka ngel
se Devet! Numal Atua, nik kurij pa
erres tevi ni nga mivini re nik nisem.
Osana re melrin mare!”

10 Ko daron nga mivini Jerusalem
e, ko jinibb ne ie nir arore, arwera
“Isi ko ngok?” 11 Ko delung nir
arwera lweni: “Ngel evi propet Iesu
ne Nasret renge Galili.”

Iesu oji tweni nir nga marwulwule nanu renge Naim On

12 Mian ko vitunen vajin ko Iesu
evan re loloim ne Naim On. Ko oji
tweni nir nga marok-wulwule nanu
nir iok tetajer, ko nir nga marok-
wulwuli nanu nen nir, ko evatpuse
tep se nir nga marok-kelkele nevöt
nir, ko evatpuse kele nai seksakel
se nir nga marok-wulwule wum̃er
nir. 13 Ko owrai tevir: “Aruli pa tuwi
nale se Atua san ngel, owra ‘Naim
suk, parveruse naim ne verusen.’ Ko
kami kamtur imare vajin ko kamloli
evi ‘naim ne venao res.’ ”
14 Mian ko jinibb nga meter mar-
rorr nir ko naroj nir arini jin renge
Naim On, ko ni ololi arres luwi.
15 Ko daron nga jinibb nga marlelep
re sulsulen nir ko jinibb nevisvise-
nien ne nale nesesreien nir marlesi
muloli majingen nga marinijnij na-
wone, ko nanwarreng nir markikail
renge Naim On, nga marwera “Os-
ana van ji metka se Devet!”, ko lartul
nen arlolarsi lenglengen e
Iesu suri. 16 Ko arwerai tevi: “E,
erpese? Nik kurnge nanu nga nan-
warreng ngel nir marwerair ngok?”
Ko Iesu owrai lweni tevir: “O-o.
Ko kami sete kameve nabong san
nale ngel se Atua nga muwra tuwi:
‘Eplari re jingo bipi nir ko bipiwar-
reng nga marsus malum nir, Atua
ololi nir arsurövi ni erres p̃elak.’
Kami kameve ko pa osuw.” 17 Ko
elinglingir ko evel van re ngaim ne
Betani ko omosi ie.

Nai pik nga wenen mijkie

18 Mian ko mevinen vajin renge
rorpong susu, olwi van ngaim e re
Jerusalem. Ko daron nga mututur
mian, ko numer eaji. 19 Ko elesi nai
san nisen nai pik otur re devje sel, ko
emawose evan ren, owra purro we-
nen. Ko elesi raon kiskis bbong, sete
wenen otoe. Ko owrai tevi nai pik

nen, “Setemun wenem puto kele e nabong san pijpari tuwi ngok vini.” Ko daron momsawos e nen ko pa, nai pik nen emli. 20 Ko jinibb sen nir, daron nga marlesi e, ko artaole ko arwera “Erpese nai pik ngel mimli mivesane?” 21 Ko Iesu erij welir, owrai tevir: “Nuwretun nuwrai tevi kami, poro nosurien se kami putoe, ko sete kaprrorrmi karkare le, ko ngok kami kele kaprongwose kaploli kobbong pirpe nga mololi ngel tevi nai pik ngel. Ko mare re iok, kapwerai kele tevi botwen ngel nga Atua p̃ila tweni ko puwirre van re dis, ko piplari pusorsan tevi. 22 Ko nanu jijle, sev nga kapa-ngoni renge verusen, poro kapa-osuri, ko kapalair ko.”

23 Ko Iesu olwi kele van re Naim On e, ko ok-visviseni jinibb nir. Ko jinibb nga marlelep nir ne sulsulen ko ƀirterawarreng nga marivi pa jinibb nga marlelep arini jin ko arsusi: “E, kula derteren ngok nir ngabe ko nga komok-loli nanu ngok e nir? Siko elai tevim?” 24 Ko Iesu erij welir owrai tevir: “Inu kele bosusi kami e nanu p̃isan, ko poro kami kapwerai tevik, ko inu kele pirpok bowrai tevi kami nulai derteren ngel nir ngabe le nga mololi nanu ngel le nir. 25 Kami kapwerai ta tevik: Jon ela derteren sen nga mok-paptaes e ngabe? Ji Atua, rreknga ji jinibb kobbong?” Ko nir arwerwerai tevir: “Poro rrapwerai, ‘Evel ji Atua vini,’ ko ni tia-werai lweni tevi kerr, ‘Erpese kami sete kamosuri ni?’ 26 Ko poro rrapawera, ‘Evel ji jinibb kobbong vini,’ ko rrammetutue delung nir, suri nir jile artori pa Jon osuw evi propet.” 27 Ko nir arwera lweni tevi Iesu, arwera “Sete namrongwose.” Ko Iesu owra lweni tevir, “Ia, ko inu kele sete nurongwose bowrai tweni tevi kami renge derteren sev nga mololi nanu ngel e nir.”

Iesu owra nale rrongrrongvi tweni jinibb nga natun eru

28 Ko Iesu owrai kele, “Kaprrorrmi ta nanu ngel: Jinibb san natun otoe, natun eru. Ko evini ji m̃erwomu nen ko owrai tevi, ‘Natuk, lelingen kupan kupmajing re orsel suk.’ 29 Ko natun owrai lweni tevi, ‘Numusus.’ Ko mian ko vitunen ko vajin, ko norrorrmien sen olwi, ko evan. 30 Ko tata se nuru evini kele ji m̃ervitu nen, ko owrai kele erpe nga muwrai tevi m̃erwomu. Ko m̃ervitu nen owra lweni tevi: ‘Bean ko tata.’ Mian ko setemun evan.” 31 Ko Iesu osusi suri re nuru nga eru ngok tevir, owra “Nuru si nen ko ololi marongen se tata sen?” Ko nir arwera lweni tevi: “Nga womu nen.” Ko Iesu owra lweni tevir: “Nuwretun nuwrai tevi kami, kami kamsorsan temijpal tevi m̃ervitu nen. Ko lartul nga marok-la nevöt ne takis nir ko nesevin ne sel nir nga kamungasir ngok arsorsan tevi m̃erwomu nen, ko nir parlai wani milnge kami van re batun vanu se Atua. 32 Suri Jon evini ji kami, evisviseni sel nga mumomsawos m̃irres, ko kami sete kamosuri ni. Ko nir ma, lartul nga marok-la nevöt ne takis nir ko nesevin ne sel nir, arosuri ni. Ko kami, daron nga kamlesi nir nga marosuri mirpok ngok, ko norrorrmien se kami sete olwi kele nga kami kele kaposuri ni.

Nale rrongrrongvi tweni jinibb nga marsij nga marok-metmet orsel ne grep

33 “Kaprunge ta nale rrongrrongvi m̃inij kele, ngel: Jinibb san orsel sen otoe. Ko orwi grep. Ololi nalut owlu rrale live laut. Ko eli bbulwil ko elngi besin san ren, ko san oto mare e nga parjingteni wene grep ren ko jinibb parok-bböt ren, suwen p̃iseser van re besin nga muto ngatan e. Muloli jile mirpok, ko eli naim san nga muwu mare nga jinibb nga marok-kulkulu parsa paran partur mare ren, ko parok-kulkulu pej nanu nga marok-vevna nir. Erpok, ololi jile osorsan tevi nga marok-loli daron nga maruwi nanu nen. Koelinglingi tevi jinibb sopor

parmetmete, ko ni evel van re vanu m̃inij e.
34 “Ko mian ko daron nga wenen mutomori pimirr, ni okoni jinibb sen sopor van ji nir nga marok-metmete orsel sen, nga nir parla wenen nen sopor, pusorsan tevi nga marijrij e. 35 Ko jinibb nen nga marok-metmete orsel arrul totonir; ko nir san artelmaji, nir san arevji pini, ko nir san artuwe. 36 Mian ko ni okoni kele jinibb sen sopor nir elep asi vajin nga womu, ko lartul nga arloli kele tevir osorsan tevi nga marloli tevi nir nga womu.
37 “Mian ko vitunen jer vajin, okoni natun norman; orrorrmi nga nir parloli p̃irres le tevi ni natun. 38 Ko jinibb nen nir, daron nga marlesi ni natun, arwerwerai tevir, ‘O, ngel evi natun nga pia-la joro tata sen. Rraprevji pini, ko puloli orsel pia-ivi vajin se kerr!’ 39 Ko arrul totoni, ko arevei van vare re orsel, ko arevji pini.”
40 Ko Iesu osusi tevi nir, owra “Ko daron nga jinibb nga orsel sen pivini, ko puloli sev tevi jinibb ngok nir?” 41 Ko nir arwera lweni tevi ni, “Suri nir arivi jinibb nga marsij, ni kele puloli p̃isij pusorsan luwi tevir, pirevji pinir. Ko pia-linglingi orsel sen tevi jinibb sopor kele nga parok-metmete ko para-la wenen nen tevi re daron ma-wos nen.” 42 Ko Iesu owrai tevir: “Sete kameve nabong san nale ngel ne Naul On? ‘Nabur nga lartul nga marok-ili naim marungasi mar-wirre, ni ko vajin evi nabur nga murrul totoni naim m̃iterter.G Ngel evi majingen se Numal nga muloli, ko rramtaole rramlesi m̃irres p̃elak.’ Kameve ko pa osuw.
43 “Ngok, nuwrai tevi kami: Atua pia-la tweni batun vanu sen ji kami, ko pia-lai tevi jinibb sopor kele nga para-la wenen nga musorsan tevi. 44 Si nga pusnge nabur ngel, niben pimabbur. Ko si nga nabur ngel piravij ren, niben pumoloplop p̃etp̃eti.”
45 Ko jinibb nga marlelep nir re sulsulen ko Parasi nir daron nga marunge nale rrongrrongvi sen ngok, arongwose nga ni owra suri nir. 46 Ko arwera parrul totoni Iesu, ko armetutu delung nir. Suri delung nir artori ni evi propet san.

22

Nale rrongrrongvi ne dabbuen ne totkoien

1 Ko Iesu ela nale rrongrrongvi kele tevi nir, owra 2 “Renge batun vanu ne melrin, Atua pia-loli pu-sorsan tevi numal ngel le: Numal san ololi dabbuen ne totkoien se natun norman. 3 Ko okoni jinibb sen nir nga parveruse nir nga m̃ila pa nale tevir nga parini. Ko nir ar-musus parini. 4 Ko okoni kele jinibb sen sopor kele, owra ‘Kapwerai tevi nir nga m̃ela nale tevir nga parini, “Kaplesi, nuloli lilane jile nanen, nutor pini pa buluk suk nir ko natu buluk suk nga marlelep marres nir, ko nanu jijle oto omomsawos pa nga parurroi. Kapini renge dabbuen ne totkoien.” ’ 5 Ko nir arong melmelase bbong, ko arivel; san evan orsel sen, ko san evan emajing re sto sen. 6 Ko nir sopon nga marlik jer nen arrul totoni jinibb nga mukonir nen, ko arloli esij tevir, ko arevji pinir. 7 Ko numal nen, daron nga murnge nanu nga marloli ngok, ko ololar lenglen-gen. Ko okoni jinibb nuval sen nir aran ko arpir pinpini jinibb nen nir nga marok-revrevji pini jinibb, ko arsuli ngaim ser. 8 Muloli jile mir-pok tevir musuw, ko owrai vajin tevi jinibb sen nir, ‘Nanen ne totkoien arloli jile osuw, artiriv ko vajin. Ko nir nga marwerai tevi nir nga parini, sete arres re parini. 9 Kapiel ta vajin suri sel nir, ko jinibb si nir nga poro kapa-sewute re sel, kapa-werai tevir nga nir parini re nanen ne totkoien.’

G **21:42** Erpe iel, Matiu osp̃e nevöt, ko murrun nga nir marili naim muto suri; ko kem namrieni erpe kerr rram̃ili naim iel, nga puloli mining ne nale se Matiu piplari limjer.

10 Ko jinibb sen nir arloli erpok,
arivel suri sel nir; ko daron nga
marsewute jinibb tama san, poro
pivi jinibb nga mĩisij rreknga jinibb
nga mĩirres, ko arwerai tevi, ‘Kupan
re nanen ne totkoien.’ Marok-loli
mirpok mian, konaim ne nanen ne
totkoien owun saute nir nga marini
vajin.
11 “Ko daron nga numal nen ne na-
nen mivini loloim nen, owra p̃ilesi
nir nga marini, ko otor sweri jinibb
san loloim nga sete muri sunsun
mawos ne totkoien. 12 Ko numal
nen owrai tevi mẽrnen, ‘Selek, er-
pese kumini loloim ko sete kumuri
sunsun mawos ne totkoien?’ Ko ni
omurrong jer. 13 Ko numal nen
elesi esij ko owrai tevi jinibb sen
nir, ‘Kaprrul kokortoni nevren nuru
ko ɓelan nuru, ko kapsere totkoni.
Ko kapwos tweni van vare e, ko
kapwosi van kapwirre van re lat nga
mimalik jerjer. Iok ngok jinibb para-
ting ko para-runge p̃isij pilep.’
14 “Nir elep nga Atua mĩiveruser
nga parini jin, ko nir ewelili bbong
mĩilai twenir parivi sen.”

Erres nga jinibb puwli takis tevi Sisa, rreknga ejki?

15 Ni mĩirij jile mirpok musuw,
ko Parasi nir arivel van lut san e
ko arkorti, ko arsup̃sup̃e suri par-
loli pirpese nga Iesu puon luwi re
nale sen. 16 Arsup̃e jile osuw, ko
arkoni jinibb ser sopon tevi jinibb
se Erot sopor aran arkerkerasi Iesu,
arwera “Jinibb nevisvisenien, nam-
rongwose nik kuwretun, kuvisviseni
sel se Atua renge weretunen. Sete
kuwor suri jinibb san, suri sete kum-
tutue jinibb san. 17 Ngok, kupwerai
ta tevi kem norrorrmien som. Evi
nanu nga mĩirres rraplai nevöt ne
takis tevi Sisa, batu numal se mẽri
Rom nir, rreknga ejki?” 18 Ko Iesu
orongwose nga arwera parkerkerasi
ni, ko owra tevir: “Suri sev kamr-
rowrrowe inu, kami nga kamiel re
sel eru? 19 Kapviseni ta inu nevöt
nen.” Ko nir arlai nevöt nen san tevi.
20 Ko ni elai, emteni, ko osusi tevir,
“Isi le nisen ko non maruli rengen
ngel?” 21 Ko nir arwera lweni tevi,
“Rrekma Sisa ko.” Ko ni owrai tevir,
“Kaplai tevi numal se mẽri Rom sev
nga marivi se ni, ko kaplai tevi Atua
sev nga marivi se Atua.”
22 Ko daron nga marunge nale
ngel e nir, bbösa elair e, suri arror-
rmi Iesu sete orongwose p̃iasie nir
renge nanu ngok. Ko arlinglingi ni
ko arivel sisamis.

Pirpese re jinibb nga mimij ko mimaur luwi kele

23 Ko vitunen, re nabong mawos
nen malum, ko Satusi nir sopor arini
jin kele. Nir arok-wera jinibb sete
orongwos pimaur luwi kele renge
mijen. Ko arsusi kerkerasi tevi, ar-
wera 24 “Jinibb nevisvisenien, Moses
owrai tuwi, ‘Poro jinibb p̃isan pimij
ko natun pijkie, ko tasin p̃itkai ne-
sevin sen ko pivesi wani metka se
tuwan nga mimij ngok.’ 25 Ko renge
kem bonevis jinibb ebut arivi ni-
aken erpok. Ko mẽrwomu nen etka
nesevin sen; mian ko orongwose
otomori pimij, ko owrai tevi tasin,
‘Natuk ejkie, kuptekai nesevin suk.’
Ko mẽrwomu emij. 26 Ko mẽrvitu
kele ololi erpok kele, etka kele ne-
sevin nga, mian ko emij. Mian ko
ejpari ebutun nga vitu jer nen, nir
jijle artekai nesevin nga, mian ko nir
jijle armij lingi vin nga. 27 Mian ko
vitu jer nen vajin, ko nesevin
emij vajin. 28 Ko namwera nabsusi
tevim: Renge daron nga jinibb nir
parmaur luwi kele re mijen, siko
re nir niaken nga ebut ngok pia-ivi
nesen sen e vinnen? Kupwerai ta
we!” 29 Ko Iesu erij welir owrai tevir:
“Kamsarr, suri sete kamrongwose
Nale On se Atua, ko sete kamrong-
wose derteren se Atua. 30 Suri renge
meraien ne mijen, sete arongwose
para-totko kele mun, ko para-irpe
vajin anglo ko re melrin. 31 Ko nga
kami kapjipari meraien ne mijen evi
weretunen, ko ɓelai nale san se Atua
nga kamrongwose pae nga muwrai
tevi kami ngel, muwra 32 ‘Inu nuvi

Atua se Epram, ko Atua se Aesak, ko Atua se Jekop.’ Atua sete evi Atua se jinibb nga marmij nir, ko evi pa se jinibb nga marmaur nir. Suri derteren sen elep nga elep lingi mijen.”

33 Ko daron nga delung nir marunge nale ngel, ko bbösa nga milep elair renge nevisvisenien nga mĩirres sen.

Nale nesesreien nga mian mare wor re nale nesesreien mĩinij nir

34 Ko Parasi nir, daron nga marunge Iesu muloli Satusi nir marmurrong jer mirpok, ko nir arververus kortonir arkorti lat san. 35 Mian ko san re nir nga norongwosien sen mutoe re nale nesesreien se Atua osusi rongornge tevi ni, owra purrowrrowe ni, owra 36 “Jinibb nevisvisenien, renge nale nesesreien, kulesi nale ngabes nen ko elep womunen?” 37 Iesu owra lweni tevi: “ ‘Kupmerreni Numal Atua som tevi nolom totoklai, tevi mauren som totoklai, ko tevi norrorrmien som totoklai.’ 38 Ngok evi nale nesesreien nga milep womu jer nen. 39 Ko nga suri nen e, mutomori pirpe ngok, ni le ngel: ‘Kupmerreni selem pirpe nik luwi.’ 40 Ngok ko nuru orivi batu nale nesesreien nir, ko nale se propet nir kele.”

Mesaea evi metka se Devet, ko evi kele Numal sen

41 Parasi nen nir arlik korti malum, ko Iesu osusi tevir, 42 owra “Kamrrorrmi Mesaea erpese? Isi ko metka sen?” Nir arwera lweni tevi, arwera “Se Numal Devet.” 43 Ko ni owra lweni tevir, “Poro pirpok, ko Mesaea piveruse Devet puwra ‘Numal,’ suri Devet owowomu. Ko ejki, Nemĩin On ololi Devet miveruse Mesaea muwra Numal, nga muwra 44 ‘Numal Atua owra tevi Numal suk, “Kuplik renge nevrek rres pijpari nga bea-lingi devje nuval som nir parirpe lat nga kupbböt ren renge nolon ƀelam ngatan.’ ” 45 Poro nga pirpok Numal Devet miveruse Mesaea mivi Numal sen, ko evi metka sen erpese?”

46 Ko daron nga mĩirij jile mirpok, ko sete jinibb kele san orongwos pĩirij weli nale san tevi ni. Ko mĩitipatun re daron nen jinibb jijle armetutu, setemun san orongwos pususi rongornge nanu san tevi ni.

23

Iesu erij tere jinibb nevisvisenien nir ko Parasi nir

1 Mian ko Iesu erij tevi delung nir ko jinibb sen nir, owra 2 “Jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko Parasi nir arla wani milnge Moses, arivi pa jinibb nga parvisviseni jinibb nir re nale nesesreien nga Moses muli tuwi. 3 Suri iok ko, nanu jijle nga marwerai tevi kami, kaploli tevir pirpe nga marwerai kobbong. Ko re devjen nga nanu nga marlolir, sete kaploli surir e pirpok. Suri nir arok-werai, ko sete arok-majing suri. 4 Arsere bböbbti nga marrow milep ko eterter nga jinibb nir parsoloir, ko arjingtenir re birpari jinibb nir; ko nir mawos ma armusus parsa tweni bbös nevrer e san. 5 Ko renge majingen ser arlolir armerreni jinibb parlesir. Kamrongwose narr nga wewarreng nir nga marsongni naul nga maruli tweni nale se Atua rer, nga jinibb nir parruloni re borngir ko nevrer. Ko nir arloli se nir arlelep nga jinibb parlesir ko parsurövir renger. Ko suri norrorrmien ngok kobbong, muloli marloli kele sunsun ser marpepriv. 6 Ko renge nanen kele, arok-merreni parsakel re lat nga jinibb nga marlelep nir marok-sakel rer; ko arloli erpok kele re naim ne gortien nir. 7 Ko armerreni jinibb partorir re maket, ko jinibb nir parveruse nir, ‘Jinibb nevisvisenien.’ 8 Ko kami, sete kaplolir parveruse kami san ‘Jinibb nevisvisenien,’ suri jinibb sansan bbong evi jinibb nevisvisenien se kami, ko kami jijle kamivi niaken. 9 Ko sete kapveruse jinibb

san pivi tata se kami renge iel ngatan, suri jinibb sansan bbong evi tata se kami, ni nga m̃ilik re melrin. 10 Ko sete kaplolir parveruse kami ‘Numal,’ suri Numal se kami sansan bbong, Mesaea. 11 Ko ni nga mivi jinibb nga milep temijpal re livö renge kami, pivi wor jinibb ne majingen se kami kele. 12 Ko si nga musustur lweni ni mian mare, Atua pia-loli ni pian ngatan. Ko si nga puloli lweni ni pian ngatan, Atua pia-sustur ni pian mare.

Iesu ewer lokloksi jinibb nevisvisenien nir tevi Parasi nir

13 “Wi, kami jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien, ko kami Parasi, kami nga kamiel re sel eru! Suri kamkikiorore batun vanu ne melrin tevi jinibb nir. Ko kami kele sete kaman, ko sete kamlinglingi kele nir nga marmerreni paran. 14 [Wi, kami jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien, ko kami Parasi, kami nga kamiel re sel eru! Kami nga nolo kami mok-venae pa naim se nesevin nir nga diwen ser marmij lingir, ko kamkerkeris re kamloli nawon verusen nga marpepriv. Suri nanu ngok, puloli Atua putor vitrangi kami pilep.]H

15 “Wi, kami jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien, ko kami Parasi, kami nga kamiel re sel eru! Kamp̃elak kamwolu otvi dis ko kamiel suri vanu nga kaplai jinibb p̃isansan pivini piptevi kami. Ko daron nga miptevi kami mirpok, kamloli ni evi pa jinibb nga pian re lat ne norongen nga m̃isij, evi jinibb nga m̃isij varu re kami.

16 “Wi, kami metrrorr nga kamok-wowomue jinibb re sel. Kamok-wera ‘Isi nga p̃irijrij renge Naim On, ololi nanu nawon. Ko isi nga p̃irijrij renge gol ne Naim On, ngok ni puloli nanu nen ko wor.’ 17 Kamlengleng, kamivi metrrorr. Ngabes nen evi nanu nga milep nen, gol nen, rreknga Naim On? Suri Naim On kobbong ololi gol nga muto ren on. 18 Ko kamok-wera kele, ‘Isi nga p̃irijrij renge nawot nga marok-sulsul ren re Naim On, ololi nanu nawon. Ko isi nga p̃irijrij renge merrenien nga muto ren, ngok ni puloli nanu nen ko wor.’ 19 Kamivi metrrorr! Ngabes nen evi nanu nga milep nen, merrenien nen, rreknga nawot? Suri nawot kobbong ololi merrenien on. 20 Suri isi nga p̃irijrij re nawot, erpe erijrij ren ko nanu jijle nga pa marto ko ren kele. 21 Ko isi nga p̃irijrij re Naim On, erpe erijrij ren, ko erijrij kele renge Atua nga pa m̃ilik ko ren kele. 22 Ko isi nga p̃irijrij re melrin, erpe erijrij renge nai seksakel se Atua, ko erijrij kele renge Atua nga m̃isakel ren kele.

23 “Wi, kami jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien ko kami Parasi, kami nga kamiel re sel eru! Ko kamok-eveve roi wowarreng nir nga marok-lingi re nanen, min ko til ko kamin, nga kaploli pusorsan p̃etp̃eti tevi nale nesesreien se Atua, ko kaplai songovlön pian ji Atua. Ko kamlinglingi nanu nga marlelep re nale nesesreien, erpe nesesreien mawos, murrun nga marrorrmi jinibb, ko murrun nga marosuri weretunene. Ngok, nanu nga marlelep e nir, kaplolir ko wor, ko sete kaplinglingi nanu nga wowarreng, pirpe murrun nga parlai songovlön pian ji Atua, parjipon. 24 Kamivi metrrorr nga kamok-wowomue jinibb re sel. Daron nga kamwera kapmini nuwi, ko kamlesi nunu m̃isal ren, ko kamjuljule tweni, musuw ko kammini nuwi nen vajin. Ko poro kaplesi buluk sanI m̃isal re nuwi se kami, ko sete kamjule tweni, kammini kobbong, ko kamrrolmi nuwi tevi buluk nen!

25 “Wi, kami jinibb nevisvisenien

H **23:14** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Matiu oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel. I **23:24** Erpe iel, Matiu osp̃e kamel, ko suri kamel ejki iel, namsup̃e buluk ela wani, nga puloli mining ne nale se Matiu piplari pim̃erer.

ne nale nesesreien, ko kami Parasi, kami nga kamiel re sel eru! Kamokrrawe vare ne biles nir ko plet nir arwokwok, ko renge nolor arrokitkit temijpal. Erpe kami, nolo kami arwun saute venao. Ko kamwera malum kapevna, nolo kami sete orongwos pusuw ren. 26 Kami Parasi, kamivi metrrorr! Womuj nen, kaprrawe vaseni nolo biles ko plet puwomu, ko vare nen kele puwokwok p̃irres vajin.

27 “Wi, kami jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien ko kami Parasi, kami nga kamiel re sel eru! Kamirpe dubb nga marbbölji laen er, vare ner marow m̃irres, ko lolor marwun saute ji jinibb nga marmij nir, ko nanu jijle nga marrokitkit nir. 28 Erpok kele re kami, jinibb arlesi re vare ne nibe kami armomsawos erres; ko renge nolo kami arwun saute gerisen nir ko nololien nga marsij nir.

29 “Wi, kami jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien ko kami Parasi, kami nga kamiel re sel eru! Kamoktuwe nevöt re dubb se propet nir ne tuwi pa ko kamok-juroi dubb se jinibb nga marres nir ne tuwi 30 ko kamok-wera ‘Poro nga nablik re nabong nga tuwi nir se ƀirterawarreng se kem nir, sete nama-pitevi nir nga marevji propet nir drra mibböljir.’ 31 Ko ngok, kamwer lokloksi kami lweni kobbong, suri kamwera kamivi metka mawos se nir nga marevji propet nir. 32 Iow, erres kobbong, majingen nga marsij se ƀirterwarreng se kami nga marmajing linglingir, kami vajin kapmajing jijler. 33 O, kamivi num̃et! Kamivi metka se num̃et nir nga marsij ko marok-wolu. Kapwolu asi re lat ne norongen nga m̃isij pirpese? 34 Erpok ko, kaplesi, bokoni propet sopor ko jinibb sopor nga norongwosien ser mutoe, ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor vinuk ji kami. Ko nir sopor kapa-revji pinir, ko nir sopor kapa-rrulonir kapa-wuse maur nir re nai pelaot, para-rrul pijpari paramij. Ko nir sopor kapa-telmajir re naim gortien se kami, ko kapa-ojir re ngaim ko ngaim. 35 Ngok puloli drra jinibb jijle nga marres nga marevjir iel ngatan parbbölji kami, etipatun re drra jinibb nga m̃irres nen Epel, ejpari drra Sekaria natu Barakaea nga ƀirterawarreng se kami marevji pini re Naim On mawos, liven ne lat nga muon ko nawot. 36 Nuwretun nuwrai tevi kami, drra jijle ngel nir para-bbölji kami nga lelingen ngel nir.

Iesu orrorrmi elep suri m̃eri Jerusalem nir

37 “O Jerusalem, Jerusalem, nik nga komok-revji pini propet nir, ko komok-tuwe pini jinibb nir nga Atua mukonir vini jim. Vavis nga mowra ƀeser kortoni natum nir parkorti pirpe nato dosevin nga m̃isrew ore natun nir; ko ejki, kammusus. 38 Kaplesi, Atua evel lingi pa kami ko Naim On se kami. 39 Ko nuwrai tevi kami, setete kama-lesik kele sopon pijpari nga kapa-wera: ‘Atua erij pa erres suri ni nga mivini re ni nisen.’ ”

24

Iesu owra tweni nga partingtinge Naim On

1 Ko Iesu eivare, owra pivel lingi Naim On. Ko jinibb sen nir arini jin, arwera parviseni tevi ni majingen nga marres milep ne Naim On. 2 Ko Iesu erij welir, owra “Kamlesi nanu ngok nir? Nuwretun nuwrai tevi kami, pian ko sete nevöt ngok nir san pia-jek jer re p̃isan, para-wirr sisamis p̃etp̃eti.”

Norongen nga m̃isij nga pia-vini

3 Mian ko vitunen vajin, Iesu ok-lik ngatan re Botwen ne lolnai ne olip, ko jinibb sen nir arini malum bbong jin, ko arsusi tevi: “Kupwerai ta tevi kem, nanu ngok nir para-rremali seveling? Ko sev piviseni daron nga kupa-luwi e vini ko ngatan ngel bongsin nga pia-suwsuw e?” 4 Ko

Iesu owra lweni tevir, “Kapmetmete
jinibb san tia-kerkerasi kami. 5 Suri
nir pilep ko para-vini renge inu
nisek, ko para-wera ‘Inu le Mesaea,’
ko para-kerkerasi jinibb pilep para-
vijurir. 6 Ko kapa-runge naror ne
nuval nir ko nosp̃en ne nuval nir.
Kapmetmet, takmetutue. Nanu ngok
jile nir para-pelari ko wor, ko ngatan
ngel bongsin ejki wor. 7 Ko jinibb nir
para-tur imare para-val tevi jinibb
nir, ko batun vanu nir para-tur
imare para-val tevi batun vanu nir,
ko numer pia-to, ko nam̃i pia-m̃i
re lat lele. 8 Nanu ngel nir arivi
nanu womunen re martipatun, erpe
nesevin san nga murnge rrongvi
depain.
9 “Renge daron nen, ko para-tekai
kami van ji jinibb nga para-loli
p̃isij tevi kami, ko para-revji pini
kami. Ko jinibb jijle para-ungasi
kami suri kamivi jinibb suk. 10 Ko
renge daron nen nir pilep nolor
pia-vitan, ko para-tektekai kerasi
lululwenir, ko para-ungungasi lul-
ulwenir. 11 Ko propet ne gerisen
nir pia-lep para-tur imare ko para-
kerkerasi jinibb pilep, para-vijurir.
12 Ko suri nololien se jinibb nir pia-
wun saut, pia-loli merrenien se kale-
sia nir pilep pia-melmelas. 13 Ko si
nga pia-tur p̃iterter pijpari bongsin,
m̃ernen pia-la mauren nga m̃irres.
14 Ko nosp̃en nga m̃irres suri batun
vanu ne melrin para-sup̃e tevi jinibb
jijle nir puwomu renge iel ngatan,
nga jinibb ne vare nir para-runge;
pia-suw vajin, ko bongsin pia-vini ko
vajin.

Nanu nga milep nga pia-pelari Jerusalem

15 “Ko nabong san kapa-lesi atua
se jinibb ne vare nir nga m̃isij
nga m̃isij, nga propet Daniel musp̃e
tuwi pa, para-sireni putur renge
lat nga muon, ko pia-loli nir para-
wolu lingi lat on nen.” (Si nga
mok-eve purongwose.) 16 “Korenge
daron nen, kami nga kamlik Jutia
kapwolu van re botwen e nir. 17 Ko
kami nga kamlik vare renge naim se
kami, sete kapluwi kele van loloim
se kami kapla joro kami p̃isan, ejki,
kapa-wolu lingir pingavil. 18 Ko
kami nga kammajing re orsel se
kami, sete kapa-luwi kele van re
ngaim se kami kapa-la sunsun se
kami, ejki. 19 Wi renge nesevin
nir nga marsolo malum bipi, ko
renge nesevin nir nga marloli bipi
ser marsus renge nabong nga marsij
nen nir. 20 Kapungoni ko wor tevi
Atua nga woluen se kami sete pia-
vini re daron ne naus, rreknga re
nabong ne Sapat. 21 Suri daron
nen pia-ivi daron nga m̃iterter m̃isij
temijpal san. M̃itipatun re daron
nga Atua muloli iel ngatan e, mivini
mijpari lelingen ngel, nanu san sete-
wor eplari erpok, ejki wor; ko vi-
tunen, sete pia-irpok kele pia-vesan.
22 Numal Atua orrorrmi pa nga pia-
ta tweni nabong nga marsij ngel nir;
poro pijki, ko sete jinibb san mia-
maur. Ko suri orrorrmi nir nga
ni mutobbtobbu pae nir, ko niko
muloli nabong nen nir sete pilep
p̃elak.
23 “Ko renge daron nen, poro
jinibb san pia-werai tevi kami,
‘Kaplesi, Mesaea ngokwan,’ rreknga
‘Ngelan,’ sete kapa-osuri. 24 Pian, ko
pia-irpok ko wor renge iel ngatan;
mesaea ne gerisen nir pilep para-
tur imare, ko propet ne gerisen
nir pilep para-tur imare, ko para-
viseni nevisenien ko nelesien nga
marlelep nir, nga para-kerkerasi
jinibb nir, ko jinibb se Atua kele
nir. Ko sete arvitere para-kerkerasi
jinibb se Atua nga mutobbtobbu
nir. 25 Kaplesi, nuwrai wowomu pae
kami le ngel. 26 Erpok, poro para-
werai tevi kami, ‘Kaplesi, Mesaea
nika lolo merwer!’ kami sete ka-
pan. Ko poro para-werai tevi kami,
‘Kaplesi nika, elik teptepi loloim so-
pon re naim ngok san,’ ko sete kapa-
osuri. 27 Erpe navil nga mivil, daron
nga mivil renge devje melrin ko mi-
mor vaseni melrin p̃etp̃eti mivesane
mijpari devjen, nga jinibb jijle nir

marlesi, ko ngok pia-irpok renge inu Jinibb Mawos renge daron nga bea-luwi vini. 28 Pirpe daron nga nanu san emij, ko numön nir nga marok-tasi parmot rrale; orongwos kaplesi wose kobbong ngasu.

Jinibb Mawos pia-pelari re melrin

29 “Ko vitunen vajin re daron nga m̃isij nen, ngavilvil nial pia-mot, ko navöl sete mia-ser, ko moju ne melrin nir para-vitvitan, ko nanu nga marterter ne melrin nir para-terrterring. 30 Mian ko vitunen nelesien se inu Jinibb Mawos pia-pelari re melrin. Ngok pia-loli metka se jinibb ne iel ngatan nir para-ting nga para-lesi inu Jinibb Mawos bea-vini re nabor ne melrin nir tevi derteren ko nosrövien nga milep. 31 Ko vitunen, daron nga para-uwi davö nga milep san, ko inu bea-koni anglo suk nir para-van re iel ngatan bongsin ivij jijle, tevi lat p̃etp̃eti nir nga melrin m̃isalsal orer, ko para-ser kortoni jinibb suk nir nga motobbtobbue.

Sete jinibb san rragrrag orong-wose nabong nen

32 “Kaprrorrmi renge nale rrongr-rongvi ne nai pik, ngel: Daron nga rengsin mimalum vajin, ko etengriv luwi kele nga puloli raon nir parpelari. Ngok, kamrong-wos pae daron ne dorvusavus oruj mori. 33 Kami pirpok ko, daron nga kapa-lesi nanu ngok nir, kapa-rongwose nga inu nuruj mori p̃elak, erpe nutur ko vajin roro metali. 34 Nuwretun nuwrai tevi kami, dul nga lelingen ngel sete pia-asi wor pi-jpari nga nanu ngel nir para-pelari. 35 Melrin ko ngatan, mian ko pora-asi; ko nale suk nir setete mara-asi, ejki, para-pelari ko wor.

36 “Ko nabong nen, ko mete nial nen, sete jinibb san rragrrag orong-wose, ejki; sete anglo ne melrin san kele orongwose, ejki; ko inu kele Atua Natun, inu sete nurongwose; ko Tata suk kobbong, ni esan orong-wose. 37 Inu Jinibb Mawos bea-vini pia-sorsan pia-irpe Noa nabong sen tuwi nga naus nga milep mus ko iel ngatan murron ko nanu jijle nir marmij. Suri re daron nen, jinibb nir arlelea nawon. Pia-sorsan kele ko pia-irpok tevi inu daron suk nga bea-luwi e. 38 Suri nabong nga wowomu nen nir, mian ko vi-tunen naus pia-us, jinibb nir aran ko arminmin ko arloli totkoiennir, ejpari nabong nga Noa mian re lolo drrav nga milep e. 39 Ko sete arong-wose naus nga pilep nga pivini, ejpari nga mian ko mivini m̃isale twenir. Pia-sorsan kele ko pia-irpok tevi inu daron suk nga bea-luwi e. 40 Renge daron nen, jinibb p̃ieru portur re orsel; ko parla luwe nuru tuwen, ko tuwen putur jer. 41 Ko nesevin p̃ieru porlik korti portabbu nurrer; ko parla luwe nuru tuwen, ko tuwen p̃ilik jer. 42 Erpok ko, kap-kulkulu. Suri kami sete kamrong-wose nabong sev nga inu Numal se kami bea-luwi ren. 43 Kaprongwose nanu ngel: Poro jinibb san purong-wose daron sev re nutpong nga jinibb venao pivini p̃irrarre naim sen, ko ni puklu pimetmet ko putur ore nga jinibb nen sete p̃irrarre naim sen. 44 Pirpok ko kami kele kapmetmet nga kaptiriv ko wor, suri inu Jinibb Mawos dea-pelari re mete nial nga sete taka-rongwose.

Nale rrongrrongvi tweni jinibb ne majingen eru

45 “Jinibb si nga erpe jinibb ne majingen nga muosuri m̃irres, ko batun otoe? Numal sen ololi ni emetmete jinibb ne majingen sen nir, ko puwngani nir renge daron momsawos. 46 Jinibb ne majingen nga m̃irres nen pia-runge p̃irres daron nga numal sen pia-vini ko pia-lesi ni m̃imajing m̃irres mir-pok. 47 Nuwretun nuwrai tevi kami, numal nen pia-loli m̃ernen pia-metmete joron totoklai nir. 48 Ko poro nga m̃ernen pivi jinibb nga

m̃isij, ko puwrai re nolon, ‘O, numal suk olololа nga pulwi vini. Poro nga bololi nanu san, ni sete orongwos purongwose,’ 49 ko etipatun vajin pivrrali selen nir nga marmajing tevi nga numal sen m̃ilngi ni mivi jinibb nga milep rer, ko eaan ko eminmin tevi jinibb nga marok-minmin nir. 50 Ko numal se m̃ernen pia-luwi vini re nabong nga m̃ernen sete murrorrmi, ko renge mete nial san nga sete murongwose. 51 Ko numal nen pia-oji tweni m̃ernen pia-suw, ko pia-tor vitrangi ni pusorsan tevi lartul nga marivel re sel eru, re lat nga jinibb para-ting ko para-runge p̃isij pilep.”

25

Nale rrongrrongvi ne nesenwar-reng m̃elakel esngavöl

1 Ko Iesu ela nale rrongrrongvi m̃inij kele, owra “Re daron nen, batun vanu ne melrin pia-pelari pu-sorsan tevi nanu ngel nga miplari ji nesenwarreng m̃elakel esngavöl ngel: Nesevin m̃elakel esngavöl arsa laet ser, ko aran arwera parivel ore jinibb san nga muwra putotko re nabong nen. 2 Nir elim norrorrmien ser ejkie, ko nir elim norrorrmien ser otoe. 3 Suri nir nga norrorrmien ser mijkie arsa laet ser, ko sete artori karsin; 4 ko nir nga norrorrmien ser mutoe, artori botel karsin ser oto tevi laet ser. 5 Ko jinibb nen nga muwra putotko nen olololа malum. Mian, ko nesenwarreng nen nir me-ter arrurruwel, ko armatur.

6 “Ko muruj mori nat nga m̃irrang sopon, ko san ekail owra ‘Kaplesi, jinibb nga putotko evini. Kapiel ore!’ 7 Ko nesenwarreng nen nir armera, ko arrowrrowe laet ser. 8 Ko nir nga norrorrmien ser mijkie arwera tevi nir nga norrorrmien ser mutoe, ‘E, kapla karsin se kami sopon tevi kem, suri laet se kem artep.’ 9 Ko nir nga norrorrmien ser mutoe arwera lweni tevir, ‘O, ejki rres, sete tivtere kem ko kami. Erres p̃elak kapluwi van re sto ko kapwuli wor nga pivi se kami.’ 10 Ko daron nga marluwi van parwuli e, ko jinibb nga putotko evini. Ko nir nga martirive aran arpitevi ni aran re totkoien, ko mian ko arkikiore metali nen.

11 “Mian ko vitunen vajin, nir nga norrorrmien ser mijkie nen arini ar-wera ‘Numal, numal, kuptasi metali tevi kem!’ 12 Ko ni owra lweni tevir, ‘Nuwretun nuwrai tevi kami, Sete nurongwose kami.’ ” 13 Ko Iesu owra kele: “Erpok, kapkulkulu, suri sete kamrongwose nabong nen rreknga mete nial nen nga inu bea-luwi vini ren.

Nale rrongrrongvi ne jinibb itul nga martori nevöt se numal

14 “Suri renge batun vanu ne mel-rin, Atua pia-loli pusorsan tevi nu-mal ngelle: Jinibb san owra pivel van re vanu nga ngasu san. Ko everus jinibb ne majingen sen nir, ko elngir parmetmete joron nir. 15 Ko ela tevi nir san bebje silva nevöt nuvasngavöl valim (5000), ko tevi nir san kele ela nuvasngavöl varu (2000), ko tevi nir san kele, nuvasngavöl vesan (1000). Ngok, elai tevir osorsan tevi norongwosien ser sisamis. Elai jile tevir, ko evel. 16 Ko ni nga m̃ila nuvasngavöl valim nen esaro van ngavilvil ko emajing ren, ko ololi kele ejpari nuvasngavöl valim kele. 17 Ko ni nga m̃ila nu-vasngavöl varu nen ololi osorsan erpok kele, ko ni ololi kele ejpari nuvasngavöl varu kele. 18 Ko ni nga m̃ila nuvasngavöl vesan evan ko eli dan ko etevni silveni ren nevöt se numal sen nen. 19 “Mian ko vitu jer nen vajin, numal se jinibb ne majingen nen nir olwi vini, owra p̃ilesi suri ta nevöt sen nen ji nir, ko everuse nir. 20 Ko ni nga m̃ila nuvasngavöl valim evini; ko otori nuvasngavöl valim kele oto tevi, ko owrai tevi numal sen owra ‘Numal, nik kula nuvasngavöl valim ko tevik; ko kuplesi, nuloli kele nuvasngavöl valim kele ngel oto tevi.’ 21 Ko numal sen owra tevi ni, ‘Erres p̃elak! Nik

kuvi jinibb ne majingen nga m̃irres, ko komok-osuri erres. Suri kuosuri erres re nanu nga welili ngel, ko inu bea-loli nik kupa-metmete nanu pilep kele wor. Kupini re neiren se inu numal som.’ 22 Ko ni nga m̃ila nuvasngavöl varu evini, ko owra ‘Numal, nik kula nuvasngavöl varu ko tevik; ko kuplesi, nuloli kele nuvasngavöl varu kele ngel oto tevi.’ 23 Ko numal sen owra tevi ni, ‘Erres p̃elak! Nik kuvi jinibb ne majingen nga m̃irres, ko komok-osuri erres. Suri kuosuri erres re nanu nga welili ngel, ko inu bea-loli nik kupa-metmete nanu pilep kele wor. Kupini re neiren se inu numal som.’ 24 Ko ni nga m̃ila nuvasngavöl vesan evini, ko owrai tevi: ‘Numal, nurongwose, nik kuvi jinibb nga m̃iterter. Komok-tawe wenen nga nik sete kumruwi, ko komok-ser kortoni wenen nga nik sete komok-juljule tweni dokolvin ren, arivi som. 25 Ko inu numtutu, ko nuan nusilveni nevöt som lolo dan. Kuplesi ngel, nanu nga mivi som.’ 26 Ko numal sen owra lweni tevi: ‘Nik kuvi jinibb ne majingen nga m̃isij! Nibem emijmij temijpal. Kurongwose pae nga inu nomok-tawe wenen nga inu sete nurwi, ko nomok-ser kortoni wenen nga inu sete nomok-juljule tweni dokolvin ren, arivi suk. 27 Ko erpese sete kulngi nevöt suk re bang, ko re daron nga bea-luwi vini, ko bea-lai nevöt suk tevi majbböl nen nga bang mok-wuli lwenie?’ 28 Ko owra tevi jinibb sen sopor, ‘Kapla tweni nevöt suk jin, kaplai tevi ni nga mutori nuvasngavöl valim ngok. 29 Suri nir jijle nga martori pa, para-lai pilep kele ko wor tevir. Ko ni nga sete mutori milep para-la luwe ko wor jin. 30 Ko kapwirre jinibb ne majingen ngoknga sete muloli nanu san m̃irres van re lat nga mimalik jerjer. Iok ngok jinibb para-ting ko para-runge p̃isij pilep.’

Daron nga Jinibb Mawos pia-wera suri lat nga puto suri re jinibb jijle nir

31 “Re daron nga inu Jinibb Mawos bea-luwi vini tevi nosrövien suk, ko anglo nir para-pitevik. Ko bea-sakel re nai seksakel ne nosrövien suk. 32 Ko anglo nir para-ser kortoni jinibb nir ne vanu jijle renge nok. Ko inu bea-tututweni nir sisamis rer, bea-loli pivi meling p̃ieru e, pirpe jinibb nga mok-metmete sipsip mok-tututweni tweni sipsip sen nir renge nanikot nir. 33 Ko bea-lingi nir nga marirpe sipsip nir re nevrek rres, ko nir nga marirpe nanikot nir re nevrek mair. 34 Ko bea-ivi numal, ko bea-werai tevi nir nga re nevrek rres, ‘Kapini, kami nga Tata suk m̃irij m̃irres suri kami, kapla vajin batun vanu nga Tata suk muloli terai kami re daron nga womu jer nen nga iel ngatan m̃itipatun. 35 Suri inu numer ajik, ko kamla nanen tevik. Nolok emesmes, ko kamloli numin-min. Nuturvitan, ko kamtekai inu van loloim e. 36 Numalmal, ko kami kamlai sunsun nuri. Numsi, ko kami kamini kamkulkule inu. Nulik re naim ne nekaien, ko kami kamini jik.’ 37 Ko nir nga marres nen para-taole, para-werai tevi inu, ‘E, numal, seveling namlesi nik, numer ajim, ko namwunganim, rreknga nolom emesmes, ko namloli kumin-min? 38 Rreknga seveling nam-lesi nik kuturvitan, ko namtekai nik van loloim se kem, rreknga kumalmal ko namloli kuri sunsun? 39 Rreknga seveling namlesi nik kumsi, rreknga kulik re naim ne nekaien, ko naminuk jim?’ 40 Ko inu numal bea-werai lweni tevi nir, ‘Nuwretun nuwrai tevi kami, Erpe nga kamloli erres tevi tasik nga welili jer ngel san, ko erpe kele kamloli ko tevi inu.’

41 “Ko mian ko bea-werai kele tevi nir nga renge nevrek mair vajin, ‘Kapruj ngasu inu, kami nga Atua m̃irij pa m̃isij suri kami, ko kapan re nabb nga m̃in tuwi ngok vini, nga Atua muloli terai Demij ko an-glo sen nir. 42 Suri numer ajik, ko sete kamla nanen tevik. Nolok emesmes, ko sete kamloli numin-

min. 43 Nuturvitan, ko sete kamtekai
inu van loloim e. Numalmal, ko sete
kamloli nuri sunsun; numsi, ko nu-
lik re naim ne nekaien, ko sete kami
kamkulkule inu.’ 44 Ko nir para-
taole ko para-werai lweni tevi inu,
‘E, numal, seveling namlesi nik, nu-
mer ajim rreknga nolom emesmes
rreknga kuturvitan rreknga kumal-
mal rreknga kumsi, rreknga kulik
re naim ne nekaien, ko sete nam-
loli nanu san tevi nik?’ 45 Ko inu
bea-wera lweni tevir, ‘Nuwretun,
nuwrai tevi kami, Erpe nga kami
sete kamloli tevi san nga welili jer
ngel, erpe sete kamloli ko tevi inu.’
46 Ko nir paran re lat ne norongen
nga mĩisij ne tuwi ngok vini. Ko nir
nga marres nen paran re mauren ne
tuwi ngok vini.”

26

Numal nir se mẽeri Isrel armurri suri sel nga parevji pini Iesu

1 Ko daron nga Iesu mivinvini
ore rijen sen ngok vajin, ko owrai
tevi jinibb sen nir, 2 “Kamrongwose,
teru le pa evi nabong ne nanen ne
Asien se mẽeri Isrel nir, daron nga
marrorrmi lweni nga marivel lingi
Ijip tuwi. Ko inu Jinibb Mawos para-
tekai kerasik nga para-rruloni inu
para-wuse maure inu re nai pelaot,
pijpari nga bemij pin.”
3 Re wosenen mawos bbong ko
jinibb nir nga marlelep re sulsulen
ko ɓirtera nir nga marivi pa jinibb
nga marlelep nir re mẽeri Isrel nir,
arini arlik korti re batu jinibb ne
sulsulen nir naim sen. Ko batu
jinibb ne sulsulen nir nisen ko Kaea-
pas. 4 Ko armurri suri nga pirpese
parrul re venae Iesu nga parevji
pini. 5 Ko nir arwerwerai lweni
tevir, “Re nabong ne nanen pijki,
jinibb nir tara-revji kerr.”

Nesevin san ejvi nanu nga mapun mĩirres p̃elak re batu Iesu

6 Ko vitunen vajin, Iesu evan Be-
tani re naim se jinibb san nisen
Saemon nga tuwi mimsi e mesien
nga niber mĩimẽmaul. 7 Re lat nen,
nesevin san evini jin, otori botel san
nga marmajing e nevöt nga mĩirres
san, nisen alapasta. Ko renge botel
nen, nuwi nga muto ren, mapun
erres elep, ko nowlin ean mare
jer. Ko ejvi re batu Iesu daron
nga mĩisakel pia-aan e. 8 Ko daron
nga jinibb sen nir marlesi, nolor
esij e ko arlolar e, ko arwerwera
lweni tevir, “Erpese vinel mulok-
loksi nanu ngok mirpok? 9 Suri
poro parwulwule nuwi ngok, nowlin
pilep temijpal, ko parlai tevi ɓeres
nir.” 10 Ko Iesu orongwose norror-
rmien ser, ko owrai tevir, “Erpese
kamlokloksi vinel? Suri ololi majin-
gen nga mĩirres san tevik. 11 Ɓeres
ngok nir arlik tetajer ko pa tevi
kami, ko inu sete inu mea-lik tetajer
tevi kami. 12 Renge nga nesevin
ngel mijvi nuwi ngel re inu nibek,
ololi lilane nga pa partevni inu.
13 Nuwretun nuwrai tevi kami, re iel
ngatan totoklai ngabe nga parwer-
were nosp̃en nga mĩirres ngel ren, ko
parsup̃e kele nanu nga nesevin ngel
muloli kele pivi now se ni.”

Jutas emarong nga p̃itkai kerasi Iesu

14 Mian ko san re nir esngavöl
drromon eru, nga marveruse Jutas
Iskariot, evan ji nir nga marlelep re
sulsulen nir 15 ko owrai tevir: “Kapa-
la sev tevik poro nga inu bea-teka
kerasi Iesu tevi kami?” Ko arla bebje
nevöt silva evi ngavöl itul (30) tevi
ni. 16 Ko etipatun re daron nen,
epejpej nabong san nga mĩirres nga
p̃itka kerasi Iesu ren.

Jinibb se Iesu nir arloli lilane nanen ne Asien oto metmet

17 Mian ejpari nabong womunen
ne nanen ne niv nga is mijki ren. Ko
Iesu jinibb sen nir arini jin, arwerai
tevi: “Kumarong kem nabloli lilane
ngabe nga nik kupaani nanen ne
Asien ren?” 18 Ko ni owra “Kapan
re ngaim ne Jerusalem ji jinibb san
ngok, ko kapwerai tevi ni, ‘Jinibb
nevisvisenien owra “Daron suk oto

mori pa. Bea-tori nanen ne Asien tevi jinibb suk nir re naim som.” ’

19 Ko nir arloli erpe nga Iesu muwrai tevir, ko arloli lilane nanen ne Asien etriv.

Iesu owra tweni nga Jutas p̃itkai kerasi ni

20 Mian ko rivriv jer ko vajin, nial muwaj pini, ko Iesu esakel tevi jinibb sen nir esngavöl dr-romon eru, para-aan. 21 Ko daron nga maraan e, ko owrai tevi nir: “Nuwretun nuwrai tevi kami nga san re kami pia-tekai kerasi inu.” 22 Ko nolor arrum elep, ko artipatun arwerwerai tevi ni, “Numal, evi inu?” 23 Ko ni owra lweni tevir, “San re kami nga rramok-saro rramok-la nanen re plet ngel, pia-teka kerasi inu. 24 Inu Jinibb Mawos bea-van pirpe nga maruli suri inu renge Naul On pa. Ko wi, isi ko pia-ivi m̃ernen nga pia-teka kerasi inu Jinibb Ma-wos. Erres p̃elak bbong re m̃ernen poro sete p̃iak.” 25 Ko Jutas nga p̃itka kerasi ni owrai tevi ni, “Jinibb nevisvisenien, evi inu?” Ko Iesu owrai tevi, “Erpe nik kumwerai.”

Iesu orro tuloni nanen ne Asien tevi nir

26 Ko re daron nga marok-aan malum e, Iesu ela niv ko owra erres tevi Atua suri, ko otpoi ko owngani tevi jinibb sen nir ko owra “Kaplai kapurroi, ngel evi nibek.”

27 Ko elai kele biles ko owra erres tevi Atua suri, ko elai tevir, ko owra “Kami jijle kapmini. 28 Ngel evi drrak nga puloli marongen se Atua putur imare. Inu mejvi ngel suri netlasien ne nololien se delung nir. 29 Nuwrai tevi kami, Sete nurong-wose bemni kele norro ngel pijpari nabong nga bea-mini nga mimerr tevi kami renge batun vanu se Tata suk.”

30 Mian ko arla nubo nga marok-lai daron nga maraan jile re nanen ne Asien osuw, ko arivel vajin van re Botwen ne lolnai ne olip.

Iesu owra tweni nga Pita pia-vilvil ore ni

31 Ko Iesu owrai tevir, “Kami jijle nolo kami pia-vitan suri inu renge natmupong ngel, suri aruli re Naul On, ‘Bea-revji jinibb nga mok-metmete sipsip, ko sipsip para-wolu sarrsarr.’ 32 Ko bea-tur imare kele, ko vitunen vajin ko bea-womu bea-ivel ore womu kami re Galili.” 33 Ko Pita owra lweni tevi: “Poro nolo jinibb ngel jijle nir pia-vitan suri nik, ko inu ma nolok setete mia-vitan.” 34 Ko Iesu owrai tevi, “Nuwretun nuwrai tevi nik,
renge nat nga mupong ngel pu-womu, vitunen ko nato pia-kokrout, ko nik kupa-vilvil ore inu pivatul.” 35 Ko Pita owra lweni tevi: “Setete bea-vilvil ore nik ko, poro bea-mij wor tevi nik!” Ko jinibb sen jijle nir arwerai kele erpok.

36 Vitunen Iesu eptevi jinibb sen nir aran re lat san nisen Getsemane. Ko owrai tevir, “Kaplik iel, daron nga inu ban beverus sopon iok.” 37 Ko etkai Pita ko natu Sepeti nuru, arivel rujruj sopon. Ko ni nolon orrum elep vajin ko ornge esij. 38 Ko owrai tevir, “Inu nolok orrum temij-pal, otomori puloli bemij e. Kaplik iel ko kapkulkulu p̃irres tevi inu.” 39 Ko ni evel rujruj kele sopon van ngasu ko ejiol non van ngatan ko olot ko owra “Tata suk, poro pivi nanu nga p̃isisarow, kupla tweni biles ne norongen nga m̃isij ngel, inu sete bea-minmin ren. Ko piplari pusorsan tevi nik marongen som, sete inu marongen suk.”

40 Ko olwi kele vini ji jinibb sen nir nga itul nga ko elesi armaturrwel; ko owra tevi Pita, “Erpese kami sete kamviter kapkulkulu tevi inu mete nial p̃isansan? 41 Kapkulkulu p̃irres, ko kapverus nga sete nanu parini parrowrrow p̃elake kami. Nem̃i kami emarong lengleng, ko nibe kami emijmij.”

42 Ko evel lingir kele varwen ko olot kele, owra “Tata suk, poro pivi nanu nga p̃isisarow, kuploli biles ngel pia-asi re inu, nga inu sete

beminmin ren. Ko pirpok ko wor, piplari ko wor pusorsan tevi marongen som.” 43 Ko olwi kele vini; ko elesi armatur kele, suri meter orrwel.
44 Ko elinglingir ko evel lingir kele ko olot vatolin, owra kele nale mawos nga muwrair womu. 45 Vitunen, olwi kele vini ji jinibb sen nir nga itul nga, ko owrai tevi nir, “Erres, kapmatur vajin, kapmosi p̃irres. Kaplesi. Daron suk evini
nga parteka kerasi inu Jinibb Mawos van re nevre lartul nga marsij nir.
46 Kapmera, kerr pivel. Kaplesi m̃er nga p̃itka kerasi inu otomori le pa pivini.”

Devje nuval se Iesu arini arrul totkoni ni

47 Ko daron nga ni m̃irij malum e, ko Jutas, san re esngavöl drromon eru evini, eptevi delung nga milep san ngamartori nesip ne nuval ser nir ko ƀetiluk ser nir. Arivel ji jinibb nga marlelep re sulsulen nir ko ƀirtera nir nga marivi pa jinibb nga marlelep re m̃eri Isrel nir vini.
48 Ko ni nga p̃itka kerasi ni owrai pa tevir lat nga pia-loli surie, owra “Kaplesi si nga bea-rromji, ni evi ni nen ko. Kapa-rrul ren.”
49 Marini vajin, ko ngavilvil ni evan ji Iesu ko owra “O, erres, jinibb nevisvisenien.” Ko orromji ni. 50 Ko Iesu owrai tevi ni, “Selek, kuploli vajin nanu nga kumini suri.” Ko nir arini, ko arrul totoni Iesu. 51 Ko san re nir nga marpitevi Iesu esaro ko ervei tweni nesip ne nuval sen ko eta jinibb san, ko eta tweni boron. Ko m̃ernen evi jinibb ne majingen se batu jinibb ne sulsulen nir. 52 Ko Iesu owrai tevi, “E, kuplingi lweni nesip ne nuval som ngok re milngen. Suri nir jijle nga marla nesip ne nuval, para-mij ko renge nesip ne nuval. 53 Nik kurrorrmi sete nurongwose beveruse Tata suk, ko ni lelingen wolok pukoni meling nga marlelep ne anglo ne nuval pisngavöl drromon p̃ieru (12) parpitevi inu? 54 Ko poro pirpok, ko pirpese nga nale se Atua nga maruli renge Naul On nga pia-pelari ko wor suri inu pia-rremali mawos?”
55 Ko re daron mawos nen, Iesu owrai tevi delung nir, “Erpese? Kamloli erpe nuvi jinibb nga mokrevji jinibb san. Kamini tweni kaprrul totkonik, ko kamtori nesip ne nuval nir ko ƀetiluk nir. Ko tetajer nomok-lik renge Naim On, nomok-visviseni, ko sete kamrrul totkonik. 56 Ko nanu ngel jijle nir arpelari osorsan tevi nale se Atua nga propet sen nir aruli wowomue tuwi pa.” Erij jile erpok, ko jinibb sen nir arivel arwolu lingi.

Iesu otur re no Kaonsel

57 Ko delung nga marrul totkoni Iesu arevei tweni van ji Kaeapas, nga mivi batu jinibb ne sulsulen nir, lat nga jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko ƀirtera nir nga marivi pa jinibb nga marlelep re m̃eri Isrel nir markorti pa ren.
58 Ko Pita evivitue nir vitu jer van re lolo naworr ne naim se batu jinibb ne sulsulen nir nga mutur ren. Ko elik ngatan tevi jinibb nga marok-metmete lat nen, owra p̃ilesi bongsi nanu nga parloli tevi Iesu. 59 Ko jinibb nga marlelep ne sulsulen nir tevi nir jijle nga marok-tori gortien nga milep arpejpej nale gerisen san nga p̃itre Iesu, puloli parlingi ni re mijen suri. 60 Ko sete artor sweri san, ewretun nir elep arini ko arkerkeris bbong. Mian ko vitu jer nen ko vajin, jinibb eru orini 61 orwera “Merel owra ‘Inu nuvter bolokloksi Naim On se Atua ngel, ko nabong p̃itul kobbong, bea-ili lweni.’ ” 62 Ko batu jinibb ne sulsulen nir otur imare ko owrai tevi ni: “Sete kupwera nanu san? Erpese re nale se nuru nga morij terem e ngok?” 63 Ko Iesu omurrong. Ko batu jinibb ne sulsulen nir owra kele tevi, “Nungoni nik re nise Atua nga mimaur, kupwera weretunen tevi kem poro nik kuvi Mesaea Atua natun, rreknga ejki!”

64 Ko Iesu owrai, “Erpe nik kumwerai. Ko nanu san kele bowrai tevi kami: Vitunen kapa-lesi inu Jinibb Mawos bea-sakel renge Atua nga derteren sen mutoe nevren rres. Ko bea-luwi re nabor ne melrin vini.” 65 Daron nga batu jinibb ne sulsulen nir murnge nale se Iesu ngok, ko errerrsi sunsun sen, ko owra “A, ni erij melmelas ko osopsoṍe pa Atua! Erpese kerr rrampej malum jinibb kele san nga puwra nale kele sopon? Kaplesi, lelingenok kamrunge ni erij esij. 66 Kamrrorrmi erpese?” Ko nir arwera lweni tevi, “O, ni erres re pimij ko wor!” 67 Ko arlutövi non ko aruti, ko nir sopon arwuje 68 ko artetnije ni, ko arwerai tevi, “Kupwerai tevi kem, nik Mesaea, isi ko muwjem ngok?”

Pita evilvil ore nga sete orongwose Iesu

69 Ko Pita elik malum vare re naim renge lolo naworr nen. Ko nesenwarreng ne majingen san evini jini, ko owrai tevi ni: “E, nik kele komok-pitevi Iesu ne Galili.” 70 Ko ni evilvil ore renge no delung nir, owra “Sete nurongwose nanu nga kumwerai ngok!” 71 Ko ni orujruj van morie metali ne naworr nen. Ko nesenwarreng mĩinij kele san elesi ni, ko owrai tevi nir nga marlik ie, “Mẽrel okpitevi Iesu ne Nasret.” 72 Ko ni evilvil ore kele ojuji mare, owra “O ejki, sete nurongwose morok!”

73 Mian ko beblen kele, ko nir nga martur iok arini ji ni ko arwerai tevi Pita, “Ewretun nik kuvi nir san, suri rijen som erpe mẽri Galili nir.” 74 Ko Pita ololi nale nga mĩiterter temijpal san, ko ojuji mare ren ko owra “Mowra sete nurongwose morok!” Ko mian ko ngavilvil nato okokrout. 75 Ko Pita orrorrmi vajin nale se Iesu nga muwrai tevi ni, “Puwomu, vitunen ko nato pia-kokrout, ko nik kupa-vilvil ore inu pivatul, nga kupwera sete kurongwose inu.” Ko ni eivare ko eting temijpal.

27

Arlingi Iesu van re nevre Paelat

1 Daron nga rorpong susu mivini e, ko jinibb nga marlelep ne sulsulen nir ko ƀirtera nir nga marivi pa jinibb nga marlelep nir artori gortien san, armurri suri parlingi Iesu re mijen. 2 Armurri jile osuw, ko arsere nevren ko arpitei tweni ko artekai van ji numal Paelet, nga batu numal se mẽri Rom nir mĩilngi ni nga pok-metmete mẽri Isrel nir.

Mijen se Jutas

3 Ko daron nga Jutas, nga mĩitka kerasi Iesu, mĩilesi nga marwera Iesu pimij, ko norrorrmien sen olwi. Ko ela lweni bebje nevöt silva ngavöl itul nen elai van ji jinibb nga marlelep nir re sulsulen ko ƀirtera nir nga marivi pa jinibb nga marlelep nir, 4 ko owrai tevir, “O, nuloli nololien re nga mirpel ngel nga mẽtka kerasi jinibb nga mĩirres pian re mijen!” Ko nir arwera “Ko erpese kumini kumngoni tevi kem? Sete evi nga kem, evi nga nik ko wor. Kuprunge surim tevi!” 5 Ko Jutas ewirr tweni nevöt nen van loloim re Naim On, ko evel, ko evan orruloni lweni ni tevi dil, ko emij.

6 Ko jinibb nga marlelep re sulsulen nir arla nevöt nen, ko arwera “Sete erres rraplai rraplingi re nevöt ne Naim On bokis nen, suri evi nowli drra ne mijen.” 7 Ko armurri suri, mian ko arla nevöt nen, arwuli tweni dan sopon se mẽr nga mokmajing sospen dan, ko arloli pivi lat san nga partevni jinibb neturvitan nir ren. 8 Ngok dan ngok arveruse “dan ne drra ne mijen” ejpari lelingenok. 9 Ko ngok kele eplari erpe nale se Atua nga propet sen Jeremaea muwrai wowomue tuwi pa ngel: “Ko nir arlai bebje silva nevöt ne ngavöl itul, nowli ni nga mẽri Isrel sopon arlingi nowlin. 10 Ko arlair arwuli tweni dan se mẽr nga mok-majing sospen dan, erpe nga Numal Atua muwrai tevi inu bololi.”

Iesu otur renge no Paelet

11 Musuw, ko Iesu vajin otur
womu re no numal Paelet. Ko numal
Paelet osusi tevi, owra “Nik kuvi
numal se m̃eri Isrel nir?” Ko Iesu
owrai tevi, “Erpe nga nik kumw-
erai.” 12 Ko daron nga jinibb nga
marlelep re sulsulen nir ko ƀirtera
nir nga marivi pa jinibb nga mar-
lelep nir marwera tweni nale ser
nga marij tere Iesu ren, ko ni sete
owra lweni nanu san. 13 Ko daron
nga nir marij jile musuw, ko nu-
mal Paelet owrai tevi ni, “Erpese?
Sete kurnge nale ser nga muwun
saut ngok nga marij terem ngok?”
14 Ko ni sete owra suri lweni nanu
san tevi, ololi numal Paelet etaol
lenglenge.

Paelet owra tweni nga Iesu pimij ko wor

15 Ko sia jijle, re daron ne nanen
ne Asien mirpok, ko numal Paelet
ok-marong pok-la tweni jinibb nga
m̃ilik re naim ne nekaien san nga
delung nir poro parwera nisen.
16 Ko jinibb san elik re naim ne
nekaien re daron nen, arveruse
nisen Iesu Barapas. Jinibb jijle arok-
runge nanu nga marsij nga mok-
lolir. 17 Mian ko delung arkorti vajin,
ko numal Paelet osusi lesi owrai
tevir, “Kammarong isi bea-la tweni
tevi kami, Iesu Barapas, rreknga
Iesu nga marveruse Mesaea?” 18 Suri
numal Paelet orongwose nolor eval
tevi Iesu ko niko martekai vini jin.

19 Ko daron nga m̃isakel ngatan
re lat nga mok-sakel ren mok-wera
suri lat nga puto suri tevi jinibb
nir e, ko nesen sen oli naul ko elai
tevi jinibbsan elai van jin, ko owra
“Sete kuploli nanu san tevi jinibb
nga m̃irres ngok, suri numatur lesi
bori natmupong suri ni, ko nurnge
esij elep e.” 20 Ko jinibb nga marlelep
re sulsulen nir ko ƀirtera nir nga
marivi pa jinibb nga marlelep nir
arververus delung nir nga parun-
goni p̃ila tweni Barapas ko pirevji
pini Iesu. 21 Ko re daron nga
numal Paelet mususi kele e tevir,
“Kammarong isi ko re nuru nga
eru ngel bea-la tweni tevi kami?”,
ko nir arwerai lweni, “Barapas!”
22 Ko numal Paelet owra lweni tevir,
“Poro pirpok, ko bololi sev tevi Iesu
nga marveruse Mesaea?” Ko nir
jijle arwera lweni tevi, “Pimij re nai
pelaot!” 23 Ko numal Paelet owra
“Suri sev? Ololi sev esij?” Ko nir
arkail van mare kele, “Pimij re nai
pelaot!”

24 Ko numal Paelet elesi vajin
sete orongwose puloli mun nanu
san, suri delung artoni lweni ni
eterter, ko otomori vajin parloli
laten nga milep san. Ko elai
nuwi sopon ko ejejavöl e renge no
delung nir ko owra “Inu drra jinibb
ngel sete pubböljik. Kaprunge suri
kami tevi!” 25 Ko nir jijle arw-
era lweni tevi, “Rrek erres, drran
pubbölji kem ko metka se kem nir.”
26 Marwera jile mirpok, ko numal
Paelet ela tweni Barapas tevir. Ko
etelmaji Iesu ko etkai vini ji jinibb
ne nuval sen nir, nga pimij re nai
pelaot.

Jinibb nuval nir artetnije Iesu

27 Ko nir vajin artekai Iesu van
re naim nga milep se numal Paelet,
ko arser kortoni delung ne jinibb
nuval nir. 28 Ko nir aruri tweni
sunsun sen ko aruri lweni sunsun
nga nulsen musongsong van ren;
ngok arrongrrongvi nulse sunsun se
numal ser nir. 29 Ko artali dil moku
arrongrrongvi erpe nuvan se numal
san, ko arlingi re batun ori; ko arla
mavir otori orrongrrongvi nai se nu-
mal nga mok-tori. Musuw ko arjipa
vajin baur ngatan jin arkerkerasi,
arwera “O, erres, numal se m̃eri
Isrel nir!” 30 Ko arlutövi ni, ko arla
mavir nen ko arvirrvirrale batun
e. 31 Ko arkerkerasi ni mirpok jile
musuw, ko aruri tweni sunsun ren
ko aruri lweni sunsun sen van ren,
ko arpitei tweni ni van re lat nga
pimij re nai pelaot e.

32 Ko daron nga marivel mirpok
vini, ko arlesi jinibb san ne Saerin
nga nisen Saemon. Ko aron tertere
ni nga puwosi nai pelaot se Iesu.

33 Ko mian ko arini vajin re lat
san nisen Golkota. Nais ngok renge
nale se m̃eri Isrel nir owra “Lat
ne bongur.” 34 Ko arla norro, ko
arlingi nanu san nga mirpe melu
van ren nga puloli poro pimni ko
niben puprus e. Ko arlai tevi. Ko
ni, daron nga mimni lesi bbong, ko
omusus pimni.
35 Ko arruloni arwuse vajin re nai
pelaot, musuw ko artutweni sunsun
sen, ko artuwe daes arwera parlesi
isi nga poro pia-asi, niko sunsun se
Iesu pivi sen. 36 Musuw, ko arlik
ngatan vajin, ko armetmet suri Iesu
ie. 37 Ko aruli tweni nale san ngel
suri nga marevji pini ni, “M̀erel
evi Iesu, numal se m̃eri Isrel nir,”
ko arwuse mare re batun. 38 Ko
arruloni kele jinibb eru nga morok-
vevna ko morok-revrevji jinibb tevi
Iesu, nuru tuwen arwuse re nai
pelaot san re nevren rres ko tuwen
re nevren mair.
39 Ko lartul nga marasasi ie arij
esij tevi, arwirrwirrleni batur tevi,
ko armen keraji. 40 Ko arwerai tevi,
“A, nik nga kumwera kuplokloksi
Naim On ko nabong p̃itul ko kup̃ili
lweni, kupla lweni nik poro kumivi
Atua Natun, ko kuprow jubbul re nai
pelaot vitan!”
41 Erpok kele re jinibb nga mar-
lelep re sulsulen nir, arkerkerasi
Iesu tevi jinibb nevisvisenien ne
nale nesesreien nir ko ɓirtera nir
nga marivi pa jinibb nga marlelep
re m̃eri Isrel nir, ko arwera 42 “Poro
weretunen m̃ila se jinibb m̃inij nir,
ko erpese ni sete orongwose p̃ila
lweni se ni? Evi numal ne Isrel, ko
purow jubbul re nai pelaot vitan, ko
rrapa-osuri ni vajin! 43 Ni ebibto
Atua, Atua p̃itka tweni vajin lelin-
genok poro pimrreni ni. Suri owrai
pa, ‘Inu nuvi Atua Natun.’ ”
44 Erpok kele, nuru nga morok-
revrevji jinibb nga marruloni nuru
tevi Iesu oraji liwe nuru tevi Iesu.

Mijen se Iesu

45 Ko mian ko levial ko vajin, nial
muwosput, ko nat emalik p̃etp̃eti re
vanu ejpari mete nial itul. 46 Ko
momsawos mete nial itul sopon, ko
Iesu ekail drrelan elep, owra “Eli,
Eli, lama sapaktani?” Ngok renge
nale se m̃eri Isrel nir owra “Atua
suk, Atua suk, erpese kumiel lingi
inu?” 47 Ko nir sopor nga martur
ie arunge jabble, ko arwera “M̀erel
everuse Elaeja ko.” 48 Ko ngavilvil
nir san owlu van ko ela nanu san
erpe nalum, ko ololi ervei norro nga
mimelmel van ren, ko elngi re mavir
ko esareni tevi Iesu pimni. 49 Ko
nir m̃inij nen nir arwera “Pirpok pa!
Rraplesi ta poro Elaeja pivini pia-la
sen.” 50 Ko Iesu ekail kele drrelan
elep ko osrow pini.
51 Ko kalik nga murrul ore lat
nga muon emarrerr devjen eru
e, m̃itipatun re bongsin nga mare
osuw re bongsin nga ngatan. Ko
nam̃i em̃i ko ɓereng nir armowor-
wor. 52 Ko dubb nir artep̃ir, ko
nibe jinibb on elep nga marmij
armera. 53 Ko vitunen daron nga
Iesu mimra jile re mijen sen ko nir
arivel lingi dobbir, ko aran re Ngaim
On Jerusalem; ko arpelari ji jinibb
elep arlesir.
54 Ko daron nga numal se jinibb
nuval nen nir ko jinibb nga
marpitevi ni marmetmet suri Iesu
marunge nam̃i m̃im̃i ko nanu jijle
nga marpelari ngok, ko armetutu
temijpal, arwera “Ewretun, m̃erel
evi Atua Natun!”
55 Ko nesevin elep nga marok-
majing sen ko nga marvijuri re Galili
vini, artur ngasu bbong ko armeteni.
56 Livö re nir, Merri ne Maktala ko
Merri tasu se Jemes ko Josep, ko
Sepeti nesen sen.

Josep etevni Iesu

57 Mian ko rivriv jer vajin, jinibb
ne Aramatia san nga joron milep,
nisen Josep, evini. Ni kele evi jinibb
se Iesu san. 58 Ko evan ji numal
Paelet, ongoni nibe Iesu. Ko numal
Paelet owra nale san nga parlai.
59 Ko Josep ela niben, ko onɓe ore
kalik nga muwokwok e m̃irres. 60 Ko
elngi renge dubb sen nga mimerr

nga m̃itai renge ƀereng. Ko eitini nevöt ƀereng nga milep san oto ore metali ne dubb, ko evel lingi. 61 Merri ne Maktala ko Merri m̃inij nen kele san orlik mori bbong ie, no nuru orlik ormawos e dubb.

Jinibb nuval sopor armetmete dubb se Iesu

62 Ngok evi nabong nga parloli lilane nanu parto pumomsawos parteravi nabong ne Sapat. Mevinen jinibb nga marlelep re sulsulen nir ko Parasi nir arini arkorti ji numal Paelet, 63 ko arwera “Numal, namrrorrmi iok. Jinibb ne gerisen ngok daron nga mimaur malum e, ko owra ‘Vitunen, nabong p̃itul, ko bea-maur luwi kele re mijen.’ 64 Ngok, kupwerai ta nale san nga parmetmet ore dubb p̃irres pijpari nabong p̃itul. Jinibb sen nir tarini ko tarvenae tweni ni ko tarwerai tevi jinibb nir, ‘Ni emaur luwi re mijen.’ Ngok poro pirpok gerisen nga vitu jer nen tia-sij tia-asie nga womuj nen.” 65 Ko numal Paelet owrai tevir, “Kamrongwose kapla jinibb nuval sopor. Kapiel vajin kaploli parmetmet ore nanu jijle puto p̃irres pirpe nga kami kamrongwose.”

66 Ko arivel aran ko arlingi nanu san renge nevöt nga muto ore metali nga puloli parongwose poro jinibb san p̃iasi van loloim. Ko arlingi jile osuw, ko arlingi vajin jinibb ne nuval nen nir parmetmet ore.

28

Iesu emaur luwi kele

1 Mian ko vitunen ko vajin, nabong ne Sapat osuw ko nial etipatun nga pimraej re nabong womu re wik, ko Merri ne Maktala ko Merri m̃inij nen kele oran orwera porlesi dubb. 2 Ko nam̃i nga milep san em̃i, suri anglo san se Numal Atua ojubbul re melrin vini; evini eitini tweni nevöt ne metali, ko esakel ren. 3 Non erinrin erpe moro navil ko sunsun sen eraprap temijpal erpe numow. 4 Ko nir nga marmetmete dubb armetutue ko aririr lengleng, arirpe jinibb nga marmij nir. 5 Ko anglo erij, owrai tevi nesevin nen nuru, “E, sete kopormetutu, suri nurongwose komorpej Iesu nga mimij re nai pelaot. 6 Ni ejki iel. Suri emaur luwi kele, erpe nga muwrai wowomue. Koporini ta koporlesi lat nga mimatur ren.” 7 Nuru orlesi jile osuw, ko anglo owrai kele: “Koporan pingavil, koporwerai tevi jinibb sen nir nga ni emaur luwi kele pa renge mijen. Ko ni puwowomue kami van re Galili e, ko kapa-lesi ie. Pirpe nga inu mowrai ngel tevi kamru.” 8 Ko orivel lingi dubb ngavilvil tevi metutuen ko neiren nga milep, ko orwolu van porla nale tevi Iesu jinibb sen nir. 9 Ko ortaole orsorrvij lengleng Iesu miplari ji nuru, ko owra “O, erres.” Ko oran orjipa ngatan jin ko orrul totoni ƀelan, ko orsurövi ni. 10 Ko Iesu owrai tevi nuru, “Sete kopormetutu. Koporan koporwerai tevi tasik nir nga para-wowomu iak Galili, ko para-lesik ie.”

Nale se jinibb nuval nir

11 Ko daron nga nuru moran e, ko jinibb sopor nga marmetmet dubb nen arluwi van Jerusalem e, ko arwerai tevi jinibb nga marlelep re sulsulen nir nanu jijle nga marpelari. 12 Ko nir arkorti tevi ƀirtera nga marivi pa jinibb nga marlelep nir ko armurri suri parloli pirpese partawi ore nanu nga miplari. Mian ko vitunen ko vajin arla nevöt elep tevi jinibb nuval nen nir, 13 ko arwerai tevi nir, “Kami kapwerai tevi jinibb nir, ‘O, jinibb sen nir arini natmupong ko arvenae tweni niben daron nga nammatur e.’ 14 Ko poro numal Paelet purnge nale ngel, ko kem naba-van naba-loli p̃irres tevi ni, ko kami sete kapa-la norongen nga m̃isij ren.” 15 Ko jinibb nuval nen nir arla nevöt nen evi se nir, ko arloli erpe nir marwerai suri tevir. Ko nosp̃en ne gerisen ngel m̃eri Isrel nir arsup̃e ejpari lelingen ngel malum.

Iesu errmali ji jinibb sen nir

16 Ko Iesu jinibb sen nir esngavöl
drromon san (11) arivel van re Galili
van re botwen nga Iesu muwrai pa
tevir. 17 Ko daron nga marlesi ni,
ko arsurövi ni; ko nir sopon sete
arosuri erres. 18 Ko Iesu evini mori
jir, ko owrai tevir, “Atua elai pa
derteren jile tevi inu re nanu jijle ne
melrin ko iel ngatan. 19 Ngok, kapan
re vanu jijle, kapvisviseni jinibb nir,
para-ivi jinibb suk. Ko kappaptaes
nir re nise Tata suk ko re nise inu
Atua Natun, ko re nise Nemin On.
20 Ko kapvisvisenir nga parloli suri
nanu jijle nga mowrai tevi kami.
Ko kaplesi, inu beptevi kami tetajer,
pian pijpari ngatan ngel bongsin.”

Nosp̃en nga M̃irres se Iesu Kristo nga MAK Muli

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul ngel etipatun re nale san nga muwra “Batu nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo, Atua Natun.” Mak eviseni nga Iesu evi jinibb ne majingen, ko nale sen derteren nen otoe. Rramrongwose rraplesi derteren sen renge murrun nga mokvisviseni jinibb e nir, ko nga derteren sen otoe nga puoji tweni demij e nir, ko nga p̃itlasi tweni nololien se jinibb e nir. Iesu owrai tweni nga ni evi Jinibb Mawos, ko evini nga elai mauren sen nga p̃itlasi tweni nololien se jinibb nir nga puloli parivel sisarow. Mak osp̃e suri nanu nga marinijnij nawone nir (merikel) nga Iesu mulolir easi nga musp̃e nale se Iesu.

Re naul ngel womujnen Mak osp̃e suri Jon Baptaes ko majingen sen, ko nga Jon mipaptaese Iesu. Ko vitunen osp̃e kele suri Demij nga murrowr-rowe Iesu. Ko vitunen beblen, etajer nga musp̃e suri majingen se Iesu nga muloli jinibb nga marmesi arres luwi kele, ko okvisviseni kele jinibb nir. Ko jinibb sopor arok-tere ni ko tetajer arok-lolarsi, ko lolaren ser ean ma mare elep.

Batun 11 ejpari 16 arsup̃e kis bbong wik nga Iesu pimij ren, mian ko arsup̃e kele nga mimaur luwi re mijen.

Jon elik renge lolo merwer ewer-wer

1 Batu nosp̃en nga m̃irres se Iesu
Kristo Atua Natun. Ko etipatun
erpel: 2 Erpe Atua owrai renge
naul nga Aesea propet sen muli
tuwi pa, owra “Kapmurrong, bokoni
jinibb suk san nga puwowomu re
Mesaea, ko puloli sel se ni puto met-
met. 3 Drrela m̃ernen ekail renge
lolo merwer owra ‘Kaploli lilane
sel se Numal puto metmet terai!
Kaploli mesekle sel sen nir parmetet
p̃irres.’ ”
4 Erpok ko Jon evini, ko ew-
erwer owra “Kaprieni lweni nolo
kami renge nololien se kami nir, ko
kappaptaes, ko Atua p̃itlasi tweni
nololien se kami.” Ko Jon ok-paptaes
renge lolo merwer. 5 Ko renge ie
jinibb jijle ne vanu ne Jutia nir ko
nir jijle nga renge Jerusalem nir
arivel tweni. Arwerwera tututweni
nololien ser nir, ko Jon epaptaese nir
renge nuwi seser ne Jortan.
6 Jon ori bbong silvi kamel nga
marvati mivi sunsun, ko etatuwe
nevlu buluk renge netutwen, erpe
Elaeja tuwi. Ko orro bbong nato
nga mok-rowrow renge mösmös ko
narrlu sukabak nga m̃ierri.A 7 Ko
ewerwer owra “San nga pivivitu
suri inu vini niko, ni evan wor
mare renge inu. Inu sete nurres
rragrrag nuvter nga ƀejiol vitan nga
ƀetlasi tweni dil renge but sen. 8 Inu
nomok-paptaese kami bbong e nuwi
le, ko ni ma pia-paptaese kami e
Nem̃in On.”

Jon epaptaese Iesu

9 Sete epriv ko Iesu evel lingi
sisen Nasret, ngaim nga welili ne
Galili san, ko evini ji Jon. Ko Jon
epaptaese ni renge nuwi seser ne
Jortan. 10 Ko daron nga mitawij
renge nuwi imare, ko elesi evesane
melrin eteri wukari eru e etp̃ir; ko
elesi Nem̃in On erpe wum̃er orow
jubbul rengen vini ko esakel renge
ni. 11 Ko drrela Atua evel renge
melrin vini owra “Nik kuvi natuk

A **1:6** narrlu sukabak nga m̃ierri: eg blong sugabag; honey.

nga numrrenim elep, nurnge erres surim.”

Demij orrowrrowe Iesu

12 Daron mawos nen ko pa, Nem̃in
On owowomue Iesu orujruj kele
wor van renge lolo merwer liven
sopon. 13 Ko ni elik renge ie ejpari
nabong ngavöl ivij (40) nga Demij
mok-rrowrrowe, ni elik renge lat
nga nanu rrum ne lolo merwer
nir marok-tur rengen. Ko anglo
arok-kuluklu metmet re ni erres
kemkam̃e.

Iesu olwi van Galili e ko etipatun majingen sen

14 Arlingi womue Jon renge naim
ne nekaien, mian ko vitunen va-
jin ko Iesu ea-vini renge Galili,
evisviseni nosp̃en nga m̃irres se
Atua. 15 Ko ni owrai owra “Nabong
suk mawos le pa, ko batun vanu se
Atua oruj mori pa pivini. Nolo kami
pulululwi ko kaposuri nosp̃en nga
m̃irres.”

Iesu everus jinibb ivij nga marok-tutumun

16 Vitunen vajin ko Iesu evel sere
suri jeli nuwito nga milep ne Galili.
Ko elesi Saemon nuru tasin wor
Antru orok-juröni niva se nuru van
renge nuwi ngatan, suri nuru orivi
jinibb nga morok-revrevei nai. 17 Ko
Iesu owrai tevi nuru owra “Laru, ko-
porini koporvitu surik, ko inu bololi
kamru
koporivi jinibb nga morok-revrevei
jinibb.” 18 Ko orsaro ngavilvil orlingi
kurtweni niva se nuru ojpon jer, ko
orvijuri suri ni.

19 Ko daron nga mivel rujruj kele
beblen e ko elesi Sepeti natun nuru,
Jemes ko tasin wor Jon, orsakel
renge drrav ser orok-ilile lweni niva
ser lat nga marmarrerr nir. 20 Ko
Iesu everus nuru kele, ko nuru orlin-
gling tata se nuru Sepeti renge drrav
ser tevi jinibb ne majingen sen nir,
ko orvijuri Iesu.

Iesu oji tweni nem̃in nga m̃isij renge jinibb san

21 Ko Iesu eptevir aran renge
ngaim ne Kapaneam e. Ko renge
Sapat aran renge naim ne loten ser,
ko Iesu evisviseni jinibb nir. 22 Ko
daron nga jinibb nir marmurrar-
rong suri ni nevisvisenien sen e ko
bbösa elair e. Suri ni nevisvisenien
sen orrow erres, sete erpe nevisvise-
nien se jinibb nevisvisenien ne nale
nesesreien nir. 23 Ko re daron nen
renge naim ne loten, jinibb nga
nem̃in nga m̃isij m̃isisilvi san elik
rengen, ko ekail van mare, owrai
tevi Iesu 24 owra “Sev som oto ni
le iel, nik Iesu ne donasret? Ku-
vini nga kuplokloksi kem? Inu
nurongwos nik, isi nik. Nik kuvi
jinibb on se Atua.” 25 Ko Iesu ewer
ore nem̃in nga m̃isij ko owrai tevi
owra “Sete kuprij, kupivare lingi
ni.” 26 Ko nem̃in nga m̃isij ololi ni
elilawij ko eririr lengleng. Ko ekail
van mare ko esil ivare, ko owlu
lingi. 27 Bbösa nga milep elair e,
ko arsur vijvij, arwerwera lululweni
tevir, “Sev le ngel? Nevisvisenien
nga mimerr san! Nale sen or-
row otutun erres, owrai bbong tevi
nem̃in nga marsij nir ko arosuri ni.”
28 Ngavilvilsen nosp̃en nen arsup-
sup̃e rrerrale p̃etp̃eti vanu ne Galili
jile nir.

Iesu ololi Pita p̃ilen ko jinibb elep nga marmesi arres luwi

29 Mian ko nir arivare lingi naim
ne loten vini vare e, ko artajer
van renge naim se Saemon e ko
Antru; ko Jemes ko Jon orpitevir.
30 Ko iok Saemon p̃ilen lekter emsi
mesien dowalul ematur, ko arwerai
tevi Iesu. 31 Ko ni evan ko orrul
re Saemon p̃ilen nevren ko esa raji
imare. Ko mesien dowalul evel lingi
vin nga, ko ean etabbu nurrer.

32 Ko renge nat nga mirivriv daron
nga nial miwaj pini e ko nabong on
ser musuw, ko jinibb nir arwowosi
vajin jinibb nga marmesi nir, ko
artekai jinibb nga nem̃in nga marsij
marsisilvir kele arini ji Iesu. 33 Ko
jinibb jijle nga renge ngaim nen
arini arlik korti armot rrale metali

vare e. 34 Ko ni ololi nir elep nga marmesi mesien lele arres luwi, ko oji tweni nemĩin nga marsij elep. Ko ewer orer nga sete parij, suri arongwose ni.

Iesu ewerwer renge vanu ne Galili põetpõeti

35 Renge rorpong susu nat nga põisal põirin, ko Iesu emremra esan evel van renge lat nga nat mubbubbil e san, ko olot ie. 36 Mian ko sete epriv ko Saemon ko nir nga marlik tevi ni, arpej ni ko arvivitu suri ni. 37 Mian ko artor sweri ko aran jin. Daron nga maran jin e, ko arwerai tevi ni arwera “Ai, jinibb jijle arokpej nik.” 38 Ko ni owrai tevir owra “Kerr pian kele wor re ngaim mĩinij e nir, nga inu ðewerwer kele renger. Suri nuvini tweni iok le ngel.” 39 Ko ni evan renge loloim ne naim loten ser põetpõeti nir renge Galili ko okwerwer renge nir, ko okoji tweni nemĩin nga marsij nir.

40 Ko nabong san jinibb nga mimsi mesien nga niber mĩimĩemaul san evini ejipa jin ngatan, ko ongoni tevi ni owra “Wurru, poro nga nik kupmarong ko kurongwos kuploli inu bowokwok.” 41 Ko Iesu orrorrmi lenglenge ni, ko sete ering e mesien sen, ko esaro elngi nevren rengen; ko owrai tevi owra “Inu numarong. Kupwokwok ko.” 42 Ko ngavilvilsen mesien nga niber mĩimĩemaul evel lingi ni, ko ni owokwok ko ornge erres luwi. 43-44 Ko renge daron mawos nen ko pa Iesu ewer ore ni, owrai tevi, “Kuplesi sete kupwerai nanu pisan tevi jinibb pisan, ko kupvijuri sel van re Naim On, ko kupasi ji jinibb ne sulsulen san põilesim.
Ko kuplai nanu ne sulsulen nga Moses muwrai renge nale nesesreien sen tevi ni. Suri kumwokwok pa.” Ko ni elinglingi evel. 45 Evel van ko etipatun osupsupe limjer, etewijreni nanu nga elep. Ko ololi Iesu setemun orongwos pivel limjer renge ngaim mun nir, ni elik jer ko pa renge lolo merwer. Ko ngok ololi bbong jinibb ne lat põetpõeti arivivel tweni malume.

2

Iesu ololi jinibb nga devje niben mimij san erres luwi

1 Nabong evis arasi osuw, mian ko Iesu olwi kele van renge Kapaneam e, ko elik re naim se Pita. Ko jinibb arunge nospen nen nga ni elik renge loloim nen. 2 Ko delung elep aran jin renge loloim; ko loloim setemun evter nir, ko vini vare e kele renge roro metali setemun evter kele. Ko ni ewerwer renge nale nga mĩirres tevir.
3 Ko nir sopor ara-vini vivitu tevi jinibb san nga devje niben mimij; nir ivij arwosi renge maling sen. 4 Ko sete arongwos parini mori ji Iesu, suri jinibb elep põelak. Ko arsa van mare renge drru naim, ko arrarre drru naim mare momsawos lat nga Iesu mĩilik e etpĩr. Arrarre jile osuw, ko arla dil sopor, ko arile renge maling nga marsale mĩernen ren, ko arjurŏni van ngatan e. 5 Ko Iesu elesi nosurien ser, ko owrai tevi mĩer nga devje niben mimij nen, owra “Natuk, nololien som nir nutlasi twenir pa osuw.”

6 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor arlik ie renge daron nen ko arrorrmi sarrsarre renge nolor, arwera 7 “Erpese mĩerel mĩirij mirpok? Ni erij melmelas ko osopsope pa Atua! Isi orongwos põitlasi tweni nololien nir, Atua kobbong esan bbölbböl!” 8 Ngavilvilsen Iesu ornge niben nen, orongwose nga nir arrorrmi erpok renge nolor. Ko owrai tevir, owra “Suri sev kami kamrrorrmi nanu ngel nir renge nolo kami nir mirpok? 9 Evi nanu nga mĩisisarow bbong nga bowrai tevi mĩerel, ‘Nololien som nutlasi tweni pa,’ suri si põilesi poro nuwretun rrek nukrekris kobbong? Ko evi nanu nga mĩiterter kele wor asi ngok nga poro bowra, ‘Kuptur imare kupla milngom ko kupiel van

renge naim som e,’ suri jinibb jijle parlesi lelingen poro piplari pirpe nga mowrai ngok. 10 Ko bololi vajin nanu nga m̃iterter nen, puloli kaprongwose kele nga inu Jinibb Mawos derteren suk otoe renge iel ngatan nga ƀetlasi tweni nololien.” Ko ni owrai tevi m̃er nga devje niben mimij, owra 11 “Nuwrai tevi nik, Kuptur imare kuplai maling som kupwosi, ko kupiel van renge naim som e.” 12 Ko ni otur mera kasi ngavilvil, ko owosi maling sen ko evel limjer renge nor evan vare e. Ko nir jijle bbösa elair e, ko arsurövi Atua arwera “Sete pa rramlesi nanu san erpe nga ngel tuwi, ejki rres nawon wor.”

Iesu everuse Livae pivi jinibb sen, pivijuri ni

13 Ko Iesu evel olwi kele van renge nuwito ne Galili e. Ko jinibb elep aran ji ni, ko ni evisviseni nir. 14 Ko renge daron nga mivel asi, ko elesi Livae natu Alpus elik renge naim ne takis nga mok-majing rengen. Ko owrai tevi ni owra “M̃erel, kupini kupvijurik.” Ko ni otur imare kasi ko evijuri ni.

15 Musuw vajin ko vitunen daron nga m̃ilik renge nanen m̃iaan, ko jinibb elep nga marok-la nevöt ne takis, ko jinibb nga marok-loli nololien nga marsij nir nga marwirr twenir arlik tevi, ko jinibb sen kele wor nir, ko nir elep kele wor nga marvijuri. 16 Ko jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien nga marivi Parasi sopor arlesi esij ko arlolar e. Ko aran arlesi jinibb se Iesu nir, ko arwor suri Iesu tevir, arwera “Erpese ni aan ko eminmin tevi jinibb nga marok-la nevöt ne takis ko jinibb nga marok-loli nololien nga marsij nir!” 17 Daron nga Iesu murnge nale ser ngok e ko owrai tevir owra “Nir nga marres sete armerreni dokta, ko nir nga bbong marmesi ko armerreni dokta. Erpok ko, inu sete nuvini tweni beveruse nir nga marok-wera tetajer nga nir lweni marres, ejki, ko nuvini tweni bbong beverus nir nga sete markerkeris, ko marwer limjere nga marsij.”

Nosusien suri murrun nga parlinglingi nanen parvil

18 Jon jinibb sen nir ko jinibb se Parasi nir arvil. Ko jinibb sopor arlesi, ko arini ji Iesu ko arwerai tevi, arwera “Suri sev Jon jinibb sen nir ko Parasi nir jinibb ser nir marvil, ko nik jinibb som sete marvil?” 19 Ko Iesu owrai tevir, owra “Orongwos jinibb nga mutotko selen parvil daron nga m̃ilik malum tevir e? Daron nga m̃ilik malum tevir e, ngok sete arongwos parvil. 20 Mian ko nabong nen nir para-vini vajin, ko para-tekai tweni jir; ko ngok ko, nir para-runge p̃isij ko para-vil ko renge nabong nen nir.

21 “Ko erpok kele sete jinibb san orongwos p̃ila kalek nga mimerr ko puwol ore lat nga m̃imarrerr e renge sunsun tera, ko p̃ilile ore rengen. Poro pirpok, ko nga mimerr tia-sakuk ko tia-teri kele kalek nga m̃itra, ko tia-loli lat nga m̃imarrerr tia-lep temijpal. 22 Ko erpok kele, sete jinibb san orongwos pujongjongi norro nga mimerr van renge botel nga m̃itra nga marloli nevlu nanikot e. Poro pirpok, ko norro nga mimerr tut, tuloli nevlu nanikot nga m̃itra tirrerren ko tiap rrerrsi, suri etra p̃elak. Ko norro timejivjiv tisij, ko nevlu nanikot kele tisij. Pirpel ko, norro nga mimerr parlingi ko wor renge nevlu nani nga mimerr mimalum m̃irres.”

Jinibb se Iesu nir arsesri wene wit renge nabong ne Sapat

23 Mian ko Iesu evel otvi naut ne wit san renge nabong ne Sapat. Eptevi jinibb sen nir, ko jinibb sen nir artipatun arsesri wene wit nir ko arlair arurrurro surseler. 24 Ko Parasi sopor arlesi, ko arwerai tevi ni, arwera “Kuplesi ta! Nir arloli nanu nga sete mumomsawos renge nabong ne Sapat ko!” 25 Ko ni owra lweni tevir, owra “Aro, ejki ma,

ko rreknga ma kami sete kameve renge Naul On, nanu nga Numal Devet muloli daron nga nanen ser mijkie, numer m̃iaji ni ko nir nga marlik tevi ni? 26 Ni ean renge Naim On se Atua daron nga Apiata mivi batu jinibb ne sulsulen, ko ela niv nga sete erres renge jinibb nawon parurroi, evi kis bbong se jinibb ne sulsulen ko; ko orroi, ko ni elai kele tevi nir nga marlik tevi ni arurroi kele.” 27 Ko Iesu ewer oti nale sen vajin tevir, owra “Atua elngi Sapat nga p̃ila se jinibb, sete elngi jinibb nga p̃ila se Sapat, ejki! 28 Ko niko erpok ko inu Jinibb Mawos nuvi Numal ne Sapat.”

3

Iesu ete nevre jinibb san nga m̃ikati emetet luwi

1 Iesu olwi kele evan renge naim ne loten. Ko renge loloim ne loten nen, jinibb san nga nevren m̃ikati elik rengen. 2 Ko Parasi sopor armeteni suri ni, poro nga ni puloli m̃er nga nevren m̃ikati nen p̃irres renge nabong ne Sapat; ko ngok nir partor sweri sel san nga parevei ni pian re kot suri. 3 Ko ni owrai tevi m̃er nga nevren devjen m̃ikati nga, owra “Kupini ta iel, kuptur womu iel.” 4 Ko ni owrai tevi nir, owra “Renge devjen ne nale neses-reien, erres nga parloli nanu nga m̃irres renge nabong ne Sapat? Rrek poro pijki, parloli p̃isij? Erres nga parloli jinibb san p̃irres luwi re nabong ne Sapat? Rrek poro pijki, ko parlokloksi jinibb rrek!” Ko nir armurrong. 5 Ko Iesu vajin oklu rrale nir jijle nga martur rrale ni, ko ololarsir ko ornge esij, suri nolor eterter elep erpe nevöt. Ko owrai tevi m̃er nga nevren m̃ikati, owra “Kup̃ete ta nevrem pimetet.” Ko ni ete nevren emetet erres luwi. 6 Ko Parasi nen nir arivare vini vare e, ko arsaro ngavilvilsen aran arkorti tevi jinibb se Erot nir. Ewretun Parasi nir ko jinibb se Erot nir tetajer orok-lololarsi lweni nuru, ko arlik lat sansan vajin, ko arsupsup̃e suri parevji pini Iesu pirpese.

Delung elep arvitu suri Iesu

7-8 Iesu eptevi jinibb sen nir, arjub-bul luwi kele van renge nuwito ne Galili e ngalu. Ko delung nga delung nga milep nga marunge nanu nga marlelep nga ni mok-lolir arinini jin ko arvijuri, nir ne Galili ko nir ne Jutia ko nir ne Jerusalem ko nir ne Itumia, ko nir ne devjen nga muto roroni van Jortan e, ko rrale Taea ko Saeton. 9 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir nga parwer totoni ngarr drrav san puto terai ni, suri delung elep p̃elak, ko tarlilji ni. 10 Ko ni ololi nir elep pa arres luwi, ko niko nir elep nga marmesi artontonir parini mori arlilji Iesu, arwera parjipari. 11 Ko nem̃in nga marsij nir, daron nga marlesi ni e ko arwajenir van ngatan renge non, ko arkail van mare arwera “Nik kuvi Atua Natun!” 12 Ko ni otortorir, ko ewer orer eterter nga sete parwowra tweni ni tevi jinibb nir parongwose, pijki.

Iesu otobbtobbue jinibb sen nir esngavöl drromon eru (12)

13 Mian ko Iesu otongsa tevi jinibb sen p̃etp̃eti nir van renge botwen nga muwu mare milep san. Ko renge marongen se ni, ni everus nir esngavöl drromon eru (12) arini mori jin, ko otobbtobbue nir. 14 Ko ni everuse nir arwaji aposol, nga parok-pitevi ni, ko ngok pok-konir parok-an parok-werwer. 15 Ela derteren tevir nga parok-oji tweni nem̃in nga marsij nir nga marok-sisilvi jinibb nir parivare. 16 Jinibb nen nir niser le ngel: Saemon nga ni m̃ilngi kele nisen san miwajie Pita, 17 ko Jemes nga Sepeti natun, ko tasin wor Jon, nga ni m̃ilngi kele nise nuru morwajie Boane-jes, nga muwra puwra natu belver (suri orivi jinibb nga morok-verver). 18 Ko Antru ko Pilip ko Bartolemu ko Matiu ko Tomas ko Jemes nga natu Alpus ko Tateas ko Saemon ne Selote

(ngok evi pati se lartul nga marmerreni parwirre mẽri Rom nir), 19 ko Jutas ne Iskariot nga vitunen piatekai kerasi Iesu van renge mijen.

Jinibb sopor arwera Iesu ok-loli majingen sen renge derteren se Demij

20 Iesu olwi kele vini renge naim se Pita e. Ko delung elep kele arini korti kele jin, ko ngok ololi setete daron ser otoe, erpok kele re daron ne nanen kele. 21 Ko metka sen arunge, ko arivel tweni parlesi lweni ni; suri jinibb sopor arwera ni elengleng.

22 Ko jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien sopor arivel renge Jerusalem e vini, ko arwera “Belsipa ko, numal se demij nir, ok-pitpitevi ni nga mok-oji tweni nemĩn nga marsij marok-ivare ngok.” 23 Ko ni everus nir arini jin mori, ko ni owra nale rrongrrongvi sopor tevir, owra “Demij puoji lweni ni pirpese? 24 Ko poro batun vanu san pĩiteri wukari pĩeru e, ko pulolarsi lweni, ko pĩtre lweni, batun vanu nen setete mia-tur! 25 Ko poro metka san pĩiteri wukari pĩeru e ko pulolarsi lweni, ko pĩtre lweni, metka nen sete orongwos pĩilik pĩrres. 26 Ko erpok kele, sete Demij orongwos putur imare pĩtre lweni ni lweni ko pĩiteri wukari pĩeru e pirpe nga kami kamwerai ngok, suri poro puloli pirpok, ko sete orongwos putur te, suri evan pa renge bongsin ko osuw. 27 Ko erpel ma le: sete jinibb san orongwose pian renge naim se jinibb nga derteren sen mutoe san, ko pulokloksi joron, ejki. Womujnen ni pĩila dil ko pĩsre totoni mẽr nga derteren sen mutoe ngok ko wor, ko ngok orongwos pia-lokloksi joro mẽrnen ko vajin. Niko inu nuloli tevi Demij renge derteren se Nemĩn On ko. 28 Ko kaprunge nanu kele san: Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, jinibb nir Atua pĩtlasi tweni nololien ser nir ko nale nga marsij ser kele nir nga marokrij melmelas renger. 29 Ko poro san pĩirij melmelas ko pusopsopẽe Nemĩn On, ngok netlasien nen ejki rres nawone. Ni on renge nololien nga puto tuwi ngok vini.” 30 Owrai erpok suri nga nir arwera nemĩn nga mĩisij eptevi ni.

31 Mian ko Iesu tasin nir ko tasu sen arivel ko arini ie; ko artur vare, ko arkoni jinibb san evan piveruse loloim. 32 Ko delung elep arlik rrale ni. Ko arwerai tevi ni, arwera “Kuplesi tasu som ko tasim nir artur ngel vare, arpej nik, arwera parlesim.” 33 Ko ni owra lweni tevi nir, owra “Isi evi tasu suk
ko isi arivi tasik nir?” 34 Ko ni oklu emteni nir nga marlik rrale ni, ko owrai tevir, owra “Kaplesi tasu suk ko tasik nir, nir le ngel! 35 Isi nga puloli marongen se Atua, mẽrnen ko evi tasik ko jojik ko tasu suk.”

4

Nale rrongrrongvi ne mẽr nga mok-jijreni jelangin

1 Ko Iesu evisviseni kele jinibb nir renge jeli nuwito ngalu, ko delung elep nga elep arini korti jin. Ko ni esa asi van renge drrav san e ko esakel rengen. Ko jinibb sen nir arsoni tweni drrav, esal van ngalngalu sopon, ko delung jile nir arlik jer ngaut renge jeli nuwito. 2 Ko ni evisvisenir e nanu elep renge nale rrongrrongvi. Ko owrai tevir renge nale rrongrrongvi sen, owra 3 “Kaprunge ta. Jinibb san nga mokjijreni jelangin evel van nga pĩjijreni jelangin. 4 Ko daron nga mok-jijreni jelangin e mirpok, ko sopor arwij asi van renge dan ne sel e, ko numön arow vini ko artasi twenir. 5 Ko sopor kele arwij asi van renge dan ne jerev e, lat nga dan sete mimtul rengen. Ko aretiv pelari ngavilvilsen, suri dan sete emtul. 6 Mian ko daron nga nial mivini muwosput mare e, ko armeli, suri lapẽr ejkie, ko armaob. 7 Ko sopor kele arwij asi van renge lolo moku e; ko moku armaur imare ko arejal tevtevnir, ko sete arongwos parwen.

8 Ko sopor ma sete arwij lingi dan
nga m̃irres nen, armatur jer rengen,
ko aretiv, armaur, ko arwen. Sopor
wener ejpari ngavöl itul (30), ko
sopor wener ejpari ngavöl ouwon
(60), ko sopor wener ejpari ongut
vesan (100).” 9 Ko ni owrai tevir,
owra “Isi nga boron otoe, purnge re
nolo boron!”

Iesu owra tweni suri sev nga ni mok-visviseni jinibb nir renge nale rrongrrongvi

10 Ko renge daron nga Iesu m̃isan
vajin e, ko lartul nga marlik tevi ni
ko jinibb sen wor nir esngavöl dr-
romon eru arsusi nale rrongrrongvi
nen nir tevi ni. 11 Ko ni owrai
tevir, owra “Kami ko ma, Atua elai
momsawos nanu nga marto silveni
renge batun vanu sen tevi kami. Ko
nir nga marlik renge vare nir, nanu
jile arlai tevir renge nale rrongr-
rongvi. 12 Niko Naul On owrai
owra ‘parlesi ko parlesi lululweni,
ko sete parlesi wose. Parunge ko
parunge lululweni, ko sete parong-
wose. Suri nolor eterter ko ar-
musus nolor pulululwi, ko arwera
‘Rratrongwose ko rratmetutu, ko
rratrieni lweni nolorr tululwi, ko
Atua titlasi tweni nololien se kerr
suri!’ ” 13 Ko ni owrai tevir, owra
“Kami kamrrerrlenge nale rrongr-
rongvi nga mowrai ngok ko? Ko
poro pirpok ko poro nga bowra nale
rrongrrongvi m̃inij kele sopor, ko
kami kaprongwose pirpese? 14 M̃er
nga mok-jijreni jelangin ngok, erpe
m̃er nga mok-werwer renge nale se
Atua ko. 15 Dan ne sel osorsan tevi
nir nga ngel le, nga marunge nale
se Atua ko marloli nolor m̃iterter
nga marmusus parunge ko parlingi
renge nolor. Niko muloli ngavil-
vilsen Demij mivini m̃iteseni luwe
nale se Atua renge nolor. 16 Ko dan
ne jerev erpe nir nga ngel le, nga
marunge nale se Atua nga mivitan,
ko arir lengleng e ko arlai ngavil-
vilsen. 17 Ko lap̃er sete artoe renge
nolor; arlik beblen bbong, mian ko
daron nga nat m̃ikarkar renger e
suri nale ne batun vanu se Atua, ko
marojir suri, marloli m̃isij tevir suri,
ko nolor arvitan arvesane. 18 Ko
nir m̃inij nen nir arirpe jelangin nga
miwij van renge lolo moku. Nir ngel
ko arivi lartul nga marmurronge
nale, 19 ko arrorrmi p̃elak nanu
ne iel ngatan nir, rrek nijor ervei
norrorrmien ser, rrek nolor arvenae
nanu elep kele. Ko nanu ngok ko nir
arejal tevtevni vajin nale ne batun
vanu se Atua nga morrongrrongvi
re jelangin nga mivitan re nolor,
ololi sete wener otoe rragrrag. 20 Ko
jelangin sopor nga marvitan van
renge dan nga m̃irres nen e arsorsan
tevi nir nga marunge nale ko mar-
tori renge nolor, ko arwen. Sopor
wener ngavöl itul (30), ko sopor
wener ngavöl ouwon
(60) ko sopor wener ongut vesan
(100).”

Moron nga marteplis ore biles e

21 Ko Iesu owrai kele tevi nir,
owra “Daron nga kumla laet vini
e, sete orongwos kupla twenie nga
kuptawi ore besin e, ko sete orong-
wos kuplingi renge melve maling,
ejki. Ko kuplingi ko wor renge
milngen mawos. 22 Ko erpok ko, sete
nanu san orongwos piteptepi; pian
ko pia-to limjer kobbong. Rreknga
nanu tama san nga parsilveni puto
teptepi, ejki rres nawon! Nanu
jile parpelari p̃etp̃eti ko wor renge
moron. 23 Isi nga boron otoe, purnge
re nolo boron!”

24 Ko ni owrai kele tevi nir, owra
“Nale ngok nga kamok-murrong nir
ngok, kaprrorrmir ko wor, ko kam-
rongwos kaplair pusorsan tevi nga
kamok-p̃elak m̃iterter suri. Ko Atua
p̃ila norongwosien mare nen kele
tevi kami. 25 M̃er nga murnge ko
murrul totoni, m̃ernen para-lai kele
ko wor tevi ni. Ko m̃er nga murnge
ko sete murrul totoni, m̃ernen para-
lai tweni jin norongwosien sen be-
blen nga ni murongwos wowomue
pa.”

Nale rrongrrongvi ne jelangin mimra

26 Ko Iesu owrai tevir, owra
“Batun vanu se Atua erpel le. Jinibb
san ok-jijreni jelangin renge orsel
san. 27 Musuw ko ean vajin ele-
lea nawon, setemun orrorrmi suri
renge nutrin ko nutpong, ejki mun.
Jelangin etiv pelari esan. Ko emra
elep vajin, ko m̃ernen sete orong-
wose rragrrage suri erpese. 28 Dan
esan kobbong ololi ewen. Womu-
jnen elngi nowsen mian ko nevn-
gun, mian ko elngi wenen jile vajin.
29 Ko daron nga wenen m̃itra m̃irres
mimirr vajin, ko m̃er nga ela nesip
ko ean eta tutweni vajin, suri evi
daron ne numös vajin.”

Nale rrongrrongvi ne jelangi nubek

30 Ko Iesu owrai tevi jinibb
nir, owra “Kerr purrongrrongvi
batun vanu se Atua pirpese?
Rrekngа renge nale rrongrrongvi
sev rraploli piplari limjer p̃irres
rengen? 31 Rraprrongrrongvi pirpel
le: Jinibb san ela jelangi nubek
san ko orwi. Jelangin nen ewelili
nga ewelili jer lingi jelangi nai jijle
nir. 32 Ko daron nga murwi jile ko
mietiv pelari vajin, ko emra elep van
mare e, ko easi p̃etp̃eti nai nga ngok
nen nir. Ko emeseksek, rengsin nir
arlelep arsalsal van ngasu jer. Ko
numön esaut arinini ren, arok-loli
menur renge rengsin nir, ko arok-
molmol re melven.”B

Iesu ok-visviseni jinibb nir ko ok-la wor nale rrongrrongvi ko

33 Iesu ela nale rrongrrongvi lele
elep kele nga marirpok nir tevi
jinibb nir, osorsan tevi nir marong-
wos parongwose. 34 Ni ok-visviseni
nir renge bbong nale rrongrrongvi
ko. Ko daron nga Iesu nir jinibb sen
kis vajin marsan, ko owra suri nale
rrongrrongvi nga nir lat nga marto
suri vajin.

Iesu ewer ore ling serser nga m̃itewut vini

35 Renge nabong nen malum,
renge daron nga nat mirivriv vini,
ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir
owra “Kerr puwlu van renge devje
nuwi e.” 36 Ko arivel arlinglingi
delung nir artur jer, ko arengeni
ni renge drrav eptevir, drrav nga
pa ni m̃isakel ko rengen. Ko drrav
m̃inij kele sopor arpitevi drrav nen.
37 Ko mian ko sete epriv ko ling
serser nga milep san etwut vini. Ko
daptap arwowosi elep, arututi drrav
ko arjivjivi van renge nolon. Ko
natung owun elep renge drrav, ko
otomori purron. 38 Ko Iesu ematur
pareng pa renge batu drrav vitunen,
ematur oulele pilo san. Ko jinibb
sen arini ko arwuni tweni, arwerai
tevi arwera “E, jinibb nevisvisenien,
sete kurrorrmi nga kerr rrapmij?”
39 Ko ni emra otur ko ewer ore ling.
Ko owrai tevi nuwi owra “Kupmol
kupjire p̃irres!” Ko ling omol omosi
evesane, evilvil. 40 Ko ni owrai tevi
nir owra “Suri sev nolo kami eririr?
Nibeni nosurien se kami?” 41 Ko
nir armetutu lengleng, arij vijvij por
arwerwerai tevir arwera “Aro, isi le
ngel, nga ling ko nuwi kele morosuri
ni?”

5

Iesu oji tweni nem̃in nga m̃isij san renge m̃eri Gerasa san

1 Nir arwolu toku renge devje
nuwito momsawos renge sise m̃eri
Gerasa nir. 2 Ko daron nga moka-
jubbul renge drrav e, ko jinibb san
nga nem̃in nga m̃isij m̃isisilvi evel
pelari renge dubb e nir vini, evel
tersele, esewute. 3 M̃ernen ok-lik
pa renge lat nga marok-tivtavin e
ko, renge dubb nir. Ko setemun
jinibb san orongwose p̃isre totoni
tevi dil nga marterter e nir, ko dil
delrrurr kele nir sete arvitere, ejki
mun. 4 Suri arok-sere totoni tetajer
pa nevren ko nuru ko ƀelan nuru

B **4:32** Erpe iel, Mak orrongrrongvi batun vanu se Atua erpe jelangi mastat; ko suri mastat ejki iel, namlingi nubek, nga puloli mining ne nale se Mak piplari limjer.

tevi dil nga marterter e nir ko tevi dil delrrurr nir, ko ok-rrerrerrsir armotot. Ko niko setemun san dertereren sen evtere nga purrul totoni puloli pumu luwi. 5 Ko tetajer, renge nutrin ko nutpong kele nir, ni ok-ivel karkar renge dubb nir ko botwen nir ko ok-kikail ko ok-tevteve nevöt e ni luwi niben nir.

6 Ko daron nga m̃ilesi Iesu mivel malum ngasu wore vini, ko owlu van jin ejipa ngatan jin. 7 Ko ekail van mare temijpal owra “Sev som oto ni le iel, Iesu Atua ne Drromsen Mare Natun? Inu nungonie nik eterter renge Atua, warru sete kuplokloksik!” 8 Suri Iesu muwra pa “Nik nem̃in nga m̃isij, kupivare lingi morok!” 9 Ko Iesu osusi tevi, owra “Nik nisem si?” Ko ni owrai tevi ni, owra “Inu nisek ko Delung, suri kem elep.” 10 Ko ni ongoni tevi Iesu eterter, nga ni sete puoji tweni nem̃in nga marsij nen nir parivel lingi vanu nen.

11 Ko renge ie, nior ðerp̃er nga milep san arok-susung bbong mori jeli botwen nen. 12 Ko nem̃in nga marsij nir arngoni tevi Iesu arwera “Kupkoni kem van renge ðerp̃er ngok nir, nga kem nabsilvir.” 13 Ni elinglingir, ko nem̃in nga marsij arsil ivivare lingi m̃er nga, ko arwolu van arsilvi ðerp̃er nir; ko arloli batur arlengleng. Ko ðerp̃er nen nir elep, evi nuvasngavöl varu (2000); ko nir p̃etp̃eti arwolu jubbjubbul mawos nuwito ngatan, ko arow jubbjubbul van renge nuwi, ko arron. 14 Ko lartul nga marokuwngani ðerp̃er nen nir arwolu van renge ngaim nga milep ko ngaim nga wewarrang nen mir, arwerai tevi jinibb nen nir. Ko jinibb nen nir arivel tweni parlesi sev nga miplari ngok pa. 15 Ko nir arini ji Iesu. Ko arlesi m̃er nga nem̃in nga marsij milep marsisilvi nga, norrorrmien sen erres luwi, ko ori sunsun, ko elik malum vajin. Ko armetutu vajin. 16 Ko nir nga marlesi mawose nanu ngel miplari arsup̃e suri erres tevir lat nga muto suri, erpese renge ni nga nem̃in nga marsij marsisilvi, ko suri kele ðerp̃er nir. 17 Ko nir aron tertere Iesu arwerai tevi nga ni pivel lingi vanu ser.

18 Ko daron nga ni m̃isa luwi renge drrav, ko m̃er nga nem̃in nga marsij marsisilvi bonevis nga ongoni tevi Iesu nga ni piptevi ni. 19 Ko Iesu ewer ore owra pijki, ko owrai tevi ni, “Kupluwi van renge naim som e ji metka som nir, ko kupsup̃e tevir erpese nga Numal mimrreni nik, ko nanu nga milep nga muloli tevim.” 20 Ko m̃ernen osri sel sen olwi, ko ospusp̃e vajin limjer renge lat nga marwera Ngaim Esngavöl e, nanu nga milep nen nga Iesu muloli tevi ni. Ngok jinibb jijle daron nga marunge, ko artaole.

Iesu ololi nesevin san nga drran muto m̃isij erres luwi, ko nesenwarreng san emaur luwi kele

21 Iesu esa kele renge drrav ko arwolu pelaot van renge devje nuwito kele e. Ko daron nga marwolu toku e vajin, ko delung nga milep arini korti jin ngalu. 22 Ko renge iok jinibb san nisen Jaeras nga mok-metmete naim ne loten elesi ni ko evini jin, ejipa ngatan renge ðelan. 23 Ko on tertere owra “Natuk nesenwarreng otomori pimij. Wurru nungonim kupini kuplingi nevrem rengen, ko vin wel nen p̃irres luwi!” 24 Ko Iesu eptevi ni nuru oran. Ko delung elep arvijuri suri ni ko arlilji ni.

25 Ko nesevin san nga mesien se nesevin nir muloli tetajer e renge sia esngavöl drromon eru, 26 ko ornge lengleng e esij elep, ewretun elesi dokta elep. Ko olokloksi p̃etp̃eti nevöt sen, ko setete nanu san erres renge ni, ea-runge lengleng ma esij ko. 27 Ko daron nga murnge vajin nanu nga Iesu mulolir, ko esilvi delung nir vitu ko evini morie, ko ejpari sunsun sen. 28 Suri orrorrmi renge nolon, owra “Poro bbong bejpari bongsi sunsun sen ko ngok inu ðerres luwi ko pa.” 29 Ko daron

mawos nga pa mijpari e ko mete drra emes, ko ornge renge niben nga ni erres pa osuw renge mesien sen. 30 Renge daron mawos nen Iesu ornge renge niben nga derteren owlu lingi ni, ko erieni ni ko osusi owra “Isi ko mijpari sunsun suk?” 31 Ko jinibb sen nir arwerai tevi, arwera “Po! ko kulesi delung elep arlililjim, ko erpese nik kuwra isi ejparim?” 32 Ko ni okluklu wor emteni rrale nir, owra p̃ilesi isi ko ololi nanu ngel. 33 Ko nesevin nen emtutu ko eririr, orongwose sev nga ni muloli. Ko evini ejipa vitan renge ƀela Iesu ko owra weretunen nir tevi. 34 Ko ni owrai tevi vinnen, owra “Natuk, nosurien som ololim kumrres. Kupluwi renge demat, kurres ko pa renge mesien som.”

35 Daron nga m̃irij malum e ko jinibb sopor arivel renge naim se Jaeras vini, ko arwerai tevi Jaeras arwera “Natum nesenwarreng emij pa osuw. Kuplinglingi Numal, setemun kupvijajeng rengen.” 36 Ko Iesu sete ewer suri nale nga marwerai nir, owrai tevi owra “Sete kupmetutu. Sansan kobbong, kuposuri.” 37 Ko ni ewer ore jinibb nir sete san pivijuri, sansan kobbong Pita ko Jemes ko Jon, Jemes wor tasin. 38 Ko nir aran vajin renge naim se Jaeras. Ko Iesu elesi nga nir muwun saut, ko arting vijajeng lengleng, arul temijpal van mare. 39 Ko ni evan loloim, ko owrai tevi nir, owra “Erpese kami kamting vijajeng? Nesenwarreng sete emij, ko ematurrwel kobbong.” 40 Ko nir arunge erij se lenglengen, ko armen keraji e. Ko ejelir aran vare e, ko elai kis bbong tata ko tasu se nesenwarreng ko nir nga marpitevi ni. Ko ni evan renge lat nga nesenwarreng mimatur ren. 41 Ko orrul totkoni nevre nesenwarreng ko owrai tevi owra “Talita kum,” nga muwra mirpel: “Nesenwarreng, nuwrai tevi nik kupmera.” 42 Ko renge daron mawos nen ko pa nesenwarreng emra, ko evivel. Suri sian esngavöl ko pa drromon eru. Ko bbösa nga milep elair e. 43 Ko Iesu ewer ore nga sete parwowrai nanu ngel tevi jinibb pisan purongwose, pijki. Ko owrai tevir nga parlai nanen sopon tevi vin wel nen purroi.

6

M̃eri Nasret aroji tweni Iesu

1 Ko Iesu evel lingi lat nen ko olwi van renge ngaim sen e, ko jinibb sen nir arvijuri suri ni. 2 Ko moro nabong ne Sapat mivini, ko ni evan renge naim ne loten ko evisviseni jinibb nir rengen. Ko
nir elep armurrarronge ni, ko bbösa elair e ko arwera “M̃erel ela norongwosien ngabe le? Ko ok-loli nanu nga marinijnij nawone nir arirpese le? 3 Kerr rramrongwose kobbong, evi metusu, Merri natun, ko tasin Jemes ko Joses, ko Juta, ko Saemon. Ko sete jojin le nir ngel marpitevi kerr?” Ko arong karkare. 4 Ko ni owrai tevi nir, owra “Weretunen, propet san arongwos parosuri lat jijle nga mian e. Ko jinibb nga ma renge sisen woswos, ko metka sen nir ko niaken sen nir sete maraosuri p̃elake. Nanu ngok sete erres.” 5 Ko ni sete orongwos puloli nanu san ie. Elngi bbong nevren renge nir nga marmesi evis ko, ololi arres luwi. 6 Ko ni etaole nga sete marosuri. Ko evel evisviseni jinibb nir rrale vanu nen ngaim nen nir.

Iesu okoni jinibb sen nir esngavöl drromon eru aran arwerwer

7 Ko Iesu everus jinibb sen esngavöl drromon eru arini jin, ko elai derteren tevir nga paroji tweni nem̃in nga marsij nir. Ko ni okoni tweni nir ererwi arivel. 8 Ko ni ewer orer, owra “Sete kaptori nanu pisan renge nivelen se kami renge sel, pijki, niv pijki, narr pijki, ko nevöt pijki renge baos kele. Sansan kobbong, kaptori nejipjip pisansan. 9 Ko kaprae but se kami, ko sete kapuri sunsun p̃ieru.” 10 Ko ni owrai kele tevir owra “Naim ngabe nga kami kapan rengen womu ko

parevei kami, kaplik ko pa rengen pijpari daron nga kapa-ivel lingi naim nen. 11 Ko poro renge ngaim san jinibb nen nolor p̃iterter, sete parunge kami nga parevei kami van jir, ko ngok, daron nga kapa-ivel lingi ie, erres kapwirrwirrleni tweni maw nga muto re but se kami renge meter nga parlesi, piviseni tevir nga marloli m̃isij."

12 Ko nir arivel lingi, aran arwerwer tevi jinibb nir nga nolor pulululwi. 13 Ko aroji tweni nem̃in nga marsij elep arivare renge jinibb nir, ko arjivi oel van renge nir elep nga marmesi, ko arlolir arres luwi.

Numal Erot Antipas osp̃e suri Iesu

14 Ko Numal Erot Antipas ornge marsup̃e Iesu, suri nisen jinibb jile arunge. Ko nir sopor arwera "Jon Baptaes ko otur imare luwi renge mijen, ko ngok niko majingen nga marlelep ngok arimare renge ni, ko ololi nanu nga marinijnij nawon ngok e nir." 15 Ko jinibb sopor kele arwera "Ni evi Elaeja," ko nir sopor kele arwera "Ni evi propet ko, erpe propet ne tuwi san." 16 Ko Erot daron nga murnge ko owra "Rrek Jon ko nga inu m̃eta otvi batun, otur imare luwi kele renge mijen kele!"

Mijen se Jon Baptaes

17 Ko Erot Antipas bonevis pa okoni jinibb san evan orrul totoni Jon ko esre totoni elngi renge naim ne nekaien, suri marongen se Erotias nesevin se tuwan Pilip. Suri ni etkai luwe vinnen, 18 ko Jon owrai tevi Erot, owra "Sete erres nga nik kuptekai luwe nesen se tuwam." 19 Niko Erotias esij lengleng tevi Jon, emrreni parevji pini. Ko Erot ewer ore, 20 suri emtutue Jon; orongwose nga ni evi jinibb san nga m̃irres, evi jinibb on. Ko emetmete ni erres renge naim ne nekaien. Ko daron nga murnge nale sen, ko eir kobbong renge purnge, ko ornge esij lengleng kele, suri ololi nanu elep.

21 Ko mian ko nabong mawos se Erot evini nga ni puloli dabbuen renge nga ni m̃iak e. Puloli tevi numal sen nir, ko batu jinibb nuval nir, ko batu jinibb ne Galili nir. Ko renge daron nen, Erotias elesi evi daron san nga m̃irres se ni. 22 Ko okoni natun nesen m̃elakel evini loloim ko esew. Ko Erot ko lartul nga marlik tevi renge nanen marlesi, ko arlesi erres p̃elak. Ko numal Erot owrai limjer tevi vinnen owra "Kupngoni tevik isev nga nik kumrreni ko inu ƀelai tevim!" 23 Ko ni ojuji lengleng mare ko owrai tevi vinnen owra "Isev tama san nga poro kupngoni tevik, ƀelai tevim; poro pivi devje vanu suk, ko ƀelai ko wor tevim." 24 Ko ni ean vare ko osusi tevi tasu sen, owra "Bongoni sev le?" Ko tasu sen owra lweni tevi owra "Kupngoni batu Jon Baptaes." 25 Vinnen ewit olwi evel mawose numal ko ongoni tevi owra "Numrreni nik kupla Jon Baptaes batun tevik renge narov." 26 Ko numal orrorrmi elep suri sev nga ni mimarong pa rengen. Ko suri muloli pa rijrijen sen rengen, ko suri kele nir nga marlik tevi renge nanen nga maraan, nir jile arunge, ngok setemun orongwos pumusus. 27 Ko ni owrai tevi jinibb sen san pian renge naim ne nekaien ko p̃ita otvi batu Jon, ko p̃ila lweni vini. Ko m̃ernen evan, eta otvi jile, 28 ko esale lweni renge narov vini. Ko elai tevi nesenwarreng, ko nesenwarreng esale elai tevi tasu sen. 29 Ko daron nga Jon jinibb sen nir marunge, ko aran arwosi niben, aran artevni renge dubb.

Iesu owngani jinibb evi nuvasngavöl nuvalim (5000)

30 Jinibb se Iesu nir arlulwi vini arlik korti ji Iesu, ko arsup̃e suri nanu jijle tevi ni sev nga marlolir, ko sev nga marvisviseni tevi jinibb nir. 31 Ko ni owrai tevir, owra "Kami kis kobbong kapini, kappitevik kerr pian renge lolo merwer e, ko kapmosi sopon." Suri iok jinibb arinini jir ko arlululwi, ko ololi setete daron

ser otoe, erpok kele re daron ne nanen kele. 32 Ko nir aran renge drrav e arsa rengen, ko arwolu silveni tweni bbong lat san nga mivi lolo merwer.

33 Ko jinibb ne ngaim nen nir arlesir daron nga marwolu e. Ko nir elep arlesi woser, ko arwolu orer kali ngaut e, ko arwowomu renge nir renge lat nen. 34 Ko Iesu nir jinibb sen arwolu toku; ko ni ojubbul, ko elesi delung nga milep nga milep marlik pa. Ko orrorrmi lenglenge nir, suri arirpe sipsip nga jinibb nga muwowomue nir mijkie. Ko ni etipatun evisvisenir e nanu elep.

35 Ko mian ko nat nga mirivriv evini vajin. Ko jinibb sen nir arini jin ko arwerai tevi ni, arwera “Iel evi lolo merwer le, ko nial otomori pa piwaj pini. 36 Kupkoni tweni nir parivel paran renge ngaim nga marlelep nir ko nga wewarreng nir nga ngok nir, ko nir lweni wor parwuli niv, suri nanen nga parurroi ejki.” 37 Ko ni owrai lweni tevir, owra “Kami ko kapla nanen tevir parurroi.” Ko nir arwera lweni tevi, arwera “Ai, merre nevöt ko! Poro pirpok kem naban nabwuli niv e nevöt selva pungut pivaru (200) ko nablai tevir parurroi?” 38 Ko ni owrai tevir, owra “Ko kami kamtori niv evis? Kapan ta kaplesi.” Ko nir aran arlesi, ko arluwi ko arwera “Namtori elim, ko nai eru.” 39 Ko ni owrai tevir nga parloli jinibb nir parlik ngatan renge mösmös nga miejejen, pivi meling pievis e. 40 Ko nir arloli arlik vivöngsur renge meling nir. Meling sopor ongut vesan (100) rengen ko sopor ngavöl elelmi (50) renger. 41 Ko ni ela niv nga elim nga ko ela nai nga eru nga ko esarrerr imare emteni melrin, ko olot erij erres surir. Ko obbri otvi niv nir, ko elai tevi jinibb sen nir, ko nir arlai tevi jinibb nir. Ko ololi kele erpok renge nai. 42 Ko nir jijle arurroi ko nir jijle arup. 43 Ko jinibb sen nir arsere lweni bebje niv nga marurro linglingir ko nai nga marurro linglingir van renge narr esngavöl drromon eru arwun saut er. 44 Ko jinibb nga marurroi niv nen nir, nir evi nuvasngavöl nuvalim (5000) totoklai.

Iesu evel renge nuwito nga milep

45 Ko Iesu ololi jinibb sen nir arsa van renge drrav parwowomu van renge devje nuwi e renge ngaim ne Betsaeta, daron nga ni pukoni tweni jinibb nir parivel e. 46 Vitunen renge mukoni tweni jile nir marivel e, ko ni esan vajin evel otongsa van renge botwen nga pulot. 47 Mian ko nat nga mirivriv e vini vajin, ko drrav esal ko pa renge liven mesa renge nuwito. Ko ni esan elik jer ngaut. 48 Ko elesi nga nir marsu marunge m̃isij, suri arsu tere ling. Ko mian ko nat otomori p̃isal p̃irin, ko evan jir, evel renge nuwi. Mian ko evini mori jir, ko ololi erpe owra p̃iasie nir. 49 Ko daron nga nir marlesi nga mivel renge drru nuwi mare, ko arrorrmi rreknga evi nem̃in san, ko arkail lengleng van mare. 50 Nir jijle arlesi ko nolor opotpote elep. Ko ni esaro ngavilvilsen erij tevir, owra “Inu lebbong, nolo kami p̃irres! Sete kapmetutu.” 51 Ko ni esa van mare renge drrav jir, ko ling omol evesane. Ngok ololi bbösa ela nir e elep. 52 Suri sete arongwose suri nanu nga m̃inijnij nawone nga Iesu muloli re devjen ne niv, norrorrmien ser sete otoe.

Iesu ololi jinibb nga renge Genesaret sopor arres luwi

53 Ko nir arwolu pelaot kele arini renge vanu ne Genesaret e renge devje nuwito e, ko arile totoni drrav renge lat nen. 54 Ko daron nga maroka-jubbjubbul renge drrav, ko jinibb nga ie nir ngavilvil arlesi wose Iesu, ko arini jin. Ko ni ololi nir elep arres luwi. 55 Ko jinibb nir arwolu p̃etp̃eti renge vanu nen, ko arwosi nir nga marmesi renge maling ser vini jin renge ngabe nga ni m̃ilik e. 56 Ko ngabe nga ni

mian rengen, renge ngaim nga welili rreknga ngaim nga milep, arwosi nir nga marmesi van renge maket nir, ko arngoni tevi nga poro bbong parjipari bongsi sunsun sen. Ko nir jijle nga marjipari arres luwi.

Jinibb nga marlelep renge m̃eri Isrel nir arlolarsi Iesu suri sete mutori murru vanu ser

7

1 Parasi nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien arivel renge Jerusalem e vini, arini arlik korti ji Iesu. 2 Ko nir arlesi nga jinibb sen nir nevrer arrokitkit nga marurro niv, sete arjejavöl. 3 Parasi ko m̃eri Isrel nir artori murrun ne jejavölen se ƀirterwarreng ser nir eterter. Poro sete parjejavöl, ko ngok sete paraan. 4 Ko poro parlulwi renge maket vini, ko poro sete parjejavöl ko ngok sete arongwos paraan. Ko nanu elep kele nga martori mirpok, renge marrawe biles minminen ko sospen ko besin ko maling.

5 Ko Parasi nen nir ko jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien nen nir arsusi tevi ni, arwera “Erpese nga nik jinibb
som nir sete marvijuri murru ƀirterawarreng se kerr nir nga tuwi, ko marurroi niv tevi nevrer nga marrokitkit?” 6 Ko ni owrai tevir, owra “Aesea owrai erres kemkam̃e suri kami sel se kami eru, nga muwrai mirpel, muwra ‘Lartul ngel nir arosuri inu tevi nevlu jingor kobbong, ko nolor oto ngasue inu. 7 Arloto nawone inu. Arvisviseni nevisvisenien nga mivi se jinibb bbong.’ 8 Erpok ko, kami kamlinglingi kurtweni nesesreien se Atua, ko kamtori murrun ne rijen se jinibb kobbong nir eterter.” 9 Ko ni owrai kele tevir, “Kami kamlinglingi kurtweni jerjere nale nesesreien se Atua, ko kamwera kaptori murrun ne rijen se kami. 10 Suri Moses owra ‘Kuprrorrmi lilane tata som ko tasu som. M̃er nga m̃irij m̃isij tevi tata sen rreknga tasu sen sete orongwos pimaur, kaprevji pini ko wor.’ 11 Ko kami vajin kamwera ‘Poro nanu san nga moro jinibb san p̃ilai tevi tata sen rreknga tasu sen, ko puwra “Ejki, nanu ngel on, ko evi se Atua,” 12 ko kami kamwera “Ejki, erres kobbong, setemun mialai nanu nen tevi tata sen rreknga tasu sen.” 13 Kamlinglingi kurtweni nale se Atua evi nanu nawon, suri kamtori murrun ne rijen se kami. Ko nanu elep kele nga marirpok nir kamok-p̃elak kamok-lolir.”

Nanu nga marloli jinibb murro renge no Atua

14 Ko ni everus kele delung nir arini jin, ko owrai tevir owra “Kapmurrarronge inu p̃irres ko kaprunge nanu nga bowrai ngel: 15 Sete nanu san nga mivel vare e van renge nolo jinibb ololi orro, ejki. Ko nanu nga marpelari ko ma renge nolo jinibb arivi nanu nga marloli jinibb murro. 16 [Poro kami san boron otoe ko purnge re nolo boron!]”C

17 Ko ni evel lingi delung nir ko evini renge loloim e; ko jinibb sen nir arini jin ko arsusi rongornge nale nen tevi ni. 18 Ko ni owrai tevi nir owra “Kami kele kamlengleng kamirpe nir? Sete kamrongwose nga nanu nga mivel vare van renge nolo jinibb e sete orongwos puloli purro. 19 Suri sete evan renge nolon, ko evan renge depain kobbong, ko easi tweni.” Owrai erpok nga nanen jijle arres kobbong, sete arongwos parwer ore nanen san puon nga jinibb sete purroi.

20 Ko ni owra kele, “Nanu nga ma mivare ko renge nolo jinibb vini, ngok ko ma ololi jinibb orro rengen. 21-22 Suri renge nolo jinibb ko nanu ngel nir marpelpelari, ko norrorrmien nga marsij marivare:

C **7:16** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

Arvevna, arevji pini jinibb, arkerkeris, arwer lokloksi jinibb, arij melmelas ko arsopsoṍe Atua, nolor emrremrreni nanu nir, nolor eleplep, arloli murru lenglengen ser, arloli nolor nga mian mare ṍelak. Ko nesevin arloli murrur nga martori joror nir nga sete marmomsawos re mete jinibb nir, ko norman ean ji nesevin nga sete evi nesen sen, ko nesevin ean ji norman nga sete evi diwen sen. Ko arloli murrun karkar lele nir nga marsij nir. 23 Nanu nga marsij ngel nir arpelpelari renge nolo jinibb vini vare e, ko nir ko arloli jinibb orro.”

Nesenwarreng san, Iesu oji tweni demij rengen eivare

24 Mian ko Iesu evel lingi ie, ko evan renge ngaim nga muto mori Taea san. Ko evan renge loloim nen san, ko sete emrreni san purongwose; owra ṍisan ṍilik. Ko ejki rres nawon, sete orongwos piteptepi. 25 Ko nesenwarreng san, nesevin san natun, nemn̄in nga m̄isij san esisilvi. Ko nesevin nga natun nen ornge nga Iesu m̄ilik ie; ko esaro ngavilil van jin, ko evan ejipa van ngatan renge ƀelan. 26 Vinnen evi nesevin ne vare san, ko eak renge Ponisia, ngaim nga welili ne Siria san. Ko ongoni tevi Iesu nga puoji tweni nemn̄in nga m̄isij nen nga m̄isisilvi natun nen, pivare lingi. 27 Ko ni owrai tevi vinnen owra “Nanwarreng paraan parup puwomu, suri sete erres nga parla nanen se bipiwarreng ko parsor tweni tevi guli.” Ni ewirr nale ngok mirpok ngok suri tetajer m̄eri Isrel nir arok-wera “guli” e jinibb ne vare nir. 28 Ko vin nga otuw lweni nale tevi, owra “Erpok ko Numal, ko guli ngok nir nga marmatur renge melve tep ngok nir arok-urrurroi bebje nanen se bipiwarreng sopon!” 29 Ko ni owrai tevi vinnen owra “Suri kumwerai mirpok, ko kupluwi suri sel som, kupiel. Nemn̄in nga m̄isij nen eivare pa lingi natum.”

30 Ko daron nga vin nga mulwi vini renge naim sen e, ko elesi nga nemn̄in nga m̄isij eivare lingi pa natun osuw, ko natun erres vajin ematur renge maling.

Iesu ololi jinibb san nga boron muwonwon ko nemen m̄ikel erres luwi

31 Iesu evel lingi kele Taea ko olwi, ekalie otvi renge Saeton e, evel rrurrngi renge livö ne Ngaim Esngavöl, olwi vini renge nuwito ne Galili. 32 Ko jinibb sopor arpitevi jinibb san nga mivi borwon ko nemen m̄ikel vini jin. Ko nir arngoni tevi ni nga ni ṍilngi nevren renge m̄ernen ko puloli ni ṍirres luwi. 33 Ko Iesu eptevi tweni m̄ernen lingi delung nir, ko nuru kis orsan ortur talev. Ko ni ojongroni bbös nevren renge nolo boro m̄ernen, musuw ko evrae kele ni luwi wor nevren ko ejpari m̄ernen nemen e. 34 Musuw, ko eleng raji meten oklu emteni melrin, ko engavsi ko owra “Epata”, nga muwra mirpel, “Borom ṍiap, ko nemem pimtarup!” 35 Ko m̄ernen boron eap ko orngurnge nanu vajin, ko nanu nga m̄isre totoni nemen emtarup lingi; ko ni erij vajin erres. 36 Ko Iesu ewer orer nga nir sete parwerwerai nanu ngel tevi jinibb pisan pijki, ewer ore lenglengen e nir wor rengen. Ko nir armerreni lenglenge wor parwowrai, ko arwowrai tweni; arsupsuṍe vajin elep lengleng. 37 Bbösa nga milep elair ko arwera “Aro, ni ololi nanu elep arres, ololi kele borwon ngel kele nga nemen m̄ikel ngel erres luwi.”

8

Iesu ela nanen tevi jinibb evi nuvasngavöl vavij (4000)

1 Renge nabong nen nir, delung elep nga elep armot rrale Iesu; ko nanu san ejki nga parurroi. Ko Iesu everus jinibb sen nir arini jin ko owrai tevir owra 2 “Nurrorrmi lenglengen e delung ngel nir elep, suri arlik tevik nabong itul le pa, ko

sete artori jere mun nanu san nga parurroi. 3 Ko poro bokoni twenir re
nga numer m̃iajir mirpok, ko tara-
maob renge sel, suri nir sopon arivel
wor ngasu ko vini." 4 Ko jinibb sen
nir arwerai lweni tevi ni arwera "Po!
Nabla niv ngabe le nga pivtere lartul
ngel nir parurroi parup e? Suri iel
evi lolo merwer le!" 5 Ko ni osusi
tevi nir owra "Ko kami kamtori niv
evis?" Ko nir arwera lweni tevi
ni arwera "Mmmm...ebut bbölbböl
lebbong!"
6 Ko ni owrai tevi delung nir owra
parlik ngatan renge dan, ko ni ela
niv nga ebut nga nir, ko olot owra
erres tevi Atua surir. Ko otpoir ko
elair tevi jinibb sen nir, ko jinibb sen
nir arselsaler van ji jinibb nir. 7 Ko
nir artori nai nga wowarreng sopor,
ko ni erij erres kele suri nai nga nir,
ko owrai tevi nir parselsaler kele
van ji jinibb nir. 8 Ko nir jile arurroi,
ko arup. Ko arsersere lululweni
bebjen nga marjipon van renge narr
ebut arwun saut. 9 Nir totoklai nga
marurroi ejpari nuvasngavöl vavij
(4000) sopon. Ko ni okoni twenir
arivel. 10 Ko esaro ngavilvil esa
renge drrav tevi jinibb sen nir, aran
devjen e renge Dalmanuta e.

Parasi sopor armerreni parlesi nelesien pisan

11 Ko Parasi sopor arini ji ni, ar-
wera parrowrrowe ni; arsusi kerk-
erasi tevi ni, armerreni parlesi ne-
lesien ne melrin san nga ni puloli.
12 Ko Iesu engavsi lenglengen e ko
owra "Erpese dul ngel nir arpej
nelesien? Nuwretun nga nuwre-
tun lengleng nuwrai tevi kami, sete
mara-lai nelesien san tevi dul ngel
nir." 13 Ko ni evel lingir ean kele
esa renge drrav aran renge devje
nuwito e.

Iesu osur terter tevi jinibb sen nir suri norrorrmien ser sete otoe

14 Nir armalie parla nanen so-
pon nga partor mas e, artotori suri
bbong niv sansan bbölbböl renge
drrav. 15 Ko Iesu osur terter tevir
owra "Kapkulkulu metmet p̃irres
renge is ne Parasi ko is ne Erot, tu-
lokloksi kami." 16 Ko nir arwerwera
lululweni tevir arwera "Suri kerr
sete rramtori niv te, niko muwrai
mirpok ngok." 17 Iesu orongwose
norrorrmien ser ko owrai tevir,
"Kamok-werwera lululweni kami e
sev ko? Suri sev norrorrmien se
kami oto re niv bbong, ko sete
kamlesi wose, ko sete kamrong-
wose? Norrorrmien se kami sete
otoe? 18 Mete kami otoe pa, ko sete
kamlesi? Boro kami otoe pa, ko
sete kamrunge e? 19 Renge wose-
nen nga inu motpoi otvi niv elim
tevi nir nuvasngavöl nuvalim, ko
kami kamsersere lululweni bebjen
nga marjijpon van renge narr evis
nga marwun saute?" Ko nir arw-
era "Esngavöl drromon eru." 20 "Ko
renge niv nga ebut nga m̃elai tevi
nir nuvasngavöl vavij, kami kam-
sersere lululweni bebjen van renge
narr evis arwun saute?" Ko nir
arwera "Ebut." 21 Ko ni owra lweni
tevir owra "Ko ngok kami setewor
kamrongwose derteren suk?"

Iesu ololi jinibb nga meten murrorr san erres luwi renge Betsaeta

22 Iesu ko jinibb sen nir arini renge
Betsaeta, ko jinibb sopor arpitevi
jinibb san nga meten murrorr vini
ji Iesu, ko arngoni ni nga ni p̃ilngi
nevren renge m̃ernen. 23 Ko ni or-
rul totkoni metrrorr nen nevren ko
eptevi tweni renge ngaim van vare
e, ko evrae meten e nolton ko elngi
nevren nuru rengen. Ko ososi tevi
ni owra "Kuleslesi nanu san?" 24 Ko
ni okluklu emteni rrale ni, ko owra
"Nulesi jinibb nir, nulesir arirpe
duru nai arivel." 25 Ko Iesu elngi kele
nevren nuru renge mete metrrorr
nen nuru, ko metrrorr emet teretre
oklu luwi erres vajin, emteni nanu
jijle arres. 26 Ko Iesu owrai tevi
ni owra "Kupluwi ko pa van renge
naim som e, setemun kupiel limjer
re ngaim," ko okoni tweni.

Pita owra tweni nga Iesu evi Kristo

27 Iesu nir jinibb sen nir arivel
aran renge ngaim jile ne Sisaria

Pilipae nir. Ko renge sel ni osusi tevi
jinibb sen nir, owrai tevir, “Jinibb
nir arwera inu nuvi isi?” 28 Ko nir
arwerai tevi ni, “Sopor arwera Jon
Baptaes, ko sopor arwera Elaeja, ko
sopor arwera propet san.” 29 Ko
ni osusi tevi nir kele, “Ko kami,
kamwera inu nuvi isi?” Pita owra
lweni tevi ni, “Nik kuvi Mesaea nen
ko, nga namok-tirive.” 30 Ko Iesu
ewer orer owra “Sete kapwerwerai
tevi jinibb pisan, pijki.”

Iesu owowrai wowomue tevi jinibb sen nir nga ni pimij ko pia-maur luwi kele renge mijen.

31 Iesu etipatun evisviseni jinibb
sen nir, owrai tevir nga ni Jinibb Ma-
wos purnge wor p̃isij ko renge nanu
pilep lengleng. Ko ƀirterawarreng
ko batu jinibb ne sulsulen nir ko
jinibb nevisvisenien ne nale neses-
reien nir parungasi ni, ko parevji
pini. Ko nabong p̃itul ko pimaur
luwi. 32 Ni owrai tweni nale ngel
limjer, ko niko Pita eptevi taleve ni
ko erij terter tevi ko ewer ore ni.
33 Ko ni erieni emteni jinibb sen
nir, ko otortori Pita ewer ore owra
“Kupini renge durek e, nik Demij!
Suri nik sete kurrorrmi nanu nga
marivi se Atua, kurrorrmi nanu nga
marivi se jinibb bbong.”

Jinibb se Iesu pimali wor ni lweni

34 Ko Iesu everus jinibb sen nir
ko delung nir vini jin, ko owrai
tevir owra “Poro jinibb san puwra
pivijurik, ni putor ore nanu nga
ni bbong mimrreni, ko puwosi nai
pelaot sen ko pivijurik. 35 Poro
san puwra putor totoni mauren sen,
mian ko pia-tor jabble; ko poro
nga san pimaronge mauren sen
suri mivijuri inu ko suri nosp̃en
nga m̃irres, ko mian ko pia-lai va-
jin mauren nga m̃irres. 36 Poro
jinibb pisan p̃ilai p̃etp̃eti nanu ne
iel ngatan ngel nir, ko putor jabble
mauren sen pijijki, ko p̃ilesi sev ko
p̃irres rengen? 37 Jinibb p̃ila isev
p̃ikle lweni mauren sen e? 38 Ko
isi san poro pimanune inu ko nale
suk renge dul nga muloli karkar
nanu nga m̃isij ngel, inu kele Jinibb
Mawos bemanune ni renge daron
nga bea-vini e renge nosrövien se
Tata suk tevi anglo on nir.”

9

Iesu niben erieni enij kele e

1 Ko ni owrai tevi nir owra
“Nuwretun nuwrai tevi kami, kami
sopon renge kami nga kamtur ngel
setewor kapmij, ko kaplesi batun
vanu se Atua pivini tevi derteren
nen.”
2 Nabong ouwon asi osuw, vitunen
ko Iesu etka Pita ko Jemes ko Jon
arpitevi ni, nir kis arsan artongsa
van renge botwen nga muwu van
mare jer san. Maran mare vajin,
ko ni niben erieni enij kele e renge
nir nor. 3 Ko sunsun sen erinrin ow
raprap titis lengleng; sete san renge
iel ngatan orongwos puloli kalek
pisan puow raprap jipari. 4 Ko renge
ie Elaeja ko Moses orpelari limjer
jir ko orjiljilwer tevi ni. 5 Ko Pita
owrai tevi Iesu owra “Numal, erres
kem namlik pa iel! Kem nabloli
gorkoraim p̃itul, san pivi se nik, ko
san pivi se Moses, ko san pivi se
Elaeja.” 6 Ni errerrlenge nanu nga
puwrai, suri metutuen nga milep
elair, armetutu elep.
7 Ko mian ko nabor san esal vini
ko esalsal ore iok; ko renge na-
bor nen drrelan san eplari rengen,
owra “Ngel evi natuk nga memr-
reni, ko ngok kami kaprunge ni.”
8 Ngavilvilsen arienir arkulkulu pej;
ko setemun arlesi san, ejki mun, Iesu
kis vajin esan eptevi nir.
9 Ko mian ko renge daron nga
marok-jubbul vajin renge botwen
vini ngatan e, ko ni ewer orer nga
sete parwowra nanu ngel nir nga
marlesir ngel tevi jinibb pisan, pian
pijpari daron nga Jinibb Mawos pi-
maur luwi kele renge mijen. 10 Nir
artori totoni nale nga muwrai tevi
nir kis ngok, ko nir arsususi lulul-
weni tevi nir, “Owra puwra sev ko

nga muwra ‘pimaur luwi kele renge mijen’?”

Nir arsup̃e suri Elaeja

11 Ko nir arsusi tevi Iesu arwera
“Jinibb nevisvisenien ne nale ne-
sesreien arsup̃e suri arwera Elaeja
pivini ko wor puwomu.” 12 Ko
Iesu owra “Ewretun Elaeja pivini ko
wor puwomu ko puloli nanu jijle
parto p̃irres puwomu. Ko erpese
le maruli suri Jinibb Mawos nga
nolor pijebreni ni ko ni purnge p̃isij
renge nanu pilep? 13 Ko inu nuwre-
tun nuwrai tevi kami, Elaeja evini
pa osuw, ko nir arloli nanu nga
marmerreni tevi ni osorsan tevi nga
maruli suri ni e.”

Iesu oji tweni demij san renge bipiwarreng san

14 Ko daron nga marluwi vajin vini
ji jinibb se Iesu e sopor nen nir, ko
arlesi nga delung nga milep mar-
tur rraler, ko jinibb nevisvisenien
ne nale nesesreien marok-susi ron-
gornge nanu sopon tevir. 15 Ko ngav-
ilvilsen daron nga delung markulu
sweri ni ko bbösa nga milep elair
e, ko arwolu ore aran jin. 16 Ko
ni osusi tevi nir owra “Ko kami
kamok-susi rongornge sev ko tevi
nir iok?” 17 Ko nir san nga renge
delung ngok owrai tevi ni, “Numal,
nuptevi natuk le ngel pivinuk jim.
Nem̃in nga m̃isij esisilvi ko evi nab-
but, sete erij. 18 Ko ngabe nga
poro piptevi van e ko evivivrrule ko
osurrngoni temijpale, ko melabbsen
eplari renge jingon, ko orrliw ko
erivtet ko aji nisen. Ko nuwrai tevi
jinibb som nir nga nir paroji tweni,
ko sete arongwos parloli.” 19 Ko Iesu
owrai tevir owra “Kami dul ngel sete
kamosuri ko! Beptevi kami pijpari
seveling? Bornge p̃isij suri kami
pijpari seveling? Kaptekai ni pivini
jik!” 20 Ko nir arpitevi ni vini jin. Ko
moka-lesi Iesu ko nem̃in nga m̃isij
evivrrule m̃er wel nen, ko ewajeni
ngatan renge dan elilawij, melabb-
sen eplari renge jingon. 21 Ko Iesu
osusi tevi tata se m̃er wel nen owra
“Seveling le pa nanu ngel mivini
rengen?” Ko ni owra “Renge daron
nga mivi malum bipi e ko. 22 Ko
momori ok-wajeni van renge nabb
ko renge nuwi, owra pok-tor pini.
Ko poro nga nik kuprrorrmi kem,
ko kurongwos kuploli nanu pisan,
kupla se kem!” 23 Iesu owrai tevi
m̃ernen, “E, kuwrai kuwra ‘Poro
nik kurongwos kuploli,’ ko sete oto
iok ko. Oto wor re nik nosurien
som ko. Suri poro kuposuri, ko
nanu jijle armalum kobbong renge
m̃er nga muosuri.” 24 Ko tata se
bipiwarreng esaro ngavilvilsen ekail
owra “Nuosuri, kupla se inu nga sete
mosuri!” 25 Ko daron nga Iesu m̃ilesi
delung marwolwolu vini korti, ko
ewer ore nem̃in nga m̃isij, osur
terter tevi ni owra “Nik nem̃in ne
nabbut ko borwon, kupivare lingi
ni, ko sete kupsilvi ni kele!” 26 Ko
nem̃in nga m̃isij ekail lengleng, ko
evirvireni m̃er wel nen elep, ko esil
ivare rengen. Ko m̃er wel nen erpe
mimij pa, ololi jinibb elep arwera
“O, emij pa!” 27 Ko Iesu ervei nevren,
ko esa raji imare, ko m̃er wel nen
otur imare.

28 Mian ko daron nga mivini va-
jin renge naim e, ko jinibb sen
nir arsusi silveni tevi ni arwera
“Erpese nga kem sete namrong-
wose naboji tweni?” 29 Ko ni owra
lweni tevir owra “Nem̃in nga mir-
pel ngel, eterter lenglengen nga
pivivare. Sansan kobbong, renge
verusen.”

Iesu owra lweni kele tevir nga ni pimij ko wor

30 Ko nir arivel lingi lat nen, ko
arivel otvi renge vanu ne Galili. Ko
Iesu sete emrreni nga san purong-
wose. 31 Ko ni evisviseni jinibb sen
nir, owrai tevir owra “Jinibb Ma-
wos partekai van renge nevre jinibb
nir ko parevji pimij. Ko vitunen
renge daron nga marevji mimij e ko
nabong p̃itolin vajin, ko ni pia-maur
luwi kele.” 32 Ko nir arrelenge nale
nga muwrai ngok, ko armetutue nga
parsusi lweni tevi ni.

Isi pivi jinibb nga milep jer nen renge nir

33 Ko nir arini renge Kapaneam, ko aran arlik renge naim se Pita. Ko ni osusi tevi nir owra “Kami kamok-rij latlat lululweni kami renge sel ngok. Suri sev ko?” 34 Ko nir armurrarrong, suri nir arok-rij latlat lululweni tevi nir renge sel suri isi pivi jinibb nga milep jer renge nir.

35 Ko ni esakel ngatan ko everus jinibb sen nen nir esngavöl drromon eru arini jin. Ko owrai tevir, “Poro jinibb pisan puwra pivi jinibb nga milep jer nen, ko ngok ni pia-ivi jinibb nga welili jer nen, pia-ivi jinibb ne majingen ser.” 36 Ko ni etkai bipiwarreng nga welili san ko elngi elik renge liven renge nir, ko owosi esale renge nevren nuru ko owrai tevir owra 37 “Isi nga p̃itkai bipiwarreng nga welili san nga mir-pel ngel vini jin renge inu nisek, ko ngok erpe ni etkai inu ko pa. Ko isi nga m̃itkai inu, erpe sete etkai inu ko, ko etkai ni nga mukoni inu ko.”

M̃er nga sete m̃itre kerr, ni evi kerrkerr ko

38 Ko Jon owrai tevi owra “Numal, namlesi jinibb san oji tweni demij renge nik nisem, ko namwer ore, suri nga ni sete evijuri kerr.” 39 Ko Iesu owrai tevi nir owra “Sete kap-wer ore ni. Suri sete jinibb san orongwos puloli majingen nga milep renge inu nisek ko putur imare vajin ko p̃irij p̃isij tevi inu. 40 M̃er nga sete m̃itre kerr, ni evi kerrkerr ko san. 41 Nuwretun nuwrai tevi kami, Isi nga p̃ilai bbong biles nuwi wel san tevi kami kapmini suri kami kamivi se inu Mesaea, m̃ernen setete mia-tor jabble nowlin.

Nanu nga marongwos parloli jinibb parjilaklak

42 “Ko isi san poro puloli bipi-warreng nga ngel nga muosurik ngel san pijilaklak, erres p̃elak poro m̃ernen parruloni nevöt nga milep temijpal san renge nowen ko par-juröni renge dis mot. 43 Ko poro nevrem pulolim kupjilaklak, kup-tai otvi; puloli p̃irres p̃elak nga kupasi van re mauren, p̃iasie nga nevrem korti nuru nga pulolim ku-pan renge lat ne nejijkien, renge nabb nga sete san orongwos pivsi pini. 44 [Naulwij ne lat nen sete arongwos parmij ko nabb nen sete arongwos parvisi pini.]D 45 Ko poro ƀelam pulolim kupjilaklak, kuptai otvi; puloli p̃irres p̃elak nga kupasi van re mauren, p̃iasie nga ƀelam korti nuru nga pulolim kupan renge lat ne nejijkien, renge nabb nga sete san orongwos pivsi pini. 46 [Naulwij ne lat nen sete arongwos parmij ko nabb nen sete arongwos parvisi pini.]E 47 Ko poro metem pulolim kupjilaklak, kupwirr tweni; puloli p̃irres rengem nga kupsilvi batun vanu se Atua tevi metem pisansan, p̃iasie nga metem korti nuru nga pulolim kupan renge lat ne nejijkien renge nabb nga sete san orongwos pivsi pini. 48 Naulwij ne lat nen sete arongwos parmij ko nabb nen sete arongwos parvisi pini.

49 Jinibb jijle Atua purrowrrow nir renge nabb, pusorsan tevi marsuli lesi nevöt mot.F Poro nga m̃isij, ko nabb p̃iani pivi niavin. Ko poro nga m̃irres, sete nabb orongwos p̃iani lokloksi. Erpok kele marlingi sol renge nanen nga parunge lesi dilten, dilten erres, rreknga esij. 50 Sol erres, ko poro nga sol dilten nga mimelmel pusuw rengen, ko parloli pimelmel luwi pirpese? Kaptori sol renge nolo kami, ko kaploli demat tevi kami sisamis luwi.”

10

Iesu erij tevir owra sete erres

D **9:44** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel. E **9:46** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel. F **9:49** Erpe iel, Mak osp̃e sol, ko namlingi nevöt mot nga puloli mining ne nale sen piplari pim̃erer.

jinibb p̃ilinglingi kurtweni nesevin sen

1 Ko Iesu otur imare evel lingi lat
nen, ko evini renge vanu ne Jutia
renge devjen nga muto roroni van
renge Jortan e. Ko delung elep
kele arini korti jin, ko ni evisvisenir
kele erpe nga momori mok-loli pa.
2 Ko renge ie Parasi sopor arini jin
arwera parrowrrowe ni. Ko arsusi
tevi ni arwera “Erpese, renge nale
nesesreien evi nanu nga m̃irres nga
jinibb p̃ilinglingi kurtweni nesevin
sen?” 3 Ko ni owrai lweni tevir
owra “Ko Moses owra sev ko tevi
kami?” 4 Ko nir arwera lweni tevi
ni arwera “Moses owra jinibb puli
naul nga pukur tweni nesevin sen ko
p̃ilai tevi, ko p̃ilngi kurtweni vajin.”
5 Ko Iesu owrai lweni tevir, “Suri
nolo kami nga m̃iterter ko, niko
muloli Moses muli nale nesesreien
ngel nga puwomue kami. 6 Ko renge
womu jer m̃itipatun, Atua ololi iel
ngatan ko nanu jile, ko ‘ololi jinibb
eru, norman san ko nesevin san.
7 Ko ngok niko suri mirpel ngel ko,
norman pivel lingi tata sen ko tasu
sen, pian vajin piptevi nesevin sen.
8 Nuru nga eru ngok porivi vajin
niben sansan ko metka sansan.’ Ko
ngok niko nuru setemun orivi eru,
ko orivi vajin niben sansan ko metka
sansan. 9 Sev nga Atua mijipteni
kortoni nuru, sete erres jinibb san
p̃ila tweni kele.”

10 Daron nga marlik vajin loloim
ko jinibb sen nir arsusi lweni
kele nanu nga tevi ni. 11 Ko ni
owrai tevir, “Poro isi san p̃ilngi
kurtweni nesen sen ko p̃ilesi kele
nesevin m̃inij kele san, ngok olok-
loksi lenglengen e nesevin sen nga
womu, ololi butterter sen tevi. 12 Ko
poro nesevin p̃ilngi kurtweni diwen
sen p̃ilik kele ji jinibb m̃inij san, ni
kele ololi kobbong erpok, olokloksi
diwen sen.”

Iesu erij erres suri bipiwarreng nir

13 Ko jinibb sopor arpitevi bipi-
warreng sopor vini ji Iesu nga ni
p̃ilngi nevren renger. Ko jinibb
sen nir artortori nir nga marpitevi
nir vini. 14 Ko daron nga Iesu
m̃ilesi e ko ololar lengleng, ko
owrai tevir, “Kaplinglingi bipiwar-
reng parini jik, sete kapwer orer
te. Suri batun vanu se Atua evi se
nir nga nolor marirpe bipiwarreng
ngok nir. 15 Nuwretun nuwrai tevi
kami, m̃er nga sete puloli nolon
pivini pirpe bipiwarreng, ni sete
orongwos pia-van renge batun vanu
se Atua.” 16 Ko ni erake totoni bipi-
warreng nen nir, ko elngi nevren
renger, ko erij erres surir.

Jinibb nga joron milep san emr-reni p̃ila mauren nga sete pusuw

17 Ko daron nga mivel suri sel, ko
jinibb san owlu van
jin, ko ejipa jin ngatan, ko osusi
tevi ni owra “Numal nga m̃irres,
inu bololi sev, ko ðelai mauren nga
muto tuwi ngok vini?” 18 Ko Iesu
owrai tevi m̃ernen owra “Erpese nga
nik kumwera inu nurres? Sete san
erres, Atua kobbong esan. 19 Nik
kurongwos pae nale nesesreien se
Atua, ‘Sete kuprevji pini jinibb, sete
kupvevna, ko sete kupkerasi san
kupvenae, ko sete kupvenae ne-
sevin, sete kupkerkeris, kuposuri
tata som ko tasu som nuru p̃irres.’ ”
20 Ko m̃ernen owra lweni tevi Iesu,
“O numal, nanu ngel nir nulolir pa
renge daron nga mevi nanwarreng
malum e ko, mivini mijpari lelin-
gen ngel.” 21 Ko Iesu oklu emteni,
ko emrreni elep ko owrai tevi ni,
“Nanu sansan kobbong setewor ku-
loli. Kupan kupwulwule jorom nir
ko kuplai nowlir tevi ðeres nir. Ko
nik nowlim puto renge melrin. Ko
nik kupini vajin kupvijurik.” 22 Ko ni
non eta dan e Iesu muwrai mirpok,
ko evel, ornge lengleng esij. Suri ni
evi jinibb nga joron milep.

Evi nanu nga m̃iterter renge jinibb nga joron milep pian renge batun vanu se Atua

23 Iesu erieni oklu emteni jinibb
sen nir, ko owrai tevir, “Evi nanu
nga m̃iterter milep san renge nir

nga joror milep paran renge batun vanu se Atua.” 24 Ko nale sen ngok nir bbösa ela jinibb sen e nir, ko arp̃erp̃er nawon. Ko Iesu owrai suri lweni kele tevir owra “Nanwarreng nir, evi nanu nga m̃iterter milep nga san pian renge batun vanu se Atua. 25 Erpe nato, eterter temijpal renge liwen pietiv. Ko nga jinibb nga joron milep p̃isil asi van renge batun vanu se Atua eterter temijpal wor asie ngok.”G 26 Jinibb sen nir arong wonwon nawone nale ngok, bbösa nga milep elair e. Ko arwerwera lululweni tevi nir lweni, “Po! Ko ngok isi le ma orongwos pian renge mauren?” 27 Iesu emtenir ko owrai tevir, “Renge jinibb evi nanu nga m̃iterter. Ko renge Atua ejki, suri nanu jijle armalum kobbong renge Atua.” 28 Ko Pita etipatun owrai tevi ni, “E, kuplesi kem namlinglingi nanu ngok jile pa nir ko namvijurim vajin.” 29 Iesu erij weli lweni owra “Nuwretun nuwrai tevi kami, sete jinibb san nga mivel lingi naim sen rreknga tuwan nir ko tasin nir, rreknga jojin nir rreknga tata sen rreknga tasu sen, rreknga natun nir rreknga vanu sen suri inu marongen suk ko nosp̃en nga m̃irres, puwra sete orongwos p̃ila weli nanu nga mivel lingir ngok nir, ejki, 30 m̃ernen p̃ila weli pungut ko wor renge daron nga lelingen ngel pivses nir sisamis luwi, metka sen nir ko tuwan tevi tasin nir, ko jojin nir ko tasu sen nir ko natun nir ko vanu sen nir. Ko jinibb parloli p̃isij tevi suri nga muosuri Atua. Ko vitunen vajin pialai mauren nga muto tuwi ngok vini. 31 Ko jinibb elep nga lelingenok marwowomu, mian ko parvivitu vajin. Ko elep nga lelingenok marvivitu mian ko parwowomu vajin.”

Iesu owra lweni kele nga mian ko ni pimij

32 Nir arusri sel artongsa van renge Jerusalem e. Ko Iesu ewit ko owowomue nir ie, ko jinibb sen nir bbösa elair e nga mimawose Jerusalem mirpok, ko jinibb nga marvijurir armetutu. Ko ni eptevi tweni jinibb sen esngavöl drromon eru, ko osp̃e suri nanu nga parapelari renge ni tevi nir. 33 Owra “Kaplesi, rraptongsa le pa van renge Jerusalem. Ko partekai inu Jinibb Mawos van ji batun numal ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir. Ko nir parwera erres renge bemij, ko partekai inu van ji jinibb ne vare nir. 34 Ko nir parsopsop̃e inu, ko parverae noltor e inu, ko parvirrvirrali inu, ko parevji pini inu. Ko vitunen renge nabong p̃itolin ko inu bemaur luwi kele.”

Jemes ko Jon orngoni nanu san tevi Iesu

35 Jemes ko Jon, Sepeti natun nuru, orini ji Iesu ko orwerai tevi ni, “Numal, komru nomor-marong nga nik kuploli tevi komru sev nga nobor-ngoni tevi nik.” 36 Ko ni owra lweni tevi nuru, “Kamru komor-marong nga inu bololi sev le tevi kamru?” 37 Ko nuru orwera lweni tevi ni, “Komru nomor-marong nga nik kuploli komru tuwen p̃isakel renge nevrem rres, ko komru tuwen p̃isakel renge nevrem mair, renge daron ne nosrövien som.” 38 Ko Iesu owrai tevi nuru, “Kamru sete komor-rongwose sev nga komor-ngoni. Kamru komor-viter kopor-minmin renge biles ne norongen nga m̃isij nga inu beminmin rengen? Rreknga komor-rongwos kopor-paptaes renge baptaesen ne norongen nga m̃isij nga inu bepaptaes rengen?” 39 Ko nuru orwerai lweni tevi ni, “O-o, nomor-viter.” Ko Iesu owrai tevi nuru, “Biles nga inu beminmin rengen, kamru kele kopor-minmin rengen. Ko baptaesen nga inu bepaptaes rengen, kamru kele kopor-paptaes rengen. 40 Ko nga kopor-sakel renge inu nevrek rres ko renge nevrek

G **10:25** Erpe iel, Mak osp̃e kamel p̃isil rrurrngi batu nitel san nolon. Ko suri kamel ejki iel, namsup̃e nato ela wani.

mair sete evi nga inu ƀelai, evi se nir bbong nga Atua muloli terai nir e ko.”

Nanu nga muloli jinibb mian mare weretunen

41 Ko daron nga jinibb sen esngavöl marunge, ko arlolarsi lenglengen e Jemes ko Jon. 42 Iesu everus nir vini jin, ko owrai tevir, “Kami kamrongwos pae murru jinibb nga marwera marivi numal nga marwowomu renge jinibb ne vare. Nir arwer orer eterter ko arrowrrowe derteren ser renger. 43 Ko kami sete kapirpok. Mer nga mimarong pivi jinibb nga milep renge kami, ni pivi jinibb ne majingen se kami ko wor. 44 Mer nga pimarong pivi jinibb nga puwomu renge kami, ni pivi demij maur se kami jile ko wor. 45 Ngok nuwretun, inu Jinibb Mawos kele sete nuvini nga jinibb parmajing suk, ejki. Ko nuvini ma nga ƀemajing se jinibb nir, ko ƀelai mauren suk pivi nowli jinibb pilep, ko bojri lwenir e.”

Iesu ololi Batimeas meten oklu elesi vajin nanu nir

46 Ko nir aran Jeriko. Ko daron nga nir jinibb se Iesu marivel lingi Jeriko e, ko delung nga milep arvijurir. Ko Batimeas nga meten murrorr nga mok-ngun-ngun res, natu Timeas, elik renge roro sel. 47 Ko daron nga ni murnge Iesu ne doNasret mĩiasi, ko ekail van owra “Iesu nik metka se Devet, kuprrorrmi inu!” 48 Ko jinibb elep arkail ore ni, arwera ni pipĕerpĕer; ko ni ekail temijpal kele ko owra ‘Nik metka se Devet, kuprrorrmi inu!” 49 Ko Iesu otur murrong, ko owra “Kapverus ni vini.” Ko nir arveruse metrrorr arwerai tevi “Nolom pian ngatan, kupmera! Everus nik.” 50 Ko ni ewirr tweni sunsun ne melas sen, ko otur imare kasi ko evan ji Iesu. 51 Ko Iesu osusi lweni tevi metrrorr owra “Nik kumarong inu bololi sev tevi nik?” Ko metrrorr owrai tevi ni, “Numal, numarong boklu.” 52 Ko Iesu owrai tevi ni, “Kupiel suri sel som ko wor. Nosurien som ololim kumrres.” Ko ngavilvil meten oklu luwi evesane, ko evijuri suri ni renge sel.

11

Iesu evan renge Jerusalem, ko jinibb artori ni mare

1 Daron nga nir marini mori renge Jerusalem e renge Betpas ko Betani renge botwen ne lolnai ne olip, ko ni okoni tweni jinibb sen eru. 2 Owrai tevi nuru, “Kopormawos renge ngaim nga muto roroni no kamru ngok, ko koporlesi natu dongki san niko eati nga jinibb san setewor esakel rrongvi rengen. Kopor-telasi ko kopor-ile vini. 3 Ko poro jinibb pisan puwrai tevi kamru, ‘Erpese komor-loli mirpel?’ Ko kopor-wera, ‘Numal emrreni wor, ko sete mia-periv ko pialingi lweni.’ ” 4 Ko nuru orivel lingi, oran ko orlesi natu dongki nga mĩiati mori renge roro metali vare renge sel, ko ortelasi. 5 Ko jinibb sopor nga martur ie arwerai tevi nuru, “Komor-telasi dali natu dongki ngok suri sev?” 6 Ko nuru orwerai lweni tevir erpe nga Iesu muwrai, ko nir arlinglingi nuru orivel. 7 Ko nuru orile natu dongki van ji Iesu; ko orpĕelseni sunsun se nuru rengen, ko ni esakel rengen. 8 Ko nir elep arpĕelseni sunsun ser renge sel, ko nir sopor arta nablasi nini ko rengsi nai tei raor ko arpĕelsenir renge sel. 9 Ko jinibb nga marwowomu ko jinibb nga marvivitu suri arkail arwera “Osana! Numal Atua, nik kurij pa erres tevi ni nga mivini renge nik nisem. 10 Neiren renge Batun Vanu nga mivini, batun vanu se tata se kerr Devet. Osana van ji Atua ne drromsen mare!”

11 Musuw ko Iesu evan renge Jerusalem ko evan renge Naim On se Atua, ko onunri nanu jijle nga marto rrale. Ko nat erivriv vajin, ko ni eptevi jinibb sen esngavöl drromon eru ko arluwi van renge Betani e.

Nai san nga wenen mijki rengen

12 Ko renge mevinen vajin daron
nga marivel lingi Betani e, ko numer
aji Iesu. 13 Ko ni elesi nai pik
san otur iokwan, etavös luwi pa,
raon otoe. Ko evan mori rengen,
owra poro p̃ilesi wenen putoe. Ko
moro mivini rengen ko sete elesi
nanu san rengen, raon kiskis bbong,
suri setewor evi daron nga piwen e.
14 Ko Iesu erij, owrai tevi, “Setemun
jinibb san purro kele wenem, renge
lelingen ngel ko pa ko tuwi ngok
vini.”

Iesu oji tweni jinibb nga marwulwule joror renge Naim On se Atua

15 Nir arini renge Jerusalem. Ko
Iesu evan loloim renge Naim On se
Atua ko oji tweni lartul nga mar-
wulwule nijor renge Naim On ko
lartul nga marwulwulir, ko evatpuse
tep se nir nga markelkele nevöt ko
nai seksakel se nir nga marwulwule
wum̃er nir. 16 Ko ewer ore jinibb
nir, sete san puwosi nanu pisan
p̃ikali otvi renge live laut ne Naim
On e. 17 Ko ni evisviseni nir owrai
tevir, “San oli owra ‘Naim suk pivi
naim ne verusen se jinibb ne vanu
nga musuw ngok.’ Ko kami kamtur
imare vajin ko kamloli evi ‘naim ne
venao res’!”
18 Daron nga batu jinibb ne sul-
sulen nir ko jinibb nevisvisenien ne
nale nesesreien nir marunge e, ko
arkulkulu pej sel san nga parevji
pini ni rengen. Ko armetutu parrul
re ni, suri renge nevisvisenien sen
delung jile bbösa elair e. 19 Ko renge
nat nga mirivriv mivini e ko ni evel
lingi ngaim nga milep nen.

Nai pik ngok eviseni derteren ne nosurien

20 Ko moro mevinen renge ror-
pong marvijuri sel marasi renge
lat nen, ko arlesi nai pik nga
mukur renge drromon ko mijpari
renge lap̃en ngatan. 21 Ko Pita
orrorrmi jipari nga Iesu m̃irij tevi
nai nen, ko owrai tevi ni, “Jinibb
nevisvisenien, kuplesi nai pik nga
nik kumsur terter tevi nga, okur
jile.” 22 Ko Iesu erij owra lweni
tevi nir, “Kaplingi nosurien se kami
renge Atua. 23 Nuwretun nuwrai
tevi kami, Isi san poro puwrai tevi
botwen ngel, ‘Kupruj ngasu iok, kup-
wirr van ngalu e renge dis e,’ ko
sete norrorrmien sen p̃ieru e, ko
puosuri sev nga muwrai ngok, ko
niko nanu nen piplari ko pusorsan
tevi nga muwrai. 24 Niko nuwrai tevi
kami, Nanu jile nga kami kamngoni
renge kamlot, kaposuri ko wor nga
kami kaplair, ko kaplair ko vajin.
25 Ko poro nolo kami p̃isij tevi jinibb
pisan, ko renge daron nga kami
kamtur e nga kaplot, kaptelasi tweni
ni. Ko ngok Tata se kami nga m̃ilik
renge melrin p̃itlasi tweni nololien
se kami. 26 [Ko poro nga kami sete
kamtelasi nololien se kami, ko Tata
se kami nga m̃ilik re melrin ni kele
sete p̃itlasi nololien se kami.]”H

Jinibb nga marwowomu renge m̃eri Isrel nir arsusi nanu san tevi Iesu

27 Ko nir arluwi kele vini renge
Jerusalem e. Ko daron nga Iesu mok-
tutur suri loloim ne Naim On e, ko
batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb
nevisvisenien ne nale nesesreien nir
ko p̃irterawarreng nir arini jin. 28 Ko
arwerai tevi ni, “Renge derteren
sev nga nik kumloli nanu ngel nir,
rreknga isi elai derteren ngel tevim
nga kuploli nanu ngel e nir rengen?”
29 Ko Iesu owrai tevi nir, “Inu bosusi
kami mun e nale san nile, ko poro
kapwera lweni tevik, ko inu bea-
wera lweni tevi kami nga renge
derteren sev nga inu mololi nanu
ngel nir rengen. 30 Baptaesen se
Jon evel renge melrin vini, rreknga
evel renge jinibb vini? Kapwerai ta
tevik.” 31 Nir arwerwera lululweni
tevir arwera “Poro rrapwera ‘Evel
renge melrin vini,’ ko ni puwra ‘Ko
erpese sete kami kamosuri ni?’ 32 Ko
poro rrapwera ‘Renge jinibb,’ ko iok

H **11:26** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

p̃isij re kerr.” Suri armetutue delung nir, suri nir jile artori Jon evi propet weretunen. 33 Mian ko arwera lweni tevi Iesu, “Ia, sete namrongwose.” Ko Iesu owrai tevi nir, “Ko inu kele sete numa-werai tevi kami renge derteren sev le nga inu mololi nanu ngel nir rengen.”

12

Jinibb nga marsij nga marmetmete naut se numal

1 Iesu owra nale rrongrrongvi san tevi jinibb nir, owra “Jinibb san orwi naut ne grep san, ko osi rrale nalut rengen. Ko eli bbulwil san renge lat nen nga jinibb parivel renge grep nir ko suwer p̃iseser van rengen. Ko eli naim san nga muwu mare nga parsa ren ko parkulkulu metmet p̃irres. Ko elai naut nen tevi jinibb sopor nga parmajing rengen, ko ni evel van renge ngaim m̃inij e san. 2 Mianan ko mijpari renge daron mawos nen vajin nga partawe wenen e, ko ni okoni jinibb ne majingen sen san van ji jinibb nga marmetmete naut nga, p̃ilai wenen sopon jir. 3 Ko nir arrul re totoni ni, ko arvirrvirrali, ko arkoni tweni evel kiskis olwi. 4 Ko ni okoni kele jinibb sen m̃inij nen san evan jir; ko nir arla nevöt ko artuwe rrurrngi batun e, ko arloli esij elep tevi, ko arkoni tweni olwi. 5 Ko ni okoni kele jinibb sen m̃inij nen san, ko m̃ernen arevji pini emij. Ko nir elep
kele wor nga mukonir van jir, nir sopon arvirrvirralir, ko nir sopor arevji pinir armij. 6 Ko sansan bbölbböl vajin ojpon jer, natun nga mimrreni temijpal nen e. Ni okoni vivitu jere evan jir, owra ‘Nir rreknga parosuri natuk le.’

7 “Ko jinibb nga marmetmete naut nen daron nga marlesi, ko arwerwera lululweni tevi nir, ‘Ngok, natun mawos nga pia-la joro tata sen ko ngok. Kerr pirevji pini, ko naut sen pivi vajin se kerr e.’ 8 Ko arrul totoni ni, ko arevji pini emij, ko arsor tweni van vare e renge naut ne grep nen e.

9 “Ngok mirpok ngok, numal ne naut ne grep nen pulwi vini ko puloli sev ko tevir? Ni pivini ko pirevji pinir, ko p̃ilai tevi jinibb m̃inij kele sopor.” 10 Ko Iesu ossusi tevir owra “Ia, ko nale nga maruli renge Naul On ngel owra sev le, nga muwra ‘Nabur nga jinibb nga marok-majinge naim marungasi marwirre, niko vajin evi nabur nga murrul totoni naim m̃iterter. 11 Nanu ngel evi nanu nga mivel ji Numal e vini. Ko evi nanu nga mete kerr m̃ilesi taole m̃irres p̃elak.’ ” 12 Ko nir nga marwowomu re m̃eri Isrel nir arongwose nga ni owra nale rrongrrongvi nga m̃itre nir rengen, ko arwera parrul totoni; ko armetutue delung nir. Ko arlinglingi arivel lingi.

Erres renge rrapwuli takis tevi Sisa, batu numal se m̃eri Rom nir?

13 Jinibb nga marlelep sopor arkoni Parasi sopor ko jinibb se Erot sopor arini ji Iesu nga parjiljilwer kerkerasi, nga puloli nir partor wos ni renge nale sen. 14 Nir arini jin ko arwerai tevi ni, “Jinibb nevisvisenien, kem namrongwose nga nik komok-weretun; ko sete kuwer suri jinibb san, ko sete kumanun rragrrag renge no san, ko komok-visviseni sel se Atua weretunen. Ngok kupwerai ta tevi kem, evi nanu nga m̃irres renge nale nesesreien se kerr nga rrapwuli takis tevi Sisa, rreknga ejki? Nablai tevi rreknga sete nablai tevi?” 15 Iesu orongwose nga nir marivel re sel eru, ko owrai tevir, “Suri sev nga kami kamrrowrrowe inu mirpok? Kaplai ta nevöt nen pisan vini jik, nga inu ƀelesi ta.” 16 Ko nir arla nevöt nen san tevi ni, elesi jile musuw, ko owrai tevi nir, “Ko isi le non ngel, ko nisen ngel?” Ko nir arwera lweni tevi arwera “Rrekma Sisa ko.” 17 Ko Iesu owrai lweni tevir, “Nanu nga marivi se Sisa, kaplai lweni tevi Sisa. Ko nanu nga marivi

se Atua ko kaplai lwenir tevi Atua.”
Ko bbösa elair e.

Erpese renge daron nga jinibb mimaur luwi kele renge mijen

18 Satusi nir, nga marwera jinibb
sete orongwos pimaur luwi kele
renge mijen, arini ji Iesu, ko arsusi
kerkerasi tevi ni arwera 19 “Jinibb
nevisvisenien, Moses oli pa renge
naul ne nale nesesreien se kerr er-
pel: ‘Poro jinibb san tuwan pimij
lingi nesen sen, ko natu nuru pijkie,
ko ngok m̃ernen tasin p̃itkai kele
tuwan nesen sen ko pivesi wani
metka se tuwan nga mimij ngok.’
20 Ngok niko jinibb niaken ebut; ko
m̃erwomu nen elesi nesevin san,
mian ko emij lingi nesevin nen, ko
natu nuru ejkie. 21 Erwen kele etkai
vinnen, ko emij lingi kele, sete natu
nuru otoe te ejki. Ko nir itolin kele,
ko erpe kele bbong nga womunen
nuru. 22 Nir jile nga ebut ngok
natur arjikie. Ngok vitunen vajin ko
nesevin nen emij kele. 23 Ko ngok
mirpok ngok, renge daron nga para-
maur luwi kele re mijen, vinnen pivi
nir si nen ko nesevin sen? Suri
nir niaken nga ebut ngok jile nir
artekai. Kupwera suri ta we!” 24 Iesu
owrai tevi nir, “Suri nanu nga eru
ngel le, kami kamsarr nga kamsarr
lengleng, suri nga sete kamrong-
wose Naul On rreknga derteren se
Atua. 25 Suri daron nga jinibb nga
marmij parmaur luwi renge mijen,
setemun norman ko nesevin mora-
totko kele, rreknga porleslesi nuru
kele, ejki mun. Porlik vajin porirpe
anglo ne melrin nir. 26 Ko re devjen
ne nga nir nga marmij, nga para-
maur luwi kele, ngok kami sete
kameve renge naul se Moses renge
lat nga marsup̃e suri nai wel san nga
mururor, ko nabb sete eani? Renge
nai ngok, Atua erij tevi Moses, owra
‘Inu nuvi Atua se Epram, ko Atua
se Aesak, ko Atua se Jekop.’ 27 Ni
sete evi Atua se jinibb nga marmij
te ejki, evi Atua se nir nga marmaur.
Suri derteren sen elep nga elep lingi
mijen. Iok kami kamsarr nga kam-
sarr lenglengen ko nga kamok-wera
jinibb sete orongwos pimaur luwi
kele re mijen.”

Nale nesesreien se Atua ngabes nen evi drromon jer?

28 Ko san renge jinibb nevisvise-
nien ne nale nesesreien evini,
ko omurrarronge nir jile marok-
bburbburir e nale, ko ornge nga
Iesu okrij welir erres p̃elak. Ko
osusi tevi ni owra “Nale nesesreien
se Atua ngabes nen evi drromon
jer renge nale nesesreien m̃inij nga
ngok nen nir nga m̃irres asi nen nga
rrapvijuri?” 29 Ko Iesu owra lweni
tevi ni owra “Renge nale nesesreien
se Atua nga mivi drromsen jer
renger erpel, ‘O Isrel, kaprunge Iova
Atua se kerr. Ni kobbong esan evi
Iova. 30 Ko nik kupmerreni Iova
Atua som
tevi nolom jile, ko tevi mauren som
jile, ko tevi norrorrmien som jile,
ko tevi derteren som jile.’ Ngel ko
evi nale nesesreien se Atua nga mivi
drromon jer, nga m̃iasi nga ngok
nen jile nir. 31 Nga surie kele erpel,
‘Nik kupmerreni jinibb nga marlik
morie nik pirpe kumrreni lweni
nik.’ Setemun nale nesesreien kele
san osorsan tevi nga ngel nuru, ejki.”
32 M̃ernen owra lweni tevi, “Omom-
sawos ko, Jinibb nevisvisenien, nik
kuwra weretunen. Atua sansan kob-
bong, setemun san kele, ni kobbong
esan rres. 33 Ko nga rrapmerreni ni
renge nolo kerr jile ko norrorrmien
se kerr jile, ko derteren se kerr
jile, ko nga rrapmerreni jinibb nga
marlik morie kerr pirpe kerr, ngok
erres womu re marsuli nanu tevi
Atua.” 34 Ko daron nga Iesu m̃ilesi
muwra lweni tevi ni mumomsawos,
ko owrai tevi ni, “Nik sete kuruj
ngasu rragrrag renge batun vanu
se Atua.” Vitunen renge ngel ko
setemun jinibb san osusi kele nanu
san tevi ni, suri armetutu.

Kristo sete evi bbong metka se Devet kis ko, ko evi kele wor Numal sen ko

35 Daron nga Iesu mok-visviseni
jinibb nir renge loloim ne Naim On
e, ko owrai tevir, “Erpese jinibb
nevisvisenien ne nale nesesreien
marwera ‘Mesaea evi Devet natun’?
36 Suri Devet Nemin On esilvi ko
owra erpel: ‘Numal Atua owrai tevi
Numal suk, “Kuplik renge nevrek
rres, kuptiriv pijpari nga bololi de-
vje nuval som nir parirpe lat nga
kupbböt ren renge nolon ðelam
ngatan.” ’ 37 Devet lweni wor owra
ni evi Numal sen, ko ngok ni evi
natun erpese ko?” Jinibb elep nga
marini arunge ni muwrai mirpok ko
arir lengleng ren.

Iesu erij tere jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir

38 Iesu evisviseni jinibb nir ko
owrai tevir, “Kapmetmet renge
jinibb nevisvisenien ne nale ne-
sesreien nir, suri nir armerreni
paruri sunsun nga marres nga
marpepriv partutur tevir, ko delung
jile partorir ko parsareni nevrer
tevir renge sel. 39 Armerreni
parsakel renge nai seksakel nga
muto limjer womu mĩrres renge
Naim On, ko erpok kele armerreni
parsakel renge nai seksakel nga
muto limjer womu mĩrres renge
lat ne nanen. 40 Arivi demij venao,
arvenae põetpõeti nijor se nesevin nga
diwen ser marmij lingir, ko renge
daron ngok ko pa arkerkerasi jinibb
nir, arloli verusen nga marpepriv
tevi Atua. Ngok Atua putor vitrangi
nir pilep suri.”

Nesevin san nga mutuw nevöt sen

41 Iesu esakel renge loloim on
se Atua, morie lat nga bokis ne
nevöt mutoe. Ko ok-meteni suri
erpese nga jinibb marok-tuwe nevöt
van renge bokis nen. Jinibb elep
nga joror milep artuwe nevöt nga
marlelep nir. 42 Ko renge ie, ne-
sevin san nga mivi ðeres, diwen sen
mimij lingi, evini ko otuwe nevöt
nga wowarreng eru. Nevöt nga
wowarreng nen nuru korti ko evi
wan selen ko. 43 Ko Iesu everuse
jinibb sen nir arini jin, ko owrai
tevir, “Nuwretun nuwrai tevi kami,
nesevin nga ngel nga diwen sen
mimij lingi ngel, ni otuw nevöt asie
nir jijle nga martuwe nevöt van
renge bokis nen. 44 Suri lartul nga
ngok nir joror elep, ko arlai bbong
beblen ko artuwe, ko artori jere
eleplep; ko vinel ma emarong putuw
põetpõeti sev nga ni mĩilngi, nga mivi
liken sen põetpõeti.”

13

Iesu owra tweni nga jinibb sopor partingtinge Naim On se Atua

1 Daron nga Iesu mivare renge
Naim On se Atua e, ko jinibb sen san
owrai tevi owra “Jinibb nevisvise-
nien, kupmeteni ta nevöt lepel nir,
ko naim lepel nir, arinijnij na-
wone.” 2 Ko Iesu owrai tevi, “Kulesi
naim nga marlelep marinijnij na-
wone ngel e? Mian ko jinibb part-
ingtinge põetpõetir. Setemun nevöt
pisan põijnget jer kele renge pisan,
nga sete orongwos piwirr pimatur
ngatan.”

Nanu nga mĩisij nga pia-vini

3 Iesu oksakel renge Botwen ne
lolnai ne olip, ko oklu mawose Naim
On se Atua. Ko Pita ko Jemes ko Jon
ko Antru arsusi silveni bbong tevi ni,
4 “Kupwowrai ta tevi kem, nanu ngel
nir para-vini seveling ko? Ko sev
ko parivi nelesien nga piviseni nga
nanu ngel nir otomori parini?” 5 Ko
Iesu owra lweni tevir, etipatun owra
“Kapmetmet ko wor, jinibb tarkerk-
erasi kami. 6 Suri renge inu nisek
nir pilep parini rengen, ko parwera
‘Inu nuvi Kristo le,’ ko parkerkerasi
kele nir pilep pirpok. 7 Daron nga
kami kaprunge marval, ko jinibb
nir maror e nuval, kami sete kap-
metutu. Nanu ngok nir parini ko
wor parasi womu, ko bongsi iel
ngatan ejki ko wor. 8 Ngaim san
putur imare ko pival tevi ngaim san,
ko batun vanu san putur imare ko
pival tevi batun vanu san. Ko namĩi
põimĩi renge vanu lele, ko numer
puto renge vanu lele ne iel ngatan,

jinibb parmer pilep. Nanu ngel nir arivi bbong batun nga jinibb nolor parrume.

9 “Kami kapmetmet wor kami ko p̃irres. Suri partekai kami ko van renge kot ser nir,
parwer lokloksi kami. Ko parvir-rvirrali kami renge naim ne loten ser, ko kaptur renge no numal nga marwewarreng nir, ko numal nga marlelep nir. Suri kami kapsup̃e inu renge no nir. 10 Womunen parwerwer mun renge nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb jijle nir renge vanu ne ngatan ngel jijle nir. 11 Ko daron nga parevei kami ko partekai kami van renge kot ser, ko sete kapmetutu womu suri sev nga kami kapa-werai. Suri sev nga Nem̃in On pia-lai tevi kami renge mete nial nen, ngok ko kami kapwerai. Suri sete kami kaprij, ko Nem̃in On nga m̃ilik renge kami p̃irij re norrorrmien se kami, ko kami kap-wera tweni. 12 Ko niaken p̃itkai niaken sen ko p̃ilngi renge mijen, ko tata p̃itkai natun norman p̃ilngi renge mijen, ko bipiwarreng partur imare ko partere tata ko tasu ser, ko parevji pinir parmij. 13 Ko jinibb jijle nir parungasi kami suri inu nisek; ko m̃er nga putur p̃iterter pijpari bongsin, m̃ernen ko pia-la mauren.

Nanu nga m̃isij milep renge Jerusalem

14 “Mian ko daron nga kami kaplesi atua se jinibb ne vare nir nga m̃isij nga m̃isij p̃erp̃er parini parsireni putur renge lat nga muon (rrek kami nga kameve kaprong-wose kobbong), ko ngok kami nga kamlik renge Jutia kapwolu van renge botwen e nir. 15 Ko nik nga kumlilik vare renge naim som, sete kupluwi kele van renge loloim som nga kupla nanu pisan, pijki, kupwolu ko pa. 16 Ko poro jinibb san pian renge orsel, ko setemun pulwi kele vini renge naim sen nga p̃ila kele sunsun sen; puwlu ko pa. 17 Wurru pia-sij wor niko renge ne-sevin nga m̃itetaur, ko nesevin nga muloli natun musus renge nabong nen nir. 18 Ko kami kapverus ko wor van ji Atua nga puloli woluen se kami sete puto renge daron ne naus. 19 Nanu nga marsij pilep parini. Nanu nga jinibb nir sete-wor marlesi meter e nabong san, m̃itipatun renge daron nga Atua muloli iel ngatan e, mivini mijpari lelingen ngel. Ko setemun nanu nga m̃isij pirpel pivini kele renge nabong san, ejki mun. 20 Numal Atua or-rorrmi pa nga pia-ta tweni nabong nga marsij ngel nir; poro pijki, ko sete jinibb san mia-maur. Ko suri orrorrmi nir nga ni mutobbtobbu pae nir, ko niko muloli nabong nen nir sete pilep p̃elak. 21 Renge nabong nen, poro jinibb pisan pia-werai tevi kami, ‘Kaplesi Mesaea ngel!’, rreknga ‘Kaplesi ngokwan!’, ko sete kaposuri. 22 Pian ko pia-irpok ko wor renge iel ngatan, Mesaea ne gerisen pilep para-tur imare, ko propet ne gerisen nir pilep para-tur imare ko para-viseni nevisenien ko nelesien nga marlelep nir, nga para-kerkerasi jinibb nir ko jinibb se Atua kele nir. Ko sete arvitere para-kerkerasi jinibb se Atua nga mutobbtobbu nir. 23 Kaplesi, nuwra wowomue nanu jile le pa ngel nir tevi kami. Ko kami kapkulkulu metmet ko wor p̃irres.

Mian ko Jinibb Mawos pia-vini

24 “Renge nabong nen nir, nanu nga marsij ngok nir parini parasi p̃etp̃eti pusuw, ko daron nen vajin ‘Ko nial pimot ko navöl sete p̃iser. 25 Ko moju ne melrin nir parvitvitan ngatan, ko nanu nga marterter ne melrin nir paririr.’ 26 Mian ko par-lesi ‘Jinibb Mawos pujubbul renge nabor vini’ tevi derteren sen nga milep temijpal ko tevi nosrövien sen. 27 Mian ko ni pia-koni tweni anglo sen nir paran re iel ngatan bongsin ne ivij jijle, tevi lat p̃etp̃eti nir nga melrin m̃isalsal orer. Ko

parser kortoni lartul nga ni mutobbtobbue nir vini lat pisansan.

Nanu ngel sete jinibb san orongwose daron nen

28 “Kami kamrongwos pae ko renge daron ne nai nir marokjur. Daron nga rengsir martengriv luwi nga raor marpelari, ngok kami kamrongwose pae ko nga numös evini mori vajin. 29 Ko pirpok ko, daron nga kami kaplesi nanu ngel nir parini parpelpelari parasi, ko kami kaprongwose nga inu Jinibb Mawos otomori beplari, erpe renge pa roro metali. 30 Nuwretun nuwrai tevi kami, Dul nga ngel nir setewor parmij p̃etp̃eti ko, nir sopor parmaur malum kobbong pijpari nga parlesi nanu ngel nir parpelpelari. 31 Melrin ko iel ngatan porjijki, ko nale suk ma nir sete mara-jijki. 32 Nabong nen sete jinibb san orongwose, ejki, ko anglo ne melrin nir kele arrelenge. Ko inu kele Jinibb Mawos sete nurongwose te. Tata suk kobbong esan orongwose.

Kami kapkulkulu metmet ko wor p̃irres

33 “Kami kapkulkulu metmet ko wor p̃irres, suri sete kamrongwose nabong nen. 34 Suri inu Jinibb Mawos nurpe jinibb san nga mivel lingi naim sen ngok ko, nga mian renge vanu m̃inij san m̃ilik rengen. Ko m̃ilai derteren tevi jinibb sen nir ko m̃ila majingen sisamis tevi nir sisamis. Ko owrai tevi m̃er nga mutur metmet renge metali ni pukulkulu ko
wor p̃irres. 35 Pirpok ko, kami kapkulkulu, suri kami kamrrerrlenge daron mawos nga numal ne naim pulwi rengen vini. Pivini renge rivriv rreknga renge nat p̃irrang, rreknga nato pukokrout, rreknga renge rorpong. 36 “Kapmetutu tia-luwi tingavil vini, ko tia-lesi kami taka-matur. 37 Ko sev nga mowrai tevi kami, nuwrai kele tevi jinibb jijle, nga parkulkulu ko wor p̃irres.”

14

Jinibb nga marwowomu renge m̃eri Isrel nir arwera parevji pini Iesu

1 Nabong eru ma ojpon nga partori nanen ne asien ko nanen ne niv nga is mijki rengen. Ko batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir arpejpej sel san nga parrul venae Iesu rengen ko parevji pini. 2 Ko arwera “Sete rrama-loli renge daron ne nanen, suri jinibb tarkomrönir vini ko tarevji kerr.”

Nesevin san ejvi senta renge batu Iesu

3 Iesu evan renge Betani ko elik renge naim se Saemon nga bonevis mimsi e mesien nga niber m̃im̃emaul. Ko ni esakel mare ko eaan. Ko nesevin san evini jin, otori botel san nga marloli nevöt e san, nisen arwera alapasta. Renge botel nen senta nga marloli renge nart oto rengen, mapun erres elep ko nowlin elep kele. Ko vinnen obbri botel nen ko ejvi senta nen renge batu Iesu. 4 Ko jinibb sopor arlik ie, ko arlolarsi vinnen suri, ko arwerwerai lulweni tevir, “Owra erpese le, mulokloksi nawone senta ngel. 5 Poro parwulwule senta ngel ko rrek nowlin pivi nevöt pungut pivatul (300) ko, ko parlai tevi b̃eres nir.” Nir artortori erpok. 6 Ko Iesu owrai tevir, “Kaplinglingi vinok! Erpese kami kamloli ni murnge m̃isij? Ni ololi nanu san nga m̃irres p̃elak renge inu. 7 Kami kamlik tevi b̃eres ngok nir tetajer ko pa, ko poro kapmerreni kaploli nanu san tevir, tetajer kobbong orongwos kaploli p̃irres tevir. Ko inu ma sete mealik tetajer tevi kami. 8 Ko vinel evini iel, ololi pa nanu nga ni murongwos puloli ko, ni ejvi senta re nibek owomu etravi daron ne netivtavien suk. 9 Nuwretun nuwrai tevi kami, renge iel ngatan ngabes nen nga paran parwerwer renge nosp̃en nga m̃irres rengen, ie kele nanu nga nesevin ngel muloli tevik parsup̃e suri ren, pivi ni now sen.”

Jutas eir nga pimaronge Iesu pian renge nevre devje nuval sen

10 Ko Jutas ne Iskariot evan ji
batu jinibb ne sulsulen nir nga
p̃itkai kerasi Iesu tevir. 11 Daron
nga marunge nale sen nga muwrair
tevir, ko arir elep. Ko arloli rijrijen
san tevi nga parlai nevöt sopon tevi.
Ko ni epejpej daron ngabe ko p̃irres
renge ni p̃itkai kerasi tevir.

Jinibb se Iesu eru orloli nanu jile arto lilane terai nanen ne asien

12 Renge nabong womu ne niv nga
is mijki rengen, nabong nga marevji
nanu rrum nga parsulir renge na-
nen ne asien, ko jinibb sen arsusi
tevi ni arwera “Numal, kumarong
nga kem naban ngabe le nabloli
lilane terai nga nik kuprroi nanen
ne asien rengen?” 13 Ko ni owrai
tevi jinibb sen eru, “Kamru koporan
renge Jerusalem, ko koporsewute
jinibb san ie nga muwosi botel nuwi
san nga muwun; ko koporvijuri
ni. 14 Ko renge naim nga ni pian
loloim rengen, kamru koporwerai
tevi jinibb ne naim nen koporwera
‘Jinibb nevivisenien owra “Nibeni
le loloim ne naim som nga borroi
nanen ne asien ren tevi jinibb suk
nir?” ’ 15 Ko m̃ernen piviseni tevi
kamru naim nen loloim nen nga
milep san nga muto mare, nga nanu
jile marto pa, marloli lilaner marres
ren.” Ko ni okoni tweni nuru orivel
oran. 16 Jinibb sen nuru orivel oran
renge Jerusalem, ko orlesi erpe nga
ni muwrai tevi nuru pa. Ko nuru
orloli lilane nanen ne asien oto terai.

Iesu owra tweni nga Jutas p̃itkai kerasi ni

17 Renge nata mirivriv nen ko
Iesu evini tevi jinibb sen esngavöl
drromon eru. 18 Ko daron nga
marsakel marok-aan vajin e, ko Iesu
owrai tevir owra “Nuwretun nuwrai
tevi kami, kami san ko p̃itkai kerasi
inu van renge nevre devje nuval
suk nir. Kami san nga kamaan
tevik ngel.” 19 Jinibb sen nir arunge
lenglenge esij e, ko nir sisamis ar-
sususi sisamise tevi ni, “Isi le? Inu
ma ejki!” 20 Ko ni owrai lweni
tevir, “Kami ko san renge jinibb suk
esngavöl drromon eru nga rramok-
rrirri korti renge bol ngel. 21 Inu
Jinibb Mawos bean ko wor renge
mijen erpe nga Naul On muwrai
suri inu, bemij ko wor rengen. Ko
wi p̃isij ko renge m̃er nga p̃itkai
kerasi Jinibb Mawos. Erres p̃elak
re m̃ernen poro bbong sete p̃iak te
pijki.”

Iesu orro tuloni nanen ne asien tevi nir

22 Ko daron nga nir marok-
urrurro ngavilvil nanen sopon, ko
Iesu ela niv ko otori. Ko olot owra
erres tevi Atua suri, obbri otvi ko
esareni tevir, ko owra “Kaplai ka-
purroi, ngel evi nibek.” 23 Ko ni
ela kele biles san, ko daron nga
muwra erres jile tevi Atua suri
musuw ko esareni tevir, ko nir jijle
armini. 24 Ko ni owrai tevir, “Nanu
ngel evi inu drrak. P̃iseser suri
jinibb pilep, ko puloli rijrijen se Atua
putur. 25 Nuwretun nuwrai tevi
kami, inu setemun numa-mini kele
grep suwen ejki mun, pian pijpari
nabong nga ngok nga inu bea-mini
vajin nga mimerr renge batun vanu
se Atua.” 26 Ko daron nga marla
jile nubo san ko arivare arivel van
renge botwen ne lolnai ne olip e.

Iesu owowrai nga Pita pivilvil ore puwra sete orongwose ni

27 Iesu owrai tevir, “Kami jile nolo
kami pivitan suri inu. Suri Naul
On owrai owra ‘Mian ko inu berevji
pini m̃er nga mok-metmete sipsip,
ko sipsip nir parivel sarrsarr.’ 28 Ko
vitunen renge inu bemaur luwi kele
renge mijen, ko bowowomu renge
Galili terai kami.” 29 Pita owrai
tevi ni, “Rreknga lartul ngok ma
nir nolor pivitan, ko inu ma sete
nolok mia-vitan te, ejki.” 30 Ko Iesu
owra tevi ni, “Nuwretun nuwrai tevi
nik, lelingen renge nata mupong

ngel puwomu mian ko nato pia-
kokrout pivaru, nik kupvilvil orek
pivatul, kupwera sete kurongwose
inu.” 31 Pita osur terter luwi tevi
kele owra “Poro bemij tevi nik, ko
sete numa-vilvil ore nik!” Ko nir jijle
arwera erpok.

Iesu evan renge Getsemani olot

32 Ko nir aran renge lat san nga
nisen Getsemani. Ko Iesu owrai
tevi jinibb sen nir, “Kami kaplik iel
daron nga inu bean bolot.” 33 Ko ni
ela Pita ko Jemes ko Jon arpitevi ni.
Ko ni nolon etipatun ngarr orrum,
ornge lengleng esij elep. 34 Ko owrai
tevir, “Nolok ornge lengleng esij
elep, erpe ƀeap nawone bemij. Kami
kaplik iel, ko kapkulkulu metmet.”
35 Ko ni evel rujruj lingir sopon
ko esrapo van ngatan, ematur renge
dan. Ko olot nga poro Atua orong-
wos puloli nanu nga renge mete
nial nen nir parasi renge ni. 36 Ko
ni owra “Apa” (erpe owra “Tata”),
“nik kuloli wose nanu nga musuw
ngok. Wurru kupla tweni biles
ne norongen nga m̃isij ngel renge
inu. Ko ejki, sete kuma-loli inu
marongen suk, ko kuploli ko wor
pirpe nik marongen som.” 37 Ko
mian ko ni olwi kele vini jir, ko
elesi nir armaturrwel. Ko owrai tevi
Pita, “E Saemon, nik kumaturrwel
kele? Sete kurongwos kupkulkulu
renge mete nial pisansan? 38 Kami
kapkulkulu ko wor ko kaplot, nga
puloli sete nanu parini parrowrrow
p̃elake kami. Nolor armerreni, ko
niber armijmij.” 39 Ko ni evel lingir,
olwi kele van olot owra malum nale
nga muwrair womu. 40 Ko mian
ko daron nga mulwi kele vini ko
elesir armaturrwel kele, suri meter
arruwel. Ko nale nga parwerai tevi
ni ejki mun. 41 Mian ko ni evel kele
evan olot jile musuw, ko olwi kele
vini jir evi vatolin le vajin, ko owrai
tevir vajin owra “Erres, kapmatur-
rwel vajin, kapmosi p̃irres! Evter ko
pa! Mete nial nen evini. Kaplesi inu
Jinibb Mawos partekai kerasik van
renge nevre jinibb nga marsij nir.
42 Kaptur imare, rrapiel van rraplesi
m̃er nga p̃itkai kerasi inu evini pa
ngel mori.”

Devje nuval se Iesu arini arrul renge ni

43 Momsawos daron nga m̃irij
malum e ko pa ko Jutas, san renge
esngavöl drromon eru, evel ngav-
ilvil vini, eptevi meling jinibb nga
milep. Artori nesip nuval ko ƀetiluk
nir. Arivel ji batu jinibb ne sulsulen
nir, ko jinibb nevisvisenien ne nale
nesesreien nir ko ƀirterawarreng ne
Isrel nir vini. 44 Jutas, m̃er nga m̃itka
kerasi ni, elngi pa nale jir osuw,
owra “M̃er nga ban jin borromji,
ni evi m̃ernen ko. Kaprrul totoni
p̃iterter, kapiel tevi.” 45 Mian ko
renge daron nga mivini e, ko evel
momsawos pa Iesu ko evesane, ko
owra “Jinibb nevisvisenien,” ko or-
romji. 46 Ko nir arrul renge Iesu, ar-
wusi totoni etingtingin. 47 Ko nir nga
mutur morie bbong san ela nesip
nuval sen ko etai jinibb ne majingen
se batu jinibb ne sulsulen san, ko
eta vasi boron devjen. 48 Ko Iesu
owrai lweni tevir, “Kami kamini tevi
nesip nuval ko ƀetiluk nir, ko kamr-
rul totonik erpe nibb nga mivevna
ko mokrevrevji pinpini jinibb nir.
49 Tetajer nomok-lik tevi kami renge
Naim On nomok-visviseni, ko kami
sete kamrrul totonik te ejki. Ko ngel
kamloli mirpel tevi inu nga puloli
Naul On piplari.” 50 Ko jinibb sen nir
arwolu lingi ni arivel, ko ni otur jer.
51 Ko jinibb m̃elakel san evijuri
Iesu, sete ori sunsun te ejki, ela
bbong kalek san ko elavlave. Ko
sopor arrul ren. Ko arrul rursi, 52 ko
arrul rrawe lavlav sen. Ko ni owlu
malmal, owlu lingir.

Iesu otur womu renge no gortien ser

53 Ko nir arpitevi Iesu van ji jinibb
nga mivi drromo batu jinibb ne
sulsulen nir. Ko renge ie batu jinibb
ne sulsulen nir ko ƀirterawarreng
nir ko jinibb nevisvisenien ne nale
nesesreien nir arlik korti jin. 54 Ko

Pita evivitu suri ngasu jer, ko evan renge lolo naworr nga muwlu ore naim se batu jinibb ne sulsulen nir, ko ni ean elik tevi lartul nga marmajing se drromo batu jinibb ne sulsulen nir. Ko etetli renge nabb nga m̃in. 55 Ko batu jinibb ne sulsulen nir ko nir nga renge gortien ser nga marlik loloim arpejpej jinibb sopor nga parongwos parkerkeris e nga parwera Iesu ololi nanu nga m̃isij san nga parlingi ni renge mijen suri. Ko sete arongwos parlesi san, 56 suri ewretun nir elep arsup̃e nale gerisen nir nga martere ni renger, ko nale ser sete arsorsan rragrrag te.

57 Ko mian ko jinibb sopor artur imare ko arwera nale gerisen san van rengen, arkerkeris artere ni rengen, arwera 58 “Kem namrunge nga ni owra ‘Inu bea-lokloksi Naim On se Atua nga ngel nga naver muloli, ko nabong p̃itul ko b̃eli lweni m̃inij kele san nga naver san sete pijpari sopon.’ ” 59 Ko gerisen ser ngok nir kele nga marwerair sete arsorsan, arsisamis p̃etp̃eti.

60 Ko drromo batu jinibb ne sulsulen nir mutur imare livö rer, ko osusi tevi Iesu owra “Erpese nga nik sete kumwera nanu san? Sev le ngel nir lartul ngel nir martere nik surir ngel?” 61 Ko ni ep̃erp̃er nawon, sete owra lweni nanu san. Mian ko drromo batu jinibb ne sulsulen erij kele tevi owra “Erpese? Nik kuvi Mesaea, Atua nga rramoksurövi Natun mawos?” 62 Ko Iesu owra “Inu le. Ko kaplesi inu Jinibb Mawos bea-sakel renge Atua nga derteren sen mutoe nevren rres. Ko bea-luwi re nabor ne melrin vini.” 63 Ko drromo batu jinibb ne sulsulen nir ololar lengleng ko errerrsi sunsun sen, ko owra “Erpese rrappej kele wor sopor nga parwera nale sopor? 64 Kami kamrunge pa nga ni m̃irij melmelas ko musopsop̃e pa Atua! Ko kamrrorrmi erpese?” Ko nir jijle arwera “Ni erres renge pimij ko wor!” 65 Ko nir sopor arverae noltor e ni. Ko nir sopor arsere ore meten ko arlumati ko arwera “Nik kuvi propet! Kupwowrai ta m̃er nga mulmati nik ngok. Isi ko?” Ko batu jinibb ne sulsulen kele jinibb sen nir arvirrvirrali lenglenge ni kele.

Pita evilvil ore Iesu owra sete orongwose ni

66 Renge naworr nga muwlu ore laut on nen, Pita oklik renge live laut nen. Ko nesevin san nga mokmajing se batu jinibb ne sulsulen nir evini ie. 67 Ko elesi Pita mok-tetli renge nabb ko owrai tevi, “E, sete nik kele kuptevi Iesu ne doNasret ngel?” 68 Ko ni evilvil ore owra “Inu nurrerrlenge, sete nurongwose nanu nga kumwerai ngok!” Ko ni esil ivare renge devji evini vare ko ewit van otur renge metali. Ko nato okokrout vesan.

69 Mian ko nesevin ne majingen nga emteni kele Pita, ko owrai tevi nir nga martur morie ni “M̃erel evi nir le san!” 70 Ko Pita evilvil ore kele eterter.

Mian ko vitunen beblen weli ma ko lartul nga martur tevi arwerai tevi Pita, “Ewretun nik kuvi nir san. Nik kuvi m̃eri Galili!” 71 Ko Pita erij otot ojuji lenglengen mare ko owra “Nurrerrlenge m̃erel nga kami kamsup̃e ngel!” 72 Renge daron mawos ngok ko pa, ko nato okokrout varwen kele. Ko Pita orrorrmi wos nale se Iesu nga muwrai tevi ni, “Daron nga nato setewor pukokrout pivaru e ko, ko nik kupvilvil ore inu pivaru.” Ko ngok daron nga murrorrmi wose, ko ornge esij, ko eting.

15

Iesu otur renge no Paelat

1 Renge rorpong susu, nat murrorrorr malum, ko batu jinibb ne sulsulen nir arevei gortien san. Arkorti tevi ƀirterawarreng nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir, ko nir nga renge gortien ser jijle nir. Ko arloli nale san, arwera jinibb sopor paran parsere totoni Iesu, ko parevei van ji Paelet. 2 Ko

lartul nen nir aran arevei Iesu vini ji Paelat. Ko Paelat osusi tevi ni owra “Nik kuvi Numal se m̃eri Isrel nir?” Ko ni owrai lweni tevi, “Erpe nga kumwerai.” 3 Ko batu jinibb ne sulsulen nir arwera gerisen elep van renge ni. 4 Ko Paelat osusi kele tevi ni owra “Erpese nik sete kumwerai nanu san tevir? Kuplesi nir arwera nanu elep artere nik renger.” 5 Ko Iesu setemun owra kele nanu san, ejki mun, ko ngok ololi Paelat etaole.

Paelat owra Iesu pimij ko wor

6 Renge sia jile renge nanen ne asien ngok, Paelat okmaronge jinibb san nga m̃ilik renge naim ne nekaien pivel sisarow, ngok poro parngoni isi tama san tevi ni. 7 Ko jinibb sopor arlik renge naim ne nekaien, suri arevji pini jinibb sopor renge daron nga martur imare ko marval tevi Gavman. Ko san renge nir nisen Barapas. 8 Ko delung nga milep arini ji Paelat ko arngoni tevi ni nga ni puloli tevir pirpe nga tetajer mok-loli. 9 Ko Paelat owrai lweni tevir, “Kami kammarong nga inu borpaji tweni numal se m̃eri Isrel nir tevi kami nga ni pivel sisarow?” 10 Suri ni ornge renge niben nen, ko orongwose nga batu jinibb ne sulsulen nir arlingi Iesu van renge nevren suri nalol leplep ne lolaren ser kobbong. 11 Ko batu jinibb ne sulsulen nir aron tertere delung nir nga nir parngoni ma Barapas tevi ni nga ni pimaronge tevir. 12 Ko Paelat erij welir kele, owrai tevir, “Ko kami kamwera inu bololi sev tevi m̃er nga kami kamveruse numal se m̃eri Isrel nir?” 13 Ko nir arkail, arwerai eterter kele van mare arwera “Kuprruloni ni renge nai pelaot!” 14 Ko Paelat owra lweni tevir, “Erpese? Ni ololi nanu nga m̃isij sev?” Ko nir arkail kele wor eterter van mare wor, arwera “Kuprruloni renge nai pelaot!” 15 Paelat emrreni puloli nolo jinibb nir parres. Ko orpaji Barapas evel sisarow, ko owrai tevi jinibb nuval sen nir parvirrali Iesu. Ko ni etkai elngi renge nevrer nga parruloni renge nai pelaot.

Jinibb nuval nir arpitevi Iesu ko arsopsop̃e

16 Ko jinibb ne nuval arpitevi tweni Iesu van renge naworr nga muwlu rrale naim se Paelat e nga nisen Praetoriam. Ko arverus kortoni jinibb nuval jile nir arini jir. 17 Ko nir arloli ori sunsun san nga nulsen musongsong mirpe sunsun se numal, ko arjali nuvan moku san erpe nuvan se numal ko arlingi renge batun ori. 18 Ko arij kerkerasi ni arwera “Erres wor, Numal se m̃eri Isrel nir!” 19 Ko arla mavir ko arvirrali batun e, ko arverae noltor e, ko arjipa ngatan jin arlotoe, arsopsop̃e. 20 Ko daron nga marsopsop jile ni musuw, ko arla tweni sunsun sen nga muri nga musongsong ko arla lweni sunsun sen nga mok-uri wor ko arloli ori lweni. Ko arpitevi tweni van parruloni re nai pelaot.

Arwuse Iesu renge nai pelaot

21 Ko renge sel arlesi m̃eri Saerin san nga mivi tata se Aleksanta ko Rupas, ni nisen Saemon. Evini owra pisip asi nir pian ngaim e, ko nir aron tertere ni arwera puwosi nai pelaot se Iesu. 22 Ko nir arpitevi Iesu van renge lat san nga nisen Golkota, nga muwra puwra mirpel, Lat ne bongur. 23 Ko nir arla norro san nga markisi tevi mir nga puloli niben parpurus ko sete purnger parerer. Ko ni sete emni te, ejki. 24 Ko nir arruloni Iesu renge nai pelaot. Ko artutweni sunsun sen evses nir, ko artuw daes suri, arwera parlesi renge nir sisamis ta nir si nen pia-lai. 25 Evi mete nial esiw renge rorpong nga marruloni Iesu renge nai pelaot. 26 Ko renge niriv nga muto pelaot mare aruli tweni nale san ngel suri nga marevji pini ni: NUMAL SE M̃ERI ISREL NIR. 27 Ko nir arruloni kele jinibb eru nga morok-vevna ko morok-revrevji jinibb orpitevi ni, arruloni tuwen renge nevren rres ko arruloni

tuwen nen renge nevren mair e.
28 [Ko ngok Naul On evini eplari nga
muwrai mirpel, “Ko ni arloli tevi ni
erpe jinibb nga m̃isij san.”]I

29 Ko jinibb nga marasasi renge
sel arijrij meten ko arbbölbböleni
batur, arwera “Ai! Nik nga le kumw-
era
kuplokloksi Naim On ko nabong
p̃itolin ko kup̃ili lweni kele!
30 Kuploli lweni ta nik ta we
kupmaur, ko kupjubbul renge
nai pelaot ta we, kupini ngatan
e!” 31 Batu jinibb ne sulsulen nir
ko jinibb nevisvisenien ne nale
nesesreien nir, nir kele arsopsop̃e
ni arwerwera lululweni tevir, “Ni
okloli jinibb m̃inij nir armaur, ko
ni sete bbong ololi lweni ni emaur
niko! 32 Rraplesi ta Kristo Numal
se m̃eri Isrel nir pujubbul renge nai
pelaot vini ngatan e, ko kerr p̃ilesi
ko puosuri ni vajin.” Ko laru nga
marruloni nuru tevi ni renge nai
pelaot, nuru kele orij esij tevi ni.

Mijen se Iesu

33 Renge levial mawos daron nga
nial muwosput e, ko nat emalik
renge vanu jijle nir ejpari mete nial
itul sopon. 34 Ko renge mete nial
itolin nat mirivriv vajin ko Iesu ekail
drrelan elep van mare owra “Eloi!
Eloi! Lama sapaktani?” nga muwra
puwra mirpel “Atua suk Atua suk,
erpese kumiel lingik?” 35 Ko jinibb
sopor nga martur renge lat nen
arunge nale ngok nga ni muwrai
ko arwera “Kaprunge, ni everuse
Elaeja ko.” 36 Ko jinibb san owlu van
ela nalum, ko elngi re venika nga
pujm̃i puwun ren ko elai elngi re
mavir, ko esareni van mare renge
jingo Iesu. Ko owra “Kaplinglingi,
rraplesi ta poro Elaeja pivini ko pujri
tweni vini ngatan e.” 37 Ko Iesu ekail
drrelan elep lengleng ko osrow pini,
emij. 38 Ko kalek nga murrul ore
lat nga muon renge Naim On eteri
renge ngatan ejpari mare devjen
erue. 39 Batun ne jinibb nuval nir
otur mawose Iesu non, ko daron
nga m̃ilesi ni mimij mirpok, ko owra
“Ewretun m̃erel evi Atua Natun.”

40 Nesevin sopor nir Merri korti
nuru, Merri ne Maktala ko Merri
nga Jemes nga welili, ko Joses tasu se
nuru, ko Salome, arok-tur ie ngasu
wor sopon. Ko arok-kulu van arok-
meteni. 41 Nir arok-vijuri Iesu renge
Galili, arok-pitevi ni renge nanu
nir. Ko nesevin m̃inij kele wor
elep nga marvijuri suri ni vini renge
Jerusalem e.

Josep etevni Iesu

42 Nat erivriv pa vini, nial evan
ngatan. Ko suri nabong nen evi
nabong nga marok-eseser ren, ko
poro nial piwaj pini vajin ko osuw,
nabong on ko, setemun san orong-
wos puloli mun nanu san, niko
43 Josep ne Aramatia evan loloim ji
Paelat. Sete emtutu te, ongoni tevi
nga p̃ilai nibe Iesu. Josep nen evi
jinibb san nga nir martori renge gor-
tien ser m̃irres, ko ni kele oktirive
nga p̃ilesi batun vanu se Atua pivini.
44 Paelat etaole nga murnge nga Iesu
emij pa osuw, ko everuse batun ne
jinibb nuval nir vini jin, ko osusi tevi
ni owra “Emij pa pareng ko sopon,
rreknga?” 45 Ko batu jinibb ne nuval
owra “O-o, emij pa parpareng ko
sopon.” Daron nga Paelat murnge
lilane jile e m̃irres jin musuw ko
emarong vajine nibe Iesu tevi Josep
pian puwosi. 46 Ko Josep evan owli
kalek nga miraprap nga mimalum
m̃irres san, ko olwi vini ojri tweni
nibe Iesu vini ngatan, ko onb̃e ore
kalek nen e. Ko owosi van elngi
renge nevöt san nga martai jile pa
nolon mutoe, ko eitini nevöt nga
milep san oto ore metali nen. 47 Ko
Merri ne Maktala ko Merri nga tasu
se Joses orlesi lat nga marlingi nibe
Iesu rengen e.

I **15:28** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

16

Nolo nevöt oto kiskis ko Iesu emaur luwi renge mijen

1 Mian ko mijpari renge mevinen
vajin nat mirivriv, nial ean ewaj
pini, ngok Sapat osuw ko vajin,
ko Merri ne Maktala ko Merri nga
tasu se Jemes ko Salome aran va-
jin arwuli rao nai sopor nga mapu
suwer m̃irres, ngok nga paran pars-
esei renge ni niben. 2 Mevinen
vajin renge rorpong susu malum
daron nga nial mia-meraej e renge
nabong womu nen ne wik, ko
nir armermera tweni paran renge
dubb. 3 Marivel renge sel ko arok-
werwera lululweni tevir, “Wurru,
si le p̃itini tweni nevöt tevi kerr
warreng?” 4 Ko moro markulu tawij
imare ko arkulu pej nevöt nga, sete-
mun arlesi, san eitini tweni pa nevöt
nga milep temijpal nga. 5 Ko arsil
van renge lolo dubb e, ko arlesi
m̃elakel san nga muri sunsun nga
muow raprap m̃isakel renge devjen
nga van re nevrer rres e. Ko arme-
tutu lenglengen e. 6 Ko owrai tevir,
“Sete kapmetutu te! Nurongwose
kami kampej Iesu ne doNasret nga
marruloni renge nai pelaot. Ni ejki
iel. Ni emaur luwi pa renge mi-
jen. Kapmeteni ta lat nga marlingi
mimatur rengen. 7 Kami kapiel ma
kapan, kapwerai tevi jinibb sen nir
ko Pita, nga ni puwowomu terai
kami renge Galili, ko renge ie kami
kapa-lesi ni rengen.” 8 Ko arsil ivare
renge dubb ko arwolu lengleng, ar-
wolu lingi, suri aririr ko bbösa evan
renger. Ko sete arwera nale san tevi
jinibb san.

Iesu eplari ji Merri ne Maktala

9 [Ko renge rorpong susu renge
nabong womu ne wik, daron nga
Iesu mimaur luwi renge mijen e,
ni eplari womu ji Merri ne Mak-
tala, vin nga nem̃in nga marsij ebut
marsisilvi ni ko Iesu muoji twenir
ren. 10 Ko vinnen evan ko owrai tevi
nir sopon nga marok-pitevi Iesu nga
martaur ko marok-tengsi ni marror-
rmi. 11 Ko daron nga marunge nga
ni mimaur luwi ko Merri m̃ilesi, ko
sete arosuri te, ejki.

Jinibb se Iesu eru orlesi ni

12 Vitunen renge ngok, ko Iesu
eplari kele ji jinibb eru orlesi
ni renge daron nga morivel lingi
ngaim. 13 Ko nuru orivel van orw-
erai tevi nir jijle, ko nir sete arosuri
kele nale se nuru.

Iesu eplari vajin ji jinibb sen es-ngavöl drromon san (11) arlesi ni

14 Ko vitunen Iesu eplari kele ji
jinibb sen esngavöl drromon san,
renge daron nga marsakel maraan
e. Ko ni otortorir suri norrorrmien
ser sete otoe ko sete marosuri lar-
tul nga marwerai nga marlesi ni
mimaur luwi renge mijen. 15 Ko
ni owrai tevi jinibb sen nir owra
“Kami kapiel kapan renge vanu
nga musuw ngok, kapwerwer renge
nosp̃en nga m̃irres suk tevi jinibb
jijle nga musuw ngok nir. 16 M̃er
nga muosuri ko mipaptaes, Atua
pia-la mauren tevi; ko m̃er nga
sete muosuri, Atua pia-tor vitrangi.
17 Nelesien ngel nir parvijuri suri
lartul nga marosuri. Renge inu
nisek nir paroji tweni demij ren-
gen, ko parongwos parij nale nga
marmerr nir. 18 Nir parwosi num̃et
ko parmini nuwi nga m̃isij, ko sete
purongwos pulolir parmij e. Ko
parongwos parlingi nevrer re jinibb
nga marmesi, ko jinibb nga marmesi
nen nir parres luwi.”

Iesu olwi van renge melrin e

19 Ko daron nga Numal Iesu m̃irij
jijle tevir musuw, ko vitunen vajin
ko Atua elai Iesu van renge melrin
e, ko ni esakel renge Atua nevren
rres. 20 Ko jinibb sen nir arivel aran
arwerwer renge vanu nga musuw
ngok. Ko Numal emajing tevir, ololi

J **16:20** Nale nga muto re nolo [ ], ngok meten 9 ejpari 20, rrek sete Mak oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

nelesien elep nga marviseni nga nale ser evi weretunen.]J

Nosp̃en nga M̃irres se Iesu Kristo nga LUK Muli

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul ngel, ne nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo nga Luk muli, osp̃e suri Iesu, nga ni evi jinibb nga Atua muloli rijrijen sen tevi m̃eri Isrel nir tuwi, nga ni muwra pia-koni vini nga p̃ila mauren tevi nir ko tevi jinibb ne iel ngatan jijle nir. Luk oli tweni re naul sen ngel nga Iesu ngok, Nem̃in se Atua everuse nga "puwrai tweni nosp̃en nga m̃irres sen tevi ƀeres (puaman) nir." Ko iok ko ololi rramlesi nosp̃en nga m̃irres nga Luk muli, owun saute jilweren nga marviseni nga Atua okrrorrmi lenglengen jinibb nir nga marlesi norongen nga m̃isij.

Luk nga muli naul ngel oli naul m̃inij kele san nga nisen "Majingen se Aposol nir." Naul ngok osp̃e suri jilweren nga marpelari vitu re daron nga Iesu mian mare re melrin e.

Jilweren sopor arpelari re naul ngel kis kobbong, ko sete arto re naul itul ngok ne nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo (Matiu, Mak ko Jon). Ngok jilweren nga musp̃e suri anglo nir marlai nubo (2:13,14), ko nga musp̃e suri nir nga marmetmet sip-sip nga maran parlesi Iesu daron nga m̃iak e (2:8-20), ko nga musp̃e suri daron nga Iesu mivi m̃elakel malume ko mian re Naim On (2:41-50), ko nale rrongrrongvi ne m̃eri Sameria nga m̃irres ngok (10:25-37), ko nale rrongrrongvi ne m̃elakel nga mutor jabble sel (15:11-32).

Nanu nga marlelep nga Luk musp̃e surir milep re naul ngel erpe loten, Nem̃in On, majingen se nesevin nir nga marwilwil se Iesu, ko osp̃e suri kele nga Atua orongwose p̃itlasi tweni nololien se jinibb.

Etipatun

1 Selek Teopilas, jinibb elep pa arp̃elak arwera paruli tweni jilw-
eren ne nanu ngel nir nga marpelari
ji kerr ngel nir. 2 Erpe renge womu
jer nen, nir arlesi renge meter ko
aruli tututweni nale nen nir renge
naul, ko arwerair tevi kerr. 3 Ko
inu nulesi evi nanu nga m̃irres nga
inu kele boli tututweni nale nen nir
renge naul tevi nik. Suri inu nomok-
meteni suri nanu ngel nir bonevis
le wor, ko nurongwos boli surir
tevi nik pimawos; 4 ko puloli nga
nik kuprongwose nanu nga mar-
visvisenir tevi nik arivi weretunen
temijpal.

Anglo owra tweni nga Jon Baptaes p̃iak

5 Nanu ngel nir arpelari renge
daron se Erot, renge daron nga mivi
numal renge Jutia e. Ko renge
daron nen jinibb ne sulsulen san
elik rengen, nisen Sekaraea. Ni evi
san renge meling jinibb ne sulsulen
se Apaeja. Ko nesen sen Elisapet, ni
kele evi metka se Eron san. 6 Nuru
korti orivi jinibb nga mormawos
m̃irres renge no Atua. Orivel
lilane renge nale nesesreien se Atua
nir ko nale nesesreien nir. 7 Ko nuru
korti ortera pa osuw, sia se nuru
elep pa. Ko Elisapet kele evi nesevin
nga m̃im̃er, sete evasus, ko ololi natu
nuru ejkie.

8 Mian ko ejpari daron se Sekaraea
gortien sen nir nga parloli majingen
nga jinibb ne sulsulen nir marok-
loli renge nabong jile renge Naim On
se Atua. Ko ni kele evan. 9 Ko nir
arwirr daes erpe murrun se jinibb
ne sulsulen nir, nga parlesi nir si
nen ko nga pian pusli nanu nga
mapun m̃irres renge naworr; ko
daes orrum mawos re Sekaraea. Ko
ni evan renge loloim on se Atua nga

pusulsul. 10 Delung artur jer vare,
parlot renge daron nga nanu nga
mapun m̃irres p̃in e.
11 Ko Sekaraea etaole anglo se Iova
san errmali jin, ko otur renge nawot
van renge devjen rres e. 12 Ko daron
nga Sekaraea m̃ilesi, ko nolon opot-
pot lenglengen e ko emtutu elep.
13 Ko anglo owrai tevi, “Sete kup-
metutu, Sekaraea; Atua ornge loten
som, ko nesen som pivesi nik natum
norman san. Ko nik kuplingi nisen
piwaji Jon. 14 Nik kuprunge p̃irres
ko kup̃ir pilep daron nga ni p̃iak.
15 Ko ni poro pilep vajin ko pivi
jinibb nga milep renge no Numal.
Ko sete pimni norro rreknga nuwi
nga m̃iterter, pijki. Ni puwun saute
Nem̃in On tetajer, p̃itipatun renge
daron nga tasu sen pivesi e. 16 Ni
puloli m̃eri Isrel nir pilep parieni
lweni van ji Iova Atua ser. 17 Ko
ni puwowomue Mesaea non renge
nem̃in ko derteren se Elaeja, ko
p̃irieni lweni tata ser nolor p̃irieni
lweni van ji natur, ko parresrres
luwi tevir. Ko nir nga sete marosuri
parivel vajin renge norongwosien se
nir nga marmomsawos, ko puloli
lilane jinibb nga martiriv tera Nu-
mal nolor p̃irres.” 18 Ko Sekaraea
owrai tevi anglo owra “Inu borong-
wos nanu ngel nir pirpese? Suri
inu nuvi ƀirtera pa, ko nesen suk
kele sian elep pa osuw.” 19 Ko anglo
erij luwi tevi owra “Inu nuvi Gapriel
nga motur renge no Atua, ko ni
okoni inu nga bowrai tevim nosp̃en
nga m̃irres ngel. 20 Ko kuplesi,
nik kupivi nabbut, sete kuprong-
wos kuprij kupwera nale pisan,
p̃itipatun lelingen ngel ko pijpari
daron nga nanu ngel nir para-pelari
e. Suri nga nik sete kuosuri nale suk
nir, nga para-pelari renge nabong
nen mawos.”
21 Ko renge daron nen artirive
Sekaraea, ko arwera “E, erpese nga
ni m̃ilik mipriv mirpok renge Naim
On se Atua?”, ko ngok ololi bbösa
elair e. 22 Marok-tiriv mian ko ni
eivare renge Naim On vini vare e.
Ko evi nabbut, sete orongwos p̃irij.
Ko ewirrleni nevren tevir; ko nir
arongwose nga ni elesi nem̃in san
renge Naim On. 23 Mian ko nabong
ne majingen sen nir osuw, ko ni olwi
van renge naim sen e.
24 Mian ko nabong sete elep mun
ko nesen sen Elisapet ejien. Ko ok-
lik tepi malume ejpari navöl elim,
ko owra 25 “Nurongwose vajin nga
Numal ko orrorrmi inu, ko niko
ela tweni vajin nanu nga jinibb nir
marok-meteni inu suri.”

Anglo owra tweni nga Iesu p̃iak

26 Ko Elisapet navöl sen ouwon
easi osuw, ko Atua okoni kele an-
glo Gapriel evan renge ngaim nga
milep san renge Galili, nisen Nasret.
27 Ni otori nale nga pian puwrai tevi
nesen m̃elakel san nga nisen Merri.
Merri nen setewor norman san evan
jin, ko arwera p̃ilik ji m̃er san nga
nisen Josep, nga mivi metka se Devet
san. 28 Ko anglo evan ji Merri renge
loloim sen ko owrai tevi ni, “Erres,
nik kup̃ir. Numal ololi erres tevim
ko eptevi nik.” 29 Ko Merri nolon
opotpot e ko orrorrmi karkare renge
nale nga anglo muwrai ngok, owra
“O, sev le ngel?” 30 Ko anglo owrai
tevi ni, “Merri, sete kupmetutu, suri
Atua erres tevim. 31 Ko kuplesi,
nik kuptetaur, ko kupa-wosi natum
norman san. Ko kuplingi nisen
piwaji Iesu. 32 Ni pivi Jinibb nga
milep ko parveruse Atua ne Drrom-
sen Mare Natun. Ko Iova Atua
puloli ni pivi Numal pirpe apu sen
Devet tuwi. 33 Ni pivi Numal renge
metka se Jekop nir tuwi ngok vini.
Ko batun vanu sen sete purongwos
pusuw.” 34 Ko Merri owrai tevi anglo
owra “O, ko inu sete nuvijuri wor
norman san, ejki. Ko nanu ngel
putoe pirpese le?” 35 Ko anglo owrai
lweni tevi Merri owra “Nem̃in On
ko pivini jim, ko derteren se Atua
ne Drromsen Mare pivini pisalsal
orem. Ko suri nanu ngel, jinibb
parwerai bipi nga m̃iak On, ko evi
Atua Natun. 36 Ko kuplesi niaken
som Elisapet. Ni evi nesevin nga

mĩmẽr, ko etra pa evi lekter osuw;
ko etetaur vajin lelingenok, navöl
sen ouwon le ngel vajin. 37 Suri
sete nanu san rragrrag nga Atua sete
orongwos puloli.” 38 Ko Merri owrai
tevi “Inu nuvi nesevin ne majingen
se Numal lebbong, ko erres kob-
bong, puto pirpe nga nik kumwerai
ngok.” Ko anglo evel lingi ni.

Merri evan oklue Elisapet

39 Ko renge vitunen vajin, Merri
ewit ngavilvil van renge botwen
nga ngaim nga milep san ne Ju-
tia muto rengen. 40 Ko esil van
renge loloim se Sekaraea e, ko owra
“Erres” tevi Elisapet. 41 Ko daron
nga Elisapet moka-runge nale se
Merri, ko bipi nga mimatur renge
depain eir ko ewrrir renge depain,
ko Elisapet owun saute Nemĩin On.
42 Ko ekail drrelan elep van mare,
ko owra “Atua erij erres surim renge
nesevin mĩinij nen jile nir, ko erij
erres suri bipi nga kumsoloi renge
depaim! 43 Ko erpese tasu se Numal
suk mivini mĩilesik? 44 Ko kuplesi,
daron nga inu mornge nale som, ko
bipi nga mosloi renge depaik eir e
ko ewrrir e. 45 Neiren renge nik,
suri nga kumosuri nale nga Numal
mukoni anglo sen muwrai tevi nik
piplari.”

Merri osrövi Atua

46 Merri owra 47 “Renge mauren
suk totoklai nusrövi Atua ne Dr-
romsen Mare. Ko nemĩik eir suri
Atua nga moklai mauren tevik, ko
nga murrorrmi inu milep. 48 Suri
ni orrorrmi terai inu nga mevi ne-
sevin ne majingen sen ko nga mevi
nesevin nga welili jer. Ko renge
lelingen ngel ko tuwi ngok vini
jinibb parveruse inu nesevin nga
Atua mĩilai neiren tevi, 49 suri nanu
nga milep nga Atua nga derteren
sen milep muloli tevi inu. Ni nisen
On. 50 Eviseni merrenien sen tevi nir
nga marmetutue ni renge dul nga
tuwi pa ko nga lelingen ngel ko nga
para-vini kele. 51 Eviseni derteren
sen tevi delung arlesi. Ololi nir nga
nolor mian mare arsarr suri norror-
rmien ser. 52 Ni ela tweni nir nga
marivi numal nga marlelep renge
nai seksakel ser nga marsakel rer
aran ngatan, ko ok-susi lartul nga
maran ngatan van mare. 53 Jinibb
nga numer mĩiajir, ni ololir arup
erres. Ko jinibb nga joror milep, ni
okoni twenir artotori nevrer kiskis
arivel. 54 Otori rijrijen sen nga
muloli tevi apu se kerr nir nga tuwi
pa, ko orrorrmi kerr mẽri Isrel, ni
jinibb sen nir, 55 erpe nga muwrai
pa tevi apu se kerr nir, ko Epram, ko
metka sen nir nga para-vini vitunen
suri ni, pian pijpari tuwi ngok vini.”

56 Ko Merri elik tevi Elisapet erpe
navöl itul sopon, ko evel olwi kele
van renge ngaim sen e.

Jon Baptaes eak

57 Mian ko ejpari nabong nga Elis-
apet puwosi natun e, ko ni evasus;
ko natun evi norman. 58 Ko selen
nir ko niaken sen nir arunge nga
Numal muloli mĩirres tevi ni ko nga
murrorrmi ni, ko nir arir elep tevi.

59 Mian ko ejpari bongin owil, ko
nir arini nga parloli ni pian renge
movil parevji parloli ni p̃ilalos. Ko
arwera parlingi ni nisen piwaji kele
tata sen Sekaraea. 60 Ko tasu sen
owra “Ejki! Ni nisen piwaji Jon.”
61 Ko nir arwerai tevi ni, “Ko nik.
Sete metka som san ewaji nais ngel.”
62 Ko nir arij e nevrer tevi tata
sen nga ni puwra nisen piwaji isi.
63 Ko Sekaraea owra parla nanu nga
marok-ulul ren san tevi ni. Arlai
tevi, ko ni oli nisen owra “Ni nisen
piwaji Jon.” Ko nir jile artaole.
64 Ko renge daron mawos nen ko
pa erij luwi, ko osrövi Atua. 65 Ko
nir nga marlik mori ni armetutu,
ko bbösa elair e. Ko nosp̃en nen
arsup̃e rrale ngaim nga marto rrale
botwen ne Jutia e nir. 66 Ko jinibb
jile nga marunge nosp̃en ne bipi
ngel arrorrmi renge nolor ko arwera
“Bipi ngel pia-ivi bipi nga pia-irpese
le?” Suri oto limjer ngel nga Atua ne
Drromsen Mare derteren sen eptevi.

Sekaraea Nem̃in On esilvi ko evi propet

67 Ko tata sen Sekaraea Nem̃in On
evini esilvi, ko owun saute. Ko
erij erpe propet owra 68 “Kerr rrap-
surövi Atua se kerr m̃eri Isrel nir.
Suri ni evini oklue kerr jinibb sen
nir, ko orpaji tweni kerr rramiel
sisarow vajin. 69 Elai jinibb nga
derteren sen milep san tevi kerr nga
p̃ila mauren tevi kerr; ni evi metka
se Devet san. 70 Erpe Atua owrai
pa tuwi renge jingo propet on sen
nir, 71 ni erijrij pa nga p̃ijnge devje
nuval se kerr nir renge kerr, ko
pirvei tweni kerr renge nevre nir
nga marungasi kerr nir. 72 Ko ni
eviseni merrenien sen mawos apu
se kerr nir nga tuwi, ko orrorrmi
suri rijrijen on sen.
73 Ololi rijrijen nga m̃iterter renge
ni nisen tevi apu se kerr nga tuwi
Epram. 74 Ewer telasi tevi ni nga
ni pirvei tweni kerr renge nevre
devje nuval se kerr nir, ko kerr
rraploli majingen sen nga sete rrap-
metutu rragrrag vajin pijpari nga
rrapa-mij. 75 Rrapivi jinibb on sen
ko rrapivi jinibb nga mumomsawos
m̃irres renge ni non renge nabong
jile renge mauren se kerr. 76 Ko nik
bipi suk, parveruse nik nisem kup-
waji Atua ne Drromsen Mare propet
sen; suri nik kupwowomu renge no
Numal nga kuploli lilane sel sen.
77 Kupwer telasi sel sen limjer tevi
jinibb sen nir, nga Atua p̃itlasi tweni
nololien ser ko parmaur, 78 suri mer-
renien nga milep se Atua se kerr.
Ni pukoni moron ne melrin pivini
puklue kerr, 79 ko pimor vaseni nir
nga marlik tongmalik renge namol
ne mijen; ko puloli ɓela kerr parivel
renge sel ne demat.”

80 Ko mian ko nanwarreng nga
elep rujruj ma renge niben ko nor-
rorrmien sen, renge nga p̃imajing se
Atua. Ko tetajer ok-an ok-lik renge
lolo merwer ok-tirive nabong nga ni
pia-vini limjer renge no m̃eri Isrel
nir.

2

Iesu eak

1 Renge daron nen batu numal se
m̃eri Rom nir nga nisen miwaji Sisa
Okastas elngi nale nesesreien san,
emrreni pareve jinibb jijle nga ni
mimetmete nir, purongwose nir evis
totoklai. 2 Ngel evi sensas nga womu
nen, renge daron nga Kwaerinias
mivi numal nga milep renge Siria.
3 Ko niko renge wosenen jinibb jijle
arlulwi wor van renge
vanu ser e, nga norman nir paruli
niser renge naul renge ngaim ser
mawos.
4 Ko ngok niko Josep evel lingi
ngaim ne Galili san nga nisen
Nasret, lat nga m̃ilik e, ko evan
renge ngaim ne Jutia san nga nisen
Betliem. Ie evi lat nga numal De-
vet m̃iak e rengen tuwi. Ko niko
Josep mulwi wor van ie, suri ni
evi metka nga miplari renge metka
se Devet san. 5 Josep eptevi nesen
sen Merri, nuru oran nga parlai
nise nuru. Orlik korti ma, ko Josep
setewor ean jin. Ko Merri otomori
pa pivesi natun. 6 Ko renge daron
nga morlik renge Betliem e ko evi
daron mawos nga Merri puwosi bipi
sen e. 7 Ko ni evesi womue natun
norman eak rrongvi. Ko ni ela kalek
nga mimalum m̃irres ko onɓe ore
e, ko evetri ematur ngatan renge
narov san nga marok-wungani nanu
rrum nir rengen. Suri naim nga
jinibb marlik renger loloim nen nga
markel ototvi sete evter nir, ko lat
nga nuru porlik rengen ejki.
8 Ko renge lat nen jinibb ne ngaim
nen sopor arlik orsel arok-metmete
sipsip ser renge nat nga mupong
nen. 9 Ko anglo se Iova san evini
eplari jir, ko nosrövien se Iova
omor rrerraler; ko nir armetutu
elep. 10 Ko anglo owrai tevir, “Sete
kapmetutu te pijki! Kaplesi, inu
nuvini tevi nosp̃en nga m̃irres nga
bowrai tevi kami, nga p̃ilai neiren
nga milep temijpal tevi jinibb jijle
nir. 11 Renge lelingen ngel, renge
nata mupong nga ngel, renge ngaim

ngel se Devet, bipi san eak rengen nga p̃ilai mauren tevi kami. Ni evi m̃er nga Atua m̃irijrij nga pukoni, ni evi Mesaea ko Numal. 12 Nanu ngel le pivi nelesien nga piviseni tevi kami: kami kapan ko kaplesi bipi san nga marnuƀe ore kalek nga mimalum m̃irres e, ko marlingi mimatur ngatan renge narov nga marok-wungani nanu rrum nir rengen.” 13 Daron mawos nen ko pa anglo ne melrin nir arini arpitevi anglo nen, ko arla nubo, arsurövi Atua ne Drromsen Mare, arwera 14 “Nosrövien pian ji Atua ne Drromsem Mare! Ko renge iel ngatan ngel demat puto renge jinibb se Atua nga ni mimrrenir.”

Jinibb nga marok-metmete sipsip nir aran Betliem

15 Mian ko daron nga anglo marivel lingir e marluwi vajin van renge melrin e, ko jinibb nga marok-metmete sipsip arwerwerai tevir, “Kerr pian ta Betliem rraplesi ta nanu nga miplari ngel nga Atua muwrai tevi kerr.” 16 Ko nir arwit lengleng van; ko arlesi Merri ko Josep ko bipi nen nga mimatur renge narov nga nanu rrum nir marok-wunganir rengen. 17 Ko daron nga marlesi jile bipi e, ko arsup̃sup̃e tevi jinibb nir sev nga anglo nir marwerai tevir suri bipi. 18 Nir jijle nga marunge nale ngel nir nga jinibb nga marok-metmete sipsip marsup̃e suri tevir artaol lenglenge. 19 Ko Merri otori totkoni jile rijen nen nir ko elngir renge nolon, orrorrmi surir eterter. 20 Ko jinibb nga marok-metmete sipsip arlulwi, ko arsurövi Atua, arwera erres tevi ni renge nanu jile nga marunge ko marlesir mirpe nga anglo muwrai tevir.

21 Mian ko bipi nen bongin owil, omomsawos bongin nga parloli pian renge bae e, ko arloli evan renge bae. Ko arlingi nisen ewaji Iesu, nisen nga anglo m̃ilngi womue mian ko vitunen vajin ko Merri mia-soloi. 22 Mian ko ejpari daron momsawos nen nga Josep ko Merri porloli murrun nga nale nesesreien se Moses muwrai nga puloli nuru porwokwok re no Atua ko jinibb, ko orwosi Iesu van renge Jerusalem nga porla lweni tevi Iova. 23 Erpe aruli renge nale nesesreien se Iova, “Bipi norman jile nga m̃iak rrongvi womu nen e aron, arivi se Iova.” 24 Ko porloli sulsulen pirpe nga nale nesesreien se Iova muwrai parlai: “Wum̃er p̃ieru, rreknga daro p̃ieru.”

Simeon elesi Iesu renge Naim On se Atua

25 Ko ƀirtera san elik renge Jerusalem renge daron nen, nisen Simeon. Ni evi ƀirtera nga mumomsawos m̃irres, ko evi jinibb se Atua nga mimtutu ko etriv terai p̃ilesi m̃er nga p̃ilai mauren tevi m̃eri Isrel nir. Ko Nem̃in On se Atua eptevi ni, 26 eviseni tevi ni nga ni sete pimij mun, p̃ilesi mun Mesaea se Iova nga m̃irijrije puwomu. 27 Ngok Nem̃in On eptevi ni van renge Naim On se Atua. Ko re wosenen mawos ko pa tasu se bipi ko tata sen orsale Iesu vini renge Naim On nga porloli sulsulen tevi ni pirpe nga nale nesesreien se Atua muwrai. 28 Ko Simeon elesi bipi, ko owosi esale renge nevren ko osrövi Atua owra 29 “Lelingenok kuplinglingi jinibb ne majingen som vajin pivel renge demat, pirpe nale som muwrai. 30 Lelingen ngel metek elesi jinibb som nga pia-la mauren tevi jinibb nir 31 erpe nga nik kumloli lilane renge no jinibb jijle ne iel ngatan nir. 32 Moron nga pimor vaseni jinibb jijle ne vare nir, ko pivi nosrövien se kem m̃eri Isrel nir nga namivi jinibb som.” 33 Ngok tata sen ko tasu sen ortaole nale nga muwrair ngok nir suri ni. 34 Ko Simeon erij erres suri nir; ko owrai tevi tasu sen Merri owra “Kupmeteni! Atua otobbtobbue bipi ngel nga pulokloksi m̃eri Isrel pilep parvitan, ko p̃isa raji lweni nir pilep. Ko pivi nelesien nga m̃eri Isrel pilep

parij tere. 35 Ko ngok niko pimor vaseni norrorrmien se jinibb pilep nga marok-silvenir marto teptepi parto limjer vajin. Ko nik nolom purnge p̃isij pirpe nesip nuval nga muso renge devjen korti m̃isari rrurrngi nolom.”

Ana elesi Iesu renge Naim On

36 Ko renge daron nen lekter san evi propet, nisen Ana. Ni evi natu Panuel ko evi metka se Aser san. Bonevis, daron nga mivi nesen m̃elakel kobbong, ko elik ji diwen sen; ko orlik sia ebut, ko diwen sen emij lingi. Ko otur nawon sia elep lengleng. 37 Sian evi ngavöl owil drromon ivij (84) vajin. Ko sete elinglingi Naim On nabong san. Renge rorpong jile ko rivriv jile okorti tevi nir nga marok-lot ko marok-linglingi nanen suri. 38 Ko Ana evini renge loloim ne Naim On renge daron mawos nga Simeon m̃irij m̃irres suri bipi e. Ko omurrarrong suri nale nga muwrair suri bipi ngel, ko owra erres elep tevi Atua suri. Ko osp̃e suri tevi jinibb jijle nga martiriv tera Atua p̃itlasi tweni m̃eri Isrel nir.

Merri ko Josep orwosi bipi arluwi van Nasret e

39 Merri ko Josep orloli nanu nga nale nesesreien se Atua muwrai jile, ko orwosi bipi arluwi van renge Galili e renge ngaim ser Nasret. 40 Ko bipiwarreng nen elep rujruj ma, ko jin eterter, ko owun saute norongwosien. Ko Atua erij erres suri ni.

Iesu evan renge Naim On se Atua daron nga mivi nanwarreng malum e

41 Renge sia jijle tata se Iesu ko tasu sen orok-pitevi nir nga marok-an renge Jerusalem nga marok-tori nanen ne asien. 42 Daron nga Iesu sian mijpari esngavöl drromon eru malum e ko tata sen ko tasu sen orpitevi ni nir kes aran renge nanen ne asien, erpe tetajer
marok-loli. 43 Mian ko ejpari nabong nga marlingi nanen ne asien puto renger arsuw, ko jinibb artipatun arlulwi van renge ngaim ser e. Ko Iesu elik jer renge Jerusalem; tata sen ko tasu sen sete orongwose nga ni m̃ilik jer. 44 Orrorrmi rreknga ni eptevi pa meling ne jinibb nga ngok nen sopor nga marlulwi van renge ngaim ser e. Mian ko otomori pivi vajin nabong totoklai san, ko ortipatun orkulkulu pej renge metka ser nir ko seler nir, 45 ko sete orlesi te ejki. Mian ko orluwi kele van renge Jerusalem e, orpej kele. 46 Mian ko renge nabong itolin vajin ko orsekai renge Naim On se Atua, m̃ilik tevi jinibb ne nevisvisenien se m̃eri Isrel nir, ko ok-murrarrong nir ko ok-susi lweni nale tevir. 47 Ko nir jile nga marunge nale sen bbösa elair e, suri marunge renge rijen sen nga mok-rij weli lweni nale se jinibb nevisvisenien se m̃eri Isrel nir, nga norongwosien sen elep. 48 Daron nga tata sen nuru tasu sen morsekai ni e ko ormabbös bbösa elai nuru e, ko tasu sen owrai tevi, “Wurru natuk erpese kumloli mirpok tevi komru? Kuplesi tata som ko inu nomor-runge esij, nolo komru opotpot elep nga nomor-pej nik.” 49 Ko Iesu owrai lweni tevi nuru, “Komor-pej inu suri sev? Sete komor-rongwose nga inu ð̃elik renge naim se Tata suk ko wor?” 50 Ko nuru sete orongwose isev ko nga muwrai tevi nuru. 51 Ko Iesu evini ji nuru ko arluwi van renge Nasret e, ko ni tetajer ok-runge drrela nuru. Ko tasu sen orrorrmi suri nanu ngel nir tetajer, sete emalie nir. 52 Ko Iesu elep oruj renge niben ko norongwosien sen, ko Atua eir rengen, ko jinibb kele arir rengen.

3

Werweren se Jon Baptaes

1 Renge sia esngavöl drromon elim (15) nga Taepirias Sisa mivi batu numal renge Rom, ko Ponjes Paelet evi numal ne Jutia, ko Erot Antipas evi numal ne Galili, ko tuwan Pilip evi numal ne Ituria ko Trakonaetas, ko Lisanias evi numal ne Apilin, 2 ko Anas ko Kaeapas orivi batu jinibb

ne sulsulen nir; ko renge daron nen ko nale se Atua evini ji Jon Sekaraea natun renge daron nga mĩilik renge lolo merwer e. 3 Ko Jon evel pẽtpẽti renge vanu nga marto mori Jortan nir, ewerwer renger, owra “Kaprieni lweni nolo kami renge nololien se kami nir, ko kappaptaes; ko Atua pĩtlasi tweni nololien se kami.” 4 Erpe nga propet Aesea muli renge naul sen muwra “Jinibb san ekail renge lolo merwer, owra ‘Kaploli
lilane sel se Numal puto metmet terai, ko kaploli mesekle sel sen nir parmetet pĩrres. 5 Bbulwil nga marpẽrrparrorr van ngatan nir kaptevnir parsorsan, ko botwowout jile nir kapjuröni nir paran ngatan parsorsan, 6 nga jinibb jijle parlesi sel nga Atua pĩla mauren tevi jinibb nir.’ ” 7 Delung elep arivel sele Jon, nga ni pipaptaese nir. Ko ni owrai tevir, “Kamivi jinibb nga kamsij O! Kamirpe metka ne numẽt! Isi os-usur metu tevi kami nga kapwolu lingi lolaren se Atua nga pia-vini? 8 Poro nolo kami pulululwi, rrek erres kapviseni wenen nen. Sete kapwerwerai tevi kami lululweni, ‘O, kem namivi metka se Epram, ko pĩrres bbong re kem.’ Inu nuwrai tevi kami, Atua orongwos pĩla nevöt nawon nga ngel nir ko pĩrienir parivi metka se Epram. 9 Lelingen ngel artori batu deli oto metmet nga parta ototvi lapẽ nai nir; ko nai jile nga marsij, sete wener marres mun, parta twenir parwirr nir van renge nabb nga mĩin.”

10 Ko delung, daron nga marunge nale sen, ko arsusi lweni tevi ni, “Ko kem nabloli sev ma?” 11 Ko ni owra lweni tevir owra “Mer nga sunsun sen mĩieru pĩla tuwen tevi mẽr nga sunsun sen mijkie; ko mẽr nga nanen sen mutoe, ni kele puloli pirpok puwngani sopon tevi mẽr nga nanen sen mijkie.”

12 Ko jinibb nga marok-la nevöt ne takis nir arini jin nga ni pipaptaese nir, ko arsusu tevi ni arwera “Ko kem nabloli pirpese?” 13 Ko ni owra lweni tevir, “Kami sete kaplai nevöt pĩasi renge lat nga marlingi tevi kami nga kaplai rengen.”

14 Ko jinibb nuval nir arsusi tevi ni arwera “Ko kem nabloli pirpese?” Ko ni owra lweni tevir, “Kami sete kapon tertere jinibb nga kapla nevöt jin, ko sete kapsusur metu tevir kapwera kaploli nanu san tevir nga puloli kami kapla nevöt jir. Ko kapĩr kobbong suri nowli kami.”

Mian ko Kristo pivini

15 Jinibb norrorrmien ser arti-patun arunge erres suri Jon, ko ar-rorrmi rrekma ni evi Mesaea. 16 Ko Jon orongwose norrorrmien ser ko owra lweni tevir, “Inu nupaptaese kami e nuwi rres kobbong. Ko san ko ma niko pia-vitu suri inu vini, ni ean wor mare renge inu, ko inu sete nurres rragrrag nuvter re ẽetlasi tweni dil ne but sen. Ni ko ma pia-paptaese kami e Nemĩin On ko nabb. 17 Ni otori nai juljule san renge nevren nga pujlujle wene wit e nir, ko dokolvir parwirr lingi jelangir; ko pĩser kortoni jelangir pĩlngir renge ẽepẽeim sen, ko pusli dokolvir renge nabb nga sete san orongwos pivsi pini.” 18 Ko ela nale lele kele wor elep tevir renge nga mĩiwerwer tevir renge nospẽn nga mĩirres.

Jon Baptaes evan renge naim ne nekaien

19 Ko Jon otortori Numal Erot suri mĩitkai luwe nesen se tuwan Pilip, Erotias, ko suri kele wor nanu elep nga mulolir marsarr. 20 Ko nanu nga mĩisij pẽrpẽr nen nga muloli evi vajin nga mĩilngi Jon renge naim ne nekaien.

Jon epaptaese Iesu

21 Ko daron nga setewor Erot mĩilngi Jon re naim ne nekaien, ko Jon epaptaes jile jinibb nir osuw, ko vitunen vajin ko epaptaese Iesu. Ko renge daron mawos nga pa mipap-taese ngok ko, ko Iesu olot ko melrin eteri wukari etpĩr. 22 Ko Nemĩin On

ojubbul vini; ko ololi niben otoe erpe wum̃er, ko orow vini esakel renge Iesu. Ko Atua drrelan evel renge melrin vini erij tevi, owra “Nik kuvi Natuk nga numrrenim elep. Nurnge erres elep surim.”

Iesu metka sen nir

23 Iesu etipatun majingen sen renge daron nga sian pirpe pingavöl p̃itul (30) sopon. Ko jinibb arwera ni evi natu Josep, ko tata sen ko Josep. Ko Josep evi natu Eli 24 ko Eli evi natu Matat, ko Matat evi natu Livae ko Livae evi natu Melki ko Melki evi natu Janai ko Janai evi natu Josep. 25 Ko Josep evi natu Matataias ko Matataias evi natu Amos ko Amos evi natu Naum ko Naum evi natu Esli ko Esli evi natu Nakai. 26 Ko Nakai evi natu Maat ko Maat evi natu Matataias ko Matataias evi natu Semin ko Semin evi natu Josek ko Josek evi natu Jota. 27 Ko Jota evi natu Jonan ko Jonan evi natu Resa ko Resa evi natu Serupapel ko Serupapel evi natu Salatail ko Salatail evi natu Neri. 28 Ko Neri evi natu Melki ko Melki evi natu Ati ko Ati evi natu Kosam ko Kosam evi natu Elatam ko Elatam evi natu Er. 29 Ko Er evi natu Josua ko Josua evi natu Eliesa ko Eliesa evi natu Jorim ko Jorim evi natu Matat ko Matat evi natu Lipae. 30 Ko Lipae evi natu Simeon ko Simeon evi natu Jutas ko Jutas evi natu Josep ko Josep evi natu Jonam ko Jonam evi natu Eliakim. 31 Ko Eliakim evi natu Melea ko Melea evi natu Mena ko Mena evi natu Matata ko Matata evi natu Natan ko Natan evi natu Devet. 32 Ko Devet evi natu Jese ko Jese evi natu Opet ko Opet evi natu Boas ko Boas evi natu Salmon ko Salmon evi natu Nason. 33 Ko Nason evi natu Aminatap ko Aminatap evi natu Atmin ko Atmin evi natu Ani ko Ani evi natu Esron ko Esron evi natu Perej ko Perej evi natu Juta. 34 Ko Juta evi natu Jekop ko Jekop evi natu Aesak ko Aesak evi natu Epram ko Epram evi natu Tera ko Tera evi natu Nakor. 35 Ko Nakor evi natu Seruk ko Seruk evi natu Reu ko Reu evi natu Pelek ko Pelek evi natu Eper ko Eper evi natu Sela. 36 Ko Sela evi natu Kenan ko Kenan evi natu Apaksat ko Apaksat evi natu Sem ko Sem evi natu Noa ko Noa evi natu Lamek. 37 Ko Lamek evi natu Metusela ko Metusela evi natu Inok ko Inok evi natu Jaret ko Jaret evi natu Malalel ko Malalel evi natu Kenan. 38 Ko Kenan evi natu Inos ko Inos evi natu Set ko Set evi natu Atam, ko Atam evi natu Atua.

4

Demij orrowrrowe Iesu

1 Ko Iesu owun saute Nem̃in On, ko evel lingi Jortan, olwi. Ko Nem̃in On owomue ni evan renge lolo merwer e. 2 Ko ni elik iok nabong ngavöl ivij (40) nga Demij purrowrrowe ni. Ko renge nabong ngok nir, ni sete orro nanen san renger ejpari marsuw. Ko renge vitunen vajin ko ornge numer aji lenglengen. 3 Ko Demij owrai tevi ni owra “E, nik kuvi pa Atua Natun! Kupwerai tevi nevöt nawon ngel p̃irieni pivi niv.” 4 Ko Iesu owra lweni tevi owra “Ejki, Naul On owra ‘Jinibb sete orongwos pimaur e niv kis pisan.’ ”

5 Ko Demij eptevi ni ortongsa van mare sopon. Ko eviseni batun vanu ne iel ngatan totoklai tevi ni evesane erpe navil nga mivil. 6 Ko owrai tevi, “Ƀela derteren ne nanu ngel jile nir tevim ko nosrövien ner jile, suri arlair pa tevi inu, ko inu vajin ƀelai tevi isi nga inu memrreni. 7 Ko niko poro nga nik kupjipa ngatan ko kuplotoe inu, ko ngok nanu ngel jile parivi som.” 8 Ko Iesu owrai lweni tevi owra “Ejki, Naul On owra ‘Nik kuplotoe Iova Atua kobbong, ko nik kuploli majingen se ni kobbong.’ ”

9 Ko Demij eptevi ni kele van renge Jerusalem e ko elngi ni renge drromo Naim On mare jer, ko owrai tevi, “E, nik kuvi pa Atua Natun! Kuprow jubbul iel van ngatan e. 10 Suri Naul On owra ‘Atua pukoni anglo sen parmetmete nik.’ 11 Ko Naul On owrai kele, ‘Nir parwosim

renge nevrer mare suri nik tukjilaklak wos ƀelam renge nevöt.’ ” 12 Ko Iesu owra lweni tevi, “Ejki, Naul On owra, ‘Sete kuprrowrrowe Iova Atua som te, pijki.’ ” 13 Daron nga Demij murrowrrow jile Iesu renge sel nga muwra purrowrrowe ni rengen ko evel lingi mun, pian pijpari nabong sopon kele ko pia-luwi kele.

Iesu etipatune majingen sen renge Galili

14 Ko derteren se Nemĩin On esilvi Iesu, ko ni olwi van renge Galili e. Ko nosp̃en nen evel jile renge ie nir. 15 Ko evisviseni jinibb nir renge naim ne loten ser nir, ko jinibb jile nir arsurövi ni.

Iesu aroji tweni renge Nasret

16 Ko Iesu olwi van renge Nasret e renge lat nga ni milep e bonevis. Ko renge nabong ne Sapat ni evan renge Naim On erpe tetajer mok-loli. Ko otur imare nga pieve Naul On. 17 Ko nir arla naul se Propet Aesea arsareni tevi ni. Ko ni elai eveve; ko elesi lat san, ko eve tevir. Lat nen owra erpel: 18 ‘Nemĩin se Iova elik renge inu, suri ni otobbtobbue inu nga ƀewerwer renge Nosp̃en nga Mĩrres tevi ƀeres nir. Ni okoni inu nga bowra tweni tevi nir nga marlik renge naim ne nekaien parivel sisarow, ko bololi nir nga meter marrorr parkulu luwi, ko bololi nir nga marlik re nekaien parivel sisarow. 19 Ko bowra tweni sia nga Iova pia-la mauren tevi jinibb sen nir.’ 20 Ko daron nga mieve jile, ko ni olulngi lweni naul ko esareni lweni tevir ko esakel re lat ne werweren. Ko nir jijle nga marlik renge naim ne loten arwang suri etingtingin. 21 Ko ni etipatun owra suri tevir, “Nale nga naul ngel musp̃e surir ngel nir nga kammurrarrong nir ngel, lelingen ngel Atua ololir arpelari.” 22 Jinibb jile arunge nale sen nir arres p̃elak, ko bbösa elair e. Ko arwera “Ni evi natu Josep, rreknga?” 23 Ko ni owra lweni tevir, owra “Nurnge erpe kami kapwera nale san nga marok-werai ngel tevi inu, ‘Dokta, kuploli nik lweni kuprres puwomu. Nanu nga kumloli renge Kapaneam nir, kuplolir iel kele renge sisom’. 24 Ko nuwretun nuwrai tevi kami, propet san, orongwos parosuri lat jijle nga mian e. Ko jinibb nga ma renge sisen woswos sete mara-osuri p̃elake. Nanu ngok sete erres. 25 Ko renge weretunen nuwrai tevi kami, nesevin elep renge Isrel nga diwen ser marmij lingir renge daron se Elaeja, renge daron nga naus sete mus renge sia itul totoklai ko renge devje sia kele san, ko numer nga milep renge vanu ngel p̃etp̃eti. 26 Ko Atua sete okoni Elaeja van ji nir san, ejki. Ko okoni ni ma van renge Saripat renge vanu ne Saeton san, evan ji nesevin san nga diwen sen mimij lingi ie. 27 Ko jinibb elep nga marmesi e mesien nga niber mĩimemaul renge daron nga Elaesa mivi propet e renge Isrel, ko nir san sete Elaesa ololi erres luwi, ejki, ko sansan kobbong Neman, nga mivi mẽri Siria.” 28 Ko nir nga marlik renge naim ne loten loloim marunge nanu ngel e ko arlolar lenglenge. 29 Ko artur imare ko arrul totoni Iesu, ko arevei van vare e. Ko arpitevi van renge drromo botwen e nga marloli ngaim ser renge jeljelin, arwera parsir jubble batun puwomu van ngatan e. 30 Ko ni evel rrurrngi bbong livö renge delung nir ko evel asi, evel, setemun arrul totoni.

Iesu oji tweni nemĩin nga marsij renge jinibb san

31 Ko Iesu evan renge Kapaneam e, ngaim ne Galili san. Ko renge nabong ne Sapat evan renge naim ne loten, ko evisviseni jinibb nir. 32 Ko jinibb artaole nevisvisenien sen, suri nale sen nir arrow erres. 33 Ko jinibb san nga nemĩin nga marsij marsisilvi elik ie renge loloim ne naim ne loten. Ko ekail drrelan evan mare lengleng, 34 owra “E! Sev som oto nile iel, nik Iesu ne do Nasret? Nik kuvini nga kuplokloksi kem? Inu nurongwose nik, nik kuvi jinibb on se Atua.” 35 Ko

Iesu otortori owra “Kupmurrarrong, kupsil ivare renge ni!” Ko nemĩn nga mĩisij evireni mẽrnen ewajeni torrlai ngatan renge livö ne nir, ko evel lingi. Ko sete ololi niben sopon esij. 36 Ko bbösa nga milep elair e, ko arsuβsuβe lulweni nir e arwera “Aro, nale sev le ngel? Ni nale sen otutun, muwrai tevi nemĩn nga marsij ko arivare arvesane.” 37 Ko nosβen ne nanu nga Iesu mulolir, jinibb arsuβsuβer owlu jijle renge vanu ne ie nir.

Iesu ololi jinibb elep arres luwi renge mesien ser

38 Ko Iesu eivare renge naim ne loten ko evan renge naim se Saemon e. Ko Saemon βilen lekter emsi e mesien dowalul nga mĩiterter milep, ko arwerai tevi Iesu. 39 Ko ni evan otur mori ji Saemon βilen lekter ko ewer ore mesien dowalul, ko mesien dowalul elinglingi. Ko lekter emra kasi ko ela nanen tevir.

40 Mian ko nial ewaj pini vajin, ko nabong on ser osuw. Ko jinibb nga seler marmesi artektekair vini ji Iesu. Ko elngi nevren nuru renger ko ololi nir jile arres luwi. 41 Ko nemĩn nga marsij arivare lingi nir elep, ko arkail van mare arwera “Nik kuvi Atua Natun!” Ko Iesu otortorir ewer orer owra sete parij, suri arongwose ni evi Mesaea.

Iesu ewerwer renge naim ne loten nir

42 Ko renge nat nga murorpong ko Iesu evel lingi ie ko evan renge lolo merwer e, lat nga nat mubbubbil e. Ko delung arvivitu suri, arpej. Ko daron nga marlesi ko arloli lesi parwer ore ni sete pivel lingir. 43 Ko ni owrai tevir, “Inu ßewerwer ko wor renge nosβen nga mĩirres ne batun vanu se Atua renge ngaim mĩinij kele nir, suri nga nanu ngok ko Atua mukoni inu tweni nga bololi.” 44 Ko ni evel suri ngaim ne Jutia nir, ko evan renge naim ne loten nir ko ewerwer renger.

5

Iesu everuse jinibb nga marwomu marivi jinibb sen nir

1 Renge nabong san ko Iesu ok-tur renge jeli nuwito ne Genesaret (nga nisen tuwen marveruse nuwito ne Galili) ko ok-werwer. Ko delung elep arini mori jin arunge nale se Atua, ko arlilji ni. 2 Ko Iesu elesi dr-rav eru orrerrsi renge jeli deβinan; ko jinibb nga marok-tutumun renge nuru arivel lingi nuru aran arrawe niva ser. 3 Ko Iesu esa van renge dr-rav nen tuwen, nga mivi se Saemon Pita nen, ko owrai tevi ni nga pusoni tweni βisal van ngalu beblen, βisal lingi deβinan. Ko ni esakel renge drrav ko evisviseni delung nir nga martur suri jeli nuwito.

4 Ko daron nga Iesu mĩirij jile, ko owrai tevi Saemon “Kupsu rujoni drrav beblen van renge lat nga nuwi murron e, ko kapjuröni niva se kami van ngatan. Ko kaplesi ko, kaprevei nai vajin.” 5 Ko Saemon owra lweni tevi, “Numal, namβelak elep nata mupong, namβelak rrarren ko sete namla nai sansan rragrrag. Ko suri nik kumwerai, ko inu bololi ta pirpe nga kumwerai.” 6 Ko nir arjuröni niva ser van ngatan renge nuwi; ko arevei lengleng nai, ololi niva ser otomori pimarrerr. 7 Ko aroluve seler nir renge drrav tuwen nen e nga parini parpitevir. Ko nir arini ko arlila tututweni nai re niva van renge nolo drrav e nuru, ko orwun saute vajin, otomori parron e. 8 Ko Saemon Pita etaol lenglengen e ko ejipa ngatan renge ßela Iesu ko owra “Numal wurru kupruj ngasue inu, suri nuvi jinibb nga mẽsij.” 9 Suri ni ko nuru nga morpitevi ni bbösa nga milep elair e renge nga marlesi marevei lenglenge nai mirpel. 10 Ko Jemes ko tasin Jon, Sepeti natun nuru nga morpitevi Saemon, nir jile bbösa elair e. Ko Iesu owrai tevi Saemon, “Sete kupmetutu te. Etipatun le pa ngel, lelingen ngel ko βitajer tevi, nga nik kuprevei vajin

jinibb pirpe nga lelingenok komok-revei nai.”
11 Ko nir arsu e drrav ser van ngaut e, arrerrseni renge deƥinan. Ko arivel lingi, tevi joror jile nir nga marto rengen. Ko arvijuri Iesu, arivi jinibb sen vajin.

Iesu ololi jinibb san nga mimsi mesien nga niber m̃im̃emaul erres luwi

12 Mian ko renge nabong m̃inij kele san Iesu elik renge ngaim san, ko jinibb san nga mimsi mesien nga niber m̃im̃emaul evini. Mesien ngok ololi ƥetƥeti niben jile nir osuwsuw. Ko m̃ernen elesi Iesu ko evini ejipa ngatan jin, ko owra “Wurru poro nga nik kupmarong, ko kuploli inu bowokwok.” 13 Ko Iesu owra “Ejki, numarong le pa. Kupwokwok!” Ko sete eringe mesien sen, esaro elngi nevren rengen. Ko ngavilvilsen mesien nga niber m̃im̃emaul evel lingi ni. 14 Ko Iesu ewer ore ni, owra “Kuplesi sete kupwera nanu pisan tevi jinibb pisan, ko kupvijuri sel som, kupasi ji batu jinibb ne sulsulen ƥilesim. Ko kupla nanu nga Moses muwrai renge nale nesesreien sen tevi ni. Ngok piviseni tevi jinibb nir nga kumwokwok pa.” 15 Ko nosƥen ne sev nga Iesu muloli ok-ruj ma elep renge vanu. Ko delung elep arok-ivel tweni nga parunge ni nale sen, ko pulolir parres luwi renge mesien lele ser nga marmesi e. 16 Ko evi murrun sen nga renge nabong jile ok-ivel lingir, ko ok-san ok-an renge lolo merwer e, ok-lot mun ie.

Iesu ololi jinibb san nga devje niben mimij emaur luwi kele

17 Mian ko renge nabong m̃inij kele san Iesu ok-visviseni jinibb nir. Ko Parasi nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir nga marivel renge ngaim jijle nir ne Galili e vini, ko renge Jutia ko renge Jerusalem kele, arsakel ie. Ko derteren se Iova elep renge Iesu nga puloli lartul nga marmesi parres luwi. 18 Ko jinibb sopor arwosi jinibb san nga devje niben mimij renge maling sen vini, ko arpejpej lat nga parasi van loloim e tevi, parlingi ji Iesu. 19 Ko sete lat san oto nga parasi rengen, ejki, suri jinibb elep ƥelak. Ko arwosi arsa tevi van mare e renge drru naim. Ko arrarre drru naim mare, ko arjurö̈ni ni van loloim e renge livö ne jinibb nir ko renge Iesu non. 20 Ko Iesu etaole nga m̃ilesi nosurien ser ko owrai tevi, “E, m̃erel, nololien som nutlasi tweni pa osuw.” 21 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien ko Parasi nir arrorrmi sarrsarre renge nolor, arwera “Erpese m̃erel m̃irij mirpok? Erij melmelas ko osopsoƥe Atua! Isi orongwos ƥitlasi tweni nololien nir? Atua kobbong esan bbölbböl!” 22 Ko Iesu orongwose norrorrmien ser, ko owrai tevir, “Suri sev kami kamrrorrmi nanu ngel nir renge nolo kami nir mirpok? 23 Evi nanu nga m̃isisarow bbong nga bowrai tevi m̃erel, ‘Nololien som nutlasi tweni pa,’ suri si ƥilesi poro nuwretun rrek nukrekris kobbong? Ko evi nanu nga m̃iterter kele wor asi ngok nga poro bowra ‘Kuptur imare kupla milngom ko kupiel van renge naim som e,’ suri jinibb jijle parlesi lelingen poro piplari pirpe nga mowrai ngok. 24 Ko bololi vajin nanu nga m̃iterter nen, puloli kaprongwose kele nga inu Jinibb Mawos derteren suk otoe renge iel ngatan nga ƀetlasi tweni nololien.” Ko ni owrai tevi m̃er nga niben devjen mimij owra “Nuwrai tevi nik, Kuptur imare kuplai maling som kupwosi, ko kupiel van renge naim som e.” 25 Ko ni otur imare kasi ngavilvil, ko osrövi Atua, ko owosi maling sen ko evel limjer renge nor, evan vare e. 26 Ko jinibb jijle bbösa nga milep elair e ko armetutu elep, ko arsurövi Atua arwera “Aro, lelingen rramlesi nanu nga m̃inijnije san.”

Iesu everus Livae pivijuri ni, pivi jinibb sen

27 Vitunen renge nanu ngel nir,
ko Iesu evel kele, ko elesi jinibb
san nga mok-la nevöt ne takis nga
nisen miwajie Livae, ok-lik renge
naim nga mok-majing rengen. Ko
Iesu owrai tevi “Merel, kup-vijuri
inu ko kupivi jinibb suk.” 28 Ko ni
otur imare, evel lingi joron jile nir
arjipon ko evijuri Iesu.
29 Ko mian ko Livae ololi nanen
nga milep san renge
naim sen nga mĩiaan ore ni e tevi
Iesu. Ko nir elep nga marok-la nevöt
ne takis arini renge nanen, ko jinibb
elep kele wor nga marsakel tevi Iesu
araan korti tevi ni renge tep. 30 Ko
Parasi sopor ko jinibb nevisvisenien
ne nale nesesreien sopor nga marok-
pitevir arwor suri Iesu tevi jinibb
sen nir, arwera “Erpese kami ka-
maan ko kamminmin tevi jinibb nga
marok-la nevöt ne takis nir ko jinibb
nga marsij nir?” 31 Ko Iesu owrai
lweni tevi nir, “Nir nga marres sete
armerreni dokta, ko nir nga bbong
marmesi ko. 32 Ko erpok ko, inu nu-
vini sete nga beveruse nir nga teta-
jer marwera marres, ejki, ko nuvini
tweni bbong beveruse nir nga sete
markerkeris, ko marwer limjere nga
marsij, nga nolor pulululwi.”

Nosusien suri murrun nga parlin-glingi nanen parvil

33 Ko mian ko jinibb sopor arwerai
tevi Iesu “Jon jinibb sen nir arok-
vil tetajer ko arok-lot, ko jinibb se
Parasi kele nir arok-loli erpok; ko
nik jinibb som, erpese maraan ko
marminmin ko setemun marvil?”
34 Ko Iesu owrai tevir owra “Daron
nga jinibb nga mutotko elik vane
renge nanen tevi selen nir, ko kami
kamrrorrmi nga nir parlinglingi na-
nen nga parvil? Ejki rres nawon!
35 Mian ko nabong nen pia-vini va-
jin, ko para-tekai tweni mẽr nga
mutotko jir. Ko ngok ko nir para-vil
ko renge nabong nen nir.”
36 Ko ni owra nale rrongrrongvi
mĩnij nen kele san tevir, owra “Sete
jinibb san orongwos pĩrrerrsi tweni
bebje sunsun nga mimerr sopon
ko puwol ore lat nga mimarrerr
e renge sunsun nga mĩitra e, ejki.
Poro pirpok ko ni olokloksi pa sun-
sun nga mimerr nen; ko sunsun
nga mĩitra nen kele pĩsij, suri be-
bje sunsun nga mimerr nen sete
pusorsan pĩrres tevi. 37 Ko erpel
kele, sete jinibb san orongwos pu-
jongjongi norro nga mimerr van
renge botel nga mĩitra nga marloli
nevlu nanikot e. Poro pirpok ko
norro nga mimerr tut, tuloli nevlu
nanikot nga mĩitra tirrerren ko tiap
rrerrsi, suri etra pĩelak. Ko norro
timejivjiv teplingi tisij, ko nevlu
nanikot kele tisij. 38 Niko norro nga
mimerr parlingi ko wor renge nevlu
nani nga mimerr mimalum mĩirres.
39 Ko sete jinibb san nga mok-mini
norro nga mĩitra emrreni norro nga
mimerr, suri owra ‘Norro nga mĩitra
erres’.”

6

Jinibb se Iesu nir arsesri wene wit renge nabong ne Sapat

1 Mian ko Iesu evel otvi naut ne
wit san renge nabong ne Sapat.
Eptevi jinibb sen nir; ko jinibb sen
nir numer ajir, ko artipatun arsesri
sursele wene wit nir ko arseseir
nga dokolvir parjikie lingir, ko arlair
arurrurroir. 2 Ko Parasi sopor arlesi,
ko arwerai tevi ni, “Kuplesi ta, nir
arloli nanu nga sete mumomsawos
renge nabong ne Sapat!” 3 Ko ni
owrai lweni tevir, “Aro, ejki ma, ko
rreknga ma kami sete kameve renge
Naul On, nanu nga Numal Devet
muloli daron nga nanen ser mijkie,
numer mĩiaji ni ko nir nga marlik
tevi ni? 4 Ni ean renge Naim On
se Atua, daron nga Apiata mivi batu
jinibb ne sulsulen e, ko ni orro tama
niv nga setete erres renge jinibb nga
marivi jinibb nawon parurroi, evi
kis bbong se batu jinibb ne sulsulen
ko. Ko ni elai kele tevi nir nga
marlik tevi arurroi.” 5 Ko Iesu owrai
kele tevir, “Inu Jinibb Mawos nuvi
Numal ne Sapat.”

Iesu ete nevre jinibb san nga mĩikati emetet luwi

6 Mian ko renge nabong ne Sapat mĩinij kele san ko Iesu evan kele
renge naim ne loten pivisviseni
jinibb nir. Ko jinibb san nga nevren
rres mĩikati elik ie renge loloim.
7 Ko renge ie jinibb nevisvisenien
ne nale nesesreien sopor ko Parasi
sopor armeteni suri Iesu eterter nga
poro nga ni puloli mẽr nga nevren
mĩikati nen p̃irres renge nabong ne
Sapat, ko ngok nir partor sweri
nanu san nga parevei Iesu pian
re kot suri. 8 Ko Iesu orongwose
norrorrmien ser, ko owrai tevi mẽr
nga nevren mĩikati, “Kupmera ta,
kupini iel kuptur iel liven womu.”
Ko ni otur imare evan otur liven
womu. 9 Ko Iesu owrai tevi nir, “Inu
numrreni bosusi tevi kami: Renge
devjen ne nale nesesreien, erres nga
parloli nanu nga mĩirres re nabong
ne Sapat? Poro pijki rreknga par-
loli p̃isij? Erres nga parloli jinibb
san p̃irres luwi renge nabong ne
Sapat? Poro pijki ko parlokloksi
jinibb rrek!” 10 Ko Iesu oklu emteni
rrale nir jijle nga martur rrale ni, ko
owrai tevi mẽr nga nevren mĩikati,
“Kup̃ete ta nevrem pimetet.” Ko ni
ete nevren emetet, ko nevren erres
luwi. 11 Ko nir arlolar lengleng
ko arsupsup̃e lululweni tevi nir nga
parloli sev tevi Iesu.

Iesu otobbtobbue jinibb sen esngavöl drromon eru

12 Renge daron nen Iesu otongsa
van mare renge botwen nga pulot,
ko ni elik rrarren renge ie nutpong
san nga mulot van ji Atua. 13 Ko
daron nga nat mĩirin vajin, ko ni
everus jinibb sen nir vini jin; ko
ni otobbtobbu tweni nir esngavöl
drromon eru nga ni mĩilngi niser
marwajie aposol. 14 Nir le niser ngel:
Saemon (nga ni mĩilngi kele nisen
miwajie Pita), ko Antru ni wor tasin,
ko Jemes, Jon, Pilip, Batolomiu, 15 ko
Matiu, Tomas, Jemes nga natu Al-
peas, Saemon nga mivi pati nga
marwera paroji tweni mẽri Rom nir,
ko Jutas nga natu Jemes, 16 ko Jutas
ne Iskariot nga vitunen ko pia-tekai
kerasi Iesu.

Iesu evisviseni jinibb nir ko ololir arres luwi

17 Ko Iesu ojubbul tevi jinibb sen
nir vini ngatan e renge numiv san
ko otur rengen. Ko jinibb sen elep,
ko delung elep ne Jutia ko Jerusalem,
ko nga renge jeljeli dis ngalu renge
Taea ko Saeton. 18 Nir ngel arini
mori jin nga parunge nale sen, ko
ni pulolir parres luwi renge mesien
ser. Ko lartul nga nemĩin nga marsij
marsisilvir, Iesu oji twenir renger ko
ololir arres luwi. 19 Renge meling
jinibb nga milep ngel, nir jijle arok-
wera parjipari Iesu nga puloli dert-
eren sen pian renger, ko pirpok ko
puloli nir jijle parres luwi.

Jinibb nga marongwos parunge p̃irres ko jinibb nga marongwos parunge p̃isij

20 Iesu emteni jinibb sen nir
ko owra “Neiren renge kami nga
kamivi ƀeres; batun vanu se Atua
evi se kami. 21 Neiren renge kami
nga numer mĩiaji kami lelingen ngel;
mian ko kami kapa-up. Neiren
renge kami nga kamting lelingen
ngel; mian ko kapa-ir ko, kapa-men.
22 Neiren renge kami renge daron
nga poro jinibb nir arlesi nga kamivi
jinibb se inu Jinibb Mawos, ko arun-
gasi kami vajin, ko arla nale otot tevi
kami, ko arsoni tweni kami renge
gortien ser, suri bbong inu. 23 Kap̃ir
renge nabong nen daron nga nanu
ngok nir parpelari, ko kaprowrow e
neiren, suri nowli kami elep renge
melrin. Suri renge sel mawos ngok
ko pa ƀirterawarreng ser arloli tevi
propet nga tuwi nir.

24 “Ko esij wor elep niko renge
kami nga joro kami milep lelingen
ngel, suri kamlik pa renge mauren
nga mimalum, ko sete kamrongwos
kaplik kele mun pirpok re melrin.
25 Ko esij wor elep niko renge kami
nga kamup mĩirres lelingen ngel;

suri mian ko numer p̃iaji kami. Esij wor elep niko renge kami nga kammen lelingen ngel; suri mian ko kapting ko kaptaur. 26 Esij wor elep niko renge kami nga jinibb nir marsupsup̃e kami kamrres lelingen ngel, suri apu ser kele tuwi arok-loli sel mawos ngok ko pa tevi propet ne gerisen nir, arsup̃er arwera nawon arres.

Kapmerreni devje nuval se kami

27 “Ko inu nuwrai tevi kami nga kammurrarronge inu: Kapmerreni devje nuval se kami, kaploli p̃irres tevi nir nga marungasi kami. 28 Kaprij p̃irres tevi nir nga marij m̃isij tevi kami, ko kapverus van ji Atua suri nir nga marungasi kami. 29 Poro jinibb pisan puwje vasum devjen, ko nik sete kupwuje lweni kele, ko kuplinglingi kele ma vasum devjen tevi puwje kele. Ko poro jinibb pisan p̃ilai tweni kot som, ko kuplinglingi ni p̃ila kele sunsun som.

30 “Kuplai tevi m̃er nga mungonim, ko m̃er nga m̃ilai jorom, sete kupwera p̃ila lweni kele tevim. 31 Erpe nga kami kammarong nga jinibb parloli nanu tevi kami, ko kami vajin kaploli pirpok tevir.

32 “Poro kami kapmerreni jinibb nga bbong marok-merreni kis kami, ko erpese? Iok sete evi nanu san, suri jinibb nga marsij kele arok-merreni nir nga marok-merrenir. 33 Poro kapok-loli p̃irres tevi kis bbong nir nga marok-loli m̃irres tevi kami, ko erpese? Iok sete evi nanu san, suri nir nga marsij kele arok-loli kobbong erpok. 34 Ko poro kaplai tevi nir kis bbong nga parkele lweni ko, ko erpese? Iok sete evi nanu san, suri nir nga marsij kele arok-loli bbong erpok tevi nir lululwi nga parok-kele lweni pusorsan. 35 Ko kami ma kapmerreni ko wor devje nuval se kami ko kaploli p̃irres tevir, ko kaplai tevi nir nga sete kaprrorrmi parlai lweni kele. Ko niko kami nowli kami pilep, ko kami kapivi Atua ne Drromsen Mare natun; suri ni erres tevi nir nga sete marok-wera erres tevi, ko nir nga marsij. 36 Kaprrorrmi jinibb nir, pirpe Tata se kami orrorrmir.

Sete kapwer lokloksi jinibb pisan

37 “Sete kapwer lokloksi jinibb pisan kapwera esij, pijki, ko Atua vajin sete pia-wera kami kamsij. Kami kaptelasi tweni nololien se jinibb m̃inij nir, ko Atua vajin p̃itlasi tweni nololien se kami. 38 Kaplai joro kami tevi jinibb m̃inij nir, ko Atua pia-kele lweni tevi kami; pijvi puwun saut p̃irres, puni van ngatan, pusurrsurrngoni p̃ij p̃irres, pijvi kele puwun saut, ko pimejivjiv nawon vajin.”

Murru kami pumomsawos p̃irres

39 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi m̃inij kele san tevir owra “Metrrorr sete orongwos puwowomue metrrorr piptevi renge sel, ejki. Poro pirpok ko nuru korti pora-vitan van ngatan renge nolo bbulwil! 40 Ko erpok kele, m̃er nga marvisviseni ni sete orongwos p̃iasie jinibb nevisvisenien sen van mare e; pian pijpari wor pusuw ko renge marvisviseni, ko ngok ko ea-sorsan ko vajin tevi jinibb nevisvisenien sen. 41 Ko erpese kumlesi nate nato nga tuwam m̃ikrae re nolo ƀelan, ko sete kulesi suri nate buluk nga milep nga nik kumkerae re nik nolo ƀelam?A 42 Ko poro pirpok, ko nik kupwerai pirpese tevi tuwam, ‘Tuwak, kuplinglingi ƀesre tweni nate nato nga kumkerae re nolo ƀelam,’ daron nga nik sete kumleslesi nate buluk nga milep nga nik kumkerae re nik nolo ƀelam? O, nik nga kumiel renge sel eru, tukbböt re aseni ni ƀelan tuloli ni ƀelan turro tiasi! Womujnen kupsere tweni nate buluk nga milep nga nik kumkerae re nolo ƀelam jile pusuw, ko kuplesi nolo ƀelam owokwok erres,

A **6:41** Erpe iel, Luk osp̃e suri nanu nga muto re mete jinibb, ko kem namrieni nga namvijuri murrun ne rijen ne nale nga iel.

ko kurongwos kupa-sere tweni vajin nate nato nga tuwam m̃ikrae mibbölji ƀelan.

Nai ko wenen nir

43 “Nai nga m̃irres san sete orongwos piwen wenen nga m̃isij, ko nga m̃isij sete orongwos piwen wenen nga m̃irres. 44 Nai jijle arongwose renge wener. Jinibb sete orongwos pian p̃itawe wene nitapol renge ga moku, ko sete orongwos p̃itawe wene drra renge duru molulu. 45 Ko erpok ko, jinibb nga m̃irres ok-wera tweni nanu nga marres nga mok-rrorrmir marto renge nolon; ko jinibb nga m̃isij ok-wera tweni nanu nga marsij nga mok-rrorrmir renge nolon. Suri sev nga muwun saut renge nolo jinibb, niko marpelpelari renge jingo jinibb mok-wera tutwenir.

Jinibb eru nga morili naim

46 “Erpese kami kamveruse inu m̃irres, ‘Numal, Numal,’ ko setete kamok-loli suri nanu nga mowrai tevi kami? 47 Nir jijle nga marini jik, ko marunge nale suk nir ko marlolir surie, inu beviseni tevi kami nir arirpe isi. 48 Nir arirpe jinibb san nga m̃ili naim sen renge dan nga m̃iterter m̃irres. M̃ili jile musuw vajin, ko mian ko daron nga naus mus ko nuwi muwlu ko miveji naim nen, ko sete ototo, suri eli pa eterter jile erres. 49 Ko m̃er nga ma murnge nale suk ko sete mulolir, ni erpe m̃er nga m̃ili naim sen renge dan malum; ko sete eli nabur nen nir aran ngatan, arun jipoj nawon. Ko daron nga nuwi muwlu muti naim nen, ko evitan van ngatan, ko omosoksok p̃etp̃eti.”

7

Iesu ololi jinibb ne majingen san erres luwi

1 Daron nga Iesu musuw renge nale sen, ko evel van renge Kapaneam e. 2 Ko renge ie, batu jinibb ne nuval san se m̃eri Rom nir, jinibb ne majingen sen san nga mimrreni milep emsi lengleng, otomori pimij. 3 Ko ni ornge nga Iesu m̃ilik ie, ko ni okoni ƀirterawarreng ne Isrel sopor paran parwerai tevi ni nga ni pivini puloli jinibb sen p̃irres luwi. 4 Ko nir aran ji Iesu ko arngoni tertere nga ni pian, ko arwerai tevi, “Ni evi m̃er nga m̃irres p̃elak. Kupini ko wor kuploli nanu nga muwrai ngel. 5 Ni emrreni jinibb ne vanu se kerr nir, ko ni eli naim ne loten se kerr.” 6 Ko Iesu eptevir aran.

Ko daron nga martomori parjipari naim nen, ko batun ne jinibb nuval okoni selen sopor arivel tersele aran jin, nga parwerai tevi, “Numal, sete kuplokloksim. Inu sete nurres nga kupini renge loloim suk. 7 Ko inu kele nurrorrmi sete erres nga inu bevinuk jim. Ko kupwerai bbong nale, ko jinibb ne majingen suk p̃irres luwi. 8 Suri jinibb nga marlelep renge inu arlingik renge derteren, ko arlingi kele jinibb nuval arlik tevik. Ko poro bowrai tevi nga ngel ‘Kupan,’ ko ni pian ko wor, ko poro bowra tevi nir san kele, ‘Kupini,’ ko ni pivini ko wor; ko poro bowrai tevi jinibb ne majingen suk san, ‘Kuploli nanu ngel’, ko ni puloli ko wor.” 9 Ko Iesu etaol lenglenge nale ngel nir daron nga murnger e. Ko erieni oklu emteni delung nga marvijuri, ko owra “Nuwrai tevi kami, sete nulesi nosurien nga milep mirpel wor san, ejki. Renge Isrel kele ejki rres nawon.”

10 Ko jinibb nga batu jinibb ne nuval nen mukonir arluwi van renge ngaim; ko arlesi nga jinibb ne majingen nen erres pa osuw.

Iesu ololi bipiwarreng san nga mimij emaur luwi

11 Musuw vajin ko sete epriv ko Iesu evan kele renge ngaim nga welili san nga nisen Naen. Ko jinibb sen nir arpitevi ni, ko delung elep kele wor arpitevi ni. 12 Ko daron nga maran mori renge ngaim nen metali ne naworr nen, ko arlesi jinibb sopor marwosi tweni bipiwarreng san

nga mimij, paran partevni. Bipiwarreng wel nen, tasu sen diwen sen emij lingi pa osuw, ko vinnen natun sansan wel nen ko pa. Ko delung elep nga renge ngaim nen arpitevi vinnen. 13 Ko daron nga Numal m̃ilesi vinnen, ko orrorrmi lenglenge, ko owrai tevi owra “Sete kupting te pijki.” 14 Ko oruj van mori ko ejpari drrav nga mimatur rengen, ko jinibb nga marwosi artur murrong tevi. Ko owra “Nanwarreng, nuwrai tevim, kupmera!” 15 Ko m̃er wela nga mimij emra ko elik, ko erij luwi. Ko Iesu ela lweni m̃er wela tevi tasu sen.
16 Ko jinibb jijle nolor arwun saute metutuen. Ko arsurövi Atua arwera “Propet nga milep san otur imare renge livö renge kerr!”, ko arwera kele “Atua evini nga p̃ila mauren tevi jinibb sen nir.”
17 Ko nosp̃en ne sev nga Iesu muloli ngok, jinibb nir arsupsup̃e owlu p̃etp̃eti renge Jutia ko renge vanu jijle nga marto rrerrale ie.

Jon Baptaes osusi rongornge tevi Iesu

18 Jon jinibb sen nir arsup̃e suri nanu ngel nir tevi, ko ni everuse jinibb sen eru orini jin. 19 Ni owrai tevi nuru poran ji Numal porwerai tevi, “Jon owra ‘Nik kuvi pa m̃er nga pivini le, rreknga kem nabtiriv malume san kele wor?’ ” Ko ni okoni tweni nuru.
20 Daron nga morini ji Iesu ko orwerai tevi, “Jon Baptaes okoni komru owra nobor-susi tevim, ‘Nik kuvi pa m̃er nga pivini le, rreknga kem nabtiriv malume san kele wor?’ ”
21 Ko renge daron nen ni ololi nir elep nga marmesi mesien lele nir arres luwi, ko ololi nem̃in nga marsij arivare arwolu lingi jinibb nga marsisilvir, ko ololi nir elep nga meter marrorr arkulkulu luwi erres. 22 Ko ni owra lweni tevi laru nga Jon mukoni nuru, owra “Koporvijuri lweni sel se kamru, koporluwi ko kopor-werai tevi Jon isev nga komor-lesir ko komor-runger: Metrrorr nir arkulkulu luwi erres, naroj nir arivel luwi erres, niber m̃im̃emaul nir arwokwok luwi, borwon nir arongrong luwi erres, jinibb nga marmij armaur luwi kele, ko b̃eres nir arwerwer renge nosp̃en nga m̃irres tevir. 23 Ko inu nuwrai erpel, neiren renge m̃er nga sete m̃ilesi nanu san renge inu nga puloli ni purnge p̃isij rengen.”

Iesu osp̃e suri Jon Baptaes mauren sen

24 Daron nga jinibb nga Jon mukoni nuru morivel lingir, ko Iesu etipatun osp̃e suri Jon tevi delung nir, owra “Bonevis daron nga kamiel tweni Jon renge lolo merwer e, kamwera kaplesi sev ko? Mavir san nga ling muwi petpate m̃ia?
25 Ia, kaman kamwera kaplesi sev ko? Jinibb san nga muri sunsun nga m̃imau m̃irres? Ejki rres nawon. Lartul nga maruri sunsun nga mirpok araan erres ko arlik renge laut se numal nir. 26 Ia, ko kami kamwera kaplesi sev? Propet san? O-o, ko inu nuwrai tevi kami, ni elep asi wore propet. 27 M̃erel ko Naul On muli suri nga Atua muwra ‘Kapmurrong, bokoni jinibb suk san nga puwowomu re Mesaea ko puloli sel se ni pimetet.’ 28 Ko inu nuwrai tevi kami, Jinibb jijle nga mariak renge iel ngatan, sete san elep asie Jon. Ko m̃er nga ma muwelili renge batun vanu se Atua ko, ni elep asi wore Jon.” 29 Ko delung nir ko jinibb nga marok-la nevöt ne takis nir, daron nga marunge ko arir ko arsurövi Atua. Suri nir arpaptaes pa renge baptaesen se Jon. 30 Ko Parasi nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir armusus parvijuri sel se Atua nga muloli pa tevir, suri armusus parpaptaes bonevis renge baptaesen se Jon.

Iesu erij tere jinibb nir nga renge daron sen

31 “Sev ko niko bowra viringsi dul nga lelingen ngel e nir? Ko nir arirpese le? 32 Nir arirpe bipiwarreng sopor nga marlik renge mesa

nga m̃irres sopon, ko markikail marververuse seler nir parini jir partetnij; arwera ‘Namuwi nabbu tevi kami, ko kammusus kapsew; ko namla nubo ne mijen, ko kammusus kapting. Kammusus kaptetnij detnijen ne neiren, ko detnijen ne dauren.’ 33 Ko erpok, kami dul nga lelingenok kami kele kammususe murru komru kes, Jon Baptaes ko inu. Jon Baptaes evini ko eaan wowarreng bbong, ko sete ok-mini norro; ko kami kamwera ‘Nem̃in nga m̃isij elik rengen.’ 34 Ko inu Jinibb Mawos nuvini ko nomok-aan ko nomok-minmini norro, ko kami kamwera ‘Kaplesi leorr lep ko lemni kis norro. Ni evi sele jinibb nga marok-la nevöt ne takis nir ko jinibb nga marsij nir.’ ” 35 Ko Iesu owrai tevir, “Ko norongwosien sete eplari re sel sansan, eplari wor re sel elep ko. Ko komru Jon, komru kes nomor-vijuri.”

Nesevin nga m̃isij san

36 Ko mian ko Parasi san everuse Iesu nga pian p̃iaan tevi. Ko Iesu evan renge loloim se Parasi nen, ko esakel ngatan ko eaan tevi. 37 Ko nesevin san nga renge ngaim nen nga mauren sen m̃isij ornge nga Iesu m̃ilik renge naim se Parasi nen m̃iaan tevi. Ko vinnen ela botel senta san nga nowlin elep. Ko botel nen arloli nevöt e san nga nisen alapasta.
38 Ko vinnen evini otur renge ƀela Iesu renge duren ko eting, ko suwen meten arjumjum van renge ƀela Iesu. Ko ela rao batun ko etwasi ƀela Iesu e, ko orromji ƀela Iesu, ko ejvi senta renge ƀelan. 39 Parasi nga miveruse Iesu nga pivini p̃iaan tevi m̃ilesi, ko orrorrmi renge nolon owra “M̃erel poro weretunen pivi propet, ko purongwose ko nesevin nga mirpese le ngel nga mijpari. Nesevin ngel evi vin nga m̃isij!” 40 Ko Iesu owra lweni tevi, “Saemon, inu nuwra bowra nanu le san ngel tevim.” Ko Saemon owra “Numal, kupwerai ko wor.” 41 Ko Iesu owra “Numal san, jinibb eru orloli nivnon jin. Ngok nuru tuwen ela nevöt evi ongut valim (500) jin nga muloli nivnon e. Ko nuru tuwen nen ela nevöt ngavöl elim (50) jin nga muloli nivnon e. 42 Mian ko nuru korti sete orviter nga porkele lweni tevi. Ko ni erres tevi nuru, elinglingi nivnon nen nuru korti orjipon, setemun porkele. Ko renge nuru ngok, nuru ngabes nen ko pimrreni wore ni p̃iasi jer renge nuru?” 43 Saemon owra lweni tevi, “Inu nurrorrmi nganga muloli nivnon mileplep nen ko jin, ni ko pimrreni p̃iasie wor.” Ko Iesu owra lweni tevi, “Kuwra momsawose erres.” 44 Ko ni erieni emteni nesevin ko owrai tevi Saemon, “Kulesi vinel? Inu nuvini renge naim som, ko nik sete kutkaik erres, sete kurrawe ƀelak. Ko vinel ma errawe ƀelak e suwen meten, ko etwasi jomro batun e ƀelak nuru ormes. 45 Nik sete kurromji inu, ko vinel ma daron nga mevini loloim e ko orromji ƀelak, sete omosie. 46 Nik sete kujvi oel renge inu batuk, ko vinel ma ejvi senta nga m̃irresrres asi oel renge inu ƀelak. 47 Ko suri mirpel ngel ko niko nuwrai tevi nik, nololien se vinel nga muwun saut nutlasi twenir pa, niko mimrreni inu milep suri. Ko isi ko nga murrorrmi nololien sen muwelili bbong, poro m̃etlasi tweni ni, pimrreni inu bbong puwelili rrek.” 48 Ko Iesu owrai tevi nesevin nen, “Nololien som nir nutlasi twenir pa osuw.” 49 Ko nir nga marsakel tevi nga maraan tevi arrorrmi lweni e lolor arwera “M̃erel evi jinibb sev le nga orongwos p̃itlasi tweni nololien nir?” 50 Ko Iesu owrai tevi nesevin “Nosurien som ololi nik kumrres luwi. Kupiel, kupluwi renge demat.”

8

Nesevin nga marok-pitevi Iesu

1 Nanu ngel nir arasi osuw, ko renge vitunen sopon vajin ko Iesu otutur sopon evan renge ngaim nga marlelep nir ko renge ngaim nga wewarreng nir. Ko ni ewerwer renge

nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb nir, ko jinibb sen nir esngavöl drromon eru arpitevi ni. 2 Ko nesevin sopor nga nem̃in nga marsij marivare lingir, ko sopor nga marres luwi pa renge mesien ser nir, ngok Merri ne Maktala, nga nem̃in nga marsij ebut marwolu lingi pa musuw, 3 Ko Joana nesen se Kusa nga mivi jinibb san ne majingen se Numal Erot, ko Susana, ko nesevin elep kele wor nga marokla joror tevi Iesu ko jinibb sen nir.

Nale rrongrrongvi ne m̃er nga m̃ijijreni jelangin

4 Mian ko delung elep ne ngaim lele nir arini arkorti ji Iesu. Ko ni owra nale rrongrrongvi san tevi nir, owra 5 “Jinibb nga mok-jijreni jelangin evan nga p̃ijijreni. Ko daron nga m̃ijijreni e, ko jelangin sopor arwij asi van renge dan ne sel e, ko jinibb arivel rer ko arverasi lokloksir, ko numön arow vini ko artasi twenir. 6 Ko sopor kele arwij asi van renge dan ne jerev e; ko daron nga maretiv imare ko armeli ngavilvil, suri lap̃er sete ejpari nuwi te ejki. 7 Ko sopor kele arwij van renge liven ne lolo moku, ko daron nga moku m̃iejal mimaur orer, ko emelngir, sete armaur. 8 Ko sopor ma arwij van renge dan malum nga m̃irres, ko aretiv armaur erres ko arwen, wener ongut (100).” Ko Iesu ekail owra “M̃er nga boron mutoe purnge re nolo boron!”

Iesu owra tweni omomsawos erpese nga ni mutuw nale rrongrrongvi

9 Ko jinibb se Iesu nir arsusi tevi ni, arwera “Nale rrongrrongvi ngel owra puwra isev ko?” 10 Ko ni owrai tevir owra “Kami ma arlai tevi kami nga kaprongwose nanu nga marto teptepi renge batun vanu se Atua. Ko nale rrongrrongvi ma arlai tevi nir jijle ngok nga parlesi, ko sete parlesi wose, ko parunge ko sete parongwose; suri batur eterter ko armusus nolor pulululwi.”

Iesu owra tweni vajin nale rrongrrongvi lat nga muto suri

11 “Nale rrongrrongvi nen, nile erpel ngel. Jelangin nen evi nale se Atua. 12 Ngok, jelangin nga marwij van renge dan ne sel arirpe jinibb nga marunge nale, ko demij mivini m̃ila tweni renge nolor, nga puloli nir sete parosuri ko sete parmaur. 13 Ko jelangin nga marwij van renge dan ne jerev arirpe jinibb nga marunge nale, ko arir nga parlai. Ko norrorrmien nen nga pirpe lap̃e nai nga purrul totkoni renge nolor ejkie. Arosuri beblen, mian ko sete epriv daron nga nanu nga purrowrrowe mivini, ko arvitan. 14 Ko jelangin nga marwij van renge lolo moku arirpe jinibb nga marunge nale, ko marvijuri suri wor sel ser; ko norrorrmien ser, ko joror nir, ko nanu lele nga marmerrenir renge mauren ser nir armelngir, ko sete arwen e wenen nga marres sopor. 15 Ko jelangin nga marwij van renge dan malum nga m̃irres, arirpe jinibb nga nolon muwretun ko m̃irres, ornge nale ko otori eterter ejpari nga m̃ilai wenen.

Laet nga marteplis ore biles e

16 “Sete jinibb san orrungsi laet ko p̃ila biles piteplis ore e, rreknga p̃ilai p̃ilngi renge melve maling, ejki rres nawon. P̃ilngi ko wor mare renge lat nga mok-jinget rengen. Ko ngok jinibb nga parini renge loloim parlesi moron. 17 Nanu san sete orongwos piteptepi rragrrag nga sete piapelari limjer, rreknga nanu tama san nga muto silsilveni nga sete orongwos piplari renge moron, ejki rres nawon. Nanu jile nga marirpok parpelari ko wor renge moron.

18 “Kapmetmet renge nale suk nga kami kamok-runger. Poro nga jinibb pisan putor totonir, ko ngok m̃ernen Atua p̃ilai kele ko wor tevi. Ko poro jinibb san setete putori totonir, ko ngok m̃ernen Atua p̃ilai tweni ko ji ni sev nga murrorrmi mutori totoni.”

Iesu tasu sen ko tasin nir arini parlesi ni

19 Iesu tasu sen ko tasin nir arini
nga parlesi ni; ko sete arongwose
paran jin mori te ejki, suri nga
delung elep p̃elak. 20 Ko arwerai
tevi Iesu, “Tasu som le ko tasim,
nir le ngel vare armerreni parlesi
nik.” 21 Ko Iesu owra lweni tevi nir,
“Tasu suk ko tasik nir arivi nir nga
marunge nale se Atua ko marosuri.”

Iesu ewer ore ling serser nga mitewut milep san renge nuwito

22 Mian ko renge nabong san,
Iesu owrai tevi jinibb sen nir, “Kerr
puwlu asi van renge devje nuwito
e.” Ko nir arsa re drrav ko arwolu
van. 23 Ko daron nga marwolu e,
ko Iesu ematurrwel. Ko ling serser
nga milep san etewut eterter vini
re nuwito, ko ejpari drrav ser. Ko
nuwi ejvijvi van renge nolo drrav,
ko dungun elep nga elep; otomori
parron, ko nolor opotpot e elep.
24 Ko aran ji Iesu ko arwuni arwera
“Numal! Numal! Rrapmij le pa!”
Ko ni emra ko ewer ore ling ko
daptap ne nuwi nga marbburbbur
milep marjivjivi vini re drrav, ko
nuru korti ormosi orsuw. Ie omol
nawon vajin. 25 Ko Iesu owrai tevir,
“Nibeni le nosurien se kami?” Ko nir
armetutu ko artaol lengleng, ko ar-
werwerai tevi nir lululweni arwera
“Isi le ngel, ni ewer ore ling ko nuwi
ko nuru orunge ni?”

Iesu oji tweni demij nir renge jinibb ne Gerasa san

26 Ko nir arwolu toku renge
bongsin san renge vanu se m̃eri
Gerasa nir renge nuwito. Ko Galili
oto luwi van devjen e renge bongsin
nen. 27 Ko daron nga Iesu mu-
jubbul mian ngaut e, ko jinibb ne
ngaim nen san evel vini ko esewute.
Mernen demij arsisilvi, ko epriv
pa nga sete mun ok-uri sunsun;
ko setemun elik renge ngaim, ko
ok-lik pa renge dubb ko, lat nga
martivtavin e. 28 Ko daron nga
m̃ilesi Iesu ko ekail van mare ko
ejipa van ngatan renge non, ko erij
drrelan ean mare jer owra “Sev
som oto ni le iel, nik Natu Atua ne
Drromsen Mare? Nungoni tevi nik
sete kuplokloksik!” 29 Owrai erpok
suri Iesu owrai pa tevi nem̃in nga
m̃isij pivare lingi m̃ernen. Nabong
elep bonevis mivini mijpari lelin-
genok nga nem̃in nga m̃isij mok-
wowomue. Ko ewretun jinibb nir
arsere nevren nuru ko ƀelan nuru
tevi dil delrrurr nir, ko ni ok-
rrerrersir armotot. Ko nem̃in nga
m̃isij okjeli van lolo merwer e. 30 Ko
Iesu osusi tevi, “Nik nisem si?” Ko
owra “Delung,” suri demij elep ar-
sisilvi ni. 31 Ko demij nir arngoni
tevi Iesu arwera “Warru sete kup-
koni kem naban renge bbulwil nga
nabbön mijkie, pijki!”

32 Ko renge ie meling ƀerp̃er nga
milep san arok-susung bbong renge
jeljeli botwen. Ko nem̃in nga marsij
arngoni tevi Iesu nga ni p̃ilinglingi
nir parsilvi ƀerp̃er nir. Ko ni el-
inglingir. 33 Ko nem̃in nga marsij
arivare lingi m̃er nga ko aran arsilvi
ƀerp̃er nir. Ko ƀerp̃er nir arwolu
jubbjubbul van renge jeljeli nuwito
ko arowrow jubbjubbul van ngatan
e renge nuwito, ko arron.

34 Ko daron nga lartul nga
maruwngani ƀerp̃er maroka-lesi
sev nga miplari, ko arwolu van
arwerai renge ngaim nga milep
ko ngaim nga wewarreng nen nir.
35 Ko jinibb ne ngaim nen nir arivel
tweni van, parlesi isev nga miplari
nen. Ko arini ji Iesu ko arlesi m̃er
nga nem̃in nga marsij marivare
rengen elik ngatan renge ƀela Iesu.
Norrorrmien sen erres vajin, ko ori
vajin sunsun. Ko daron nga marlesi,
ko nir jijle armetutu lengleng. 36 Ko
nir nga marlesi nanu ngel nga Iesu
muloli arsup̃e suri tevir erpese nga
Iesu muloli pa m̃er nga nem̃in nga
marsij marsisilvi m̃irres luwi. 37 Ko
nir jijle nga marlik renge Gerasa
ko nga marlik rrerrale ie arsurtoni
tertere Iesu pivel lingi vanu ser, suri
armetutu elep. Ko Iesu evan esa van
renge drrav, ko drrav etipatun nga

puwlu. 38 Ko m̃er nga nem̃in nga marsij marivare lingi ongoni tevi Iesu nga poro nga ni piptevi ni. Ko Iesu okoni lweni owra 39 “Kupluwi van renge ngaim som e, ko kupwera sev nga Atua muloli pa tevim.” Ko m̃ernen evan renge ngaim jile nir ko osp̃e suri sev nga Iesu muloli tevi ni.

Iesu ololi nesevin san nga drran muto m̃isij erres luwi, ko nesenwarreng san emaur luwi kele

40 Daron nga Iesu mian mijpari renge devje nuwi e, ko delung nir artur terai ko pa parwera erres tevi ni renge nga mivini, suri nir artiriv ko pa terai. 41 Ko jinibb san nisen Jaeras, evi jinibb nga mok-metmete naim ne loten, ni evini ji Iesu ko ejipa van ngatan renge ƀela Iesu ko ongoni tertere nga Iesu pivini renge naim sen. 42 Ni natun sansan bbong, ko evi nesevin, sian esngavöl drromon eru. Ko vin wel nen ematur renge maling, otomori pimij pa. Ko daron nga Iesu mian e ko delung elep arvijuri suri ni ko arlilji ni.

43 Ko nesevin san nga mesien se nesevin nir ololi tetajer renge sia esngavöl drromon eru. Vinnen olokloksi p̃etp̃eti joron nir nga m̃ilngir tevi dokta nir, ko sete san orongwos puloli ni p̃irres. 44 Ko vinnen esilvi delung nir renge Iesu duren vitu nen e, ko evini morie, ko ejpari bongsi sunsun sen. Ko ngavilvil mesien nga muloli vinnen drra nen emes evesane. 45 Ko Iesu owra “Isi mijparik?” Ko nir jijle arwera ejki, arvilvil ore. Ko Pita owra, “Numal, delung elep arututir mori nik ko arliljim.” 46 Ko Iesu owra “Ejki, san wor ejparik, suri nurnge renge nibek nga derteren evel lingik.” 47 Ko vinnen elesi nga nanu nga muloli oto pa limjer, ko eririr lengleng ko evan ko ejipa ngatan renge no Iesu, ko ewer telasi renge no delung nir sev ko ololi nga ni mijpari Iesu bongsi sunsun sen, ko erpese nga ni m̃irres ngavilvilsen. 48 Ko Iesu owra tevi, “Natuk, nosurien som ololim kumrres jile. Kupiel renge demat.”

49 Ko daron nga mok-rij malum e, ko jinibb san evel ko ewit lengleng renge naim se Jaeras vini, ko owrai tevi Jaeras, “Natum nesenwarreng emij pa osuw. Kuplinglingi Numal, sete kupkarkar rengen.” 50 Ko Iesu ornge, ko owrai tevi m̃ernen “Sete kupmetutu, sansan kobbong kuposuri, ko nesenwarreng pimaur luwi ko.”

51 Ko daron nga marini renge naim e ko Iesu ewer ore jinibb nir san sete pivijuri van loloim, sansan kobbong Pita ko Jon ko Jemes ko tata se nesenwarreng ko tasu sen wor. 52 Ko jinibb nir artengsi vin wel nen, drrelar elep. Ko Iesu owra “Sete kapting, nesenwarreng sete emij te ejki, ematur kobbong.” 53 Ko lartul nen nir armen keraji e, suri arongwose nga nesenwarreng wel nen emij pa osuw. 54 Ko ni esaro ko orrul re nevre nesenwarreng ko everuse owra “Nesenwarreng, kuptur imare!” 55 Ngavilvilsen mauren sen olwi van rengen ko otur imare. Ko Iesu owrai tevir nga parla nanen sopon tevi purroi. 56 Ko tata sen ko tasu sen bbösa nga milep elai nuru e. Ko Iesu ewer ore nuru nga sete porwerai nanu ngel tevi jinibb pisan, pijki.

9

Iesu okoni jinibb sen esngavöl drromon eru aran parwerwer

1 Ko Iesu everus kortoni jinibb sen esngavöl drromon eru arini korti jin, ko ela derteren tevir nga paroji tweni nem̃in nga marsij nir, ko parloli jinibb nga marmesi nir parres luwi renge mesien ser nir. 2-5 Ko ni ewer orer owra “Sete kaptori nanu pisan renge nivelen se kami renge sel, pijki; nejipjip pijki, narr pijki, nanen pijki, nevöt pijki; ko sete kaptori sunsun pieru. Ngabe nga kami kapan rengen, kapan renge naim, ko

kaplik renge naim nen ko pa pijpari daron nga kapiel e. Ko poro renge ngaim san jinibb nen nolor p̃iterter, sete parlai kami pijki, ko ngok daron nga kami kapiel lingi ie, erres kapwirrwirrleni tweni maw nga muto re but se kami, nga piviseni tevi nir nga marloli m̃isij." Ko ni okonir van parwerwer tevi jinibb nir suri batun vanu se Atua, ko parloli jinibb nir nga marmesi parres luwi renge mesien ser nir. 6 Ko nir arivel lingi, aran renge ngaim nir ko arwerwer renge nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb nir, ko renge iok jile arloli jinibb arres luwi.

Numal Erot Antipas osp̃e suri Iesu

7 Ko Erot Antipas evi numal ne Galili, ko ornge nanu nga marpelari ngok nir nga Iesu mulolir. Ko nolon ekarkare elep, suri ornge jinibb sopor arwera "Ngok Jon Baptaes ko otur imare luwi renge mijen." 8 Ko nir sopor arwera "Elaeja ko miplari ngok," ko nir sopor kele arwera "Propet ko san nga tuwi emaur luwi kele." 9 Ko Erot owra "Jon Baptaes, inu nuta otvi pa batun, ko si kele le ngel, nga inu mornge kele nanu ngel kele nir suri mirpel?" Ko ni emrreni lenglenge p̃ilesi Iesu, p̃ijiljilwer sopon tevi.

Aposol se Iesu nga mukonir maran marwerwer arlululwi vini jin

10 Ko aposol nir, daron nga marlulwi vini ji Iesu, ko arsup̃e suri sev nga marlolir tevi ni. Ko ni eptevir arsan aran renge ngaim e san nga nisen Betsaeta. 11 Ko delung arongwose, ko arvijuri suri ni; ko ni owra erres tevi nir, ko osp̃e suri batun vanu se Atua tevir, ko ni ololi nir sopor nga marmerreni parres luwi arres.

Jinibb evi nuvasngavöl valim (5000) Iesu ela nanen tevir

12 Ko nat erivriv pa otomori nial piwaj pini, ko jinibb sen nir esngavöl drromon eru arini jin ko arwerai tevi ni, "Kupkoni tweni jinibb nir parivel, ko paran renge ngaim nga wewarreng nir ko ngaim nga marlelep nga marto karkar ngok nir, ko parmatur ko parla nanen ser. Suri iel lat nga rramlik e ngel evi lolo merwer le." 13 Ko ni owrai tevir, "Kami ko kapla nanen tevir parurroi." Ko nir arwerai tevi, "Kem namtori bbong niv elim ko nai eru. Ko poro pirpok ko kem naban nabwuli nanen ser kele wor, suri delung." 14 Suri jinibb elep, evi nuvasngavöl valim (5000) totoklai nga marlik ie marunge nale se Iesu. Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir, "Kaploli jinibb parlik ngatan pivi meling. Ko kaplingi nir pingavöl pilelmi (50) parlik renge meling sisamis."

15 Ko nir arloli surie erpe nga muwrai ngok, arloli arlik ngatan. 16 Ko Iesu ela niv nga elim nga nir ko nai nga eru nga ko esarrerr imare emteni melrin, ko olot erij erres surir; ko obbri otvi niv nga nir ko nai nga nuru, ko elai tevi jinibb sen nir. Ko nir arlilai tevi jinibb nir. 17 Ko nir jile arurroi, ko nir jile arup. Ko jinibb se Iesu nir arsere lweni bebje niv nga marurroi linglingir ko nai nga marurroi linglingir van renge narr esngavöl drromon eru arwun saut er.

Pita owra tweni nga Iesu evi Mesaea

18 Mian ko nabong san Iesu kis bbong oklot, ko jinibb sen nir arini jin. Ko ni osusi tevir owra "Jinibb nir arwera inu nuvi isi?" 19 Ko nir arwera lweni tevi ni, "Sopor arwera Jon Baptaes, ko sopor arwera Elaeja, ko sopor arwera propet nga tuwi san emaur luwi kele." 20 "Ko kami kamwera inu nuvi isi?" Ko Pita owra lweni tevi ni, "Nik kuvi Mesaea se Atua." 21 Ko Iesu osur terter tevi nir nga sete parwowrai nale nen tevi jinibb pisan. 22 Ko owra "Jinibb Mawos purnge wor p̃isij ko renge nanu pilep, ko b̃irterawarreng nir, ko batu jinibb ne sulsulen nir, ko jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien nir parungasi ni, parevji

pini. Ko nabong p̃itul ko pimaur luwi kele.”

Jinibb se Iesu putor ore wor nanu nga ni mimrreni ko

23 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir, “Poro jinibb san puwra pivijurik, ni putor ore nanu nga ni bbong mimrreni, ko nabong jile puwosi nai pelaot sen ko pivijurik. 24 Ko poro san puwra putor totoni mauren sen, mian ko pia-tor jabble; ko poro nga san pimaronge mauren sen suri mivijuri inu, ko mian ko pia-lai vajin mauren nga m̃irres. 25 Poro jinibb pisan pia-lai p̃etp̃eti nanu ne iel ngatan ngel nir, ko putor jabble mauren sen pijijki, ko p̃ilesi sev ko p̃irres rengen? 26 Ko isi san poro pimanune inu ko nale suk nir, ni kele Jinibb Mawos pia-manune ni renge daron nga ni pia-vini e renge nosrövien se Tata sen tevi anglo on nir. 27 Nuwretun nuwrai tevi kami, sopor renge kami nga kamtur ngel setewor kaplesi mijen ko kaplesi batun vanu se Atua pivini.”

Iesu niben erieni enij kele e

28 Nabong owil asi osuw, vitunen ko Iesu ela Pita ko Jon ko Jemes arpitevi ni. Ko nir kis arsan artongsa van renge botwen nga ni pulot. 29 Ko renge daron nga mulot e ko non erieni enij kele e, ko sunsun
sen owraprap titis. 30 Ko jinibb eru orpelari ie, Moses ko Elaeja, nuru orok-jiljilwer tevi ni. 31 Nuru orremali renge nosrövien ne melrin, ko orsup̃e suri mijen sen nga otomori piplari Jerusalem. 32 Ko Pita ko laru nga morpitevi armatur pa, suri meter arruwel temijpal. Mian ko artaol ko arkulu vajin van ji Iesu e, ko arlesi nosrövien sen ko laru nga mortur pa tevi ni. 33 Mian ko laru nga ortipatun porivel lingi Iesu, ko Pita owrai tevi Iesu, “O, Numal, erres ma kem namlik pa iel; kem nabloli gorkoraim p̃itul, san pivi se nik, ko san pivi se Moses, ko san pivi se Elaeja.” Ni owrai ma, ko errerrlenge nale nga muwrai. 34 Ko daron nga mok-rij malum e mok-werai nanu ngel nir, ko nabor san esal vini esalsal orer, ko nir artur vajin renge namol nen. Ko armetutu elep. 35 Ko renge nabor nen drrelan san eplari rengen owra “Ni evi natuk nga memrreni, ko ni ko motobbtobbue. Kami kaprunge ni.”

36 Ko renge daron nga drrelan musuw, ko arlesi Iesu esan vajin. Ko sete arwowra nanu ngel tevi jinibb san renge nabong nen nir, armurrarrong ore ko pa.

Iesu oji tweni demij renge nanwarreng san

37 Ko renge mevinen vajin nir arjubbul renge botwen, arluwi vini ngatan e. Ko delung elep arivel ore arini jin arlesi. 38 Ko jinibb ne delung nen san everus owra “Jinibb nevsivsenien, natuk sansan welel le pa, ko nungoni nik, warru kupini kuplesi ni ta. 39 Ko kuplesi, nabong sopon nem̃in san esilvi ni, ko enger nga enger lengleng, ko eririr nga eririr ko melabbsen eia. Ko nem̃in nen eterter elep renge nga pivare lingi ni, ko ololi niben arerer elep. 40 Ko nungoni jinibb som nir paroji tweni, ko sete arongwos parloli.” 41 Ko Iesu owra lweni tevir, owra “O, aro, kami dul ngel nosurien se kami ejkie! B̃elik tevi kami pijpari wor seveling, ko bololi nanu tevi kami?” Ko owrai tevi m̃ernen, “Kuptekai natum vini iel ta.” 42 Ko m̃er wel nga daron nga mivel malum e vini, ko nem̃in nga evivivrrule elep ko ololi ewajeni lenglenge ngatan, ko ololi niben aririr elep. Ko Iesu otortori nem̃in nga m̃isij nen ko ololi m̃er wel nga erres luwi, ko ela lweni tevi tata sen. 43 Ko nir jile bbösa nga milep elair e suri nanu nga mulolir renge derteren nga milep se Atua.

Iesu owra lweni kele tevir mian ko ni pimij

Ko daron nga bbösa milair malum e suri nanu nga mulolir ngel nir, ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir,

owra 44 “Nale nga bowrai ngel nir, kaplingi pian renge nolo boro kami nir ko kaprrorrmir. Inu Jinibb Mawos partekai inu van renge nevre jinibb nir.” 45 Ko jinibb sen nir arrelenge nale nga Iesu muwrai ngel lat nga muto suri. Atua esilveni renger nga sete parongwose, ko nir armetutue parsusi lweni tevi ni.

Isi pivi jinibb nga milep jer nen renge nir

46 Ko jinibb se Iesu nir arok-rij latlat lulweni tevir suri isi pivi jinibb nga milep jer renge nir. 47 Ko Iesu orongwose sev nga muto renge nolor, ko etkai bipiwarreng nga welili san ko elngi otur renge nelin devjen. 48 Ko ni owrai tevir, “Isi nga p̃itkai bipiwarreng nga welili san nga mirpel ngel renge inu nisek, ko erpe etkai inu ko pa. Ko isi nga m̃itkai inu, erpe sete etkai inu ko, ko etkai ni nga mukoni inu ko. M̄er nga mivi jinibb nga welili jer nen renge kami, ko ngok ni ko evi jinibb nga milep jer nen.”

M̄er nga sete m̃itre kami ko ngok ni evi kerrkerr ko

49 Ko Jon owrai tevi owra “Numal, namlesi jinibb san oji tweni demij san renge jinibb san renge nik nisem. Ko namwer ore, suri nga ni sete evijuri kerr.” 50 Ko Iesu owrai tevi ni, owra “Sete kapwer ore ni. M̄er nga sete m̃itre kami, ko ngok ni evi kamikami ko.”

Iesu etipatun pivijuri sel nga pian Jerusalem e

51 Mian ko otomori nabong nga Atua p̃itka lweni Iesu van mare e renge melrin, ko ni elngi non eterter evijuri sel van renge Jerusalem e.

M̄eri Sameria armusus Iesu pian renge vanu ser

52 Ko Iesu okoni wowomu ngarre jinibb sopor nga marivi ni non, ko nir arivel aran renge ngaim san se m̃eri Sameria nir nga parloli lilane ngarre tevi ni. 53 Ko nir armusus nga ni pivini renge vanu ser, suri ni elngi non emawos van Jerusalem e. 54 Ko daron nga jinibb sen ngel nuru Jemes ko Jon morunge, ko orwerai tevi, “Numal, kumarong komru nobor-werai nabb pivel renge melrin vini p̃ianir?” 55 Ko ni erieni ko otortori nuru. 56 Ko nir setemun aran re ngaim nen, arivel asie van renge ngaim m̃inij kele e san.

Jinibb sopor armerreni parvijuri Iesu

57 Ko daron nga marivel suri sel malum, ko jinibb san evini ko owrai tevi Iesu, “Ngabe tama nga poro kupa-van e, ko inu bevijuri nik ko wor.” 58 Ko Iesu owrai tevi, “Guli rrum nga wowarreng nir b̃elaur otoe, ko numön nir menuner otoe; ko inu Jinibb Mawos milngek ejkie. Ngok, kuprrorrmi mun p̃irres poro nga kumrreni kupvijuri inu.”

59 Ko mian ko Iesu owrai tevi jinibb m̃inij nen san, “Kupvijuri inu!” Ko m̄ernen owrai lweni tevi owra “Numal, kuplinglingik mun bean betevni tata suk puwomu.” 60 Ko Iesu owrai tevi m̄ernen owra “Kuplinglingi lartul nga sete marla mauren ko pa partevni nir nga marmij ser, ko nik kupan kupwerai batun vanu se Atua tevi jinibb jile nir.”

61 Ko nir m̃inij nen san owrai tevi, “Bea-vijuri nik ko, Numal; ko kuplinglingik mun puwomu bean beremse nir nga marlik renge naim suk.” 62 Ko Iesu owrai tevi, “Jinibb nga m̃iale drrav puklu van womue tetajer, sete puklu vitu kele. M̄er nga mirpok sete erres renge batun vanu se Atua.”B

10

Iesu okoni tweni jinibb sen ngavöl ebut drromon eru (72) aran parwerwer

B **9:62** Erpe iel, Luk osp̃e nanu san nga mok-kiri dan nga buluk mirvei, ko kem namrieni nale nga puloli mining ne nale sen piplari limjer.

1 Vitunen renge nanu ngel nir
marsuw vajin, ko Numal otobbto-
bbue nir m̃inij kele sopor arivi
jinibb sen. Nir ngavöl ebut dr-
romon eru, ko ni okoni tweni nir er-
erwi arivel arwowomu renge ni van
renge ngaim ko vanu jile nga ni pia-
vivitu van renger. 2 Ko owrai tevir,
“Lelingen ngel evi daron ne numös
nga milep, ko jinibb nga marmajing
rengen nir ewelili jer. Ko ngok
kami kaplot, kapngoni p̃iterter tevi
Numal ne numös nga ni pukoni kele
jinibb ne majingen sen sopor nga
parmajing renge orsel ne numös
sen. 3 Kapiel, ko kaprongwose nga
inu nukoni tweni kami kamsan kis
kamirpe natu sipsip nir renge sel,
paran renge livö ne guli rrum nir.
4 Sete kaptori baos rreknga narr
rreknga but se kami, pijki; ko sete
kaprij tevi jinibb pisan renge sel,
pijki. 5 Ko renge naim ngabe nga
kami kapan renge loloim nen, nanu
womujnen nga kapwerai kapwera
‘Demat puto renge naim ngel.’ 6 Ko
poro jinibb ne demat san p̃ilik renge
naim nen, ko ngok demat se kami
pijpon jer jin. Ko poro pijki, ko
ngok pulwi kele vini ji kami e. 7 Ko
renge naim mawos nen ko pa kami
kaplik malum pa rengen ko. Sete
kapan kele renge naim lele e nir,
pijki. Ko kaprro nanen sev ko
kapmini nuwi sev nga marlair tevi
kami. Suri erres nga jinibb ne
majingen p̃ila nowlin. Sete kapan
renge naim ko naim. 8 Ko renge
ngaim ngabes nen nga kami kapa-
pelari rengen, ko poro jinibb nen
nir parir nga partekai kami kapan
jir, ngok kami kapurroi sev nanen
ko nga nir parlair parlingi renge no
kami. 9 Ko kami kaploli jinibb nga
marmesi renge ngaim nen parres
luwi renge mesien ser. Ko kapwerai
tevi nir jile, ‘Lelingen ngel batun
vanu se Atua evini mori pa vajin
ji kami.’ 10 Ko renge ngaim ngabes
nen nga kami kappelari rengen, ko
poro jinibb nen nir sete parmarong
nga partekai kami van jir nga kaplik
tevir, ko ngok kapivare kapini renge
sel ne ie ko kapwera 11 ‘Ɛrpe maw
kele ne ngaim se kami nga mibbölji
ɓela kem, namtewasi twenir etre
kami. Ko kaprongwose mae nanu
ngel: Batun vanu se Atua evini mori
pa ji kami.’ 12 Nuwrai tevi kami,
renge daron nga Atua pia-wera suri
lat nga puto suri re jinibb jijle, ko
pia-sij wor pilep renge nir ne ngaim
ngok pia-asie Sotom.

Iesu otortori jinibb nga sete marosuri ni

13 “Wi kami m̃eri Korasin! Wi
kami m̃eri Betsaeta! Kami nga
kamok-ungasi jinibb ne vare nir,
erpe m̃eri Taea ko m̃eri Saeton nir.
Ko poro nga nelesien ngel nir nga
mololir ngel nir nga kami kamle-
sir, poro parlolir pa renge Taea ko
Saeton, ko jinibb ne iok nuru, nolor
pululwi pa tuwi nen renge nololien
ser, ko paruri sunsun tera nga
marmerrmerris nir, ko parlik renge
niavi nabb parp̃elpalos e, parviseni
nga arrorrmi nanu nga marsij nga
marloli sarrsarre nir. 14 Niko renge
daron nga jinibb jile nir ne iel
ngatan, Atua pia-wera suri lat nga
puto suri rer, ko pia-tor vitrangi
kami p̃iasie nga putor vitrangi m̃eri
Taea ko Saeton. 15 Ko kami m̃eri Ka-
paneam nir, kami kamok-wera kami
ma kamrres kapan renge melrin,
ko ejki rres nawon. Kami parwirr
tweni kami van renge bbulwil nga
nabbön mijkie.”

16 Ko ngok Iesu owrai tevi jinibb
sen nir owra “M̃er nga murnge kami
ko ngok erpe ornge inu ko, ko m̃er
nga mungasi kami ko ngok erpe
ongasi inu ko. Ko m̃er nga mungasi
inu ko ongasi m̃er nga mukoni inu
ko.”

Jinibb se Iesu nir ngavöl ebut drromon eru arlulwi vini jin

17 Ngok nir ngavöl ebut drromon
eru (72) arlulwi vini tevi neiren nga
milep, ko arwerai tevi Iesu, “Numal,
demij kele nir arunge drrela kem
ko arloli nanu nga namwerair renge

nik nisem.” 18 Iesu owrai tevir “Okirpok, ko inu numteni renge metek daron nga demij muwlu lingi melrin erpe navil evil.” 19 Ko Iesu owrai kele tevir, “Kaplesi, inu nulai pa derteren tevi kami osuw. Asi p̃etp̃eti derteren se
demij nir. Ko ngok niko, kami kamrongwose kapverasi num̃et ko netu num̃et, ko nanu san ejki rres nawon nga orongwos pulokloksi kami. 20 Ko niko sete kap̃ir suri nga nem̃in nga marsij marloli nanu nga kamwerair, ko kap̃ir ma suri nise kami Atua olir renge naul ne melrin.”

Iesu eir elep ko owra erres tevi Tata sen

21 Renge wosenen, Nem̃in On ololi Iesu nolon owun saute neiren, ko owra “Tata, nuwra erres tevi nik, O Tata Numal ne melrin ko iel ngatan, nga nik kumloli nanu ngel nir marto teptepi renge jinibb nga norongwosien ser milep ko nir nga marongrongwos milep, ko kuviseni tevi nir nga marivi bipi kobbong. Niko Tata, erpe erres ko wor renge nom.” 22 Ko owra “Tata suk ela nanu p̃etp̃eti nir tevik, ko sete san orongwose rragrrage norrorrmien se inu, natun mawos. Tata suk kobbong esan bbölbböl orongwose. Ko sete san orongwose Tata suk, inu kobbong nga mevi natun mawos, ko nir nga inu motobbtobbue nir, nir kele arongwose.” 23 Ko Iesu erieni mawose jinibb sen nir ko owra malum bbonge tevi nir kis bbong arunge, owra “Neiren renge nir nga marlesi meter e nanu nga kami kamlesir ngel nir. 24 Nuwretun nuwrai tevi kami, propet elep, ko numal nga marlelep owun saut armerreni parlesi nanu ngel nir nga kami kamlesir ngel, ko setete arlesir te, ko arwera parunge nanu nga kami kamrunger ngel, ko setete arunger te.”

Nale rrongrrongvi ne m̃eri Sameria nga m̃irres

25 Ko jinibb ne nevsivsenien ne nale nesesreien san otur mera ko owra purrowrrowe Iesu, owra “Numal, inu bololi isev ko, ko b̃ela mauren nga muto tuwi ngok vini?” 26 Ko Iesu owra lweni tevi, “Naul On owra sev re iok? Kueve kulesi owra erpese?” 27 Ko m̃ernen owra lweni tevi Iesu, “Ko Naul On owra ‘Nik kupmerreni Numal Atua som tevi nolom totoklai, ko mauren som totoklai, ko derteren som totoklai, ko tevi norrorrmien som totoklai; ko kupmerreni selem pirpe nik mawos.’ ” 28 Ko Iesu owra lweni tevi m̃ernen, “Nik kuwrai erres p̃elak ko; ko nik kuploli pirpok ko, ko kuplai mauren nga muto tuwi ngok vini.” 29 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien emrreni wor piviseni nga ni mumomsawos, ko osusi kele tevi Iesu owra “Ko isi ko evi selek nen?”

30 Ko Iesu owra lweni tevi renge nale rrongrrongvi ngel: “Jinibb san ojubbul Jerusalem van ngatan e Jeriko. Ko daron nga mivijuri sel mivini ko etaole jinibb venao nir marpelari jin. Ko arrul totoni ko arla joron nir, ko arevji emijmij, ko arivel lingi ematur jer renge jeli sel otomori pimij. 31 Mian ko sete epriv ko jinibb ne sulsulen san ojubbul kele renge sel nen vini. Mivini ko elesi m̃ernen; ko etalev van renge devje sel e, ko easie evel lingi. 32 Ko erpok kele renge Livaet san. Ni kele evini, evini kele renge lat nen ko elesi m̃ernen kele. Ko etalev kele van renge devje sel e, ko asie evel lingi. 33 Vitunen vajin ko m̃eri Sameria san evel vini evijuri sel nen kele. Mivini renge lat nen, ko elesi m̃ernen mimatur mutomori pimij, ko orrorrmi lenglenge. 34 Ko evan jin, ko ela oel ko norro, etwasi vaseni niben nga marmetmetvir e nir ko ekai orer. Ko owosi elngi esakel mare renge dongki sen, ko elai van renge naim san nga marokmosi rengen, elngi elik rengen ko emetmete. 35 Ko renge mevinen renge rorpong susu nen vajin, ko oroni tweni nevöt sopor ko elair tevi m̃er nga naim sen nen, ko

owrai tevi, ‘Kupmetmete m̃erel ko pa iel. Ko poro nga kupa-lokloksi kele nevöt som sopor rengen, ko ngok daron nga bea-luwi vini ko bea-kele lweni tevim.’ ” 36 Ko Iesu owrai tevi m̃er nga mususi tevi nga, owra “Nik renge norrorrmien som, kurrorrmi erpese renge nir nga itul ngok? Kurrorrmi nir si nen ko erpe pivi selen e m̃er nga jinibb venao marevji ngok?” 37 Ko m̃ernen owra “Rrek m̃er nga murrorrmi ni nen ko.” Ko Iesu owrai tevi m̃ernen, “Kupiel, ko kupan kuploli pirpok.”

Iesu evan renge ngaim se nesevin eru

38 Ko nir artutur suri sel ko arini renge ngaim san. Ko nesevin ne ie san, nisen ewajie Marta, vinnen etkair aran renge naim sen. 39 Ko vinnen tasin san nisen ewaji Merri. Ko Merri nen evini ko elik ngatan ji Iesu morie ƀelan, ko omurrarrong nale se Iesu nir. 40 Ko Marta ornge esij e nga majingen milep, ko ni bbong m̃isan m̃iplaker. Ko evini ji Iesu ko owrai tevi, “Numal, sete kurrorrmi nga tasik mivel lingi inu, ko inu bbong m̃esan m̃eplak? Kupwerai tevi ni pivini piptevi inu.” 41 Ko Numal owra lweni tevi, “Marta, Marta, nik kurnge esij suri nanu elep p̃elak ko pa ngok. 42 Ko nanu sansan kobbong erres temijpal. Ko ngok niko Merri otobbtobbue ngel, nga sete san orongwos p̃ilai tweni kele jin.”

11

Verusen se Numal nga ni mivisviseni tevi kerr

1 Nabong san Iesu esan evan olot renge lat san. Ko daron nga musuw vajin ko olwi vini ji jinibb sen e nir. Ko jinibb sen san owrai tevi, “Numal, kupvisviseni kem e loten, pirpe Jon mivisviseni jinibb sen e nir marok-lot.” 2 Ko Iesu owrai tevir, “Daron nga kami kaplot e ko kapwerai pirpel: ‘Tata se kem, nisem on. Nammerreni jinibb jijle nir partorim p̃irres. Nammerreni nik batun vanu som pivini iel ngatan. 3 Ko kuplai nanen pivtere kem lelingen, nabaani. 4 Ko kuptelasi tweni nololien se kem nir, pirpe kem namtelasi tweni nololien se nir nga marloli m̃isij tevi kem. Ko sete kuploli nanu parini parrowrrow p̃elake kem.’ ”

5 Ko Iesu owra tevir, “Kami si poro selen otoe ko pia-van ji selen nen nat nga m̃irrang vajin, ko puwrai tevi, ‘Ai sile, kupla pa niv p̃itul tevik. 6 Suri selek san otutur vini jik eatur vitan ni le, ko nanen nga namrro lingi sete sopon ojpon jer nga ƀelai tevi purroi.’ 7 Ko selen nga m̃ilik loloim nen puwrai lweni tevi, ‘Sete kupvijajeng rengek, nuplaji ore pa metali osuw, ko kem natuk nir nammatur pa renge milnge kem osuw. Setemun nurongwos bemra ƀela nanu san tevim.’ 8 Nuwrai tevi kami, ewretun evi selen nga m̃irres, ko pumusus ko nga pimra p̃ilai tevi. Ko suri bbong mungoni malume m̃iterter, mian ko ni pimra ko p̃ilai tevi pusorsan tevi nga m̃ernen mimrreni. 9 Ngok niko inu nuwrai tevi kami, Kapngoni, ko Atua pia-lai ko tevi kami. Kappej, ko Atua pia-loli kaplesi ko. Kapututi, ko Atua pia-tasi metali nen tevi kami. 10 Suri nir jijle nga marok-ngoni para-lai, ko nir jijle nga marok-pej para-lesi, ko nir jijle nga marok-ututi metali, para-tasi metali nen p̃itp̃ir tevir. 11 Kami si nga mivi tata, poro natun pungoni niv tevi, ko ni p̃ila nevöt tevi purroi? Rreknga poro pungoni mesal tevi, ko ni setemun p̃ila mesal nen tevi, ko p̃ila num̃et tevi purroi? 12 Rreknga poro pungoni narrlu nato tevi, ko ni p̃ila netu num̃et tevi? Ejki rres nawon! 13 Ia ko kami kamivi jinibb nga marsij nir, ko kami kamrongwose kobbong nanu nga marres nir nga kapa-lair tevi natu kami nir. Ko ngok Tata se kami nga m̃ilik renge melrin, ni asi wore tata se kami nir. Ko ni pia-lai Nem̃in On tevi nir nga

marngoni tevi ni.”

Jinibb sopor arwera Iesu okloli nanu nir renge derteren se Demij

14 Nemin nga mĩisij san evi nabbut,
ko esilvi jinibb san ko ololi mẽernen
sete ok-rongwos pok-rij. Ko daron
nga Iesu muoji tweni nemin nga
mĩisij nen renge mẽernen, ko mẽernen
erij luwi vajin. Ko delung artaol
lenglenge. 15 Ko jinibb sopor arwera
“Bielsepul ko, numal se demij nir,
ela derteren ngok tevi, niko mok-oji
tweni demij nir ngok e.”
16 Ko nir sopor arrowrrowe ni
arpej nelesien ne melrin renge ni
nga puloli parlesi. 17 Ko Iesu orong-
wose norrorrmien ser ko owrai
tevir, “Poro batun vanu san pĩteri
wukari pĩeru e, ko pipalpal luwi tevi
ni, ko sete orongwos putur te. Ko
poro metka san pĩteri wukari pĩeru
e ko pĩtre lweni ni, sete liken sen
orongwos pĩrres te renge nabong
pisan. 18 Ko ngok poro Demij pĩteri
wukari pieru e ko pĩtre lweni ni,
ko batun vanu sen putur pirpese?
Suri kami kamwera inu nuoji tweni
demij nir renge derteren se Bel-
sipa. 19 Ko poro nga weretunen
inu nomok-oji tweni demij nir renge
derteren se Belsipa, ko kami natu
kami nir arok-oji tweni demij nir
renge derteren se isi? 20 Ko were-
tunen inu nomok-oji tweni demij nir
renge Atua nevren ne derteren, ko
ngok niko batun vanu se Atua evini
pa ji kami ko osuw.
21 “Daron nga jinibb nga mĩiterter
mutori joro nuval sen nir mutur
metmete naim sen, ko ngok joron
nir arto erres malum renge naim
sen. 22 Ko daron nga jinibb nga
mĩiterter asie mẽernen mivini ko epal-
pal tevi mẽernen mianan ko oji tweni,
ko ngok ela joro nuval sen nir nga
ni mĩilngi nolon renger, ko ela joro
mẽernen, ko owluwlu tevi selen nir.
23 “Mer nga sete miptevi inu,
mẽernen etre inu ko, ko mẽr nga sete
miptevik nomorser kortoni jinibb
nir, oji tututwenir ko.

Nemin nga mĩisij nen orongwos pulwi kele

24 “Nemin nga mĩisij san daron
nga mivare lingi jinibb san ko evel
pẽtpẽti renge lat nga nuwi mijkie
nir, epejpej lat san nga pumosi
rengen. Ko poro sete elesi lat
san, ko owra ‘Bolwi kele wor van
renge naim suk nga meivare ren
nga mevel lingi.’ 25 Ko renge daron
nga pulwi vini e, ko pĩlesi nga
aruraki vaseni pa loloim nen erres,
ko arlingi nanu jile nir arto jile pa
erres rengen. 26 Ko nemin nga mĩisij
nen pian vajin ko pĩlesi kele nemin
nga marsij ebut nga marsij asi wore
ni, ko piptevir parluwi van parsilvi
lweni mẽernen. Ko mẽernen mauren
sen nga vitunen pĩsij pẽrpẽr vajin
pĩasi nga womunen.”

Neiren weretunen

27 Daron nga Iesu muwra jile nanu
ngel e nir musuw, ko nesevin san
nga nir delung marlik erij drrelan
elep van mare owra “Neiren renge
nesevin nga mivesi nik, ko mĩila
nasus tevim kumsus rengen.” 28 Ko
Iesu owra “Rrek erpok ko, ko mare
renge iok, neiren renge nir nga
marunge nale se Atua ko martor
totonir kele renge nolor.”

Jinibb armerreni parlesi nelesien san

29 Delung elep nga elep arini korti
ji Iesu, ko Iesu owra “Dul ngel arivi
dul nga marsij, ko armerreni parlesi
nelesien. Ko ejki rres nawon, sete
mea-la mun san tevir. Sansan kob-
bong, nelesien nga miplari ji propet
Jona tuwi. 30 Erpe Jona evi nelesien
se mẽri Nineve nir tuwi, ko ngok pir-
pok ko Jinibb Mawos pivi nelesien se
dul nga lelingen ngel nir. 31 Ko ne-
sevin nen nga mivi numal nga milep
renge Saot pia-tur imare tevi jinibb
ne dul ngel nir renge nabong nga
Atua pia-wera suri lat nga puto suri
tevi jinibb nir, ko pia-wer lokloksi
bbong nir, puwra ‘O, kaplesi, inu
nuvel renge bongsi vanu vini nga
bornge norongwosien se Solomon,

ko erpese kami sete kamrunge nale se san nga milep asi wor Solomon, ko m̃ilik tevi kami bbong?’ 32 Ko renge nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir, m̃eri Nineve nir para-tur imare ko tevi dul ngel nir ko parongwos parwer lokloksi bbong sel se kami nir, parwera ‘O, kaplesi, daron nga namrunge Jona m̃iwerwer e tuwi, ko nolo kem olululwi renge nololien se kem nir. Ko erpese kami nolo kami sete olululwi daron nga kamrunge san nga milep asi wor Jona m̃iwerwer tevi kami?’

Nale rrongrrongvi ne nasul

33 “Sete jinibb san osli jile nasul osuw mian ko otori ngatan, ejki; putori mare sopon, ko puloli jinibb jile parlesi moron. 34-35 Mete jinibb erpe moron ne niben. Poro nga metem p̃im̃erer, ko moron puwun saut re nibem totoklai. Ngok owra puwra, poro nga nolom p̃irres, ko mauren som totoklai kele p̃irres. Ko poro nga metem p̃isij, ko nemalik puwun saute nibem totoklai, suri metem erpe moron ne nibem. Ngok owra puwra, poro nga nolom pukul, ko mauren som totoklai kele p̃isij jile. 36 Ko poro mauren totoklai se kami parwun saute moron, ngok pimor vaseni p̃etp̃eti mauren se kami ko, sete lat sopon mara-jipon jer.”

Iesu otortori Parasi sopor ko jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien sopor

37 Daron nga Iesu m̃irij jile musuw vajin, ko Parasi san ongoni ni, owra ni pian p̃iaan tevi ni. Ko Iesu evan loloim esakel eaan. 38 Ko daron nga Parasi nen m̃ilesi mirpok, ko bbösa nga milep elai ni e suri. Suri nga Iesu sete ejejavöl owomu mian ko vitunen ko ni pia-aan. 39 Ko Numal owrai tevi m̃ernen, “Kami Parasi kamok-rrawe vare ne biles nir ko plet nir, ko renge nolo kami nir arwun saute nanu nga marsij nir. 40 O kami nga kamlengleng temijpal, sete kamrrorrmi nga Atua nga muloli vare nen e, ni kele kobbong ololi nolon e? 41 Kami kapla nanu nga marto renge nolo biles se kami ko nolo plet se kami tevi ð̃eres nir, ko nanu jile nir parwokwok vajin ji kami.

42 “Wi kami Parasi nir, pia-sij wor pilep niko renge kami, suri kami kamok-p̃elak milep suri nanu nga marp̃er jer, ko nanu nga marlelep nir nga moro kaplolir, kamlingi kurtwenir. Suri kamok-p̃elak suri nanu nga marp̃er jer, erpe roi warreng nir erpe min ko ru, nga kapeveve p̃etp̃etir, ko kamla tweni songovlör nga kaplair tevi Atua. Ko erpok erres kobbong kaploli; ko nanu nga m̃isij nen evi nga kamlingi kurtweni nanu nga marlelep nir, erpe murrun mawos ko merrenien nga kapmerreni lenglengen Atua.

43 “Wi kami Parasi nir, pia-sij wor pilep niko renge kami. Kami kammerreni kapok-sakel renge nai seksekal nga mare nir renge loloim ne naim ne loten nir, ko kammerreni jinibb partori kami daron nga marsekai kami re lat ne nanen. 44 Wi pia-sij wor pilep niko renge kami. Kamirpe dubb nga sete marusi ore nivev rer, marto kiskis nawon, ko jinibb sete marongrongwos rragrrag nir; ko marivel rer marbbötbböt rer, ko ololi arrokitkit p̃etp̃etie.”

45 Ko san renge jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien owra lweni tevi Iesu owra “Jinibb nevisvisenien, daron nga kumwera nale ngok e nir, ko ngok kulokloksi kem kele.” 46 Ko Iesu owra “Wi pia-sij wor pilep niko renge kami kele jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien nir, suri kami kamok-jingteni nanu nga marrow milep renge birpari jinibb nir nga sete marongwos parwosi luwer, ko kami ma kammusus lengleng kapjipari majingen ser sopon. 47 Wi pia-sij wor pilep niko renge kami, suri kamok-juroi dobbi propet nga tuwi nir, nga tata se kami nir marevji

pinir marmij. 48 Iok kamviseni
emawos nga kami kele kamkorti
renge majingen nga marsij se tata
se kami nir. Suri nir arevji pinir,
ko kami vajin kamok-juroi dobbir.
49 Ko erpok Atua osp̃e suri pa renge
norongwosien sen owra ‘Bea-koni
propet nir ko aposol nir vini jir,
ko nir sopor parevji pinir, ko nir
sopor parloli p̃isij tevir parojir.’ 50 Ko
niko drra propet jile nir nga apu se
kami nir marevji pinir tuwi, kami ko
dul ngel kapa-la norongen nga m̃isij
nen. 51 Nuwretun nuwrai tevi kami,
m̃itipatun renge drra Apel, mivini
mijpari drra Sekaraea nga marevji
renge Naim On se Atua renge livö ne
nawot ko lat nga muon. Nuwretun
nuwrai tevi kami, kami ko dul nga
lelingen ngel, kapa-la norongen nga
m̃isij ne nanu ngok jile nir vajin.
52 “Esij wor elep niko renge kami
jinibb ne nevisvisenien ne nale ne-
sesreien nir, suri kami kamkikiore
metali ne norongwosien ko kamsil-
veni ki nen. Ko kami kele sete
kaman renge loloim nen, ko kamok-
wer ore jinibb nir nga marwera
paran renge loloim nen.”
53 Mian ko Iesu evel lingi naim
nen, ko jinibb nevisvisenien ne nale
nesesreien nir ko Parasi nir arij esij
tevi ko arsusi nanu elep. 54 Nir arok-
teravi Iesu nga poro puwra jabble
nale pisan nga nir parlai ni rengen.

12

Iesu erij tere murrun nga jinibb sel sen m̃ieru e

1 Renge daron nen meling jinibb
nga milep arini arser korti ji Iesu
renge lat san. Nir evi nuvasngavöl
vavis kis wor, ko artur lililjir p̃elak
nir, ko arbbötbböt renge drrun
p̃elar. Ko Iesu owra womue tevi
jinibb sen nir owra “Kami kapmet-
met ko wor renge is se Parasi ngel
nir, renge murrun nga sel ser eru
ngok e. 2 Ko nanu jile nga jinibb
martawi ore nir, mian ko Atua pi-
raji vasenir parto limjer. Ko nanu
jile nga jinibb marsilvenir, mian
ko Atua pulolir parto limjer, jinibb
parongwoser. 3 Ko nanu jile nga
kami kamok-sup̃er renge nat nga
mupong, mian ko Atua puloli nga
jinibb parsup̃er renge nat nga m̃irin.
Ko nanu jile nga kami kamok-sur
vijvije renge boro jinibb nir renge
loloim, mian ko parkaile parwerai
van mare jer.”

Jinibb se Iesu sete erres re parme-tutue jinibb nir

4 Iesu owra “Selek nir, inu nuwrai
tevi kami, sete kapmetutue jinibb
nir nga marongwose parevji pini
bbong nibe kami nir, mian ko vi-
tunen setemun arongwose parloli
kele nanu pisan. 5 Inu bosusur
metu le ngel tevi kami, bowrai tevi
kami isi nga parmetutue. Parme-
tutue Atua kobbong. Ni kobbong
orongwose pirevji pini jinibb, mian
ko vitunen ni orongwos piwirre van
renge lat ne nejijkien. Suri derteren
sen otoe. Ngok ni ko ma kami
kapmetutue.
6 “Kami kamrongwos pae nga
jinibb nir arok-wulwule numön nga
wowarreng elim nowlir evi nevöt
eru kobbong. Ko renge no Atua, sete
ok-kulu jabble san emalie, ejki. 7 Ko
kaplesi jomro batu kami ngok nir;
Atua orongwos p̃etp̃eti nir, sete san
ejki. Atua tetajer emetmete kami
erres p̃elak. Ko ngok niko kami sete
kapmetutu, ni emrreni kami elep
nga elep, asi jer wore numön ngok
nir.

M̃er nga muwowrai “Inu nuvi jinibb se Iesu.”

8 “Inu nuwrai tevi kami, M̃er nga
sete mimtutu nga puwowrai inu
nisek renge no jinibb nir, inu kele
Jinibb Mawos bea-wowrai ni nisen
renge no anglo se Atua nir. 9 Ko
m̃er nga mimtutu ko mivilvil ore
inu nisek renge no jinibb nir, ngok
inu kele bea-vilvil ore ni nisen renge
no anglo se Atua nir. 10 Ko m̃er
nga m̃irij melmelas ko osopsop̃e inu
Jinibb Mawos, mian ko Atua orong-
wos p̃itlasi tweni ni. Ko m̃er nga

m̃irij melmelas ko osopsop̃e Nem̃in On, m̃ernen Atua sete orongwos p̃itlasi tweni rragrrage ni.
11 “Ko inu nuwrai tevi kami: Mian ko jinibb para-revei kami van renge naim gortien ji numal nga marlelep nir nga nir parwera suri nanu nga kamloli, lat nga puto suri re kami. Ko kami sete kapmetutu kaprrorrmi p̃elake sev nale ko nga kami kapwera lweni. 12 Suri renge daron nen mawos malum ko pa, Nem̃in On piawera nale mawos nen tevi kami nga kami kapa-werai.”

Jinibb nga marser kortoni joror milep

13 Ko nir san renge meling jinibb ngel nir owrai tevi Iesu owra “Jinibb nevisvisenien, kupwerai tevi tuwak nga ni puwngani joro tata se komru nir nga ni mimetmete nir, pivsese komru korti. Suri ni omusus puwnganir.” 14 Ko Iesu owrai tevi m̃ernen owra “E m̃erel, inu sete nuvini tweni nga bosp̃e suri nanu nga marirpok.” 15 Ko mian ko ni owrai tevi jinibb nir owra “Kami kapmetmet wor kami ko p̃irres, ko kaptor ore nolo kami nga kamok-merrmerreni nijor e nir. Suri jinibb mauren sen weretunen sete arloli nanu ngok e ko nir, nga marivi joron ngok.”
16 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi san tevir, owra “Jinibb san nga joron milep, orsel sen nanen elep nga elep ren. 17 Ko ni orrorrmi ko owra ‘Inu bololi pirpe le vajin, suri ð̃ep̃e ne nanen suk ewelili pa. Bololi pirpese le vajin?’ 18 Ko ni orrorrmi renge nolon owra ‘A, nurongwose lat nga bololi surie; bololi pirpel le, ð̃errarre tweni ð̃ep̃e suk ko ð̃eli pilep lengleng vajin, ko ð̃elngi nanen suk nir ko jorok nga marres nir rengen. 19 Ko bowrai vajin tevi nem̃ik, ‘Jorom nga marres elep nga elep lengleng, evter nga nik kuplik vajin sia pilep nga pilep lengleng. Kup̃aan ko kupminmin p̃irres, ko kup̃ir vajin.’ 20 Ko Atua owrai tevi m̃ernen owra ‘O, nik nga kumlengleng temijpal! Suri nata mupong nga lelingen ð̃elai tweni nem̃im. Ko nanu nga kumajing nir ngok, ko nanu nga kumlingir ngok nir parivi se si ko vajin?’ ” 21 Ko Iesu owra “Pia-irpok ko renge jinibb nga marser kortoni joror milep nga mivi se nir kis bbong, ko iok renge no Atua sete joror oto rragrrage, ejki rres nawone.”

Atua orongwose pimetmete kami p̃irres

22 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir, “Suri nanu ngel ko inu nuwrai tevi kami, Sete erres nga kami kaprrorrmi p̃elake mauren se kami, ko kapwera ‘Mian ko rraprro sev le lelingen?’ Ko sete erres kele nga kami kaprrorrmi p̃elake nibe kami, kapwera ‘Mian ko rrapla sunsun nga rrapuri ngabe le?’ 23 Mauren evi nanu nga milep wor, nanen evi bbong nanu nga welili. Erpok kele, nibe kerr evi nanu nga milep wor, sunsun evi bbong nanu nga welili. Ko Atua elai pa nanu nga morlelep nen nuru; ko suri sev kami kamrrorrmi sete orongwos p̃ila kele nanu nga wowarreng ngok nir tevi kami?
24 “Kaplesi numön nir; sete nevrer artoe, sete aruw te, ko sete arok-tawe wenen nurrer te, ejki, ko ð̃ep̃e ser ejkie. Ko Atua ok-la wor nanen tevir. Ko ngok renge no Atua kami kamrres asi wore numön ngok nir.
25 “Kami kamrrorrmi jinibb nga mok-p̃elak mok-rrorrmi mauren sen nga mumrrol jer bbong, orongwos puloli mauren sen pipriv asi kele wor? Ejki! 26 Ko suri nga kami sete kamrongwos kaploli nanu nga marwowarreng ngel nir pirpe nga ngok nen nir, ko suri sev kami kamok-rrorrmi p̃elake nanu m̃inij nga ngak nen nir suri mauren se kami?
27 “Kami kaprrorrmi ta nevngu sekavöl. Sekavöl sete emajing erpe jinibb, ko sete evitvit te. Ko inu nuwrai tevi kami, numal Solomon kele tuwi ori sunsun nga marres p̃elak nir, ko sete arres arirpe

nevngu sekavöl ngok san. 28 Atua emetmete mösmös ne orsel nga parmaur lelingen ko mevinen mun parsulir ko pa; ko ngok ni pimetmete wor kami pilep p̃iasi wor womu renge mösmös, O kami nga nosurien se kami ewelili.
29 “Ko sete kaprrorrmi p̃elake nanen nga kami kaprroi, ko nuwi nga kami kapminir, rreknga kaprrorrmi nanu pilep p̃elak. 30 Nanu ngel nir jinibb jile nga marlik iel ngatan nir nga sete marosuri Atua arokrrorrmi ko arok-pej. Ko Tata se kami ma orongwos pae sev nga nevre kami marmumrrol ren. 31 Ko nanu nga milep nen nga kami kaploli, kapp̃elak nga kapsil van renge batun vanu se Atua. Ko ni pialai kobbong nanu ngok nir tevi kami.
32 Sete kapmetutu te, kami meling welili. Suri Tata se kami orongwose erres nga ni pia-la batun vanu sen tevi kami.

Jinibb nga joron milep renge no Atua

33 “Kapwulwule joro kami, ko kaplai nevöt nen tevi ƀeres nir. Ko re sel ngok ko, erpe kami kamvati narr se kami nga sete marongwos parmutmut, ko kamlingi joro kami parto renge melrin. Iok sete arongwos parsij, ko jinibb ne venao sete orongwos pian, ko momom sete orongwos pulokloksir. 34 Suri nga ngabe nga narr se kami puto rengen, ko ngok lat nen ko nolo kami puto rengen tetajer.”

Jinibb se Iesu nir parmetmet ko wor tetajer terai Iesu pulwi vini

35 Ko Iesu owrai kele tevi jinibb sen nir “Kami kapmetmet ko wor tetajer terai inu bolwi
vini. Ko kapserteni netatuw se kami p̃iterter, ko kapsuli laet se kami pimor metmet. 36 Kami kapirpe jinibb ne majingen nga m̃ilik terai numal sen daron nga ni pulwi renge nanen ne totkoien sen e vini. Ko daron nga pulwi vini ko pututi metali, ko nir partasi metali pivesane tevi ni.
37 Neiren renge jinibb ne majingen nen nir, suri nir sete armatur te renge daron nga numal ser mivini, ko m̃ilesi nir markulu metmet terai ni mulwi vini. Nuwretun nuwrai tevi kami, ni puloli p̃irres p̃elak tevir; p̃ila netatuw sen p̃itatuwe, ko puloli nir parlik ngatan, ko p̃ila nanen tevir paraani. 38 Ko poro pulolola sopon, pia-vini renge nat p̃irrang sopon rreknga nat p̃isal p̃irin, ko p̃ilesi lartul nen nir parokteravi malume pirpok, ko ngok neiren renge lartul nen nir. 39 Ko kami kaprongwose nanu ngel: Poro nga jinibb san purongwose daron mawos nga jinibb venao pivini e, ko ni sete orongwos pivel lingi naim sen; pimetmet ko wor, puloli m̃ernen sete orongwos p̃iasi van.
40 Ko pirpok kele ko, kami kele kapmetmet ko wor, suri Inu Jinibb Mawos dea-vini renge daron san nga kami sete kaprrorrmi rragrrage nga inu bolwi vini rengen.”

Nale rrongrrongvi ne jinibb ne majingen eru

41 Ko Pita owrai tevi Iesu owra “Numal, kuwra nale rrongrrongvi tevi kem kis lebbong, rreknga tevi jinibb jijle nir?” 42 Ko Numal owra lweni tevi “Ia, ko kuprunge ta nale ngel: Jinibb si nga m̃ilngi nolon re majingen nga numal sen m̃ila tevi, ko evi jinibb ne majingen nga norongwosien sen mutoe. Ni evi jinibb san nga numal sen p̃ilngi pimetmete naim sen jile, ko p̃ila nanen tevi jinibb sen nir renge daron mawos nen. 43 Neiren renge m̃ernen daron nga Numal sen pulwi vini e ko p̃ilesi nga ni puloli pirpok. 44 Nuwretun nuwrai tevi kami, m̃ernen ko numal sen p̃ilngi ni pivi batu jinibb nga pimetmete joron nir.
45 “Ko poro jinibb ne majingen nen purrorrmi renge nolon puwra ‘Numal suk ololola lengleng renge nga pulwi vini,’ ko p̃itipatun pivirrvirrali jinibb ne majingen nir, ko pian ko piminmin ko pivi jinibb ne

botminminen. 46 Mian ko numal se
jinibb ne majingen nen pulwi vini
renge nabong san nga mẽrnen sete
murongwos rragrrage. Ko numal
nen piwirr tweni mẽrnen, ko puloli
ni pian põilik põisij põerpẽr tevi jinibb
nga marsij ko nga nosurien ser mi-
jkie.
47 “Jinibb ne majingen nga
murongwose pa sev nga numal sen
mimrreni nga ni puloli tevi ni, ko
sete muloli te nanu nen, mẽrnen
numal sen pia-virrvirrali temijpale.
48 Ko mẽr nga ma sete murongwose
nanu nga numal sen mimrreni,
ko muloli nanu nga musorsan tevi
pa nga parvirrvirrali rengen pilep
suri, ko ejki, parvirrvirrali puwelili
kobbong suri. Erpok ko, jinibb si
nga marla nanu milep tevi, mẽrnen
parngoni nanu pilep jin; ko jinibb
si nga Atua mĩilngi pa nanu milep
renge nevren, mẽrnen Atua emrreni
põimajing majingen nga marlelep.

Iesu ololi jinibb nir arwij ngas-ngasu

49 “Inu nuvini nga bosor tweni
nabb renge iel ngatan. Ko nabb
nen ein pa, ko poro puror ko inu
bololi sev? Inu ƀeir lengleng. 50 Ko
nanu erwen le ngel, baptaesen san
nga muto malum, nga inu bepaptaes
rengen; ko inu nomok-runge esij e,
pian pian pijpari nanu ngel pivini
põiasi; ko osuw vajin. 51 Kami kam-
rrorrmi nga inu nuvini tweni nga
ƀela demat tevi iel ngatan? Ejki
rres nawon! Inu nuwrai tevi kami,
sete ƀela demat, ko bowjuwje ma
jinibb ko parwijwij ngasu nir. 52 Ko
etipatun le pa ngel ko põitajer tevi le
pa, metka san nir pielim parlik korti
renge naim pisansan. Ko nir põitul
partere nuru põieru, ko nuru põieru
portere nir põitul. 53 Tata ko põitre
natun norman, ko natun norman
põitre tata sen. Ko tasu põitre natun
nesenwarreng, ko natun nesenwar-
reng põitre tasu sen, ko lekter põitre
nesevinli sen, ko nesevinli sen põitre
põilen lekter.”

Jinibb nir parlesi wose wor nele-sien ne daron se Iesu ko

54 Ko Iesu owrai kele tevi delung
nir owra “Daron nga kami kam-
lesi nabor marimare marmot korti
milep lat san, ko kamrongwos pae
ko evesane, ko kamwera ‘Naus pus
ko’, ko mian ko erpe nga kami
kamwerai. 55 Ko daron nga kami
kamlesi ling murrwurrweli tolu, ko
kamwera ‘Nat pututun ko pilep’,
ko mian ko erpe nga kamwerai.
56 Kami nga kamiel renge sel eru!
Kamrongwos kapwera suri nelesien
nga kamlesir renge iel ngatan ko
renge melrin. Nanu nawon ngok
nir kami kamlesi woser. Ko erpese
renge daron se inu nga lelingen
ngel? Erpese kami sete kamrong-
wose kaplesi wose nelesien nen te
mijki?

Jinibb se Iesu pian ko wor põirij tevi mẽr nga mĩitre ni

57 “Ko erpese nga kami lweni sete
kamrongwose kapwera suri nanu
nga marres nir marsorsan nga moro
kaplolir? 58 Poro nik ko mẽr nga
kamru komorlat koporivel korti ko-
poran ji numal nga puspẽ lilane, ko
daron nga komorivel renge sel e, ko
kupwerai lilane tevi ni. Poro pijki,
ko ni tilngim van renge nevre nu-
mal, ko numal tilngi nik van renge
nevre polis, ko polis tilngi nik van
renge naim ne nekaien. 59 Nuwrai
tevi nik, sete kurongwos kupivare
renge ie pijpari wor kupla jile ko
nevöt nga marlingi ko marwera ku-
plai.”

13

Jinibb nolor pululwi renge nololien ser

1 Ko jinibb sopor arlik ie renge
daron nen ko arini ji Iesu. Ko
arsupẽ suri mẽri Galili sopor nga
marloli sulsulen van ji Atua, ko
Paelet otur imare ko erevji pinir re
daron mawos nga marloli sulsulen.
2 Ko Iesu owra lweni tevir “Ko ngok
suri mirpok ngok, kami kamrrorrmi

m̃eri Galili ngel nir arsij womu ne wor m̃eri Galili jijle nir, suri nga marpal mirpok? 3 Inu nuwrai tevi kami, Ejki. Poro kami sete nolo kami pulululwi renge nololien se kami nir nga kamok-lolir, kami kele kapmij kapjijki pirpe nir. 4 Ko nir esngavöl drromon owil (18) nga naim nga muwu mare renge Saeloam mimav ko mirevji pinir; kami kamrrorrmi nir arsij wor easie nir m̃inij nen nir nga marlik renge Jerusalem? 5 Ejki rres nawon! Inu nuwrai tevi kami, poro kami nolo kami sete pulululwi renge nololien se kami nga kamok-lolir, kami kele kapmij pirpe nir marjijki ngok."

Nale rrongrrongvi ne nai nga sete m̃iwen

6 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi ngel tevir, owra "Jinibb san orwi nai pik san renge orsel sen. Mian ko evini epej wenen rengen, ko sete elesi san rragrrag. 7 Ko owrai tevi m̃er nga mimetmete dan sen, owra 'Kuplesi, sia itul le pa mevini mepej nai pik ngel wenen rengen, ko sete nulesi te san. Kupta bburi piravij ngatan, erpese mimni nawone suwe dan?' 8 Ko m̃er nga mok-metmete dan sen owra lweni tevi owra 'Numal, kuplinglingi pa putur kele mun renge sia ngel, ko inu ƀeli rrale bbulwil renge batun, ko bololi lilane dan p̃irres rengen. 9 Ko poro nga pia-wen vajin renge sia nga vitu, ko ngok erres ko. Ko poro nga pia-jiki, ko kupa-ta bburi ko pivitan ngatan."

Iesu ololi dure nesevin san nga murru otur rramos luwi renge nabong ne Sapat

10 Ko Iesu ok-visviseni renge loloim ne naim ne loten san renge nabong ne Sapat. 11 Ko nesevin san nga nem̃in nga m̃isij m̃isisilvi muloli mimsi sia esngavöl drromon owil (18), nga duren murru jer, sete murongwos putur rramos renge nabong san, elik ie. 12 Ko daron nga Iesu m̃ilesi vinnen ko owra "Vinel! Kuprres ko pa renge mesien som nga muloli durem murru ngok." 13 Ko Iesu elngi nevren renge vin nga, ko erres evesane renge duren nga murru nga, ko osrövi Atua.

14 Ko numal ne naim ne loten ololarsi lenglenge Iesu suri nga muloli vinnen m̃irres renge nabong ne Sapat, ko ni erij otortori delung nir, owra "Nabong ouwon kis nga jinibb puloli majingen rengen, ko kap-ini renge nabong nen nir ko kami kaprres renge mesien se kami nir, ko sete nabong ne Sapat, pijki!" 15 Ko Numal owra lweni tevi owra "Kami nga kamiel renge sel eru! Sete kami sisamis kamok-telasi buluk se kami rreknga dongki se kami renge nabong ne Sapat, ko kamok-iler van renge nuwi parminmin? 16 Ko vinel evi metka se Epram san nga Demij m̃isre totoni ni renge sia esngavöl drromon owil, ko erpese sete erres renge ni pivel sisarow renge nabong ne Sapat?" 17 Nale sen nga muwrair ngel nir arloli devje nuval sen nir nor eta dan. Ko delung arir elep suri nanu nga marres nga ni mulolir.

Nale rrongrrongvi ne jelangi nubek

18 Iesu owra "Batun vanu se Atua erpe sev, ko sev osorsan tevi nga inu bowra rrongrrongvi rengen? 19 Erpe jelangi nubek san nga muwelili jer, nga jinibb m̃ilai ko murwi renge dan sen. Ko etiv pelari, ko emaur, evi nai nga milep san; ko numön ne mesa nir arow vini, arsakel renge rengsin, ko arjali menuner rengen."C

Nale rrongrrongvi ne is

20 Ko Iesu owra kele "Batun vanu se Atua erpe sev? Ko sev osorsan tevi nga inu bowra rrongrrongvi ren? 21 Osorsan tevi is nga nesevin m̃ilai ko m̃ilngi renge besin ne plaoa itul kis, mian ko mipau jijle vajin."

Metali nga welili

C **13:19** Erpe iel, Luk orrongrrongvi batun vanu se Atua erpe jelangi mastat, ko suri mastat ejki iel, namlingi nubek, nga puloli mining ne nale se Luk piplari limjer.

22 Mian ko Iesu evel suri sel sen
evel rrurrngi ngaim nga marlelep
nir ko ngaim nga marwowarreng
nir; ko ok-visviseni jinibb nir, ko
ok-tajer tevi van renge Jerusalem e.
23 Ko jinibb san osusi tevi ni owra
“Numal, nir puwelili kobbong para-
maur?” Ko ni owra lweni tevi owra
24 “Kami kapp̃elak temijpal ko wor
tweni nga kapan kapsil renge metali
nga welili ko. Inu nuwrai tevi kami,
nir pilep para-merreni nga paran
parsil rengen, ko sete parongwos
paran te, ejki. 25 Ko Numal ne naim
tutur imare ko tian tikikiorore met-
ali, ko kami tamoka-tur jer vini vare
e. Ko kaptipatun kapututi metali,
ko kapverus ‘Numal, kuptasi metali
tevi kem!’ Ko ni tia-wera lweni tevi
kami, ‘Inu nurrerrleng sisini kami.
Kami kamivi m̃eri ngabe ko?’ 26 Ko
kami kaptipatun kapwera lweni tevi
inu, kapwera ‘Ejki ma, namok-aan
tevim ko namok-minmin tevim, ko
nik komok-visviseni kem lat nga
kem!’ 27 Ko ni puwra lweni kele
tevi kami, ‘Inu nurrerrleng sisini
kami. Kami kamivi m̃eri ngabe
ko, kami nga kamok-loli nanu nga
marsij nir.’ 28 Ko kami kapting ko ka-
porrliw daron nga kaplesi Epram ko
Aesak ko Jekop ko propet nir renge
batun vanu se Atua, ko kami lweni
parwirr tweni kami kapjikie. 29 Ko
delung parivel renge vanu p̃etp̃eti
ngok vini, ko parsakel tevi Atua
renge batun vanu sen, paraan tevi.
30 Ko kaplesi renge ie nir nga marivi
jinibb nga marwelili, mian ko para-
ivi jinibb nga marlelep; ko nir nga
marivi jinibb nga marlelep, mian ko
para-ivi jinibb nga marwelili.”

Erot Antipas owra pirevji pini Iesu

31 Ko renge daron nen mawos
ko pa Parasi sopor arini ji Iesu ko
arwerai tevi “Kupiel lingi iel, kupan
iok e sopon. Suri Erot emrreni
pirevjim kupmij.” 32 Ko Iesu owra
lweni tevir owra “O, morok evi
jinibb ne gerisen. Kapan kapwera
tevi, ni p̃ilesi inu nuoji tweni nem̃in
nga marsij nir, ko bololi nir nga
marmesi parres luwi lelingen ko
mevi. Ko renge nabong itolin vajin
ko bololi jile majingen suk. 33 Ko
ngok niko inu bevijuri suri wor sel
suk ko renge lelingen ko mevi ko
teru, ko bejpari Jerusalem. Suri
ewretun lenglengen, Jerusalem evi
lat nga moro partori p̃irres propet
nir rengen; ko ejki mun, arok-revji
pinir ma ren.

Iesu etengsi m̃eri Jerusalem

34 “O Jerusalem, Jerusalem, nik
nga kumrevji pini propet nir ko
kumtuwe pini nir nga Atua mukonir
vini jim! Momori inu numrreni
bololi jinibb som nir parlik korti
pirpe nato nga misrew ore natun
nir, ko nik kumusus. 35 Ko kuplesi,
Atua evel lingi pa ngaim som oto
kiskis. Ko kami sete kama-lesi inu
te ejki, pian pijpari daron nga kami
kapa-wera ‘Atua, kuprij p̃irres suri
m̃er nga mivini renge nise Iova.’ ”

14

Iesu ololi jinibb nga mimsi san erres luwi

1 Renge nabong ne Sapat san ko
Iesu evan nga p̃iaan tevi m̃erwomu
ne Parasi nir san. Ko delung arujruj
van mori jin, ko armeteni suri ni
eterter. 2 Ko jinibb san nga drru
nevren nuru ko drru ƀelan nuru
morsosol pa nga pimij elik renge ie.
3 Ko Iesu elesi, ko osusi tevi jinibb
ne nevisvisenien ne nale nesesreien
nir ko Parasi nir, owra “Renge nale
ne nesesreien se kerr emarong nga
rraploli jinibb p̃irres luwi renge
nabong ne Sapat, rreknga ejki?”
4 Ko nir armurrarrong nawon, sete
arwera nanu san. Ko Iesu eptevi
tweni m̃ernen ko ololi erres luwi, ko
elngilngi ni evel. 5 Ko Iesu owrai tevi
jinibb nir, owra “Isi renge kami poro
nga natun rreknga buluk sen otoe,
ko osobbul van ngatan renge bbul-
wil ne nuwi renge nabong ne Sapat,
ko m̃ernen sete orongwos pian ma-
wos pirvei tweni renge wosenen?”
6 Ko nir armurrarrong nawon kele,

sete arongwos parwera lweni kele nale san tevi ni.

Norrorrmien se jinibb pian ngatan

7 Iesu owra nale rrongrrongvi san tevi nir nga marsakel maraan, suri elesi nir arpejpej lat seksakel nga marto womu. Ko owrai tevir owra
8 “Poro jinibb pisan pungoni nik nga kupan renge nanen ne totkoien sen, ko kupan, ko sete kupsakel womu renge lat seksakel nga mĩirres. Suri mẽr nga mungoni nik tungoni jinibb nga milep asie wor nik san tia-vivitu vini. 9 Ko poro pirpok ko mẽr nga mungoni nik nen tia-vini jim ko tia-werai tevim, ‘Kuptur iok, mẽrel pivinuk pĩsakel iok re milngom,’ ko ngok nik kupan kuplik ngatan, ko kupmanun pilep. 10 Ko poro daron nga parngonim e, ko nik kupan ko kuplik bbong ngatan. Ko ngok poro mẽr nga mungonim pivini ko pĩlesim,
ko puwrai tevim ‘Selek, kupini kupsakel mare.’ Ko ngok ni puloli nolom pĩr renge no jinibb nir nga kupan kupsakel mare tevi nir nga kaĩaan.
11 Suri mẽr nga mĩilngi lweni ni van mare, mian ko Atua puloli ni pivi jinibb nga pian ngatan jer. Ko mẽr nga muloli ni mian ngatan, mian ko Atua puloli ni pian mare.”

Murrun nga parveruse jinibb nir parini paraan

12 Ko Iesu owrai tevi mẽr nga miveruse ni nga pĩaan tevi, owra “Poro nga nik kuploli nanen ne levial rreknga rivriv, sete erres kupveruse selem nir, rreknga tuwam nir rreknga metka som nir rreknga selem nga joron milep nga mĩilik tevim bbong. Poro pirpok, ko nir parverus kele bbong nik, ko parkele lweni nanu nga kumloli tevir. 13 Ko poro daron nga nik kuploli nanen pisan, ko kupveruse ƀeres nir ko jinibb nga marus karkar nir ko nir nga ƀelar marsij nir ko metrrorr nir. 14 Ko nik kuprunge pĩrres, suri lartul nen nir sete arongwos parkele lweni tevi nik. Ko Atua vajin pia-kele lweni tevi nik renge daron nga puloli jinibb nga marres nir parmaur luwi kele re mijen.”

Nale rrongrrongvi ne nanen nga milep

15 Ko san renge nir nga marsakel tevi nga maraan murnge nanu ngel nir e, ko owrai tevi Iesu owra “Mẽr nga pian pia-aan renge batun vanu se Atua, ni purnge pĩrres pilep.”
16 Ko ni owrai tevi mẽrnen owra “Jinibb san ololi nanen nga milep san, ko everuse jinibb elep parini renge nanen. 17 Ko renge daron ne nanen vajin, ko ni okoni jinibb ne majingen sen pian puwrai tevi lartul nga ni muwrai pa tevir nga para-vini, ‘Kapini vajin, arloli nanu jile arsuw pa, arto metmet.’ 18 Ko nir jile norrorrmien ser evi sansan e, ko artipatun arwera orore nanu sopor. Nir san nga womunen owra ‘Inu nua-wuli bbong orsel san, ko inu numrreni bean mun ƀelesi ta; sete numa-vinuk ko, ejki.’ 19 Ko nir erwen nen kele owrai tevi, ‘Inu nua-wuli bbong buluk nga marok-revei kat esngavöl, ko inu numrreni bean borrowrrowe ta nir parmajing lesi ta. Sete numa-vinuk ko, ejki.’ 20 Ko nir itolin kele owra ‘Inu nua-lesi bbong nesevin suk, ko niko inu sete numa-vinuk ko, ejki.’ 21 Ko jinibb ne majingen nen olwi van, ko owrai suri nale nga lartul nga marwerai tevi ni, tevi numal sen. Ko numal nen ololar lengleng, ko owrai tevi jinibb ne majingen nen, owra ‘Kupsaro pingavil, kupan renge sel nga marwolu ototvi live laut ne ngaim ko sel lele kele nir. Ko kuptekai ƀeres nir, ko nir nga niber marsij, ko metrrorr nir, ko naroj nir; ko nir vajin parini renge nanen.’ 22 Ko ni evan, ololi jile, mian ko olwi ko owra ‘Numal, inu nuloli pa erpe nga kumwerai osuw, ko loloim elep malum wor oto.’ 23 Ko numal owrai tevi jinibb ne majingen sen owra ‘Kupiel, kupan kele kupvijuri sel jile nga iok e nir, ko kupvijuri sel

nga maran orsel e nir. Ko kupan kupsuṍe p̃irres tevi jinibb nir parini ko parsongni naim suk puwun saut. 24 Inu nuwrai tevi kami, jinibb nga mongoni womu nir ngok, nir san sete mia-vini mia-rroi nanen suk sopon.’

Jinibb se Iesu puloli wor Iesu ko puwomu renge ni

25 Delung jinibb nga milep arvijuri suri Iesu. Ko Iesu erieni lweni emtenir, ko owrai tevi nir owra 26 “Poro jinibb san emrreni pivini ji inu, ko m̃ernen pimrreni inu p̃iasi jer wore mimrreni tata sen, ko tasu sen, ko ni wor nesen sen, ko natun nir, ko tuwan nir, ko jojin nir, ko ni kele wor mauren sen. Ko ngok m̃ernen orongwos pivi jinibb suk san vajin. 27 Ko isi nga sete muwosi nai pelaot sen ko mivijurik, ni sete orongwos pivi jinibb suk san.

28 “Ko poro kami san pimrreni p̃ili naim nga muwu mare temijpal san, ko setemun p̃ilik ngatan te purrorrmi suri lat nga nowlin puto surie pirpese, ni evtere puwli jile rreknga ejki? 29 Poro pirpe nga ngok, ko ni titipatun bbong, ko tia-runge turrow renge ni, tuloli bbong ngatan nen ko. Ko ngok sete tivter mun tia-loli jijle; ko jinibb nir tarlesi ko tarmen keraji ni rengen, 30 tarwera ‘M̃erel emajinge naim ngel, ko setemun evtere nga p̃imajing jijle mun, omrrol ren.’

31 “Ko poro nga numal san piptevi jinibb nuval pivi nuvasngavöl vasngavöl vesan (10,000), paran parval tevi numal m̃inij san nga miptevi jinibb nuval mivi nuvasngavöl vasngavöl varu (20,000) mivini tevir nga parval tevi nir. Numal nen p̃ilik ko wor ngatan purrorrmi suri lat nga puto surie puwomu, poro nga ni eterter evtere nga pival tevi numal m̃inij nen, rreknga ejki. 32 Ko poro pijki, ko ni pukoni jinibb sopon parivel ore numal nen tuwen nen, parsewute renge sel renge daron nga ni mivel malum ngasue, ko parngoni demat tevi.” 33 Iesu ewer otvi nale sen, owra erpel le: “Ko erpok ko, poro kami san sete pivel lingi jile nanu nga marivi sen nir, m̃ernen sete orongwos pivi jinibb suk te, ejki.

Sol nga dilten musuw rengen

34 “Sol erres; ko poro dilten nga mimelmel pusuw jer rengen, ko parloli lweni pimelmel luwi pirpese ko? 35 Sete erres rragrrag mun renge parloli nanu kele e san, nanu nga m̃irres rreknga nanu nga m̃isij. Parwirre kobbong p̃irresrres. M̃er nga boron mutoe, purnge re nolo boron.”

15

Nale rrongrrongvi ne sipsip nga mijki

1 Renge nabong san, ko jinibb nga marok-la nevöt ne takis nir ko jinibb nga marsij nga marwirr tweni nir arini armurrarronge Iesu. 2 Ko Parasi nir ko jinibb ne nevisvisenien ne nale nesesreien nir arlesi, ko artipatun arok-sur vijvij malum bbong arok-wor suri Iesu, arwera “M̃erel okorti tevi jinibb nga marsij nir ko eaan tevir.” 3 Ko Iesu ornge marwerai, ko owra nale rrongrrongvi san tevir, owra 4 “Poro nga san renge kami sipsip sen ongut vesan (100), ko san pijijki lingir, ko erpese, ni sete orongwos p̃ilngilngi ngavöl esiw drromon esiw (99) ngok renge lolo merwer parurro mösmös, ko ni pipej nga mijijki nen, pian pijpari nga p̃iska lweni? 5 Pian ko wor, ko daron nga m̃iska lweni, ko owosi elngi ejingteni renge birparin, ko eir nga eir lengleng. 6 Ko daron nga muwosi lweni vini ngaim e, ko everus kortoni selen nir nga marlik ngasue ni ko nga marlik mori bbong ni, ko owrai tevir, ‘Kerr rraṍir, suri nuska lweni pa sipsip suk nga mijijki nga.’ 7 Ko inu nuwrai tevi kami, pirpok ko renge melrin. Nir parir lengleng suri jinibb sansan nga m̃isij nga nolon mulululwi, p̃iasi ngavöl esiw drromon esiw nga marok-wera

lweni kis pae nga marivi jinibb nga marres, ko armusus nolor pulululwi.

Nale rrongrrongvi ne nevöt nga welili san nga mijijki

8 “Ko nesevin si renge kami poro p̃ilngi silva pisngavöl ko pisansan pijijki, ko erpe? Ni pusli laet ko puraki vaseni loloim, pipej pian pijpari nga piska lweni. 9 Ko daron nga vinnen m̃iskai lweni, ko everus kortoni selen nir nga marlik ngasue ni ko nir nga marlik mori bbong ni ko owrai tevir, owra ‘Kerr rrap̃ir, suri
nuskai lweni pa silva suk nga mijijki nga.’ 10 Ko inu nuwrai tevi kami, pirpok ko renge no anglo se Atua. Nir parir lengleng suri jinibb sansan bbong nga m̃isij nga mijijki nen, nga nolon mululwi mirpel.”

Nale rrongrrongvi ne m̃elakel nga mutor jabble sel

11 Ko Iesu owra “Jinibb san nga natun eru morivi norman. 12 Ko ngok m̃ervitu nen evan ji tata sen ko ongoni tevi, owra ‘Tata, kuptutweni jorom nga parivi se komru nen nir, pivsivsese komru korti.’ Ko ni otutweni joron tevi nuru korti. 13 Mian ko nabong sete elep mun, ko m̃ervitu nen eser kortoni joron jijle nir ko evel evan renge ngaim nga milep san nga muto ngasu. Ko elik ie, ko etipatun olokloksi p̃etp̃eti joron renge norrorrmien sen nga sete murrorrmi m̃irres e.

14 “Ko daron nga mulokloksi p̃etp̃eti joron e nir, ko numer nga milep eimare renge ngaim nen; ko ejki mun, ni joron arsuwsuw p̃etp̃eti pa. 15 Ko ni lweni evan emajing se jinibb ne ngaim nen san. Ko m̃ernen okoni ni evan renge orsel nga marok-wungani ðerp̃er sen nir rengen, nga pok-wungani ðerp̃er sen nir. Ko renge marwungani ðerp̃er, m̃eri Isrel nir arlesi evi majingen san nga m̃isij p̃erp̃er. 16 Ko ni numer aji lenglengen e, ko sete san ela nanen rragrrag san tevi nga purroi; ko ngok ololi emrreni lenglengen e purro nanen se ðerp̃er nir sopon, nga puloli pup e. 17 Mian ko nolon olwi, orrorrmi lweni tata sen vajin, ko owra ‘Aro, jinibb ne majingen se tata nir elep wor, ko nanen evtere nir p̃etp̃eti, ko majbböl nen ojpon; ko suri sev inu bemij e numer iel! 18 Erres ma inu bemra iel, ko bolwi van ji tata. Ko bowrai tevi ni, “Tata, inu nuloli esij renge no Atua ko renge no nik kele. 19 Ko ngok inu setemun nurres renge nga jinibb parwera inu nuvi natum san, ejki mun. Ko kuploli inu ma bevi jinibb ne majingen som san.’ ” 20 Ko ni otur imare ko evel, pivini ji tata sen e.

“Ko daron nga mivel ngasu malum mivini, ko tata sen elesi. Ko orrorrmi temijpale. Ko owlu tersele ko pa, evan ko erake totoni, ko orromji. 21 Ko natun owrai tevi ni ‘Tata, inu nuloli esij renge no
Atua ko renge no nik kele. Inu setemun nurres renge nga jinibb parwera inu nuvi natum san.’ 22 Ko tata sen everuse jinibb ne majingen sen nir, owra ‘Kapsaro pingavil, kapla sunsun nga m̃irresrres asi nen, kaploli ni puri. Ko kapla ring suk ko kaploli p̃irae re bbösö nevren, ko kaploli p̃irae but. 23 Ko kapan kaprevji natu buluk san nga milep m̃irres; ko rrapurroi, ko kerr rrap̃ir vajin. 24 Suri natuk ngel erpe emij le pa osuw, ko emaur luwi kele. Ni erpe ejijki le pa, ko nulesi lweni kele.’ Ko nir artipatun arir vajin.

25 “Ko ni natun norman nga wowomu nen ejkie nir, evel womu evan pa orsel e. Mian ko olwi vini ngaim e. Ko daron nga mivini morie naim, ko ornge drrelar marla nubo ko marsew. 26 Ko ni everuse jinibb ne majingen se tata sen san vini jin, ko osusi tevi owra ‘Sev ko ngok?’ 27 Ko m̃ernen owra lweni tevi ni, owra ‘O, tasim olwi vini ngaim, ko niko tata som erevji natu buluk nga milep m̃irres san rengen, suri ni m̃ilesi natun mulwi vini mimaur malum bbong.’ 28 Ko ni ololar e,

omusus pian loloim. Ko tata sen eivare vini vare e ko evini jin, ko eiari ni nga pian loloim. 29 Ko ni owra lweni tevi tata sen, owra ‘Kuplesi, inu numajing som sia sia, nurpe jinibb ne majingen som san. Ko sete nutor otvi nale nesesreien som san, ejki rres nawon. Ko nik sete kula nanu san rragrrag tevik. Sete kula nanani san tevik nga inu bololi nanen e san tevi selek nir ko naƀir. 30 Ko daron nga ma natum ngel nga mulokloksi p̃etp̃eti jorom nir tevi nesevin ne sel nir mivini e, ko nik kutur imare, kurevji natu buluk nga milep m̃irres renge ni!’ 31 Ko tata sen owra lweni tevi ni owra ‘Natuk, nik kulik tevik tetajer ko pa, ko ngok nanu jile nga marivi suk arivi som ko pa. 32 Niko erres kerr rrap̃aan vajin ko rrap̃ir, suri tasim ngel erpe emij ko pa ko emaur luwi; ko ejijki ko pa, ko rramlesi lweni kele.’ ”

16

Nale rrongrrongvi ne burtur nga majingen sen sete muloli momsawos

1 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir, owra “Numal san joron elep. Ko ni elngi jinibb ne majingen sen san nga pimetmete nijor sen nir. Ko mian ko jinibb sopor arini ji numal nen, ko arwera ‘O, jinibb som ngok olokloksi jorom nir.’ 2 Ko numal nen everuse m̃er nga mivi burtur renge joron nen vini jin, ko owrai tevi ‘Sev le ngel nga inu mornge renge nik? Kupsuw ko pa, setemun kuma-ivi burtur renge inu jorok nir. Kupan kupuli tweni lat nga komok-majing muto suri, ko san kele p̃ila wanim.’ 3 Ko burtur nen orrorrmi renge nolon, owra ‘Inu bololi sev le, suri numal suk p̃ila tweni inu renge majingen suk? Ko inu derteren suk sete evter renge nga ƀeli dan orsel, ko numanun kele renge nga bongun-ngun.’ 4 Mian ko owra ‘E! Inu nurongwos pae lat nga bololi surie renge daron nga numal suk p̃ila tweni majingen suk jik, puloli jinibb nir parmarong kobbong nga inu bean loloim se nir.’ 5 Ko ni everuse jinibb nga marloli nivnon ji numal sen arini jin. Ko osusi womue tevi nir san, owra ‘Nik kuloli nivnon e sev ji numal suk?’ 6 Ko m̃er nga mususi womu nen e tevi owra lweni tevi, owra ‘Inu nuloli nivnon e dram oel ongut (100).’ Ko burtur nen owra lweni tevi, ‘Naul nen le ngel, kuplai ko kupuli pingavöl pielim (50) kobbong rengen.’ 7 Ko osusi kele tevi nir san, owra ‘Ko nik kuloli nivnon e sev?’ Ko m̃ernen owrai tevi, owra ‘Inu nuloli nivnon e bak wit evi nuvasngavöl vesan (1000).’ Ko burtur nen owra lweni tevi ‘Naul nen le ngel, kuplai ko kupuli ongut valim (500) kobbong rengen.’ 8 Ko numal se m̃er nga mivi burtur nga sete muloli mumomsawos nga owra ‘O, morok norrorrmien sen engavil-vil nawon, orongwos kemkam̃e lat nga puloli surie!’ Suri jinibb ne iel ngatan nir arongwose asie nir nga marlik renge moron.

Sel nga marwulwule nevöt

9 “Kami kele kaploli pirpe morok, kapla nijor ne iel ngatan nir, ko kaplair tevi jinibb nir. Ngok puloli nir parir suri kami, ko partekai kami van renge naim nga renge melrin nir rrek! 10 Ejki! M̃er nga m̃irres renge puloli nanu nga welili bbong, ngok ni p̃irres renge puloli kele nanu nga milep. Ko m̃er nga sete erres renge puloli nanu nga welili bbong, ngok ni sete mia-rres renge puloli nanu nga milep kele. 11 Erpok ko, poro sete kamloli erres renge nijor ne iel ngatan nir, ko si p̃ila nijor nga marres weretunen ne melrin tevi kami kapmetmeter? 12 Ko poro sete kamrres renge kap-metmete nijor se jinibb m̃inij, si p̃ilai tevi kami nijor nga parivi se kami?

Jinibb san sete orongwose p̃imajing se numal pieru pivesane

13 “Sete jinibb san orongwose p̃imajing se numal pieru pivesane. Poro pirpok, ko tungasi nuru tuwen,

ko timrreni nuru tuwen nen. Erpok ko, sete Atua orongwos pukonim re majingen sen poro nevöt mukonim pa renge majingen sen. Suri sete kurongwos kupmajing se nuru korti evesane."

Parasi nir arok-merreni temijpale nevöt

14 Ko Parasi nir arok-merreni temijpale nevöt, ko daron nga marunge nanu nga Iesu muwrair ngok e nir, ko armen kerajie. 15 Ko Iesu owrai tevi nir owra "Kami ngok ko kamivi lartul nga tetajer kamwera kamrres renge mete jinibb. Ko Atua orongwose nolo kami. Ko sev nga marloli mian mare renge jinibb bbong, ngok sete evi nanu san rragrrag renge no Atua.

Jinibb arp̃elak tweni nga paran renge batun vanu se Atua

16 "Nale nesesreien oto ko pa, ko nale se propet nir arto ko pa, mian ko mivini mijpari daron se Jon Baptaes vajin. Ko renge daron nen mawos ko vajin, marwerwer renge nosp̃en nga m̃irres; ko jinibb arp̃elak temijpal arwera paran renge batun vanu se Atua. 17 Ko evi nanu nga m̃iterter renge melrin ko iel ngatan porjijki; ko evi nanu nga m̃iterter kele wor m̃iasi san renge bebje nale ne nale nesesreien ngel san pijijki.

18 "Erpok ko, jinibb si nga p̃ilngi kurtweni nesen sen ko p̃itkai kele nesevin m̃inij san, erpe evitan re nesevin ngok ko vajin. Ko m̃er nga m̃itkai kele nesevin nga diwen sen m̃ilngi kurtweni, ni kele evitan re nesevin ngok."

Nale rrongrrongvi ne m̃er nga joron milep ko Lasros

19 Ko Iesu ela jilweren kele san erpel: "Jinibb san nga joron milep elik lat san. Ko ni tetajer ok-uri sunsun nga nulser marres p̃elak marsongsong, ko marow raprap titis, ko marmalum marres. Ko nabong jijle eaan erres ko eir, elelea. 20 Ko jinibb san nga mivi ƀeres nga mok-ngun-ngun res nga miwajie Lasros elik ie renge metali se m̃er nga joron milep nen. Ko m̃ernen niben nir arkar p̃etp̃eti. 21 Ko ni emrreni lengleng pok-rroi bebje nanen nga marvitvitan renge tep se m̃er nga joron milep nen. Ko ejki; ko guli arok-ini arok-lomlomi niben nga markar nir. 22 Mian ko vitunen vajin ko ƀeres nga mok-ngun-ngun res nga emij. Ko anglo nir arwosi ni van renge melrin ji Epram, ko elik lilji nelin. Mian ko vitunen vajin, ko m̃er nga joron milep nga ea-mij vajin, ko artevni. 23 Ko ni elik renge lat ne mijen, ko ornge esij elep lengleng. Ko daron nga moro muklu, ko elesi Epram iokwan ngasu jer, ko Lasros emajil renge morkon. 24 Ko ni ekail everus owra 'Tata Epram, warru kuprrorrmi inu! Kupkoni Lasros pian purrurrngoni bbös nevren pisansan renge nuwi, ko puloli pujum renge nemek, ko pimemrrali. Suri inu nurnge esij nga esij lengleng renge lomi nabb ngel.' 25 Ko Epram owra lweni tevi, owra 'Natuk, kuprrorrmi renge daron nga nik kummaur e. Nik kulesi nanu jile arres vinuk jim; ko Lasros ornge esij elep, elesi nanu jile arsij vini jin. Ko renge lelingen ngel vajin ni ela lol molmol, ornge erres; ko nik kulik renge lat ne norongen nga m̃isij, kurnge esij. 26 Ko nanu san muto ngok liven ne kem ko kami, evi mesa nga milep. Ko ngok nir nga parwera parasi vinuk ji kami sete arloli wos parasi vinuk ji kami, ko kami sete kamrongwose kapasi vini ji kem iel.' 27 Ko mian ko m̃er nga joron milep nga owra lweni tevi owra 'Tata, nungoni tevi nik, warru kupkoni Lasros pulwi kele van renge naim se tata suk. 28 Suri inu tasik elim, ko erres ma renge ni pian ko pususur metu tevi nir, ko puloli nga nir sete parini kele iel renge lat nga inu mornge m̃isij ngel e.' 29 Ko Epram owra lweni tevi m̃er nga joron milep nga owra 'O, ejki, tasim nir, naul se Moses ko naul se propet nir arto pa jir. Naul ser

nen ko pa nir parsusur metu tevir.’
30 Mer nga joron milep owra lweni
tevi owra ‘O, ejki, tata Epram, poro
ma san pimaur luwi ko wor renge
mijen ko pian jir, ko ngok ko ma
nir nolor pululwi ko renge nololien
ser nir!’ 31 Ko Epram owra lweni
tevi, ‘Poro nir sete parunge nale ne
naul se Moses ko nale ne naul se
propet nir, ko ngok nir parirpok kele
kobbong renge nga poro san pimaur
luwi renge mijen; sete mara-osuri te,
ejki.’ ”

17

Jinibb nga muloli jinibb mĩinij mĩijilaklak mivitan van renge nololien

1 Iesu owrai tevi jinibb sen nir
owra “Nanu nga parloli jinibb par-
jilaklak parvitan van renge nololien
parini ko wor, sete orongwos pijki.
Iok ewretun, ko wi pia-sij wor niko
renge mẽr nga pia-la nanu ngok
nir parpelari! 2 Erres pẽlak poro
nga parsaro puwomu pingavil parla
nevöt nga milep ko san, ko parile
dil renge mẽrnen nowen ko par-
juröni ngalu renge dis mot, pĩasie
nga poro puloli nir nga welili ngel
san pĩjilaklak pivitan van renge
nololien.

Jinibb pĩtlasi tweni nololien se jinibb ko wor

3 “Kami kapmetmet lululweni
kami lweni ko wor. Poro tuwam
rreknga tasim puloli pĩsij tevim,
ko nik kupwera lilane ko wor
tevi ni. Ko poro nolon pulululwi,
ko kuptelasi tweni nololien sen.
4 Ko poro puloli pĩsij tevi nik
pivavis kis renge nabong sansan
bbong, ko ngok poro pulwi vini jim
puwra nolon olululwi, ko ngok, nik
kuptelasi tweni ko wor.”

Nosurien se jinibb nga muosuri Atua

5 Ko aposol nir arwerai tevi Iesu
arwera “Numal, kuploli nosurien se
kem puruj kele wor van mare.” 6 Ko
Numal owra lweni tevir owra “Po,
ko poro nosurien se kami puwelili
bbong pirpe jelangi nubek,[D] ko
kamrongwos kapwerai tevi nai sik-
mon nga milep ngel, ‘Nik lweni
kuprrangi twenim ko kupan kuptur
renge dis,’ ko ni puloli kobbong
pirpe nga kami kamwerai ngok ko
tevi.

Murrun se jinibb nga mĩimajing

7 “Ko isi niko renge kami poro
jinibb ne majingen sen pĩmajing
renge orsel pĩlawlaw rreknga pimet-
mete sipsip, ko poro pulwi vini
ngaim e, ko nik kupwerai tevi, ‘Er-
res, kupsaro pingavil, kuptajer ko
pa kupãan.’ 8 Ejki rres nawon, nik
kupwerai ma tevi ‘Nik kuploli nanen
suk puto teraik, ko nik kupla ne-
tatuw som ko kuptatuwe ko kupsel-
sale nanen suk daron nga inu ẽeaan
e, ko beminmin jile mun pusuw.
Ko vitunen vajin ko nik ko kupa-
aan ko kupa-minmin.’ 9 Ko kami
kamrrorrmi numal nen owra erres
tevi jinibb ne majingen sen suri nga
muloli nanu ngel nir nga ni muwrai?
Ejki! Evi wor nanu nga puloli ko.
10 Ko kami kele kapirpok, kaploli
nanu jile nga inu nuwrai tevi kami
nga kaplolir, ko ngok ololi kami
kapwera vajin ‘Niko erres ko wor,
kem ngel namivi bbong jinibb ne
majingen som le, osorsan ko wor
renge nabloli pirpok.’ ”

Iesu ololi jinibb esngavöl nga marmesi e mesien nga niber mĩimẽmaul arwokwok luwi

11 Ko daron nga marivel suri sel
nga paran Jerusalem e, ko Iesu epte-
vir arivel rrurrngi renge liven ne
Sameria ko Galili. 12 Ko aran laut
renge ngaim nen san. Ko jinibb
nga marmesi e mesien nga niber
mĩimẽmaul esngavöl arini ji Iesu.
Ko sete arini morie, artur bbong
ngasu. 13 Ko arverus van jin, arw-
era “Iesu, Numal, warru kuprrorrmi
kem!” 14 Ko Iesu oklu van emtenir,

D **17:6** Erpe iel, Luk orrongrrongvi nosurien ser erpe jelangi mastat; ko suri mastat ejki iel, namlingi nubek, nga puloli mining ne nale se Luk piplari limjer.

ko owrai tevir “Kami kapan ji batun jinibb ne sulsulen ko kaploli ni pununri kami.” Ko daron nga marokivel suri bbong sel malum e vini, ko nir jile arwokwok pa osuw. 15 Ko san renge nir nga esngavöl ngok mĩilesi muwokwok ko olwi vini ko osrövi Atua drrelan ean mare jer. 16 Ko daron nga mivini ji Iesu, ko ejipa van ngatan renge dan re ƀela Iesu, ko owra erres tevi ni. Ko mẽrnen evi mẽri Sameria ko. 17 Ko Iesu osusi lweni owra “Nuwrate nga nuloli nir esngavöl ko arres arwokwok luwi, ko nibeni nir esiw? 18 Sete nir san orongwos pulwi vini pusrövi Atua, mẽrel bbong esan nga mivi jinibb neturvitan!” 19 Ko ni owrai tevi mẽrnen, “Kuptur imare ko kupvijuri sel som, ko kupluwi. Nosurien som ololim kumwokwok ko kumrres.”

Batun vanu se Atua pivini seveling

20 Ko Parasi sopor arsusi tevi Iesu arwera “Batun vanu se Atua pivini seveling?” Ko Iesu owra lweni tevir owra “Batun vanu se Atua sete orongwos pivini renge sel nga parlesi rengen. 21 Sete jinibb san puwrai tevi nik, ‘Kuplesi ngel’, rreknga ‘Kuplesi ngokwan,’ ejki. Batun vanu se Atua oto pa renge nolo jinibb.”

Nabong se Jinibb Mawos pivini

22 Ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir owra “Mian ko daron nen piavini nga kami kapmerreni kaplesi nabong se Jinibb Mawos, ko kami sete kamrongwos kaplesi. 23 Ko jinibb nir arongwos parwerai tevi kami, parwera ‘Kaplesi ngokwan!’, rreknga ‘Kaplesi ngel!’; ko ngok kami sete kapan kapkulkulu pej te, pijki. 24 Erpe navil nga mivil, daron nga mivil renge devje melrin ko mimor vaseni melrin ƥetƥeti mivesane mijpari devjen, nga jinibb jijle nir marlesi. Ko ngok pia-irpok renge inu Jinibb Mawos renge daron nga bea-luwi vini. 25 Ko womunen inu bornge ƥisij renge nanu pilep renge dul nga marmaur lelingen ngel parloli tevik.

26 “Erpe renge daron se Noa tuwi jinibb nir arlelea nawon, ko ngok pirpok ko renge nabong se inu Jinibb Mawos. 27 Renge daron nen ko jinibb araan ko arminmin ko arlesi nesevin, ko armusus parunge nale se Noa, mianan mijpari daron nga Noa mian renge lolo drrav nga muwse; ko nuwi owlu ko ervei jinibb nir, ko armij ƥetƥeti. 28 Pirpe kele nabong se Lot. Jinibb araan ko arminmin ko arwulwul ko aruw ko arilili naim nir. 29 Ko mian ko mijpari daron nga Lot mivel lingi Sotom e, ko nabb ko nevöt nga marin arvitvitan renge melrin erpe naus nga mus, ko osli nir, arin ƥetƥeti arivi niavin. 30 Ngok nabong se inu Jinibb Mawos nga bevini rengen pusorsan tevi ko pirpok.

31 “Ko renge nabong nen, mẽr nga mĩililik vare renge naim sen ko joron marto renge loloim, ni sete pian kele mun ƥila twenir. Ko mẽr nga mutur renge orsel, ni sete puwlu luwi kele mun van renge naim sen nga ƥila joron. 32 Kaprrorrmi sev nga miplari ji nesen se Lot. 33 Si nga mimrreni ƥila se mauren sen, mẽrnen putor jabble mauren sen. Ko si nga ma mutor jabble mauren sen, ni piala lweni mauren sen. 34 Ko inu nuwrai tevi kami, renge nat nga mupong nen, jinibb ƥieru pormatur renge maling pisansan; ko parteka tweni tuwen, ko nuru tuwen nen ƥilik jer. 35 Ko nesevin ƥieru porlik lat pisansan parvarrvarr; ko nuru tuwen parteka tweni, ko nuru tuwen ƥilik jer. 36 [Jinibb ƥieru pormajing renge orsel; tuwen parteka tweni, ko nuru tuwen ƥilik jer.]”E 37 Ko jinibb sen nir arwera lweni tevi “Ngabe ko, Numal?” Ko Iesu owra lweni tevir owra “Lat nen kapa-lesi wos bbonge ko. Pirpe daron nga nanu san emij, ko numön nir nga maroktasi parmot rrale; orongwos kaplesi

E **17:36** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Luk oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

wose kobbong ngasu.”

18

Nale rrongrrongvi ne nesevin san nga mok-julm̃i suri numal san

1 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi san tevi jinibb sen nir nga pivisvisenir e nga parlot tetajer, sete partibbtibbot e. 2 Owra “Numal san elik renge ngaim san. Ko ni sete emtutu rragrrag Atua, ko sete ornge jinibb san. 3 Ko renge ngaim nen nesevin san nga diwen sen mimij lingi elik rengen. Ko vinnen evini tetajer ko pa jin, ok-luni suri numal nen nga puloli lilane nanu nga muto jin ko ji devje nuval sen. 4 Ko numal nen omusus puloli. Epriv wor mian, ko vitunen vajin ni lweni orrorrmi lweni ko owra ‘Inu sete numtutu Atua ko sete nurnge jinibb san. 5 Ko suri vinel mutor momorie pa mivini ko mivijajeng jik, ko bololi ma nanu nga muwrai. Poro pijki, ko ngok puloli inu sete numa-lik m̃irres rragrrag, pivijajeng inu ko tetajer.’

6 “Ko kami kamrunge sev nga numal nga m̃isij nen muwrai. 7 Ko erpese renge Atua ko jinibb sen nir nga mutobbtobbue nir, nga marngir suri ni renge nata m̃irin ko nata mupong? Kami kamrrorrmi ni orongwos pulolola renge puloli nanu nga marngir suri ngok e? 8 Inu nuwrai tevi kami, Atua pisaro pingavil, puloli lilane nanu nen tevir.

Ko inu Jinibb Mawos renge daron nga bea-luwi vini e, ko bea-lesi nosurien puto malum renge jinibb ne iel ngatan nir, rreknga ejki mun?”

Nale rrongrrongvi ne Parasi ko jinibb nga mok-la nevöt ne takis

9 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi san tevi jinibb nir nga marok-linglingi lweni nir lweni marok-wera marres, ko marok-kulu wutan re jinibb m̃inij nen nir. 10 “Jinibb eru oran loloim renge naim ne loten nga porlot. Nuru tuwen evi Parasi, ko nuru tuwen nen evi jinibb nga mok-la nevöt ne takis. 11 Ko Parasi esan otur ko olot owra ‘Atua, nuwra erres wor tevi nik, suri nga inu sete nurpe jinibb nga ngok nir nga marok-vevna ko marok-loli nanu nga sete marres, ko marok-loli m̃isij tevi nesevin nir. Ko inu sete nurpe kele m̃er nga mok-la nevöt ne takis ngel. 12 Renge wik jile inu nomok-linglingi nanen renge nabong nen eru, ko jorok nir, nomok-la songovlön tevi nik tetajer.’

13 “Ko m̃er nga mok-la nevöt ne takis nen otur tuwi ngasu, ko sete oklu imare emteni melrin, ejki. Ko owjuwje morkon nga miviseni nga murnge m̃isij, ko owra ‘Atua, kuprrorrmi inu! Nuvi jinibb nga m̃isij.’ ” 14 Ko Iesu owrai tevi nir, owra “Nuwrai tevi kami, m̃erel ko, daron nga morivare, ko ni ko evi m̃er nga mumomsawos renge no Atua nen, ko sete nuru tuwen nen. Suri m̃er nga m̃ilngi ni van mare, ko Atua puloli ni pian ngatan; ko m̃er nga m̃ilngi ni van ngatan, ko Atua p̃ilngi ni van mare.”

Iesu erij erres suri bipiwarreng

15 Ko jinibb sopor arpitevi bipiwarreng ser nir arini ji Iesu nga ni p̃ilngi nevren rer ko p̃irij p̃irres surir. Ko daron nga jinibb sen nir marlesi, ko arwer orer sete paran jin, pijki. 16 Ko Iesu everus nir paran jin. Ko owra “Kaplinglingi bipiwarreng nir parini jik, sete kapwer orer te, pijki. Suri batun vanu se Atua evi se nir ko nga nolor marirpe bipiwarreng ngok nir. 17 Nuwretun nuwrai tevi kami, M̃er nga sete puloli nolon pivini pirpe bipiwarreng, ni sete orongwos pian renge batun vanu se Atua.”

Jinibb san nga joron milep emrreni p̃ila mauren nga muto tuwi ngok vini

18 Ko m̃erwomu san re m̃eri Isrel nir osusi tevi Iesu, owra “Wurru, jinibb nevisvisenien nga m̃irres, bololi pirpese ko ƀela mauren nga muto tuwi ngok vini?” 19 Ko Iesu

owra lweni tevi m̃ernen, owra “Erpese nik kumverus inu m̃erres? Sete san erres, Atua kobbong esan erres. 20 Ko nik kurongwose pae nale nesesreien se Atua nga muwra ‘Nik sete kupvenae nesevin, ko sete kuprevji pini jinibb, ko sete kupvevna, ko sete kupkerkeris, ko kuptori tata som ko tasu som.’ ” 21 Ko ni owra “Nanu ngok nir, inu nulolir jile pa renge daron nga bbong mevi nanwarreng e ko mijpari lelingen ngel.” 22 Ko daron nga Iesu murnge muwrai mirpok, ko owra lweni tevi owra “Nanu sansan kobbong ojpon evi nga kummerreni malume. Jorom nir kupwulwul p̃etp̃eti nir, ko kuptutweni nevöt ner tevi ɓeres nir. Ko nik jorom pia-to renge melrin. Ko kupini kupvijurik.”

23 Ko daron nga m̃ernen murnge nale ngel e, ornge lengleng esij e. Suri ni evi jinibb nga joron milep san. 24 Ko Iesu elesi nga m̃ernen ornge lengleng esij e. Ko owra “Evi nanu nga m̃iterter milep nga jinibb nga joron milep pian renge batun vanu se Atua. 25 Erpe nato, eterter temijpal renge liwen pietiv.[F] Ko nga jinibb nga joron milep pian renge batun vanu se Atua, eterter temijpal wor asie ngok.”

26 Lartul nga marunge muwrai mirpok arwera lweni tevi, “Aro, poro pirpok ko isi ko ma p̃iasi pimaur?” 27 Ko Iesu owra lweni tevir “Sev nga m̃iterter re jinibb puloli, sete eterter rragrrag renge nga Atua puloli.” 28 Ko ngok ololi Pita owra lweni tevi, “Ko kuplesi, kem namiel lingi nanu jijle nga marivi se kem nir arjipon, ko namvijuri nik.” 29 Ko Iesu owra lweni tevir “Inu nuwretun nuwrai tevi kami, m̃er nga mivel lingi naim sen, rreknga nesen sen, rreknga tuwan tevi tasin nir, rreknga tata sen tevi tasu sen, rreknga natun nir, suri batun vanu se Atua, 30 m̃ernen pia-lai pilep kele wor renge daron nga lelingen ngel; ko renge daron nga para-vini, ko ni pia-la mauren nga muto tuwi ngok vini.”

Iesu osp̃e sur mijen sen vatolin

31 Ko Iesu eptevi jinibb sen nir arsan kis, ko owrai tevir owra “Kaplesi, rramtongsa le van mare e renge Jerusalem. Ko nanu jile nga propet nir maruli tuwi suri inu Jinibb Mawos parpelari ko wor. 32 Partekai inu van ji jinibb ne vare, ko partetnije inu ko parlutövi inu. 33 Ko nir parvirralik ko parevji pinik. Ko nabong p̃itul, ko inu bemaur luwi kele.” 34 Ko jinibb sen nir arrleng sisini nale nga muwrair ngel, ko sete arongwose rragrrage sopon.

Iesu ololi jinibb san nga meten murrorr oklu luwi

35 Ko Iesu otutur suri sel evan morie Jeriko. Ko jinibb san nga mokngun-ngun nga meten murrorr, elik renge jeli sel. 36 Ko daron nga m̃er nga meten murrorr nen murnge delung jinibb nga milep marivel asi renge sel, ko osusi owra “A, sev ko ngok?” 37 Ko nir arwera lweni tevi arwera “Iesu ne doNasret ko m̃iasi ngok.” 38 Ko daron nga murnge, ko ekail everus van mare owra “Iesu, nik Devet metka sen, kuprrorrmi inu!” 39 Ko jinibb nga martur van womue renge lat nga non mimawos e arwera ore ni, arwera “Kupmurrarrong!” Ko ni ea-verus temijpal kele ko ma van mare lengleng, owra “Nik Devet metka sen, warru kuprrorrmi inu!” 40 Ko Iesu otur murrong, ko owra partekai ni van jin. Ko daron nga mivel vini mori ji Iesu, ko osusi tevi, 41 owra “Nik kumarong nga inu bololi sev tevi nik?” Ko metrrorr nen owra lweni tevi owra “Numal, numrreni kuploli metek puklu!” 42 Ko Iesu owra lweni tevi owra “Kupkulu! Nosurien som ololi nik kumrres.” 43 Ko meten oklu evesane. Ko evijuri Iesu, ko osrövi Atua. Ko daron nga delung nir marlesi e, ko arsurövi Atua.

F **18:25** Erpe iel, Luk osp̃e kamel p̃isil rrurrngi batu nitel san nolon. Ko suri kamel ejki iel, namsup̃e nato ela wani.

19

Iesu ko Sakias

1 Ko Iesu evijuri sel van renge
Jeriko e, nga p̃iasi lingi ie vajin;
2 ko jinibb san nga nisen Sakias
elik renge iok. Ko ngok renge nir
nga marok-la nevöt ne takis, ni evi
jinibb nga milep rer, ko evi jinibb
nga joron milep kele. 3 Ni okluklu
pej Iesu, owra p̃ilesi wose evi jinibb
nga mirpese ko. Ko sete orong-
wos p̃ileslesi, suri ni evi jinibb nga
mumrrol jer, ko delung elep p̃elak.
4 Ko owlu wowomu asie delung nir,
ko ean esa renge drru nai san nga
mirpe nai sikmon, emrreni p̃ilesi
wose Iesu renge daron nga pia-asi
renge sel nen.
5 Ko daron nga Iesu mivel vini
mumomsawose lat nen, ko esarrerr
imare emteni, ko owrai tevi owra
“Sakias, kupsaro pingavil, kupjub-
bul vini ngatan e. Suri nga lelingen
inu ƀelik renge loloim som.” 6 Ko
Sakias esaro ngavil, ojubbul vini
ngatan e, ko eptevi Iesu. Ko eir
lengleng.
7 Ko daron nga delung marlesi e ko
arwor surie, arwera “Ni evan renge
naim se jinibb nga m̃isij!”
8 Ko daron nga marsakel vajin
re naim se Sakias, ko Sakias otur
mare ko owrai tevi Numal owra
“Ƀela wukari jorok nir; devjen bea-
lai tevi ƀeres nir, ko devjen pivi suk.
Ko poro nuvnae pa joro jinibb san,
ko bea-la lweni nanu pivij bea-kele
e.” 9 Ko Iesu owra lweni tevi owra
“Lelingen mauren easi vini renge
naim ngel, suri nik kele kuvi Epram
metka sen san. 10 Suri inu Jinibb
Mawos nuvini nga nomok-pej nir
nga marsarr marjijki nga ƀela ser.”

Nale rrongrrongvi ne jinibb nga martori nevöt se numal ser

11 Ko daron nga marmurrarrong
suri nanu ngel nir e, ko Iesu erij
malum ko pa etajer tevi, owra nale
rrongrrongvi san. Suri ni evini mori
pa renge Jerusalem e, ko suri nga
nir arok-rrorrmi nga batun vanu
se Atua pivini p̃irrmali pingavilvil.
12 Ko ni owra “Jinibb nga mivi
jinibb nga milep san owra pian
ngasu renge vanu nga milep san,
nga parloli ni pivi batu numal ne
vanu sen, ko pia-luwi vini. 13 Ko
ni everuse jinibb ne majingen sen
esngavöl arini ji ni, ko ela nevöt
san nga marwera mina esngavöl tevi
nir sisamis. Ko owrai tevir, owra
‘Kapla nevöt ngel nir ko kapmajing
rer, ko kaprevei kele nevöt sopor
parto tevir, pian pijpari renge daron
nga inu bolwi vini e.’ 14 Ko ni evel
lingi vanu sen. Ko jinibb sen nir
nga renge vanu sen arungasi ni,
ko arkoni jinibb sopor arvijuri ni
nga parwera ‘Kem sete nammerreni
m̃erel pivi numal se kem, ejki.’
15 “Ko daron nga mulwi vini e,
nga m̃ila jile derteren sen erpe batu
numal, ko everus jinibb ne majingen
sen nen nir nga ni m̃ila nevöt tevir
parini ji ni, nga ni purnge jir nga
nir armajing re nevöt nen nir, ko
evis nga marlai kele muto tevi. 16 Ko
m̃erwomu nen evini ko otur womu
renge non, ko owra ‘Numal kuplesi,
nevöt som le ngel. Ko inu numajing
ren, ko nula kele esngavöl oto tevi
nga kumlai tevik.’ 17 Ko ni owrai tevi
owra ‘Nik kuloli erres, kuvi jinibb ne
majingen nga m̃irres. Nik kuloli er-
res renge nanu nga welili jer bbong.
Inu ƀelngi nik kupmetmete ngaim
nga marlelep pisngavöl.’ 18 Ko nir
erwen evini kele, ko otur womu
renge non, ko owra ‘Numal, kuplesi
nevöt som le ngel, ko inu numajing
ren, ko nula kele elim oto tevi nga
kumlai tevik.’ 19 Ko ni owrai kele
tevi m̃ernen, owra ‘Nik kele kupivi
numal renge ngaim nga marlelep
pielim.’ 20 Ko nir itolin kele evini, ko
owra ‘Numal, kuplesi nevöt som le
ngel. Inu nulai ko nunbunƀe ore e
kalek e, ko nulngi oto. 21 Suri num-
tutue nik; kuvi m̃er nga murrum
m̃iterter. Komok-la kele nanu nga
nik sete kumlingi, ko komok-la kele
nanu nga sete kumruwir.’ 22 Ko ni
owra lweni tevi m̃ernen owra ‘Nik

kuvi jinibb ne majingen nga m̃isij, inu ƀewer lokloksim suri nale som ngok ko nir. Suri nik kurongwose nga inu nuvi jinibb nga murruk m̃iterter, nomok-la nanu nga sete m̃elngir, ko nomok-la nanu nga sete morwir. 23 Ko erpese sete kumla nevöt suk ko kumlingi renge naim ne nevöt lat nga marok-to rengen e? Ko daron nga inu bea-luwi vini e, ko bea-la lweni nevöt suk tevi majbböl nen.' 24 Ko ni owrai tevi lartul nga martur ie, owra 'Kapla tweni nevöt nga mutorir jin, ko kaplai tevi m̃er nga mutori misngavöl.' 25 Ko nir arwera lweni tevi arwera 'Numal, ko ni otori pa esngavöl osuw!' 26 Ko ni owra lweni tevir, owra 'Inu nuwrai tevi kami, nir jile nga martori, parlai kele wor tevir. Ko nir jile nga sete martori, ko beblen nga martori, para-la tweni jir. 27 Ko jinibb suk ngel nir nga marungasi inu ngel, nga sete marmerreni inu bevi numal ser ngok, kapreveir vini jik, ko kaprevji pinir renge inu nok.' "

Iesu evan renge Jerusalem ko jinibb nir arsusi nisen van mare

28 Ko daron nga Iesu muwra jile nale ngel e, ko otongsa wowomu van renge Jerusalem e. 29 Ko daron nga marini mori Betpaj e ko Betani renge botwen nga marveruse Botwen ne lolnai ne olip, ko ni okoni jinibb sen eru, 30 owra "Koporivel, koporwowomu van renge ngaim nga muto mawos kamru ngok. Ko koporlesi natu dongki san ni ko arile totoni otur nga jinibb san setewor esakel rrongvi rengen. Ko koportelasi tweni dalin ko koporile vini. 31 Ko poro jinibb san pususi tevi kamru, 'Erpese komortelasi?', ko kamru koporwera lweni tevi koporwera 'Numal emrreni'."

32 Ko laru nga Numal mukoni nuru nen orivel suri sel van, ko orlesi erpe nga Numal muwrai tevi nuru. 33 Ko daron nga mortelasi tweni dil ne natu dongki e, ko lartul nga ser arlesi ko arwera tevi nuru, arwera "Erpese kamru komortelasi tweni dil ne natu dongki?" 34 Ko nuru orwera lweni tevir orwera "Numal le emrreni." 35 Ko nuru orile vini ji Iesu. Ko nir arp̃elseni sunsun ser renge drrun, ko arloli Iesu esa esakel rengen. 36 Ko daron nga mivel suri sel e ko nir sopor kele arla sunsun ser ko arp̃elsenir renge sel.

37 Ko daron nga ni mivini mori Jerusalem e renge lat nga sel mujubbul van ngatan e renge Botwen ne lolnai ne olip e, ko delung jile nga marivi jinibb sen nir artipatun arir ko arsurövi Atua, drrelar elep van mare, suri nanu nga marinijnij nawone nir nga marlesir. 38 Ko arwera "Numal Atua, nik kurij pa erres tevi ni nga mivini renge nik nisem. Demat puto renge melrin ko nosrövien pian ji ni, Atua ne Drromsen Mare."

39 Ko Parasi sopor renge meling jinibb nga milep ngel arij van ji Iesu, arwera "Jinibb nevisvisenien, kupwer ore jinibb som nir!" 40 Ko Iesu owra lweni tevir owra "Nuwrai tevi kami, poro nir parmurrarrong, ko nevöt nawon ngel nir vajin parkail van mare."

Iesu etengsi Jerusalem

41 Ko daron nga Iesu mivini morie Jerusalem ko emteni, ko etengsi, 42 owra "Poro bbong kuprongwose nabong nga lelingen, ko nik kuprongwose nanu nga mivi demat ko! Ko ejki mun, lelingen ngel metem sete orongwos p̃ilesi mun. 43 Mian ko nabong nen nir para-vini, ko nir nga marivi devje nuval som partuwe nawot nga puwlu rralem, ko parlik rralem ko parmetmet ore nik renge iok jijle. 44 Ko nir parjijkarre p̃etp̃eti nik ko jinibb nga marlik tevim renge live laut ne nawot som, ko sete parlinglingi nevöt ne nawot nen san p̃ijnget jer renge pisan. Suri nik sete kurongwose daron nga lelingenok nga Atua muwra p̃ila som."

Iesu evan renge loloim ne Naim On

45 Ko Iesu evan renge loloim ne
Naim On. Ko ejeli tweni nir nga
marwulwul, paran vare e. 46 Ko
owrai tevir owra “Aruli erpel renge
Naul On: Atua owra ‘Naim suk
parveruse naim ne verusen’. Ko
kami kamtur imare vajin ko kamloli
evi ‘naim ne venao res.’ ”

Atua kuprij p̃irres suri Numal nga mivini

47 Ko renge nabong jijle Iesu ok-
an ok-visviseni renge Naim On. Ko
batu jinibb ne sulsulen ko jinibb
ne nevisvisenien ne nale nesesreien
nir armerreni parevji pini. 48 Ko
arrelenge suri lat nga parloli suri e,
sete artor sweri sel san nga parloli
rengen. Suri delung jile arkomrönir
suri, armurrarrong kemkam̃e nale
sen nir.

20

Jinibb womu se m̃eri Isrel nir arsusi si ela derteren tevi Iesu

1 Mian ko errmali erpel: renge
nabong san, daron nga Iesu mok-
visviseni jinibb nir e renge Naim
On ko mok-werwer renge nosp̃en
nga m̃irres, ko batu jinibb ne sul-
sulen sopor ko jinibb nevisvise-
nien ne nale nesesreien sopor ko
b̃irterawarreng sopor arkorti ko
arini. 2 Ko arsusi tevi, arwera “Kup-
werai ta tevi kem, isi ko ela derteren
ngel tevi nik, nga kumrres renge
kuploli nanu ngel nir?” 3 Ko Iesu
owra lweni tevir owra “Ko inu kele
bosusi ta nale san ni le tevi kami, ko
kami kapwerai tevik. 4 Baptaesen se
Jon evel ji Atua vini, rreknga evel ji
jinibb kobbong vini?”

5 Ko nir arsupsup̃e suri lululweni
tevi nir kis bbong ko arwera “Rrap-
wera pirpese? Poro rrapwera ‘Evel
ji Atua vini,’ ko ni puwra ‘Ko suri
sev kami sete kamosuri Jon?’ 6 Ko
poro rrapwera ‘Evel ji jinibb vini,’
ko delung ngel nir parla nevöt nir
ko partuwe pini kerr e. Suri nir
artori Jon evi propet.” 7 Ko nir ar-
wera lweni tevi arwera “Iawo, kem
namrrelenge lat nga mivel e vini.”
8 Ko Iesu owra lweni tevir owra “Ko
inu kele sete numa-werai tevi kami
inu nula derteren ngel ngabe le nga
mololi nanu ngel e nir.”

Nale rrongrrongvi ne jinibb sopor nga sete marmetmet lilane orsel se numal san

9 Ko Iesu etipatun owra nale
rrongrrongvi ngel tevi delung nir,
owra “Jinibb san orwi naut ne grep
san. Ko elngi tevi jinibb sopor
parmajing rengen, ko ni evel van
renge ngaim m̃inij san, ko elik ie
epriv val wor. 10 Ko renge daron
mawos nga grep wenen marok-mirr
e, ko numal nen okoni jinibb ne
majingen sen san van ji lartul nga
marmajing rengen, nga parla mer-
renien ne wenen nen sopon tevi. Ko
lartul nen nir arvirrvirrali m̃ernen
ko arkoni tweni ototori nevren, olwi
kiskis tevi. 11 Ko numal nen okoni
kele jinibb ne majingen sen m̃inij
nen kele san evan. Ko
m̃ernen kele lartul nga arvirrvirrali,
ko arloli esij tevi jile osuw, ko arkoni
tweni ototori nevren, olwi kiskis
kele tevi. 12 Mian ko numal nga
okoni kele nir itolin van; ko m̃ernen
kele lartul nga arevji lenglenge ko
arwirre van vare e. 13 Ko numal ne
naut ne grep nga owra ‘Aro! Bololi
pirpese? Inu bokoni vajin natuk nga
memrreni, ko ni ko ma nir partori
p̃irres ko.’ 14 Ko daron nga lartul
nen nir marlesi ni, ko arwerwera
lululweni tevir, arwera ‘Ngok natu
numal nen ko ngok! Kerr pirevji
pini, ko orsel sen pivi vajin se kerr!’
15 Ko arrul totoni, ko arevei tweni re
orsel van vare e, ko arevji pini emij.”

Ko Iesu owra “Ko numal ngel pia-
loli pirpese tevir? 16 Ni pia-revji pini
lartul ngel nir parmij, ko p̃ilngi orsel
ngel tevi jinibb m̃inij nir.”
Ko daron nga marunge nale ngel
nir e, ko delung arwera “Ejki rres
nawon!” 17 Ko Iesu oklu mawos
nir, ko osusi tevir owra “Ia, ko
nale nga maruli renge Naul On ngel
owra sev le, nga muwra ‘Nabur
nga jinibb nga marok-majinge naim

marungasi marwirre, ni ko vajin evi nabur nga murrul totoni naim m̃iterter.’G 18 Si nga pusnge nabur ngel, niben pimabbur; ko si nga nabur ngel piravij ren, niben pumoloplop p̃etp̃eti.”

19 Ko renge daron momsawos nen ko pa ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko batu jinibb ne sulsulen nir arloli lesi parevei Iesu. Suri arongwose nga ni owra nale rrongrrongvi ngok ewer lokloksi nir rengen. Ko armetutue jinibb nir, ololi setemun arrul totoni.

Erres renge kerr rrapwuli takis tevi Sisa?

20 Ko nir arpejpej sel san nga poro p̃irres renge nir nga puloli partor wos Iesu rengen, ko niko puloli nir parongwose vajin parlingi ni van renge nevre numal, ko numal vajin pia-tor pini. Ko niko arwuli jinibb sopor nga paran parloli sel kerkeris tevi ni, nga
puloli nir parla Iesu renge nale sen nir. 21 Ko lartul ngel nir arsusi kerkerasi tevi Iesu, arwera “Jinibb nevisvisenien, kem namrongwos iok, sev nga kumwerai ko kumvisviseni jinibb e nir arweretun temijpal. Ko sete komok-rrorrmi san, poro evi jinibb nga milep rreknga muwelili, ko kurij telair ko wor, komok-visviseni marongen se Atua weretunen tevi jinibb nir. 22 Ko nammerreni nabrongwose ta, Ia, erres kobbong renge nale nesesreien se kerr nga poro rrapwuli takis tevi Sisa, batu numal se m̃eri Rom nir, rreknga sete erres?” 23 Ko Iesu elesi wose nale gerisen ser nga marwerai nga markerkerasi e, ko owrai tevir owra 24 “Kapsareni ta nevöt nen tevik p̃elesi.” Ko nir arlai san tevi. Ko ni owra “Isi le non ngel, ko nisen maruli rengen ngel?” Ko nir arwera “Rrekma Sisa ko.” 25 Ko Iesu owra lweni tevir, owra “Ko niko nanu nga mivi se Sisa kapla lweni tevi Sisa. Ko nanu nga mivi se Atua, kapla lweni tevi Atua.” 26 Ko lartul ngel nir sete arongwos parlai ni renge nale sen ngel nir renge no jinibb nir. Artaole muwrai mirpok, ko armurrarrong jer.

Erpese renge jinibb pimaur luwi renge mijen?

27 Ko Satusi sopor, nga marokwera jinibb sete orongwos pimaur luwi kele renge mijen, arini ji Iesu ko arsusi kerkerasi tevi 28 arwera “Ia, ko jinibb nevisvisenien, Moses oli pa renge nale nesesreien se kerr nga muwra ‘Poro jinibb san pimij, ko poro m̃ernen elesi nesevin san, ko natu nuru ejkie, ko ngok tasin p̃ilesi kele nesevin nga tuwan mimij lingi nga, ko pivesi wani metka se tuwan nga mimij ngok.’ 29 Ko ngok, jinibb niaken ebut; m̃erwomu nen elesi nesevin, ko mian ko emij, ko natu nuru ejkie. 30 Ko m̃ervitu nen kele elesi. 31 Mian ko nir itolin kele elesi vinnen. Mian mian ejpari nir jile nga ebut nen arlesi vinnen. Ko nir jijle natur ejkie, ko armij lingi vinnen. 32 Vitunen vajin ko vinnen vajin emij. 33 Ko mirpok ngok, renge nabong nga Atua puloli jinibb nir parmaur luwi kele re mijen, nir si nen ko pia-ivi nesen sen e? Suri nir ebut jile ngok martekai vinnen. Kupwerai ta we!” 34 Ko Iesu owra lweni tevir, owra “Renge iel ngatan ngel, norman nir ko nesevin nir arongwos partotko. 35 Ko nir nga Atua m̃ilesir arres re parmaur luwi re mijen renge liken ne tuwi ngok vini, nir ko ma sete arongwos parok-totko. 36 Nir arsorsan tevi anglo nir, parmaur tuwi ngok vini, sete arongwos parmij kele mun. Nir arivi pa Atua natun, suri ni ololi nir armaur luwi kele renge mijen. 37 Ko renge devjen ne nir nga marmij, nga mivi weretunen nga marongwose parmaur luwi renge mijen, Moses kele nga kami kamtori, ni ko eviseni

G **20:17** Erpe iel, Luk osp̃e nevöt, ko murrun nga nir marili naim muto suri; ko kem namrieni erpe kerr rram̃ili naim iel, nga puloli mining ne nale se Luk piplari limjer.

tweni nga evi weretunen. Suri renge jilweren ne nai welili nen nga nabb murororr ren ko sete ani, Moses oli nale se Atua nga muwra ‘Inu nuvi Iova Atua se Epram, ko Atua se Aesak, ko Atua se Jekop.’ 38 Ngok niko, ni sete evi Atua se nir nga marmij te ejki. Ni evi Atua se nir nga marmaur. Suri Atua derteren sen elep nga elep lingi mijen, ko jinibb jijle armaur kobbong renge ni.” 39 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien sopor arwera “Ejki, aro, jinibb nevisvisenien, nik kuwra lweni omomsawos erres p̃elak.” 40 Ko ngok ololi nir armetutue pae ko, armusus parsusi nanu kele mun san tevi.

Nosusien suri Mesaea

41 Ko Iesu owra lweni tevir, owra “Erpese nir marwera Mesaea evi metka se Devet san? 42 Suri Devet lweni owrai renge naul ne Sam, owra ‘Numal Atua owrai tevi Numal suk “Kupsakel iel renge nevrek rres ko kuptiriv 43 pijpari nga inu ƀelngi devje nuval som parirpe lat nga kupbböt ren renge nolon ƀelam ngatan.” ’ 44 Niko Devet owra m̃ernen evi Numal sen. Ko poro pirpok ngok, ko Mesaea evi metka sen erpese ko?”

Iesu osur metutu tevi jinibb nir nga parmetutue jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir

45 Daron nga jinibb nir marmurrarrong e, ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir 46 owra “Kapmetmet renge jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir. Suri nir armerreni paruri sunsun nga marres marpepriv partur tevir, ko delung jile partorir p̃irres ko parsareni nevrer tevir renge sel. Armerreni parsakel renge nai seksakel nga muto limjer womu m̃irres renge Naim On, ko armerreni parsakel renge nai seksakel nga muto limjer womu m̃irres renge lat ne nanen. 47 Nir arivi demij venao, arvenae p̃etp̃eti nijor se nesevin nga diwen ser marmij lingir; ko renge daron ngok ko pa arkerkerasi jinibb nir, arloli verusen nga marpepriv nga partori nir p̃irres rengen. Ngok Atua putor vitrangir p̃iterter asi wor suri.”

21

Nesevin san nga mutuw nevöt sen

1 Iesu ok-meteni jinibb nga joror milep marok-tuwe nevöt ser renge bokis nen renge Naim On se Atua. 2 Ko ni elesi nesevin san nga diwen sen mimij lingi, ko evi ƀeres. Vinnen evini ko otuw nevöt nga wowarreng eru. 3 Ko Iesu owra “Nuwrai tevi kami, vin nga diwen sen mimij lingi ngel, ni otuw nevöt asi wore nir jijle nga martuw nevöt ser ngok e. 4 Suri lartul nga ngok nir joror elep temijpal ko arlai bbong beblen ko artuwe, ko artori jere wor eleplep. Ko vinel ma emarong putuw p̃etp̃eti sev nga ni m̃ilngi nga mivi liken sen p̃etp̃eti.”

Iesu owra tweni nga jinibb sopor para-tingtinge Naim On se Atua

5 Ko jinibb se Iesu sopor arok-supsup̃e suri nevöt nga marlelep lengleng nga renge Naim On se Atua, ko nevöt nga marres kele nir nga marjuroi e, ko merrenien nir nga jinibb marlair. 6 Ko Iesu owra “Kami kamok-meteni nanu ngok nir? Mian ko daron nen pia-vini nga jinibb nir partingtinge nevöt ngok nir p̃etp̃eti nga marlelep ngok nir nga renge naim ngok. Setemun san p̃ijnget jer renge san, partingtinge p̃etp̃etir.”

Nanu nga m̃isij nga pia-vini

7 Ko nir arsusi tevi ni arwera “Jinibb nevisvisenien, nanu ngok nir para-pelari seveling
ko? Ko sev nelesien ko piviseni nga nanu ngok nir otomori pa nga parremali?” 8 Ko Iesu owrai kele owra “Kami kapmetmet ko wor nga sete san p̃ikerkerasi kami. Suri jinibb pilep parini renge inu nisek ko parwera ‘Inu nuvi Mesaea le’, ko ‘Daron nen evini!’ Ko kami sete kapvijuri nir te, pijki. 9 Ko daron nga kami kaprunge marval, ko jinibb

nir parlatlat nir, ko sete kapmetutu te; suri nanu ngok nir parini ko wor, parasi puwomu, ko nabong nga vitunen ejki malum ko wor." 10 Ko ni owrai tevir owra "Ngaim san putur imare ko pival tevi ngaim san; ko batun vanu san putur imare ko pival tevi batun vanu san. 11 Ko namĩi nga marlelep nir parmĩi renge vanu lele ne iel ngatan nir. Ko numer nga marlelep nir parpelari renge vanu lele ne iel ngatan nir, jinibb parmer pilep. Ko mesien lele nir parini parlokloksi jinibb nir. Ko renge melrin nanu lele nir parpelari, parloli jinibb nir parmetutu, ko nelesien lele nga marlelep nir. 12 Nanu ngok nir setewor parpelari ko, ko jinibb parrul totoni womu pae kami ko. Ko parloli pĩsij pilep tevi kami, ko partekai kami van ji jinibb nga marmetmete naim ne loten nir. Ko parlingi kami van renge naim ne nekaien, ko parloli kami kaptur renge no numal nga marlelep nir ko no numal nga wowarreng nir, suri inu nisek muto renge kami. 13 Ngel pia-ivi daron se kami nga mĩirres nga kapa-wera tweni nospẽn nga mĩirres. 14 Ngok niko suri nanu ngok nir, kami kaptor ore womu re norrorrmien se kami ko pĩterter, nga puloli sete kaprrorrmi nga kapawera 'O, rrapwera lweni nale sev le tevir?' 15 Suri inu ko bea-la nale ko norongwosien nen tevi kami nga kapwerai. Ngok puloli sete nir san renge devje nuval se kami purongwos pĩrij tere nale se kami rreknga puwra kamkerkeris. 16 Ko tata se kami nir ko tasu se kami nir ko tuwa kami nir ko niaken se kami nir ko sele kami nir parlingi kami van renge nevre devje nuval se kami nir. Ko lartul nen nir parongwose parevji pini kami sopor. 17 Mian ko jinibb jijle nir parungasi kami suri kami kamtori inu nisek. 18 Ko jomro batu kami nir, sete pisansan piajijki. 19 Kami kaptur ko wor pĩterter, ko kapla se nemĩi kami.

Nanu nga mĩisij milep renge Jerusalem

20 "Mian ko daron nga kami kapalesi jinibb nuval pilep parini parlik rrale iel Jerusalem, ko ngok kami kaprongwose nga sete pipriv ko parlokloksi pẽtpẽti. 21 Ko daron nga kami kaplesi nanu ngel, ko kami nga kamlik renge Jutia, kapwolu ko wor kapan kapteptepi renge botwen. Ko kami nga kamlik Jerusalem, kami kele, kapwolu lingi wor ko. Ko kami nga kamlik renge vanu nga marto rrale ngaim, setemun kamrongwos kapluwi kele van rengen. 22 Nabong ngel nir arivi nabong nga Atua pia-tor vitrangi jinibb nir nga puloli nanu jile nga Naul On muwrai parini parpelari. 23 Wurru pia-sij wor niko re nesevin nga mĩitetaur ko nesevin nga muloli natun musus renge nabong nen nir. Atua lolaren sen pia-vini renge jinibb nga iel nir. Ko nanu nga parsij nga parsij pẽrpẽr pilep parini parpelari renge vanu ngel. 24 Jinibb sopor parmij e nesip, ko sopor parlair van parlik renge naim ne nekaien nga marto renge vanu sarrsarr ngok nir. Mian ko jinibb ne vare nir parlokloksi pẽtpẽti Jerusalem parjijkarre pĩrres pelak, sete sopon pijpon jer. Pian pian pijpari jinibb ne vare nir parini renge bongsi daron ser e nga marwomu.

Mian ko Jinibb Mawos pia-vini

25 "Mian ko nelesien nir parto renge nial, ko navöl, ko moju nir. Ko renge iel ngatan jinibb ne vanu pilep parunge pĩsij pilep ko parmetutu dis bburbbur ko daptap nen nir. 26 Jinibb parunge pĩsij pilep nga partiriv terai sev nga piplari renge iel ngatan totoklai. Suri derteren ne nanu nga marto renge melrin mare, Atua pulolir paririr. 27 Mian ko jinibb nir parongwose parlesi inu Jinibb Mawos bevini beplari renge nabor tevi derteren nga milep ne nosrövien suk jijle. 28 Ko daron nga nanu ngel nir partipatun, ko kami kaptur rramos ko apkulu kapmeteni

mare. Suri inu sel ne netlasien se
kami otomori bevini.”

Sete jinibb san orongwos daron nen

29 Ko Iesu owra nale rrongrrongvi
san tevir owra “Erres renge kami
kaprrorrmi nai pik ko nai mĩinij nen
kele nga ngok nen nir. 30 Renge
daron nga kami kamlesir marti-
patun martengriv luwi, ko kami
kamrongwose nga daron ne numös
evini mori pa. 31 Ko pia-irpe sel
ngel ko, daron nga kami kamlesi
nanu ngok nir marpelari, ko kapa-
rongwose nga batun vanu se Atua
otomori pa pivini. 32 Nuwretun
nga nuwretun nuwrai tevi kami,
dul ngel nir nga marmaur ngel nir
setewor parmij ko, ko parlesi nanu
ngel nir parpelpelari. 33 Melrin ko
iel ngatan pian ko porjijki, ko nale
suk ma sete orongwos pijijki nabong
san.

Kami kapkulkulu metmet ko wor põirres

34 “Kami kapkulkulu metmet ko
wor põirres, suri norrorrmien se
kami tilelea; kami tamok-oji nanen
ko tamok-minmin tamok-lengleng,
ko tamok-rrorrmi põelake mauren ne
iel ngatan; ko ngok nabong suk
tia-irpe nover, tia-tawi ore kami
tivesane. 35 Suri nga nabong nen
pivini ji jinibb jijle nga marlik renge
iel ngatan totoklai. 36 Ko niko renge
nabong jijle kami kapok-metmet ko
wor põirres. Ko kami kapok-lot ko
wor, nga puloli kami derteren se
kami putoe nga puloli kami kapwolu
lingi nanu nga marsij põerpõer ngok
nir, nga puloli kami kaptur põirres
renge no inu Jinibb Mawos.”

37 Renge nabong ngel nir Iesu ok-
visviseni jinibb nir renge Naim On
se Atua. Ko renge nat nga mupong
jile ni ok-ivel lingi ie ok-tongsa van
renge Botwen ne lolnai ne olip e.
Ko ok-matur rrarren pa ie ko. 38 Ko
renge rorpong susu jijle jinibb arok-
mermera vini jin renge Naim On nga
parmurrarrong suri nale sen nir.

22

Jinibb nga marwowomu renge mẽeri Israel nir arwera parevji pini Iesu

1 Daron ne nanen nga marok-rro
niv nga is mijki rengen, nga mar-
veruse nanen ne asien, oruj mori.
2 Ko batun ne jinibb ne sulsulen
nir ko jinibb nevisvisenien ne nale
nesesreien nir arpejpej sel san nga
parevei silveni Iesu rengen, nga
parevji pini pimij. Armusus par-
loli limjer, suri armetutu temijpale
jinibb nir.

Jutas eir renge pimaronge Iesu pian renge nevre devje nuval sen nir

3 Ko Demij evini esilvi Jutas nga
miwajie Iskariot, nga mivi san renge
nir esngavöl drromon eru. 4 Ko Jutas
evel lingir ko evan owrai tevi batu
jinibb ne sulsulen nir ko mẽrwomu
ne jinibb nuval nir ne Naim On se
Atua, nga puloli sel nga ni purong-
wos põilngi Iesu renge nevrer. 5 Ko
lartul nen nir arunge erres e, arir
lengleng, ko arloli rijrijen nga parla
nevöt sopon tevi ni rengen. 6 Ko
Jutas emarong. Ko orrorrmi pejpeje
sel san nga poro põirres renge ni nga
põila Iesu põilngi renge nevrer, ko sel
nen jinibb jijle parrerrelenge.

Jinibb se Iesu eru orloli nanu jile arto lilane terai nanen ne Asien

7 Mian ko ejpari nabong ne nanen
nen nga marok-rroi niv nga is mijki
rengen. Ko renge nabong nen jinibb
arok-revji natu sipsip nir nga parloli
nanen ne Asien.
8 Ko Iesu owrai tevi Pita ko Jon
“Koporan koporloli lilane nanen ne
Asien puto metmet ngarr terai kerr
ko rrapa-uroi.” 9 Ko nuru orsusi
lweni tevi orwera “Ko kumarong
nga komru noboran noborloli lilane
ngarre puto terai kerr ngabe le?”
10 Ko ni owrai lweni tevi nuru owra
“Kopormurrarrong ta. Daron nga
kamru koporan renge laut ne ngaim
nen, ko koporsewute jinibb san ie
nga muwosi botel nuwi san nga
muwun, mian tevi re naim sen e.

Ko koporvijuri suri ni, ko koporan
renge naim nga ni pian renge loloim
nen. 11 Ko koporwerai lweni tevi
m̃er nga naim sen nen, koporw-
era ‘Numal, jinibb nevisvisenien le
okoni komru, owra noborsusi tevim
nibeni le loloim nga ni putori na-
nen ne Asien rengen?’. 12 Ko ngok
m̃ernen piptevi kamru van renge
loloim ne naim nen san nga milep
temijpal nga muto mare, nga nanu
jile marto pa rengen. Renge ie ko
koporloli nanu jile parto metmet
ngarr p̃irres.” Ko okoni nuru orivel.
13 Ko nuru orivel oran, ko orlesi
nanu jijle osorsan erpe nga Iesu
muwrai tevi nuru. Ko nuru orloli
lilane nanu jijle ne nanen ne Asien
arto erres ngarr.

Iesu orro tuloni nanen ne Asien tevi nir

14 Mian ko evini ejpari renge mete
nial nga marok-aani nanen ne Asien
ren, ko Iesu evan esakel renge mil-
ngen renge tep, ko aposol nir ar-
sakel arpitevi ni. 15 Ko ni owrai
tevir owra “Numrreni lenglengen
e borro nanen ne Asien ngel tevi
kami puwomu ko vitunen vajin
ko bea-runge pia-sij renge nibek.
16 Inu nuwrai tevi kami, setemun
numa-rroi kele nanen ne Asien ngel
pian pijpari pia-pelari pumomsawos
p̃etp̃eti renge batun vanu se Atua.”
17 Ko Iesu ela biles norro ko olot
owra erres tevi Atua, ko owra “Biles
ngel ko kaplilai tevi kami. 18 Suri inu
nuwrai tevi kami, setemun numa-
mini kele mun norro ngel renge
lelingen ngel le pa ko pian pijpari
batun vanu se Atua pivini.” 19 Ko
mian ko ni ela niv ko olot owra erres
tevi Atua, ko obbur ototvi, ko elai
tevi jinibb sen nir. Ko owrai tevir,
“Ngel evi inu nibek nga m̃elai m̃isre
kami. Kami kapok-loli nanu ngel
pirpok ko, ko kapok-rrorrmi inu.”
20 Ko daron nga nanen musuw ko ni
ololi erpok kele renge biles; ela biles
ko owra “Ngel evi inu drrak nga
p̃iseser suri kami ko puloli rijrijen
nga mimerr se Atua pia-pelari.
21 “Ko kaplesi jinibb san nga pia-
tekai kerasi inu van renge nevre
devje nuval suk nir, ni esakel tevik
ni le renge tep. 22 Inu nuvi jinibb
mawos, ko mian ko inu bemij ko
wor pirpe nga Atua muwrai pa. Ko
wi pia-sij wor pilep niko renge m̃er
nga m̃ilngi inu van renge nevre nir.”
23 Mian ko nir arsusi lululweni tevi
nir lweni, arwera “Isi nen ko renge
kerr nga ni puloli pirpok?”

Jinibb nga milep renge nir

24 Ko mian ko jinibb sen nir arijrij
latlat lululweni tevi nir lululweni
bbong suri nir si nen ko pia-ivi
jinibb nga milep asasi nen renge nir.
25 Ko Iesu erij tevir owra “Numal
nir ko jinibb nga marwowomu nir
renge jinibb ne iel ngatan nir, dert-
eren ser otoe. Ko armerreni nga
jinibb nir parveruse nir parwera
‘M̃er nga mok-la se jinibb.’ Ko tetajer
arok-tor vitrangi jinibb ser nir. 26 Ko
kami ma norrorrmien ngok pijki
renge kami, sete kaploli pirpok. Ko
m̃er nga mivi jinibb nga milep renge
kami, m̃ernen puloli lweni wor ni
pirpe m̃er nga vitunen jerjer renge
kami. Ko m̃er nga mivi m̃erwomu
renge kami, ni puloli lweni wor ni
pirpe jinibb ne majingen se kami
vajin. 27 Kaprunge ta renge jinibb
nga eru ngel nuru, nuru ngabes
nen le eleplep renge nuru: M̃er nga
m̃isakel renge tep m̃iaan, rreknga
m̃er nga mok-selsale nanen vini jin?
Kami kamwera m̃er nga m̃isakel ko
mare renge tep m̃iaan. Ko inu nutur
livö renge kami nurpe m̃er nga mok-
selsale nanen nen ko ma.”

Iesu ololi rijrijen tevi jinibb sen nir

28 Iesu ololi rijrijen tevi jinibb
sen nir, owra “Kami kamlik tevik
renge daron nga nanu nir marini
marpelari ji inu, nga marrowrrowe
inu. 29 Ko erpe inu Tata suk m̃ilngi
pa inu mevi Numal, ko ngok inu va-
jin nulngi kami 30 nga kami kapsakel
tevik renge batun vanu suk, kapaan
ko kapminmin tevik renge inu tep
suk, ko kaplik renge nai seksakel

suk. Ko kapsuṍe lilane suri metil naim se m̃eri Isrel nir nga esngavöl drromon eru.

Iesu owowrai nga Pita orongwose piavilvil ore ni

31 “Saemon, Saemon! kupmur-rarrong ta, demij ongoni pa kami nga purrowrrowe kami pirpe jinibb nga mok-majing mok-jule tutweni dokolvin renge wit. 32 Ko inu nomok-lot suri nik Saemon nga nik nosurien som sete pivitan te. Ko daron nga kupa-rieni lweni nolom, ko kupvijuri lwenik kele vajin, ko kupwer jilijle tasim nir nga puloli norrorrmien ser p̃iterter kele.” 33 Ko Pita owra lweni tevi ni owra “Ejki ma, Numal, inu nomok-tiriv le vajin nga bean renge naim ne nekaien tevi nik ko bemij tevi nik!” 34 Ko Iesu owra lweni tevi owra “Nuwrai tevim Pita, lelingen nato sete pukokorout rragrrag ko wor, ko nik kupvilvil ore womu pae inu ko pivatul nga kupwera sete kurongwose inu.”

Baos ko narr ko nesip ne nuval

35 Ko Iesu owrai tevir owra “Bonevis nga daron nga mokoni kami van nga kapwerwer, ko nuwrai tevi kami nga kami sete kaptori baos ko narr ko but se kami. Ko erpese, kami nevre kami armumrrole nanu san?” Ko nir arwera “Ejki.” 36 Ko Iesu owrai tevir owra “Ko lelingenok vajin m̃er nga m̃ilngi baos ko narr, p̃ilai putori nuru. Ko m̃er nga sete m̃ilngi nesip nuval, ko p̃ila sunsun sen puwulwule, ko puwli san e. 37 Inu nuwrai tevi kami nale ne Naul On ngel nga muwra ‘Nir arlesi ni oto tevi m̃er nga mutor otvi nale ne nale nesesreien,’ ngok mian ko piplari ko renge inu. Suri nale nga maruli renge Naul On nga marsuṍe suri inu, parini ko wor parpelari.” 38 Ko jinibb sen nir arwerai tevi, arwera “Numal, nesip nuval eru le pa ngel!” Ko ni owra “Ngok evter ko pa!”

Iesu otongsa evan renge Botwen ne lolnai ne Olip, olot

39 Ko Iesu evel lingi ngaim ko otongsa van renge Botwen ne lolnai ne Olip e, erpe tetajer mok-loli. Ko jinibb sen nir ara-tongsa vitu suri. 40 Ko daron nga mivini renge lat nen, ko owrai tevi jinibb sen nir, owra “Kami kaplot ko wor nga puloli kami sete kapvitan daron nga marrowr-rowe kami.”

41 Ko ni evel rujruj sopon ko ejipa van ngatan ko olot. 42 Owra “Tata, poro pivi marongen som, ko kuplai tweni biles ne norongen nga m̃isij ngel renge inu. Ko sete pivijuri inu marongen suk te ejki, ko pivijuri wor nik marongen som.” 43 Ko anglo ne melrin san evini jin ko osusi lweni jile ni eterter. 44 Ko nolon ornge esij elep lengleng; ko eplak malum olot eterter, ko erat, ko raten sen ojumjum van ngatan renge dan erpe drra. 45 Ko daron nga mulot jile ko emra otur, ko olwi van ji jinibb sen e nir. Ko elesi nga nir marmatur pa, suri arunge esij lengleng, ko norrorrmien ser arrow arto murrar-rong. 46 Ko ni owrai tevir, “Suri sev kammatur? Kapmera ko kaplot, nga puloli kami sete kapvitan daron nga marrowrrowe kami.”

Devje nuval se Iesu arini arrul renge ni

47 Daron nga Iesu mok-rij malum e, ko meling delung jinibb nga milep arini arpelari. Ko m̃er nga miwajie Jutas, nga mivi nir san renge nir esngavöl drromon eru, owowomue nir evini. Ko evel vini mori ji Iesu nga purromji. 48 Ko Iesu owrai tevi Jutas owra “Nik kuptekai kerasi inu Jinibb Mawos renge nga kuprromjik?” 49 Ko daron nga ni jinibb sen nga martur tevi marlesi wose nga sev piplari, ko arwerai tevi arwera “Pirpe? Nabla nesip nuval se kem nabpalpal e?” 50 Ko nir san ela nesip nuval sen, ko eta jinibb ne majingen se batu jinibb ne sulsulen, ko esipri otvi boron rres. 51 Ko Iesu owra “E, pijki, evter ko pa!” Ko ela nevren ko eptongi renge m̃er nga boron ko ololi emaw erres luwi.

52 Ko Iesu owrai tevi batun ne
jinibb ne sulsulen nir, ko batun
ne jinibb nuval nga marmetmete
Naim On nir ko ƀirterawarreng
nga marini ie jin nga parevei ni,
owra “Kami kamini tevi nesip nuval
ko ƀetiluk. Kami kamrrorrmi inu
nurpe jinibb venao rreknga jinibb
nga mok-revrevji pinpini jinibb?
53 Ko renge nabong jile daron nga
inu m̃elik tevi kami, ko inu nomok-
visviseni jinibb nir renge Naim On
se Atua, ko kami sete kamloli lesi
nga kapreveik te ejki. Ko lelingen
ngel evi daron se kami, ko evi daron
nga derteren ne nemalik piplari ren-
gen.”

Pita evilvil ore Iesu owra sete orongwose ni

54 Ko nir arrul totoni Iesu ko
arpitevi van renge loloim se batu
jinibb ne sulsulen nir. Ko Pita ok-
vivitu surir ngasu wor sopon nga
mok-vijurir. 55 Ko mian ko nir arsure
nabb san renge liven renge naworr
nga muwlu ore naim nen, ko arlik
rrale; ko Pita evan ko elik renge
liven jir.
56 Ko nesenwarreng ne majingen
san elesi nga nabb muror vaseni
ni m̃ilik. Ko ok-meteni suri eterter
mian ko owrai owra “Merel kele
eptevi ni le!” 57 Ko Pita evilvil ore
owra “Ejki! Vinel, inu sete nurong-
wose ni te.”
58 Mian ko sete epriv kele mun ko
jinibb kele san emteni ni ko owrai
tevi “Nik kele
kuvi nir ko san”. Ko Pita owra “Ejki
ma m̃erel!”
59 Ko vitunen vajin, erpe mete nial
san asi pa osuw, ko jinibb m̃inij
nen kele san osur terter tevi, owra
“Ewretun le m̃erel eptevi le, suri
evi m̃eri Galili le san.” 60 Ko Pita
owra “E, m̃erel, inu sete nurong-
wose rragrrag nanu nga kumw-
erai ngok!” Daron nga mok-rij
malum mirpel ko nato kele okokrout
evesane tevi momsawos daron nga
mok-rij malum ngok e. 61 Ko Numal
erieni ko oklu emteni Pita. Ko Pita
orrorrmi sweri nale se Numal nga
muwrai womu pae tevi, nga muwrai
mirpel, “Lelingen kobbong, renge
nata mupong nga lelingen, nato sete-
wor pukokrout ko, ko nik kupvilvil
ore inu pivatul ko pa pusuw.” 62 Ko
Pita evel van vare, ko eting nga eting
lengleng, emesmasorr e.

Jinibb nuval nir artetnije Iesu

63 Ko renge daron nen jinibb nga
marmetmet ore Iesu artetnije ni, ko
arwuje. 64 Ko nir arka ore mete Iesu,
ko arwerai tevi, “Kuvi propet san, ko
kupwerai ta, Isi ko mivrralim ngok?”
65 Ko nale elep kele wor nga marsij
nir, marwerair tevi.

Iesu otur womu renge nor renge gortien ser

66 Ko renge nata m̃irin nen vajin,
ko ƀirterawarreng ne Isrel nir, ko
batu jinibb ne sulsulen nir, ko jinibb
nevisvisenien ne nale nesesreien nir
arini korti lat sansan, ko artori gor-
tien ser. Ko arwera Iesu pivini putur
re nor. 67 Ko arsusi tevi arwera
“Ia, kupwerai ta tevi kem. Nik kuvi
Mesaea ko?” Ko Iesu owra lweni tevi
nir owra “Poro bowrai tevi kami,
ko kami sete kama-osuri inu, ejki.
68 Ko poro nga inu bosusi nanu
san tevi kami, ko ngok kami sete
kamrongwos kapwera lweni. 69 Ko
etipatun le pa ngel, mian ko inu
Jinibb Mawos bean ƀesakel ngatan
renge Atua nevren rres, nga dert-
eren sen mutoe.” 70 Ko nir jijle arsusi
tevi arwera “Ia ko erpese! Nik kuvi
Atua natun?” Ko ni owra lweni
owra “Kami kamwerai pa ngok. Inu
ko.” 71 Ko nir arwera “Ngok! Niko
vajin. Ko suri sev ko nga muloli kerr
rramok-pejpej malume nale sopor
nga parwilwil tere ni ren?”

23

Iesu otur renge no Paelet

1 Ko nir nga marlik renge gortien
nen nir jijle artur imare ko artekai
Iesu van renge no Paelet nga ni
puwra suri lat nga puto suri renge
Iesu. 2 Ko arini ji Paelet vajin ko ar-
tipatun arwera nanu ngel nir: “Kem

namlesi m̃erel ololi jinibb se kem nir arlengleng. Ololi artere numal se kem, ko okwer ore kem, owra sete nabwuli takis tevi Sisa, batu numal se kami m̃eri Rom. Ko ok-wera ni evi Mesaea Numal." 3 Ko Paelet osusi tevi Iesu owra "Nik kuvi numal se m̃eri Isrel nir?" Ko ni owra lweni tevi, owra "Nik ko kumwerai ngok."
4 Ko Paelet owra lweni tevi batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb jijle nir, "Nulesi m̃erel sete otor otvi nale ne nesesreien san, ejki." 5 Ko nir arij eterter arwera "Ejki, ni ololi jinibb arlik esij, evel p̃etp̃eti renge Jutia. Ko etipatun renge Galili ko evini ejpari iel nga mok-visviseni jinibb nir."

Iesu otur renge no Erot Antipas

6 Ko daron nga Paelet murnge nale ngel, ko osusi owra "Ia, ko m̃erel evi m̃eri Galili le?" 7 Ko daron nga Paelet murnge marwera lilane nga Iesu mivel renge Galili e vini, ko okoni tweni van ji Erot e. Suri Galili evi vanu nga Erot mok-metmete, ko re daron nen Erot elik pa renge Jerusalem. 8 Ko daron nga Erot m̃ilesi Iesu ko eir nga eir lenglenge. Suri nga ni ok-tiriv pa bonevis ko, emrreni p̃ilesi. Suri nga ni ok-runge nosp̃en nen, ko orrorrmi nga renge nabong san ko p̃ilesi Iesu puloli nanu nga m̃inijnij nawone san. 9 Ko Erot osusi rongornge nale elep tevi Iesu. Ko Iesu sete owra lweni rragrrag nale san tevi ni. 10 Ko batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir artur ko arwer memsi Iesu. 11 Ko mian ko Erot ko jinibb nuval sen nir arongrong melas bbonge ni ko arsij tevi. Ko Erot owra parloli puri sunsun san nga nulsen m̃irres ko parpitevi lweni van ji Paelet. 12 Ko Erot bonevis evi devje nuval sen e Paelet, ko Paelet bonevis evi devje nuval sen e Erot. Ko lelingen ngel vajin orloli sel.

Paelet owra Iesu orongwos pimij ko wor

13 Ko Paelet everus kortoni batun ne jinibb ne sulsulen nir ko numal se m̃eri Isrel nir, ko jinibb jile nir arini arkorti lat sansan. 14 Ko owrai tevir owra "M̃er nga kami kamtekai vini jik ngel nga kami kamwera ni ololi jinibb nir arlengleng temijpal. Ko inu nurnge lilane pa nanu nen nir jin renge no kami, ko sete nulesi nanu nga kami kamwerai ngok san, nga m̃erel esij ren. 15 Ko Erot kele sete elesi nanu san esij rengen, suri mukoni lweni vini ji inu. Ko ngok oto vajin limjer nga m̃erel sete ololi nanu san nga ni pimij suri. 16 Ko inu bololi jinibb suk parvir-rvirrali, ko bea-linglingi ni ko vajin pivel sisarow." 17 [Suri renge daron ne nanen ne Asien renge murrun ser Paelet p̃ilinglingi wor jinibb ser ko san nga m̃ilik renge naim ne nekaien pivel sisarow].H 18 Ko nir jile arkail arvesane van mare jer arwera "Kuppitevi tweni m̃erel van, kuprevji pini pimij! Ko kuplinglingi ma Barapas pivel sisarow pirpe kem nammerreni." 19 M̃erel Barapas, m̃eri Rom nir arlingi renge naim ne nekaien suri nga muloli lartul nga marlik ie marpalpal tevi numal nga m̃ilik renge ngaim nen. Ko ni erevji pini kele wor jinibb emij.

20 Ko Paelet emrreni p̃ilinglingi Iesu pivel sisarow, ko erij tevi nir kele. 21 Ko nir arkikail lengleng van mare arwera "Kuprruloni renge nai pelaot!" 22 Ko ni erij luwi kele vatolin tevir, owra "M̃erel ololi sev esij? Inu sete nulesi ololi nanu san esij renge ni pimij suri. Ko inu bololi para-virrvirrali ni, ko ƀelinglingi ni pivel sisarow." 23 Ko nir sete armosi re markail. Arkail kele eterter lengleng, drrelar evan mare jer arvesane, arwera "Kuprru-loni! Kuprruloni renge nai pelaot!" Ko Paelet ornge drrelar, ololi surie erpe drrelar muwrai. 24 Ko emarong Iesu tevir nga nir parloli surie nga nir marmerreni tevi ni pirpe nga

H **23:17** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Luk oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

nir marwerai. 25 Ko ni elinglingi
Barapas, m̃er nga m̃eri Rom nir
marlingi renge naim ne nekaien suri
nga muloli nir marpalpal tevi numal
nga m̃ilik renge vanu nen, ko erevji
pini kele wor jinibb. Ko elinglingi ni
evel sisarow erpe nga m̃erwomu se
m̃eri Isrel nir marmerreni.

Arpitevi Iesu evel

26 Ko jinibb nuval sopor arpitevi
Iesu evel van nga parruloni re nai
pelaot. Ko arlesi jinibb ne Saerin
san renge sel, nga nisen Saemon,
otutur vini nga pian renge ngaim
nga milep. Ko arrul totoni ni
ko arjingteni nai pelaot se Iesu
renge birparin, ko aron tertere nga
ni puwosi pivitu. 27 Ko delung
nga milep arvijuri suri Iesu. Ko
nesevin sopor arpitevir, ko arting
elep armesmasor e nga martengsi
erpe ni mimij pa. 28 Ko Iesu
erieni lweni ko owrai tevir owra
“Kami nesevin ne Jerusalem nir, sete
kaptengsi inu te, pijki. Ko kaptengsi
lweni ma kami, ko natu kami nir.
29 Nabong nen nir para-vini nga
jinibb nir para-wera ‘Neiren renge
kami nesevin nga kamm̃er ko kami
nesevin nga setewor kamvasus ko
kami nesevin nga setewor kam-
loli bipi musus wor nabong san.
Kami ngok ko kaprunge p̃irres.’
30 Ko renge nabong nen nir para-
rongwos parwerai tevi botwen nga
marlelep nir, ‘Kapmatop ko kapvi-
tan renge kem!’, ko arongwos par-
werai tevi botwen nga marwowar-
reng nir, ‘Kapini kaptevni ore kem!’
31 Kaplesi! Ara-tipatun lebbong ngel,
ko arloli erpok. Pian ko para-loli
p̃isij p̃erp̃er wor p̃iasi ngel.”[I]

Arwuse Iesu renge nai pelaot

32 Ko nir arpitevi kele nuru eru.
Laru nen nuru korti orivi jinibb
nga morsij, ko niko marlingi nuru
pormij tevi Iesu. 33 Ko nir arini
renge lat san nga marwera Golkota
e, nga muwra mirpel, Lat ne bongur.
Ko renge ie nir arwuse Iesu nevren
nuru ko ƀelan nuru renge nai pelaot.
Ko arwuse kele jinibb nga morsij
nga nevre nuru ko ƀela nuru renge
nai pelaot eru, nuru tuwen renge
Iesu nevren rres, ko nuru tuwen
renge nevren mair. 34 Ko Iesu owra
“Tata, kuptelasi tweni nololien ser,
suri sete arongwose rragrrage nanu
nga marloli.” Ko nir artututweni
sunsun sen tevir nga partuwe daes
suri.

Jinibb armen kerkerasi Iesu

35 Ko jinibb nir artur mori bbong.
Ko arok-kulu arok-meteni daron nga
m̃erwomu se m̃eri Isrel nir marok-
men kerkerasi Iesu, arwera “Ni ela
pa se jinibb elep osuw; ko rraplesi
vajin ni p̃ila se ni luwi vajin ta we,
poro pivi Mesaea nga Atua muto-
bbtobbue.” 36 Ko jinibb nuval kele
nir armen kerkerasi. Ko arini mori
jin ko arla lesi norro nga mimilali
pa tevi ni. 37 Ko arwera “Poro nik
kupivi numal se m̃eri Isrel nir, ko
kupla se nik luwi!” 38 Nale ngel le nir
nga marulir mare renge nai pelaot:
MEREL EVI NUMAL SE MERI ISREL
NIR.

Laru nga mormij tevi Iesu

39 Ko laru nga mormij tevi Iesu,
nuru tuwen erij esij tevi, owra “E,
poro nik kupivi Mesaea, ko kupla se
nik ko komru!” 40 Ko nuru tuwen erij
tevi suri, owra “Nik sete kumtutue
Atua rrek! Kuplesi nik ko inu,
kerru rromorsere lweni wor nanu
nga rromorloli ko, 41 ko niko renge
kerru, erres ko wor. Suri kerru
ma, rromorla mawos wore ko nanu
nga moro rroporlai renge sev nga
rromorlolir. Ko m̃erel ma sete ololi
nanu san esij rragrrag te.” 42 Mian
ko ni owrai tevi Iesu owra “Iesu,
poro nabong nga kupa-ivi Numal, ko
warru kuprrorrmi inu.” 43 Ko Iesu
owra lweni tevi owra “Nuwretun
nuwrai tevi nik, lelingen kobbong
kuplik tevik renge lat nga m̃irres asi
jer, nga mivi drromdrromon jer.”

I **23:31** Erpe iel, Iesu osp̃e nai nga mimalum ko nai nga mukur, ko kem namrieni nga puloli mining ne nale sen piplari limjer.

Iesu emij

44 Ko omomsawos renge mete nial
esngavöl drromon eru ko nial sete-
mun esin. Lat emalik p̃etp̃eti renge
lat jijle evini ejpari mete nial itul nat
mirivriv vajin. 45 Ko kalek nga mur-
rul ore lat nga muon nga muon temi-
jpal renge Naim On se Atua loloim
eteri wukari devjen eru e. 46 Ko
Iesu everus temijpal van mare owra
“Tata, nulngi nem̃ik renge nevrem!”
Daron nga muwrai jile nale ngel e
ko osrow pini. 47 Ko daron nga batu
jinibb nuval se m̃eri Rom nir m̃ilesi
nanu nga miplari, ko osrövi Atua
suri. Ko owra “Ewretun le m̃erel evi
jinibb nga mimawos m̃irres!”

48 Ko jinibb jijle nga marini ie nga
parmeteni, daron nga marlesi nanu
ngel nir ko arieni lwenir van renge
ngaim ser e, arunge esij lengleng,
arwujwuje morkor suri. 49 Ko Iesu
selen wor nir ko nesevin nga marvi-
juri Iesu renge Galili vini, nir ngok
artur wor van ngasngasu sopon, ko
armeteni nanu nga marpelari nir.

Josep etevni Iesu

50-51 Ko m̃eri Armetia san elik ie,
nisen Josep. Armetia evi ngaim
ne Isrel san. Ko m̃erel Josep evi
nir san renge gortien se nir nga
marwowomu re Isrel nir. Ni evi
jinibb nga mimawos m̃irres, ko evi
jinibb nga mok-teravi batun vanu se
Atua pivini. Ko sete emarong renge
nanu nga gortien ser ngok muloli
tevi Iesu. 52 Ko m̃erel ko emawose
no Paelet evan jin, sete emtutu te,
ko ongoni nibe Iesu tevi. Ko Paelet
emarong. 53 Ko Josep evan ojri tweni
nibe Iesu renge nai pelaot, ko ela
kalek nga mimalum m̃irres san, ko
onb̃e ore e. Ko owosi van elngi
renge nevöt san nga marsavi nolon
mutoe nga setewor arlingi jinibb san
rengen nabong san. 54 Ko evi Praete,
nabong nga marok-eseser e marok-
la kortoni ngarre nanu nir. Ko
otomori pa nial piwaj pini ko Sapat
pivini. 55 Ko nesevin nga marvijuri
Iesu renge Galili vini, nir arpitevi
Josep, aran ko arlesi dubb nen, ko
armeteni suri lat nga marlingi nibe
Iesu muto suri. 56 Mian ko nesevin
ngel nir arluwi van renge naim e, ko
arla roi nga mapur m̃irres ko pomat,
arloli kortoni ngarre nir, mian ko
para-lair van parsesei renge nibe
Iesu. Ko nir armosi erpe nesesreien
ne Sapat muwrai.

24

Dubb oto kiskis, Iesu emra luwi renge mijen

1 Renge Sante rorpong susu
malum, ko nesevin nen nir artori
ro nai nga mapur m̃irres, ko
armermera tevi van renge dubb nga
parsesei renge nibe Iesu. 2 Ko daron
nga marini renge dubb, ko arlesi
nevöt nga muto ore dubb martini
tweni pa rengen mijkie. 3 Ko arjiol
van ngatan ko arsil van renge lolo
dubb, ko sete arlesi nibe Numal
Iesu. 4 Ko nir artur lengleng vajin,
arrelenge lat nga nanu ngel muto
suri. Ko ngavilvilsen jinibb eru
orpelari jir ortur tevir. Sunsun se
nuru orow raprap titis. 5 Ko nir
armetutu temijpal, ko arjiol vitan
nor emawose dan. Ko laru nen nuru
orwerai tevir orwera “Erpese kami
kampej m̃er nga mimaur renge nir
nga marmij pa? 6 Ni ejki iel, ni
emaur luwi pa. Kami kamrongwose
renge daron nga m̃ilik renge Galili
wosenen ni owra sev nale tevi kami?
7 Ko ni owra ‘Partekai inu Jinibb
Mawos van renge nevre jinibb nga
marsij nir, ko nir parwuse inu renge
nai pelaot ko parrulonik; ko nabong
p̃itolin ko bemaur luwi kele.’ ”

Jinibb se Iesu sete arosuri nale se nesevin nir

8 Ko nesevin nen nir arrorrmi
sweri lweni nale nga muwrair nen
nir. 9 Ko nir arivel lingi dubb
ko arluwi van ji jinibb se Iesu nir
esngavöl drromon san e (11); ko ar-
sup̃e nanu p̃etp̃eti tevir. 10 Nesevin
nen le ngel nir: Merri ne Maktla ko
Joana ko Merri nga tasu se Jemes,
ko nesevin m̃inij nen kele wor sopor

nga marpitevir. 11 Ko aposol nir
arunge nale ser erpe nale gerisen
bbong, ko sete arosuri.

Pita esil van renge lolo nevöt

12 Ko Pita emra ko owlu van renge
dubb e. Ko ejiol van ngatan, ko
emteni ko elesi sunsun nga bbong
marnuße e mïisan muto, ko setemun
elesi kele nanu san. Ko evel olwi van
renge naim sen e. Bbösa nga milep
elaie suri nanu nga miplari ngok.

Jinibb se Iesu eru orivel suri sel van Emeas e

13 Renge nabong nen mawos ko
pa, jinibb se Iesu eru orivel suri
sel nga poran renge ngaim e san
nga nisen Emeas. Ko oto wor
ngasngasue Jerusalem sopon erpe
evi kilomita esngavöl drromon san
wor. 14 Ko daron nga morok-ivel
suri sele morok-supsuße suri nanu
nga marpelari nir tevi nuru lul-
ulweni wore, 15 ko Iesu evel vini
mori ji nuru. Ko nuru orok-suße
malume, ko Iesu evini pa ji nuru,
arivel kokorti vajin. 16 Ko daron
nga nuru morlesi ni ko orrelenge
ni, sete orongwose, suri Atua opongi
ore mete nuru. 17 Ko Iesu osusi
tevi nuru owra “Sev ko komorok-
supsuße renge sel nga komorivel
ngok?” Ko nuru ortur murrarrong,
no nuru evirrvirrting. 18 Ko nuru
tuwen nen nga nisen Kleopas osusi
tevi, “Rreknga nik kusan kuvi jinibb
nga kumlik renge Jerusalem ko sete
kurongwose nanu nga miplari renge
nabong evis lebbong nga marasi!”
19 Ko Iesu osusi tevi nuru owra “Isev
ko nir?” Ko nuru orwera lweni tevi
orwera “Nanu nga marpelari renge
Iesu ne Donasret. Ni evi propet
san, ko renge no Atua ko renge no
jinibb nir, ni evi jinibb nga milep
san renge majingen sen ko renge
nale sen nir. 20 Ko batun ne jinibb
ne sulsulen nir ko mẽrwomu se kerr
nir arpitevi ni van ji mẽri Rom
nir, nga nir parwera ni pimij ko
wor. Ko nir arruloni ni renge nai
pelaot. 21 Ko kem namlingi nolo kem
renge ni eterter nga ni orongwos
puloli kerr mẽri Isrel nir rrapiel
sisarow vajin. Ko mare nen renge
nanu ngel nir, lelingen evi nabong
itolin le pa osuw nga nanu ngel
nir marpelari. 22 Ko nesevin sopor
renge gortien se kem arloli bbösa
nga milep elai kem, renge daron
nga marmermera rorpong susu van
renge dubb nga jinibb marlingi ni
niben rengen. 23 Ko sete marlesi
nibe Iesu, ko arlulwi vini arwerai
nga nir arlesi anglo eru orwerai tevi
nir nga ni emaur luwi pa. 24 Ko
sopor renge gortien se kem aran
renge dubb ko arlesi nanu jile arirpe
nga nesevin nir marwerai.
Ko sete arlesi ni.” 25 Ko Iesu
owrai tevi nuru owra “O, kami nga
kamlengleng, ko kamlolola lengleng
renge kaposuri nale se propet nir
nga marwerai! 26 Sete evi nanu
nga Atua mïilngi pa nga piplari ko
wor nga Mesaea purnge pïsij renge
nanu ngel nir, musuw ni pian renge
nosrövien sen?” 27 Ko Iesu owra
lweni tevi nuru sev nga marwerai
suri ni renge Naul On, etipatun
renge naul se Moses ko etajer tevi
vini ejpari nga propet nir marulir.
28 Mian ko nir aran mori renge
ngaim nga nuru morwera poran
rengen, ko Iesu ololi erpe ni pïtajer
kele wor. 29 Ko nuru orevei totoni ni
ko orwera “Kuplik tevi komru. Suri
nat erivriv pa, otomori nial piwaj
pini.” Ko ni emarong, ko ean loloim
nga pïlik tevi nuru.

30 Ko ni esakel renge tep tevi nuru
nga paraan. Ko ni ela niv ko olot
owra erres tevi Atua suri, ko obbri
otvi niv, ko elai tevi nuru. 31 Ko mete
nuru emẽrer vajin, ko orlesi wose
ni. Ko ni ejijki renge mete nuru,
orrerrlenge lat nga mian e, setemun
orlesi. 32 Ko nuru kis vajin orw-
erwera lululweni tevi nuru, orwera
“Po! Nile ma wor daron nga rramiel
renge sel e ko muwra visviseni Naul
On nir tevi kerru, ko nolo kerru
eir.” 33 Ko renge daron nen mawos
ko pa, ortur imare ko orluwi van
renge Jerusalem e, orlesi aposol nir

esngavöl drromon san ko nir mĩnij nen kele wor sopor. 34 Ko aposol nen nir ko nir nga marpitevir ngok arij womu tevi nuru, arwera “Numal emaur luwi weretunen! Ni eplari ji Saemon.” 35 Ko nuru vajin orsuẽ suri nanu nga marpelari renge sel tevi nir, ko erpese renge daron nga ni mubbri otvi niv, ko nuru morlesi wose.

Jinibb se Iesu arlesi ni

36 Ko daron nga morok-suẽ suri nanu ngel e tevir, ko artaol lenglenge Iesu otur pelari renge liven jir, ko owra “Demat piptevi kami.” 37 Ko nir armetutu lengleng, arrorrmi rreknga ma arlesi nemĩn san. 38 Ko Iesu owrai tevir owra “Kami kammetutu sev ko? Suri sev norrorrmien nga marirpel ngel nir marini renge nolo kami? 39 Kapmeteni nevrek nuru ko ɓelak, ko kapsareni nevre kami, ko kaprunge evi inu mawos le wor. Ko kaplesi, nemĩn sete niben otoe te ejki, ko jin sete otoe te ejki, erpe nga kami kamlesi inu ngel!” 40 Ni owra nanu ngel, ko eviseni nevren nuru ko ɓelan nuru tevi nir armeteni. 41 Ko bbösa elair e ko arir lengleng; ko setewor arosuri erres te, ejki malum wor. Ko ni owrai tevir, “Kamtori nanen sopon ni ko?” 42 Ko nir arla viso nai nga mimasos jile pa san ko arsareni tevi ni. 43 Ko ni esaro ko elai jir ko orroi renge nir jile nor.

Bongsi nale se Iesu tevi jinibb sen nir

44 Ko Iesu owrai tevir owra “Nanu ngel nir arivi nanu mawos nga mowrai pa tevi kami renge daron nga mẽlik malum tevi kami e. Renge bonevis nen nomok-werai pa nga nanu jile nga maruli renge naul se Moses ko renge nale se propet nir ko renge Sam nir nga marsuẽ suri inu parini ko wor parpelari.” 45 Ko ni owni norrorrmien ser arkulu nga parongwose nale ne Naul On nir ẽirres. 46 Ko owrai tevi nir owra “Ngel evi sev nga maruli, nga Mesaea purnge ko wor ẽisij, mian ko pia-maur luwi kele renge nabong itolin. 47 Ko parwerwer renge vanu jijle nir nga jinibb nir nolor parlululwi ko wor, ko Atua ẽitlasi tweni nololien ser vajin renge nise Mesaea. Ko womujnen ẽitipatun womu renge Jerusalem. 48 Kami ko kamivi jinibb nga kapwera tweni nanu ngel nir. 49 Ko inu bokoni mẽr nga Tata suk mĩrijrij pae tevi kami nga pia-lai tevi kami. Ko kami kaptiriv wore ko renge ngaim pian pijpari daron nga derteren se Atua pivel renge melrin vini iel ngatan nga puloli kami kapterter.”

Atua etkai lweni Iesu van renge melrin e

50 Ko Iesu eptei twenir arivel lingi ngaim nen. Ko arivel van arjipari Betani. Ko renge ie ni esareni nevren nuru van mare mawos nir, ko erij erres suri nir. 51 Ko daron nga mok-rij mĩrres surir ko Atua etkai tweni ni van mare e renge melrin. 52 Ko nir arlotoe ni, ko mian ko arlulwi van renge Jerusalem e tevi neiren nga milep renge nir nolor. 53 Ko nir aran renge Naim On ko arlotoe Atua, arwera erres tevi.

Nosp̃en nga M̃irres se Iesu Kristo nga JON Muli

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul ngel osp̃e suri Iesu nga ni evi Nale se Atua nga mivi jinibb, ko m̃ilik tevi kerr. Jon oli naul ngel nga puloli jinibb parongwose parosuri nga Iesu evi jinibb nga Atua muloli rijrijen (promes) nga pukoni nga p̃ila mauren tevi jinibb, ko ni evi kele natu Atua. Ko oli erpok nga nir arongwose parla mauren re nise Iesu, suri arosuri ni (20:31).

Nanu nga womujnen nga Jon muwrai tweni, owra Iesu evi nale nga tuwi nga tuwi jer elik ko pa osuw, ko eptevi Atua (1:1). Ko vitunen ea-sup̃e suri nelesien (saen) nir nga Iesu mulolir nga arongwose puloli rraplesi wose nga Iesu evi weretunen natu Atua. Ko jinibb sopor arosuri Iesu ko arvivitu suri, ko sopor armusus parosuri ni.

Renge batun esngavöl drromon itul (13) ejpari esngavöl drromon ebut (17), Jon osp̃e suri nanu nga marremali nir re natpong nga devje nuval nir marini nga parrul totkoni Iesu. Re natpong ngok, Iesu ejiljilwer tevi jinibb sen nir nga puloli nir partur metmet re nanu nga parini parmawos nir, ko owrai rrurrngir e, nga pususi norrorrmien puto p̃iterter puwomu, ko vitunen devje nuval sen para-vini para-rrul totkoni.

Re batun 18 ejpari 21, Jon osp̃e suri devje nuval nga marrul totkoni Iesu. Ko arlai van re kot, ko vitunen arlai van arwuse re nai pelaot, ko emij. Ko vitunen emaur luwi kele, ko jinibb sen nir arlesi ni.

Re naul ngel, Jon osp̃e suri mauren nga sete mia-suw nabong sopon, nga jinibb orongwose p̃ilai ji Iesu Kristo kobbong. Mauren ngok etipatun lelingenok ko etajer van ji nir nga marosuri Iesu nga ni kobbong evi sel, ko evi batu nale weretunen, ko evi mauren.

Nale norongwosien se Atua

1 Tuwi nga tuwi jer Nale elik ko pa
osuw. Nale ngok eptevi Atua. Nale
ngok kele evi Atua. 2 Womu jer mian
ko ngatan ngel pia-tipatun, ni elik
ko pa osuw tevi Atua. 3 Nanu jijle
nga Atua mulolir Nale eptevi ni ren,
nuru korti orlolir, sete Nale ejkie
nanu san nga Atua muloli. 4 Mauren
oto renge ni, ko mauren ngok elai
moron tevi jinibb nir. 5 Moron
ngok omor re nemalik, ko nemalik
sete evter rragrrage nga pimalik
tevtevni.
6 Atua okoni jinibb san vini,
m̃ernen nisen Jon. 7 Ni evini nga
p̃irij se Moron ngok ko, owra lilane
tevi jinibb nir, nga puloli jinibb nir
parosuri. 8 Ni sete evi Moron nen
te, ni evini nga bbong p̃irij se Moron
nen ko. 9 Nale ngok evi Moron
weretunen, evini iel ngatan, omor
vaseni jinibb jijle nir.
10 Ni elik iel ngatan, ko ni ololi
ngatan ngel, ko jinibb ne ngatan
ngel nir sete arlesi wose ni te. 11 Ni
evini ji metka sen mawos nir, ko
metka sen mawos nir sete artekai
ni. 12 Ko nir elep ma nga marosuri
ni, ko martekai ni vini jir. Nir ngel
ko ma, ni elai derteren tevir arini
arivi Atua natun. 13 Nir arivi Atua
natun, sete erpe nga jinibb m̃iak
renge drra, rreknga marongen se
niben, rreknga marongen se jinibb,
ejki. Nir arivi Atua natun suri Atua
ko wor marongen sen.
14 Nale ololi lweni ni evi jinibb,
eplari limjer ko elik tevi kerr. Ko
kem namlesi wose renge nosrövien
sen nga ni esan evi Atua natun mawos, owun saute nalol nga m̃irres
nga sete orongwos p̃irieni.

15 Jon erij sen, ekail owrai tevi
jinibb nir, “M̃erel le nomok-sup̃e
suri nga nomok-wera, Inu nu-
wowomu nga bololi lilane sel sen,
nga ni pia-vitu surik. Ko ni elep wor
asi inu, suri ni elik wowomu ko pa
mian ko inu mea-iak, ko niko ni elep
asi wore inu.”
16 Niko suri nolon owun saute nga
mimrreni kerr, ko ololi ni mok-la
nanu nir tevi kerr. Ko erpok malum,
ok-lila malum wore nanu ko nir
tevi kerr. 17 Nale nesesreien eplari
re Moses, ko nalol nga ma m̃irres
nga sete orongwos p̃irieni eplari
renge Iesu Kristo. 18 Sete jinibb
san elesi Atua renge daron san,
ejki. Natun mawos kobbong, nga
nuru Atua morsorsan mawos, nga
morkorti m̃irres morirpe m̃elew, ni
kobbong evel renge melrin vini, ko
owra visviseni Tata sen tevi kerr.

Jon owra tweni Iesu limjer

19 Nir nga marwowomue m̃eri Is-
rel nir nga marlik Jerusalem arkoni
jinibb ne sulsulen sopor ko Livaet
sopor vini ji Jon nga parsusi tevi,
“Nik kuvi isi le?”
20 Ko Jon sete evilvil orore ni, ejki,
ewer limjere ni tevir, owra “Inu sete
nuvi Mesaea te.”
21 Ko ngok arsusi kele tevi ni, “Ia,
ko nik kuvi isi, Elaeja?” Ko Jon owra
“Ejki, inu ejki.”
Ko arwera “Ia, ko nik kuvi ma
Propet nen?” Ko Jon owra “Ejki.”
22 Ko nir arsusi lweni tevi, “Po! Ko
nik ngok kuvi isi le? Kupwerai lweni
nik tevi kem, puloli kem naban
nabwera lweni tevi nir nga markoni
kem vini. Nik kupwowrai lweni
nik!” 23 Ko Jon owra “Inu nuvi bbong
jinibb san nga propet Aesea musp̃e
suri, muwra ‘Drrela jinibb san ekail
renge lolo merwer, “Kaploli lilane
sel se Numal pimetet.” ’ ”
24 Lartul ngok nir, Parasi ko nir
arkonir van ji Jon. 25 Ko nir arsusi
tevi Jon “Poro nga nik ngok sete
kuvi Mesaea rreknga Elaeja rreknga
propet nen, ko suri sev komok-loli
baptaes?” 26 Jon owra lweni tevir,
“Inu nomok-loli baptaes tevi nuwi
lebbong, ko san ma ni ko pa otur
livö renge kami, kami sete kam-
rongwose. 27 Ngok ni ko ma evi
m̃ernen mawos nga propet nga tuwi
nir arwera pivitu suri inu. Ko ni
elep asi jer wore inu, ko inu sete
numomsawos nurres rragrrag kele
re bbong ƀejiol vitan ƀetlasi tweni
dil renge but sen.”
28 Nanu ngel nir arpelari renge
Betani, ie oto roroni Jortan, lat nga
Jon mok-loli baptaes ren.

Iesu Natu Sipsip se Atua

29 Renge nabong m̃inij nen san
kele, Jon emteni Iesu mivel mawose
vini. Ko owra “Kaplesi, natu sipsip
se Atua nga p̃ila tweni nololien ne
iel ngatan! 30 Ngok! Niko m̃er nga
nomok-sup̃e suri nga ko, mowra ‘Inu
nuwowomu le, nuloli lilane sel sen
nga pivivitu surik.’ Ko ni elep wor
asi inu, suri ni elik ko pa, mian
ko inu ngel mea-iak. 31 Inu kele
sete nurongwose m̃erel bonevis, ko
erpok nuvini tweni nupaptaes tevi
nuwi nga inu beviseni ni tevi m̃eri
Isrel nir.”
32 Ko Jon erij se ni owra “Nulesi
Nem̃in ojubbul renge melrin vini
erpe wum̃er ko esakel jer re ni.
33 Inu kele sete nurongwose m̃erel,
ko ni nga mukoni inu mepaptaes
tevi nuwi owrai tevik, ‘M̃er nga
kuplesi Nem̃in pujubbul pian pisilvi
p̃ilik jer ren, m̃ernen ko evi ni nga
pipaptaes jinibb nir tevi Nem̃in On.’
34 Ngok niko inu m̃elesi ko nurij
sen nga ni ngel ko evi Atua natun
mawos.”

Iesu everus lartul nga marivi womu jinibb sen

35 Renge nabong m̃inij nen san,
Jon otur tevi jinibb sen eru. 36 Ko
Jon emteni Iesu mivel, ko owrai tevi
jinibb sen nuru, “Koporlesi, Natu
sipsip se Atua ngel.”
37 Daron nga jinibb sen nuru
morunge nga muwrai mirpok tevi
nuru, ko orlingi tweni Jon otur jer
ko orvijuri suri Iesu. 38 Iesu erieni

emteni nga morvijuri, ko owrai tevi nuru, “Komorpej isev?”

Ko nuru orwerai tevi ni “Rabae (nais ngok renge nale se m̃eri Isrel nir owra jinibb nevisvisenien ko), nibeni lat nga kumlik e?”

39 Iesu owrai lweni tevi nuru, “Koporini koporlesi.” Ko nuru orvijuri, oran orlesi lat nga m̃ilik e. Ko orlik tevi ni ie, suri nat erivriv pa, erpe pirpe mete nial ivij.

40 Renge nuru nga eru ngok nga morunge Jon muwra visviseni Iesu tevi nuru ko morvijuri ngok, nuru tuwen nisen ko Antru, Saemon Pita tasin. 41 Antru evel evan ko eska wowomue Saemon, ni tuwan, ko owrai tevi ni owra “Komru ma nomorlesi Mesaea” (nais ngok renge nale se m̃eri Gris nir, arwera Kristo, ko owra puwra ‘Jinibb nga Atua m̃irijrij pa nga pukoni nga p̃ila mauren tevi jinibb nir’). 42 Ko ngok Antru eptevi Saemon van ji Iesu.

Ko daron nga Iesu m̃ilesi, ko owrai tevi, “Nik Saemon, kuvi natu Jon. Nik parverus kele nisem Kepas.” Nais ngok renge nale se m̃eri Isrel nir owra ƀereng ko. Ko nais ngok Pita renge nale se m̃eri Gris nir, owra ƀereng kele kobbong.

Iesu everus Pilip ko Nataniel porvijuri

43 Renge nabong m̃inij kele san, Iesu owra pian kele Galili e. Ko elesi Pilip ko owrai tevi, “Kupini kupvijurik, kupivi jinibb suk.” 44 Antru ko Pita, ngaim se nuru ko Betsaeta, ko Pilip kele evi m̃eri iok. 45 Pilip evel ko elesi Nataniel, ko owrai tevi, “Kem ma namlesi m̃er nga Moses muli suri renge Naul ne nale nesesreien tuwi, ko propet nir kele maruli suri. Nisen ko Iesu ne donasret, Josep natun.”

46 Nataniel owrai tevi “O, aro, ejki ma, nik kurrorrmi renge iok Nasret nanu nga m̃irres san orongwos piplari ren e?”

Pilip owra lweni tevi, ‘Iow, ko kupini kuplesi ta we.”

47 Daron nga Iesu m̃ilesi Nataniel mivel mawose vini, ko owra “Kaplesi morok, evi m̃eri Isrel tera san nga sete orongwos p̃ikrekris.”

48 Nataniel owra lweni tevi, “Nik kurongwose inu erpese le?” Iesu owra lweni tevi, “Nurongwos wowomu nik ko pa osuw daron nga komok-tur re melve nai pik e, vitunen ko vajin Pilip mia-verus nik.”

49 Ngok Nataniel owrai lweni tevi, “O, jinibb nevisvisenien, nik kuvi Atua natun mawos, kuvi Numal se m̃eri Isrel nir!”

50 Iesu owra lweni tevi, “Niko suri nga inu mowrai tevim nga nulesim renge melve nai pik, nik kuosuri suri iok wolok kobbong? Ko kurongwos kupa-lesi nanu nga parlelep kele wor parasie ngok.” 51 Ko Iesu owrai kele tevi ni, “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, vitunen suri ngel kapa-lesi melrin p̃itp̃ir ko anglo se Atua nir partongsa van mare renge melrin ko parjujubbul vini ngatan ji Jinibb Mawos.”

2

Totkoien san renge Kena

1 Renge nabong itolin vajin, totkoien san oto renge Galili, renge ngaim nen san nga nisen Kena. Ko renge iok Iesu tasu sen owomu pa, elik tevir iok. 2 Arla nale kele van ji Iesu ko jinibb sen nir parini kele renge totkoien nen. 3 Mian ko daron nga norro ser musuwsuw renge nanen, ko Iesu tasu sen owrai tevi ni, “Norro ser osuwsuw.”

4 Ko Iesu owra tevi vinnen, “Kuwra bololi sev? Mete nial suk mawos nga inu ƀemajing ren setewor evini.”

5 Mian ko tasu sen owrai tevi jinibb ne majingen ne nanen ne totkoien nir, owra “Kaploli sev tama nga puwrai tevi kami.”

6 Ko botel nga marlelep ouwon nga marlolir e nevöt arto ie nga jinibb parjejavöl e, nga mivijuri murrun tera se m̃eri Isrel nir. Botel nen nir sisamis murrrmurr nga

marlelep nga martori nuwi rer ejpari eru rreknga itul. 7 Iesu owrai tevi jinibb ne majingen ne nanen ne totkoien, “Kaptevtevangi nuwi van renge botel ngok nir parwun.” Ko nir artevtevangi nuwi van renge botel nen nir arwun saut van mare renge jingor. 8 Ko owra lweni kele tevir, “Kaptevangi tweni sopon, kaplai tevi m̃er nga mimetmete nanen ne totkoien.” Ko nir arloli erpok. 9 Daron nga m̃er nga mimetmete nanen ne totkoien mimni rrongvi nuwi nga m̃irieni pa mivi norro ngok, ko etaole. Ko errerrlenge lat nga mivel e vini (ko jinibb ne majingen ne totkoien ma, nir nga martevangi tweni nuwi, arongwose). Ko everus jinibb nga mutotko, 10 ko owrai tevi, “Aro, jinibb jijle arok-la wowomue norro nga m̃irres tevi jinibb nir, arok-mini wowomue, mian ko moro marmini jile musuw, ko arrleng suri dilten vajin lat nga muto suri, ko aroka-la nga sete m̃irres armini vivitue. Ko nik ma lelingen kumtipatun kula nga m̃irres, mijpari lelingen ngel ko kua-la nga m̃irres jerjer nen oto ore.”

11 Ngel evi nelesien womujnen nga Iesu muloli renge Kena renge ngaim ne Galili san, nga miviseni nosrövien sen. Ko jinibb sen marosuri ni rengen.

12 Vitunen renge ngel, ko ni evan ngatan e renge Kapaneam, eptevi tasu sen ko tasin nir ko jinibb sen nir, ko arlik nabong evis ie.

Iesu oji tweni jinibb nga markelkel renge Naim On se Atua

13 Nanen ne asien, daron nga m̃eri Isrel nir marok-rrorrmi lweni daron nga marivel lingi norongen nga m̃isij nga marok-runge Ijip, oruj mori. Ko Iesu otongsa luwi van mare e Jerusalem. 14 Ko elesi nir nga marwulwule buluk ko sipsip ko wum̃er, ko nir nga markelkele nevöt, marsakel renge Naim On loloim. 15 Ko ni ela dil wowarreng sopor, ko evirvirenir arto korti lat sansan, ko oji twenir e renge Naim On, tevi sipsip ser ko buluk ser. Ko evatpus tep ser osutapoe van ngatan, ko nevöt ser nir arwera jrar! arwirr sarrsarr. 16 Ko owrai tevi nir nga marwulwule wum̃er, owra “Kapla tweni nanu ngok nir! Kapiel tevir, sete kaploli naim se Tata suk pivi lat ne wulwulen se kami!” 17 Ngok jinibb sen nir arrorrmi wos nga aruli pa renge Naul On, nga muwrai mirpel, muwra ‘Inu numrreni Naim On som puwokwok tetajer. Norrorrmien suk eterter tetajer iok, erpe nabb nga m̃in re nolok.’

18 Ko m̃eri Isrel nir nga marlelep renge nir arlesi esij ko arwerai tevi ni, “Nelesien sev nga nik kupviseni tevi kem nga nik kurres renge kuploli pirpel?” 19 Iesu owra lweni tevir, owra “Kaplokloksi Naim On ngel, ko nabong p̃itul kobbong, ko bosusi raji lweni kele.”

20 M̃eri Isrel nen nir arwera lweni tevi ni, “O, laro, Naim On ngel ela sia ngavöl ivij drromon ouwon (46) nga kem nammajinge rer. Ko nik ma kurongwos kupsusi raji lweni nabong p̃itul bbölbböl?”

21 Ko Naim On nga Iesu musp̃e suri ngok evi ni kobbong niben, nga Atua pia-loli pimaur luwi kele re mijen. 22 Vitunen vajin, daron nga ni mimaur luwi renge mijen, jinibb sen nir arrorrmi sweri nga ni owrai pa nanu ngel tevir bonevis, ko arosuri Naul On ko nale nga Iesu muwrai tevir.

Iesu orongwose jinibb jijle nir nolor

23 Daron nga Iesu m̃ilik renge Jerusalem renge daron ne nanen ne asien, jinibb elep arosuri ni, suri marlesi nelesien nir nga ni mulolir. 24 Ko Iesu sete osurir, suri orongwose jinibb jijle nir nolor. 25 Ko sete emrreni jinibb san puwra tweni suri jinibb kele san, suri ni orongwos pae sev nga marto renge nolo jinibb jijle nir.

3

Iesu ko Nikotemas

1 Parasi san elik iok, nisen
Nikotemas. Evi jinibb san nga milep
nga muwowomue m̃eri Isrel nir.
2 M̃ernen mawos evini silveni ji
Iesu renge natamupong san. Ko
owrai tevi, “Jinibb nevisvisenien,
kem namrongwose nik kuvi jinibb
nevisvisenien nga kumiel ji Atua
vini, suri sete san orongwose puloli
nelesien ngel nir nga nik kumlolir
ngel, poro nga Atua sete piptevi ni.”
3 Iesu owra lweni tevi, “Nuwretun
nga nuwretun nuwrai tevi nik, poro
nga san sete p̃iak luwi kele, ko
sete orongwos rragrrage pian renge
batun vanu se Atua nga pia-vini.”
4 Nikotemas owra lweni tevi Iesu,
“Ai, jinibb p̃iak luwi kele pirpese,
nga m̃itra pa? Sete orongwos pulwi
kele van renge depai tasu sen, ko
p̃iak luwi kele!”
5 Iesu owra lweni tevi, “Nuwretun
nga nuwretun nuwrai tevi nik, poro
nga jinibb sete p̃iak luwi renge nuwi
ko Nem̃in On, ko ni sete orongwose
pian rragrrag renge batun vanu
se Atua. 6 Niko, nanu nga m̃iak
renge niben evi niben kobbong, ko
nanu nga m̃iak renge Nem̃in On
evi nem̃in. 7 Sete kuptaole nga
inu mowrai tevim mirpok ngok nga
nik kup̃iak kele. 8 Nik kurongwos
kuprunge ling puwuw renge iok jijle
nir vini, ko sete kurongwos lat nga
m̃itipatun ren vini ko lat nga pian
pusuw ren. Erpok kele renge nir nga
mariak renge Nem̃in On.”
9 Nikotemas owra lweni tevi Iesu,
owra “Ai, nanu ngel putoe pirpok
pirpese ko?”
10 Ko Iesu owra lweni kele tevi
Nikotemas, “Nik kuvi jinibb ne
nevisvisenien se m̃eri Isrel nir, ko
suri sev sete kumrongwose nanu
ngel? 11 Nuwretun nga nuwre-
tun nuwrai tevi nik, inu nomok-
sup̃e suri nanu nga morongwose,
ko nomok-rij suri nanu nga nulesi
metek e. Ko kami sete kamosuri sev
nga nuwrai. 12 Nuwra tweni nanu
ne iel ngatan nir tevi kami, ko kami
sete kamosuri te. Ko poro bowra
vajin nanu ne melrin nir tevi kami,
ko kami kaposurir pirpese? 13 Sete
jinibb san otongsa van renge melrin
nabong san. Inu kobbong sansan,
Jinibb Mawos nga mojubbul renge
melrin vini.
14 Erpe Moses tuwi murrloni
num̃et nga marmajing rrongrrongvi
e bras re nai san ko musi mutur
imare renge lolo merwer, ngok pir-
pok ko renge inu Jinibb Mawos,
jinibb nir para-rrulonik. 15 Renge
iok, poro isi tama san pia-osuri inu,
m̃ernen pia-lai mauren nga muto
tuwi ngok ko wor vini. 16 Atua em-
rreni temijpale jinibb ne iel ngatan
nir. Ko niko muloli ni mukoni
inu, nga m̃esansan mevi ni natun
mawos, vini iel ngatan. Ngok poro
isi san pia-osuri inu, m̃ernen sete
mia-mij, ko pia-la mauren nga muto
tuwi ngok vini. 17 Atua okoni inu
Natun mawos vini iel ngatan, sete
suri ƀewer lokloksi jinibb ne iel
ngatan nir, ejki, ko ƀela ma mauren
tevir.
18 Ni nga muosuri inu, setemun
Atua mia-wer lokloksi. Ko si nga
sete muosuri inu, Atua ewer lokloksi
ko pa osuw ngok, suri sete muosuri
nise inu nga mevi Atua natun ma-
wos. 19 Atua ololi erpok suri nanu
ngel le: moron evini pa iel ngatan
osuw, ko jinibb sete armerreni te.
Armerreni wor nemalik asie mo-
ron, suri nanu nga marok-lolir arsij.
20 Jinibb jijle nga marok-loli nanu
nga marsij nir arok-ungasi moron,
ko ololi sete armerreni parini renge
moron. Armetutue moron, arunge
moron tumor vaseni nanu nga mar-
sij nga marok-lolir tarto limjer. 21 Ko
si nga ma muloli sev nga mivi were-
tunen, okini ko wor renge moron,
suri nga emrreni puloli parlesi wos
nanu nga mok-lolir nga marres, nga
muosuri Atua rer.”

Jon Baptaes owra lilane Iesu

22 Vitunen vajin renge nanu ngel
nir, Iesu eptevi jinibb sen nir aran

renge Jutia. Ko arlik nabong evis wor iok, ko Iesu ok-paptaese jinibb nir ie. 23 Jon kele renge daron nen ok-paptaese jinibb nir renge Aenon mori Salim, suri nuwi elep renge iok. Ko jinibb nir aranan ji Jon ie, ko ok-paptaes nir iok. 24 Suri renge daron nen setewor arlingi Jon renge naim ne nekaien.

25 Renge iok Jon jinibb sen sopor ko m̃eri Isrel san arsupsup̃e suri murrun ne lalosen, erpese nga jinibb san orongwos puwokwok renge no Atua. 26 Mian ko arini ji Jon arwerai tevi, “Jinibb nevisvisenien, kuplesi m̃er nga bonevis nga miptevim nga iokwan renge devje nuwi seser van luwi Jortan nga e, nga nik kumrij sen. Ni le ngel mok-paptaes jinibb nir renge nuwi seser. Jinibb p̃etp̃eti arinini jin.”

27 Jon owra “Erres kobbong. Sete jinibb san orongwos puloli majingen san poro Atua sete mukoni twenie. 28 Kami bonevis nga, kamrongwose nga inu mowra inu sete nuvi Mesaea. Atua okoni wowomu inu ko ma renge ni, vitunen ko ni pia-vini.” 29 Ko Jon otuw kele nale ngel, owra “Jinibb san nga puwra p̃ilesi nesevin san, ko poro puwra pian mun lat san, ko p̃ilngi selen san nga pimetmete nesen sen sopon pijpari nga pia-luwi. Ko vinnen evi pa sen ko. Ko selen ngok, daron nga murnge drrela m̃ernen mivini, ko eir elep, sete orongwos purnge p̃isij e. Ko erpok ko, inu neiren suk elep temijpal vajin. 30 Ni pian mare jerjer, ko inu bean ngatan jerjer renge ni.”

Ni nga mivel renge melrin vini

31 Ni nga mujubbul mare renge melrin vini, ean mare jerjer renge jinibb nir. Ko m̃er nga miplari bbong renge iel ngatan evi pa jinibb ne iel ngatan, ko ok-sup̃e suri bbong nanu ne iel ngatan nir. Ni nga ma mujubbul mare renge melrin vini, ni an mare jerjer ko wor renge jinibb nir. 32 Ni ok-sup̃e sev nga ni murnge ko m̃ilesir re meten. Ko sete ma jinibb san ea-osuri rragrrage nanu nga muwrai ngok nir! 33 Ni nga ma muosuri sev nga inu mowrai eviseni vajin nga Atua nale sen arivi weretunen. 34 M̃er nga Atua mukoni, ni ok-sup̃e suri nale se Atua, suri Atua elai Nem̃in On sen tevi ni owun saut rrese. 35 Tata emrreni Natun, ko ela nanu jijle tevi, elngir renge nevren. 36 M̃er nga muosuri Natun elai pa mauren nga muto tuwi ngok vini. Ko m̃er nga sete muosuri Natun sete mia-la mauren nga muto tuwi ngok vini. M̃ernen lolaren se Atua oto malum ren.

4

Iesu erij tevi nesevin Sameria

1-2 Ko mian ko Parasi nir arunge nga Iesu jinibb sen nir milep m̃iasie Jon vajin, ko nga Iesu mipaptaese jinibb milep m̃iasie Jon. (Ko ewretun, Iesu sete epaptaese jinibb nir, ejki, ko jinibb sen kobbong nir arok-paptaese jinibb nir.) 3 Ko daron nga Iesu murongwose nga Parasi nir arunge pa nga ni jinibb sen milep miasie Jon, ko niko muloli ni mivel lingi Jutia, ko mulwi kele van re Galili e.

4 Ko renge nivelen sen, evel otvi sise m̃eri Sameria nir. 5 Ngok, evini renge Sameria ngaim nga welwelili nen san nga nisen Saeka, morie orsel nga Jekop m̃ilai tuwi tevi natun Josep. 6 Renge ie evi lat nga Jekop m̃ili nuwi sen ren. Ko Iesu ornge lengleng esij renge nivelen sen, ko evini esakel mori jeli nuwi nen. Erpe evi levial mawos, mete nial esngavöl drromon eru.

7 Mian ko nesen Sameria san evini nga pitvangi nuwi ie. Ko Iesu owrai tevi vinnen, “Kupla nuwi ngok sopon tevik bemni.” 8 (Renge daron nen jinibb sen nir arivel pa aran ngaim e parwuli nanen ser sopon.)

9 Nesen Sameria nen etaol ko owrai lweni tevi, “Erpese nga nik kumivi m̃eri Isrel, ko kumngoni nuwi nga kupmini tevi inu, nga mevi

nesen Sameria?” (M̃eri Isrel sete arok-korti tevi m̃eri Sameria nir.)
10 Iesu owra lweni tevi vinnen, “Poro nga nik kuprongwose nelaien se Atua nga m̃ilai, ko isi le nga muwrai tevim nga kupla nuwi tevi pimni, ngok nik kurongwos kupngoni ni p̃ilai nuwi nga nik vajin kupmini. Ko kupmaur tuwi ngok vini rengen.”
11 Vinnen owra lweni tevi Iesu, “O, ko nanu san ejki iel nga nik kuptevangi nuwi e, ko nuwi ngel evan ngatan lengleng. Ko renge nuwi ne mauren nga tuwi ngok vini nga nik kumwera kuplai ngok, kuplai ngabe ko? 12 B̃irtera se kerr Jekop, ni le eli nuwi ngel; ni ko natun nir ko buluk sen nir armini nuwi ngel. Ko ni ko elai tevi kem. Ko erpese, nik kulep asi wore ni?”
13 Iesu owra lweni tevi, “Isi nga pimni nuwi ngel, pian ko purnge kele kobbong nolon pimesmes. 14 Ko isi nga ma pimni nuwi nga inu bealai tevi, ni sete nolon mia-mesmes kele mun. Nuwi nen nga b̃elai tevi nen pia-irpe mete nuwi nga muwowosi renge ni, ko pia-lai mauren nga muto tuwi ngok vini.”
15 Vinnen owrai tevi ni, “Numal, kuplai nuwi nen tevik bemni, ko puloli nolok sete pimesmes kele, ko sete bevini kele mun betvangi nuwi iel.”
16 Iesu owra lweni tevi vinnen, “Kupan kupveruse diwen som pivini, ko nik kele kupluwi vini.” 17 Vinnen owra lweni tevi Iesu, “Ejki ma, diwen suk ejkie.”

Ko Iesu owra lweni tevi, “Kuwretun renge kumwerai mirpok, diwen som ejkie. 18 Suri nik diwen som nga renge sel elim kis, ko m̃er nga nik kumlik jin lelingenok sete evi diwen som. Kuwretun ko wor renge kumwerai mirpok.”
19 Vinnen owra lweni tevi, “Numal, nurnge nibek nen nga nik kuvi propet san. 20 B̃irtera se kem nga tuwi nir arok-lotoe Atua renge botwen nga ngel, ko kami m̃eri Isrel nir kamok-wera renge Jerusalem ko wor evi lat nga jinibb parlotoe Atua rengen.”
21 Iesu owrai tevi vinnen, “Vinel, kuposuri inu, mete nial nen evini nga kami setemun kaplotoe Tata renge botwen nga ngel, rreknga renge Jerusalem. 22 Kami m̃eri Sameria nir sete kamrongwose Atua nga kamlotoe, ko kem m̃eri Isrel namlotoe Atua nga namrongwose. Suri sel nga jinibb p̃ila mauren eplari ji m̃eri Isrel nir kobbong. 23 Mete nial nen evini ko eplari lelingen ngel, nga jinibb nga marweretun marlot, parlotoe Tata tevi nem̃in ko weretunen. Tata epej loten nga mirpok ko, nga parlotoe ni rengen. 24 Atua evi Nem̃in, ko jinibb nga marlotoe ni parlotoe ni ko wor tevi Nem̃in ko weretunen.”
25 Nesevin owra tevi ni, “Nurongwose nga Mesaea, nga pia-la mauren tevi jinibb nir, pia-vini ko wor ko pia-wera visviseni nanu jijle tevi kerr.”
26 Iesu owra lweni tevi vinnen, “Inu nen le pa ngel nga m̃erij tevim ngel, inu nuvi m̃ernen.”
27 Renge daron nen mawos Iesu jinibb sen arlulwi vini. Ko artaole nga marlesi Iesu mok-rij tevi nesevin san. Ko sete nir san osusi tevi vinnen, “Kupej sev le?”, rreknga puwrai tevi Iesu, “Erpese kumrij tevi nesevin ngok?”
28 Ko nesevin nga elngi tweni botel sen esiri jer, ko owlu suri sel olwi van ngaim nga milep ser e, ko owrai tevi delung ne ie nir, 29 “Lartul, kapini kaplesi ta jinibb san ni le, m̃ernen owra jijle nanu nga nomoklolir nir. Rreknga m̃ernen evi Kristo le?” 30 Ngok jinibb nga renge ngaim nen nir arivel tweni aran jin arlesi.

Iesu ela nale rrongrrongvi ne numös

31 Renge daron nen jinibb sen nir arveruse ni, arwera “Numal, kupini mun kup̃aan sopon.”
32 Ko ni owrai tevir, “Nanen suk nga borroi oto wore nga kami sete

kamrongwose.” 33 Suri muwrai mir-
pok ngok, ko jinibb sen nir arwerw-
era lululweni nir e, “Rrekma jinibb
san ela nanen tevi ni nga purroi?”
34 Ko Iesu owra lweni tevir, “Kami
sete kamrongwose nanen suk. Na-
nen suk evi nga ƀemajing jile
marongen se Atua nga mukoni inu
vini, bololi jijler.
35 Kami kamok-wera, ‘Navöl ivij
ojpon malum mian ko daron ne
numös pia-vini.’ Ko kaplesi, inu
nuwrai tevi kami, kapkulu ta imare
kapmeteni naut ne orsel nir. Arkur
arow jile, arviter partawer. 36 M̃er
nga mok-tawe wenen ne numös ok-
la nowlin. Ko ok-ser kortoni wenen
nir, ngok erpe jinibb nir nga paran
renge mauren ne tuwi ngok vini.
Puloli nuru korti, m̃er nga mok-
jijreni ko m̃er nga mok-tawe, porir
kokorti. 37 Naul On owra, ‘San purwi
naut ne orsel, ko jinibb m̃inij pia-
tawe wenen ren vajin.’ 38 Inu nukoni
kami kaman renge naut ne orsel nga
kami sete kamruwir, ko kamok-tawe
wenen rer vajin. Jinibb m̃inij nir
arp̃elak nga maruwi naut nen nir,
ko kami vajin kama-van kamtawe
nawone wenen rer.”

M̃eri Sameria elep arosuri Iesu

39 Jinibb ne ngaim nen elep aro-
suri Iesu vajin, suri renge nale se ne-
sevin nga muwrai tevir ngel, ‘Owra
nanu jijle nga nomok-lolir’. 40 Daron
nen nga m̃eri Sameria marini jin
nen, arngoni tertere ni nga ni p̃ilik
mun tevir. Ko ni elik mun tevir
ie nabong eru kele. 41 Ko renge
m̃ilik tevir ie, nir elep kele wor
arosuri ni renge marunge nale sen
nir. 42 Ko lartul nen nir arwerai
tevi nesevin nen, arwera “Lelingen
ngel kem namosuri, sete suri nga
nik kumwerai tevi kem, ko suri kem
wor namrunge nale sen nir nga
muwrair. Ko namrongwose ni evi
m̃er weretunen nga pia-lai mauren
tevi jinibb ne iel ngatan nir.”

Iesu ololi natu numal san erres luwi

43 Iesu elik ie Sameria ejpari
nabong eru asi osuw, ko evel kele
van sisen e Galili. 44 Ko ni owra
tweni wowomue pa renge nale sen,
“M̃er nga mivi propet, ko jinibb
ne sisen nir sete arok-osuri ni.”
45 Ko daron nga mivini mijpari lweni
Galili e, jinibb ne ie nir artur terai,
suri marlesi nanu nga mulolir renge
Jerusalem renge daron ne nanen
ne asien; suri nir kele arini renge
nanen nen.
46 Mian ko Iesu olwi kele vini Kena
e, nga mivi ngaim nga welili ne
Galili san, lat nga bonevis m̃irieni
nuwi rres mivi norro e. Ko jinibb
nga milep san elik iok. M̃ernen
natun emsi, ko ematur jer wor
Kapaneam. 47 M̃ernen daron nga
murnge Iesu mivel lingi pa Jutia
mivini renge Galili e, ko ean jin
ko ongoni ni, owra piptevi po-
ran ngatan Kapaneam, puloli natun
p̃irres luwi. Suri otomori pa pimij.
48 Iesu owrai tevi m̃ernen, “Aro!
Poro nga sete kaplesi nelesien nir,
sete kama-osuri rragrrage te.”
49 Jinibb nga milep nen owra “Nu-
mal, wurru, kupini wor pingavil
puwomu, vitunen ko poro natuk pia-
mij vajin!”
50 Ko Iesu owra lweni tevi, owra
“Kupiel. Natum emaur pa.” Ko
m̃ernen osuri nale nga Iesu muwrai,
ko evel osri lweni sel olwi.
51 Ko daron nga musri lweni sel
mulwi van ngatan e Kapaneam, ko
jinibb ne majingen sen sopor arivel
tersele ko arsewute renge sel, ko
arwerai tevi, “Ai, natum erres luwi
pa!”
52 Ko ni ososi tevir, owra
“Momsawos mete nial sev nga ni
m̃itipatun m̃irres luwi ren?” Ko
nir arwera lweni tevi, “Momsawos
mete nial sansan renge miniv
levial, mesien dowalul elinglingi ni.”
53 Tata sen orongwose evi mete nial
mawos nga Iesu muwrai ko tevi ni
rengen, ‘Natum emaur pa.’ Ko ni
osuri, ko nir jijle nga marlik renge
naim sen nir kele arosuri. 54 Ngel
evi nelesien erwen nga Iesu muloli

daron nga mivel lingi Jutia ko mivini Galili e.

5

Iesu ololi jinibb san erres luwi renge nuwi ne Betsaeta

1 Vitunen renge nabong ngel, ko
nanen san se m̃eri Isrel nir vajin,
ko Iesu otongsa evan Jerusalem e.
2 Ko renge iok Jerusalem, nuwito
san oto ren nga mubbun rrerrale.
Renge nale se m̃eri Isrel nir, nisen ko
Betsaeta. Evi lat ne lalosen, ko oto
mori metali san renge naworr nga
m̃irrale Jerusalem nga marveruse
metali ne sipsip. Lat nen, naim
salsal elim artur ren. 3 Ko renge iok
renge naim salsal ngok nir, jinibb
elep nga elep temijpal armatur rer,
nir ngok armesi e mesien lele nir.
Nir sopor meter arrorr, nir sopor
arivi naroj, nir sopor devje niber
armij. Ko arok-tiriv tera nuwi nen
p̃iterringrring. 4 Suri nabong so-
pon anglo ok-jubbul vini ngatan ok-
siksikeni nuwi nen, ko isi nga pu-
wowomu van renge nuwi ngatan,
m̃ernen ko erres renge mesien sev
nga ni mimsi ren. 5 Renge ie
jinibb san nga mimsi sia ngavöl itul
drromon owil (38). 6 Daron nga
Iesu m̃ilesi mimatur, ko orongwose
nga mesien ngok ololi wor tuwi
ko. Ko owrai tevi, “Nik kumarong
kuprres?” 7 M̃er nga owra lweni
tevi, “Numal, inu sete jinibb nga
p̃uwosik van renge nuwi otoe. Moro
daron nga nuwi m̃iterringrringe, ko
mowun tweni nga ban, ko jinibb
m̃inij san ojubbul womu van ngatan
renge nuwi.” 8 Ko Iesu owrai
tevi, “Kupmera kupuni milngom ko
kupiel!” 9 Daron nen mawos ko pa,
m̃ernen erres luwi. Ko oni milngen
ko evel.

Renge nabong nen evi nabong on
mawos. 10 M̃eri Isrel nga marlelep
nir arwerai tevi m̃er nga m̃irres luwi
nga, “E, lelingen evi nabong on, sete
omomsawos renge devjen ne nale
nesesreien nga nik kupuni milngom
ko kupiel!”

11 Ko ni owra lweni tevi nir, owra
“M̃er nga wor muloli inu ko m̃erres
luwi owrai tevik, ‘Kupuni milngom
ko kupiel.’ ”

12 Ko nir arsusi lweni kele tevi,
arwera “Ia, ko isi ko nenen nga
muwrai tevim nen, ‘Kupuni mil-
ngom ko kupiel’?” 13 Ko m̃er nga
m̃irres luwi sete orongwose isi ko
m̃ernen, suri delung elep p̃elak ie.
Ko Iesu kele evel tilper ko evel pa
van lat m̃inij e.

14 Mian ko vitunen vajin sopon,
Iesu otor sweri m̃ernen renge Naim
On se Atua. Ko owrai tevi, “Kuplesi,
kurres pa ngok. Ko sete kuploli kele
mun nololien, suri nanu nga tia-sij
temijpal san tia-asi mesien som ngok
tia-loli kele nik.”

15 Ko m̃er nga eivare ko evan ji
m̃eri Isrel nen nir, ko owrai tevir,
“Iesu le nga muloli inu m̃erres luwi
nga.” 16 Ngel ko ololi nga m̃eri Isrel
nen nir marmerreni para-rrurr otot
tevi Iesu, suri ololi nanu ngok re
nabong on.

17 Ko Iesu owra lweni tevir,
“Tata suk emajing tetajer erpok sete
omosi, ko niko inu m̃emajing, sete
bomosi.” 18 Renge muwrai mirpok
ngok ko, ololi m̃eri Isrel nen nir
arpej kele wor renge ni sel nga
parevji pini ni rengen, sete suri kis
nga mutor oti nabong on, ko suri
kele nga muwra Atua evi ni Tata
sen mawos, erpe ololi ni osorsan tevi
Atua.

Derteren se Atua Natun

19 Iesu owrai kele tevir, “Nuwre-
tun nga nuwretun nuwrai tevi kami,
sev nga m̃elesir Tata suk mok-
lolir, ko niko inu nomok-lolir. Inu
sete nurongwos bololi nawone nanu
pisan, ejki. Sev nga Tata mok-lolir
kobbong, ko inu kele nomok-lolir.
20 Suri Tata emrreni inu, ni natun,
ko eviseni nanu jijle nga ni mok-
lolir tevi inu. Ko pia-viseni kele
wor renge inu majingen nga wor

parlelep parasie nga ngel, nga parloli kami kapa-taoler. 21 Erpe Tata suk muloli jinibb nga marmij nir armaur luwi kele renge mijen, inu kele berpok, ko ƀela lweni mauren tevi si nga memrreni. 22 Tata suk sete owra suri lat nga puto suri tevi jinibb san, ko elngi majingen ngok oto renge inu nevrek. 23 Niko puloli jinibb nir parosuri inu, nga mevi ni natun mawos, pirpe nga nir marosuri inu Tata suk. M̃er nga sete muosuri inu te mijki, ni sete osuri Tata suk nga mukoni inu, ejki.

24 “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, m̃er nga murnge nale suk, ko muosuri Tata suk nga mukoni inu, elai pa mauren nga muto tuwi ngok ko vini. Atua setemun orongwos putor vitrangi, ko asi ko pa renge mijen ean renge mauren. 25 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, lelingen ngel mete nial nen evini nga jinibb nga marmij nir parunge drrela inu nga mevi Atua natun mawos; ko jinibb nga marmurronge inu, nir kele parla mauren. 26 Erpe Tata suk esansan bbölbböl kobbong evi batu mauren, ko erpok elai tevi inu nga inu kele ƀesansan bbölbböl bevi batu mauren. 27 Tata suk ela derteren tevik nga inu bowra lilane lat nga puto suri renge jinibb nir, suri inu nuvi Jinibb Mawos. 28 Kami sete kaptaole nanu nga mowrai ngel, suri mete nial nen evini nga jinibb nga marmij nir para-runge drrelak 29 ko para-ivare renge dobbir. Ko nir nga marok-loli nanu nga marres nir bonevis parmaur luwi ko paran renge lat ne mauren. Ko nir nga ma marok-loli nanu nga marsij nir bonevis paran renge lat ne norongen nga m̃isij.

30 “Inu sete nurongwos bowra nawone lat nga puto suri tevi jinibb san renge inu derteren suk, ejki rres nawon. Nanu jijle nga nomok-werai, nurnger ko wor ji Tata suk. Ko nanu nga mowrair arivi weretunen, suri sete nomok-loli marongen suk, ko nomok-loli ma marongen se ni nga mukonik.

31 “Poro inu ƀerij se inu lweni bbong, nale suk ngok sete evi weretunen. 32 Inu ngel, jinibb m̃inij san erij se inu. Ko inu nurongwose nale sen nga m̃irij se inu ren evi weretunen. 33 Bonevis nga kami kaman ji Jon Baptaes, kami kamsusi rongornge tevi ni, ko ni owra tweni weretunen tevi kami. 34 Inu nomokrij erpok ngok, sete suri nubibto re nale se jinibb san, ejki. Inu nomokwera nanu ngel nir arirpel nga puloli kami kapasi van re mauren. 35 Jon evi nasul san nga mimor, moron m̃irinrin wowomu bonevis; ko kami kam̃ir, kammarong kaplesi nasul sen. Ko ngok oto bbong omrrol. 36 Ko inu nanu kele san nga m̃irij suk otoe. Nenen elep asie wor nga Jon ngok, nenen evi majingen nga Tata suk m̃ilair tevik nga inu ƀemajing rer, bololi jijler. Majingen jijle nga mololir ngok nir arij se inu nga Tata suk okoni inu. 37 Ko Tata suk nga mukoni inu, ni kele erij se inu. Ko sete kami kamrunge drrelan renge nabong san, rreknga kamlesi niben renge nabong san. 38 Nale se ni sete kami kamlair kamtorir renge nolo kami nir, suri sete kamosuri inu, nga ni mukonik. 39 Kami kamok-pejpej sel renge Naul On, ko kamok-wera kami kamok-la mauren nga muto tuwi ngok vini ren. Ko Naul On nen kele erij se inu kobbong, 40 ko kammusus kapini jik ko puloli kapla mauren.

41 “Sete numrreni jinibb nir parsurövi inu, ejki. 42 Ko inu nurongwose renge kami ngok, sete kamokla merrenien se Atua kamok-tori renge nolo kami nir. 43 Inu nuvini renge nise Tata suk, ko kami sete kamtekai inu. Ko poro ma jinibb m̃inij san pivini renge ni kobbong nisen, ni ko ma kaptekai. 44 Ngok kami kaposuri pirpese, suri kami kamok-lila lululweni nosrosrövien renge kami kobbong, ko sete kamokpej nosrövien nga mivel ji Atua

nga m̃isan kis mivini. 45 Sete kami kaprrorrmi nga kapwera inu bowowra tweni kami tevi Tata suk, pijki. Moses nga mivi m̃er nga kami kamosuri, ko ni ko pia-wowrai tweni kami. 46 Poro pivi weretunen nga kami kamosuri Moses, ko ngok kami kaposuri inu ko, suri ni oli suri inu kobbong. 47 Ko suri kami sete kamosuri nale se Moses, ngok kaposuri nale suk nir pirpese?”

6

Iesu owngani jinibb evi nuvasngavöl valim (5000)

1 Vitunen renge ngel, Iesu evel rujruj kele evan renge devjen ne nuwito ne Galili, nga nisen m̃inij nen marwera nuwito ne Taepirias e. 2 Ko meling jinibb nga milep arvijuri arini jin, suri marlesi nelesien sen nir nga mulolir renge nir nga marmesi. 3 Ko Iesu otongsa van mare renge botwen san, ko elik tevi jinibb sen nir ie. 4 Renge daron nen, nanen ne asien se m̃eri Isrel nir dabbuen nen oruj mori.

5 Daron nga Iesu muklu tawij, ko m̃ilesi meling jinibb nga milep marinini jin renge ie. Ko owrai tevi Pilip, “Kerr rrapwuli niv ngabe nga delung jinibb nga marinini ngel parurroir?” 6 Owrai erpel, owra bbong purrowrrowe Pilip ko ren. Suri ni orongwos pae sev nga ni pialoli.

7 Pilip owrai lweni tevi, “Nevöt pivi pungut pivaru (200) kis ngok puwelili kele kobbong, sete pivter malum pivi nowli niv nga parurroi e; nir sisamis parurrurro bbong beblen ko.”

8 Ko san kele renge jinibb sen, nga nisen Antru, Saemon Pita tasin, owrai tevi ni owra 9 “Nanwarreng san ni le ielan otori niv wowarreng nga marloli bale e elim, ko nai wowarreng eru. Ko erpese, jinibb ngok nir elep ko wor.”

10 Ko Iesu owra “Kaploli jinibb nir parlik ngatan.” Ko renge ie mösmös elep ren; ko jinibb nen nir arlik ngatan. Ko norman nga marlelep kis kobbong nir totoklai ejpari nuvasngavöl valim (5000). 11 Iesu ela niv nen nir, ko owra erres tevi Atua surir. Ko owjuwje tevi jinibb nir nga marlik iok; ko ololi erpok kele renge nai nga wowarreng nga nuru. Ko nir jijle arla nanen evter nir erpe marmerreni. 12 Ko daron nga maraan jile vajin musuw, ko Iesu owrai tevi jinibb sen nir owra “Kapsere lweni bebje nanen nir nga marurro linglingir marjipon, sete sopon parsij nawon.” 13 Ko nir aran arsere kortoni bebjen nga marurro linglingir renge niv nga elim wowarreng nga, ko arsongnir renge narr esngavöl drromon eru arwun saute. 14 Ko daron nga delung nen nir marlesi nelesien nga muloli, ko arwera “Merel evi propet nen weretunen le pa nga marwera pia-vini iel ngatan!” 15 Iesu ornge renge niben nen, orongwose nga parini paron tertere ni nga pivi numal ser. Ko ni evel esan evan renge botwen e.

Iesu evel renge mare ne nuwi

16 Renge daron nga nat mirivriv e vini, ko jinibb sen nir arjubbul van ngatan e renge nuwito. 17 Ko aran arsa renge drrav, ko arwolu otvi nuwito, arluwi kele van Kapaneam e. Ko natopong pa vini, ko Iesu setewor evini jir. 18 Ko ling serser nga milep san etewut vini, ko ololi nuwito obburbbur. 19 Ko jinibb sen arsu erpe ningaw evi nuvasngavöl valim (5000) rreknga vawon (6000) pa osuw, ko arlesi Iesu mivel renge mare ne nuwito vini, evini mori renge drrav. Ko nir aririr lengleng. 20 Ko Iesu owrai tevir, “Inu lebbong, sete kapmetutu!” 21 Ko nir armarong vajin p̃isa parengeni renge drrav. Ko drrav evesan rrese ejpari ngaut lat nga marwera paran ren.

Delung arpej Iesu

22 Mevinen jinibb delung nga martur jer renge devje nuwito arlesi nga drrav sansan bbong nga mutur renge devje nuwito, ko arongwose

nga Iesu sete m̃isa tevi jinibb sen nir mijkie, ko arsan kis bbong arsa ko arwolu. Ko arrorrmi Iesu ni ko malum iok sopon. 23 Drrav m̃inij sopor ne Taepirias arwolu veut morie lat nga meling jinibb nga milep marurroi niv e nga Numal muwra erres rer womu tevi Atua, ko vitunen ko mara-urroir.
24 Ko mian ko meling jinibb ngok nir marlesi nga Iesu mijki iok, ko jinibb sen kele nir, ko ngok arla kele drrav sopor arwolu kele arini Kapaneam e, arpej Iesu.

Iesu niv ne mauren

25 Daron nga delung martor sweri ni renge devje nuwito e, ko arwerai tevi, “Jinibb nevisvisenien, kuvini iel e seveling le?”
26 Ko Iesu owra lweni tevir “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, kampej inu sete suri kamrongwose suri nelesien suk nir, ko suri kamrro niv, ko kamup e mirpe nga kammerreni. 27 Sete kapmajing tweni nanen nga mian ko p̃isij, ko kapmajing tweni nanen nga pia-la mauren nga puto tuwi ngok vini tevi kami, nga inu Jinibb Mawos bea-lai tevi kami. Atua elngi nabil ne derteren nen pa renge inu.”
28 Ko nir arsusi tevi ni, “Kem nabloli sev ko, evi nga nammajing majingen se Atua?” 29 Iesu owra lweni tevir, “Ngel le evi majingen se Atua, nga kami kaposuri inu, nga ni mukonik.”
30 Ko nir arwerai tevi ni, “Nelesien sev nga nik kupviseni nga kem nablesi, ko nabosuri nik? Kuploli majingen sev? 31 Tata se kerr nir arurroi mana renge lolo merwer, erpe nga maruli renge Naul On, ‘ni ela niv ne melrin tevir arurroi.’ ”
32 Iesu owrai tevir, “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, Moses sete ela niv ne melrin weretunen tevi kami. Tata suk ko ma ok-la niv ne melrin weretunen tevi kami. 33 Ni nga mivel renge melrin vini iel ngatan evi niv se Atua, ko ok-lai mauren tevi iel ngatan.”
34 Ko nir arwerai tevi ni, “Numal, kopok-la niv nen ko pa tetajer tevi kem.”
35 Ko Iesu owrai tevir, “Inu nuvi niv ne mauren. M̃er nga pivini jik, numer sete orongwos p̃iaji kele; ko m̃er nga muosuri inu, ni sete purnge nolon pimesmes kele mun. 36 Ko nuwrai tevi kami, kami kamlesi mete kami e inu, ko sete kamosuri inu te. 37 Jinibb nga Tata m̃ilair tevik parini jik ko wor; ko m̃er nga mivini jik, setemun numa-oji tweni, ejki. 38 Suri inu nuvel renge melrin vini iel ngatan, ko sete nuvini tweni nga bololi marongen suk, ko nuvini tweni nga bololi marongen se ni nga mukoni inu. 39 Ngel ko evi marongen se Tata nga mukoni inu, nga jinibb jijle nga m̃ilair tevik, sete botor jabble san pijijki, bea-loli parmaur luwi kele renge nabong nga vitunen. 40 Ko ngel le evi marongen se Tata suk, nga jinibb jijle nga marlesi Natun ko marosuri ni, parla mauren nga muto tuwi ngok vini. Ko inu bea-loli parmaur luwi kele renge nabong nga vitunen.”
41 Ko m̃eri Isrel nga marlelep nir arlolare renge Iesu muwrai mirpok, nga ni evi niv nga mivel renge melrin vini, ko arok-rij latlat malum bbonge suri. 42 Ko arwera “Po, m̃erel evi bbong Iesu le ngel, nga tata sen ko tasu sen rramrongwose nuru. Ni mivi bbong natu Josep! Ko erpese le ni muwra mivel renge melrin vini?”
43 Iesu owra lweni tevir owra “Sete kaplolar kapok-supsup̃e lulul-weni malume pirpok renge kami lweni. 44 Sete jinibb san orongwose pivini jik, poro bbong Tata suk nga mukonik ko pirvei ni vini jik. Ko inu bea-loli pimaur luwi kele renge nabong nga vitunen. 45 Propet nir aruli renge Naul On erpel, ‘Atua pia-visvisenir’, ko jinibb jijle nga murnge Tata ko murongwose nanu vajin, pivini jik ko. 46 Sete jinibb san elesi Tata renge nabong san. Ni nga bbong mivel ji Atua ko, ni kobbong elesi Tata. 47 Nuwretun nga

nuwretun nuwrai tevi kami, m̃er
nga muosuri inu ela mauren ne tuwi
ngok ko pa vini. 48 Inu nuvi niv ne
mauren. 49 Tata se kerr nga tuwi
nir arurroi mana renge lolo mer-
wer, mian ko armij. 50 Ko ngel evi
niv nga mivel renge melrin vini iel
ngatan, nga poro jinibb san purroi,
ko sete pimij. 51 Inu ngel nuvi niv
ne mauren nga mevel renge melrin
vini. Poro jinibb san purro niv ngel,
ni pimaur tuwi ngok vini. Niv nga
inu ƀelai pivi mauren ne iel ngatan,
evi inu nibek.”
52 M̃eri Isrel nen nir arlolar vajin,
ko arsususi lululweni tevir, arwera
“M̃erel p̃ila niben tevi kerr pirpese
nga kerr rraprroi?”
53 Iesu owrai lweni tevir, “Nuwre-
tun nga nuwretun nuwrai tevi kami,
poro nga kami sete kaprroi nibe
Jinibb Mawos, ko kami sete kapmini
drran, ko ngok mauren sete oto
renge kami. 54 Ko isi nga murro
nibek, ko mimni drrak, ela pa mau-
ren nga muto tuwi ngok ko vini. Ko
niko inu bea-loli pimaur luwi
kele renge nabong nga vitunen.
55 Suri nibek evi nanen weretunen,
ko drrak evi minminen weretunen.
56 M̃er nga murro nibek ko mimni
drrak, ni elik renge inu, ko inu nulik
renge ni. 57 Erpe Tata nga mimaur
tuwi ngok vini mukoni inu, ko inu
numaur renge Tata, erpok kele m̃er
nga murroi inu nibek, ni pirpok
ko, pimaur renge inu. 58 Ngel evi
niv nga mivel renge melrin vini iel
ngatan. Sete erpe mana nen nga
tata se kerr marurroi tuwi, ko mian
ko marmij bbong. M̃er nga murroi
niv ngel pimaur tuwi ngok vini.”
59 Owra nanu ngel nir renge naim
kortien ser daron nga mivisviseni
renge Kapaneam e.

Nale ne mauren ne tuwi ngok vini

60 Nir elep renge jinibb sen nir
daron nga marunge nale sen ngel e,
ko arwera “Nevisvisenien sen ngel
eterter temijpal, isi ko orongwos
pumurrarronge?”
61 Iesu ni lweni orongwose nga
jinibb sen nir arunge esij renge
nanu nga muwrai ngok, arwerwera
malum bbonge renge nir lululwi
bbong. Ko owrai tevir, “Nale welel
lebbong olokloksi kami? 62 Ko pir-
pese ko vajin poro kami kaplesi
Jinibb Mawos p̃isa tongsa luwi van
mare renge lat nga m̃ilik e tuwi?
63 Nem̃in ko evi nga m̃ilai mauren,
niben sete orongwos puloli nanu
pisan. Nale nga mowrair tevi kami
arivi nem̃in ko armaur. 64 Niko
renge iok, kami sopor sete arosuri.”
Suri Iesu orongwos wowomue pa
siko nir nga sete marosuri, ko siko
nga pia-tekai kerasi ni.
65 Ko Iesu owrai kele: “Renge mur-
run ngok ko muloli nga inu mowrai
tevi kami, Sete jinibb san orongwose
pivini jik, poro nga bbong Tata suk
ko pimarong.” 66 Ngok suri iok ngok
ko, ololi jinibb sen elep arlulwi,
setemun arpitevi ni. 67 Ko Iesu
owrai tevi jinibb sen nir esngavöl
drromon eru, “Erpese, kami kele
kapluwi kapiel?”
68 Ko Saemon Pita owra lweni tevi,
“Numal, naban ji si kele e ko mun?
Nik ko pa kutori nale ne mauren
nga muto tuwi ngok vini! 69 Kem
namosuri ko namrongwose nga nik
kuvi Jinibb On se Atua.”
70 Iesu owrai lweni tevir, “Sete inu
nutobbtobbue kami nga esngavöl
drromon eru ngok? Ko san renge
kami evi demij!” 71 Owra suri Jutas,
natu Saemon Iskariot, san renge nir
esngavöl drromon eru nga pia-tekai
kerasi ni.

7

Iesu tasin nir sete arosuri ni

1 Vitunen renge nanu ngel, Iesu
otutur suri renge Galili. Sete emr-
reni pian pututur renge Jutia, suri
m̃eri Isrel
nga marlelep nir armerreni parevji
pini. 2 Ko nabong ne nanen ne
devji se m̃eri Isrel nir oruj mori.
3 Ko Iesu tasin nir arwerai tevi ni,
arwera “Kupiel lingi iel, kupan Jutia

e, puloli nga jinibb som nir kele parlesi majingen som nga komok-lolir.
4 Poro jinibb san pimrreni putur limjer, sete orongwos p̃imajing silsilveni te. Poro kuploli nanu ngel nir, kupviseni wor nik lweni ko tevi jinibb jijle nir!” 5 Arij erpok suri nir, nga marivi tasin mawos wor nir, nir kele sete arosuri ni.
6 Ko Iesu owrai tevir, “Daron suk setewor evini. Kami ma daron jijle evi pa se kami ko nir. 7 Jinibb nir sete arongwos parungasi kami. Ko inu ma arungasik, suri mowra tweni majingen ser nga marsij. 8 Kami ma kapan renge nanen. Inu sete numavan rengen, suri daron suk mawos setewor evini.” 9 Owra nale ngok tevir jile, ko nir arivel. Ko ni elik jer renge Galili.

Iesu evan renge nanen ne devji

10 Tasin nir aran renge nanen ne devji. Vitunen vajin ko Iesu evivitu surir. Sete evel limjer te, ko evel silsilveni. 11 M̃eri Isrel nga marlelep nir arpej ni renge nanen, ko arsusi “Nibeni ni?” 12 Ko renge livö renge nir arsur vijvije arsupsup̃e suri ni elep. Sopor arwera ni evi jinibb nga m̃irres, ko sopor arwera “Ejki, ok-kerkerasi bbong jinibb ko nir.”
13 Ko sete san ejilwer suri ni re limjer, suri armetutue m̃eri Isrel nga marwowomu re nir.
14 Ko mian vajin mijpari liven sopon ne nabong nir ne nanen nen, ko Iesu evini limjer vajin, ko evan renge Naim On se Atua ko evisviseni jinibb nir rengen. 15 M̃eri Isrel nga marlelep nen nir artaole, ko arwera “M̃erel sete bbong arvisviseni sopon, ko orongwose nanu ngel nir erpese?”
16 Iesu owra lweni tevir, “Nevisvisenien suk sete evi nga inu, ko evi se ni nga mukoni
inu. 17 Poro jinibb san pimarong puloli marongen se Atua, m̃ernen pia-rongwose nevisvisenien ngel nga inu nomok-visviseni evel ji Atua vini, rreknga evi inu bbong nevisvisenien suk. 18 M̃er nga musp̃e suri lweni bbong ni lweni, epej sel nga bbong pusrusrövi lweni bbong ni ko ren. Ko ni nga ma muwra pusrövi kis ni nga mukoni, m̃ernen ko ewretun, ko sete nanu nga m̃isij san oto ren. 19 Moses elai pa nale nesesreien tevi kami. Ko kami san sete otori rragrrage. Ko suri sev kamwera kaprevji pinik?”
20 Delung arwera lweni tevi, “Demij oto rem! Isi owra pirevji pinim?”
21 Ko Iesu owrai tevir “Nuloli majingen nga milep san, ko kami kamtaole. 22 Moses ela bae tevi kami (erpe sete Moses, ko apu se kami nir, metka ser nga wowomu nen nir.) Ko kami kamok-loli bipiwarreng se kami nir arok-an renge bae, ko kamrongwos kaprevjir kele renge nabong on. 23 Kamok-loli arok-an renge bae renge nabong on erpok, nga nale nesesreien se Moses sete pimaot otvi. Ko erpese kami kamlolarsi inu nga mololi jinibb niben totoklai m̃irres renge nabong on?
24 Sete kaptor ngavilvil nga kapwer lokloksi nanu, ko kaprrorrmi lilane mun, musuw ko kapa-wera suri vajin lat nga pia-to surie.”

Ni evi Mesaea

25 Nir sopon renge delung ne m̃eri Jerusalem nir arwera “Kules, m̃er nga, nga marwera parevji pini nga le ngel! 26 Kules, ni le ngel: mutur limjer m̃irij ngel, ko sete san erij tere! Rreknga jinibb nga marlelep se kerr nir arongwose nga ni ewretun evi Mesaea. 27 Ko nanu ma san: m̃erel kerr rramrongwose lat nga mivel e vini. Ko daron nga Mesaea pia-vini e, sete san purongwose lat nga pia-pelari e.”
28 Ko suri nga marok-werai mirpok, daron nga Iesu mivisviseni e renge Naim On se Atua, ko ekail van mare, owra “Ia, ko kami kamrongwose inu, ko kamrongwose ngabe nga mevel e vini? Ko inu sete nuvini suri bbong inu norrorrmien suk. Ni okoni inu, ni evi weretunen. Ko kami sete kamrongwose ni. 29 Inu

ma nurongwose ni, suri nuvel ji ni le mevini. Ni ko okoni inu." 30 Ngok ololi arwera parevei ni. Ko sete nir san orrul ren, suri mete nial sen setewor evini. 31 Ko delung elep arosuri ni. Ko arwera "Poro nga Mesaea ni ko malum setewor evini, ko ni pia-loli kele wor majingen nga para-lelep wor nir, piasie nga m̃erel mulolir ngel nir? Ejki, ni le pa!"

Arkoni jinibb sopor parevei Iesu

32 Parasi nir arunge delung nir marok-sur vijvij malum marok-sup̃e suri nanu nga Iesu mulolir ngok nir. Ko ngok nir ko batu jinibb ne sulsulen nir arkoni jinibb ne no nuval sopor paran parevei Iesu. 33 Ko Iesu owrai tevir, "Beptevi kami ma beblen sete pipriv, ko bevel lingi kami, bean ji ni nga mukoni inu. 34 Kami kappej inu ko sete kapa-lesik, suri lat nga bean e, kami sete kamrongwose kapini ren." 35 Ko m̃eri Isrel nen nir arwerwera lulwenir e, arwera "Owra pian ngabe nen e le, nga kerr sete rraplesi ngel? Pian lat san nga m̃eri Isrel nga marivel lingi kerr marlik e, ko pivisviseni m̃eri Gris nir? 36 Owra erpese le muwrai mirpel ngel, 'Kappej inu, ko sete kama-lesik, ko lat nga ð̃elik ren, sete kamrongwos kapini ren?' Owra sev ko?"

Mete nuwi wowosi ne mauren nga tuwi ngok vini

37 Renge nabong nga muto ore jere renge nanen ne devji se m̃eri Isrel nir, ngok evi nabong nga milep ko nga m̃irres nen jer, Iesu otur imare ko ekail, owra "Poro jinibb san nolon emesmes, pivini jik pimni nuwi! 38 M̃er nga muosuri inu, m̃ernen 'mete nuwi seser ne mauren nga tuwi ngok vini puwowosi peleplarie renge nolon', erpe Naul On muwrai." 39 Ngok Iesu osp̃e suri Nem̃in nga nir nga para-osuri paralai. Ko Nem̃in On nen setewor evini, suri Iesu setewor emra renge mijen, ko setewor evan renge nosrövien.

Jinibb nir nolor eru e suri Iesu

40 Delung elep daron nga marunge nale sen ngel e, ko arwera "Weretunen, m̃erel evi propet nen." 41 Ko nir sopon arwera "M̃erel evi Mesaea." Ko nir sopor arwera "Mesaea piplari ko Galili? Ejki rres! 42 Renge Naul On owra Mesaea piplari renge metka se Numal Devet, ko pia-ak renge Betliem, lat nga Numal Devet." 43 Ngok suri marij latlat mirpok ngok ko, ololi meling jinibb ngok nir nolor eru e. 44 Nir sopor armerreni parevei ni, ko sete san orrul totoni ni, ejki.

M̃erwomu ne m̃eri Isrel nir

45 Jinibb ne no nuval nen nir arlulwi vini ji batu jinibb ne sulsulen nir ko Parasi nir. Ko nir arsusi tevir, arwera "Suri sev sete kamrevei ni vini?" 46 Jinibb ne no nuval nen nir arwera lweni tevir, "Sete nabong san jinibb san erij erpe m̃erel m̃irij." 47 Parasi arwera lweni tevir, "Kami kele, ololi kami kamlengleng kele? 48 Ko erpese renge jinibb womu ne jinibb nir ko kem Parasi nir, sete san osuri ni! 49 Ko delung ngok nir nga marosuri ngok, sete arongwose nale nesesreien se Moses, ko lolaren se Atua oto rer." 50 Ko Nikotemas, nir san nga mivini ji Iesu bonevis, owrai tevir, owra 51 "Renge devjen ne nale nesesreien se kerr, sete orongwose rrapsup̃e suri lat nga puto suri renge jinibb san puwowomu, vitunen vajin ko rrapa-runge nale sen ko rrapameteni suri nanu nga mulolir." 52 Ko nir arwera lweni tevi, arwera "Ko rrek nik kele kuvi m̃eri Galili rrek? Poro kuppej renge Naul On ko kuplesi ko, sete propet san orongwose p̃iak renge Galili!"

8

Nesevin nga muloli batun

1 Ko nir p̃etp̃eti arlulwi vini renge naim ser e, ko Iesu otongsa van renge Botwen ne lolnai ne olip e. 2 Ko mevinen renge rorpong susu, ko olwi kele van renge Naim On e.

Ko delung elep arini kele jin, ko ni esakel ko evisvisenir.
3 Ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir ko Parasi nir arpitevi nesevin san vini, nga muloli batun. Ko arlingi otur renge livö renge nir. 4 Ko arwerai tevi, “Jinibb nevisvisenien, nesevin le san ngel ololi nanu nga m̃isij kele tevi norman m̃inij san nga sete mivi ni diwen sen. Lelingenok ko namrevei ko ren. 5 Ko renge nale nesesreien nga Moses m̃ilai tevi kerr, evi nga vinel pimij le, partuwe pini. Ko nik kuwra erpese?” 6 Arwerai erpel ngel nga bbong parrowrrowe ni ko rengen, puloli nga nir parla norrorrmien rengen, ko parwer lokloksi ni ren. Ko Iesu ejiol vitan ko olul e bbös nevren renge dan, ololi erpe sete murnge nanu nga marwerai. 7 Ko nir arp̃elak arsusi rongornge malume tevi; mian ko ni otur rramos ko owrai tevir, “Isi renge kami ngok poro nga sete ololi nanu nga m̃isij nabong san, ni ko p̃ila womue nevöt ko putwe wowomue nesevin ngok.” 8 Ko ejiol luwi kele van ngatan, ko olul kele renge dan. 9 Daron nga marunge, ko nir sisamis arrorrorrmi lululweni rer. Mian ko arm̃etaw sisamis arivel, m̃itipatun renge ƀirtera ko evini ejpari nga vitu jer nen. Ko Iesu esan esapo jer vajin, ko nesevin otur malum renge liven nga mutur ren. 10 Ko ni otur rramos kele, ko setemun elesi san, nesevin bbong esan. Ko owrai tevi, “Vinel, nibeni lartul nga marpitevim nga nir? Sete jinibb san p̃iwer lokloksi nik?”
11 Ko vinnen owra “Numal, san ejki.” Ko Iesu owrai tevi, “Inu kele sete numa-wer lokloksi nik. Kupiel, ko sete kuploli lweni kele mun nololien.”

Iesu evi moron ne iel ngatan

12 Iesu owrai kele tevir, “Inu nuvi moron ne iel ngatan. M̃er nga pivijuri inu, ni p̃ila moron ne mauren. Sete orongwos pivel renge nemalik.”
13 Ko Parasi nir arwerai tevi, “Nik komok-rij se nik lweni kobbong, ko niko nale som sete evi weretunen.”
14 Iesu owra lweni tevir, “Erpok, poro nurij se inu lweni kobbong, ko nale suk evi weretunen, suri nurongwose lat nga mevel e vini ko lat nga bean e. Kami ma sete kamrongwose lat nga mevel e vini ko lat nga bean e. 15 Kami kamoksupsup̃e nanu erpe nga jinibb nir marok-supsup̃e. Ko inu ma sete nusp̃e suri lat nga puto suri re jinibb san. 16 Ko poro inu bosp̃e suri lat nga puto suri re jinibb san, ko nosp̃en suk evi weretunen, suri sete inu kis nusan, ko inu komru wor Tata suk ko nga mukoni inu, komru korti. 17 Aruli kele renge nale nesesreien se kerr nga nale se jinibb eru evi weretunen. 18 Inu nuvi san nga m̃erij se inu lweni, ko Tata suk kele nga mukoni inu, ni ko erij se inu kele.” 19 Ko nir arsusi lweni tevi ni, “Nibeni Tata som?” Ko ni owra lweni tevir, “Kami sete kamrongwose komru korti te; sete kamrongwose inu, ko sete kamrongwose Tata suk.”
20 Nale ngel nir Iesu owrair renge daron nga mivisviseni jinibb nir renge Naim On, renge lat nga marok-tuwe nevöt rengen. Ko sete san ervei, suri mete nial sen setewor evini.

Sete kamrongwose kapini re lat nga bean e

21 Iesu owra lweni kele tevir, “Inu bea-ivel, ko kami kapa-pej inu, ko sete kaprongwos kaplesik; ko kapamij renge nololien se kami. Ko lat nga bean e, kami sete kamrongwose kapini rengen.” 22 M̃eri Isrel nen nga marlelep nir arwera “Owra sev ko, muwra ‘Sete kamrongwose kapini renge lat nga bean ngok e’? Rrek owra putor pini lweni ko, rrek!” 23 Iesu owra lweni tevir, “Kami kamivi ne iel ngatan, ko inu nuvi ne mare. Kami kamivi ne iel ngatan, ko inu sete nuvi ne iel ngatan. 24 Nuwrai tevi kami, kami

kapmij renge nololien se kami nir, poro nga kami sete kaposuri nga inu nuvi m̃ernen.” 25 Ko nir arwera tevi ni, arwera “Aro, nik kuvi isi?” Iesu owra lweni tevir, “Ko erpe nga nomok-werai tetajer tevi kami. 26 Nanu elep nga kamsarr rer nga inu nurongwose bowrair ko bosp̃e surir re kami, ko ejki wor. Ko San nga mukoni inu, ni evi weretunen, ko inu nomok-wera suri bbong nanu nga mornge jin nir iel ngatan.” 27 Ko nir sete arongwose nga ni osp̃e suri Tata sen tevir.

28 Mian ko Iesu owrai tevir, “Daron nga kami kapa-susi Jinibb Mawos pia-an mare, ko ngok kaprongwose nga inu nuvi m̃ernen. Ko niko inu sete nusan nomok-loli nanu san, ejki. Inu nomok-sup̃e bbong nanu nga Tata suk ko mivisvisenie inu. 29 Ko M̃er nga mukoni inu eptevi inu, sete elinglingi inu nusan, suri tetajer nomok-loli kobbong nanu nga mimrrenir.” 30 Jinibb elep nga marunge Iesu muwrai mirpel ko arosuri ni rengen.

Jinibb nga mivel sisarow ko demij maur

31 Iesu owrai tevi m̃eri Isrel nir nga marosuri ni, owra “Poro kaplik tetajer malum ko pa renge nale suk, ko ngok kamivi jinibb suk weretunen ko. 32 Kaprongwose weretunen, ko weretunen pia-loli kami kapiel sisarow.” 33 Ko nir arwera lweni tevi ni, “Aro, kem ma namivi metka se Epram kobbong, ko setewor namivi demij maur se jinibb san nabong san. Ko suri sev nik kumwerai ngok, Kem nabiel sisarow?”

34 Ko Iesu owrai tevir “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, isi nga mok-loli nololien evi pa demij maur ne majingen se nololien ko. 35 Demij maur sete orongwose p̃ilik tuwi ngok vini renge naim, ko natu m̃er nga naim sen ko ma p̃ilik tuwi ngok vini. 36 Ko poro inu Atua Natun bololi kami kapiel sisarow, ngok kapa-ivel sisarow p̃etp̃eti ko vajin. 37 Nurongwose kami kamivi metka se Epram. Ko kamwera kaprevji pinik, suri nale suk milngen ejki renge nolo kami. 38 Inu nomok-sup̃e suri nanu nga m̃elesir ji Tata suk, ko kami ma kamok-loli sev nga kamlesir ji tata se kami.”

39 Ko nir arwerai tevi ni, “Po! Ko niko, Epram evi tata se kem!” Ko ni owrai tevir, “Poro kapweretun nga kamivi metka se Epram, ko ngok kaploli majingen nga marres nga Epram mok-lolir ko. 40 Inu nga mowra weretunen tevi kami nga mornge ji Atua, ko lelingen ngel kamwera kaprevji pinik suri. Ko Epram sete ololi erpok. 41 Kamok-loli nanu mawos nga tata se kami mok-lolir.” Ko nir arwerai tevi, “Aro, kem ma sete namivi bipi ne sel te ejki! Atua ko evi tata se kem, kem namivi natun weretunen!”

42 Ko Iesu owrai tevir, “Poro nga Atua pivi Tata se kami weretunen, ko kapmerreni inu ko, suri nuplari ji Atua ko nga mevini ngel. Inu sete nuvini suri inu bbong norrorrmien suk, ko ni ko wor okoni inu. 43 Suri sev sete kamrongwose nanu nga mowrair? Erpok ko wor, suri sete kami kamrongwos rragrrage nale suk. 44 Kami kamivi se tata se kami, Demij! Ko murrun nir nga marivi se tata se kami ko kamok-lolir. Ni erevji pini wowomu jinibb, ko eplak etajer tevi malume. Ko sete elik renge weretunen, suri weretunen ejki renge ni. Daron nga m̃ikrekris, ngok evijuri wor murrun nga ni ko, suri ni evi botgerisen, ko evi tata se botgerisen nir. 45 Suri nuwra weretunen tevi kami, ko niko kami sete kamosuri inu. 46 Isi renge kami orongwos ma puwra tweni nga inu nuloli nololien san? Ejki! Inu ma nomok-wera weretunen tetajer, suri sev sete kamosuri inu? 47 M̃er nga mivi se Atua ornge nale se Atua. Ko niko kami sete kamrunge nale se Atua, evi suri kami sete kamivi se Atua.”

Iesu ko Epram

48 M̃eri Isrel nir arwera lweni tevi,
arwera “Namweretun, namwera nik
kuvi m̃eri Sameria, ko demij esisilvi
nik!” 49 Ko Iesu owra lweni tevir,
“Inu sete demij esisilvik te. Inu nuo-
suri Tata suk, ko kami sete kamosuri
inu. 50 Inu sete nupej nosrövien se
inu lweni, ejki. Ko San ko ma niko
ni ko p̃ia-lai nosrövien tevi inu, ko
pia-wer suri lat nga puto suri renge
kami. 51 Nuwretun nga nuwretun
nuwrai tevi kami, poro jinibb pisan
putori totoni nale suk, sete mia-lesi
mijen nabong san.”
52 M̃eri Isrel nen nir arwera lweni
tevi ni, “A! Re iok vajin, nama-
rongwose erres nga nik demij es-
isilvim. Epram emij pa, ko propet
nir armij pa, ko nik kuwra poro san
putori totoni nale som, ko m̃ernen
sete mia-lesi mijen! 53 Erpee? Nik
kulep lingi wor tata se kem Epram
nga mimij pa, ko propet nga marmij
pa nir? Ko kuwra kupwera nik kuvi
isi kele?”
54 Ko Iesu owra lweni tevir, “Poro
inu bosrosrövi lweni inu, ko evi
nanu nawon. Ko ejki, Tata suk ko
osrosrövi inu. Ni ko kamok-wera evi
Atua se kami. 55 Ko kami sete kam-
rongwose ni, inu ma nurongwose.
Poro nga bowra sete nurongwose ni,
ko bevi jinibb ne gerisen pirpe kami.
Ko ejki, nurongwose ni, ko nutori
totoni nale sen. 56 Tata se kami
Epram eir renge nga m̃ilesi nabong
suk, ko renge daron nga m̃ilesi e, eir
lengleng.”
57 M̃eri Isrel nen nir arwera
lweni tevi ni, “Nik ngok setewor
siam evi ngavöl elim (50) wor, ko
kulesi Epram erpese?” 58 Iesu owra
lweni tevir, “Nuwretun nga nuwre-
tun nuwrai tevi kami, inu ngel nulik
womu ko pa osuw, mian ko Epram
mia-iak.” 59 Ko nir arevei nevöt
arwera partuwe e. Ko Iesu otur tevi
jinibb nir, ko evel rrurrngi liven rer,
ko esil ivare renge Naim On, evini
vare e evel.

9

Iesu ololi m̃er nga meten murrorr oklu luwi

1 Iesu otutur sopon ko elesi jinibb
san nga m̃iak ko meten murrorr
ko pa. 2 Ko jinibb sen nir arsusi
tevi ni, arwera “Jinibb nevisvise-
nien, isi ko ololi nololien, ololi m̃iak
ko meten murrorr? ni, rreknga tata
sen rreknga tasu sen?”
3 Iesu owra lweni tevir, “Ngok sete
evi nololien se ni, rreknga tata sen
ko tasu sen, ejki. Ngok evi nga puloli
majingen se Atua piplari ko rengen.
4 Nata m̃irin evi daron nga rraploli
ko wor majingen se ni nga mukonik
rengen. Daron nga nata pupong
pivini, setemun san orongwos mun
puloli majingen san rengen. 5 Erpe
lelingen ngel, inu nulik iel ngatan,
ko nuvi moron ne iel ngatan.”
6 Daron nga muwrai mirpok, ko
oltuv van renge dan, ko ekiskisi
nolton tevi dan, ko elai nolton nga
mikiskisi tevi dan ngok ko ebbölji
renge mete metrrorr. 7 Ko owrai
tevi, “Kupan kupwirap renge nuwito
ne Saeloam (nga marieni mirpel,
Okoni). Ko m̃ernen osri sel evan
ewirap vaseni meten, ko oklu luwi
erres; ko olwi van sisen e.
8 Ko selen nir ko jinibb nga marok-
lesi pa ni nga meten murrorr arwera
“Sete m̃er nga mok-lik ngun-ngun
nga le ngel?” 9 Nir sopor arwera
“Ewretun, m̃er nga le ngel”. Ko nir
sopor nen arwera, “Ejki, ko morok
erpe pini pa ni ko.” Ko ni owrai
tevir, “P̃e, inu nen le pa ngel!” 10 Ko
nir arsusi tevi ni, “Ia, ko metem oklu
luwi erpese ko?”
11 Ko ni owrai tevir, “Jinibb san
nga marveruse nisen Iesu ekiskisi
dan, ko elai dan ngok, ebbölji renge
metek nuru ko owrai tevik, ‘Kupan
renge nuwito ne Silam ko kupwirap.’
Ko mean mewirap ko nuklu luwi.”
12 Ko nir arsusi tevi ni, “Ko nibeni
m̃ernen?” Ko ni owra lweni tevir,
“Iawo, sete nurongwose.”

Parasi nir armeteni suri renge nanu nga Iesu muloli nen

13 Arpitevi m̃er nga bonevis meten
murrorr nen van ji Parasi nir.

14 Renge nabong nga Iesu mikiskisi
dan ngok ko muloli metrrorr meten
m̃irres luwi ngok e, evi nabong on.
15 Ko Parasi nir arsusi tevi ni, arwera
“Ko kuklu luwi erpese?” Ko ni owrai
tevir, “Ela dan, ebbölji renge metek
nuru, ko nuwirap, ko nuklu luwi
erres.”
16 Ko nir sopor renge Parasi ar-
wera “M̃ernen sete evi jinibb se
Atua ko, suri sete otori nabong on.”
Ko nir sopor nen kele arwera “Ko
jinibb ne nololien san sete orong-
wos puloli nelesien nga mirpel san!”
Ngok ololi nir nolor eru e. 17 Ko
Parasi nir arsusi kele tevi metrrorr,
arwera “Erpe nik, kumwerai ololi
metem nuru orres. Ko nik kurror-
rmi m̃ernen evi isi ko?”
Ko metrrorr owrai tevir, “Evi
propet ko san.”
18 Parasi nen nir sete arosuri nga
m̃erel evi metrrorr, ko oklu luwi
kele. Artiriv wore parverus tata sen
ko tasu sen porini. 19 Ko arsusi tevi
nuru, “M̃erel evi natu kamru nga
m̃iak ko meten murrorr? Ko oklu
luwi erpese le?”
20 M̃ernen tata sen nuru tasu sen
orwera “Ewretun nga ni evi natu
komru, ko ewretun nga m̃iak ko
meten orrorr ko pa. 21 Ko erpese
nga muklu luwi, komru sete nomor-
rongwose te ejki. Ko sete nomor-
rongwos kele m̃er nga muloli meten
morkulu luwi. Kapsusi tevi ni,
puwrai ko tevi kami. Etra ko pa,
evter puwra suri nanu nga miplari
jin.” 22 Tata sen nuru tasu sen orw-
erai erpok suri ormetutue m̃eri Isrel
nga marlelep nen nir. Suri arwerai
jile pa nga poro jinibb pisan puwra
nga Iesu evi Mesaea, ko ngok puloli
nir parla tweni m̃ernen renge naim
gortien ser, pijkie rengen. 23 Niko
muloli nga tata sen ko tasu sen
morwera “ni etra ko pa, sian evter
kapsusi ni e.”
24 Ko arverus lweni kele m̃er nga
meten murrorr nga vini jir, ko
arwerai tevi, “Nik kupsurövi Atua
ko wor suri. Kem ma namrong-
wose m̃erel evi jinibb ne nololien.”
25 Ko ni owra lweni tevir, “Sete
nurongwose te, m̃ernen pivi jinibb
ne nololien, rreknga ejki. Nanu
sansan kobbong nurongwose, nga
metek murrorr ko lelingen ngel
nuklu luwi.” 26 Nir arsusi tevi ni,
“Ololi erpese nik, ololi erpee ko ko
metem morkulu?” 27 Ko ni owrai
tevir, “E, nuwrai jile pa tevi kami, ko
kami sete kammurrarronge. Erpee?
Kami kammerreni kaprunge kele?
Kami kele kammerreni kapivi jinibb
sen, rrek?”
28 Ko nir arsowri ni, ko arwerai
tevi ni, “Nik kuvi jinibb sen, kem
namivi jinibb se Moses! 29 Kem
namrongwose Atua erij tevi Moses.
Ko morok, sete namrongwose evel
ngabe ko vini!”
30 Ko m̃er nga owrai lweni tevir,
“O, nanu nga rramtaole le, kami
sete kamrongwose lat nga mivel e
vini! Ko ni ololi metek orkulu luwi!
31 Kerr rramrongwose, Atua sete
orongwose pumurraronge m̃er nga
muloli nololien, orongwos bbong
m̃er nga mutori ni ko, ko m̃er nga
muloli nanu nga ni mimrrenir, ni
ko ma pumurrarronge. 32 M̃itipatun
renge daron nga Atua muloli iel
ngatan e mijpari lelingen ngel, sete-
wor arunge jinibb san ololi m̃er
nga m̃iak ko meten murrorr oklu
luwi, ejki rres nawon. 33 Poro
m̃erel sete pivi se Atua, ko sete
orongwose rragrrage puloli nanu
pisan!” 34 Nir arwera lweni tevi,
“Aro, nik kuak renge nololien, ko
kuloli nololien tetajer malum, ko
kuwra kupvisviseni kem?” Ko ar-
wirr tweni ni renge naim gortien
ser.

Metrrorr renge norrorrmien

35 Iesu ornge nga marwirr tweni
m̃ernen renge naim gortien ser pa.
Mian ko eskai ko owrai tevi, “Nik
kuosuri Jinibb Mawos?” 36 Ko ni
owrai lweni tevi, “Numal, isi ko, nga
poro inu bosuri renge ni?”
37 Ko Iesu owra lweni tevi, owra
“Nik kulesi jile pa m̃ernen, m̃ernen
evi m̃er nga m̃irij tevim lelingen

ngel.” 38 Ko m̃er nga owra “Numal,
nuosuri!” Ko ejipa vitan ko olotoe.
39 Iesu owra “Inu nuvini iel ngatan
tweni nga bowra suri lat nga puto
suri renge jinibb nga meten sete
mukluklu, puklu luwi vajin, ko
jinibb nga markulkulu parivi vajin
metrrorr nir.”
40 Ko Parasi sopor artur tevi ie
arunge nga ni muwra nale ngok
nir mirpok, ko arwera tevi, “Aro,
kem kele namirpok, mete kem or-
rorr?” 41 Iesu owrai tevir, “Poro
piwretun mete kami purrorr, ko
nololien se kami sete putoe. Ko suri
kami kamwera kamkulkulu, ngok
nololien se kami otoe ko.”

10

Nale rrongrrongvien ne m̃er nga mimetmete sipsip

1 Iesu owra “Nuwretun nga
nuwretun nuwrai tevi kami, m̃er
nga sete m̃ikali renge metali ne
sipsip e ko m̃isa tela naworr,
m̃ernen evi jinibb venao ko. 2 Ko
m̃er nga m̃ikali renge metali e, ni
evi m̃er nga mok-metmete sipsip nir.
3 Ko m̃er nga mok-metmete metali
ne sipsip etasi tevi, ko sipsip arong-
wose ni drrelan; ko ni orongwose
piverus sisamis niser, ko owomue
nir parivare. 4 Daron nga miptevi
twenir ivare, owowomue nir; ko
sipsip arvijuri ni, suri arongwose
drrelan. 5 Sete arongwose parvijuri
jinibb m̃inij; parwolue ko, suri sete
arongwose drrelan.” 6 Iesu owra
nale rrongrrongvien ngel tevi nir,
ko sete arongwose isev ko muwrai
tevir.

Iesu evi jinibb metmeten nga m̃irres p̃elak

7 Iesu owrai kele tevir owra
“Nuwretun nga nuwretun nuwrai
tevi kami, inu ngel nuvi metali ne
sipsip. 8 Jinibb nga marwowomue
inu arivi jinibb venao kobbong nir.
Ko sipsip sete arunge drrelar. 9 Inu
nuvi metali. M̃er nga m̃ikali ji inu
e, ni pia-asi van re mauren; ko pia-
lik p̃irres, pirpe sipsip san nga sete
nanu rrum san pulokloksi, ko nanen
sen owun saut temijpal. 10 Jinibb
venao evini bbong nga pivevna ko,
ko pirevji pini, ko pulokloksi p̃etp̃eti.
Inu ma nuvini nga ƀelai mauren
tevir nga parla p̃etp̃eti vajin.
11 “Inu nuvi jinibb metmeten nga
m̃irres. Jinibb metmeten nga m̃irres
ela mauren sen tevi jinibb nir, emij
surir. 12 M̃er nga marlingi bbong
pimetmete sipsip nga parwuli ren-
gen, daron nga m̃ilesi guli rrum
mivini, ko elngi kurtweni sipsip nir
ko owlu lingir. Ko guli rrum ean
aji terteri sopor, ko ojir arwolu
sarrsarr. 13 M̃er nga mok-metmete
sipsip nga marwuli bbong ren, ko
muwlu lingir ngok; suri ni mivi
bbong m̃er nga marwuli bbong ren,
ko niko sete muwor surir. 14 Inu
nuvi jinibb metmeten nga m̃irres
renge sipsip nir. Ko nurongwose
sipsip suk nir, ko nir arongwose
inu. 15 Erpe Tata orongwose inu,
ko inu kele nurongwose Tata. Ko
numarong nga bemij suri sipsip suk
nir.
16 “Sipsip m̃inij kele wor sopor
nga marivi suk, nga sete marivi ne
laut ngel, ƀelair vini rengen kele.
Nir parunge drrelak; parivi meling
pisansan, ko jinibb metmeten ser
pisansan. 17 Tata suk emrrenik suri
numarong ƀelngilngi mauren suk,
bemij sere jinibb nir. Ko mian
ko bea-la lweni kele, bemaur luwi.
18 Sete jinibb san orongwos p̃ila
tweni mauren suk jik, putor pinik.
Inu kobbong numarong bemij. Dert-
eren suk otoe nga ƀelngilngi mauren
suk bemij, ko derteren suk otoe nga
ƀela lweni kele mauren suk, bemaur
luwi. Niko Tata suk owrai tevik nga
bololi pirpok.”
19 Renge muwrai mirpok ngok,
m̃eri Isrel nga marlelep nir norror-
rmien ser eru e kele rengen. 20 Nir
elep arwera “Demij esisilvi ko epapa
nawone! Erpese kami kammurrar-
ronge?” 21 Ko nir m̃inij nen nir arw-

era “Sete m̃er nga demij m̃isisilvi okrij erpok, ejki. Demij orongwose puloli metrrorr san puklu luwi kele?”

M̃eri Isrel nga marlelep nir arungasi Iesu

22 Evi daron ne nanen san se m̃eri
Isrel nir, nga marok-rrorrmi lweni
Naim On se Atua nga marloli muon
luwi bonevis. Nanen ngel artori
renge Jerusalem. Ko renge daron
nen evi daron ne melas. 23 Iesu otu-
tur sopon renge naim san nga mutur
re jeli Naim On, nga marveruse
Naim Salsal se Solomon. 24 Ko m̃eri
Isrel nga marlelep nir arini jin, artur
rrale ko arwerai tevi, “Pijpari sevel-
ing nga nik kopok-loli kem nabok-
tiriv pirpel? Namtirivtiriv ko ejki
rres nawon. Poro nga nik kuvi
Mesaea, kupwerai momsawose tevi
kem vajin!”
25 Ko Iesu owra lweni tevir,
“Nuwrai pa tevi kami, ko sete kamo-
suri te. Ko majingen nga mololir
renge nise Tata suk arij se inu.
26 Ko kami sete kamosuri, suri nga
sete kamivi sipsip suk, erpe nga
mowrai pa tevi kami. 27 Sipsip suk
nir arunge drrelak; ko inu nurong-
wose nir, ko nir arvijurik. 28 Inu
nula mauren nga muto tuwi ngok
vini tevir, nga nir setemun parmij
kele nabong pisan. Ko sete san
orongwose p̃iteseni twenir renge
inu nevrek. 29 Tata suk nga m̃ilair
tevik, ni eterter asie jinibb p̃etp̃eti
nir, ko sete san orongwos p̃iteseni
twenir renge ni nevren. 30 Ko Tata
suk ko inu nomorivi sansan kob-
bong.”
31 M̃eri Isrel nen nir arla kele
nevöt arwera partuwe pini ni kele.
32 Ko Iesu owrai tevir, “Nuloli majin-
gen elep nga marres tevi kami nga
Tata suk m̃ilair tevik nga bololir. Ko
renge majingen ngabe nen ko nga
kami kamwera kaptuwek rengen?”
33 Ko m̃eri Isrel nir arwera lweni
tevi, “Renge majingen nga m̃irres
sete namrongwos nabtuwem suri,
ko suri kuwer lokloksi Atua ko. Suri
nik kuvi bbong jinibb, ko kumtur
imare ko kumloli lweni nik lweni
kumsorsan tevi Atua!”
34 Ko Iesu owra lweni tevir, “Sete
aruli renge Naul On owra ‘Kami
kamirpe Atua’? 35 Kerr rramrong-
wos nanu nga
Naul On muli surir, ewretun tetajer
ko pa tuwi ngok vini. Ngok niko
nir ngel nga Atua m̃ila nale sen van
jir, Atua everuse nir ‘Atua’. 36 Ko
inu ma nulep asi nir ngok ko. Ko
Tata osusture inu, ko okonik vini
iel ngatan. Ko erpese kami kamw-
era inu nuwer lokloksi Atua suri
nga mowra inu nuvi Atua Natun?
37 Poro sete nomok-loli majingen se
Tata suk nir, ko erres kobbong, sete
kaposuri inu. 38 Ko poro bololir wor,
ko pesveni poro sete kaposuri inu
suri nale suk, ko kaposuri ma inu
suri majingen suk nir, nga puloli
kami kaprongwose. Ko kaplesi wose
nga Tata suk elik renge inu, ko inu
nulik renge Tata suk.”
39 Vesan kele arloli lesi kele nga
parrul totoni; ko evel easi renge
nevrer, evel lingir. 40 Evel luwi
kele van renge devje nuwi seser ne
Jortan e, renge lat nga Jon Baptaes
mipaptaes womue ni rengen, ko
elik ie. 41 Jinibb elep arini jin, ko
arwera “Ewretun, Jon Baptaes sete
ololi nelesien te ejki, ko nanu jile nga
ma Jon Baptaes musp̃e surir renge
m̃erel arweretun.” 42 Ko jinibb elep
lengleng arosuri ni renge ie.

11

Mijen se Lasros

1 M̃eri Betani san, nisen Lasros,
emsi. Betani evi ngaim se Merri ko
tuwan Marta. 2 Merri ngel evi vin
nga vitunen ko mia-jivi senta nga
mapun m̃irres renge ɓela Iesu ko
mia-tewasi jomro batun e. Vinel ko
tuwan Lasros mimsi nen. 3 Ngok
nesen niaken ngel ko nuru orla nale
ngel van ji Iesu, “Numal, selem nga
kumrreni milep emsi.”
4 Daron nga Iesu murnge e ko
owra “Mesien se Lasros ngok sete
evi ne mijen, ko evi ma nosrövien

se Atua, nga puloli parsurövi inu Atua natun mawos rengen.” 5 Iesu emrreni lenglenge Marta ko tasin Merri ko Lasros. 6 Ko daron nga murnge nga Lasros mimsi, ko elik malum lat nen nga m̃ilik nen e nabong eru kele wor orasi. 7 Vitunen renge ngel ko owrai tevi jinibb sen nir “Kerr pulwi kele van renge Jutia e.”

8 Ko jinibb sen arwerai tevi, “Ai, jinibb nevisvisenien, seveling nga kobbong m̃eri Isrel nir nga marlik Jutia arwera partuwem, ko erpese kuwra kupan kele ie ko?”

9 Iesu owra “Erpese, sete mete nial esngavöl drromon eru renge nabong san? Ko poro jinibb pisan pivel renge nata m̃irin, sete orongwos p̃ijilaklak, suri elesi moron ne iel ngatan. 10 Ko poro pivel renge nemalik, ko ngok p̃ijilaklak ko, suri moron ejki ji ni.” 11 Iesu owra nanu ngel nir, mian ko vitunen owra “Sele kerr Lasros ematur, ko inu bean bowni
tweni pimra renge meturen sen.” 12 Ngok jinibb sen nir arwerai tevi, “Numal, poro pimatur ko p̃irres luwi kobbong.” 13 Nga m̃irij mirpok, ko Iesu osp̃e mijen se Lasros; ko nir arrorrmi rreknga owra emitmatur rres kobbong, omosi. 14 Ko Iesu owra momsawos vajine limjer tevir, “Lasros emij pa. 15 Ko inu nuir nga sete m̃elik tevi ni ie, suri kaplesi vajin nanu nga p̃irres san renge kami, nga puloli kami kaposuri. Kerr pian lat nga marlingi e.” 16 Ko Tomas nga marveruse m̃elew owrai tevi jinibb se Iesu nga ngok nen e nir, “Pesveni, kerr kele rrapvijuri ma, rrapan rrapmij rrapvesane ko pa tevi.”

Iesu evi batu meraien ko batu mauren

17 Daron nga Iesu mian vajin, ko elesi nga artevni Lasros nabong ivij pa arasi osuw. 18 Betani oto mori bbong Jerusalem sopon, erpe pirpe kilometa itul bbong sopon, 19 ko niko m̃eri Isrel elep arini ji Marta ko Merri nga parla nale molmol tevi nuru suri renge mijen se tuwa nuru.

20 Daron nga Marta murnge nga marwera nga Iesu mivini, ko evel ore renge sel. Ko Merri elik jer renge naim. 21 Marta owrai tevi Iesu, “Numal, poro ma kuplik bbong iel, ko tuwa komru sete mia-mij welili, pijki ko. 22 Ko nurongwos mae lelingen ngel, poro kupngoni isev tama san tevi Atua, ko Atua p̃ilai ko wor tevi nik.” 23 Ko Iesu owrai tevi, “Tuwam pimaur luwi kele kobbong.” 24 Ko Marta owrai tevi, “Nurongwose nga pia-maur luwi kele renge nabong nga vitunen nga Atua puloli jinibb nir parmaur luwi.”

25 Ko Iesu owrai tevi nesevin, “Inu nuvi batun ne mauren. M̃er nga muosuri inu, poro pimij, ko pia-maur luwi kele ko wor. 26 Ko isi nga mimaur ko muosuri inu, sete orongwos pimij rragrrag pijpari tuwi ngok vini. Kuosuri renge iok?” 27 Nesevin owra lweni tevi, “O-o, Numal, nuosuri nga nik kuvi Mesaea, Atua natun mawos, ni nga propet nga tuwi nir arok-wera pia-vini renge iel ngatan.”

Iesu eting

28 Daron nga vinnen muwrai jile mirpel ngel, ko evel evan everus silveni bbong tasin Merri, ko owrai tevi, “Jinibb nevisvisenien le ngel osusi nik.” 29 Daron nga Merri murnge, ko emra ngavilvil evan ji Iesu. 30 Iesu setewor evini renge ngaim, ejki wor. Elik malum renge lat nga Marta mian jin ren. 31 M̃eri Isrel nir nga marla nale molmol tevi Merri renge naim marlesi nga Merri mimra kasi mivel, ko arvijuri suri. Arrorrmi rreknga nesevin pian renge dubb, p̃iting ie.

32 Merri evini renge lat nen nga Iesu m̃ilik e. Ko elesi ko ejipa van ngatan osusweni non renge b̃ela Iesu, ko owrai tevi, “Wurru, Numal, poro kuplik iel, ko tuwak sete mia-mij ko te ejki.” 33 Daron nga Iesu

m̃ilesi nesevin m̃iting, ko m̃eri Israel nir nga marpitevi nesevin marting, ko engavsi, ornge lenglenge esij renge nolon, erpe p̃iap nawone.
34 Ko osusi tevir, “Nibeni lat nga kamtevni e?” Ko arwerai tevi, “Kupini ta numal, kuplesi.” 35 Iesu eting. 36 M̃eri Isrel arwera “Ai, emrreni lenglenge ma morok.” 37 Ko nir sopor nen arwera “Ai, m̃erel ololi metrrorr meter markulu bonevis. Erpese sete orongwos puloli morok kele sete pimij?”

Lasros emaur luwi

38 Vesan kele Iesu engavsi, ornge lengleng esij. Ko evan renge dubb. Evi ƀereng, ko aritini nevöt nga milep oto ore metali nen. 39 Iesu owra “Kap̃itini tweni nevöt.” Ko Marta, joji m̃er nga mimij nen, owra lweni tevi “O, ejki, Numal, lelingen ngel opo le pa, suri bongin ivij le pa osuw!”
40 Ko Iesu owrai tevi nesevin, “Sete nuwrai tevim nga poro kuposuri ko kupa-lesi nosrövien se Atua?” 41 Ko nir aritini tweni nevöt nen. Ko Iesu eleng raji meten oklu imare, ko owra “Tata, nuwra erres tevi nik nga komok-runge inu. 42 Nurongwose nga nik kurnge inu tetajer, ko nuwra nanu ngel suri lartul nga martur ngel nir, nga puloli parosuri inu nga nik kumkoni inu.”
43 Muwrai jile mirpel, ko everus temijpal van mare, owra “Lasros, kupivare!” 44 Ko m̃ernen nga mimij pa eivare vini. Ko nevren nuru ko ƀelan nuru, kalek ne mijen nga marnuƀe e arto malum rer; ko sunsun nga markai renge non arto malum rengen. Ko Iesu owra “Kaptelasi twenir ren.”

Jinibb nga marlelep renge m̃eri Isrel arloli nale ne nga parevji Iesu

45 M̃eri Isrel elep nga marini marlesi Merri arlesi sev nga Iesu muloli, ko arosuri ni. 46 Ko nir sopon nen nir arluwi ko aran ji Parasi nir ko arsup̃e suri nanu nga Iesu mulolir tevir. 47 Ko Parasi nir ko batu jinibb ne sulsulen nir arkorti tevi gortien nga milep se m̃eri Isrel nir ko arwera “Kerr puloli pirpese? M̃erel ololi nelesien nga marlelep nir. 48 Poro rraplinglingi puloli sel ngok, ko jinibb jijle nir tarosuri ni; ko m̃eri Rom nir nga marrul totoni kerr tarlesi tisij ko tartingtinge Naim On se kerr, ko tarlokloksi jinibb se kerr jijle nir.”
49 San renge nir nisen Kaeapas; ni evi batu jinibb ne sulsulen nir renge sia nen. Owra “Kami sete kamrongwos rragrrage nanu san. 50 Sete kamrongwose nga evi nanu nga m̃irres nga jinibb pisansan pimij suri delung, pia-la wani jinibb jijle nir nga moro parmij?” 51 Errlenge sev nga muwrai ngok, ko erij wor nale se Atua, suri evi batu jinibb ne sulsulen ko renge sia nen: ni owra tweni nga Iesu pimij suri m̃eri Isrel nir. 52 Ko sete nir kis kobbong, ko pia-la lweni kele wor jinibb jijle se Atua nga marivel sarrsarr nir.
53 Renge nabong nen m̃eri Isrel nga martori derteren renge nir arloli nale nga parevji pini Iesu rengen. 54 Ololi Iesu setemun evel limjer renge Jutia, evel lingi ie ko evan renge ngaim nga welili e san nga nisen Eprem, morie lolo merwer. Ko elik tevi jinibb sen nir ie.

Otomori daron ne nanen ne asien

55 Nanen ne asien se m̃eri Isrel nir oto mori. Ko jinibb elep arivel aran renge Jerusalem, arwera partaur parwokwok jile tera daron ne nanen ne asien. 56 Ko daron nga marini renge Jerusalem, ko arkulkulu pej Iesu ko arwerwera lululwenir e, “Kamrrorrmi erpese? Pivini ko renge nanen ne asien, rreknga sete orongwos pivini?” 57 Batu jinibb ne sulsulen nir ko Parasi nir arwerai pa tevi jinibb nir arwera poro san p̃ilesi Iesu lat nga m̃ilik e, ko puwrai tevir parongwose, ko paran parevei.

12

Iesu everus renge Betani

1 Nanen ne asien nabong ouwon
ojpon malum, ko Iesu olwi kele
vini renge Betani e renge lat nga
Lasros, nga ni muloli mimaur luwi
kele renge mijen, lat nga m̃ilik e.
2 Renge ie artabbu nurre Iesu. Marta
etabbu, ko Lasros evi san renge nir
nga maraan tevi Iesu. 3 Mian ko
Merri ela botel nga milep san ne
senta nga mapun m̃irres p̃elak nga
nowlin milep temijpal nga marloli
e nart, ko ejvi p̃etp̃eti renge ƀela
Iesu nuru, ko etwasi e jomro batun.
Ko loloim owun saute mapu senta
nen. 4 Jutas ne Iskariot, nga mian
ko vitunen pia-tekai
kerasi Iesu, owra 5 “Erpese kum-
lokloksi senta nga mapun m̃irres
ngok? Poro kupwulwule ko nevöt
nen pivi pungut pivatul (300) kis
ko, ko orongwos rraplai tevi ƀeres
nir.” 6 Owrai erpel sete suri orrorrmi
ƀeres ko nir, ko suri evi jinibb ne
venao. Ko ni oksolo narr ser, ko
ok-sesaroe nevöt nga muto renge
nolon.
7 Ko Iesu owrai tevi “Kuplinglingi
nesevin pisan, kuplinglingi puloli
metmete tera nga partevnik. 8 Ƀeres
ngok nir parlik tetajer ko pa tevi
kami, ko inu ma sete numa-lik teta-
jer tevi kami.”

Jinibb nga marlelep renge m̃eri Isrel nir arloli nale nga parevji pini Lasros

9 Delung jinibb nga milep ne m̃eri
Isrel nir arunge nga Iesu elik renge
Betani, ko artutur van, sete suri
kis Iesu, ko suri kele wor Lasros
nga Iesu muloli mimaur luwi renge
mijen. 10 Ko niko batu jinibb ne sul-
sulen nir arloli nale ne Lasros nga
parevji pini kele. 11 Suri nga m̃eri Is-
rel elep arlesi nga Iesu muloli Lasros
mimaur luwi, ko arlingi kurtweni
m̃erwomu ser nir, ko arosuri Iesu
vajin.

Iesu evan renge Jerusalem ko jinibb arsurövi ni

12 Renge nabong m̃inij nen va-
jin meling jinibb nga milep nga
marini renge nanen ne asien arunge
nga Iesu mivel vini pivini renge
Jerusalem. 13 Ko arvasi rengsi
nini nir ko arivel aran artur ore,
ko arkail arwera “Rrapsurövi Atua!
Atua p̃irij p̃irres suri ni nga mivini
renge nise Iova, Numal se m̃eri Isrel
nir!”
14 Ko Iesu elesi natu dongki san ko
esakel ren, erpe nga maruli renge
Naul On: 15 ‘Kami jinibb ne Saeon
nir, sete kapmetutu. Kaplesi Numal
se kami evini, esakel renge natu
dongki.’ 16 Jinibb sen nir sete arong-
wos wowomue nanu ngel nir; mian
ko vitunen vajin daron nga Iesu
mutur imare luwi renge mijen mian
renge melrin m̃ila nosrövien sen, ko
ngok ara-rrorrmi sweri vajine nga
aruli nanu ngel nir suri ni renge
Naul On, nga jinibb nir parloli nanu
ngel nir tevi ni.
17 Lartul nga marpitevi ni renge
daron nga miverus ko muloli Las-
ros mutur imare luwi renge mijen
renge dubb arij suri nanu nga Iesu
muloli miplari nen. 18 Nanu ngok ko
muloli delung elep kele wor aran jin
rengen, suri nga marunge nelesien
nen nga muloli. 19 Ko Parasi nir ar-
werwerai lululweni tevir, “Kaplesi,
setemun rramrongwos rraploli mun
nanu pisan, suri jinibb jijle arvijuri
pa ni.”

M̃eri Gris sopor arpej Iesu

20 Jinibb nga maran renge nanen
ne asien renge Jerusalem, renge livö
rer, m̃eri Gris sopor aran kele nga
parlot. 21 Lartul nen arini ji Pilip,
m̃eri Betsaeta ne Galili, ko arwerai
tevi “E m̃erel, nammerreni nablesi
Iesu.” 22 Pilip ean owrai tevi Antru,
ko Antru nuru vajin Pilip oran orw-
erai tevi Iesu.
23 Ko Iesu owra lweni tevir, “Lelin-
gen ngel mete nial nen mawos evini
nga parsurövi inu Jinibb Mawos.
24 Nuwretun nga nuwretun nuwrai
tevi kami, Poro wene nai sete pukur
pivitan ngatan renge dan, ko ngok
esansan bbölbböl malum. Ko poro
pukur ko wor, pivitan ngatan renge

dan, pietiv ko pimaur kele, ko ngok ko pia-la wenen pilep ko vajin. 25 M̃er nga mimrreni mauren sen iel ngatan putor jabble; ko m̃er nga ma sete mimrreni mauren sen iel ngatan, pia-tori tajere van renge mauren nga muto tuwi ngok vini. 26 Poro jinibb san pimrreni p̃imajing suk, ko pivijuri surik ko wor. Ngabe nga ƀelik e, jinibb suk kele p̃ilik tevik ie. Ko poro nga jinibb san p̃imajing suk, Tata suk pia-susi van mare."

Iesu owra suri mijen sen

27 Iesu owra "Lelingen ngel nolok ornge esij temijpal, ko bowra pirpese? Bowra, 'Tata, kupla twenik renge mijen ngel?' Ejki, sete nurongwos bowra pirpok, suri nanu mawos ngel ko mevini tweni renge iel ngatan. 28 Ko bowra ma 'Tata, kuploli isev tama san nga pususi nik nisem van mare.' " Ko drrelan san evel renge melrin vini owra "Nususi pa evan mare osuw, ko bosusi kele wor pian mare pivesan."

29 Delung nga martur ie marunge ko arwera "Belver ko san", ko nir sopor nen arwera "Ejki, anglo ko san erij tevi." 30 Ko Iesu owra lweni tevi delung nga martur ie, "Drrelan ngel sete evini suri inu, ko evini suri kami kaprunge. 31 Lelingen ngel evi daron nga Atua puwra suri lat nga puto suri tevi jinibb nir, ko pusor tweni demij, numal ne iel ngatan. 32 Ko inu daron nga parsusik imare ko bervei jinibb jijle parini jik." 33 Owra nale ngel, eviseni sev mijen nga ni pimij rengen.

34 Delung arwera lweni tevi, "Kem namrunge renge nale nesesreien, owra Mesaea p̃ilik tuwi ngok vini. Ko nik kuwra erpese ko nga kumwerai mirpok ngok, 'Parsusi wor jinibb mawos ko mare'? Ko isi ko jinibb mawos ngok?" 35 Ko Iesu owrai tevir, "Moron ngel piptevi kami beblen kele ma, ko sete miaperiv te. Daron nga moron ngel mimor e, ko kapiel ko wor rengen, nemalik tia-malik tevtevni kami. Suri ni nga mivel renge nemalik errleng lat nga pian e. 36 Daron nga moron miptevi kami, ko ngok kaposuri moron, nga puloli kami kapivi jinibb ne moron." Iesu owra jile nanu ngel nir ko evel teptepe nir, sete parlesi.

37 Ewretun ni ololi nelesien elep temijpal renge nor arlesi, ko sete arosuri ni te, ejki. 38 Osorsan tevi nale nga propet Aesea muwrai tuwi, owra 'Numal, isi osuri nanu nga namwerair, isi elesi wose derteren som nga kumviseni?' 39 Erpe nga ngok ko, sete arongwos parosuri. Suri Aesea owrai kele vesan, owra 40 'Lartul ngok nir batur eterter erpe nevöt. Ko niko Atua ololi meter arrorr, ko ololi nolor arterter. Suri arwera "Ai, rratlesi renge mete kerr! Rratrongwose renge norrorrmien se kerr! Rratrieni lweni kerr vini jin vajin ko ni tuloli kerr rrata-maur luwi!" ' 41 Aesea owrai nanu ngel nir, suri elesi nosrövien se Iesu, ko niko musp̃e suri ni.

42 Ko ewretun, m̃eri Isrel elep arosuri Iesu, ko nir elep nga marlelep rer arosuri kele. Ko suri armetutu Parasi nir, ko sete arwerai tweni ni te ejki. Suri armetutu tarwirr twenir renge naim gortien ser. 43 Suri armerreni nga jinibb parsurövir easi renge nga Atua pusrövir.

Iesu evi mauren ne iel ngatan

44 Iesu ekail ko owra tweni "M̃er nga muosuri inu, sete osuri inu kis ko, ko osuri m̃er nga mukonik kele. 45 Jinibb si nga m̃ilesi inu, ngok elesi pa m̃er nga mukoni inu ko osuw. 46 Inu nuvi moron ne iel ngatan. M̃er nga muosuri inu sete orongwos p̃ilik renge nemalik. 47 Poro jinibb pisan purnge nale suk, ko sete puosuri te, inu sete numa-wera suri lat nga puto suri re m̃ernen. Suri sete nuvini tweni bololi pirpok iel ngatan, nuvini tweni nga ƀela mauren tevi jinibb nir. 48 Isi nga mungasi inu, ko sete muosuri nale suk nga mowrai, san nga pia-wera suri lat nga puto suri re m̃ernen otoe.

“Nale suk nga mowrai niko pia-
wera suri lat nga puto suri re
m̃ernen renge nabong nga vitunen.
49 Inu sete nuwra nawon nanu san.
Tata suk nga mukonik ko wor owrai
tevik nale nesesreien sev nga inu
bea-werair ko bosp̃e surir. 50 Ko
nurongwose nale nesesreien sen evi
mauren nga muto tuwi ngok vini.
Ko niko nale suk nga mowrair,
nuwrai osorsan tevi nga Tata suk
muwrai tevi inu.”

13

Iesu errawe ƀela jinibb sen nir

1 Evi nabong nga muwomu nen,
mian ko mevinen vajin pivi nabong
ne nanen ne asien. Ko Iesu orong-
wose nga mete nial sen evini nga
pivel lingi iel ngatan, pulwi van ji
Tata sen e. Ni tetajer emrreni jinibb
nga marivi sen renge iel ngatan, ko
emrrenir ejpari bongsin jer.
2 Iesu eptevi jinibb sen nir renge
nanen. Ko Demij elngi womu pae
renge nolo Jutas, Saemon ne Iskariot
natun, nga ni p̃itkai kerasi Iesu.
3 Iesu orongwose nga Tata ela nanu
p̃etp̃eti nir elngir renge nevren, ko
ni orongwose nga ni evel ji Atua
vini, ko pulwi kele ko wor van ji
Atua e. 4 Ko ni emra renge nanen,
ko ori tweni sunsun sen ejingteni
oto, ko ela tawol, etatuwe renge ƀin.
5 Ko ela nuwi ejvi van renge narov,
ko etipatun errawe ƀela jinibb sen
nir, ko ela tawol nga mitatuwe ko
etwasir e. 6 Mian ko evini vajin
ji Saemon Pita. Ko Pita owrai tevi
“Numal, sete omomsawos nga nik
kuprrawe inu ƀelak!”
7 Iesu owra lweni tevi, “Sev nga
mololi sete kuma-rongwose lelin-
gen ngel, vitunen ko wor ko kupa-
rongwose.” 8 Pita owra lweni tevi
“Ejki rres nawon! Sete kuma-rrawe
ƀelak nabong san.” Iesu owrai tevi
“Poro sete ƀerrawe ƀelam, ko nik
sete kuma-ivi jinibb suk.”
9 Ko Saemon Pita otur imare owrai
tevi, “O, Numal, poro pirpok ko sete
ƀelak kis nuru, ko nevrek nuru ko
batuk kele!” 10 Iesu owrai tevi “Ejki,
m̃er nga m̃ilalos jile lelingen ngel
sete orongwos pulwi p̃ilalos luwi
kele, ƀelan kis kobbong nuru; ko
ni owokwok p̃etp̃eti ko pa. Kami
kamwokwok; ko sete kami jile kam-
wokwok.” 11 Suri orongwos womue
pa nga isi pia-tekai kerasi ni, ko niko
muloli nga mutuw nale ngok, “sete
kami jijle kamwokwok”.
12 Vitunen renge m̃irrawe jile
ƀelar, ko ela lweni sunsun sen ko
ori lweni, musuw ko esakel luwi
renge milngen. Ko owrai tevir,
“Kamrongwose sev nga mololi tevi
kami? 13 Kami kamveruse inu Jinibb
Nevisvisenien ko Numal. Kami
kamwerai momsawose inu ko, 14 inu
nuvi Numal ko jinibb nevisvisenien
se kami. Ko ngok, kami kele kaploli
nolo kami pian ngatan, ko kaploli
pirpok, kaprrarrawe ƀela kami lu-
lulweni nir. 15 Inu nuloli rrongr-
rongvi tevi kami ko lat nga kaploli
suri e. Niko, kami kaploli pirpe nga
mololi tevi kami
ngok ko. 16 Nuwretun nga nuwretun
nuwrai tevi kami, jinibb ne majin-
gen sete ean mare lingi numal sen,
ko erpok kele jinibb nga markoni
sete ean mare lingi ni nga mukoni.
17 Poro kaprongwose nanu ngel, ko
neiren renge kami poro kaploli.
18 “Sete nuwra kami jijle ngok
ko. Nurongwose nir nga moto-
bbtobbuer. Ko Naul On pivini pi-
plari weretunen ko wor, nga muwra
‘Mer nga murro nanen nurruk
p̃irieni ko p̃itre kele inu.’ 19 Nuwra
wowomue le ngel tevi kami, vitunen
ko pia-pelari; ko poro pia-pelari, ko
kami kapa-osuri vajin nga inu nuvi
m̃ernen. 20 Nuwretun nga nuwretun
nuwrai tevi kami, isi nga m̃itkai nir
san renge nir nga mokoni ngel van
re naim sen, ngok etka kele pa inu
ko. Ko isi nga m̃itkai inu, ngok etkai
kele pa ni nga mukoni inu ko.”

Iesu osp̃e suri mijen sen

21 Daron nga Iesu muwra nanu
ngel e ko ornge lenglenge esij ko

owrai tevir, “Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, san renge kami pia-tekai kerasi inu.” 22 Jinibb sen nir armetmetenir e, arrelenge owra nir si nen ko. 23 San renge jinibb sen, ni nga Iesu mimrreni, elik mori bbong Iesu, elik lilji. 24 Ko Saemon Pita olongwis bbong tevi, owra “Kupsusi ta tevi ni, isi ko muwrai ngok.”

25 Ngok m̃ernen oruj mori van jin ko osusi tevi, owra “Numal, isi ko m̃ernen?”

26 Ko Iesu owrai tevi, “M̃er nga bea-rrurrngoni niv ko bea-lai tevi. Ni ko evi m̃ernen.” Ko ela bebje niv ko orrurrngoni renge sup ko elai vajin tevi Jutas, Saemon ne Iskariot natun. 27 Daron nga Jutas mokala niv e, ko Demij kele esilvi vajin. Ko Iesu owrai tevi “Sev nga kumwera kuploli ngok, kuploli pingavil.” 28 Nir nga marlik renge nanen, nir san sete orongwose rragrrag suri sev nga Iesu muwrai mirpel tevi. 29 Arrorrmi rreknga suri nga Jutas moksa narr ne nevöt, ko niko Iesu muwrai tevi pian puwli sev nga marmerreni renge nanen, rreknga pian p̃ila nevöt tevi ƀeres nir. 30 Ko Jutas ela jile niv ko esil ivare evel. Natopong ko pa osuw.

31 Jutas ean pa vare ko osuw, ko Iesu owra “Lelingen ngel evi daron nga parsurövi inu Jinibb Mawos, ko renge inu bosrövi Atua. 32 Poro nosrövien se Atua piplari renge inu, ko Atua kele puloli nosrövien se inu kele piplari luwi kele ji inu, ko puloli pirpok pivesane. 33 Nanwarreng suk nir, sete numa-lik tevi kami miaperiv mun. Sete pipriv mun mian ko kapa-pej inu; ko erpe mowrai pa tevi m̃erwomu se kerr m̃eri Isrel nir, ko lelingen ngel nuwrai le vajin tevi kami: Lat nga bean e kami sete kamrongwos kapini rengen. 34 Lelingen ngel ƀela nale nesesreien nga mimerr tevi kami, ngel: Kami kapmerrmerreni kami. Pirpe nga inu memrreni kami, kami kele kaploli pirpok, kapmerrmerreni kami. 35 Poro kami kapmerrmerreni kami, ko ngok jinibb jijle parongwose ko nga kami kamivi jinibb suk nir.”

36 Saemon Pita osusi tevi ni, “Kupan ngabe ko Numal?”

Iesu owra lweni tevi ni, “Lat nga bean e, lelingen ngel setete kurongwose kupvijurik rengen; ko kupavijurik vitunen vajin.”

37 Pita owrai tevi, “Numal, suri sev setete nurongwos bevijurim lelingen ngel? Numarong lweni inu nga bemij surim.”

38 Iesu owra lweni tevi, owra “Ia, nik kuwretun ko wor, nik kumarong nga kupmij surik? Inu bowra weretunen vajin tevim. Nato setewor pukokrout ko wor ko nik kupvilvil orek pivatul, kupwera sete kurongwose inu.”

14

Iesu evi sel nga pian ji Tata

1 Ko Iesu owrai tevir, “Sete kaploli nolo kami parkarkar; kaposuri Atua ko inu kele. 2 Renge naim se Tata, loloim nen nga markel ototi rengen owun saut. Poro sete pirpok, sete numa-werai le ngel tevi kami: Bean bololi lilane lat nga kami. 3 Bean bololi lilane jile pusuw, ko bolwi kele vini ƀetkai kami, kaplik tevik renge lat nga m̃elik e. 4 Ko kami kamrongwose sel nen nga bean e.”

5 Tomas owrai tevi “Numal, sete namrongwose te lat nga kupan e, kem nabrongwose sel nen pirpese?”

6 Ko Iesu owrai lweni tevi, “Inu nuvi batu sel, ko nuvi batu weretunen, ko nuvi batu mauren. Sete san orongwos p̃iasi nawon van ji Tata ejki, p̃ikali wor ji inu e ko. 7 Poro kaprongwose inu, ko kaprongwose kele Tata suk. Kamlesi pa ni osuw, ko lelingenok kamrongwose ni.” 8 Pilip owrai tevi owra “Numal, kupviseni ta Tata som tevi kem, nga puloli kem nabrongwos alje vajin.” 9 Iesu owrai tevi, “E, nuptevi kami bonevis le wor, ko ejki

malum wor, kurrleng malume inu Pilip? M̃er nga m̃ilesi inu, ngok elesi pa Tata suk ko, ko suri sev nga kumwera “Kupviseni ta Tata som tevi kem”? 10 Sete kuosuri nga inu renge Tata suk ko Tata suk renge inu? Nale nga mowrair tevi kami, sete nuwrair renge derteren suk. Tata suk ko wor nga m̃ilik renge inu ololi majingen sen nir. 11 Kaposuri inu nga inu renge Tata suk ko Tata suk renge inu. Ko poro kaplesi p̃iterter nga kaposuri iok, ko kaprrorrmi majingen nga mololir, ko kapa-osuri ko vajin. 12 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, m̃er nga muosuri inu pia-loli majingen nga mololir, ko pia-loli nga wor marlelep nen jerjer, suri inu bolwi van ji Tata suk e. 13 Poro kapngoni isev san renge inu nisek, ko bea-loli ko, nga puloli nosrövien se Tata suk pia-viseni rrurrngi renge Natun. 14 Nanu jijle ngok nir, poro kapngoni renge inu nisek, ko ngok bea-lolir ko.”

Rijrijen ne Nem̃in On

15 “Poro kapmerreni inu, ko kaptori lilane nale nesesreien suk nir. 16 Ko inu bea-ngoni tevi Tata nga ni pia-koni Nem̃in On vajin vini nga pok-wilwil se kami, ko pia-tekai kami tuwi ngok vini. 17 Ni evi Nem̃in ne weretunen, ko sete jinibb ne iel ngatan arongwos parlai ni, suri sete arlesi ko sete arlesi wos kele e. Ko kami ma kamrongwose ni, suri elik livö renge kami, ko p̃ilik renge kami tetajer. 18 Setete b̃elinglingi kami kapsan te ejki, bolwi kele vini ji kami. 19 Sete ngasu te, ko jinibb ne iel ngatan ngel nir setemun parlesik. Ko kami ma kaplesik; ko suri numaur, ko kami kele kapamaur. 20 Renge nabong nen, kami kaprongwose nga inu renge Tata, ko kami renge inu, ko inu kele renge kami.

21 “M̃er nga mutori lilane nale nesesreien suk nir ko muosurir, ni evi m̃er nga mimrreni inu. Ko m̃er nga mimrreni inu, Tata suk pimrreni ni; ko inu kele bemrreni ni, ko inu bea-viseni inu tevi ni.”

22 Jutas (sete Jutas ne Iskariot) owrai tevi ni, “Numal, kuploli pirpese nga kupviseni nik lweni tevi kem, ko sete tevi jinibb ne iel ngatan jijle nir?” 23 Iesu owra lweni tevi, “Poro nga jinibb san pimrreni inu, ko ngok ni pia-tori lilane nale suk. Ko Tata suk pia-merreni ni, ko noborini jin, ko noborloli liken se komru tevi ni. 24 M̃er nga sete mimrreni inu sete otori totoni nale nesesreien suk nir. Nale nga kamrunge ngok nir sete arivi suk, arivi se Tata suk nga mukoni inu. 25 Daron ngel nga m̃elik tevi kami malum e, ko nuwra nanu ngel nir tevi kami. 26 Nem̃in nga pok-wilwil se kami, Nem̃in On nga Tata pia-koni renge inu nisek, pia-visviseni kami e nanu jijle, puloli kami kaprrorrmi sweri lweni nanu nga mowrair pa tevi kami.

27 “Demat nga milep le m̃elai tevi kami, evi inu demat suk. Sete demat suk osorsan tevi demat ne iel ngatan. Sete kaprong karkare te, puloli nolo kami p̃isij, pijki, ko sete kapmetutu te. 28 Kamrunge nuwrai tevi kami le ngel, ‘Inu bolwi le pa, ko bevini kele bbong ji kami ko.’ Poro kapmerrenik ko kap̃ir kobbong, suri nga bean ji Tata. Suri ni elep asi wore inu. 29 Inu nuwrai wowomue nanu ngel le nir tevi kami, mian ko vitunen para-pelari. Ko daron nga para-pelari e, ko kami kapa-osuri vajin.

30 “Sete numa-rij periv tevi kami. Suri Demij, numal ne iel ngatan, otomori pivini. Derteren sen ejki rres nawone renge inu. 31 Ko inu nuloli surie erpe wor Tata ko muwrai tevik, puloli nga jinibb ne iel ngatan parongwose nga inu numrreni Tata. Kapmera, kerr pivel vajin.”

15

Iesu evi batu grep weretunen

1 “Inu nuvi batu grep weretunen, ko Tata suk evi m̃er nga mimetmete.

2 Ko seken jijle nir nga renge inu
nga sete marwen nen nir, oktevei
tutwenir arjikie. Ko okvasi vaseni
seken nga marwen nen nir, ko ngok
puloli sete parmelmelngir, ko pare-
jal sisamis ma p̃irres, ko parwen
lengleng. 3 Ko ololi vaseni kami
kamwokwok ko pa osuw renge nale
nga mowrair tevi kami ngel nir.
4 Ko kami kaplik renge inu, ko inu
ƀelik renge kami. Erpe seken sete
orongwose pisan piwen, orongwos
bbonge piwen ko renge nga poro
p̃ijipjipti malum renge durun. Ko
ngok erpok ko renge kami, sete kam-
rongwos kapwen poro sete kaplik
renge inu.

5 “Inu nuvi batun, ko kami kamivi
seken nir. Si nga m̃ilik renge inu,
ko inu renge ni, pia-wen temijpal
kele wor. Suri sete kamrongwos
kaploli rragrrage nanu pisan poro
nga inu bejkie kami. 6 Poro nga
jinibb pisan sete p̃ilik renge inu,
parwirr tweni ko wor erpe seken, ko
pukurkur. Ko arser kortoni seken
ngok nir ko arwirr tweni nir van
renge nabb, ko arin. 7 Ko poro
nga kaplik renge inu, ko nale suk
puto renge kami, ko ngok ko poro
nga kapngoni sev nga kammerrenir,
ko kaplair ko. 8 Ko jinibb pilep
parsurövi Atua Tata suk, suri kapla
temijpale wenen. Ko renge sel ngel
ko, kami kapivi jinibb suk nir. 9 Erpe
Tata suk emrreni temijpale inu, ko
inu numrreni kami; niko kami kap-
lik renge inu merrenien suk malum.
10 Poro nga kami kaptor lilane nale
nesesreien suk nir, ko niko kaplik
renge merrenien suk, pirpe nga inu
motori lilane nale nesesreien se Tata
suk nir, ko m̃elik renge merrenien
sen.

11 “Inu nuwrai nanu ngel nir
tevi kami nga puloli neiren suk
puto renge kami. Ko ngok pu-
loli kami neiren se kami puwun
saut. 12 Ngel evi nale nesesreien
suk: Kami kapmerrmerreni lulul-
weni kami, pirpe nga inu memrreni
kami. 13 Merrenien nga milep temi-
jpal nga jinibb puloli tevi selen nir,
evi nga p̃ilngilngi mauren sen, pimij
p̃isrer. 14 Kami kamivi selek, poro
nga kaploli sev nir nga mowrair tevi
kami. 15 Inu setemun beveruse kami
‘jinibb ne majingen’. Suri jinibb
ne majingen sete orongwose sev ko
nga numal sen muloli. Inu beverus
vajine kami ‘selek nir’. Suri nuwra
nanu jijle nir nga mornger ji Tata
tevi kami. 16 Kami sete kamtobbto-
bbue inu, inu ko ma nutobbtobbue
kami. Ko nulngi kami nga kapan
kapla wenen pilep, wenen nen nga
puto tuwi ngok vini. Ko ngok niko,
isev nga poro kapngoni renge inu
nisek van ji Tata suk, ni pia-lai ko
tevi kami. 17 Ngel le evi nanu nga
bowrai tevi kami: Kami kapmer-
rmerreni lululweni kami.

Jinibb ne iel ngatan arungasi jinibb se Iesu nir

18 “Poro nga jinibb ne iel ngatan
nir parungasi kami, ko kami
kaprongwose nga arungasi womue
inu ko pa, vitunen ko mara-ungasi
kami vajin. 19 Poro kami kapivi se
iel ngatan, ko jinibb ne iel ngatan
parmerreni kami ko, suri kamivi
sen. Ko ejki, inu nutobbtobbue kami
renge iel ngatan. Kami sete kamivi
sen. Suri iok ko niko mungasi kami
suri. 20 Kaprrorrmi nale nga inu
mowrai pa tevi kami: Sete jinibb
ne majingen elep asie numal sen.
Poro parloli p̃isij tevi inu, ko parloli
p̃isij kele kobbong tevi kami; ko poro
partori nale suk nga mowrair, ko
partori kele bbong nale se kami ko
nir. 21 Ko parloli nanu ngel ko nir
tevi kami suri kami kamivi jinibb
suk nir, suri nir sete arongwose m̃er
nga mukoni inu vini. 22 Poro nga inu
sete bevini ko bowra nanu tevir, ko
niko sete arongwose paron ko renge
nololien ser. Ko lelingen ngel sete
arongwose parkerkerise parwera
nawone nanu san suri nololien
ser, suri m̃ejiljilwer pa tevir, ko
arongwos pae osuw. 23 M̃er nga
mungasi inu, ngok ongasi Tata suk
kele ko. 24 Ko poro nga sete bololi

majingen nga jinibb san setewor muloli ko renge livö renge nir, ko ngok ko sete arongwose paron ko renge nololien ser suri. Ko ejki, arlesi pa nanu nga mololir, ko arungasi wor komru korti, inu ko Tata suk. 25 Ngel evi nga puloli nale nga maruli renge nesesreien ser piplari, nga muwra ‘Arungasi nawon bbonge inu, inu sete nuloli rragrrag nanu nga m̃isij san.’

26 “Nem̃in nga mokla ser pivini, Nem̃in ne weretunen, nga pia-ivel ji Tata vini. Inu bea-koni ji Tata pia-vini ji kami, ko ni pia-rij se inu. 27 Ko kami kele kapa-rij se inu, suri nga kami kamlik tevik renge nga m̃etipatune m̃emajing wowomu jer, mijpari lelingen ngel.

16

1 “Nuwra nanu ngel nir nga puloli kami sete kapvitan te, pijki. 2 Jinibb nir parwirr tweni kami renge naim gortien ser. Ko daron nen pia-vini nga jinibb parevji pini kami, ko jinibb nga marevji pini kami nir, parrorrmi arloli majingen se Atua ko. 3 Parloli nanu ngel nir tevi kami suri nga sete arongwose komru korti, Tata ko inu. 4 Nuwra wowomu pae nanu ngel le nir tevi kami ngel. Poro nga daron nen pia-vini vajin nga para-loli nanu nga ngel nir tevi kami, ko ngok, kami kaprrorrmi sweri nga nuwrai pa tevi kami osuw.”

Majingen se Nem̃in On

“Sete nuwra wowomue nanu ngel nir tevi kami renge bonevis pa, suri inu m̃elik tevi kami. 5 Ko lelingen ngel, bevel le pa, bolwi van ji ni nga mukoni inu e. Ko kami san sete osusi tevik “Kupan ngabe ko?” 6 Ko mowrai tevi kami nga bevel lingi kami, ko nolo kami arrum suri. 7 Ko nuwra weretunen ko tevi kami, ngok pia-ivi nanu nga m̃irres renge kami; suri poro sete bevel, ko Nem̃in nga mok-la ser sete orongwos pivini ko. Ko poro bolwi ko van, ko bokoni Nem̃in On ko vini ji kami. 8 Ko daron nga pivini e, ko pia-wowrai jinibb ne iel ngatan nir nga marsarr renge nololien, ko pia-wowrai suri sev nga mumomsawos, ko sev nga sete mumomsawos nga Atua pia-wer lokloksi jinibb suri. 9 Nir ar-sarr renge nololien, suri nga sete marosuri inu. 10 Ko arsarr renge inu m̃er nga mololi mumomsawos m̃irres, suri inu bean ji Tata e, ko kami sete kaplesi kele mun inu. 11 Ko arsarr renge erpese nga Atua pia-wer lokloksi jinibb suri, suri sete arongwose nga Atua ewer lokloksi jile pa Demij nga mivi m̃erwomu ne iel ngatan.

12 “Nanu elep malum wor nga moro bowrai tevi kami, ko ejki mun, lelingen ngel setemun kamviter kaprongwos nir. 13 Ko daron nga Nem̃in ne weretunen vajin pia-vini, ko pia-wowomue kami van renge weretunen jile nir. Ni sete pia-wera nawone nale pisan, ejki rres. Ni puwra bbong nanu nga murnger kis ko, ko puwowra nanu nga para-vini nir tevi kami. 14 Ni pusrövi inu, suri pia-la nanu nga marivi suk nir, ko ni pia-werwerai twenir tevi kami. 15 Nanu jile nga marivi se Tata arivi suk; ngok ko ololi nga inu mowrai Nem̃in pia-la nanu nga marivi suk nir, ko pia-werwerair tevi kami vajin.”

“Beblen welili kele ma, ko kaplesi kele inu”

16 Ko Iesu owrai kele tevir, owra “Beblen welili kele ma, ko sete kaplesi mun inu; mian ko beblen welili kele ma vitunen renge ngok, ko kapa-lesi kele inu.”

17 Jinibb sen sopor arwerai tevi nir sopor nen, “Owra sev le san nga muwrai mirpok ngok tevi kerr, ‘Beblen welili kele ma, ko setemun kaplesi inu, mian ko beblen welili kele ma vitunen renge ngok, ko kapa-lesi kele inu’, ko, ‘Suri nga inu bean ji Tata’?” 18 Ko jinibb sen nir ar-sususi lululweni tevi nir: “Owra sev

le san nga muwra ‘Beblen welili’? Sete rramrongwose owra sev ko.”

19 Iesu orongwose nga armerreni parsusi tevi ni, ko owrai tevir, “Inu mowra ‘Beblen welili kele ma ko setemun kaplesi inu, mian ko beblen welili kele ma vitunen renge iok, ko kapa-lesi kele inu’. Ngok ko, kamok-susi lululweni kami ngok e. 20 Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, kapkail kapting, suwen mete kami pujumjum; ko jinibb ne iel ngatan nir parir, ko kami nolo kami parrum. Ko mian ko nolo kami nga marrum ngok parienir van renge neiren. 21 Daron nga nesevin mutomori puwosi bipi sen, ko nolon orrum, suri daron sen evini nga puwosi bipi. Ko daron nga nesevin muwosi jile bipi, ko emalie norongen nga mĩisij sen vajin, suri bipi eak pa iel ngatan osuw. 22 Kami kamirpok ko lelingen ngel, nolo kami arrum. Ko bea-lesi kele kami, ko nolo kami puwun saute neiren. Neiren nen, setemun jinibb san orongwos p̃ilai tweni mun ji kami.

23 “Renge nabong nen, setemun kama-susi rongornge nanu san tevik. Nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi kami, poro nga kapngoni nanu san tevi Tata suk renge inu nisek, kapngoni, ko ni pia-lai ko tevi kami. 24 Mijpari lelingen ngel, kami setewor kamngoni nanu san renge inu nisek; kapngoni vajin ko kaplai, nga puloli neiren se kami puwun saut.”

Iesu easi renge nanu jijle nir ne iel ngatan ngel

25 “Nuwra nanu ngel nir tevi kami renge nale rrongrrongvi nir. Ko daron nen pia-vini nga inu setemun ƀela nale rrongrrongvi, pijki, ko bowra momsawos Tata vajin tevi kami renge nale momsawos nir. 26 Nabong nen pia-vini ko kami kapngoni ni renge inu nisek. Sete nuwra inu bean se kami bongoni nanu san jin se kami, ejki. Kami ko wor kapan mawos ji Tata, 27 suri Tata ni lweni emrreni kami. Ni emrreni kami suri kami kammerreni inu, ko kamosuri nga inu nuvel ji Atua vini. 28 Inu nuvel ji Tata vini iel ngatan. Ko lelingen ngel, bevel lingi iel ngatan ko bolwi van ji Tata e.”

29 Jinibb sen nir arwerai tevi ni, “Ngok kulesi, kuwra momsawose vajin, setemun kuwrai renge nale rrongrrongvi. 30 Kem namrongwose vajin nga nik kurongwose nanu jijle. Kurongwos kupsupsup̃e nanu p̃etp̃eti nir, tevi nanu nir nga setewor san mususi tevim. Ngel ololi nga kem namosuri nga nik kuel ji Atua vini.” 31 Ko Iesu owrai lweni tevir, “Kamosuri vajin lelingen ngel? 32 Mete nial nen evini, ejpari pa ngel, nga kami jijle kapwolu sisamis van renge ngaim se kami e. Ko inu ƀesansan bbölbböl botur jer. Ko weretunen sete nusan, suri Tata eptevik. 33 Inu nuwra pa nanu ngel tevi kami, nga puloli kami kapkorti renge inu, ko kapla demat. Iel ngatan puloli kami kaprunge p̃isij; ko sete kapmetutu, inu nuasie pa nanu ne iel ngatan ngok nir jijle.”

17

Iesu olot suri jinibb sen nir

1 Daron nga Iesu muwra jile nale ngel e nir, ko oklu imare emteni melrin, ko olot owra “Tata, mete nial nen evini. Kupsurövi natum, ko inu bosrövi nik. 2 Kula derteren tevik nga inu nuterter evter nga bololi sev nga memrreni tevi jinibb p̃etp̃eti nir. Ko ngok nurongwos ƀelai mauren nga muto tuwi ngok vini tevi jinibb jijle nga kumlair tevik. 3 Nanu ngel le evi mauren nga muto tuwi ngok vini, nga jinibb parongwose nik kumsansan kumivi Atua weretunen, ko parongwose Iesu Kristo nga nik kumkoni vini iel ngatan. 4 Inu nusrövi nik renge iel ngatan, nuloli jijle majingen nga kumlair tevik nga bololir. 5 Lelingen ngel vajin Tata, kupsurövi inu renge nik nom renge nosrövien nga tuwi mivi suk, renge

daron nga m̃elik tevi nik e womu mian ko vitunen vajin kuma-loli iel ngatan.

6 “Inu nuwra visviseni nik nisem tevi jinibb ne iel ngatan nir nga nik kumla twenir marivi som, ko kumlair tevik vajin, ko nir arosuri nale som. 7 Lelingen ngel nir arongwose vajin nga nanu jile nga kumlair tevik arivel jim vini. 8 Suri nale som nir nga kumlair tevik, inu nulair tevir. Ko nir arlair, ko nir arongwose vajin nga weretunen nga inu nuvel jim vini. Ko arosuri nga nik kukoni inu.

9 “Inu nomok-lot suri nir; inu sete nomok-lot suri jinibb ne iel ngatan nir te ejki; nomok-lot suri bbong nir nga kumlair ko tevik, suri arivi som. 10 Nir jile nga marivi suk arivi som kele, ko nir nga marivi som arivi suk. Nosrövien suk nir ko arviseni eplari. 11 Lelingen ngel inu bevinuk pa jim e le, setemun numalik iel ngatan; ko nir ma parlik jer iel ngatan. Tata nga muon, kupmetmet nir nga kumlair tevik renge derteren ne nik nisem, nga nir parivi pisansan, pirpe nga kerru sansan. 12 Daron nga m̃elik tevi nir nga kumlair tevik, numetmet nir renge derteren ne nik nisem. Numetmet lilane nir erres, sete nir san ejijki te; sansan kobbong, nga ni pirpok ko wor, ni kobbong ejijki, nga puloli nale nga muto renge Naul On piplari. 13 Lelingen ngel inu bolwi le pa bevinuk jim e, ko nuwra nanu ngel nir tevir renge daron nga inu m̃elik ngatan malum le. Ngok puloli nir parla neiren suk renge nolor parwun saute. 14 Inu nula nale som tevir; ko jinibb ne iel ngatan nir arungasir, suri nir sete arivi ne iel ngatan, arsorsan tevi inu sete mevi ne iel ngatan. 15 Inu sete nungoni nik nga kupla twenir renge iel ngatan, pijki. Nungoni nik ma nga kuptor orer, parasi renge Demij nga m̃isij. 16 Nir sete arivi ne iel ngatan, arirpe inu sete mevi ne iel ngatan. 17 Kuplingi taleve nir, kuplolir paron renge weretunen som. Nale som evi weretunen. 18 Erpe nga nik kumkoni inu vini iel ngatan, ko inu kele nukoni nir van renge iel ngatan. 19 Inu nulngi taleve inu lweni nuon, nga puloli nir kele parlik talev, ko paron renge weretunen.

20 “Inu sete nulot suri nir kis kobbong, ko nulot suri kele wor nir nga para-osuri kele inu vitunen suri nale se jinibb suk ngel nir. 21 Inu nulot suri nir, nga parivi pisansan e, pirpe nik Tata renge inu, ko inu renge nik. Ngok pirpok ko, nir kele renge kerru, puloli nga jinibb ne iel ngatan nir parlesi wose inu nga nik kumkoni inu. 22 Nosrövien nga kumlai tevik, nulai pa tevir nga nir parivi pisansan pirpe kerru rromorivi sansan. 23 Inu renge nir, ko nik renge inu, ngok puloli nir parivi pisansan mawos, nga puloli jinibb ne iel ngatan nir parongwose nga nik kukoni inu, ko kumrreni nir osorsan tevi kumrreni inu.

24 “Tata, numrreni nga nir nga kumlair tevik parlik tevik kele renge lat nga ƀelik e, nga parlesi inu nosrövien suk nga kumlai tevik. Suri nik kumrreni womu inu, vitunen ko iel ngatan ngel mia-toe. 25 O, Tata nga mumomsawos, jinibb ne iel ngatan nir sete arongwose nik, ko inu ma nurongwose nik; ko nir ngel kele arongwose nga nik kumkoni inu. 26 Nomok-wera visviseni pa nik tevi nir, ko nir arongwos vajine. Ko bololi malume pirpok, nga puloli merrenien nga kummerreni inu e puto renge nir, ko inu kele renge nir.”

18

Arevei totoni Iesu

1 Vitunen renge Iesu mulot jile muwra nale ngel nir, ko eptevi jinibb sen nir arivare renge Jerusalem, arivel otvi ƀelai nuwi ne Kitron. Ko aran renge lut san nga mivi lolnai olip. 2 Jutas nga p̃itkai kerasi ni orongwose lat nen, suri Iesu tetajer ok-korti tevi jinibb sen nir ie. 3 Ko Jutas eptevi jinibb ne

nuval sopor ne Rom ko jinibb ne nuval kele sopor nga marmetmete Naim On, nga Parasi nir ko batu jinibb ne sulsulen nir markonir. Artur korti evi meling jinibb nga milep ne nuval san. Artori laet ko nasul ko nijor ne nuval nir, ko arivel mawos ie. 4 Ko Iesu orongwose sev nga piplari renge ni; ko evel mawose nir van womue ko osusi tevir, owra "Kampej isi ko?"

5 Nir arwera lweni tevi ni, "Iesu ne donasret."

Ko Iesu owra lweni tevir, "Ko inu le ngel." Ko renge ie Jutas nga m̃itkai kerasi ni otur tevir, ko ornge nale nga marwerai. 6 Renge daron nga Iesu moka-werai tevir mirpok e, "Inu le ngel", ko nir arivel durer ko arwajenir van ngatan renge dan. 7 Ko Iesu osusi lweni kele tevir, "Kampej isi le?" Ko nir arwera "Nampej Iesu ne donasret."

8 Iesu owrai tevir, "Nuwra jile pa tevi kami osuw, 'Inu le ngel'. Poro nga kampej inu ko, ko kaplinglingi jinibb ngel nir parivel." 9 Owrai erpel nga puloli nale sen nga muwrai piplari, 'Tata, sete nutor jabble nir san nga kumlair tevik ejijki.'

10 Ko Saemon Pita etatuwe nesip nuval san, ko ervei tweni ko owun owra p̃ita pini demij maur se batu jinibb ne sulsulen. Ko eta jabble, ko esipri otvi boron rres evesane. Demij maur nen nisen ko Malkas. 11 Ko Iesu owrai tevi Pita, owra "Pijki! Kuplingi lweni nesip nuval som renge milngen. Tata suk ko owra p̃ila norongen nga m̃isij ngel tevik. Kurrorrmi sete erres nga botor totoni nolok p̃iterter ren nga ban ren?"

Iesu otur renge no Annas

12 Meling jinibb nga milep ne nuval nen nir arrul totoni Iesu ko arsere totoni nevren ko arile. 13 Womujnen arpitevi womue van ji Annas, suri ni evi p̃ile Kaeapas, nga mivi batu jinibb ne sulsulen renge sia nen. 14 Kaeapas nen ko muwrai tevi m̃eri Isrel nir nga 'Evi nanu nga m̃irres nga jinibb pisansan pimij suri delung nir.'

Pita evilvil ore Iesu

15 Saemon Pita ko jinibb m̃inij se Iesu kele san orvijuri suri Iesu tevi meling jinibb nga marile. Ko nuru tuwen nen eptevi Iesu oran renge lolo naworr ne naim se batu jinibb ne sulsulen e, suri m̃ernen batu jinibb ne sulsulen orongwose erres p̃elak. 16 Ko Pita otur jer renge metali vare e. Ko jinibb se Iesu tuwen nen olwi van ko ongoni tevi nesenwarreng nga moktur metmete metali nga ni p̃iasi van vare e, piptevi Pita p̃iasi vini live laut ne naworr e. 17 Ko daron nga nesenwarreng nen moka-lesi Pita, ko owrai tevi, "Rrek nik kele kuvi jinibb se m̃er nga ngelan san." Ko Pita owra "Inu? Ejki, sete nuvi san."

18 Nata mupong nen melas elep, ko jinibb ne majingen nir ko jinibb ne nuval nir arser kortoni bevla nir. Ko arsurer ko artur rrale ko artetli rengen. Ko Pita evan lat nen jir, ko otur tevir etetli.

Batu jinibb ne sulsulen osusi rongornge tevi Iesu

19 Ko renge loloim batu jinibb ne sulsulen osusi rongornge tevi Iesu, owra purongwose suri jinibb sen nir ko nevisvisenien sen. 20 Ko Iesu owra lweni tevi, "Tetajer inu nomokwera nanu nir tevi jinibb jijle nir renge limjer. Nevisvisenien suk nomok-lolir renge naim gortien nir ko renge Naim On, lat nga m̃eri Isrel jijle marok-ini korti rengen. Inu sete nomok-wera silveni rragrrage nanu san, ejki. 21 Sete osorsan renge nale nesesreien se kerr nga nik kupsusi rongornge tevi inu. Kupsusi tevi ta delung nir nga marok-runge inu. Nir arongwose nanu nga mowrair."

22 Daron nga Iesu muwra nanu ngel e, ko san renge jinibb nuval nir owje, ko owrai tevi, "Erpe kumrij mirpel tevi batu jinibb ne sulsulen nga mian mare! Sete arok-rij erpok." 23 Ko Iesu owra lweni tevi m̃ernen, "Poro inu nuwra nawone

nanu san sete emawos, ko kupwera tweni lut nga mowrai sarrsarre. Ko poro nga nanu nga mowrai omomsawos, ko suri sev kumwujek?” 24 Mian ko Annas okoni tweni Iesu van ji Kaeapas, batu jinibb ne sulsulen. Ko dil nga marsere Iesu nevren e oto malum ren.

Pita evilvil ore Iesu kele

25 Saemon Pita otur malum renge lat nga ko etetli. Ko nir sopor nga martur martetli tevi arwerai tevi, “Nik kuvi jinibb se morok san.” Ko Pita evilvil ore kele, owra “Ejki ma, inu sete nuvi jinibb sen san!”

26 San renge jinibb ne majingen se batu jinibb ne sulsulen, nga mivi metka se m̃er nga Pita misipri otvi boron, owra “Sete nik ko, m̃elesim kumpitevi ni renge lolnai ne olip?” 27 Ko Pita evilvil ore kele, owra “Ejki ma!” Ko renge daron mawos ngok ko pa, nato okokrout.

Iesu otur womu renge no Paelat

28 Nir arpitevi tweni Iesu renge naim se Kaeapas van renge naim nga milep se Paelat, nga mivi m̃eri Rom nen nga mivi batu gavman iok. Evi rorpong susu malum. M̃eri Isrel nir sete aran renge naim se Paelat te ejki, suri ni evi m̃eri Rom, ko poro paran ko ngok parrokitkit ko, ko sete parongwos parurroi nanen ne asien. 29 Ko niko Paelat eivare evini jir, ko osusi tevir owra “Sev ko kamlesi esij re m̃erel nga muloli kamrevei vini iel e jik?”

30 Ko nir arwera lweni tevi ni, arwera “Po, ko poro m̃erel sete puloli majingen nga parsij, ko setete namapitevi ni vini!” 31 Paelat owra lweni tevir, “Kappitevi tweni, ko kami ko kapwera suri lat nga puto suri rengen renge nale nesesreien se kami.” M̃eri Isrel nga marwowomu nir arwera lweni, “Ko kami ko m̃eri Rom nir kamwer ore nga sete namrongwos nabtor pini jinibb san!” 32 Nanu ngel eplari nga puloli nale se Iesu nga muwrai piplari, nga muwra suri mijen sev nga ni pia-mij rengen.

33 Ko Paelat olwi van loloim e, ko everuse Iesu pivini jin. Ko Iesu evini jin, ko Paelat osusi tevi ni, “Ia, ewretun nik kuvi numal se m̃eri Isrel nir?”

34 Ko Iesu owra lweni tevi, “Kususi rongornge erpok suri nik kobbong norrorrmien som, rreknga sopor arsup̃e suri inu tevi nik?” 35 Paelat owra lweni tevi ni, “Po, kurrorrmi inu nuvi m̃eri Isrel rrek? Nik luwi ko wor jinibb som nir ko batu jinibb ne sulsulen nir artekai nik vini jik. Nik kuloli sev?” 36 Iesu owra lweni tevi, “Inu batun vanu suk sete evi ne iel ngatan. Poro nga bevi numal ne batun vanu san ne iel ngatan, ko jinibb suk nir parpalpal ore inu ko, nga sete mara-tekaik vini renge nevre m̃erwomu se m̃eri Isrel nir. Ko niko inu batun vanu suk sete evi ne iel ngatan.”

37 Ko Paelat osusi kele tevi ni, “Ia, ko ewretun ko wor nik kuvi Numal san?”

Ko Iesu owra lweni tevi, “Kuwretun re kumwerai, ko rrek sete kurongwos suri nuvi numal nga mirpese san. Inu mevini iel ngatan m̃eak suri bbong majingen sansan, nga bosp̃e suri weretunen. Isi nga mivi jinibb ne weretunen pumurronge inu drrelak.”

38 Ko Paelat osusi tevi, “Isev ko weretunen?”

Paelat owra suri lat nga puto suri re Iesu

Ko Paelat muwrai mirpok jile tevi Iesu, ko eivare olwi van ji m̃eri Isrel e nir. Ko owrai tevir, “Inu sete nulesi nanu nga m̃isij rragrrag san renge ni. 39 Ko nanu san. Evi pa murrun se kami nga re sia jijle re daron ne nanen ne asien, inu bemaronge jinibb nga m̃ilik renge naim ne nekaien san nga kammerreni pivel sisarow. Ko ngok kami kammarong nga inu bemaronge Numal se m̃eri Isrel nir pivel sisarow?”

40 Ko nir arkail lengleng arwera “Ejki rres nawon, kem sete nammerreni m̃erel! Kem nammerreni Barapas.” Ko Barapas nen evi m̃er nga

mivi jinibb venao, ko mok-revrevji pinpini jinibb.

19

1 Ko Paelat ela Iesu tevi jinibb nuval nir, ko arvirrvirrali. 2 Ko jinibb nuval nir arla dil moku ko arjali erpe nuvan se Numal san, ko arlingi renge batun ori. Ko arla sunsun nga musongsong mupongpong m̃irres ko arloli ori. 3 Ko armomori jin ko arkerkerasi, arwerai tevi “Nik kuplik pipriv, Numal se m̃eri Isrel nir!” Ko arwuje non.

4 Ko Paelat eivare kele vini ji delung nir ko owrai tevir, “Kaplesi, beptei tweni le pa vini vare e ji kami, ko kaprongwos mae nga inu sete nutor sweri nanu nga m̃isij san renge ni nga puloli inu bosp̃e suri ni rengen, ejki.” 5 Ko Iesu eivare vini vare e, ori nuvan nen nga marjali renge dil moku mirpe nuvan se numal san, ko ori sunsun nga musongsong. Ko Paelat owrai tevir, “Niko m̃ernen le ngel.” 6 Ko daron nga batu jinibb ne sulsulen nir ko jinibb nuval nir marlesi ko arkail mare, arwera “Kuprruloni ni renge nai pelaot! Kuprruloni ni renge nai pelaot!” Ko Paelet owrai tevir, “Kaptekai ni kapiel tevi, ko kami vajin kaprruloni renge nai pelaot. Inu sete nulesi on renge nanu san nga bosp̃e suri ni rengen.”

7 M̃eri Isrel nir arwera lweni tevi Paelet, arwera “Kem nesesreien se kem otoe, ko nesesreien nen owrai ni orongwos pimij ko wor! Suri ni lweni elngi ni evi Atua natun.”

8 Daron nga Paelat murnge mirpel, ko ni ea-metutu lengleng kele e ko. 9 Ko olwi van renge loloim sen kele e, ko osusi tevi Iesu, “Nik kuvi m̃eri ngabe le?” Ko Iesu sete owra lweni nanu san tevi ni. 10 Ko Paelat owrai kele tevi ni, “Sete kuma-wera nanu san tevik? Sete kurongwose nga inu derteren suk otoe nga bololi nik kupiel sisarow, ko borruloni nik renge nai pelaot?”

11 Ko Iesu owrai tevi, “Nik derteren som easi inu suri Atua kobbong elai tevi nik. Ko m̃er nga m̃ilai inu vini jim, ni ko ma on renge nololien nga m̃isij p̃erp̃er milep.”

12 Ko daron nga Paelat murnge nale ngel, ko epejpej sel kele san nga puloli Iesu pivel sisarow rengen. Ko m̃eri Isrel nir arkail van jin: “Poro kuploli ni pivel sisarow, ngok eviseni nga nik sete kuvi sele Sisa. Si nga m̃ilngi ni lweni mivi numal, ni evi devje nuval se Sisa ko vajin!”

13 Ko daron nga Paelat murnge nale ngel e nir, ko olwi van loloim e, ko etkai tweni Iesu eivare, ko ean re lat san nga martuwe mivi nawot (nga nale se m̃eri Isrel nir marwera nisen Gapata e), ko esakel renge nai seksakel nga mok-sakel ren daron nga mok-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir. 14 Evi levial vajin renge nabong nga pareseser tera nanen ne asien e, mete nial esngavöl drromon eru; ko Paelat owrai tevi m̃eri Isrel nir owra “Ni le, Numal se kami!”

15 Ko nir arkail van mare arwera “Kuppitei tweni, kuppitei tweni, kuprevji pini renge nai pelaot!”

Paelat owrai tevi nir, “Erpe, kami kammerreni inu berevji pini numal se kami renge nai pelaot?”

Ko batu jinibb ne sulsulen nir arwera “Numal se kem ejki ko ngok, Sisa ko ma!”

16 Ko Paelat elinglingi Iesu tevi nir vajin, parevji ko parruloni renge nai pelaot.

Iesu arwuse orrul renge nai pelaot

17 Ko arpitei tweni Iesu evel, owosi nai pelaot sen van renge botwen san nga marveruse nisen miwaji bongur (renge nale se m̃eri Isrel nir arveruse Kolkota). 18 Nir arruloni ni iok renge nai pelaot; ko nuru eru kele orpitevi, san renge devjen rres ko san renge devjen mair, ko Iesu renge liven. 19 Paelat oli nale sopor, ko elngi renge nai pelaot se Iesu. Areve erpel, ‘Iesu ne donasret Numal se m̃eri Isrel nir.’ 20 Ko m̃eri Isrel elep areve nale nen, suri lat nga marruloni Iesu ren oto mori

Jerusalem bbong. Aruli nale ngok renge nale se m̃eri Isrel nir, ko nale se m̃eri Rom nir, ko nale se m̃eri Gris nir. 21 Ko batu jinibb ne sulsulen se m̃eri Isrel nir arwerai tevi Paelat, “Sete kupuli ‘Numal se m̃eri Isrel nir’ pijki, ko kupuli pirpel: ‘M̃erel owra Inu Numal se m̃eri Isrel nir’.”
22 Ko Paelat owra lweni tevir, “Sev nga moli pa puto ko pa pirpe nga moli.”

Jinibb nuval artututweni sunsun se Iesu

23 Vitunen renge jinibb nuval marruloni jile Iesu renge nai pelaot, ko arla joron nir ko artutweni sisamise nir. Arlingi meling ivij e, evsese jinibb nuval nen nir ivij. Ko arla kele sunsun nga mok-uri ore womu niben e, ko arlesi nga marloli mivi pa sansane ko. 24 Ko jinibb nuval arwerwera lululweni tevi nir, “Sete rraprrerrsi te, pijki. Kerr putuw daes suri.” Ngel puloli nale nga Naul On muwrai piplari, ‘Ko nir arlai tweni jorok ko artututwenir e, ko artuw daes nga parlesi si p̃ilai sunsun suk’. Ngok jinibb nuval nir arloli surie erpok.

Iesu ko tasu sen

25 Ko mori bbonge nai pelaot sopon, Iesu tasu sen ko tasu sen tuwan, ko Merri nga nesen se Klopas, ko Merri nesen Maktala, artur. 26 Ko Iesu emteni tasu sen ko jinibb sen nga ni mimrreni temijpale mortur, ko owrai tevi tasu sen, “Ngok evi natum.”
27 Mian ko owrai kele tevi jinibb sen nga ni mimrreni temijpale, “Ngok evi tasu som.” Ko etipatun re daron nen, ko m̃ernen emetmete erres renge naim sen.

Mijen se Iesu

28 Iesu orongwose nga lelingen ngel nanu jijle arsuw jerjer pa, ko owra (nga puloli Naul On piplari) “Nolok emesmes.”
29 Besin san oto iok, owun saute norro nga mimilali. Ko ngok arla nalum san ko arrurrngoni rengen, ko arlingi renge mavir san, ko arsareni van renge nevlu jingon nuru. 30 Ko Iesu orromji lesi norro nen beblen, ko owra “Osuw jerjer vajin.”
Ko etmarru vitan ko emij.

Arjuji neli Iesu

31 M̃erwomu se m̃eri Isrel nir arngoni tevi Paelat nga pimarong parbburi ƀela jinibb nen nir, puloli parmij e, ko parjuri twenir renge nai pelaot nir. Arwera parloli pirpel suri evi Praete, ko sete armerreni niber parrul jipari nabong ne Sapat. Sapat nen evi Sapat nga muon milep, suri evi Sapat ne nanen ne asien. 32 Niko jinibb nuval nen nir arini ko arbburi luwe m̃er nga murrul tevi Iesu tuwen ƀelan, musuw ko aran kele arbburi kele nuru tuwen kele ƀelan. 33 Ko daron nga marini ji Iesu vajin, ko arlesi nga emij pa osuw, ko nir setemun arbburi ni ƀelan. 34 Ngok nir san renge jinibb nuval ela sir sen ko ouni renge neli Iesu. Ko drra ko nuwi orseser pelari orvesane. 35 San le ngel elesi nga mirpok, ko owrai erpok ko. Orongwose nga ni okwera weretunen, ko owra ‘Sev nga nomok-werair ewretun. Kami kele kaposuri.’ 36 Nanu ngel nir arpelari nga nale san nga muto renge Naul On pivini piplari, nga muwra ‘Sete jin san pia-mabbur.’ 37 Ko nale kele san renge Naul On owra ‘Parmeteni ni nga jinibb maruni sir rengen.’

Arlingi Iesu renge dubb

38 Vitunen renge nanu ngel, Josep, nga mivi m̃eri Armetia, ongoni tevi Paelat nga poro orongwos puwosi tweni nibe Iesu. (Josep evi jinibb se Iesu ko pa san, ko okvilvil ore, suri emtutue m̃erwomu se m̃eri Isrel nir nga martori derteren renge nir.) Ko Paelat elinglingi tevi ni. Ko evan owosi tweni nibe Iesu. 39 Ko Nikotemas, nga bonevis mivini ji Iesu nat nga mupong, eptevi Josep, nuru oran. Ni ela senta nga nowlin mivi nevöt ongut vesan nga markisie mir ko alos, otori tevi ni. 40 Nuru orwosi nibe Iesu ko ornuƀe sunsun

nga mimalum e m̃irres tevi mir ko alos nga. M̃eri Isrel nir lat nga marok-loli surie ko erpok. 41 Mori iok lat nga marruloni Iesu rengen, orsel ne lolnai ne olip san oto mori bbonge. Ko renge lolnai ne olip ngok nevöt ƀereng san nga Josep m̃itai nolon mutoe oto rengen, nga sete arlingi rrongvi wor jinibb nga mimij san rengen. 42 Ko suri evi pa nabong se m̃eri Isrel nir nga marok-eseser rengen ko mevinen pivi nabong nga milep ser, ko lolo ƀereng nen mori bbong ie, ko orwosi Iesu orlingi rengen.

20

Dubb oto kiskis

1 Daron nga Sapat ser m̃iasi vajin, renge Sante rorpong susu nat murrorrorr malum, Merri ne Maktala emremra van renge dubb. Ko elesi nevöt nga muto ore nolo ƀereng mijkie, arla tweni pa. 2 Ko nesevin owlu luwi van ji Saemon Pita e nuru jinibb se Iesu m̃inij nen nga Iesu mimrreni nen. Ko owrai tevi nuru, “O laru, arwosi tweni Numal renge dubb, ko sete rramrongwose lat nga marlingi e!”

3 Ko ngok Pita ko jinibb se Iesu m̃inij nen otur imare kasi nga poran porlesi dubb. 4 Nuru korti orwolu van; ko jinibb se Iesu m̃inij nen owlu eterter easie Pita, ko ejpari womue dubb. 5 Ko ejiol vitan ko okluklu; ko elesi sunsun nga marmalum marres marto, ko sete ma evan lolo ƀereng. 6 Vitunen vajin Saemon Pita muwlu vitu vini. Ko ni ma etajer evan lolo ƀereng, ko ni kele elesi sunsun nga marmalum marres marmatur marto. 7 Ko elesi kalek nga marm̃elji batun e m̃isan muto, sete oto tevi sunsun nga marmalum marres te, ejki. Arlulngi esan oto. 8 Mian ko jinibb se Iesu m̃inij nen nga muwowomu renge dubb nen, ni kele evan lolo ƀereng, ko elesi ko osuri vajin. 9 Nuru setewor orongwose Naul On nga muwra ni pimaur luwi renge mijen. 10 Mian ko jinibb se Iesu nen nuru orluwi van renge ngaim e.

Iesu eplari ji Merri ne Maktala

11 Ko Merri ne Maktala ok-tur malum vare renge dubb, eting. Okting mianan, ko ejiol vitan oklu van renge lolo dubb e. 12 Ko elesi anglo eru oruri sunsun nga morow raprap, orlik renge lat nga Iesu marlingi niben muto rengen, nuru tuwen renge batun ko nuru tuwen renge ƀelan. 13 Ko orsusi tevi vinnen, orwera “Nesevin, kuting suri sev ko?”

“Suri nga marla tweni Numal suk, ko sete nurongwose arlingi nibeni.”

14 Daron nga vinnen muwra mirpel e, ko moro m̃irieni vajin, ko elesi Iesu mutur. Ko sete orongwose nga evi Iesu. 15 Iesu osusi tevi owra “Erpese nga nik kumting? Kupej isi ko?”

Vinnen orrorrmi rreknga evi jinibb nga mok-metmete nai olip nen nir, ko owrai tevi, “M̃erel, poro nga nik kuwosi tweni, ko kupwowrai tevik, ko inu bean bowosi lweni.” 16 Ko Iesu owra Merri nisen renge nale se m̃eri Isrel nir; ko Merri etaole ko erieni mawose, ko owra “Raboni!” (nga renge nale se m̃eri Isrel nir owra ‘jinibb nevisvisenien’).

17 Ko Iesu owrai tevi “Sete kuprrul totonik, suri setewor nuan ji Tata. Kupluwi ma van ji tasik nir, ko kupsup̃e suri inu tevir, nga inu botongsa van ji mun Tata suk, ko kami Tata se kami kele, van ji mun Atua suk ko Atua se kami kele.”

18 Ko Merri olwi van ko owrai tevi jinibb se Iesu nir, “O, lartul! Nulesi Numal!”, ko osp̃e suri tevir nga ni owra nanu ngel nir tevi.

Iesu eplari ji jinibb sen nir

19 Renge nata mirivriv ko Iesu jinibb sen nir arkorti kele. Ko metali arkikior, suri armetutue jinibb nga marlelep renge m̃eri Isrel nir. Ko artaole Iesu otur pelari livö jir, ko owrai tevir, “Demat piptevi kami.” 20 Vitunen renge muwrai jile mirpel,

ko eviseni milnge nel nuru renge nevren nuru ko milnge sir renge nelin. Ko jinibb sen nir arir renge marlesi Numal. 21 Ko Iesu owra lweni kele tevir, “Demat piptevi kami. Erpe inu Tata okonik, ko inu kele bokoni kami vajin.” 22 Ko daron nga muwra nale ngel e, ko owi sowin van renge nir, ko owrai tevir owra “Ngok, Nemin On esilvi pa kami. 23 Poro kami kaptelasi tweni nololien se jinibb pisan, ngok Atua etlasi tweni ko pa. Ko poro sete kaptelasi tweni, ko ngok Atua sete pitlasi tweni ko.”

Iesu ko Tomas

24 Tomas, san nga renge jinibb se Iesu esngavöl drromon eru, nga marveruse miwajie melew, sete eptevir renge daron nga Iesu mivini jir. 25 Ko jinibb se Iesu minij nen nir arwerai tevi ni, “Kem ma namlesi Numal!” Ko Tomas owrai tevi nir, “Ejki ma! Poro inu sete belesi nel milngen renge nevren nuru, ko sete belngi bbösö nevrek renge milnge nel nolon ko belngi nevrek renge milnge sir renge nelin, ngok sete numa-osuri.”

26 Mian ko renge nabong owil arasi osuw, ko jinibb sen nir arlik korti kele renge naim; ko Tomas eptevir vajin. Ko metali arkikior. Ko Iesu otur pelari kele livö jir, ko owra “Demat piptevi kami.” 27 Ko owrai tevi Tomas “Kuplingi bbös nevrem iel ko kupmeteni nevrek nuru, ko kupsareni nevrem kuplingi renge milnge sir renge nelik. Sete nosurien som pijkie, ko kuposuri ma.”

28 Ko Tomas owra lweni tevi Iesu, “Numal suk ko Atua suk!”

29 Ko Iesu owrai tevi Tomas, “Nik kuosuri inu suri kumlesik? Neiren renge nir nga sete marlesik ko marosuri wor!”

Naul ngel nanu nga murongwos puloli

30 Ko Iesu ololi nelesien minij nir elep kele wor renge no jinibb sen nir, nga sete marulir renge naul ngel. 31 Ko ngel le ma nir nga molir, nulir nga kami kaposuri nga Iesu evi Mesaea, Atua natun mawos; ko renge nosurien ngok renge nisen, kami kapla mauren rengen.

21

Iesu eplari ji jinibb sen ebut

1 Vitunen renge ngel, Iesu lweni eviseni ni kele vesan tevi jinibb sen nir renge jeli nuwito ne Taepirias (Galili). Renge sel ngel ko ni miviseni ni lweni rengen, erpel: 2 Saemon Pita, Tomas (nga miwajie melew), Nataniel (ne Kena renge Galili) ko natu Sepet nuru, ko nuru minij nen kele eru arlik korti lat sansan. 3 Ko Saemon Pita owrai tevir, owra “Inu bean le pa botutumun.” Ko nir arwerai tevi “Nabinuk, kerr.” Ko nir arivel van, ko arsa renge drrav.

Ko mian ko renge nata mupong nen sete arla nanu san rragrrag. 4 Mian ko mijpari rorpong, nat mirinrin rranu malum, ko arlesi Iesu mutur renge jeli nuwito renge depinan. Arlesi ma, ko setewor arongwose nga mivi Iesu. 5 Ko Iesu vajin erij van jir, owra “Nanwarreng nir, kamla mesal?”

Ko nir arwerai tevi, “Ejki rres!”

6 Ko ni owrai tevir “Kapjuröni niva van renge drrav devjen rres e, ko kaprevei sopor ko.” Ko nir arloli erpok, arjuröni niva van ngatan renge nuwi; ko sete epriv ko nai aron temijpal ren, ololi setemun arongwos parevei lweni, orrow pelak.

7 Mian ko jinibb se Iesu nga mimrreni nen owrai tevi Pita, “O, Numal ko ngok!” Daron nga Saemon Pita moka-runge sweri nga muwra ni mivi Numal, ko esaro ngavilvil, ela lweni sunsun sen ko etatuwe, suri ori tweni re marevei niva; ko orow jubbul van renge nuwi. 8 Ko jinibb se Iesu minij nen nir arsaro ngavilvil arevrevei niva renge drrav vini ngaut e, suri nai owun saut rengen. Sete aruj ngasue vanu, erpe ningaw ongut vesan bbong sopon. 9 Daron

nga maran ngaut e, ko arlesi nabb m̃in; ko nai marmasos renge bevla nen, ko niv sopor arto. 10 Ko Iesu owrai tevir, “Kapla nai ngok nga kama-lai ngok bbong sopor vini.”

11 Ko Saemon Pita evan ervei rrerrseni niva vini lat nga mimes e vajin, owun saute nai nga marlelep nir. Nir jijle evi ongut vesan bbulin ngavöl elim drromon itul (153). Ko ngok niva owun saute nai nir, ko sete emarrerr te ejki. 12 Ko Iesu owrai tevir, “Kapini kap̃aan.” Ko jinibb sen nir armetutu nga parsusi tevi, ‘Isi le nik?’ Suri arongwose evi Numal. 13 Ko Iesu evini ela niv ko obbur ototvir, elai tevir, ko ololi erpok kele renge nai.

14 Ngel evi vatolin le nga Iesu miviseni ni lweni tevi jinibb sen nir vitunen renge mimaur luwi kele re mijen.

Iesu ko Pita

15 Daron nga maraan jile, ko Iesu osusi tevi Saemon Pita, “Saemon Jonas natun, kumrreni inu asie nanu ngel nir?”

“O-o Numal, nik kurongwose nga inu numrreni nik.” Iesu owrai tevi “Kupwungani sipsip suk.” 16 Mian ko sete epriv ko Iesu osusi varwen tevi ni, “Saemon Jonas natun, kumrreni inu?” Pita owrai lweni tevi “O-o Numal, nik kurongwose nga inu numrreni nik.” Ko Iesu owrai kele tevi, “Kupwungani sipsip suk.” 17 Ko Iesu osusi vatolin tevi ni, “Saemon Jonas natun, kumrreni inu?”

Pita ornge lengleng esij e suri Iesu owrai vatul kis tevi ni, ‘Nik kumrreni inu?’ Ko owra lweni tevi, “Numal, nik kurongwose nanu nga musuw ngok nir, kurongwose nga inu memrreni nik!”

Ko Iesu owrai lweni kele tevi, “Kupwungani sipsip suk. 18 Ko nuwretun nga nuwretun nuwrai tevi nik, Daron nga kumivi m̃elakel e, ko kusre totoni netatuw som, ko kuan lat jile nga musuw ngok nga kummerreni kupan e. Ko daron nga kupa-ivi ƀirtera, ko kupa-sale nevrem nuru, ko jinibb san pia-sere totkoni nuru, ko pia-pitevim van lat nga sete kummerreni kupan e.” 19 Ngel Iesu owrai suri mijen sev nga Pita pimij rengen, pia-la nosrövien tevi Atua. Muwrai jile nale ngel, ko owrai tevi Pita, “Kupvijuri inu.”

Iesu nuru jinibb sen nga ni mimrreni milep nen

20 Mian ko Pita erieni ko elesi jinibb se Iesu nga Iesu mimrreni milep womunen, m̃er nga m̃ilik lilji Iesu renge daron ne nanen nga maraan, ko mususi tevi, “Numal, isi ko p̃itkai kerasi nik?” 21 Daron nga Pita m̃ilesi, ko owrai tevi Iesu “Numal, ko pirpese re m̃erel?” 22 Ko Iesu owrai tevi Pita owra “Poro inu bemarong ni sete mia-mij ko p̃ilik pijpari nga inu bolwi vini, ko ngok erpese renge nik? Nik kupvijurik ko wor.”

23 Ko nale ngel owlu elep vajin renge kalesia, nga jinibb se Iesu ngel sete pimij te. Ko Iesu sete owrai tevi Pita nga ni sete pimij, ejki, ko owrai bbong ‘Poro inu bemarong ni sete mia-mij ko p̃ilik pijpari inu bolwi vini, ko ngok erpese renge nik?’

24 Inu nuvi m̃ernen le, jinibb se Iesu nga mowra nanu ngel nir, ko moli tututweni nanu ngel nir. Ko kami kamrongwose nale suk evi werweretunen.

Bongsi nale

25 Nanu elep nga elep kele wor nga Iesu mulolir. Poro paruli nir p̃etp̃eti, inu nurrorrmi rreknga naul nen nir parsongni iel ngatan parto p̃etp̃eti rengen puwun saute, ko sete pivter kele e, sopor parjijpon.

Majingen se Aposol nir

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul ngel, Majingen se Aposol nir, Luk oli van ji jinibb san nga nisen Teopilas. Naul ngel evi naul nga Luk muli vivitue (nga muli wowomue evi Nospẽn nga mĩirres suri Iesu Kristo nga Luk muli).

Renge naul ngel, Luk ospẽ suri majingen se aposol nir nga Nemĩin On mĩitkai nir re majingen nen nga partewijreni nospẽn sen, pĩitpatun Jerusalem, ko re lat jijle ne Jutia, ko re Sameria, ko pian pijpari iel ngatan pẽtpẽti (1:8).

Re naul ngel, Luk emrreni piviseni nga nir nga marosuri sete artere batu numal ne Rom nga mimetmete lat jijle re daron ngok. Ko emrreni piviseni nga nanu jijle nga mẽri Isrel marosuri womue, nir jijle arpelari re nospẽn nga mĩirres.

Nanu nga milep san nga naul ngel muspẽ suri evi majingen se Nemĩin On. Daron nga aposol nir marlik malum Jerusalem, ko nabong ne Pentekos evini, ko Nemĩin On esilvir, ko elai derteren tevir. Ko vitunen Nemĩin On eptevi malum nir nga miwilwil ser re majingen ser. Re naul ngel kele, nale sopor arto nga aposol nir marwera tweni, ko eviseni nga nale nga marwerai tweni, derteren nen otoe nga orongwose pĩirieni mauren se jinibb. Ko ewilwil se kalesia nir nga parkorti lat sansan.

1 Selek Teopilas, renge naul suk nga womujnen, nulul tevim nga ƀejiljilwer suri nanu jijle nga Iesu mulolir ko nga mivisviseni kele jinibb nir renger tuwi, 2 mian mian mijpari nabong nga Atua mĩitkai van re melrin e. Ko vitunen ko miavan mare e, ko owrai nanu sopor renge derteren se Nemĩin On tevi aposol nir nga mutobbtobbuer. 3 Ko renge nabong ngavöl ivij (40) ko ni eviseni ni tevir, nga puloli parongwose pĩirres nga ni emaur luwi renge mijen. Nir arlesi, ko ni ejilwer tevir suri batun vanu se Atua. 4 Ko daron nga nir jijle marini lat sansan, ko owrai tevir owra “Setewor kapiel lingi Jerusalem wor, ko kaptiriv mun Tata nga pĩilai Nemĩin On tevi kami erpe merrenien nga milep san tevi kami. Niko mowra pa tevi kami nga ni ololi pa rijrijen nga puloli ko. 5 Jon ololi baptaes renge nuwi, ko re nabong pievis kele kobbong ko kami kappaptaes renge Nemĩin On.”

Iesu ean renge melrin e

6 Daron nga aposol nir marini markorti lat sansan tevi Iesu, ko arsusi tevi arwera “Ia, Numal, evi pa daron le vajin nga nik kupivi batu numal ne Isrel?”

7 Ko Iesu erij welir owra “Sete evi nga kami kaprongwose daron nga nanu ngok nir parremali ren; Tata kobbong esan elngir renge ni derteren sen. 8 Ko Nemĩin On ma pĩilai derteren pivini puwun saut re kami, ko kami kapsupẽ suri vajin inu tevi jinibb nir renge Jerusalem, renge Jutia totoklai, Sameria, ko re lat jijle ne iel ngatan.” 9 Daron nga mĩirij jile mirpok, ko nir arlesi meter e nga Atua ela lweni van re melrin e. Ko nabor san etevni ore, ko setemun arlesi kele.

10 Ko daron nga mian mare e ko meter oto eterter malum re melrin, ko artaole marlesi jinibb eru ortur renge jelir tevi sunsun nga marow titis. 11 Orwera “Suri sev kami mẽri Galili ngel kamok-tur iel, kamokkulu van mare e renge melrin? Iesu ean pa re melrin e mare. Ko ni piarremali luwi kele osorsan erpe nga kamlesi mian mare e.”

Gortien se aposol nir

12 Ko aposol nir arlinglingi botwen ngok nga marveruse ‘Botwen ne lolnai ne olip’, arluwi van Jerusalem e. Botwen ngok oto mori bbong ngaim erpe kilomita bbong san. 13 Mian ko arluwi van Jerusalem e re naim nga marok-lik ren mare. Nir ngok ko niser ngel: Pita, ko Jon, ko Jemes, ko Antru ko Pilip, ko Tomas, ko Batolomiu, ko Matiu ko Jemes nga mivi natu Alpeas, ko Saemon nga bonevis mukorti tevi lartul nga marmerreni puwirr tweni m̃eri Rom, ko Jutas nga tata sen Jemes. 14 Nir ngok arokkorti tetajer renge loten tevi nesevin nir, ko Merri, tasu se Iesu kele, tevi kele tasi Iesu nir.

San nga p̃ila wani milnge Jutas

15 Nabong sopor arasi ko jinibb se Numal nir ejpari ongut vesan bbulin ngavöl eru (120) arser korti renge liken ser san. Mian ko Pita otur imera ko owrai tevir, 16 owra “Tasik ko jojik nir, tuwi jer Nem̃in On erij renge jingo Devet, owrai tweni Jutas ngok nga m̃itkai jinibb nir marini marrul totkoni Iesu. 17 Bonevis ni okorti tevi kem, suri Iesu otobbtobbue ni kele nga p̃imajing tevi kem.

18 “Mian ko Jutas owli dan sopon renge nevöt nga marlai tevi renge sel nga m̃isij nga muloli ngok tevi Iesu. Mian ko ewajeni pa iok ko, ko depain eap ko jinen arivare. 19 Ko daron nga m̃eri Jerusalem jijle nir arongwose nanu ngok, ko niko arlingi vajin ie ewaji nais ngok Akeltama, nga renge nale ser owra puwra ‘Lat ne Drra.’ ”

20 Ko Pita etajer owra “Re Naul ne Sam nir, Devet owra nale san nga muwra ‘Naim sen puto kiskis, ko sete jinibb san p̃ilik ren.’ Ko nale m̃inij kele san oto nga muwra ‘Erres jinibb m̃inij san p̃ilai wani milngen re majingen sen.’

21-22 Re iok, erres jinibb san pivini pukorti kele tevi kem nga puwrai tweni Iesu, Numal se kerr nga mimaur luwi kele renge mijen. Ko ni pivi wor san re nir nga miptevi kem tetajer, etipatun re daron nga Jon musp̃e suri murrun ne baptaes, mivini mijpari daron nga Atua m̃ila lweni Iesu van renge melrin e.”

23 Ko nir arlingi jinibb eru. Tuwen evi Josep nga marverus kele e Basapas (ko ni nisen tuwen nen evi Jastas), ko nuru tuwen nen nisen Matias. 24 Mian ko nir arlot arwera “Numal Atua, nik kurongwose norrorrmien se jinibb jijle nir. Kupviseni tevi kem nuru si nen re nuru ngel nik kutobbtobbue 25 nga putori majingen ngel ne aposol nga Jutas m̃ilngi kurtweni pa ko mian re lat nga mumomsawos wor re ni pian ren.” 26 Ko arloli nanu san erpe arwirre daes nga parlesi purrum ji nuru si nen, mian ko nise Matias errmali. Mian ko arsusture, okorti tevi aposol esngavöl drromon san (11).

2

Nem̃in On errmali jir

1 Re nabong ne Pentekos (ngok nabong ne nanen nga milep se m̃eri Isrel nir), jinibb se Iesu nir arser korti kele lat sansan. 2 Ko vesan rres, drrela nanu nga milep san errmali renge melrin vini, erpe ling nga m̃iterter; ko drrelan nen osongni p̃etp̃eti naim nga marlik ren loloim. 3 Ko arlesi nanu san arirpe lomi nabb nga maror pelpelari. Lomi nabb nen nir aror jipari nir jijle nga marlik re naim nen. 4 Ko Nem̃in On owun saute nir jijle, ko artipatun vajin nga marij renge nale lele nga Nem̃in mimarong nga parij ren.

5 Ko m̃eri Isrel elep nga marok-lot arivel renge vanu jijle nir ne iel ngatan, arini arlik renge Jerusalem re daron ngok. 6 Ko daron nga marunge drrelan nen, ko delung nga milep arser korti ie. Ko nir artaol ko aririr temijpal, suri arunge vajin jinibb se Iesu nir marjiljilwer renge nale ser mawos. 7 Mian ko artaol lengleng ko arwera “E weta, lartul nga marok-rij mirpok ngok arivi m̃eri Galili kobbong! 8 Suri sev rramrunge marok-rij renge nale

se kerr nir mirpok? 9 Kerr rramiel lat lele le vini. Sopor Patia, Mitia, ko Elam. Sopor arivi nga Mesopotemia, Jutia, Kapatosia, Pontas, Esia, 10 Prijia, Pampilia, Ijip, ko re lat sopon ne Lipia mori Saerin, ko Rom, 11 Krit, ko Arepia. Kerr sopor arivi m̃eri Isrel mawos, ko sopor arivi jinibb ne vare nga marlot tevi m̃eri Isrel nir. Ko rramrunge nir marok-rij renge nale ngok nir se kerr, ko marok-werai tweni majingen ngok nir nga marlelep nga Atua mulolir!" 12 Mian ko nir artaol lenglengen e ko norrorrmien ser esis nawone, ko setemun arongwose lat nga muto suri; ko arsususi lululweni tevir arwera, "E, lartul! Sev ko san?" 13 Ko nir sopor armen keraji jinibb se Iesu nir ko arwera "O, lartul ngok arminmin ko!"

Pita erij tevi delung nir

14 Mian ko Pita otur tevi aposol nir esngavöl drromon san ko erij renge drrelan nga mian mare tevi delung nir, owra "Selek nir, kami nga kamivi m̃eri Isrel ko kami nga kamlik iel Jerusalem, kapmurrong inu p̃irres renge sev nga bowrai visviseni tevi kami ngel. 15 Kami kamrongsarr ko nga kamwera namminmin. Suri ea-ivi bbong mete nial esiw ko nga rorpong. 16 Ko sev nga kamlesi ngel evi ma nanu nga propet Joel musp̃e wowomu pae tuwi muwra 17 'Atua owra Re daron ne nabong nga vitu ne iel ngatan pia-tomori, ko inu bejivreni Nem̃in suk tevi jinibb jijle, nga nir parator sweri derteren jijle rengen. Natu kami norman ko nesevin para-ivi propet, para-werai tweni sev nga inu ƀelai tevir. Melakel se kami nir parlesi bori nga inu bea-viseni tevir, ko ƀirterawarreng se kami nir parmatur lesi bori nir. 18 Ko renge nabong ngok nir, inu bea-jivreni Nem̃in suk renge jinibb suk nir totoklai, norman ko nesevin, ko nir para-werai tweni nale suk nga inu bowrai tevir. 19 Inu bololi nanu nga marinijnij nawone nir renge melrin mare ko re kele iel ngatan. Ngok, drra ko nabb ko nousnin nga milep kele puto. 20 Womujnen nial p̃irieni pumot nawon, ko navöl p̃irieni pusongsong pirpe drra. Ko vitunen nabong suk nga mevi Numal Atua nga mean mare pia-rremali vajin. 21 Ko renge daron ngok ko vajin, Numal pia-lai mauren tevi nir nga marverus van jin.'

22 "Ko erres kapmurrong vajin suri sev nga bowrai suri renge Iesu ngok ne Nasret. Atua eviseni nga m̃ilai pa derteren sen tevi Iesu suri nanu nga marinijnij nawone nir ko nelesien nir nga Iesu muloli renge derteren se Atua. Kami kamrongwose erres nanu ngok nir, suri arpelari iel bbong re liven ne kami. 23 Ko oto pa re norrorrmien se Atua osuw nga ni mimrreni p̃ilngi Iesu renge nevre kami. Ko kami vajin kamtor pini, suri kamloli jinibb nga marsij nir arwuse re nai pelaot. 24 Ko Atua ololi emaur luwi kele renge mijen, ko ololi evel sisarow renge derteren nen. Ko mijen sete derteren nen evter rrag
rrag nga purrul totkoni Iesu, 25 suri Devet owrai nale san suri, owra 'Tetajer nulesi Numal elik mori tevik, ko oklik re nelik nga sete mea-metutu rragrrag. 26 Ko renge iok, nolok p̃ir temijpal; ko nale suk kele, neiren oto renger, ko nolok sete pivitan. 27 Suri Numal sete miamarong nga nem̃ik pimij pin. Nuvi wor se ni nga muon le, ko sete miamarong nga nibek pumutmut renge dubb, suri nuvi jinibb nga mon re majingen sen. 28 Kuviseni pa sel ne mauren nir osuw tevik, ko kuloli nuir nga komok-lik mori inu.'

29 "Selek nir, evi norrorrmien nga musorsan nga bosp̃e suri apu se kerr ngok Devet tevi kami. Emij ko pa ko artevni, ko dobbin oto malum iel. 30 Ko evi propet san, ko orongwose nga Atua ololi pa rijrijen san tevi nga sete mia-tor otvi. Owrai pa tevi nga nir san re metka sen mawos ngok nabong sopon pia-ivi batu nu-

mal pirpe ni. 31 Devet elesi nanu
nga Atua pia-loli, ko niko osp̃e suri
Mesaea nga pia-maur luwi re mijen.
Nale sen erpel: ‘Atua sete elinglingi
renge dubb nga niben pumutmut.’
32 “Kerr jijle rramlesi nga Atua
ololi Iesu nen emaur luwi kele.
33 Iesu ean pa mare e nga mm̃ilik vajin
tevi Atua Tata sen renge nevren rres,
ko Atua elai Nem̃in On tevi, erpe
nga ni mm̃irijrij pae musuw. Ko Iesu
kele ejivreni Nem̃in renge kem, ko
ngok vajin lelingenok kamlesi ko
kamrunge. 34 Devet sete ean renge
melrin. Ko ni bbong owra nale
ngok nga muwra ‘Atua owrai tevi
Numal suk owra Kupsakel re devjek
rres, kuptiriv 35 nga inu ƀelngi devje
nuval som nir parirpe nanu san nga
kupbböt ren.’ 36 Re iok, erres nga
kerr mm̃eri Isrel totoklai nir rraprong-
wose p̃irres nga ewretun nga Atua
mm̃ilai Iesu ngok nga womu kamwuse
re nai pelaot, ko ni ololi evi Numal
ko Mesaea se kerr vajin.”

Nir elep arosuri Iesu

37 Daron nga jinibb nir marunge
jile nale ngok, ko arunge erpe ojuji
lenglengen nolor. Ko arsusi tevi Pita
ko aposol mm̃inij kele nir arwera, “E,
selek nir, kem nabloli pirpese nga
nablesi mauren?”
38 Pita owra lweni tevir owra
“Kami kaprieni ko wor norrorrmien
se kami suri nololien se kami, ko
kami jijle kappaptaes renge nise
Iesu Kristo, nga puloli Atua p̃itlasi
tweni nololien se kami. Ko Atua
pia-lai vajin Nem̃in On ngok tevi
kami. 39 Suri rijrijen ngok evi se
kami, ko tevi natu kami kele nir.
Ko evi se kele jinibb jijle nir nga
Atua piveruse nir, poro arlik ngabe
ngabe.”
40 Ko Pita owra visviseni nanu elep
nga pirvei norrorrmien ser. Mian
ko owra “Nuwrai eterter tevi kami
nga kapwolu lingi lolaren nga pivini
renge dul nga marsij ngel nir.” 41 Ko
re daron ngok ejpari nuvasngavöl
nuvatul (3000) nga marosuri nale ko
marpaptaes.

Mauren se nir nga marosuri vajin Iesu

42 Ko nir arlai daron ser elep vajin
nga martor sweri norrorrmien nga
marmerr ji aposol nir; ko arirpe
vajin niaken sorsan nir. Tetajer
araan korti ko arlot korti. 43 Ko
Atua emajing vajin rrurrngi aposol
sen nir re nanu elep nga marinijnij
nawone nir ko nelesien nir, ko jinibb
nir aririr temijpal suri. 44 Jinibb jijle
nga marosuri arok-korti kemkam̃e,
ko arok-vijngeni lululwenir kele re
nanu jijle nga marto jir. 45 Nir
arwulwule joror nir ko arlai nevöt
nen, artutweni tevi nir si nga mum-
rrole nanu san. 46 Nabong jijle arok-
korti lat sansan, loloim re Naim
On. Arok-aan kokorti renge naim
sisamis, renge nolor nga marir ko
maran ngatan. 47 Nir arok-surövi
Atua, ko jinibb kele nir artorir. Ko
nabong jijle Numal ololi jinibb kele
sopor arlai mauren ko arini arkorti
kele re gortien ser vajin.

3

Mer nga ƀelan mm̃isij otur imera evel

1 Nabong san renge daron ne
loten, evi mete nial itul rivriv, ko
Pita ko Jon oran renge Naim On. 2 Ko
jinibb san sete orongwos pivel, suri
daron nga mm̃iak e evi naroj. Nabong
jijle selen nir arwosi vini ko arlingi
re roro metali san ne Naim On nga
nisen Metali nga mm̃irinrin mm̃irres.
Ko okngoni nevöt ji nir nga marok-
asi van loloim ngok. 3 Mernen
elesi Pita ko Jon orini nga poran
loloim, ko ongoni nga porlai nevöt
sopon tevi. 4 Ko nuru orkulu mawos
ni ormeteni, ko Pita owra “Kupme-
teni komru!” 5 Mian ko oklu van
ji nuru, orrorrmi nga p̃ilai nanu
san ji nuru. 6 Ko Pita owrai tevi
owra “Nevöt san ejki rragrrag jik,
ko nanu ma san oto jik nile ƀelai
tevim. Renge nise Iesu Kristo mm̃eri
Nasret ngok, nuwrai tevim, kuptur
imera ko kupiel!” 7 Mian ko orrul
totkoni nevren rres ko ervei nga

putur. Ko vesan rres nau re ƀelan ko bbujin ƀelan arres luwi, 8 ko otur imera kasi ko evivel. Ko evivitu suri nuru aran loloim re Naim On. Evel ko orowrow ƀelan, osrövi vajin Atua. 9 Ko jinibb arlesi vajin nga ni mok-rowrow ƀelan nuru ko mok-surövi Atua. 10 Ko daron nga marlesi wose nga mivi naroj nga tetajer mok-ngoni nevöt vare renge metali nga m̃irinrin m̃irres, ko nir artaol lenglengen suri nanu ngok nga m̃irrmali jin.

Pita ejiljilwer tevi jinibb nir re Naim On

11 M̃ernen orrul totoni Pita ko Jon renge naim san nga mutur re jeli Naim On nga marveruse Naim Salsal se Solomon. Ko jinibb nir artaol lenglengen ko arwolwolu vini jir. 12 Ko daron nga Pita m̃ilesi delung milep marini marser rrale, ko owra “Selek nir, suri sev kamtaole nanu ngel? Suri sev kamokmeteni lenglenge kem? Kamrrorrmi komru nomor-majing re derteren se komru? Kamrrorrmi nomorrongwos nobor-loli m̃erel pivel suri bbong nomor-ivi jinibb nga nomorrres? 13 Ejki! Atua nga Epram, Aesak, Jekop ko ƀirterawarreng se kerr nir elngi ni nosrövien sen tevi jinibb ne majingen sen ngok Iesu. Ni ko kami kamtekai kerasi van renge nevre m̃eri Rom nir, ko kamtere ni daron nga mutur re no Paelet nir. Paelet kele owra puloli ni pivel sisarow, ko kami kammusus. 14 Kamungasi Iesu, nga muon ko m̃irres. Kamngoni tevi Paelet suri jinibb nga mirevji pini jinibb nga pivel sisarow, 15 ko kamrevji pini ni nga m̃itkai jinibb nir van re mauren. Ko Atua osustur lweni re mijen, kem namlesi! 16 Ko kaplesi naroj ngel. Derteren ne nise Iesu ko ololi derteren sen muto luwi. Nanu ngel nga kami kamlesi ko kamrongwose, nomor-loli suri nomor-osuri Iesu nisen. Niko nosurien ngok ko renge Iesu ko ololi m̃erel m̃irres jile luwi, erpe nga kami jijle kamok-lesi vajin.

17 “Ko selek nir, nurongwose nga sev nga kami tevi m̃erwomu se kami nir marloli tevi Iesu, kamloli suri sete kamrongwose sev nga kamloli. 18 Ko ngok evi sel se Atua nga puloli nale nga muwrai tweni tuwi pa parremali. Renge nale se propet sen nir, owrai tweni pa osuw nga Mesaea pia-runge p̃isij, ko lelingenok otori totkoni rijrijen sen ngok. 19 Ko erres vajin nga kaprieni lululweni norrorrmien se kami suri nololien se kami, ko kapan ji Atua nga ni p̃itlasi tweni nololien se kami. Poro kaploli pirpok, ko 20 daron nen pivini vajin nga Numal pia-lai derteren nga mimerr ko m̃irres tevi kami. Ko ni pukoni Iesu vinuk nga mivi Mesaea se kami nga ni mutobbtobbue musuw. 21 Ko Iesu p̃ilik mun re melrin puwomu pianan pijpari nanu jijle parmerr luwi kele, pirpe nga Atua muwrai tweni pa musuw re nale se propet sen nga maron ne tuwi. 22 Suri Moses owra ‘Numal nga mivi Atua se kami pukoni san vini ji kami nga pia-ivi propet, osorsan erpe nga mukoni pa inu. Ni pivi san re kami kobbong. Kapvijuri ko wor p̃irres nanu jijle nga pia-werai tevi kami. 23 Jinibb nga sete mivijuri nale se propet ngok, ko Atua pia-lai tweni renge gortien sen ko puloli pijijki.’ 24 Ko Samuel kele tevi propet m̃inij nen nir nga marvivitu suri arok-supsup̃e kele suri sev nga m̃irrmali pa lelingenok. 25 Rijrijen nga Atua m̃ilai tevi ƀirtera se kerr nir tuwi arivi se kami, ko kami kamkorti pa renge rijrijen nen nir. Nale nga Atua muwrai tevi Epram owra ‘Rrurrngi renge nik metka som nir nga paravini, inu ƀerij p̃irres suri jinibb totoklai ne iel ngatan.’ 26 Niko Atua otobbtobbue jinibb ne majingen sen ko okoni womue vini ji kami. Suri Atua emrreni p̃irij p̃irres suri kami ko puloli kami jijle kaprieni lululweni kami renge sel nga marsij se kami.”

4

1 Pita nuru Jon orok-rij malum tevi
delung nir, ko jinibb ne sulsulen
nir tevi mẽrwomu se jinibb nir nga
marok-metmete Naim On tevi Satusi
nir arini ji nuru. 2 Arlolarsi nuru
suri mor-visviseni delung nir, arw-
era Iesu emaur luwi kele re mijen,
ko ngok niko ololi nga jinibb nir nga
marmij arongwose parmaur luwi re
mijen. 3 Ko arrul totoni nuru ko
arlingi nuru re naim ne nekaien
pijpari mevinen, suri rivriv jer pa.
4 Ko nir elep nga marunge nale se
nuru ko arosuri. Ko norman nga
marlelep nir nga marosuri oruj mori
nuvasngavöl nuvalim (5000) sopon.

Pita nuru Jon ortur re kot

5 Mevinen vajin ko jinibb nga
marlelep nir se mẽri Isrel nir ko
ɓirterwarreng ser nir ko jinibb
nevisvisenien ne nale nesesreien nir
arkorti Jerusalem. 6 Arkorti tevi
batu jinibb ne sulsulen, nga nisen
Annas, ko Kaeapas, ko Jon, ko Alek-
santa, ko nir mẽinij nen kele nir
nga marivi metka se batu jinibb ne
sulsulen. 7 Ko arlingi nuru ortur
re liven ne nir, ko arsusi tevi nuru,
arwera “Re derteren se siko rreknga
re nise siko komor-loli nanu ngok
ren?”

8 Ko Pita owun saut e Nemẽin On,
ko owrai tevir owra “Kami jinibb
nga marlelep nir se kerr mẽri Isrel
nir ko ɓirterwarreng nir, 9 kamok-
susie komru erpese re majingen nga
mẽirres ngok nga nomor-loli renge
naroj ngel, erpese ɓelan erres luwi.
10 Erres kami ko mẽri Isrel jijle nir
kaprongwose nanu ngel: nomor-loli
re nise Iesu Kristo doNasret, nga
kami kamtor pini re nai pelaot, ko
Atua ololi emaur luwi re mijen. Niko
re ni nisen ko, mẽrel mẽirres luwi
pa mutur re no kami ngel. 11 Iesu
ngel evi mẽr nga Naul On muspe
suri, ngel: ‘Nabur nga kami jinibb
nga marmajinge naim kamlesi esij
ko kamwirre, evi vajin nabur nga
murrul totoni naim mẽiterter.’ 12 Ko
sete san kele orongwos ɲila mauren
tevi kerr, ejki. Suri nais ɲetɲeti ne
iel ngatan nir san ejki kele mun nga
kerr rrapmaur ren.”

13 Ko daron nga marlesi Pita nuru
Jon sete ormetutu mirpok ko artaole,
suri nuru orivi jinibb nawon, ko
sete arsesre ɲelak nuru bonevis. Ko
arlesi wose vajin nga morok-pitevi
Iesu. 14 Ko sete arongwos parwera
mun nanu san tevi nuru ren, suri
marlesi bbong mẽr nga mẽirres luwi
jile pa mutur tevi nuru. 15 Ko arkoni
twenir ivare lingi gortien ser, ko
nir kis arsan vajin armurri suri.
16 Ko arwerwerai tevir, “Rraploli
sev tevi jinibb ngel nuru? Suri
nir jijle nga marlik iel Jerusalem
arongwos pae nanu nga milep nga
morloli. Sete rramrongwos rrapvil-
vil ore mun. 17 Ko nga rraptor ore,
setemun ɲiasasi kele van ji mẽri
Isrel ɲetɲeti nir, rrapsusur metu tevi
nuru nga setemun porsuɲe kele nais
ngok tevi jinibb san.”

Arlinglingi tweni nuru orivel sis-arow vajin

18 Ko arverus nuru vajin vini.
Ko arwera eterter tevi nuru nga
setemun porsuɲe ko setemun
porvisviseni kele nise Iesu, pijki.
19 Ko Pita nuru Jon orwera lweni
tevir: “Erpese? Erres re no Atua
nga nobor-vijuri nale se kami,
rreknga nobor-vijuri nale se Atua?
Erres kami kaprunge suri kami
tevi. 20 Ko komru ma, sete nomor-
rongwos nobor-lingi kurtweni sev
nga nomor-lesir ko sev nga nomor-
runger. Ejki, nobor-wera twenir ko
wor.” 21 Ko mian ko artortori nuru
eterter kele sopon, ko arlinglingi
tweni nuru vajin, orivel. Sete
arongwos partor sweri sel san nga
partor alje nuru ren, suri delung nir
arlesi sev nga morloli erres ɲelak, ko
arsurövi Atua rengen. 22 Suri mẽr
nga nanu nga milep ngok miplari
ren nga morloli mẽirres nen evi
jinibb tera pa sopon, sian asi ngavöl
ivij (40).

Loten se kalesia nir

23 Orivel sisarow vajin, ko ormawos kele kalesia nir sopon, ko orwera tweni nanu nga batu jinibb ne sulsulen nir ko ɓirterwarreng nir marwerai tevi nuru. 24 Ko kalesia nir, daron nga marunge nale se nuru ngok, ko arlot korti van ji Atua, arwera “Numal nga mian mare, nik nga kummajing melrin ko iel ngatan ko dis ko nanu jijle nga marto rer. 25 Renge derteren se Nemĩin On kurij rrurrngi renge Devet apu se kem, nga mivi jinibb ne majingen som, re nale ngel: ‘Suri sev jinibb ne vare nir arlolar p̃elak erpok? Suri sev armurri nanu nga marsij, nga sete marongwos parivi nanu san? 26 Numal ne iel ngatan nir artur korti tera nuval, ko jinibb nga marlelep nir kele arini lat sansan tera nuval, artere Numal Atua ko Mesaea sen nga mutobbtobbue.’ 27 Ewretun, eplari pa erpok bonevis renge ngaim ngel mawos, nga Erot nuru Ponjes Paelat nuru tevi jinibb ne vare nir ko mẽri Isrel nir kele arini lat sansan, arkorti artere Iesu nga mivi Mesaea som, nga kumtobbtobbue. 28 Ko arloli bbong sev nga derteren som ko marongen som morlingi wowomu pae nga piplari. 29 Ko lelingenok, Numal Atua, kupmeteni suri nale ne balpalen ser, ko kuploli kem jinibb ne majingen som, no kem p̃iterter ko nabwera tweni nale som. 30 Ko kupsareni nevrem ko kupjipari jinibb nga puloli jinibb parres luwi, ko nga majingen nga marlelep marres nir parpelari renge nise jinibb ne majingen som nga muon, Iesu.” 31 Daron nga marlot jile musuw, ko namĩi eterure naim nga marlik ren. Ko nir jijle arwun saut e Nemĩin On, ko ololi nor eterter vajin nga parwera tweni nale se Atua.

Artututweni joror

32 Ko kalesia nir, nolor ko nemĩir arivi sansane. Ko setemun nir san orrorrmi joron arivi se ni esan, ko arwera joror evi se nir jijle. 33 Ko aposol nir arwera tweni nga Numal Iesu emaur luwi re mijen tevi derteren nga milep, ko Atua erij erres p̃elak suri nir jijle. 34 Ko sete nir san nevren omrrol rragrrage nanu san. Suri nir jile nga joror milep, erpe dan ko naim, ko arwulwuler, ko arlai nowli nanu nga marwulwul ngok e nir, 35 ko arlai tevi aposol nir. Ko nir artututweni tevi jinibb si nga nevren mumrrol.

Banapas

36 Ko jinibb san nga nisen Josep, metka se Livae san, nga mĩiak renge Saepras. Ko aposol nir arlingi nisen mĩinij kele san, arveruse Banapas, nga muwra puwra ‘jinibb nga moksusi nolo jinibb nir mian mare.’ 37 Ko re murrun ngok, ni owulwule bebje dan sen, ko ela nowlin vini ko elai tevi aposol nir.

5

Ananaeas nuru Sapaera

1 Ko jinibb san nisen Ananaeas nga nesen sen nisen Sapaera owulwule bebje dan se nuru san. 2 Ko elngi jer nowlin sopor ojpon, ko elai sopor bbong vini tevi aposol nir. Ko nesen sen kele orongwose sev nga muloli ngok. 3 Ko Pita owrai tevi, “Ananaeas, erpese Demij musongni nolom nga kumkerkerasi Nemĩin On, ko kumlingi jere nowli dan som sopon? 4 Daron nga setewor kumwulwul wore dan, ko evi som ko. Ko daron nga kumwulwul pae, ko nowlin oto re nik nevrem malum nga kuploli sev nga kummerreni e, erres kobbong. Ko suri sev norrorrmien ne gerisen mivini muto re nolom? Sete kukrekrasi jinibb nir, ko kukrekrasi Atua kele.” 5 Ko Ananaeas, daron nga murnge nale sen ngok, ko eil jubbul vitan, ko emij pin. Ko nir nga marunge nanu ngel, metuen nga milep evini rer suri. 6 Ko mẽlakel nir arnuɓe ore, ko arwosi tweni van ko artevni.

7 Vitunen vajin, erpe mete nial itul arasi, ko nesen sen evini loloim. Mivini ko sete orongwose sev nga

miplari ji diwen sen. 8 Ko Pita owrai
tevi, “Kupwerai ta tevik. Ngel evi
nowli dan totoklai le pa nga komor-
wulwule?” Ko ni owra “O-o, ngok
ko.” 9 Ko Pita owrai tevi, “Erpese
kamru korti komor-marong komor-
wera kopor-rrowrrow silveni Nem̃in
se Numal? Kuprunge dan ɓela
nir nga martevni diwen som arini
pa roro metali, ko parwosi tweni
nik kele.” 10 Ko vinnen eil jubbul
evesane ngatan renge Pita ɓelan, ko
emij pin. Ko m̃elakel ngok nir arini
loloim, ko arlesi nga ni mimij pa; ko
arwosi tweni ivare, ko aran artevni
tevi diwen sen. 11 Ko metuen nga
milep evini renge kalesia jijle nir
suri, ko renge nir jijle nga marunge.

Majingen nga marinijnij nawone nir

12 Ko aposol nir arok-loli majin-
gen nga marinijnij nawone nir elep
tevi jinibb nir. Ko nir jijle arkorti
renge naim salsal se Solomon nga
muto ore Naim On. 13 Jinibb jijle
nir arsurövir, ko nir jijle nga sete
marivi kalesia armetutu nga paran
parkorti tevir. 14 Ko gortien ne
kalesia nir nga marok-osuri Numal,
ngok norman ko nesevin nir, okruj
van mare tetajer. 15 Suri nanu ngok
nir, ko jinibb nir arwoswosi jinibb
nga marmesi nir vini re sel nir, ko
arlingi nir sopor re maling, ko nir
sopor renge boriti nga marp̃elsenir.
Armerreni nga poro Pita p̃iasi, ko
poro bbong nem̃in p̃isal van pijpari
nir sopor. 16 Ko delung elep ne nir
nga marlik renge ngaim wowarreng
nga marto rrale Jerusalem kele ar-
woswosi jinibb nga marmesi vini,
tevi nir nga nem̃in nga marsij mar-
sisilvir; ko nir jijle arres luwi.

Arloli esij tevi aposol nir

17 Ko batu jinibb ne sulsulen, ko
nir nga markorti re gortien sen, nir
ngok ko Satusi nir, nolor eleplep
temijpal. Ko artur imare, 18 ko arrul
totoni aposol nir, ko arwirrer van
re naim ne nekaien. 19 Ko anglo
se Numal san evini nat mupong, ko
etasi metali ne naim ne nekaien ko
eptevi twenir ivare. Ko owrai tevir:
20 “Kapan kaptur renge Naim On ko
kapwera tweni p̃etp̃eti nale ngel ne
mauren tevi jinibb nir.” 21 Ko daron
nga marunge nale ngok musuw,
mian ko nat ea-rinrin rranu vajin,
ko arini re Naim On, ko artipatun
arvisviseni jinibb nir.

Mian ko batu jinibb ne sulsulen
tevi gortien sen nir arververus
kortoni gortien nga milep se
ɓirterwarreng nir nga mar-
wowomue m̃eri Isrel nir arini
lat sansan. Ko arkoni jinibb ser
sopor paran re naim ne nekaien ko
parpitevi aposol nir parini. 22 Ko
daron nga jinibb nen nir maran,
ko sete arlesir re naim ne nekaien.
Ko arluwi vini jir kele, ko arwerai
arwera 23 “Daron nga namjipari
naim ne nekaien, ko namlesi metali
nen arkikiore erres p̃elak, ko lartul
nga martur metmete artur metmete
erres renge roro metali. Ko daron
nga namtasi metali vajin, ko sete
namlesi jinibb san loloim.” 24 Ko
daron nga batu jinibb nga mok-
metmete Naim On tevi batu jinibb
nga marsulsul nir marunge nale
ngok, ko norrorrmien ser ekarkar,
ko arrelenge sev ko eplari jir.
25 Mian ko jinibb san evini ko owrai
tevir, “E lartul! Jinibb ngok nir
nga kamlingir re naim ne nekaien
artur lelingenok re Naim On ko
arok-visviseni jinibb nir.” 26 Ko
batu jinibb nga mok-metmete Naim
On eptevi jinibb sen sopor aran
ko arpitevi twenir. Ko sete aron
tertere nir, suri armetutue delung
nir tartuwtuwer e nevöt.

27 Arpitevir van ko arloli artur re
no gortien ser. Ko batu jinibb ne sul-
sulen erij tevir, owra 28 “Namwerai
pa eterter tevi kami nga sete kami
kapvisvisenir renge nais ngok. Ko
erpese? Kamloli iel Jerusalem
owun saute nevisvisenien ngok! Ko
rrek kammerreni kaploli drra Iesu
pibbölji kem!”

29 Ko Pita tevi aposol nir arwera

lweni tevir: “Nabosuri wor Atua ko womu ne jinibb. 30 Numal se tata se kerr nir ololi Iesu emaur luwi re mijen, nga kami kamrevji re nai pelaot. 31 Atua elngi ni esakel mare re nevren rres, nga ni puwomu re kerr ko p̃ila mauren tevi kerr, nga kerr m̃eri Isrel nir nolo kerr purongwos pulululwi, ko nga p̃itlasi tweni nololien se kerr. 32 Ko kem namok-rij sen renge nanu ngel nir, tevi Nem̃in On nga Atua m̃ila tevi nir nga marosuri ni.”

33 Ko daron nga nir nga markorti ngok nir marunge nale ngok, ko arlolar lengleng ko arwera parevji pinir. 34 Ko Parasi san nga mokkorti tevir renge gortien ngok, nisen ko Gameliel, evi jinibb ne nevisvisenien ne nale ne nesesreien san nga jinibb jijle nir arsurövi ni. Ko ni otur imare ko owra partekai tweni mun aposol nir van vare e beblen. 35 Musuw, ko owrai vajin tevi selen nir, owra “M̃eri Isrel nir, rraprrorrmi p̃irres p̃elak ko wor re sev nga rramwera rraploli tevi lartul ngok nir. 36 Suri rramrongwose bonevis sopon, san otur imare, nisen ko Tutas. Ni elngi lweni ni evi jinibb san. Ko jinibb elep sopon, ejpari ongut vavij (400) sopon arpitevi. Ko mian ko m̃ernen arevji pini, ko jinibb sen nir arwolu sarrsarr; ko ngok evi vajin bongsi majingen sen. 37 Ko vitunen Jutas, m̃eri Galili ko san, otur imare re daron nga marok-eve jinibb e nir. Ko ni ervei tweni jinibb sopor arvijuri ni. Ko mian ko ni kele arevji, ko nir jijle nga marvijuri ni arivel sarrsarr. 38 Ko ngok, re nanu nga miplari ngel vajin, nuwra bowrai tevi kami: sete rraploli nanu san tevi jinibb ngok nir. Rraplinglingir parivel. Suri poro nga norrorrmien ser ko majingen ser eplari re jinibb kobbong, ko pivitan kobbong. 39 Ko poro ma eplari re Atua, ko sete rramrongwos rraplokloksir. Poro pirpok ko kerr rratpalpal kobbong tevi Atua.” Ko nir armurronge erres.

40 Ko arveruse aposol nir arini kele jir, ko artelmajir ko arwerai eterter tevir nga setemun parsup̃e nise Iesu; ko arlinglingir arivel. 41 Ko nir arivare lingi gortien ser nen ko arir kobbong nga Atua elesi nir arviter nga jinibb artelmajir suri nise Iesu. Ko sete armanun rragrrage. 42 Ko re nabong ko nabong, sete armosi nga parvisviseni ko parwera tweni nosp̃en nga m̃irres suri Iesu nga mivi Kristo nga Atua mutobbtobbue, renge Naim On, ko renge naim nir.

6

Arlingi jinibb ebut parmajing tevi kalesia nir

1 Jinibb se Iesu elep malum arini. Ko mian ko laten san eplari jir. Renge devjen evi m̃eri Isrel nga marok-rij nale se m̃eri Gris nir, ko renge devjen evi m̃eri Isrel nga marok-rij nale ser wor. Ko nir re devjen nga marok-rij nale se m̃eri Gris nir artere nir re devjen, arwera sete armeteni suri nesevin ser nir erres re daron nga martututweni nevöt ko nanen nabong jijle tevi nesevin nir nga diwen ser marmij lingir. 2 Ko aposol esngavöl drromon eru arverus kortoni kalesia jijle nir, ko arwerai tevir: “Sete erres re nga kem nablinglingi kurtweni majingen ne nale se Atua ko nabp̃elak nga nabmetmete nevöt. 3 Ko niko, niaken se kem nir, kaplingi jinibb piebut re kami nga jinibb nir martorir, ko nga marwun saute Nem̃in On ko norongwosien, ko kem nablingi nir parla majingen ngel. 4 Ko kem ma, nabmajing tetajer renge majingen ne verusen ko ne nale se Atua.”

5 Ko kalesia jijle nir arlesi nale ser ngok erres, ko arlingi Steven, jinibb san nga muwun saute nosurien ko Nem̃in On, ko Pilip, ko Prokoras, ko Nikeno, ko Timon, ko Pamenas, ko Nikolas nga mivi m̃eri Antiok san, nga womu evi jinibb ne vare san ko vitunen ea-korti vajin tevi m̃eri Isrel nir ko oklot tevir. 6 Ko kalesia nir

arpitevi nir ngok, arlingir artur re no aposol nir, ko nir arlot ko arlingi nevrer rer.
7 Ko nale se Atua ok-asasi, ko jinibb se Iesu nir nga renge Jerusalem elep temijpal malum arini, ko delung elep ne jinibb ne sulsulen nir arosuri kele.

Arrul totoni Steven

8 Steven ngok evi jinibb san nga Atua m̃irij m̃irres suri, ko elai dert-eren nga milep tevi. Ko ololi ma-jingen nga marinijnij nawone nir re no jinibb nir. 9 Ko sete epriv, jinibb sopor artur imare ko artere. Nir arivi jinibb ne naim gortien san se m̃eri Isrel nir nga bonevis marivi pa demij maur, ko lelingenok arivel sisarow vajin. Ko niko arverus naim gortien ser, arwera ‘Naim gortien se nir nga marivel sisarow’. Nir ko arivi m̃eri Isrel nga marivel Saerin ko Aleksantria vini. Ko m̃eri Is-rel sopor kele nga marivel Silisia ko Esia arkorti kele tevir, ko arlat tevi Steven. 10 Ko Nem̃in On ololi Steven norongwosien sen elep, ko daron nga m̃irij e, nir sete arongwos parasi ni re rijen sen. 11 Mian ko arkonkoni silveni jinibb sopor nga paran parwerai, “Namrunge pa ni erij esij tere Moses ko tere Atua.” 12 Arok-rij erpok mian, ko arserranu re nolo jinibb nir ko ƀirterwarreng nir ko jinibb nevisvisenien ne nale nesesreien nir; ko nir vajin artur imare ko aran arrul totoni Steven, ko arevei van re naim gortien se numal ser nir. 13 Ko arlingi jinibb sopor partur ko parij re nale gerisen ser. Ko lartul nen arwera “M̃erel okrij tetajer tere Naim On ko tere nale nesesreien se Atua. 14 Ko nam-runge ni owrai Iesu ne Nasret ngok pulokloksi Naim On ngel ko p̃irieni liken nga Moses m̃ila tevi kerr pa.” 15 Ko nir nga marlik re naim gortien ngok armet teretre Steven; ko arlesi ni non erpe no anglo san.

7

1 Ko batu jinibb ne sulsulen osusi tevi Steven owra “Evi weretunen ko wor?” 2 Ko Steven erij weli lweni owra “Tuwak ko tata nir, kapmur-rong inu! Womunen ko apu se kerr ngok Epram mia-van nga p̃ilik Aran, daron nga m̃ilik malum re vanu ngok Koltia nga muto re vanu nga milep ngok Mesopotamia, 3 ko Atua ne nosrövien eplari jin; ko owrai tevi owra “Kupiel lingi vanu som ko metka som nir ko kupan re vanu san nga bea-viseni tevim.” 4 Mian ko Epram evel lingi vanu sen ko ean etipatun liken sen Aran. Ko vitunen ko tata se Epram ea-mij, ko Atua ololi Epram evel oruj vini re vanu ngel nga rramlik ren lelingenok. 5 Ko renge daron ngok Atua sete elai rragrrag bebje dan sopon tevi Epram, ejki, ko ololi ma rijrijen tevi nga pia-lai dan nir tevi. Ko owra dan nir parivi se ni tevi metka nga para-rremali renge ni. Ko daron nga muwrai ngok e, ko Epram natun ejki wore ko! 6 Ko ngel evi nale se Atua nga muwrai tevi, owra ‘Metka som nir para-ivel lingi iok ko paran parlik renge vanu m̃inij nga parivi demij maur ie, ko parlik renge nekaien nga m̃iterter pijpari sia pungut pivavij (400).’ 7 Iok osp̃e suri Ijip. Ko Atua owra ‘Inu bea-virrvirrali nir nga marmajing ser, ko metka som nir para-ivel lingi vanu ngok ko parluwi parsurövik iel.’ 8 Ko Atua elai murrun ne bae tevi Epram, nga miviseni nga Epram evijuri va-jin sel se Atua. Natun Aesak ean re bae daron nga bongin muowil e. Ko Aesak kele ololi tevi Jekop nga m̃ilai van re bae, ko Jekop kele ololi erpok nga m̃ilai natun esngavöl drromon eru maran re bae, nir ngok nga marivi ƀirtera se kerr ne tuwi.

Steven osp̃e suri ƀirtera ser nir

9 “Jekop natun nir nolor eleplep tevi tasir Josep, ko arwulwule nga pian pivi demij maur renge vanu ngok Ijip. Ko Atua emetmete Josep, 10 ko etkai lilane erres; ko ololi easi renge daron nga marterter nir nga marok-pelari jin. Daron nga

Josep mivini vajin mutur re no batu numal se mẽeri Ijip nir, ko Atua ololi norongwosien sen ean mare tevi murrun nga mĩirres p̃elak sen. Ko numal nen ololi Josep evi jinibb nga mian mare temijpal, nga pimetmete Ijip totoklai ko pimetmete majingen ne naim sen kele.
11 “Sete epriv daron nga mĩiterter san ejpari Ijip ko Kenan, nga nanen ejki. Ko b̃irtera ngok se kerr nir arunge esij lengleng suri nanen ejki.
12 Ko daron nga Jekop murnge nga nanen muto Ijip, ko okoni natun nir, b̃irtera ngok se kerr nir, aran. Ngok evi womujnen nga mara-van rrongi ie. 13 Ko renge daron mĩinij kele nga maran, ko Josep eviseni ni limjer vajin tevi tuwan nir, ko numal se mẽeri Ijip nir ornge jilweren suri metka se Josep nir. 14 Mian ko Josep elai nale van ji tata sen Jekop nga piptevi metka sen nir parini parlik Ijip. Renge gortien ngok nir ejpari ngavöl ebut drromon elim (75) renge nir totoklai. 15 Ko Jekop tevi b̃irtera ngok se kerr nir ne tuwi arivel lingi lat nga marlik e ko aran arlik Ijip; ko arlik ie ejpari daron nga mara-mij e. 16 Ko arwosi lweni niber van Sekem e, ko artevnir lat nga marok-tivtavin e san nga Epram muwli tweni pa tevi metka se Amoro nga renge vanu ngok Sekem.

Steven osp̃e suri Moses

17 “Ko daron evini mori vajin nga Atua puloli rijrijen sen ngok nga mĩilai pa tevi Epram p̃irrmali. Renge daron ngok, metka se b̃irtera se kerr ngok nir arvasus ko emaur elep kele.
18 “Ko eanan ejpari nga jinibb mĩinij kele mivi batu numal kele ne Ijip, nga sete murrorrmi tutune Josep. 19 Osur terter ko ekrekrasi b̃irtera ngok se kerr nir, ko osulngatir nga parwosi tweni bipi ser nir renge naim ser ko parling twenir vare nga parmij. 20 Ngok evi daron mawos nga bipi nga mĩirres p̃elak ngok Moses mĩiak ren. Tata sen ko tasu sen ormetmete erres renge naim ser ean ejpari navöl itul, 21 mian ko orlingi tweni vare erpe nga nesesreien se batu numal muwrai. Mian ko natu numal nesevin eskai, ko otori tweni ko emetmete, ko elai erpe natun mawos vajin. 22 Arvisviseni renge norongwosien se mẽeri Ijip nir, ko evini evi jinibb nga milep renge rijen ko re majingen kele.

Moses ololi lesi nga piwilwil se mẽeri Isrel nir

23 “Daron nga Moses sian mijpari ngavöl ivij (40) ko orrorrmi wor nga pian p̃ilesi otvi lat nga mẽeri Isrel nir liken ser muto suri. 24 Mian ko elesi mẽeri Ijip san nga mirevji jinibb nga nir san; ko ean erevji pini mẽeri Ijip nen. 25 Ni orrorrmi metka sen nir parongwose nga Atua p̃imajing rrurrngi ni nga puloli nir parivel sisarow. Ko nir sete arongwose.
26 Ko mevinen kele, elesi mẽeri Isrel eru orpalpal, ko evan nga p̃ijnge nuru. Ko owra “E, erpese komorivi niaken bbong, ko komor-palpal lululweni kamru mirpok?” 27 Ko wela nga mokloli mĩisij tevi nuru tuwen osoni tweni Moses ko owrai tevi owra “Erpese, si elngi nik nga nik kuptur womue kem, ko nga kupwera suri lat nga puto suri tevi kem? 28 Rrek kumrreni kuprevjik pirpe kumrevji pini mẽeri Ijip ngok miniv?” 29 Daron nga Moses murnge nale ngok, ko owlu lingi Ijip. Ko ean elik erpe jinibb neturvitan renge vanu ne Mitian. Ko natun nuru oraiak ko ie.

Moses ornge nale se Atua

30 “Sia ngavöl ivij (40) easi, ko anglo san errmali ji Moses renge duru nai nga welili san nga mĩin, mori botwen nga Sinae. 31 Moses etaol lenglengen re sev nga mĩilesi, ko oruj van mori nga p̃ilesi lilane. Ko etaol nga Atua erij tevi, 32 owra “Inu nuvi Atua se b̃irtera som nir. Inu nuvi Atua se Epram, Aesak ko Jekop.” Mian ko Moses eririr temijpal ko emtutu nga pimteni. 33 Ko Atua owrai tevi Moses owra “Kuplai tweni

but nga kumrae renge nolo ƀelam, suri lat nga kumtur ngok e evi lat nga muon ko. 34 Nulesi ko pa nga jinibb suk nga marlik Ijip nir arunge lengleng esij, ko nurongwose norongen nga muto jir, ko nuvini nga ƀelai twenir. Ko kupini, bokonim van Ijip.

M̃eri Isrel arungasi Moses

35 “Ngok Moses nen kele kobbong nga m̃eri Isrel marungasi ko marwirr nale nga muwra “Erpese, si elngi nik nga kuptur womue kem ko kupwera suri lat nga puto suri tevi kem?”, Atua kobbong osusture ni. Okoni anglo nga miplari ji Moses renge nai ngok nga nabb murororr rengen mare nga pususture ni pivini pivi jinibb nga milep ser, ko nga piwilwil se nir. 36 Moses ngok ololi nanu nga marinijnij nawone nir Ijip, ko etkai tweni m̃eri Isrel nir Ijip van re dis nga musongsong e. Ko etkair kele sia ngavöl ivij (40) van renge lolo merwer, ko ololi nanu nga marinijnij nawone nir kele wor. 37 Ko Moses ngok kobbong nga muwrai tevi m̃eri Isrel nir nga muwra ‘Atua pususture propet san re kami pirpe nga mususture inu. Ko ni pivi kele san re kami san.’ 38 Moses ngok ko etkai jinibb nir ko eser kortonir renge lolo merwer, mian ko anglo erij tevi renge botwen ngok nga Sinae. Iok ko, Atua elai nale ne mauren tevi nga pivini pivijngeni tevi kerr.

39 “Ko ƀirterawarreng se kerr nir armusus parosuri Moses. Arong tweni nale sen ko arrorrmi lenglengen nga parluwi kele van Ijip e. 40 Ko arwerai tevi Eron arwera “Wurru, kupmajing ta atua sopor nga parwowomu ko kerr rrapokvijuri. Suri Moses ngok nga m̃itkai tweni kerr Ijip nga rrapini iel, ko rramrreleng vajine, erpese rengen.” 41 Renge daron ngok ko armajing nanu san nga marrongrrongi re natu buluk nga parsurövi erpe atua ser, ko arevji nanu rrum ko arloli nanen nga milep san. Arsurövi sev nga nevrer bbong m̃imajinge. 42 Ko Atua esir duren tevir ko elinglingir arsurövi moju nir. Ngok erpe nga Naul On muwrai re naul se propet nir muwra ‘M̃eri Isrel nir, tetajer renge sia ngavöl ivij (40) renge lolo merwer kamok-revji nanu rrum nir nga kaploli sulsulen rengen, ko sete kamsurövi inu, ejki. 43 Tetajer kamok-wosi devji ngok ne atua m̃inij ngok Molok tevi pija ne moju se atua ngok se kami Repan. Molok ko Repan ngok kamok-surövi nuru. Renge murrun ngok, inu boji tweni kami kapan ngasue re devjen van ngasu ngasue Bapilon.

Tuwi ko pa vini, Atua okwilwil se m̃eri Isrel nir

44 “Devji nga ƀirterawarreng se kerr nir nga marok-surövi Atua rengen otur tevir kele renge lolo merwer. Devji ngok kobbong Atua owrai tevi Moses nga p̃imajinge, ko armajinge suri norrngov nga Moses m̃ilesi. 45 Vitunen, daron nga ƀirterawarreng se kerr nir marvivitu suri Josua, arini nga parlai dan ngel. Ko nir arlai devji se Atua ngok tevir. Renge daron ngok, Atua oji tweni jinibb nir, ko arwolu lingi ƀirtera se kerr nir. Ko devji se Atua ngok oto osorsan ean ejpari daron nga Devet mivi batu numal. 46 Atua eir suri Devet, ko Devet ongoni nga poro orongwose p̃imajing naim rres san nga m̃eri Isrel nir parok-surövi Atua rengen vajin. 47 Ko mian ko Devet sete emajinge, ko Solomon ma emajing naim nen tevi Atua.

48 “Ko ewretun, Atua ngok nga mian mare temijpal sete orongwose p̃ilik renge naim nga jinibb m̃imajinge, erpe nga propet muwrai daron nga m̃irij renge nise Numal muwra 49 ‘Melrin evi nai seksakel suk, ko iel ngatan evi lat nga ƀejingteni ƀelak ren. Naim nga mirpese ko san kuwra kupmajinge tevik? Ngabe mawos ko inu beamosi ren? 50 Inu numajing nanu totoklai nir.’

M̃eri Isrel sete arosuri Atua

51 “O, batu kami eterter p̃elak,
norrorrmien se kami erpe bbong
jinibb ne vare nir! Sete kamrong-
wose kaprunge nale, ko kamsor-
san tevi ƀirtera se kerr nga teta-
jer kamok-palpal tere Nem̃in On.
52 ƀirterawarreng se kerr nir ar-
loli sel nga m̃isij milep tevi propet
p̃etp̃eti ne tuwi nir. Arevji pini
propet nga muwra visviseni m̃er nga
muosuri Atua nga pia-vini vitu, ko
lelingenok kamtere ni ko kamrevji
pini. 53 Anglo nir arlai nale ne-
sesreien se Atua vini tevi kami, ko
setewor kamosuri.”

Artuwe pini Steven

54 Ko daron nga jinibb ne gor-
tien ngok marunge nale se Steven,
nolor eirarsi ko arorrliw tevi. 55 Ko
Steven owun saut e Nem̃in On, ko
oklu van mare renge melrin; ko
elesi nosrövien se Atua, ko Iesu
kele nga mutur renge devjen rres
ji Atua. 56 Mian ko owra “Inu
nulesi metali ne melrin etp̃ir, ko
Jinibb Mawos otur renge devjen
rres ji Atua.” 57 Mian ko jinibb ne
gortien ngok arkikail van mare ko
artop ore boror, ko arwolu mawose
Steven. 58 Ko arrul totkoni musuw,
ko arevei tweni renge ngaim ngok,
ko arok-tuwtuwe nevöt e vajin. Ko
nir nga marij tere Steven aruri
tweni sunsun ser sopor ko arlai
tevi m̃elakel san, nisen Sol, nga ni
pimetmete; mian ko artuwe vajin
Steven. 59 Ko daron nga jinibb
nir marok-tuwtuwe suri kele, ko
Steven everus owra “Wurru Numal
Iesu, kuprunge drrelak ko kuplai inu
nem̃ik pivinuk piptevim.” 60 Mian ko
ejipa van ngatan ko ekail van mare
owra “Numal, sete kupvirrvirrali nir
renge sev nga marloli ngok.” Daron
nga muwrai jijle mirpok musuw, ko
osrow pini.

8

Sol ok-ojoji jinibb se Atua nir

1 Ko Sol elesi erres kobbong nga
martuwe pini Steven. Ko renge
nabong mawos ngok, Sol tevi m̃eri
Isrel nir artipatun nga parloli p̃isij
pilep tevi kalesia nir nga marlik
Jerusalem. Ko kalesia nir arwolu
lingi ngaim ngok ko arwolu van
renge vanu karkar nga Jutia ko
Sameria, ko nir esngavöl drromon
eru nga marivi aposol kobbong arlik
jer Jerusalem. 2 Ko m̃eri Isrel sopor
nga marvijuri lilane Atua arunge
esij suri Steven, ko arlai niben ko
artengsi ko aran artevni. 3 Ko
Sol olokloksi torrlai kalesia nir, ko
etkai jinibb sen nir arivel karkar
Jerusalem renge naim nir ko arrul
totoni kalesia nir, norman ko ne-
sevin kele, ko arlingir van renge
naim ne nekaien.

Jinibb arwerai tweni nosp̃en nga m̃irres se Iesu Sameria

4 Ko daron nga Steven mimij,
jinibb se Atua nir arwolu lingi
Jerusalem, aran lat karkar ko
arvisviseni suri nise Iesu. 5 Ko jinibb
san, nisen Pilip, ean kele renge
ngaim nga milep ne Sameria ko
ewerwer suri nise Iesu, nga mivi
Mesaea. 6 Ko jinibb p̃etp̃eti renge
ngaim nen armerreni parunge lilane
nale se Pilip, suri arunge nale sen
nga m̃irres ko arlesi nelesien nir nga
ni mulolir nga marviseni derteren
se Atua tevir iok. 7 Nir elep nem̃in
nga marsij marsisilvir, ko nem̃in
nga marsij nen arkail van mare
ko arivare lingir arivel. Mian ko
Pilip ololi nir elep nga devje niber
marmij arres luwi, ko nir nga sete
marongwose parivel arivel luwi
kele. 8 Ko nir nga marlik iok daron
nga marlesi ko arir lenglengen.

Jinibb ne botut san, nisen Saemon

9 Ko renge ngaim ngok kele, jinibb
san nisen Saemon elik iok nga mu-
loli botut sen, jinibb marok-taole
bonevis pa. Ko okwera kele er-
pok “Inu nuvi jinibb m̃inij san tevi
derteren lele nir.” 10 Ko nir jijle
renge ngaim ngok nga marivi jinibb
ko nga marivi jinibb nawon kele,
arosuri sev nga muwrai, mian ko

arwera “O, ewretun morok derteren se Atua eptevi.” 11 Ko arokmurronge ni daron elep pa nga ni mokloli marok-taole nanu nga mokloli nir. 12 Ko vitunen, daron nga Pilip mian m̃iwerwer tevir suri batun vanu se Atua nga pia-pelari ko suri Iesu Kristo, arunge nale sen. Ko ni epaptaese nir, ngok nesevin ko norman. 13 Ko Saemon kele osuri nale se Pilip, ko arpaptaese ni. Ko ngabe nga Pilip mian e, ko Saemon kele eptevi; ko daron nga m̃ilesi nanu nga marinijnij nawone nir nga miviseni derteren se Atua nga Pilip muloli, ko etaol ko eririr.

14 Ko aposol nir esngavöl drromon eru nga marlik iok Jerusalem arunge nale suri m̃eri Sameria nga marosuri pa nale se Atua osuw, mian ko arkoni Pita ko Jon nga poran jir. 15 Mian ko oran jir, ko daron nga morpelari jir, ko orlot nga Atua p̃ilai Nem̃in On tevir. 16 Suri Pilip epaptaese nir renge nise Iesu Kristo kobbong, ko Nem̃in On setewor ean renger. 17 Ko Pita ko Jon orlingi nevre nuru renge batu nir, mian ko Nem̃in On ean esilvir vajin.

18 Ko Saemon daron nga m̃ilesi aposol ngel nuru morlingi nevre nuru renge batu nir ko Nem̃in On m̃isilvir, otur mera ko elai nevöt nga milep vini ko esareni tevi Pita ko Jon ko owra tevi nuru owra 19 “Ei, koporlai kele derteren ngok tevik bevel tevi, ko jinibb si nga ƀelngi nevrek rengen, ko ni kele Nem̃in On p̃isilvi.”

20 Mian ko Pita owrai lweni tevi owra “E, nik kurongwose kupwuli sev nga Atua m̃ilai nawone tevi jinibb? Nik tevi nevöt som koporan korti renge nejijkien! 21 Sete kumapitevi kem rragrrag renge majingen ngel, suri nolom sete osorsan renge no Atua. 22 Kuprieni nolom renge sev nga komok-loli ngok, ko kuplot van ji Atua nga ni p̃itlasi nik renge murrun nga komok-loli mirpok. 23 Suri inu nurongwose nga lol leplep nga marsij elep arto nga demij muloli markikair renge nolom.” 24 Mian ko Saemon owrai tevi Pita ko Jon owra “Wurru laru, koporlot suri inu nga Atua p̃ilai se inu, nga nanu nga m̃isij nga komorwerai ngok sete p̃irrmali ji inu.”

25 Mian ko aposol nga nuru orsup̃e nale se Atua tevi jinibb nir ko sev nga morlesi Numal muloli, ko vitunen morsuw, orivel lingi ie ko orluwi van Jerusalem e. Ko daron nga morivel suri sel, orokwerwer suri nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo renge ngaim elep nga Sameria.

Pilip erij tevi m̃eri Etiopia san

26 Ko anglo se Atua san eplari ji Pilip ko owra “Pilip, kupan iak ko kupiel van renge sel nga m̃itipatun Jerusalem ko mian Gasa e.” Sel ngok easi renge lolo merwer. 27 Mian ko otur mera ko evel van. Daron nga miplari, ko elesi m̃eri Etiopia san esakel renge lem̃etiti sen, ko okwolu suri sel vini. M̃ernen artevei evi demaw, ko evi jinibb nga milep san nga mokmetmete nevöt se kwin nga Etiopia nga marveruse nisen kele san Kantes. M̃ernen ean Jerusalem nga pulot tevi Atua. 28 Ko daron nga musuw ko esakel renge lem̃etiti nga pulwi, ko okeve naul se propet Aesea. 29 Mian ko Nem̃in On erij tevi Pilip owra “Pilip, kupan mori lem̃etiti ngok ko kupiel jelin.” 30 Ko Pilip ean ko okivel mori lem̃etiti nen. Ko ornge m̃ernen mokeve nale se propet Aesea. Mian ko Pilip owra tevi m̃er nga owra “E, nik kurongwose, nale nga komokeve ngok owra puwra sev?”

31 Ko m̃er nga owra “Borongwose pirpese? Poro jinibb san pivisviseni tevik, ko borongwose ko. Kupsa vini mare, ko kupvisviseni murru nale ngel tevik”. 32 Ko nale se propet Aesea nen le ngel: ‘Erpe sipsip san nga marlai nga parevji pini, erpe natu sipsip nga martevei tweni silvin ko sete murongwose p̃iting, ko m̃ernen sete orongwose puwrai nanu san, ko omurrong kobbong. 33 Ko nir

arwer rrerrarre renge sel nga m̃isij. M̃ernen sete orongwos natun putoe, suri artor otvi mauren sen.’
34 Mian ko m̃eri Itiopa nen osusi tevi Pilip owra “Kupwerai ta tevik, isi ko ngok nga propet ngok mok-sup̃e suri ngok? Oksup̃e ni kob-bong, rreknga oksup̃e jinibb m̃inij kele san?” 35 Ko Pilip esa jingon ko osp̃e suri nale se Aesea ngok ko suri nosp̃en p̃etp̃eti nga m̃irres suri Iesu Kristo. 36 Orjilwer ortajer orini, ko orremali renge nuwi seser nga welili san. Ko m̃er nga osusi tevi Pilip owra “E, kulesi, rromor-pelari renge nuwi le ngel. Ko nik kurrorrmi erpese? Sev ejki nga poro parpaptaese inu?” 37 [Mian ko Pilip owrai tevi “Poro weretunen wor nga nosurien oto renge nolom, ko erres nga inu bepaptaese nik.” Ko m̃er nga owra “O-o, o-o, inu nuosuri nga weretunen jerjer, Iesu Kristo evi Atua natun.”]A
38 Daron nga muwrai jijle musuw ko owrai tevi m̃er nga moklai lem̃etiti nga pumosie mun, mian ko nuru Pilip orjubbul ko oran ngatan re nuwi. Ko Pilip epaptaese ni. 39 Ko daron nga morivel lingi nuwi vini lat nga mimes e, ko Nem̃in On eteseni tweni Pilip evel, ko m̃er nga setemun elesi. Mian ko ean esakel luwi renge lem̃etiti sen, ko nolon eir nga eir vajin daron nga lem̃etiti mokwolu tevi m̃itajer. 40 Mian ko Pilip etaole nga mijpari ngaim nga Asot. Ko etajer kele nga mokwerwer e nosp̃en nga m̃irres se Atua renge ngaim m̃inij nga marto surusrir iok, ko etajer malum van ko ejpari vajin ngaim nga Sisaria.

9

Atua erieni murru Sol nga pivi jinibb se Iesu

1 Ko renge daron ngok, Sol ok-sur terter nga pirevji pini nir nga marok-osuri Numal. Ean elesi bat-batu jinibb ne sulsulen, 2 ko os-usi tevi, mian ko batbatu jinibb ne sulsulen oli naul sopor se nir nga marok-metmete naim gortien nir renge ngaim nga Damaskas, ko elair tevi Sol. Ko nale nen erpel: ‘Nukoni m̃erel Sol nga pivinuk p̃ilesi norman rreknga nesevin si nga mivijuri sel nga mimerr ngok, ko p̃isre totkonir ko piptei lwenir vini Jerusalem e.’
3 Ko Sol elinglingi Jerusalem nga pian Damaskas e. Ko daron nga mivini morie ngaim ngok, ko etaole moron nga milep san miplari renge melrin vini, ko mumor vaseni lat nga mivel e. 4 Ko ewajeni ngatan, ko ornge drrelan san owrai tevi owra “Sol o, Sol! Suri sev komok-loli m̃isij tevik mirpok?” 5 Ko Sol osusi lweni, owra “Wurru, Numal, nik si ko?” Ko drrelan nga owra lweni, “Inu le Iesu nga komok-loli m̃isij tevik. 6 Ko kupmera, ko kupan ngaim Damaskas, ko iok jinibb san ni ko puwrai tevim sev nga kupa-loli.”
7 Ko nir nga marok-ivel tevi Sol ar-tur murrong, sete arwerai nale san. Nir kele arunge drrelan ngok, ko sete arlesi jinibb san. 8 Ko Sol otur mera eleng raji meten, ko meten omot. Ko selen nir arevei ko arpitevi van renge ngaim nga Damaskas e. 9 Ko Sol meten orrorr erpok ejpari nabong itul, sete orongwos p̃ileslesi nanu san. Ko daron ngok kele, sete eaan ko sete eminmin.
10 Ko renge ngaim ngok Damaskas, jinibb san nga mok-osuri Iesu, nisen Ananaeas. Ni elesi bori san nga Numal muwra tevi “Ananaeas!” Ko Ananaeas orrum, owra “Inu le ngel, Numal.” 11 Ko Atua owrai tevi “Kup-mera ko kupvijuri sel nga mivel otvi liven ne ngaim ngel nga nisen Sel nga mimetet, ko kupan re naim se Jutas. Ko kupsusi m̃eri ngaim ne Tasas san, nisen Sol. M̃ernen oklik ko oklot. 12 Ko ni kele elesi bori san, ko elesi nga nik Ananaeas

A **8:37** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Luk oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

kuan kujpari meten, ko meten erres luwi kele.” 13 Ko Ananaeas owrai lweni, “Wurru, Numal, nir elep pa marok-supe suri morok, nga ni oklokloksi jinibb se Atua nir nga marlik Jerusalem. 14 Ko renge iel Damaskas kele elai derteren sen ngok ji batbatu jinibb ne sulsulen nir nga pivini purrul totkoni jinibb si nga muosuri nik.” 15 Ko Numal owrai tevi owra “Kupiel, suri inu nulngi ni nga pimajing se inu, ko puloli nisek pian mare ji jinibb ne vare nir ko numal nir ko ji mẽri Isrel kele. 16 Ko daron nga puloli majingen suk, inu bowrai visviseni sel nga mẽisij sev nga pia-sekai iok.”

17 Ko Ananaeas ornge nale ngok nir, ko otur imare ko ean ji Sol renge naim se Jutas. Ean loloim ko elngi nevren re batu Sol, ko owrai tevi, “Niaken Sol, Numal nga mivi Iesu, nga miplari jim renge sel le, okoni inu nga bevini bololi kupkulu luwi kele, ko nga Nemẽin On kele puwun saut renge nolom.” 18 Ko vesan rres nanu san erpe berte nai orvitan renge mete Sol, ko meten orkulu luwi vajin. Otur mera, ko sete epriv Ananaeas epaptaese. 19 Ko eaan luwi ko jin eterter luwi vajin, ko elik nabong sopon kele tevi kalesia nir Damaskas.

Sol ewerwer e nale nga mẽirres Damaskas

20 Ko sete epriv nga Sol etajer kele van renge naim gortien nir se mẽeri Isrel, ko etipatun nga piwerwer suri Iesu nga ni evi natu Atua. 21 Ko nir jijle nga marunge ni artaole ko arwera “E, mẽer nga moktorrtorrlai kalesia nir Jerusalem ngok, ko evini tweni nga purrul totkonir ko pitkair van ji batu jinibb ne sulsulen nir!” 22 Ko Sol derteren ne nale sen emaur elep, ko eviseni nir e erres nga Iesu evi Mesaea. Ko mẽeri Isrel nir nga ie arwera parij otvi nale sen, ko arunge nale se Sol eterter pelak ko norrorrmien ser omrrol, ko arbbut kobbong.

23 Ko nabong elep arasi, ko mẽeri Isrel sopor nga marlik iok arlolarsi Sol elep, ko armurri suri nga parevji pini. 24 Ko nutrin ko nutpong kele, nir artirive Sol renge metali ne nawot nga milep nga mẽirrale ngaim ser, nga parevji pini. Ko jinibb san ean owrowra tweni womue norrorrmien ser tevi Sol. 25 Ko natpong san jinibb se Sol nir arpitevi ko arsongni renge narr nga milep san, ko arjuröni rrurrngi renge lat nga mẽitpir e san renge nawot van ngatan e. Erpok ko Sol eivare ko owlu.

Sol iak Jerusalem

26 Ko Sol evel lingi Damaskas ko olwi van Jerusalem e. Ko owra pukorti tevi jinibb se Iesu nir; ko nir sete arosuri nga ni evi kalesia, ko arwij ngasue. 27 Ko Banapas ewilwil sen, ko eptei van liven ji aposol nir. Ni owra visviseni tevir erpese nga Sol mẽilesi Numal renge sel, ko nga Numal kele mẽirij tevi. Ni owrai kele tevir erpese nga Sol sete mimtutu nga puspe suri nise Iesu iak Damaskas. 28 Ko Sol elik tevir ko arongwose vajin, ko arkorti tevi vajin. Ko evel lat petpeti Jerusalem, ko sete emtutu nga poksupe suri nise Numal. 29 Sol ewerwere nale kele sopor tevi mẽeri Isrel nir nga marlik ngasue vanu ser nga marongwose nale se mẽeri Gris nir, ko vitunen marini marlik Jerusalem. Ko nir sete armerreni nale se Sol ko arlatlat tevi suri. Ko sete epriv nir arlolar ko arwera parevji pini. 30 Ko daron nga kalesia marunge nale nga mẽeri ie marwera parevji pini Sol, ko artekai van ko arlingi elik talev Sisaria. Ko vitunen arkoni tweni van sisen e Tasas.

31 Ko renge daron nen, kalesia nir nga marlik sarrsarr renge vanu ne Jutia, Galili ko Sameria arlik renge demat. Ko Nemẽin On elai derteren tevir, ko nir arlik eterter nga marosuri Numal. Ko nir elep temijpal malum arini nga marosuri Numal vajin.

Pita iak Lita ko Jopa

32 Ko Pita otutur errale lat sopon,
ko daron san evan ji jinibb se Atua
nir ne ngaim ngok Lita. 33 Re
ngaim ngok, eskai jinibb san nga
niben mimij mijpari sia owil ko pa
osuw nga sete orongwose pivel, ko
okmatur kobbong re maling sen.
M̄ernen nisen Aeneas. 34 Mian
ko Pita owrai tevi owra “Aeneas,
lelingen wolok ko pa Iesu Kristo
puloli kuprres luwi. Kuptur mera
kuplulngi maling som!” Ko vesan
rres Aeneas otur imare. 35 Ko nir
jijle nga marlik re ngaim ne Lita ko
re kele vanu ne Saron, daron nga
marlesi, ko arieni norrorrmien ser
ko arvijuri Numal se kerr.

Tapita

36 Ko nesevin san elik re ngaim
ngok Jopa, nisen Tapita (nais ngok
owra puwra die, nanu rrum san.
Re nale se m̄eri Gris nir, arveruse
Dokas). Vinnen osuri Atua ko tetajer
okloli majingen nga marres nir ko
okwilwil se kele nir nga joror mar-
jikie. 37 Re daron ngok mesien san
ololi, mian ko emij. Ko arrawe lilane
niben, ko arlingi renge loloim san
kele mare renge naim sen tera nga
partevni.

38 Ko Jopa oto mori bbong Lita
ko sopon; ko daron nga jinibb se
Iesu nga Jopa marunge nale nga
Pita m̄ilik Lita, ko arkoni nuru eru
oran jin tevi nale ngel nga muwra
“Wurru kupsaro ta pingavilvil so-
pon, kupini kuplesi kem iel.” 39 Mian
ko Pita otur imare ko eptevi nuru
aran. Daron nga marjipari ie, ko
arpitevi van re loloim ne naim nen
mare. Iok, nesevin nga diwen ser
marmij lingir arser rrale, ko arok-
ting ko arok-sareni sunsun ko nijor
nga Dokas m̄imajinge daron nga
mimaur malum e. 40 Mian ko Pita
okoni twenir, ko ejiol vitan ko olot.
Olot jile ko erieni non mawos vin
nga mimij nga ko everuse, owra
“Tapita, kupmera!” Tapita eleng raji
meten, ko daron nga m̄ilesi Pita, ko
emra elik. 41 Ko Pita otori nevren,
esa raji nga putur. Mian ko everuse
jinibb se Iesu nir tevi nesevin nga
diwen ser marmij lingir, ko elngi
lweni vin nga mimaur luwi nga
tevir. 42 Nosp̃en ne nanu ngok
owlu p̃etp̃eti re ngaim ngok Jopa, ko
jinibb elep kele arini arosuri Numal.
43 Ko mian ko Pita elik eprepriv
kele sopon Jopa tevi m̄er san nga
mokmajinge nanu nir renge nevlu
buluk, nga nisen Saemon.

10

Pita ko Konilias

1 Ko renge ngaim ngok Sisaria,
m̄eri Rom san elik nga nisen Konil-
ias, nga mimetmete jinibb nuval nir
ongut (100) se m̄eri Rom nir, nga
marivi ne gortien nga marveruse
gortien ne Itali. 2 Ni evi jinibb
san nga mukorti pa tevi m̄eri Isrel
nir mok-surövi Atua, tevi jinibb nir
ne naim sen kele; ko oklai kele
merrenien elep tevi m̄eri Isrel nga
joror ewelili. Ko tetajer oklot van ji
Atua.

3 Ko nabong san, otomori pivi
mete nial itul nga rivriv, omom-
sawose daron ne verusen, ko elesi
nanu san erpe bori. Renge bori nen
elesi oto limjer nga anglo se Atua
san evini loloim sen ko everuse,
owra “Konilias”. 4 Konilias emet
teretre anglo ko emtutu lenglengen,
ko owra “Wurru, Numal, kupej sev
ko san?” Ko anglo erij weli owra
“Atua eir temijpal renge loten som
ko majingen ne merrenien som, ko
etriv nga piwilwil som.

5 “Ko kupkoni jinibb sopor paran
Jopa ko parveruse jinibb san nga
pivini mun iel. M̄ernen nisen
arveruse Saemon Pita. 6 Elik tevi
jinibb san nga mokmajinge nanu
nir renge nevlu buluk, nga nisen
kele Saemon. Naim sen oto ngatan
mori jeli dis.” 7 Mian ko anglo evel
lingi. Ko Konilias everuse jinibb
ne majingen sen eru vini, ko jinibb
nuval nga mokmajing sen ko nga
moklot kele, nga nir p̃itul parini
jin. 8 Ewer visvisenir suri sev nga

m̃irrmali, ko okoni tweni nir itul ngok van Jopa e.
9 Ko renge nabong m̃inij nen, arvijuri sel vini re ngaim ngok Jopa. Ko re daron mawos nen, Pita esa van mare renge drru naim nat milival nga pulot. 10 Mian ko numer eaji elep, ko emrreni lengleng purroi nanu san. Ko daron nga marokloli nanen ser e, ko ni elesi bori san nga Atua miviseni tevi. 11 Elesi melrin etp̃ir, ko boriti nga milep san, artori renge bongsin nga ivij, ko arjuröni renge melrin vini iel ngatan e. 12 Renge boriti nen, netun vanu jijle nir ko numön jijle nir arto ren. 13 Ko drrelan san errmali ko owrai tevi owra “Pita, kuptur imare, kuprevji nanu ngok nir ko kupurroir.” 14 Ko Pita erij weli owra “Numal, sete mea-loli mirpok, suri setewor nurroi lesi nanu san nga murrokitkit, ko sete musorsan mirpok nga borroi.” 15 Mian ko drrelan nen eplari kele jin owra “Sev nga inu Atua mowrai pa tevim nga owokwok, nik sete kurongwose kupwera orrokitkit kele.” 16 Drrelan nen owra lweni nale nen vatul musuw, ko boriti nen emtaw lingi ko olwi van re melrin e.
17 Pita nolon orrum malum suri bori ngok, owra purongwose sev nga Atua miviseni tevi ngok. Ko jinibb itul nga arsusi rongornge pa naim se Saemon lut nga mutur e, arongwose, ko re daron nen mawos nga Pita murrorrmi bori sen, artur rremali renge metali. 18 Ko arsusi arwera “Moi, Saemon Pita elik niko iok rreknga ejki?” 19 Mian ko Nem̃in On owrai tevi Pita owra “Jinibb itul arini pa nile, arpej nik. 20 Kupsaro pingavilvil, kupjubbul van ngatan e. Sete kuprrorrmi nanu san, suri inu ko nukonir.” 21 Pita ojubbul, ean ngatan e, ko owrai tevir owra “Inu nen le nga kamok-peje inu. Suri sev kampej inu?” 22 Ko nir arwerai lweni arwera “Numal Konilias ko okoni kem. Evi jinibb nga m̃irres nga moksurövi Atua. M̃eri Isrel kele armerreni ni. Anglo se Atua nga muon ko san owra Konilias pukoni kem vinuk jim nga puloli purnge sev nga kupwerai.” 23 Ko Pita etkair arlik tevi ko armatur tevi.
Ko rorpong nen, Pita tevi m̃eri Sisaria nen itul arlinglingi ngaim ne Jopa, arivel kele, ko nir sopor nga marosuri Iesu renge vanu ngok arpitevir kele. 24 Renge nabong m̃inij nen arjipari Sisaria; ko Konilias etriv terair ko pa. Erijrij kele metka sen ko selen nga marres nir nga parkorti partiriv Pita. 25 Daron nga Pita m̃irrmali vajin, ko Konilias otur imera ko evini ejiol vitan jin. 26 Ko Pita owrai tevi owra “O, sete kuploli pirpok tevik, kupmera, inu nuvi kele bbong jinibb le!” Ko Pita ervei nevre Konilias otur rramos. 27 Ko Pita okjiljilwer tevi Konilias, ko orivel korti oran loloim e. Ko Pita elesi erpe jinibb elep aran pa loloim e. 28 Ko owrai tevir owra “Kamrongwose erres nga m̃eri Isrel renge gortien ser sete arongwose parkorti rreknga parpelari ji jinibb ne vare nir. Ko Atua eviseni tevik nga sete nurongwose b̃elesi jinibb sopor erpe arrokitkit rreknga arsij. 29 Niko ololi daron nga kamverus nga bevinuk, ko sete nuloli kele nale san, ko nutur imera ko pa ko nuvini. Ko nuwra bosusi tevi kami, kamverus inu suri sev ko?”
30 Ko Konilias erij weli owra “Nabong itul le pa easi, erpe pivi mete nial itul natmirivriv san, ko nomok-lot iel renge naim suk. Ko vesan rres jinibb san sunsun sen arinrin nawon evini otur renge nok. Ko owrai tevi inu owra 31 “Konilias, Atua ornge pa verusen som ko okrrorrmi elep suri merrenien som nga komok-lai tevi jinibb nir nga joror mijkie. 32 Kupkoni jinibb sopor paran Jopa, parlesi jinibb san nisen Saemon Pita. Elik renge naim se jinibb san nga nisen kele Saemon, nga mivi jinibb nga mokmajinge nanu nir renge nevlu buluk. Naim sen oto mori jeli dis ngalu.” 33 Ko nusaro ngavilvil ko nukoni jinibb suk arinuk jim, ko erres wor nga

kumrunge sev nga marwerai ko kuvini. Kem jijle namlik korti vajin renge no Numal Atua ko nabrunge vajin sev nga kupwerai.”

Pita ewerwer tevi Konilias

34 Ko Pita esa jingon owra “Lelingenok inu nua-lesi wose vajin nga
weretunen Atua ololi osorsan kobbong tevi jinibb jijle. 35 Atua eir
temijpal tevi si nga musrövi ni ko
muloli sev nga musorsan mĩirres,
poro evel renge vanu ngabe tama
san. 36 Nale ngok kele kobbong Atua
elai tevi jinibb sen nir mẽri Isrel,
daron nga mukoni Iesu Kristo Numal se jinibb jijle nir nga põilai demat
tevi nir. 37 Ko rrek kamrongwose
sev nga miplari ji Iesu Kristo lat
jijle re vanu ne Jutia. Nanu ngok
jijle artipatun Galili, daron nga Jon
muwra jinibb jijle nir parpaptaes.
38 Atua elai Nemĩin On ko derteren
tevi Iesu doNasret, ko Iesu daron
nga mokivel rrale mokloli majingen
nga marres nir, ko ololi nir nga
marlik renge derteren se Demij nir
arres luwi kele. 39 Kem jijle namlesi
sev nga Iesu muloli Isrel ko re ngaim
nga Jerusalem kele. Ko jinibb nga
marlelep se nir arwuse re nai pelaot
nga pimij. 40 Ko nabong itul easi,
ko Atua ololi emaur luwi kele re
mijen. Ko eviseni ni tevi kem nga
mĩilngi kem nga nabsupsupẽ ni tevi
jinibb nir. 41 Atua sete eviseni ni
tevi jinibb jijle nir, ko tevi kem kis
kobbong daron nga mimaur luwi
renge mijen, ko kem namaan korti
ko namminmin korti tevi ni. 42 Ko
Atua owrai nga nabwerai tweni ko
wor nospẽn nga mĩirres tevi jinibb
nir. Ko kem nabwerai tweni ko wor
nga Atua elngi pa ni nga pia-wera
suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle
nir, ngok nir nga marmaur malum
lelingenok, ko nir nga marmij pa
musuw. 43 Ko propet jijle arok-
rrorrmi ni kobbong, ko arwera suri
nga nise Iesu kobbong, derteren nen
otoe; ko jinibb nga marosuri ni, Atua
pia-telasi tweni nololien ser.”

Nemĩin On ean ji jinibb ne vare nir

44 Daron nga Pita mokrij malum e,
ko Nemĩin On ojubbul vitan ko esilvi
nir nga marok-murronge nale sen.
45 Ko mẽri Isrel nga marosuri Iesu
nga marlinglingi Jopa tevi Pita artaol
ko aririr lengleng renge sev nga miplari, suri Atua elai Nemĩin On tevi
jinibb ne vare nir erpe merrenien
nga milep san tevi nir. 46 Artaol
temijpal suri arok-runge nir ngok
arok-rij renge nale lele, nga marok-
surövi nise Atua. Mian ko Pita
owra 47 “Nir ngok arlai Nemĩin On
pa erpe kerr rramlai pa musuw. Ko
siko orongwose põiwer orer nga sete
parpaptaese nir?” 48 Ko Pita owrai
tevir nga parpaptaese nir renge nise
Iesu Kristo. Mian ko nir arngoni
nga poro Pita orongwose põilik mun
beblen kele tevir.

11

Nale se Pita tevi kalesia nga renge Jerusalem

1 Ko aposol tevi tuwa kerr ko joji
kerr nir re lat jijle re vanu nga
Jutia arunge nospẽn nga jinibb ne
vare kele arlai pa nale se Atua kele
osuw. 2 Ko daron nga Pita mian
Jerusalem e, ko mẽri Isrel sopor
artortori, arwera jinibb ne vare nir
nga marivi kalesia paran ko wor re
bae. 3 Arwera “E, suri sev komok-
pitevi nir nga setewor maran re bae
ko komok-aan kele tevir?”

4 Mian ko Pita owrai tweni va-
jin tevir nanu mawos nen nga
mĩirrmali, 5 owra “Daron nga nomok-
lot renge ngaim ngok Jopa, mian
ko numatur, ko nulesi bori san.
Nulesi nanu san nga mirpe boriti
nga milep san, artori renge bongsin
nga ivij ko arjuröni renge melrin
vini iel ngatan e, ko evini mori inu.
6 Numteni lilane nolo boriti ngok, ko
nulesi netun vanu jijle nir ko numön
jijle nir. 7 Mian ko sete epriv nurnge
drrelan san owrai tevik owra “Pita,
kuptur imera, kuprevji ko kuprroi.”
8 Ko inu nuwra “Ejki Numal, ejki
rres. Nanu ngok sopor sete arsor-
san ko sete arwokwok nga borroi,

ko setewor nurroir nabong san.” 9 Ko sete epriv, nurnge drrelan nen eplari kele vini owra “Nanu nga inu Atua mowrai pa musuw nga owok-wok, nik sete kurongwose kupwera orrokitkit kele.” 10 Drrelan ngok errmali erpok vatul osuw, ko boriti nen tevi nanu jijle arevei lweni kele van re melrin e. 11 Ko renge daron mawos nen, jinibb itul arini re naim nga nulik ren. M̃eri Sisaria san okonir nga parini partekaik nga bolwi tevi nir. 12 Ko Nem̃in On owrai tevik sete bongasi nir ko bemarong ma bolwi tevir. Ko tuwa kerr nga ouwon ngok kele arpitevi inu. Ko daron nga nampelari Sisaria, ko kem jijle naman loloim re naim se m̃erak Konilias. 13 Mian ko ni owrai tevi kem nga ni elesi anglo san evan otur renge loloim sen, ko anglo owrai tevi owra “Kuplai nale van re ngaim ngok Jopa nga parveruse jinibb san nga nisen Saemon ko nisen kele Pita. 14 Ni pia-wera nale tevi nik nga p̃ila mauren tevi nik ko tevi nir nga renge naim som kele”. 15 Ko mian ko daron nga m̃etipatun vajin nga m̃erij tevir, ko Nem̃in On evini esilvir osorsan erpe nga mivini re kerr bonevis. 16 Mian ko nurror-rmi jipari nale nga Numal muwrai tuwi nga muwra, ‘Jon ololi baptaes tevi nuwi; ko sete mia-periv, Atua pia-paptaese kami renge Nem̃in On.’ 17 Ko oto limjer nga Atua elai mer-renien ngok kobbong tevi jinibb ne vare nir, erpe nga m̃ilai tevi kerr daron nga rramosuri Iesu Kristo e. Ko erpese, inu nurongwose bololi lesi nga bewer ore Atua, rrek?”

18 Daron nga Pita m̃irij jile musuw, ko nir arlingi kurtweni norrorrmien karkar ser, ko nolor emra e ko arsurövi Atua arwera “Rrek Atua elai kele tevi jinibb ne vare nir norrorrmien ne parieni lululwenir ko parmaur vajin.”

Kalesia nir ne Antiok

19 Daron nga Steven mimij, ko jinibb nir aroji kele nir nga maro-suri, ko nir arwolu sarrsarr. Sopor aran arjipari Ponisia ko Saepras ko Antiok ko arok-werai tweni nosp̃en nga m̃irres, sete tevi m̃eri m̃inij, ko tevi m̃eri Isrel kobbong. 20 Ko nir sopor kele nga marivi m̃eri Saepras ko Saerin aran Antiok ko arwera tweni nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo, Numal se kerr, tevi jinibb ne vare kele nir. 21 Derteren se Numal eptevir, ko jinibb elep arieni nolor arosuri Atua vajin. 22 Ko nosp̃en ne nanu ngok owlu kele evan ejpari kalesia nga Jerusalem, mian ko nir arkoni Banapas van Antiok e. 23 Daron nga ni mian jir ko m̃ilesi erpese nga Atua m̃irij m̃irres suri jinibb ne ie nir, ko ni eir temijpal, ko owrai tevir nga par-tur p̃iterter renge nosurien ser ko weretunen renge Numal tevi nolor totoklai. 24 Banapas evi jinibb nga m̃irres, nga muwun saute Nem̃in On ko nosurien, ko ervei jinibb elep arini ji Numal se kerr.

25 Mian ko Banapas ean kele Tasas e nga pipej Sol. 26 Ko daron nga m̃iskai, ko etkai oran Antiok e. Ko renge sia totoklai san, nuru orok-jiljilwer tevi kalesia ne ie ko orvisviseni nir elep kele renge gor-tien ngok. Ko renge ngaim ngok ko Antiok, arlingi womue nais ngok ‘Kristin’ re kalesia nir.

27 Ko renge daron ngok, propet so-por kele arivel lingi Jerusalem aran Antiok. 28 Nir nen san nisen Akapas, otur imera renge derteren se Nem̃in On ko ewer rrurrngi tevir nga daron ne numer nga m̃iterter san sete ngasu p̃irrmali renge ngatan ngel totoklai. Ko numer nen errmali erpe nga muwrai renge daron nga Klotias mutori batu numal ne Rom.

29 Mian ko jinibb se Iesu nir armurri poro erres jinibb sisamis p̃ilai wor merrenien pilep van nga piwilwil se seler nir nga marlik Jutia. 30 Mian ko arloli erpok, ko arlai nevöt sopon. Ko arlai tevi Banapas ko Sol nga poran porlai tevi jinibb nga marlelep se kalesia nir nga Jerusalem.

12

Numal Erot Akripa 1 erevji kalesia sopor

1 Ko renge daron ngok kele, Numal Erot Akripa etipatun nga puloli p̃iterter kele tevi kalesia sopor.
2 Okoni jinibb sen nir nga paran parrul totkoni Jemes tasi Jon ko partai otvi batun. 3 Ko suri nanu ngok ololi m̃eri Isrel nir arir, ko etajer kele ololi nale tevi jinibb sen nir nga parrul totkoni Pita. Nanu ngok errmali mawos re daron ne nanen ne niv nga is mijki ren. 4 Elngi Pita re naim ne nekaien, ko elngi gortien ivij ne jinibb ne nuval sen nir nga parlik metmete. Norrorrmien sen evi nga poro daron ne nanen gortien p̃iasi, ko ni pia-wera suri lat nga puto suri tevi ni re no delung nir.
5 Mirpok ko Pita m̃ilik re naim ne nekaien. Ko kalesia nir arlot eterter van ji Atua suri ni.

Anglo etkai tweni Pita re naim ne nekaien

6 Re natpong nen, ko vitunen nga Erot pia-wera suri lat nga puto suri tevi Pita renge no delung nir, Pita ematur liven re jinibb ne nuval nga mormetmete ni re naim ne nekaien tevi kele dil delrrurr eru nga markai nevren e, ko jinibb ne nuval eru kele ortur metmete metali. Ko Pita ematurrwel. 7 Ko vesan rres anglo se Atua san otur pelari ie, ko moron omor vaseni jijle naim ne nekaien ngok. Ko esesaro ejpari neli Pita ko owni, ko owra “Kupsaro pingavilvil, kupmera.” Ko vesan rres, dil delrrurr ngok nuru orjiki re nevre Pita ko orvitan. 8 Ko anglo owrai kele tevi owra “Kuptatuwe netatuw som ko kuprae but som, ko kupini rroporivel.” Pita ololi sev nga anglo muwrai, mian ko anglo owrai kele owra “Erres, ko kupuri kot som ko kupvivitu surik.” 9 Ko Pita evivitu suri. Etla van vare e renge naim ne nekaien. Ko orrorrmi nga nanu ngok nir arirpe bbong ematur lesi bori ko. 10 Mian ko orini orasi gortien eru ne jinibb ne nuval, ko orini vajin renge metali delrrurr nga muto ore jer ngaim nga jinibb pian vare e vajin. Ko metali nen esan etp̃ir, ko oran vare e. Orok-vijuri sel vini, ko vesan rres anglo emtaw lingi Pita, evel.
11 Ko Pita elesi wose vajin sev nga m̃irrmali, ko owra “O, nulesi wose ko vajin nga Numal suk okoni anglo sen vini nga p̃itkai tweni inu re derteren se Erot ko re nanu jijle nga jinibb nga marlelep se m̃eri Isrel nir marrorrmi nga parloli tevik.”
12 Ko ean re naim se Merri, nga mivi tasu se Jon nga nisen tuwen nen marveruse Mak. Ko nir elep nga marok-vijuri Numal arser korti ie nga parlot. 13 Pita evini otuti metali vare. Ko nesenwarreng nga mokmetmete naim, nga nisen Rota, evini owra p̃itasi. 14 Ko ni etaole drrela Pita, ko orongwose evesane, ko eir temijpal suri. Ko setemun etasi metali, ko owlu luwi kele van ji nir sopon e nga marlot. Ko owrai tevir owra “E, lartul, Pita le ngel moktur vare renge metali!” 15 Ko nir arwerai lweni tevi arwera “Ai, kulengleng!” Ko ni otur eterter owra “Ejki, nuwretun ko wor!”. Mian ko nir arwera “Ejki ma, rrekma nem̃in ko.”
16 Ko Pita nga eplak malum, otuti metali, mianan ko artasi ko vajin. Ko daron nga marlesi ko artaol lenglengen. 17 Ko Pita obbölbböleni nevren tevir nga parmurrong, ko owra visviseni tevir erpese nga Numal se kerr m̃ilai tweni ni re naim ne nekaien. Ko okonir vajin owra “Kapwerai kele tevi Jemes ko kerr sopor kele sev nga m̃irrmali”. Mian ko evel lingi ie van elik talev re lat m̃inij kele san.
18 Mevinen vajin, ko jinibb ne nuval nir ara-taole arlesi Pita mijki; ko arrorrmi sarrsarre, arok-sususir e vajin arwera “E, Pita nga ean ngabe e?” 19 Ko Erot okoni kele jinibb ne nuval sen nir nga paran parpej tevi, ko sete arlesi rragrrage te. Ko osusi kele norrorrmien elep tevi nir nga

marmetmete, mijki mun, mian ko ololi arevji pinir. Mian ko sete epriv ko Erot evel lingi Jutia nga pian p̃ilik sopon Sisaria.

Mijen se Erot Akripa

20 Mian ko Erot ololarsi m̃eri Taea
ko Saeton nir. Suri iok, nir ne ngaim
nga eru ngok arkorti lat sansan nga
paran parlesi. Ko womunen, arevei
womue jinibb san nga mokmetmete
majingen ne naim se Erot nga pipte-
vir van, nisen Blastas. Ko nir arini ji
Erot ko arngoni nga poro ni orong-
wose puloli demat, suri nir ne vanu
ngok arok-wuli bbong nanen ser ko
ji jinibb ne vanu se Numal Erot.
21 Mian ko Erot elngi nabong san nga
pia-lesi nir ren. Ko re daron nen
vajin, Erot ojokjok erres temijpal re
nijor se numal ko ean esakel re nai
seksakel se numal, ko elai vajin nale
tevir. 22 Ko nir arkikail van mare
arwera “O, sete jinibb ko m̃irij ngok,
ko atua ko wor san.” 23 Ko vesan
rres, anglo se Atua san ololi Erot eil
jubbul ngatan. Suri emrreni jinibb
partori ko parsurövi ni pirpe kele
atua san. Mian ko doto nir arpelari
ko arurroi jinen, ko emij.

24 Ko nale se Atua easasi elep kele,
ko jinibb elep arini arosuri kele.
25 Ko Banapas ko Sol oran orvin-
vini ore jijle majingen nga marlingi
nuru tweni. Mian ko orivel lingi
Jerusalem vajin orluwi. Orpitevi
lweni Jon Mak tevi nuru.

13

Arsusture Banapas ko Sol nga poran porloli majingen

1 Ko kalesia sopor ne Antiok arivi
propet ko jinibb nevisvisenien. Ba-
napas, ko Simeon nga marveruse
nibmotmot, ko Lusias kele nga mivi
m̃eri Saerin, ko Manaen nga bonevis
marmetmet kortoni ni ko Erot An-
tipas renge naim sansan, ko Sol kele.
2 Ko daron san arlingi kurtweni
nanen ko arsurövi Atua. Mian ko
Nem̃in On erij tevir owra “Kapsus-
ture Banapas ko Sol nga porloli ma-
jingen nga inu motobbtobbue nuru
tweni.” 3 Mian ko nir artajer nga
arlingi kurtweni nanen, ko arlot. Ko
sete epriv nir jijle arlingi nevrer
renge nuru, ko arkoni tweni nuru
nga poran porloli majingen.

Banapas ko Sol orwerwer Saepras

4 Ko niko Nem̃in On okoni nuru,
ko orjubbul van ngatan e Selusia.
Ko orsa re drrav san, ko drrav
owlu tweni paran re sale san nisen
Salamis nga muto re norour nga
Saepras. 5 Ko daron nga nuru mor-
jipari vajin Salamis, ko orok-werai
tweni nale se Atua re naim loten
se m̃eri Isrel. Ko Jon Mak eptevi
nuru nga m̃imajing se nuru. 6 Ko
nir nga itul ngok arivel otvi norour
ngok van devjen e Papos. Ko renge
ie, arlesi jinibb ne botut san, nisen
Bajisas. Ni evi m̃eri Isrel san, ko evi
propet ne gerisen san. Ko nisen kele
san re nale Gris arwera Elimas. 7 Ko
ni evi kele jinibb se Sejas Polas nga
mimetmete norour ngok Saepras,
nga batun muwlu milep. Ko Sejas
Polas ngok everuse Banapas ko Sol
nga poran jin, suri emrreni purnge
nale se Atua. 8 Ko daron nga marini
ko marij, ko m̃er ne botut ngok
Bajisas, nga nisen tuwen nen Elimas,
erij tere nuru ko ololi lesi nga p̃irieni
norrorrmien se numal Sejas Polas,
nga sete puosuri Atua. 9 Ko Sol nga
nisen tuwen nen Pol, owun saute
Nem̃in On, ko emet teretre jinibb
ne botut ngok, 10 ko owra “A, nik
natu demij, kuvi botgerisen ko sel
som arkipkap̃il, ko kuvi devje nuval
se nanu jijle nga m̃irres! Seveling
vajin kupa-suw re komok-rij tere sel
weretunen se Numal? 11 Lelingenok
ko pa Atua putor aljem nga metem
pumot, ko setemun kuma-lesi mo-
ron pipriv sopon.”

Ko vesan rres nanu san nga mirpe
nousnin nga mumotmot san evini
ousni ore non, ololi meten omot; ko
evel esesaro karkar epej jinibb san
nga pok-tekai ni. 12 Ko daron nga
Sejas Polas m̃ilesi sev nga m̃irrmali
ngok, ko etaol; ko eir temijpal re
nale se Numal se kerr nga nuru

morvisviseni tevi, ko osuri vajin Atua.

Banapas ko Pol orwerwer e nosp̃en nga m̃irres re ngaim ngok Antiok iak Pisitia

13 Ko Pol tevi selen nir arlai drrav san Papos ko aran Pampilia, arwolu toku re ngaim ngok Peka. Ko renge ie, Jon Mak evel lingir ko olwi van Jerusalem e. 14 Arivel lingi vajin Peka, ko arjipari Antiok nga mori vanu ngok Pisitia. Ko renge nabong on, orsil van re naim loten se m̃eri Isrel nir ko orsakel ngatan. 15 Ko daron nga mareve jijle Naul On musuw, ko nabur ser arkoni nir san van ji Pol ko Banapas ko osusi tevi nuru owra “E selek, poro norrorrmien nga m̃irres san oto niko nga komor-merreni koporwerai nga piwilwil se jinibb nir, ko erres kopor-werai”. 16 Ko Pol esareni nevren tevir nga parmurrong, mian ko owra “M̃eri Isrel nir ko kami jile nga kamok-surövi Atua, kapmurrong. 17 Atua se m̃eri Isrel nir otobbtobbue apu se kerr ne tuwi nir, ko osusi nir van mare daron nga marlik mirpe jinibb neturvitan re vanu ne Ijip. Ko tevi derteren nga milep jerjer sen, etkai twenir arivel lingi ie. 18 Ko erpe sia ngavöl ivij (40) sopon erpok, ko arlik re lolo merwer, ko arok-loli batur sopon. Ko Atua sete emet twenir, 19 ko ololi metil ngaim ebut re vanu ngok Kenan armij ko elai dan ser tevi jinibb sen nir; ko arlik ren, 20 evini ejpari sia ongut vavij bbulin ngavöl elim (450).

Ko vitunen Atua osusture numal nir sopor nga parmetmete nir, eanan ejpari daron se propet Samuel. 21 Ko marngoni kele batu numal san, mian ko Atua elai Sol nga mivi natu Kis re metka ngok Benjamin nga pivi batu numal ko putori vanu ser. Ko ni otori ejpari sia ngavöl ivij (40). 22 Ko daron nga Atua m̃ilai tweni kele, ko osusture vajin Devet nga pivi batu numal. Ko Atua owrai norrorrmien sopon suri Devet owra “Nulesi Devet natu Jesi evi jinibb nga nolon oto suri inu nolok. Evi jinibb nga puloli nanu jijle nga inu memrreni puloli.”

23 “Ko osorsan erpe nga Atua m̃irijrij pae musuw, ni osusture metka se Devet san nga nisen Iesu nga ni pia-la mauren tevi m̃eri Isrel nir. 24 Ko daron nga Iesu sete miplari wor, ko Jon okwerwer pae ko tevi m̃eri Isrel nir owra ‘Kami kaprieni wor kami ko renge nololien se kami nir, ko kami jijle kappaptaes ko wor’. 25 Daron nga Jon mivini mori vajin renge bongsi majingen sen, ko oksusi okwera ‘Kami kamokrrorrmi inu nuvi isi le? Inu sete nuvi m̃er nga kamok-tirive. Ko kapmurrong ta. Jinibb san pivini ni ko nga inu sete nuvter rragrrage nga ƀetlasi tweni dil renge but sen.’

26 “Tasik ko jojik nir, kami nga kampelari renge metka se Epram ko kami jinibb ne vare nir nga kamoksurövi Atua se kerr, kerr ngok ko, Atua elai pa nale nga p̃itasi sel nga p̃ila mauren tevi kerr jijle. 27 Daron nga Iesu mivini, ko m̃eri Jerusalem nir ko nabur ser nir arrelenge. Ko sete arongwose nale se propet kele nir nga marok-eve renge nabong on jijle nir. Iok ko ololi nir arlingi Iesu pian re mijen, mian ko arwera ni pimij ko wor, erpe nga propet nir marwerai wowomu pae musuw. 28 Ko sete artor sweri sel san nga norrorrmien nen purrow puloli nga Iesu pian re mijen, ko artur imera ma ko arngoni tevi Numal Paelet nga pirevji pini. 29 Ko daron nga marevji pini jijle re nai pelaot erpe nga Naul On muwrai, ko arjuröni vini ngatan e vajin, ko aran artevni renge dubb. 30 Mian ko sete epriv nga Atua ololi emaur luwi kele renge mijen. 31 Ko re daron elep, Iesu errmali ji jinibb sen nir nga moktutur tevir Galili van Jerusalem e, ko lelingenok vajin nir arok-wera tweni Iesu tevi m̃eri Isrel nir. 32 Atua ololi pa rijrijen nen tevi apu se kerr nir osuw, ko kem namvijuri le vajin nga

nabwerai tweni nosp̃en nga m̃irres nen tevi kami. 33 Ko ololi pa tevi kerr nga rramivi metka nen daron nga muloli Iesu emaur luwi kele renge mijen. Erpe Naul On muwrai pa renge naul erwen ne Sam, muwra ‘Etipatun lelingen nik kuvi natuk woswos, ko lelingen inu bevi tata som woswos.’ 34 Ko iok ko Atua muwrai pa re Naul On sen suri Iesu pimaur luwi kele re mijen nga ni sete mia-mij kele nabong san nga niben pian pupo, ejki. Ko erpe nga muwrai kele muwra ‘Bololi tevim ri-jrijen nga muon ko mimerr osorsan erpe nga mololi tevi Devet.’ 35 Ko renge naul ne Sam kele san, Nale On owra ‘Atua sete mia-marong rragr-rag nibe jinibb on sen pupo nawon.’ 36 Daron nga Devet mimaur e, ko osuri Atua. Ko daron nga mimij e, ko artevni erpe ɓirtera sen nir, ko niben ean opo. 37 Ko Iesu ma nga Atua muloli mimaur luwi kele renge mijen, niben sete opo, ejki.

38 “Tasik ko jojik nir, kaprongwos lilane ko wor nale ngok nga nomok-werai nir tevi kami. Suri re Iesu Kristo kobbong sansan, Atua orong-wose p̃itlasi tweni nololien nir se kami. 39 Kami kaprongwos wore ko nga Iesu Kristo kobbong orongwose puloli nir nga marosuri ni parivel sisarow renge nololien ser. Ko sete evi nale nesesreien se Moses nga murongwose puloli kapiel sis-arow renge nololien se kami, ejki. 40 Ko suri iok, kami kapmetmet ko wor p̃irres. Poro pijki ko nale se propet nir tirrmali ji kami 41 nga muwra ‘Kami nga kamok-sopsop̃e Atua, lelingenok ko kaptaole ko kapa-van re mijen suri. Suri sev nga bololi lelingen evi nanu nga kami sete kama-osuri. Rrek poro san puwra lilane tevi kami, ko iok kele sete kama-osuri rrek.’ ”

42 Ko daron nga Pol nuru Banapas morivel lingi naim ne loten vajin, ko jinibb ne ie arngoni kele tevi nuru arwera “Wurru, poro orong-wose kopora-luwi kele vini, kopor-wer visviseni kem e nale ngok renge nabong on nga vitu.” 43 Ko daron nga jinibb martela vare re naim ne loten vajin, ko nir elep arvijuri kele Pol ko Banapas.

Nir sopor arivi m̃eri Isrel, ko nir sopor womujnen arivi jinibb ne vare nir, mian ko vitunen mara-tori vajin nosurien se m̃eri Isrel nir. Ko Pol ko Banapas orwerai eterter tevir, orw-era “Kaprrul totkoni ko wor murrun ngok se Atua p̃iterter nga mokwilwil se kami renge nolon nga m̃irres p̃elak.”

Pol ewerwer e nosp̃en nga m̃irres tevi m̃eri Antiok nir

44 Ko re nabong on nga suri nen kele, otomori nir jijle re ngaim ngok arini kele lat sansan nga parunge nale ngok se Numal se kerr. 45 Ko daron nga m̃eri Isrel nir markulu marmeteni delung ngok nir, ko nolor eleplep temijpal. Mian ko arok-rij esij ko arok-rij tere vajin nale se Pol. 46 Ko Pol nuru Banapas orloli norrorrmien se nuru eterter kele ko orwera “Nobor-wera womue ko wor nale se Atua tevi kami m̃eri Isrel nir. Ko kami kamrong tweni nale nen. Ngok eviseni nga sete kammerreni kaptor sweri mauren nga sete mia-suw nabong sopon. Ko lelingenok rrek nablingi kurtweni kami, ko naban vajin ji jinibb ne vare nir. 47 Ko ngel evi nale nga Numal m̃ilai tevi kem, nga Naul On muwra ‘Inu nususture nik nga nik kupirpe moron san nga pumor jipari jinibb ne vare nir, tweni nga jinibb ne lat jijle ne iel ngatan parasi van re mauren.’ ”

48 Nale ngok ololi jinibb ne vare nir arir temijpal ren, ko arsurövi lengleng Numal re sev nga marunge. Ko nir nga Atua mutobbtobbu pa nir musuw nga parlai mauren nga sete mia-suw nabong sopon, arosuri ni vajin. 49 Ko murrun ngok ololi vajin nale se Numal easasi van lat jijle renge ngaim ngok.

M̃eri Isrel sopor aroji tweni Pol ko Banapas

50 Ko m̃eri Isrel sopor arivel rrerrale ji nesevin ne loten nir ko nabur se nesevin ko jinibb nga marlelep ne ie, ko areveir nga paran partere Pol nuru Banapas. Mian ko aroji tweni vajin nuru re siser.
51 Ko Pol nuru Banapas orwajwajeni tweni maw re ðela nuru nga piviseni tevi jinibb ne ie nga nuru orsir dure nuru tevi nir. Mian ko orivel lingi ie, ko oran Ikoniam e. 52 Ko jinibb se Numal nir ne Antiok arir temijpal, ko arwun saute Nem̃in On.

14

Pol ko Banapas iak Ikoniam

1 Pol ko Banapas orwerwer renge nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb nir ne Ikoniam, osorsan erpe nga morloli Antiok; ko m̃eri Isrel ko m̃eri Gris elep arlingi nosurien ser renge Numal. 2 Ko m̃eri Isrel nga nosurien ser mijkie artere nir, ko arloli jinibb nir ne ngaim nen arlolar ko artere jinibb se Atua. 3 Ko aposol nuru orlik daron sopon kele ie. Ko nosurien se nuru oto eterter re Numal, ko nolo nuru eterter nga morwerai tweni nale sen. Atua elai derteren tevi nuru nga pormajing nanu nga marinijnij nawone nir. Ko eviseni nga nosp̃en nga m̃irres nga musp̃e suri Atua nolon nga m̃irres evi weretunen. 4 Mian ko m̃eri Ikoniam arteri wukari nir evi meling eru e; devjen arvijuri m̃eri Isrel, ko devjen arvijuri aposol nuru. 5 Mian ko jinibb ne vare sopor tevi m̃eri Isrel sopor ko nabur ser nir arloli norrorrmien nga parevji ko partuwe pini Banapas ko Pol. 6 Daron nga morunge norrorrmien ngok, ko orwolu oran renge ngaim nga morlelep ngok nuru Listra ko Depe re vanu ngok Likaonia. 7 Ko renge ngaim ngok ko nuru ko lat sopor nga marto rrale, orok-werwer tweni nosp̃en nga m̃irres se Iesu Kristo.

Pol ko Banapas iak Listra

8 Ko jinibb san elik Listra, ko daron nga m̃iak e ko pa ko sete orongwose pivel, ðelan orkati. 9 Ko ni oklik ie ko okmurronge nale se Pol. Pol elesi nga nosurien sen eterter wor nga emrreni p̃irres luwi, mian ko oklu van jin 10 ko ekail van mare, owra “Kuptur rramos!” mian ko m̃er nga otur imera kasi ko etipatun nga pivivel vajin. 11 Ko daron nga delung marlesi sev nga Pol muloli, ko artipatun arkail re nale ne ie Likaonia, arwera “O, atua nir arirpe jinibb kele, ko arjubbul vitan vini ji kerr kele!” 12 Ko arlingi nise Banapas ewaji Sus (nga mivi batbatu numal atua ser nir), ko arlingi Pol ewaji Emis (nga mivi atua ser san nga mokwosi nale se atua ser nir). 13 Ko naim ne loten se Sus oto mori bbong ngaim ser ko, vare sopon. Ko jinibb nga moksulsul tevi Sus tevi delung ngok nir armerreni parloli sulsulen tevi Banapas ko Pol; mian ko aran arevei buluk nga marjoroi tevi nevngun vini re jeli metali.

14 Ko daron nga Pol ko Banapas mora-rongwose vajin sev nga nir marwera parloli, ko orrerrerrsi sunsun se nuru nga piviseni nga orunge esij p̃elak. Ko orwolu van liven re jinibb nir ko orkikail van mare jer, 15 orwera “E, lartul, suri sev kamok-loli sel ngok? Komru nomor-ivi jinibb erpe kami kobbong. Namini iel nga nabwera tweni nosp̃en nga m̃irres nga p̃irieni kami renge sel nga m̃isij, ko kapluwi van ji Atua nga mimaur nga muloli melrin, iel ngatan, dis ko nanu jijle nga marto rengen. 16 Tuwi elinglingi jinibb jijle arvijuri lweni norrorrmien ser sisamis, 17 ko eviseni ma nga okpitevi kami re nanu jijle nga marres nga muloli. Atua elai naus renge melrin vini nga muloli wini marres. Elai nanen tevi kami ko ololi nolo kami eir.” 18 Pol ko Banapas orwerai tweni nale nen erpok ko pa, orp̃elak epriv sopon, mian ko ora-ete vajin norrorrmien se delung nir nga setemun parloli sulsulen van ji nuru.

19 Ko mian ko nabur ne Isrel so-

por nga marivel Antiok ko Ikoniam arevei norrorrmien se delung nir arasi vini devjen ser e. Artekai Pol ko artuwe ko arevei tweni van vare e re ngaim ngok ko arkurtweni, arrorrmi nga ni emij ko pa. 20 Ko daron nga jinibb se Iesu nir marini martur rrale Pol, ko Pol emra, ko olwi kele van renge ngaim ngok. Ko mevinen ko nuru Banapas orivel kele van Depe e.

Pol ko Banapas orivel otvi kele iok nir nga poran ngaim e

21 Pol ko Banapas orwerwer e nosp̃en nga m̃irres re ngaim ngok Depe, ko orevei jinibb elep arini arivi jinibb se Iesu. Mian ko orluwi van Listra e ko Ikoniam, mian ko ortajer van Antiok renge Pisitia e. 22 Orsa raji nolo kalesia nir, ko orwerai eterter tevir nga parrul totoni nosurien ser puto p̃iterter; mian ko orwerai tevir orwera “Kerr rraprunge ko wor p̃isij pilep puwomu, ko orongwose rrapa-sil van re batun vanu ne melrin.” 23 Ko re Naim On sisamis orok-susture elta nga morok-lingi kurtweni nanen ko morlot milep van ji Atua surir nga Numal se kerr pimetmete nir p̃irres. 24 Mian ko Pol ko Banapas orivel otvi kele Pisitia e van Pampilia e.

25 Ko renge ie, orwerwer kele renge ngaim wel san nga Peka, mian ko orjubbul van ngatan e Atalia. 26 Daron nga morsuw vajin iok, ko orsa luwi van re drrav e ko orwolu luwi van Antiok renge Siria e. Iok ko evi lat nga Atua mususture nuru bonevis ko muwrai nga pimetmete nuru p̃irres renge nalol nga m̃irres sen mijpari nga morvinvini ore jijle vajin majingen sen.

27 Daron nga morjipari Antiok, ko orveruse kalesia jijle arini arkorti lat sansan. Orwera tevi jinibb nir sev nga Atua miwilwil se nuru nga morloli, ko erpese ni murongwose puloli nga jinibb ne vare nir kele parosuri. 28 Mian ko orlik eprepriv kele ie tevi jinibb se Iesu nir.

15

Nabur se kalesia nir arkorti Jerusalem

1 Ko jinibb sopor arivel lingi Jutia ko arini Antiok e. Ko arok-wer sesesre tasi kerr, arwera “Poro sete kapan re bae pirpe nale nesesreien se Moses muwrai, ko Atua sete miala mauren tevi kami.” 2 Ko Pol ko Banapas orij latlat elep tevir suri nesesreien ngok. Ko mian ko kalesia nir nga Antiok arkoni tweni Pol ko Banapas tevi nir sopon kele van Jerusalem e nga parsusi rongornge iok tevi aposol ko elta nir. 3 Ko daron nga markonir jile ko arivel otvi Ponisia ko Sameria. Arsup̃e suri erpese nga Atua mirvei jinibb ne vare nir nga parini parivi jinibb se Atua. Nosp̃en ngok ololi jinibb se Numal nir arir temijpal.

4 Ko daron nga marremali Jerusalem e, ko kalesia nir tevi aposol ko elta nir arwera erres tevir. Ko arwerai tweni nanu jijle nga Atua miwilwil se nir nga marlolir. 5 Ko nir sopor nga marivi Parasi ko marosuri Iesu, artur imera ko arwera “O, nir ngok nga sete marivi m̃eri Isrel paran wor re bae ko. Ko kapvisvisenir ko wor nga parvijuri nale nesesreien se Moses.”

6 Mian ko aposol tevi elta nir arlik korti nga parjiljilwer suri norrorrmien ngok suri jinibb ne vare nir, lat nga parloli puto suri. 7 Arjiljilwer suri epriv sopon, mian ko Pita otur imera ko owra “Selek nir, kamrongwose nga tuwi jer pa, Atua orrorrmi nga p̃ilngi inu erpe san re gortien ngok se kerr nga piwerwer renge nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb ne vare nir. Atua ololi erpok nga nir parunge ko parosuri ni. 8 Ko Atua nga murongwose nolo jinibb jijle nir eviseni norrorrmien sen tevi jinibb ne vare nir daron nga m̃ilai Nem̃in On sen tevir, osorsan erpe nga m̃ilai tevi kerr. 9 Norrorrmien nga Atua muloli tevi nir osorsan kobbong erpe norrorrmien nga muloli tevi kerr. Arlingi nosurien ser renge

ni, ko ni ololi nolor owokwok jijle erres. 10 Ngok, ko suri sev kamwera kaploli Atua pulolar? Suri kamwera kaplingi kele soloslo nga murrow renge nir ngok nga marosuri. Soloslo ngok orrow p̃elak renge kerr m̃eri Isrel nir, ko re kele apu se kerr nir. 11 Ko Numal se kerr Iesu okrres p̃elak tevi kerr, ko rramasi renge nosurien renge ni kobbong, osorsan erpe jinibb ne vare nir.”

12 Nir jijle arlik murrarrong ko armurrong, mian ko Banapas ko Pol vajin orsup̃e suri erpese nga Atua m̃ilai derteren tevi nuru nga pormajinge nelesien nir ko nanu nga marinijnij nawone nir tevi jinibb ne vare nir.

Jemes evinvini ore nale

13 Daron nga morwerai jijle nale se nuru musuw, ko Jemes otur imera ko evinvini ore nale, owra “Tasik ko jojik nir, kapmurronge nale suk p̃irres. 14 Saemon Pita eawer visviseni lebbong erpese nga womu Atua murrorrmi jinibb ne vare nir, ko nga m̃ilai tweni nir sopor marini jin e. 15 Iok osorsan tevi sev nga propet maruli: 16 ‘Inu Numal, bea-luwi kele ko ƀemajing lweni naim se Devet nga mumutmut jile pa m̃isij. Inu bosusture lweni kele. 17 Ko jinibb lele ne iel ngatan nga inu meveruse nir pa nga partori totkoni nisek, parlesi wose nga inu nuvi Atua. 18 Nale ngel evi se inu Atua nga mololi jinibb marongwose tuwi pa vini.’ ”

19 Ko Jemes etajer nga muwra “Evi nale suk nga bowrai suri: sete erres nga rraplingi soloslo nga murrow kele re jinibb ne vare nir nga marieni lwenir pa vini ji Atua e. 20 Ko erres rrapuli naul san van jir, ko rrapwerair e nga nir parvijuri ko wor nale sopor nga marto renge nale nesesreien se Moses, nir le ngel: Setemun parurroi nanen nga marloli sulsulen e van ji atua m̃inij nir, ko sete parloli p̃isij tevi nesevin, ko sete parurro nanu san nga marwusi ore ƀirislan nga pimij ko drran sete m̃iseser asi te. 21 Suri tuwi jer pa vini, renge naim ne loten se m̃eri Isrel nir re nabong on, jinibb sopor arok-tur imare ko arok-eve nesesreien se Moses, ko jinibb arokwerai tweni nale sen re ngaim jijle.”

Aposol ko elta nir arlai naul san pian ji jinibb ne vare nir

22 Aposol tevi elta ko kalesia nir armurri suri nga parkoni kele jinibb sopor van Antiok e nga parpitevi Pol ko Banapas. Arlingi Saelas ko Jutas Barsapas nga morivi nabur eru re gortien se Numal. 23 Aruli naul san nga muwra mirpel: ‘Kem aposol ko elta nir, namwerai erres p̃elak tevi kami jijle jinibb ne vare nir nga kamivi jinibb se Numal nir re Antiok, Siria, ko Silisia.

24 ‘Namrunge nga jinibb sopor re gortien se kem arinuk ji kami ko arlokloksi kami re nale nga sete kem namkonir e. 25 Ngok ololi kem namlik korti le, ko namini tevi norrorrmien nga nablingi jinibb ne majingen eru ko nabkoni nuru vinuk ji kami. Nuru porpitevi Banapas ko Pol nga nammerreni nuru milep. 26 Nir nga namlingir ngok arlai pa nolor ko mauren ser ko tweni majingen ngok. 27 Ko niko namkoni Jutas ko Saelas, nga pora-werai kele nanu ngok kobbong nga kem namuli.

28 ‘Nem̃in On eviseni tevi kem nga sete nabjingteni soloslo nga murrow renge kami. 29 Ko iok kobbong, evi nga sete kapurroi sev nga marloli sulsulen ren van ji atua m̃inij nir. Ko sete kaploli p̃isij tevi nesevin. Sete kapurroi nanu san nga marwusi ore ƀirislan nga pimij ko drran sete m̃iseser asi te. Poro kapvijuri norrorrmien ngok nir, ko kaploli p̃irres ko. Erres wor ko remse kami ko pa.’

30 Niko nir ivij ngok arivel lingi Jerusalem ko aran Antiok e. Mian ko arkortoni kalesia totoklai nir, ko arlai vajin naul ser tevir. 31 Nale ne naul nen osongni nolor e neiren, ko

osustur kele norrorrmien ser. 32 Ko Jutas ko Saelas kele orivi propet, ko orjiljilwer epriv tevir, ko orsustur e norrorrmien ser ko orwilwil ser. 33 Meri Jerusalem ngok orlik kele beblen Antiok, ko daron nga morivel lingi nga porluwi van ji nir nga markonir e, ko kalesia nir ne ie arwera “Demat piptevi kamru re sel se kamru nga kopor-luwi e.” 34 [Ko Saelas elik jer ie.]B 35 Ko Pol ko Banapas orlik kele Antiok, ko nuru tevi kalesia elep kele wor arvisviseni ko arwerwer suri Numal renge ie.

Pol ko Banapas orivel sisamis

36 Ko sete epriv, Pol owrai tevi Banapas owra “Rrek rrapluwi kele van rraplesi jinibb se Numal nir renge ngaim jijle nga rramwerwer renge nale sen rer. Ngok puloli rraprongwose lat nga marlik ren muto suri.” 37 Ko Banapas emarong, ko emrreni p̃itkai kele Jon nga nisen tuwen nen Mak. 38 Ko Pol sete emrreni pirpok, suri Mak evel lingir seveling nga Pampilia ko omusmus p̃imajing tevir. 39 Sete epriv ko Pol ko Banapas orlat, mian ko orsisamis. Banapas etkai Mak ko orwolu renge drrav van Saepras e. 40 Ko Pol etkai Saelas; ko jinibb se Numal nir arngoni nga Numal se kerr purongwose pimetmete nuru renge nalol nga m̃irres sen. Mian ko orivel. 41 Orivel van, orremali Siria ko Silisia, orokwilwil se kalesia nir nga parterter.

16

Timoti evivitu kele suri Pol ko Saelas

1 Pol etajer kele van Depe ko Listra e, lat nga jinibb san nga mivi kalesia nga nisen Timoti m̃ilik e. Tasu sen kele evi kalesia nga mivi nesen Isrel, ko tata sen ma evi m̃eri Gris. 2 Tasi kerr ko joji kerr nir nga Listra ko Ikoniam arwera evi jinibb nga m̃irres p̃elak san. 3 Pol emrreni p̃itkai piptevi, mian ko ololi ean re bae. Ololi erpok suri m̃eri Isrel p̃etp̃eti nga marlik ie arongwose nga tata se Timoti evi m̃eri Gris. 4 Ko daron nga Pol tevi selen ngok nir marok-tutur m̃itajer re ngaim ko ngaim nir, arwerai tweni tevi kalesia nir sev nga aposol tevi elta nga Jerusalem marwerai. Ko arwerai eterter nga nir parrul totkoni ko wor norrorrmien ngok nir. 5 Ko kalesia nir arini eterter kele renge nosurien. Ko nabong jijle, jinibb evinvini, ololi nir esa van mare tetajer.

Pol elesi bori san iak Troas

6 Pol tevi selen nir arivel otvi Prijia ko Galesia. Ko Nem̃in On sete emarong nga nir parwerwer re vanu ne Esia. 7 Vitunen ko arremali kele renge vanu ngok Misia; ko arloli lesi nga paran mare kele Bitinia e, ko Nem̃in se Iesu sete emarong. 8 Mian ko arivel otvi ma Misia, mian ko arjipari Troas. 9 Ko re natmupong nen bbong, ko Pol elesi bori san suri m̃eri Masetonia san nga mutur ko mungoni tertere muwra “Kupini wor iel Masetonia ko kupwilwil se kem.” 10 Daron nga Pol m̃ilesi jijle bori ngok, ko kem nampejpej sel nga naban Masetonia e. Suri namrongwose nga Atua everuse kem nga naban nabwerwer renge nosp̃en nga m̃irres sen iok.

Litia evini evi jinibb se Numal

11 Namwolu lingi kele Troas renge drrav, ko naman mawos Samotres e. Ko mevinen, namjipari Neapolis. 12 Ko renge iok namtajer kele van Pilipae e, lat nga m̃eri Rom milep marloli liken ser rengen, ko mivi kele ngaim nga muto womu re vanu ngok Masetonia. Namlik nabong sopor ie.

13 Ko re nabong on, namivare re ngaim ngok van re jeli nuwi seser san, nga namrrorrmi evi lat nga m̃eri Isrel nir marok-ser korti e tweni loten. Namlik ngatan ko namtipatun namjiljilwer tevi nesevin nir nga markorti ie. 14 Nesevin

B **15:34** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Luk oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

nen san nga mokmurrong nen nisen Litia, nga mokwulwule nijor nga nowlin milep ko musongsong mupongpong mĩirres re ngaim ngok Taeatira. Ko ni evi vin nga mok-surövi Atua. Numal etasi nolon nga mĩilngi norrorrmien sen va-jin eterter re nale se Pol. 15 Ko daron nga vinnen tevi naim sen nir marpaptaes jijle, ko everuse kem owra “E, kapini kaplik renge naim suk, poro nga kaprrorrmi nga inu nuvi weretunen jinibb se Numal”. Mian ko kem nammarong re sev nga muwrai, ko naman.

Arlingi Pol ko Saelas re naim ne nekaien

16 Nabong san renge sel se kem van re lat ne loten e, namsekai nesenwarreng demij maur san. Ni nemĩn san oto rengen nga mĩilai derteren tevi nga puwrai tweni sev nga pia-rremali vitu. Ervei nevöt elep daron nga mokloli majingen ngok e tevi nir nga marmetmete ni. 17 Vinok evijuri Pol tevi kem sopor kele, ko ok-kail van mare owra “Lartul ngel arivi jinibb se Atua nga mian mare temijpal nga marvisviseni kami renge sel ne mau-ren!”

18 Vinok olöni lweni norrorrmien ngok nabong sopon kele, mian ko Pol ornge esij e. Ko otur imera ko erij tere nemĩn nga, owra “Renge nise Iesu Kristo, kuplinglingi vajin vinel!” Ko vesan rres nemĩn nga mĩisij nen elinglingi vin nga.

19 Ko daron nga nir nga marok-metmete vinel marongwose vajin nga martor jabble sel ser nga marok-loli nevöt milep ren, artur imare ko arrul totkoni Pol ko Saelas. Ko artekai nuru van ortur renge ngaim ngok re maket, lat nga marok-wer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb nir. 20 Ko artekai nuru van ortur renge no mĩeri Rom eru nga morivi gavman, mian ko arwera “Laru ngel orivi mĩeri Isrel, ko orok-loli sel nga marsij renge sise kerr. 21 Orvisviseni murrun nga sete musorsan. Ko murrun nga morwerai kele sete evijuri nale nesesreien se kerr, ko kerr rrammajing renge nise numal gavman ne Rom ko sete orongwose rrapvijuri nuru.” 22 Ko delung aran kele re norrorrmien ngok, ko artere Pol ko Saelas.

Ko jinibb ne nuval nir arrerrerrsi joro nuru ko arlai nale nga parevji nuru re nai. 23 Daron nga marevji lenglengen nuru musuw, ko arlingi nuru van re naim ne nekaien. Ko arlingi nale tevi mĩer nga mimet-mete naim ne nekaien nga pimteni suri nuru p̃irres nga sete porwolu. 24 Daron nga morok murnge nale ngok, ko otur mera ko etkai nuru van lat san loloim jer kele, ko eplaji totkoni ƀela nuru e nai nga milep san.

25 Ko mian ko daron nga nat mĩirrang, ko Pol ko Saelas orlot ko orlai nubo van ji Atua, daron nga nir kele sopor re naim ne nekaien marok-murronge. 26 Sete epriv ko namĩi nga milep san eterure naim ne nekaien elep. Metali nir artetp̃ir, ko dil delrrurr nga markai renge nevrer arvitvitan renge nevre nir jijle nga marlik re naim ne nekaien. 27 Daron nga mĩer nga mokmet-mete nir mĩitaol ko mĩilesi metali martetp̃ir, ko orrorrmi nir nga mar-lik loloim arwolu van vare e; otur mera ko elai nesip ne nuval sen nga p̃isari lweni e. 28 Mian ko Pol ekail owra “E, sete kupsari lwenim! Sete san owlu ivare, ejki.”

29 Mian ko mĩernen ongoni laet san, ko owlu van loloim re naim ne nekaien. Eririr temijpal, ko evini ejiol vitan re no Pol ko Saelas. 30 Ko etkai tweni nuru re naim ne nekaien, ko osusi tevi nuru owra “Wurru, bololi pirpese ko ƀela mau-ren?” 31 Orij weli nale sen, orwera “Kuplingi nosurien som renge Nu-mal Iesu, ko ngok kurongwose kupla mauren, nik ko nir nga marlik renge naim som.”

32 Mian ko Pol ko Saelas orjil-wer vajin tevi ni ko nir jijle nga marlik renge naim sen suri Numal

Iesu. 33 Re daron ngok kobbong
natmupong nen, ko m̃er nga mok-
metmete nir re naim ne nekaien
ngok etkai nuru van, errawe vaseni
lat nga marevji nuru renge nibe
nuru, mian ko ni tevi jinibb jijle nir
nga marlik renge naim sen arpap-
taes. 34 Mian ko etkai lweni Pol
ko Saelas vini re naim sen e, ko
ela nanen sopon tevi nuru. Ni ko
jinibb ne naim sen nir, neiren nga
milep oto renge nolor suri arini nga
marosuri vajin Atua.
35 Daron nga nat m̃irin vajin, ko
numal nesesreien okoni polis sopor
van ji ni nga mokmetmete naim ne
nekaien tevi nale san nga muwra
“Kuplinglingi laru ngok nuru porivel
sisarow.” 36 M̃er nga owrai tevi Pol
owra “Jinibb nesesreien elai nale
ngel nga nik ko Saelas kopor-ivel.
Komor-rongwose kopor-ivel ko va-
jin renge demat.” 37 Ko Pol owrai
tevi polis nen owra “E, erpese ko,
komru nomorivi m̃eri Rom, ko laru
ngok setemun orloli nomorkot, ko
arevji komru re no jinibb nir, mian
ko arwirr komru van re naim ne
nekaien. Ko lelingenok ormerreni
porlai tweni silveni komru. Sete
mia-irpok, sete erres porlai nale re
sel, ko porini ko wor porlai tweni
komru iel.”
38 Daron nga polis muwrai tweni
tevi numal nen nuru nga Pol ko
Saelas orivi m̃eri Rom, ko numal nen
nuru ormetutu lenglengen. 39 Mian
ko orini ko orwerai warru tevi
nuru, ko ortekai tweni nuru re naim
ne nekaien, mian ko orngoni nga
porivel lingi ngaim ngok. 40 Ko
daron nga morivel lingi ie ko oran
mawos re naim se Litia, ko iok
ko orlesi kele jinibb se Numal nir
ren, ko orsusture kele nosurien ser.
Mian ko orivel lingi vanu ngok.

17

Pol ko Saelas oran Tesalonaeka

1 Ko Pol ko Saelas orivel van, ko
orremali re ngaim ngok Ampipolis
ko Apolonia; mian ko ortajer van
orjipari Tesalonaeka. Ko naim ne
loten se m̃eri Isrel nir san oto ie. 2 Ko
erpe nga mokloli pa tetajer, ko Pol
ean loloim nen nga pusrövi Atua. Ko
okloli erpok ean ejpari nabong on
itul ko pa nga ni mokwerwer tevi
jinibb nir ie. Ko oklai nale 3 ne Naul
On nga miviseni tevir nga Mesaea
purnge p̃isij ko wor pijpari pimij,
ko Atua pia-loli pia-maur luwi kele
renge mijen. Pol owrai kele tevir
nga Iesu evi Mesaea nga ni mokwer-
wer suri. 4 Nir sopor arosuri sev nga
Pol muwrai, ko arini kele arvivitu
suri Pol ko Saelas. Ko jinibb ne
vare kele nir elep nga marok-surövi
Atua, ko nesevin nga marwowomu
re nesevin nir arini kele arpitevir.
5 Ko mian ko jinibb nga marlelep
se m̃eri Isrel nir nolor eleplep, ko
aran arpej butterter nga marok-ivel
suri nawon sel, ko arwerai tevir
nga parloli balpalen karkar. Arwera
parevei Pol ko Saelas van jir; ko
aran renge naim se jinibb san nisen
Jeson, ko arbburbburi metali sen
nga marok-pej Pol ko Saelas. 6 Ko
daron nga setemun marlesi nuru,
ko arrul totoni Jeson tevi tasi kerr
sopon, areveir vini artur renge kot
re no jinibb nga marlelep ie. Mian
ko arkail van mare temijpal arwera
“Laru ngok nuru Pol ko Saelas orloli
nanu nga marsij elep renge lat elep.
Ko lelingenok orini iel kele! 7 Mian
ko Jeson ngel etkai nuru oran loloim
sen e. Nir jijle artor otvi nale ne-
sesreien se Sisa, batu numal se m̃eri
Rom nir. Nuru orwerai nga batu
numal m̃inij kele san oto, nga nisen
Iesu.” 8 Ko daron nga m̃eri Isrel tevi
jinibb nga marlelep ne ie marunge
nale ngok, ko arunge lengleng esij
suri. 9 Mian ko arloli Jeson ko tasi
kerr nen nir parlai nevöt sopor tevir
puloli parivel sisarow e. Ko nir
arloli erpok, ko arivel sisarow vajin.

Pol ko Saelas oran Berea

10 Renge natpong nen kobbong ko
tasi kerr nir arkoni tweni Pol ko Sae-
las oran re ngaim ngok e Berea. Ko
daron nga morremali ie, ko ortajer
ko pa van re naim loten se m̃eri Isrel

nir. 11 Jinibb ne ngaim ngok Berea
arresrres asi nir ne Tesalonaeka,
ko nir arir nga parunge nale. Ko
nabong jijle armeteni pejpej renge
Naul On poro nga nale nga Pol
muwrair arsorsan tevi nga marto
re Naul On, rreknga ejki. 12 Ko
mian ko nir elep arlingi nosurien ser
renge Numal. Ko nesevin elep nga
marwowomu re nesevin nir ne Gris
ko norman nen kele elep arosuri.
13 Ko daron nga mẽri Isrel nir nga
marlik Tesalonaeka marunge nga
Pol mokwera tweni nale se Atua tevi
mẽri Berea nir, iok ololi nir aran
ie ko arevei kortoni delung sopor
arser korti; ko arwera suri tevir, ko
ololi nolor ololarsi Pol. 14 Ko ngav-
ilvil, tasi kerr nir arkoni tweni Pol
tevi selen kele sopor arjubbul van
ngatan e renge jeli dis (ko Saelas ko
Timoti orlik jer Berea). 15 Ko arpitevi
Pol aran arjipari Atens. Ko daron
nga marivel lingi Pol nga parluwi
van Berea e, ko Pol elai nale tevir
nga paran parwerai tevi Saelas ko
Timoti nga nuru porsaro pingavilvil
vini porpitevi kele.

Pol elik Atens

16 Daron nga Pol mokteravi nuru
renge Atens, ko ornge esij nga mĩilesi
atua ser nga marsavir renge nai
ko nevöt muwun saut. 17 Ko ean
renge naim gortien se mẽri Isrel nir
nga põijiljilwer tevi nir ko tevi jinibb
ne vare kele nga marsurövi Atua.
Ko nabong jijle, okjiljilwer kele tevi
jinibb jijle nga mĩilesir renge maket.
18 Ko mẽri Gris nir sopor arvijuri
nesesreien se nir san nga nisen
Epikurus, ko sopor arvijuri neses-
reien se nir san nga nisen Seno. Ko
nir nen sopor arjilwer tevi Pol. Ko
nir sopor arwera “O, morok erij se
lenglengen! Ni oksupe sev ko?” Ko
nir mĩinij arwera “Namrunge erpe
moksupe atua ne vanu mĩinij ko.”
Arok-rij erpok suri Pol oksupe suri
Iesu ko owrai tweni nga Atua ololi
emaur luwi renge mijen.
19 Mian ko arverus Pol nga pivini
putur renge no gortien ser san
nga marveruse Ereopakas, ko ar-
wera “Nammerreni nabrongwose
nevisvisenien nga mimerr som er-
pese ko? 20 Namrunge kuwrai
nanu sopor nga namtaol lenglenge,
ko nammerreni nabrongwose kuspe
sev ko?” 21 Ko suri evi norrorrmien
tera se mẽri Atens nir ko se ne-
turvitan kele nir ne ie nga teta-
jer marmerreni parlilik ko parmur-
ronge nale nga mimerr ko parjiljil-
wer renge norrorrmien nga marir-
pok.

22 Mian ko Pol otur imera re no
delung nir ko owra “Mẽri Atens, inu
nulesi pa erpe kamok-surövi atua
se kami nir erres põelak. 23 Daron
nga nomok-ivel suri sise kami, ko
nomok-meteni nanu nir nga kamok-
surövi, ko nulesi pa nale san nga
kamuli renge nawot san nga muwra
‘Ngel oto tweni nga parsurövi Atua
san nga setewor rramrongwose’.
Kami sete kamrongwose ko kam-
surövi ma, ni le vajin mowra tweni
ngel tevi kami. 24 Atua ngok ema-
jinge iel ngatan ko nanu jijle nga
marto rengen. Evi numal ne melrin
ko iel ngatan kele. Sete elik renge
naim loten nga jinibb mĩimajinge.
25 Sete ongoni jinibb san põila sen
nga põirij. Elai mauren, sowin ko
nanu jijle tevi jinibb nir. 26 Etipatun
re jinibb sansan kobbong, ni ololi
jinibb totoklai nir nga marmaur iel
ngatan. Ko owjuwje vajin lat ne
liken ser sisamis, ko owra suri kele
daron nga para-maur jipari. 27 Atua
ngok ololi erpok nga puloli kerr jijle
rraploli lesi nga rrappej ni; ko rrek
daron nga rramok-totong karkar, ko
orongwose rrapsekai ni. Ko ewre-
tun temijpal nga ni sete oruj ngasu
rragrrag ji kerr. 28 Ko erpe jinibb
san muwrai pa tuwi muwra ‘Suri
rramkorti renge Atua kobbong ololi
rramla mauren, ko rramok-tutur ko
rramloli nanu jijle’. Ko erpe kele
kami san nga mok-koji nubo muwrai
pa muwra ‘Kerr kele rramivi natun.’
29 Ko suri rramivi natu Atua, ko
sete orongwose rrapwera ni erpe

nanu nga marmajinge re gol rrek silva rrek nevöt. Sete evi nanu san nga jinibb murongwose p̃imajinge re nevren rrekngа norongwosien sen, ejki. 30 Ko re daron ne tuwi nga jinibb sete murongrongwos, ko Atua etlasi tweni bbong sev nga marloli, suri norongwosien ser ejkie. Ko lelingenok vajin okwerai tevi kerr jijle re lat jijle, owra ‘Kami jijle kaprieni norrorrmien se kami suri nololien se kami.’ 31 Suri elngi pa nabong nga pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle ne iel ngatan renge sel nga musorsan kobbong. Atua otobbtobbu pae isi nga ni puloli pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir. Ko eviseni nga evi weretunen nga puloli pirpok re nga muloli pa m̃ernen emaur luwi kele renge mijen.”

32 Ko daron nga Pol muwra jinibb san mimaur luwi kele re mijen, ko nir sopor armen keraji. Ko nir sopor ma arwera “Nammerreni nabarunge kele nale som suri norrorrmien ngok.” 33 Mian ko Pol evel lingir; 34 ko nir sopor arini arkorti tevi ko arosuri Iesu. Renge nir ngok, jinibb san nisen Denis nga mivi san re gortien ngok Ereopakas, ko nesevin kele san nga nisen Damaris, ko norman m̃inij kele sopor.

18

Pol ean Korin

1 Pol evel lingi Atens ko ean kele re ngaim ngok Korin. 2 Ko iok, eskai m̃eri Isrel san nga mivel Pontas, nga nisen Akwila. Ko bonevis ean elik Itali re ngaim nga milep ngok Rom. Ko sete epriv batu numal ne Rom nga nisen Klotias, owrai nga m̃eri Isrel parivel lingi Rom ko wor. Mian ko Akwila tevi nesen sen Prisila orivel lingi Rom ko orini orlik Korin. Sete orlik epriv, mian ko Pol errmali nga mivini m̃ilesi nuru. 3 Ko elik tevi nuru. Okorti tevi nuru renge majingen se nuru, suri ni kele majingen sen osorsan tevi nuru; nir arivi jinibb nga marilile nevlu buluk. 4 Ko tetajer renge nabong on Pol tevi m̃eri Isrel nir ko m̃eri Gris nir arok-loli jiljilweren elep renge naim loten, suri Pol emrreni pirveir nga parosuri Iesu.

5 Ko vitunen Saelas ko Timoti orivel lingi Masetonia vini; ko daron nga morremali ie, ko Pol elngilngi majingen nga mok-ilile nevlu buluk, ko ean vajin re majingen nga renge nosp̃en nga m̃irres, ko okwerai lilane tevi m̃eri Isrel nir nga Iesu evi Mesaea. 6 Ko nir ne ie artere ni ko arij esij tevi ni. Mian ko ni ewirrwirrleni tweni maw re sunsun sen, nga piviseni tevir nga esir duren tevir, mian ko owra “Poro kapjijki, ko evi nga kami kobbong, sete numrreni inu borongwose. Ko etipatun lelingenok inu bean bowrai tweni nale suk tevi jinibb ne vare kobbong.” 7 Mian ko evel lingi nir, ko ean elik re naim se jinibb san nga mivi jinibb ne vare nga moksurövi Atua, nga nisen Titias Jastas. Naim sen oto bbong jeli naim ne loten se m̃eri Isrel nir.

8 Ko Krispas, m̃er nga mokmetmete naim ne loten ngok, tevi nir nga marlik renge naim sen, arosuri Numal se kerr. Ko jinibb m̃inij kele elep ne Korin, daron nga marunge nale se Pol ko arosuri vajin Iesu, ko arini vajin ko arpaptaes.

9 Ko natpong san Pol elesi nanu san erpe bori san nga Atua miviseni tevi ko owra “Sete kupmetutu, ko kuptajer ko wor nga kupwerwer. Sete kupmosi. 10 Inu beptevim, ko sete san mia-lokloksim, suri nir elep re ngaim ngel arivi suk ko.” 11 Ko iok ololi Pol elik iok Korin ejpari sia san ko navöl ouwon, nga mivisviseni nale se Atua tevi jinibb nir.

M̃eri Isrel artekai Pol van renge kot

12 Renge daron ngok, m̃eri Rom nir arsusture kele jinibb san nga nisen Galio nga pivi batu gavman se m̃eri Akaea nir. Ko gortien ne m̃eri Isrel arini ko arrul totkoni Pol, ko artekai van re kot, ko arwera

13 “Mẽrel okloli lesi nga puloli jinibb
se kem nir parsurövi Atua renge
sel nga mĩitre nale nesesreien se
kem!” 14 Vitunen ko Pol pia-tur
imera nga p̃irij, ko Galio owrai tevir
owra “Mẽri Isrel, kapmurrong. Poro
ewretun mẽrel ololi nanu san nga
sete osorsan, rreknga otor otvi nale
nesesreien, ko kamrongwos pae nga
inu bornge ko wor kami. 15 Ko
suri evi laten kobbong ne nale, ko
nais ko nanu ne nale nesesreien se
kami, ko oto ji kami kobbong nga
kaploli lilane. Inu sete nuir rra-
grrag nga bowra suri norrorrmien
san nga mirpok.” 16 Mian ko ejeli
twenir arivel lingi kot. 17 Ko delung
nir arrul totkoni Sostinis, nga mivi
nabur ne naim loten san, ko arevji
temijpale re pa roro metali ne naim
ne kot ko. Ko Galio sete ma owor
suri rragrrag nir.

Pol olwi vini Antiok e

18 Vitunen ko Pol elik beblen kele
tevi jinibb se Numal nir Korin, mian
ko eremse nir ko elai drrav van
kele Siria e tevi Akwila ko Prisila.
Ko vitunen ko mia-linglingi ie, etvei
tweni rao batun omus iak Kenkrea,
nga piviseni rijrijen san nga muloli
tevi Atua. 19 Ko mian ko arjipari
ngaim ngok Epesas, ko Pol evel lingi
Akwila ko Prisila. Mian ko ean
loloim renge naim ne loten se mẽri
Isrel nir nga p̃ijiljilwer tevi jinibb nir
ie. 20 Elilik sopon mian ko arngoni
nga p̃ilik piprepriv kele tevir, ko
ni omusus. 21 Eremse nir ko owra
“Poro Atua pimarong ko inu bea-
luwi kele”.

22 Ko ejpari Sisaria renge drrav,
ko etajer van Jerusalem e, ko owrai
erres tevi kalesia nir. Mian ko etajer
evan Antiok e. 23 Elik eprepriv
sopon ie, mian ko evel lingi kele,
ko evel otvi Galesia ko Prijia nga
pususture nosurien se jinibb se Iesu
nir nga parini parterter kele.

Apolos iak Epesas ko Korin

24 Ko mẽri Isrel san evini Epe-
sas nga nisen Apolos. Apolos eak
renge ngaim ne Aleksantria, ko evi
jinibb nga mĩirres san ne rijen, ko
orongwose erres nale ne Naul On.
25 Arvisviseni pa osuw sel se Numal
se kerr, ko tetajer okrunge erres
nga pokwerwer ko nga pokvisviseni
jinibb nir renge nale weretunen se
Iesu. Ko orongwose bbong baptaes
se Jon. 26 Ko okwerwer loloim re
naim loten se mẽri Isrel nir nga
norrorrmien sen sete eririr rragr-
rag. Ko daron nga Prisila ko Ak-
wila morunge nevisvisenien sen, ko
orpitevi van re naim se nuru ko
orwera visviseni sel se Atua erres
vajin tevi. 27 Vitunen ko Apolos owra
pian Akaea, mian ko tasi kerr ko
joji kerr ne ie Epesas arwilwil sen
nga maruli naul san van ji jinibb
se Iesu nir ne ie. Arngoni nga
poro arongwos partekai Apolos pian
loloim re naim ser. Ko daron nga
mĩirrmali Akaea ko ewilwil se nir
nga re nalol nga mĩirres se Atua arivi
kalesia. 28 Suri Apolos evi jinibb
nga mĩirij mĩiterter, ko renge nale ne
Naul On eviseni erres nga Iesu evi
Mesaea. Ko renge no jinibb nir,
okwer ore nale se mẽri Isrel nir.

19

Pol evini Epesas kele

1 Daron nga Apolos mĩilik malum
Korin e, ko Pol evel otvi vanu vini
Epesas e; ko ie, eskai kele jinibb se
Numal nir rengen. 2 Ko osusi tevir
owra “Daron nga kamlingi nosurien
se kami renge Iesu, ko Nemĩin On
esilvi kami rreknga ejki?” Ko nir
arij weli arwera “Ejki, setewor nam-
runge rragrrage sopon suri Nemĩin
On.” 3 Mian ko Pol owra “Ko kamla
baptaes nga mirpese san?” Ko nir
arij weli arwera “Ko namla baptaes
se Jon.” 4 Mian ko Pol erij welir kele,
owra “Jon epaptaese jinibb nir nga
nolor pulululwi. Ko owra kele nga
san pia-vitu kele wor re ni nga jinibb
nir parosuri. Ko Iesu ko evi mẽrnen
nga Jon moksup̃e suri ngok.”

5 Daron nga nir marunge jijle
sev nga Pol muwrai ngok, ko nir
jijle arpaptaes re nise Numal Iesu.

6 Mian ko Pol elngi nevren renger, ko Nem̃in On esilvir; ko arij renge nale lele. Ko arok-werai tweni sev nga Atua muwrai tevir, erpe propet. 7 Ko re gortien ngok, nir erpe esngavöl drromon eru (12) totoklai.

8 Ko evi navöl itul totoklai nga Pol mokan re naim liliken se m̃eri Isrel nir ko mokjiljilwer sopon tevir suri batun vanu se Atua. Ololi lesi nga pirveir parini. 9 Ko nir sopor batur eterter ko armusus parosuri, ko arok-rij esij tere sel weretunen se Atua re no jinibb nir. Pol evel lingir ko etkai jinibb se Iesu nir. Ko nir arvivitu suri van re naim nga marok-korti ren san se m̃er san nga nisen Tiranas. Ko nabong jijle Pol okjiljilwer tevir, ko nir armurri suri lat nga puto suri. 10 Ean ejpari sia eru, mian ko m̃eri Isrel ko jinibb ne vare jijle ne vanu ngok Esia arunge vajin nale se Numal.

Natu Skeva nir

11 Atua elai derteren tevi Pol nga puloli majingen nga marinijnij nawone nir. 12 Jinibb arlai bbong sunsun ko nijor nga Pol niben mijparir, ko aran arlingi re jinibb nga marmesi nir, ko arres luwi e; ko nem̃in nga marsij arwolu lingir.

13 Ko m̃eri Isrel kele sopor nga marok-ivel sarrsarr nga paroji tweni demij arloli lesi vajin nga paroji demij nir renge nise Numal Iesu. Arwerai tevi demij nir arwera “E, namrij tevi kami renge nise Iesu ngok nga Pol mokwerwer rengen.” 14 Ko m̃eri Isrel ebut nga marivi natu jinibb ne sulsulen san nga nisen Skeva, arloli lesi nga parloli pirpok. 15 Mian ko nem̃in nga m̃isij ngok owrai tevir owra “Iesu ngok, nurongwos pae, ko Pol kele nurongwose; ko kami ma, sete nurongwos rragrrage kami.” 16 Ko m̃er nga nem̃in nga m̃isij m̃isisilvi ngok otur mera ko oti siksenir, mian ko nir arwolu ivare lingi naim sen tevi niber sopon nga marrerra ko sunsun ser kele armerrerrerr. 17 Daron nga m̃eri Isrel ko m̃eri Gris nga marlik Epesas marunge sev nga miplari ngok, ko armetutu ko aririr temijpal. Mian ko jinibb nir arok-susi nise Iesu Numal se kerr van mare kele wor.

18 Ko nir elep nga marok-osuri vajin Iesu artur mera ko arwerai tweni vajin re no jinibb nir nga tuwi nir arok-loli majingen ngok nir ne botut ko nanu nga pulokloksi mauren se jinibb nir. 19 Ko nir elep nga marokloli mirpok arlai naul ser vini ko arsulir renge no jinibb nir. Naul nen elep sopon, erpe nowlir pian pijpari bebje silva 50 000. 20 Ko re sel nga marirpok nga derteren ner mutoe, nale se Numal ean ejpari lat jijle, ko ean eterter kele wor tetajer.

Laten nga milep iak Epesas

21 Daron nga nanu jijle musuw vajin ie, ko Pol orrorrmi nga p̃ileslesi Masetonia ko Akaea re sel sen van Jerusalem e. Mian ko owra “Poro bosuw Jerusalem, ko ban kele ko wor Rom e.” 22 Mian ko okoni jinibb nga morok-wilwil sen eru, Timoti ko Erastas, van Masetonia e. Ko ni elik mun sopon Esia.

23 Re daron mawos ngok ko, laten nga milep san eplari iak Epesas suri sel ngok se Numal se kerr. 24 Laten ngok eplari erpel: Jinibb san elik nga mok-majinge nanu renge silva, nga nisen Dimitrias. Ko renge ie jinibb nir arok-surövi atua ser san nga mivi nesevin, nga nisen Atemis. Dimitrias emajing natu naim wowarreng nir re silva nga marrongrrongi naim loten se Atemis. Ko ni ko nir nga marok-majinge nanu ngok nir arok-la nevöt elep re daron nga marwulwuler.

25 Dimitrias ervei kortoni nir jijle nga marok-loli majingen ngok ko owra “Selek nir, kamrongwose nga rramok-loli lilane liken se kerr re sev nga rramloli ngel. 26 Ko rrek kamlesi ko kamrunge pa suri morok Pol nga oksusur metutue jinibb ko ervei tweni nir elep, sete re Epesas kis ko otomori renge lat jijle iel Esia. Okwera tweni nga atua nir

nga jinibb marloli nevrer e sete arivi atua weretunen ko, ejki. 27 Ko niko ololi jinibb jijle arrorrmi esij suri kerr vajin, ko suri nanu nga rrammajing ngok e nir. Ko naim ne loten se atua se kerr ngok Atemis tivini tivi naim nawon vajin, ko jinibb nir setemun tarsurövi erpe atua san. Iok sete erres, suri lelingenok jinibb elep arok-surövi, re Esia ko re lat elep kele ne iel ngatan."

28 Daron nga jinibb nen nir marunge iok, ko arlolar ko arkail van mare arwera "Atemis nga mivi atua ne Epesas, ni elep!" 29 Mian ko arvijajenge elep erpok, errale lat jijle re ngaim ngok. Ko nir sopor arrul totkoni mẽri Masetonia ngok nuru, Gaeas ko Aristakas nga morpitevi Pol vini, ko arevei nuru van re lat nga marok-lilik e nga milep ser.

30 Ko Pol emrreni pian pijiljilwer sopon tevi jinibb nir, ko kalesia nir sete armarong. 31 Ko nir sopor nga martori majingen se numal gavman ne vanu ngok Esia arivi seler e Pol, ko arlai nale van nga Pol sete pian.

32 Ko delung arkarkar temijpal. Nir sopor arvijajenge nanu san ko nir sopor arvijajenge nanu san, ko nir eleplep arrelenge ko arvijajeng mae. 33 Ko mẽri Isrel nir arkoni nir san nga nisen Aleksanta nga pian putur re no nir. Ko jinibb arrorrmi nga ni evi mẽrnen ko, suri mẽri Isrel nir marloli mian mutur re nor. Ko osusi nevren van mare nga puloli parmurrong. Owra puwra suri nelesien sen renge sev nga miplari. 34 Ko daron nga delung nir marongwose nga Aleksanta evi mẽri Isrel, ko nir arkail kele van mare, arwera "Atemis nga mivi Atua ne Epesas, ni elep!" Arok-pelak nga markail mirpok ejpari mete nial eru totoklai.

35 Mianan ko jinibb se numal gavman ne ngaim ngok san ea-loli delung nir armurrong, ko owrai tevir owra "Meri Epesas, jinibb jijle ne iel ngatan arongwose nga evi majingen se kerr ko nga rrammetmete naim ne loten ngok se Atemis nga nisen mian wor mare, ko nevöt on nen nga murrongrrongvi ni, nga mivitan re melrin vini iel. 36 Sete san orongwos rragrrag pikerkeris re iok. Ko niko erres ma nolo kami pumolmol, pian ngatan. Ko sete erres batu kami piterter pirpok. 37 Kamtekai laru ngok vini, ko sete orvenae nanu san renge naim ne loten se kerr, ko sete orok-rij tere kele Atua ngok se kerr. 38 Poro Dimitrias tevi selen nir arlesi nanu san tere jinibb san, ko kot oto pa niko, ko numal nen nir arlik kele. Erres parloli nir wor parsupsupe. 39 Rreknga poro kamwera kapwera nanu kele san, ko erres rraploli re gortien san nga mivijuri sel mawos nen kobbong. 40 Suri emlas bbong tarevei kerr van re kot suri laten nga kamlat e milep lelingen, ko kapawera pirpese suri?" 41 Daron nga muwrai jijle mirpok, ko okoni tweni jinibb nir arivel.

20

Pol evel rrurrngi Masetonia ko Gris

1 Daron nga laten ngok musuw vajin, ko Pol everus kortoni jinibb se Iesu nir nga parini lat sansan. Elai rijen tevir nga puloli norrorrmien ser piterter, mian ko eremser, ko evel lingi ie van Masetonia e. 2 Evel rrurrngi ie, ko oklai nale elep nga puloli norrorrmien se jinibb piterter, mian ko etajer kele van Gris e. 3 Ko elik navöl itul ie, oktiriv nga pilai lweni drrav san ko pulwi van Siria e. Ko ornge nga mẽri Isrel sopor arlingi nale ne ni nga parevji pini; mian ko erieni kele norrorrmien sen ko evijuri suri bbong ngaut renge sel nga mẽiasi Masetonia. 4 Ko Sopata, mẽri Berea ngok nga mivi natu Piras, evivitu suri, ko mẽri Tesalonaeka ngok Aristakas tevi Sekantas, nuru kele orvijuri. Meri Depe ngok Gaeas nuru Timoti ko mẽri Esia ngok nuru, Tikikas nuru Tropimas, orvivitu kele suri. 5 Lartul ngok nir arpitevi kem, mian ko arwowomu

kem vajin aran artiriv kem Troas.
6 Ko daron ne nanen nga is mijki ren
ngok m̃iasi, ko namsa re drrav san,
namlinglingi Pilipae, ko namwolu
namjipari Troas; ela nabong elim
totoklai. Namkorti tevi nir ne ie ko
namlik wik san totoklai.

Pol ejilwer tuloni tevi kalesia ne Troas nir

7 Re nabong nga womujnen re wik,
namser korti kele nga nabsurövi
Atua ko nabaan korti. Pol ejiljilwer
tevi kalesia nir ejpari nat m̃irrang,
suri re rorpong nen bbong ko ni pia-
ivel. 8 Ko re loloim nga muto mare
jer nen e nga namlik ren, laet esaut
arto ren. 9 Ko m̃elakel san nisen
Iutikas oklik re winto nen. Ko daron
nga Pol mokrij mirpok, ko Iutikas
meten orrwel, mian ko ematurrwel;
mian ko evitan ko ewaji ngatan re
dan. Naim nen arloli evi naim itul
e. San oto ngatan, san oto mare nen,
ko san oto mare jer. Ko ni evitan
re nga mare jer nen; ko daron nga
maran nga parlesi, ko ni emij pin jer
pa. 10 Pol kele ean ngatan ko esaro
ngavil, ejiol vitan ji Iutikas ko erake
ko owra “Sete kaprrorrmi, ni emaur
luwi le pa!” 11 Mian ko Pol olwi van
kele mare e ko namaan korti jile,
ko ejiljilwer tevir eanan ejpari nat
emaot nga p̃irin; ko namiel lingir
vajin. 12 Mian ko arpitevi m̃er wel
nga mimaur luwi nga van re naim
sen e, ko arir temijpal suri.

Namlinglingi Troas naman Maelitas e

13 Pol orrorrmi nga ni pivel kele
van lat san nga nisen Asos. Ko
kem namwowomu renge drrav nga
naban nabtirive ni ie. 14 Ko okorti
kele tevi kem ie, ko esa re drrav.
Ko namwolu kele van Mitilen e.
15 Ko mevinen namini lat san mori
Kios, ko nabong m̃inij nen namjipari
Samos. Ko mevinen vajin namjipari
Maelitas, ko naman ngaut ie. 16 Pol
orrorrmi nga nabwolu asi Epesas,
suri sete emrreni nga putur periv
Esia. Otor ngavilvil, suri emrreni
p̃ilik Jerusalem renge daron ne Pen-
tekos.

Pol ejilwer tuloni tevi m̃erwomu nir ne kalesia nir ne Epesas

17 Re Maelitas, Pol elai nale van
Epesas e, ko everus m̃erwomu nir
ne kalesia nir nga parini parlesi ni.
18 Daron nga marjipari ie ko owrai
tevir owra “Kamrongwose nanu jijle
nga mololi nga meptevi kami daron
nga mea-vini taole Esia. 19 M̃eri
Isrel nir sopor arok-loli norrorrmien
nga parlokloksik, ko arloli nurnge
esij elep. Ko inu nutajer bbong,
numajing se Numal, ko nuloli nolok
ean ngatan. Ko nabong elep suwen
metek orurus. 20 Daron nga mew-
erwer renge no delung nir, rreknga
re naim se kami sisamis, ko sete
norrorrmien suk emtutu renge sev
nga bowrai nga piwilwil se kami.
21 Nuwrai tevi m̃eri Isrel ko jinibb
ne vare nir nga parlinglingi nololien
ser ko parieni lwenir van ji Atua e,
ko parosuri Numal Iesu.

22 “Ko sete nurongwose sev pia-
rremali jik re Jerusalem, ko bosuri
ta Nem̃in se Atua ko bean ie. 23 Ko
re ngaim jijle nga botutur e, Nem̃in
On owra tevik nga bean re norongen
nga m̃isij milep, ko parlingi inu
re naim ne nekaien. 24 Ko sete
nurrorrmi p̃elak sev nga p̃irrmali
jik, ko nuwra ta ma bevinvini ore
jijle majingen nga Numal Iesu m̃ilai
tevik nga bololi. Ko majingen ngok
evi nga bowrai tweni nosp̃en nga
m̃irres suri nolo Atua nga m̃irres
p̃elak.

25 “Nuvel ji kami jijle, mewerwer
tevi kami suri batun vanu se Atua.
Ko lelingenok nurongwose nga sete
kami san orongwose p̃ilesi kele nok.
26 Ko niko bowra nanu nga m̃iterter
san tevi kami, ngel: Poro kami
san pijijki, ko sete kama-piri inu e,
ejki; 27 suri nuwrai nanu jijle ko pa
nga Atua mimrreni kaprongwose.
28 Kapmetmet kami p̃irres ko nir nga
Nem̃in On m̃ilngi re nevre kami.
Kaptor pipi kalesia se Atua nir, suri
Atua owli tweni nir ko pa re drra

Natun. 29 Nurongwose nga poro
bevel lingi kami, ko sopor para-
vini ji kami pirpe guli rrum nga
parlokloksi kami. 30 Kami luwi kele
kobbong sopor parvisviseni gerisen
nga parlai tweni jinibb se Numal nir.
31 Kapmetmet, ko kaptur p̃iterter!
Kaprrorrmi, natpong ko natrin ej-
pari sia itul totoklai nga nomok-
visviseni tetajer kami e nga suwen
metek mokjumjum suri.

32 “Ko lelingenok vajin nulngi
kami renge nevre Atua, ko nulai
nale se Atua tevi kami nga muwra
nolon nga m̃irres orongwose pi-
wilwil se kami. Nale ngok orong-
wose puloli kapterter ko p̃ilai nanu
nga marres parremali ji kami, erpe
rijrijen sen muwrai pa. 33 Ko inu
sete nuvi jinibb nga nolok mimr-
reni nevöt rreknga nijor se jinibb
m̃inij nir. 34 Kamrongwose nga
inu nomok-p̃elak tevi nevrek ma-
wos nga ƀelai sev nga inu tevi se-
lek kele nir, nevre kem mumrrol
ren. 35 Renge nanu jijle nga mololi,
nuviseni erpese nga kami kapvi-
juri nga piwilwil se nir nga niber
mimelisna. Kaprrorrmi suri nale
se Numal Iesu nga muwra ‘Neiren
elep renge kerr re rramlai nanu tevi
jinibb, easie nga poro rraplai nanu
ji jinibb.’ ”

36 Daron nga Pol mivinvini jijle
nale sen, ko ejipa vitan tevi nir jijle
ko olot. 37 Nir jijle arunge esij nga
p̃ilinglingir, ko arting ko arloplope,
ko arromji ko aremsen. 38 Arunge
esij elep suri owrai tevir owra “Sete
kama-lesi kele inu nok.” Mian ko
arpitevi van renge drrav.

21

Pol ean Jerusalem

1 Vitunen nga namremser ko
namsa re drrav, ko namwolu mawos
van Kos e. Ko mevinen namji-
pari Roj, ko namtajer van, namji-
pari Patara. 2 Ko renge ie, nam-
lesi drrav kele san owra pian Pon-
isia e; ko namsa ren ko namwolu
kele. 3 Namini vajin nga namleslesi
norour nga milep ngok Saepras
m̃iraji, mian ko namasi re devjen
rres e; mian ko namwolu nga nabini
Siria. Drrav ejpari iok re Taea nga
pujubbli nijor ie, mian ko naman
ngaut e. 4 Namsusi pejpej jinibb se
Iesu nir ie, ko namlik tevir ejpari
wik san. Ko Nem̃in On owrowrai
tevir nga parwerai tevi Pol nga sete-
mun pian Jerusalem.

5 Ko daron nga wik nen m̃iasi
vajin ko namtipatun kele sel se kem.
Jinibb totoklai tevi nesen ser ko
natur nir arpitevi kem re ngaim ean
ejpari jeli dis. Namjipa vitan renge
dep̃inan ko namlot. 6 Mian ko kem
jijle namremremse kem sisamis; ko
kem kobbong namluwi kele van re
drrav e, ko nir ma arlulwi van siser
e.

7 Ko drrav owlu lingi Taea, owlu
kele vini renge Toleme e. Ko naman
ngaut, namlesi kele tasi kerr nir ne
ie. Namlik nabong totoklai san tevi
nir. 8 Ko mevinen naman Sisaria
ko namlik tevi Pilip, nga mivi jinibb
werweren. Evi san re nir ebut
nga marlingi bonevis Jerusalem nga
parmetmete nevöt.C 9 Ko natun
nesevin nir ivij nga setewor mar-
lik ji norman, ko nga marok-werai
tweni nale nga Atua m̃ilai tevir erpe
propet. 10 Namlik Sisaria nabong
sopor, mian ko jinibb san nga mivi
propet, nisen Akapus, mivel Jutia
vini ji kem. 11 Evini ji kem ko elai
netatuw se Pol ko eka lweni ƀelan
tevi nevren, ko owra “Ngok nale se
Nem̃in On nga muwra, M̃erwomu
ne Isrel nga Jerusalem parkai jinibb
nga netatuw sen ngel re murrun
ngel kobbong, ko parlingi ni re
nevre jinibb ne vare nir.” 12 Daron
nga namrunge nale ngok ko kem
jijle namok-werai eterter tevi Pol

C **21:8** Kuplesi batun 6:5.

nga sete pian Jerusalem. 13 Ko Pol erij weli kem owra “Suri sev kamting ko kamtor otvi nolok? Sete numarong kis nga parlingi inu re naim ne nekaien suri Numal Iesu, ko numarong kele wor nga bemij suri ni iak Jerusalem.” 14 Ko niko sete nama-revei norrorrmien sen, ko namlinglingi kobbong. Ko namlot kobbong nga puto ko pa pirpe nga Numal se kerr mimrreni.

15 Namlik eprepriv sopon ie, ko namser kortoni kele joro kem, mian ko namiel namini Jerusalem e. 16 Jinibb se Iesu kele nir sopor ne Sisaria arpitevi kem. Ko artekai kem van re naim se jinibb san, nisen Nason, ne Saepras, nga mivi jinibb se Iesu tuwi ko pa. Ko namlik renge naim sen.

Pol okluklue Jemes

17 Ko daron nga namjipari Jerusalem, ko jinibb se Numal nir arir temijpal nga parlai kem. 18 Mevinen vajin ko Pol emrreni pukluklue Jemes, ko kem nampitevi. Ko nir nga marivi m̃erwomu se kalesia nir arlik jijle ie. 19 Pol owra erres tevir, ko ewer visviseni tevir erpese nga Atua m̃ilai ni nga piwilwil se jinibb ne vare nir.

20 Nir jijle nga marunge nale ngok arsurövi Atua. Ko arwerai tevi Pol arwera “Sele kem, nik kulesi pa nga jinibb nuvasngavöl vavis kis ne m̃eri Isrel nir marini marosuri. Ko nir jijle artori malume nale nesesreien se Moses erres p̃elak. 21 Ko nir arrorrmi nga nik kuvisviseni m̃eri Isrel nir nga marlik karkar re vanu se jinibb ne vare nir nga sete parosuri nesesreien ngok. Arwera nik kuwer orer nga natur norman nir setemun parvijuri sel ne tuwi se m̃eri Isrel nir, ko nga sete natur paran re bae. 22 Ko rraploli pirpese le vajin, suri jinibb se kerr nir arongwos pae nga nik kumlik iel? 23 Ko kuploli ma sev nga nabwerai ngel: Jinibb se kem ivij arloli rijrijen sisamis ser tevi Atua. 24 Kupkorti ma tevir mevi renge loten ser nga puloli nir parwokwok re no Atua. Ko kuplai nevöt nga nir parwuli nanu e nir renge nabong ser nen, ko nir vajin parongwos parkiri batur. Ko ngok piviseni tevi jinibb nir nga sev nga marsupsup̃e suri nik sete arivi weretunen, ko jinibb jijle parongwose vajin nga ewretun nik kuvijuri ko wor nesesreien se Moses. 25 Ko daron sopon pa, namwerai rrurrngi jinibb ne vare e nir nga marivi kalesia, sev nga nir parloli. Namwerai rrurrngir e nga sete parurroi sev nga marlot e tevi atua m̃inij nir, sete parurroi vison nga drra muto malum ren, rreknga nanu rrum nga sete martevei otvi b̃irislan nga drra puwlu tweni, ko sete kele parloli p̃isij tevi nesevin.”

26 Ko Pol emarong, ko mevinen eptevi nir ivij nen, arivel. Ko arloli verusen nga puloli parwokwok re no Atua. Ko Pol ean loloim re Naim se Atua nga puwrai tevi jinibb ne sulsulen suri nabong evis nga parvinvini ore majingen ne nir elim ngok nga parini parwokwok luwi re no Atua. Suri nir ngok parevji sisamis wor nanu rrum ko.

Arrul totkoni Pol

27 Ko daron nga wik nen mutomori pusuw, ko m̃eri Isrel nga marivel Esia vini markulu sweri Pol loloim re Naim On. Ko arser kortoni delung jinibb nir ko artur imera ko arrul totkoni Pol. 28 Arkikail, arwera “E, sele kem nir, m̃eri Isrel, kapini kapwilwil se kem! M̃erel okivel karkar lat jijle, okwerai nanu nga marsij nir tere kerr m̃eri Isrel nir ko tere nale nesesreien se Moses ko tere kele Naim On ngel. Ko ololi Naim On orrokitkit vajin suri eptevi jinibb ne vare nir vini ren.” 29 Arwerai erpok suri arrorrmi Pol eptevi Tropimas nga mivi jinibb ne vare, m̃eri Epesas san, van re Naim On; suri arlesi nuru Pol re ngaim ie.

30 Ko iok ololi kele laten nga milep san errmali re ngaim ngok. Ko arrul re Pol ko arteseni tweni re Naim On vini vare e; ko jinibb ne

sulsulen nir arkikior luwi re metali. 31 Nir ngok armerreni parevji pini Pol; mian ko nale ejpari burtur se jinibb nuval ne Rom nir, ornge nga laten nga m̃ikarkar san errmali renge Jerusalem totoklai. 32 Ko ngavilvilsen elai jinibb nuval tevi m̃erwomu ser nir sopor, arwolu van lat nga nat m̃ikarkar muto ren. Ko daron nga jinibb nir markulu marmeteni burtur tevi jinibb nuval sen nir, ko setemun arevji Pol. 33 Ko burtur ean morie Pol ko ololi jinibb sen nir arrul totkoni, ko arkai totkoni nevren tevi dil delrrurr eru. Mian ko osusi tevir owra “M̃erel evi si le san? Ololi erpese le?” 34 Nir sopor arkail arwera nale san, ko nir m̃inij arwerai nale m̃inij. Arkarkar elep nawon, ko burtur elesi eterter nga purongwose sev evi batu laten. Mian ko okoni kele jinibb sen nir nga partekai Pol van re naim se jinibb ne nuval nir. 35 Daron nga martipatun nga partongsa van re naim nen, ko jinibb nir arlolar p̃elak, ololi jinibb ne nuval nir arwosi Pol van mare ko arivel tevi, 36 suri delung nir arvivitu ko arkikaile elep arwera “Kaprevji, kaprevji pini!”

Pol erij tevi delung

37 Otomori jinibb ne nuval nir parwosi Pol van loloim re naim ser, mian ko Pol ongoni tevi burtur owra “Wurru, orongwose ð̃ejiljilwer tevim beblen?” Burtur osusi tevi owra “Erpese? Kurongwose kuprij nale se m̃eri Gris? 38 Inu nurrorrmi nik kuvi m̃eri Ijip nen nga mutur imera ko m̃itre batu gavman ko m̃itkai jinibb nuval nir nuvasngavöl nuvavij (4000) ko nir maran marlik renge lolo merwer.”

39 Ko Pol erij weli owra “Ejki, inu nuvi m̃eri Isrel. Nuak Silisia, re Tasas, nga mivi ngaim nga milep. Wurru kupmarong inu nga ð̃erij tevi delung ngok nir.” 40 Burtur emarong, ko Pol otur ko obblöni nevren van mare nga nir parmurrong; mian ko ni erij tevir vajin re nale se m̃eri Isrel nir.

22

1 Ko Pol owra “Selek nir, m̃eri Isrel tata suk nir ko tuwak nir, wurru kapmurrong ko bowrai visviseni mauren suk tevi kami.” 2 Ko daron nga m̃eri Isrel nen nir marunge nga ni mokrij tevir renge nale mawos ser, ko nir armurrong kemkam̃e kele. Mian ko ni erij etajer, 3 owra “Inu nuvi m̃eri Isrel. Nuak Silisia re ngaim ngok Tasas. Numaur ko nulep ie. Nulai norongwosien suk ji jinibb nevisvisenien ngok Gamaliel. Evisviseni inu erres p̃elak re nesesreien se ð̃irterawarreng se kerr nga bevijuri. Ko re daron ngok nuterter elep re majingen se Atua, erpe kami ngok nir lelingen. 4 Ko nomok-oji jinibb nga marvijuri sel se Iesu, nga berevji pinir. Nurrul totkoni norman ko nesevin nga m̃elngir re naim ne nekaien. 5 Ko ngok batu jinibb ne sulsulen tevi nir ne kaonsel se kerr arongwose parwerai nga evi weretunen. Re daron ngok nutori naul nga maruli paran ji tasi kerr ngok nir nga marivi m̃eri Isrel iak Damaskas. Nuan iok nga ð̃esre totkoni kalesia nir ko beptevi lwenir vini Jerusalem e nga parvirralir.

Pol owrai tweni erpese mivini mivi jinibb se Iesu

6 “Otomori pivi levial re daron san, nomok-tutur suri sel vini mori Damaskas, ko moron nga milep san omor vini re melrin ejparik. 7 Nuil jubbul ngatan re dan, ko nurnge drrelan san muwra tevik muwra “Sol, Sol, suri sev nik komok-loli esij tevi inu?” 8 Ko nususi tevi nuwra “Numal, nik kuvi isi le?” Ko ni owra lweni tevik owra “Inu le Iesu m̃eri Nasret ngok nga komok-loli esij tevik.” 9 Nir nga marivel korti tevik arlesi moron ngok ko sete ma arunge drrelan nga m̃irrmali. 10 Mian ko nususi nuwra “Numal, kumrreni inu bololi sev?” Mian ko owrai lweni tevik owra “Kuptur

imera ko kupan Damaskas e. Ko daron nga kupjipari ie, ko jinibb san p̃iwer visviseni tevim nanu jijle nga Atua m̃ilngir nga kupaloli.” 11 Moron ngok omor temijpal ko ololi setemun nurongwose bokluklu, ko nir nga marvivitu suri inu artotkoe nevrek van Damaskas e. 12 Renge ngaim ngok, jinibb san elik ie nga nisen Ananaeas nga muosuri ko mutori nesesreien se Moses nir m̃irres, ko nga m̃eri Isrel nir nga marlik ie martori ni muon m̃irres suri. 13 Evini jik ko owrai tevik owra “Sol, selek, lelingenok kurongwose kupkulu luwi vajin!” Ko vesan rres, nuklu luwi ko numteni. 14 Mian ko owrai tevik owra “Atua nga apu se kerr nir marok-surövi otobbtobbu nik nga kuprongwose nanu nir nga ni mimrrenir, ko nga kuplesi jinibb ne majingen se Atua nga mumomsawos m̃irres, ko kuprunge ni mawos drrelan. 15 Ko kupwerai tweni ko wor tevi jinibb jijle sev nga kumlesi ko kumrunge. 16 Ko suri sev komok-tiriv? Kuptur mera, kuppaptaes, kupverus van ji Atua re loten nga ni p̃irrawe tweni nololien som.”

Atua okoni Pol nga puwrai tweni nosp̃en nga m̃irres se Iesu tevi jinibb ne vare nir

17 “Nulwi vini Jerusalem e. Ko daron nga nomok-lot loloim re Naim On, ko nulesi nanu san erpe bori nga Atua miviseni tevik, 18 nga m̃elesi Numal suk. Owrai tevik owra “Pingavilvilsen, kupiel lingi Jerusalem lelingen wolok ko pa, suri nir ne iel setemun mara-runge nale som suri inu.” 19 Ko nurij weli nuwra “Numal, nir arongwose nga renge lat ne liliken elep pa, nurrul re jinibb ko nurevji jinibb nga nosurien ser muto renge nik. 20 Ko daron nga kele marevji Steven e nga muwrai tweni nik nisem, nuir bbong, ko nutur tevir ko nomok-metmete joro nir nga marevji.” 21 Mian ko Numal owrai tevik nga bevel, ko erijrij inu nga pukoni twenik van ngasu jer ji jinibb ne vare nir.”

22 Delung nen arok-murronge nale se Pol erres ean ejpari vajin musp̃e suri jinibb ne vare nir. Ko daron nga moka-sup̃e jinibb ne vare nir, ko artipatun nga markarkar orore vajin; arkail van mare arwera “Kaptekai tweni morok, kaprevji pini, sete erres nga pimaur!” 23 Ko arok-kikail lenglengen van mare, ko arwirrwirr sunsun ser, ko arserake maw ko arwirr karkare nga piviseni nga nir arunge lengleng esij. 24 Ko burtur se jinibb nuval ne Rom nir owrai tevi jinibb sen nir nga partekai Pol van loloim ko parvirrali nga puloli puwrai tweni suri sev m̃eri Isrel nir marok-kail tere mirpok. 25 Ko daron nga markai totkoni vajin nga parvirrali, ko Pol owrai tevi m̃erwomu ser nga moktur ie owra “E, inu nuvi m̃eri Rom le san. Ko setewor nukot. Sete kamrongwos kapvirralik!”

26 Daron nga m̃erwomu nen murnge nale ngok, ko ean owrai tweni tevi burtur owra “E, rrek kurrlenge, ko morok evi m̃eri nga kerr ko san!” 27 Mian ko burtur nen evini osusi tevi Pol owra “E, kupwerai p̃irres, kuwretun le wor nga nik kuvi m̃eri Rom san?” Ko Pol eweli nale sen owra “O-o, nuwretun ko wor.” 28 Mian ko burtur nen owra “O, inu nuwirr pa nevöt nga milep san nga mevini vajin mevi m̃eri Rom.” Ko Pol erij weli owra “Ko inu nulai suri nuvijuri bbong tata suk.”

29 Ko nir nga marwera parevji Pol arjuj luwi, ko burtur kele emtutu, suri otor jabble pa nga m̃ika totoni m̃eri Rom san re dil delrrurr.

Pol otur re no jinibb nga marlelep ne Isrel

30 Ko nabong m̃inij nen m̃erwomu emrreni purongwos mawos nale nga numal se m̃eri Isrel nir martere Pol ren. Mian ko orpaji dil delrrurr ko ololi Pol evel sisarow, ko erijrij jinibb batu sulsulen nir totoklai nga

parlik. Ko ololi artekai Pol van ko ololi otur liven re nor.

23

1 Pol oklu mawos re nor ko owra
“Tasik ko jojik nir, tetajer mijpari
lelingenok, numajing se Atua renge
sel nga muon, ko nuwokwok erres.”
2 Ko batu jinibb ne sulsulen ngok
Ananaeas owra tevi nir ngok nga
marok-tur mori Pol nga nir san
puwje jingo Pol. 3 Mian ko Pol
owra tevi Ananaeas owra “Nik nga
kumwokwok m̃irres, Atua pia-wuje
nik ko! Kulik iok nga kupwera
sesre lat nga puto suri tevi inu
renge nesesreien se Moses, ko kutor
otvi nale nesesreien nga kumwera
parwujek!” 4 Ko jinibb nga martur
mori Pol arwera “E, erpese kumrij
tere batu jinibb ne sulsulen se Atua
mirpok?” 5 Mian ko Pol erij weli
owra “O, sete nurongwose nga ni
mivi batu jinibb sulsulen. Ko Naul
On owra sete erres rraprij nale nga
m̃isij tere m̃erwomu se kerr san.”
6 Ko mian ko daron nga Pol m̃ilesi
nga nir ne gortien ngok sopor arivi
Satusi nir ko sopor arivi Parasi nir,
ko ekail van mare owra “Selek nir,
inu nuvi Parasi san, ko nuvi kele
natu m̃eri Parasi san. Ko armer-
reni parrowrrowe inu iel lelingen
suri inu nuosuri temijpale nale nga
muwra jinibb nga marmij para-
maur luwi kele.”
7 Daron nga Pol muwrai jijle mir-
pok musuw ko Parasi ko Satusi nir
arlatlat lululwenir re gortien ser,
ko arteri wukarir vajin evi meling
eru e. 8 Satusi nir setemun arosuri
anglo nir ko nem̃in nir, rreknga
mijen nir nga parmaur luwi kele, ko
Parasi nir ma arosuri nir totoklai.
9 Mian ko nat ekarkar temijpal. Ko
jinibb nevisvisenien ne nesesreien
se Moses sopor nga marivi Parasi nir
artur imera ko arwerai eterter tevir
arwera “Sete namlesi rragrrag nanu
san esij ji morok. Rrek ewretun
nem̃in san rreknga anglo san erij
tevi!” 10 Ko laten ser ean elep. Ko
burtur emtutu nga tarevei Pol ko
tarrerrerrsi niben sopon, mian ko
erijrij jinibb sen nga partekai tweni.
Ko nir aran artekai tweni van elik
talev re naim ser.
11 Re natpong nen, Numal otur re
jeli Pol ko owra “Sete kuprrorrmi
nanu san! Erpe kumjiljilwer pa suri
inu iel Jerusalem, ko kupjiljilwer
kele pirpok suri inu iak Rom.”

Armurri suri nga parevji pini Pol

12 Ko re mevinen rorpong, m̃eri Is-
rel nir easi ngavöl ivij (40) arser ko-
rti ko arlingi nale san, ko arijrij tevi
Atua arwera 13 “Sete nabaan ko sete
nabminmin pijpari wor nabrevji
pini Pol!” 14 Ko nir sopor aran ji
batu sulsulen ko m̃erwomu ser ko
arwera “Namloli pa rijrijen pa tevi
Atua nga sete nama-urroi nanu san
pijpari nabrevji pini wor Pol. 15 Ko
kami nir ne kaonsel, kaplai nale van
ji burtur se m̃eri Rom nir. Kaplum̃i
nolon ko kapngoni poro orongwose
p̃itkai lweni Pol pulwi vini ji kami
nga kapsusi rongornge kele tevi. Ko
kem nabtiriv terai live sel sopon nga
nabrevji pini nga setemun pijpari
iok.”
16 Ko metulu se Pol ornge nale
ngok, ko ean owraie. 17 Mian ko Pol
owrai tevi nir san owra “Kuptekai
m̃elakel ngel van ji burtur. Emrreni
puwrai nanu san tevi.” 18 Ko m̃er
nga etkai m̃elakel nga van ji burtur,
ko owra “Pol nga m̃ilik re naim ne
nekaien okonik nga beptevi m̃elakel
ngel vinuk jim, suri emrreni puwrai
nanu san tevim.” 19 Burtur etkai
m̃elakel nga van devjen e sopon, ko
osusi tevi owra “Kuwra kupwerai
sev le tevik?” 20 M̃elakel erij weli
owra “M̃eri Isrel sopor arloli pa
nale san, ko mevi parngoni tevim
nga kupa-pitevi Pol van ngatan re
gortien ser. Parkerasim nga gortien
ser emrreni kele purongwose sopon
suri nanu ngok. 21 Ko warru, pijki
setemun kuploli nanu nga parwerai
ngok. Suri nir easi ngavöl ivij
(40) nga parteptepi terai parevji Pol.
Arloli pa rijrijen nga sete paraan
ko sete parmini nanu san pijpari

nga parevji pini. Ko lelingenok, artiriv pa nirka nga parloli ko nga parunge lweni sev nga kupwerai lweni.” 22 Burtur owrai tevi owra “Sete kupwerwerai tevi jinibb san purongwose sev nga kumwerwerai tevik ngok.” Ko okoni tweni evel.

23 Ko burtur nen everus jinibb sen eru, ko owrai tevi nuru owra “Koporan koporlesi jinibb ne nuval nir ongut varu (200) ko koporwerai tevir nga nir partiriv parmetmet nga paran Sisaria. Koporlai nir ngavöl ebut (70) nga parsakel sisamis re os ser, ko nir ongut varu (200) kele nga parivi ne sir kis. Ko parlinglingi iel re mete nial piesiw nat pupong. 24 Kaplingi os san puto metmet terai Pol. Ko kapmetmete p̃irres pian pijpari ji batu gavman ngok Piliks, nga sete nanu san pulokloksi renge sel.” 25 Ko burtur oli naul san nga muwra:

26 ‘Neiren evel ji inu Klotias Lisias ko ean ji numal gavman Piliks. 27 Morok m̃eri Isrel arrul totkoni pa osuw ko otomori parevji pini. Ko daron nga mornge nga ni evi m̃eri Rom san, ko nutkai jinibb nuval suk nir van nga ƀetkai tweni jir. 28 Numrreni bemteni otvi wor sev nga marlolarsi ni suri, mian ko nutkai van re Kaonsel ser. 29 Ko nulesi nga ni sete ololi rragrrag nanu san nga ni pimij rreknga pian re naim ne nekaien suri. Nale nga marwerai ren evi bbong murrun ne nesesreien ser kobbong. 30 Ko daron nga san mivini muwrai tevik nga m̃eri Isrel armurri suri nga parevji pini, ko niko nurrorrmi erres nga bokoni tweni vinuk jim. Nuwrai mawose tevi nir nga marlolarsi, nga poro nir arongwose parwerai tweni sev nga ni muloli m̃isij, renge nik nom.”

31 Jinibb nuval nir arosuri nale se burtur ser, ko re natpong mawos nen kobbong, artekai Pol van re ngaim nga Antipatris e. 32 Ko mevinen, jinibb nuval nga os ser mijkie arivel luwi ƀelar van lat nga nir e, ko jinibb nuval nga os ser kobbong mutoe artajer tevi Pol. 33 Ko daron nga marini Sisaria ko arlai naul nen tevi numal Piliks, ko arlingi Pol renge nevren. 34 Piliks eve naul nen, ko osusi tevi Pol owra “Nik kuvi m̃eri ngabe?” Ko daron nga murnge nga Pol mivi m̃eri Silisia 35 ko owrai tevi owra “Daron nga jinibb marini nga parwerai tweni sev nga marlesi rem, ko inu bea-murronge nik.” Ko owrai tevi jinibb nuval nga parrul totkoni pa Pol ko renge naim ne nekaien nga muto ji ni.

24

M̃eri Isrel arwerai tweni sev nga marlesi esij renge Pol

1 Nabong elim easi, ko batu jinibb sulsulen ngok Ananaeas ean Sisaria tevi m̃erwomu se m̃eri Isrel nir ko tevi kele jinibb ne nesesreien san nga nisen Tetalas. Aran ji numal Piliks nga parwera tweni sev nga marlesi esij renge Pol. 2 Arverus Pol vini loloim e, ko Tetalas owra tweni vajin nale se nir.

Owra “Numal, weretunen nik kuan mare, ko kuloli liken ne demat nga m̃irres oto epriv ji kem. Erres ma nik, ko kumloli nanu se kerr muto m̃irres p̃elak. 3 Kem jijle namok-runge erres tetajer suri sev nga kumloli. 4 Sete numrreni bolokloksi daron som, ko nungonim ma nga kuprrorrmi kem ko kupmurrong ta nale se kem welel nga nabwerai ngel. 5 Namtor sweri pa osuw nga morok evi jinibb nga m̃isij, ko evi batu liken nga m̃isij. Okloli pa laten nga marlelep nir tevi m̃eri Isrel nga marlik rrale iel ngatan, ko evi m̃erwomu re lenglengen gortien san nga marvivitu suri m̃eri Nasret san. 6 Ololi lesi nga puloli naim se Atua purrokitkit re no Atua, ko namrrul totkoni. [Ko kem namtur metmet nga nabwera tweni lat nga puto suri tevi renge sel ne nale nesesreien se kem. 7 Ko numal gavman ngok Lisias eteseni tweni ji kem, 8 ko owrai nga si nga mimrreni puwra nanu san tere Pol parini ko parwerai

tevi nik.]D Ko poro kupsusi tevi, ko kuprunge mawose nga sev nga namwerai evi weretunen ko wor.” 9 Ko mẽri Isrel nen nir arkorti re nale ngok se Tetalas, ko arwera arivi weretunen p̃etp̃eti.

Pol erij ore nir

10 Ko numal gavman otungun tevi Pol nga p̃irij; mian ko Pol etipatun owra “Nurongwose nik komok-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb ne vanu se kem nir evini ejpari lelingen ngel sia elep pa, ko inu nuir nga ƀerij ore nale ser ngok re nom. 11 Ko poro kupmeteni lilane nale suk, ko kuplesi nga setewor easi nabong esngavöl drromon eru (12) nga mean mosrövi Atua Jerusalem. 12 Ko mẽri Isrel ngok nir sete arlesik nga mẽlat tevi jinibb sopor loloim re Naim On, rreknga re naim loten ser san, rreknga renge lat kele san Jerusalem. 13 Ko iok eviseni nga nale nga marwerai tevim lelingenok arivi gerisen. 14 Ko sansan kobbong ewretun, ngel: nusrövi Atua se batu tata se kem renge sel san nga nir marwera mẽisarr. Ko nuosuri ma nanu p̃etp̃eti nga muto renge nale nesesreien se Moses ko renge Naul se propet nir. 15 Ko inu norrorrmien suk oto eterter renge no Atua erpe nir kele, nga Atua pia-loli jinibb jijle parmaur luwi kele re mijen, ngok nga mẽirres ko nga mẽisij. 16 Ko suri iok, niko nuplak tetajer nga bevijuri sel nga mumosawos mẽirres renge sev nga mololi tevi Atua ko tevi jinibb kele.

17 “Ko nuvel lingi Jerusalem sia elep pa sopon easi, niko memrreni bolwi kele van nga ƀelai merrenien san sopon tevi nir nga nijor ser mijkie ne vanu suk, ko bololi sulsulen sopor van ji Atua. 18 Ko nomok-loli malum norrorrmien ngok, ko mian ko marsekai inu re loloim se Atua, daron nga mololi jile nanu san nga muloli nuwokwok. Ko sete jinibb elep arlik tevik, ko laten kele ejki jik. 19 Ko mẽri Isrel sopor nga marivel Esia vini arlik loloim re daron ngok. Ko poro nir arlesi nanu san esij renge inu, ko erres parini parwerai tweni renge nom; 20 rreknga poro pijki, ko nir ngok ma parwerai tweni sev nga mẽisij nga mololi. Suri daron nga motur re no gortien ser, ko sete artor sweri rragrrag nanu san nga mẽisij renge inu. 21 Ko nale sansan kobbong arongwos parwerai, ni le: Daron nga motur renge nor ko nukail temijpal nuwra “E, kamloli nukot lelingen suri nuosuri nga jinibb nga marmij para-maur luwi kele rengen mijen.”

22 Ko Piliks orongwos erres sopon sel se Numal. Mian ko ewer otvi nosp̃en ser ko owra “Bea-werai lweni wor nale san daron nga burtur Lisias pia-vini e.” 23 Mian ko owrai tevi jinibb ne nuval sen nga parmetmete Pol, ko sete parloli p̃ilik talev p̃elak, ko sete parwer ore nga poro jinibb sen san pimrreni pivini p̃ila nanu san tevi.

Jinibb nuval armetmete Pol

24 Nabong evis arasi osuw ko Piliks nuru nesen sen Drusila, nga mivi nesen Isrel, orini lat nga marmetmet Pol e; ko Piliks owrai nga partekai Pol vini jin. Ko omurronge vajin Pol mokjilwer suri nosurien sen renge Iesu Kristo. 25 Ko daron nga Pol mẽijiljilwer suri murrun nga mẽirres, ko nga jinibb p̃iwer ore sev nga ni kobbong mimrreni, ko nabong nga Atua pia-wer sesre lat nga puto suri tevi jinibb nir, ko Piliks emtutu ko owra “Kupiel vajin! Bea-lesi nabong mẽinij kele san ko bea-verus lwenim kele vini.” 26 Ko ni orrorrmi nga putor sweri nevöt sopon ji Pol nga puloli Pol pivel sisarow. Ko niko nabong elep okwera Pol pokini jin nga porok-jiljilwer.

27 Ko sia eru easi, ko Piliks osuw vajin renge nga mivi numal gavman. Ko elinglingi Pol elik malum renge

D **24:8** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Luk oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

naim ne nekaien, suri emrreni puloli m̃eri Isrel nir parunge p̃irres re ni. Mian ko Posias Pestas evini ela wani vajin milngen.

25

Pol emrreni Sisa pia-wer sesesre lat nga puto suri tevi

1 Ko Pestas elai majingen sen ejpari nabong itul easi, ko evel lingi Sisaria van Jerusalem e. 2 Ko ie batu jinibb sulsulen nir ko numal se m̃eri Isrel nir arwer visvisenie suri nale nga nir marlingi tere Pol. Ko arngoni kele tevi Pestas 3 poro orongwose pimarong partekai Pol vini Jerusalem e. Arngoni erpok suri arloli pa nale san nga parevji pini Pol renge live sel. 4 Ko Pestas owrai tevir owra “Pol p̃ilik ko pa re naim ne nekaien iok Sisaria, ko sete mia-periv, inu bolwi kele van iok. 5 Ko poro ewretun ololi nanu san nga m̃isij, ko kaplingi m̃erwomu se kami sopor parpitevik nga parwera tweni renge nosp̃en nen nanu san nga p̃itre ni ie.” 6 Pestas elik kele nabong owil rreknga esngavöl musuw ko mia-van vajin Sisaria e. Ko mevinen vajin ko esakel re kot sen ko owrai nga partekai Pol vini jir. 7 Ko daron nga Pol m̃iasi vini loloim, ko m̃eri Isrel nir ne Jerusalem arser rrale ko arwerai tweni nale nga marterter milep tere Pol. Ko sete nale ser arrow rragrrag erpe nga arweretun. 8 Ko Pol eweli nale ser owra “Inu sete nuloli rragrrag nanu san tere nesesreien se m̃eri Isrel, rreknga tere Naim On rreknga tere Sisa, batu numal ne Rom.”

9 Ko suri Pestas emrreni kobbong puloli m̃eri Isrel nir parunge p̃irres ren, niko mususi tevi Pol muwra “Erpese? Nik kumrreni kupan Jerusalem nga parsupsup̃e nanu nir nga marlingi renge nik ie?” 10 Pol erij weli nale sen owra “Inu nutur pa re kot se Sisa san, ko osorsan kobbong nga ni kobbong kot sen pusp̃e inu. Kurongwose erres p̃elak nga inu sete nuloli nanu san nga pulokloksi m̃eri Isrel nir. 11 Poro ewretun nutor otvi nale nesesreien ko nuloli nanu san nga musorsan nga bemij suri, ko erres kobbong pirpok, numarong. Ko poro nale ser ngok nga marlingi renge inu parivi gerisen, ko san sete orongwose p̃ilngik renge nevrer. Ko inu numrreni bean botur re kot se Sisa iak Rom!”

12 Ko daron nga Pol muwrai jile mirpok, ko Pestas ejiljilwer sopon tevi nir ne gortien sen musuw, ko owrai tevi Pol owra “Poro nik kumrreni kupan kuptur re nosp̃en se Sisa, ko erres kobbong, kupan ko.”

Pol otur re no batu numal Erot Akripa 2

13 Nabong sopon arasi van, ko batu numal Erot Akripa nuru jojin Benis orini Sisaria nga porlesi Pestas ko porwera erres tevi re nga mia-vini. 14 Orloli jile erpok, mian ko eprepriv ko pa sopon mian ko Pestas mia-sup̃e Pol tevi batu numal Akripa. Ko owrai tevi owra “Daron nga Piliks musuw re majingen sen ko elinglingi jinibb san elik jer iok re naim ne nekaien. 15 Ko daron nga mean Jerusalem e ko jinibb sulsulen nir tevi m̃erwomu se m̃eri Isrel nir arini arwerai tevik nga bea-wera suri lat nga puto suri tevi. 16 Ko nuwrai tevir nga sete evi sel se kem m̃eri Rom nga b̃elngi nawone jinibb san van re nevre nir nga marok-tere ni re nosp̃en; womujnen, daron sen puto wore ko nga ni putur re no jinibb nir nga puwrai tweni weli nale sen re sev nga nir marok-werai tere ni. 17 Ko daron nga lartul nen marpelari iel ko nusaro ngavilvil, ko mevinen mawos, nuan nulik re kot ko nuwrai tevi jinibb suk nir nga partekai Pol vini. 18 Ko daron nga jinibb martur imera nga parwera nale ser tere Pol, sete arwerai rragrrag nale san nga inu nulesi mivi nanu nga murrow, ejki rres. 19 Arij latlat kobbong tevi Pol suri nosurien ser ko wor m̃eri Isrel nir, ko suri kele jinibb san nga nisen Iesu nga

mimij, ko nga Pol muwra emaur luwi kele renge mijen. 20 Ko renge murrun nga mirpok, sete nurongwose p̃elak sel nen erres. Ko iok ololi nususi tevi Pol nuwra “Erpese? Nik kumrreni kupan Jerusalem nga inu bevinuk bornge nosp̃en surim ie?” 21 Ko Pol ongoni nga bokoni van Rom nga batu numal ne Rom ngok Sisa pia-wera suri lat nga puto suri tevi ni ie. Ko iok ololi nuwrai tevi jinibb suk nir nga parmetmete pijpari ƀelesi daron san nga bokoni van ji Sisa.” 22 Ko batu numal Akripa owrai tevi Pestas owra “Inu kele numrreni bornge nale se morok.” Pestas erij weli owra “Iow, ko rrek mevi ko pa.”

23 Ko re nabong m̃inij nen, batu numal Akripa nuru Benis orini re kot ser. Ko batbatu jinibb nuval nir ko nir nga maran mare re ngaim ngok arloli kele sel ser nga maroktori batu numal ren. Mian ko Pestas elai nale nga partekai Pol vini loloim e, 24 ko owrai tevir owra “Batu numal Akripa ko kami jile nga rramkorti lelingen, kapmeteni morok! M̃eri Isrel jijle nir ne Jerusalem ko Sisaria arok-ini jik ko arloli nale suri, ko arkail arwera sete erres bololi morok pimaur. 25 Ko inu sete nulesi ololi nanu san esij nga pimij suri. Ko suri ongoni nga pian wor puloli Sisa p̃iwer sesesre lat nga puto suri tevi, niko nurrorrmi bokoni tweni van ji Sisa Rom. 26 Ko sete nutor sweri rragrrag norrorrmien san suri nga boli van ji Sisa. Iok ko ololi m̃elai vini mutur kele re no kami ko no nik batu numal Akripa kele. Nuwra kaplai tweni norrorrmien sopon ren nga boli van ji Sisa Rom. 27 Suri daron nga markoni jinibb san van ji Sisa, ko sete parkoni nawone, ko parwera suri wor nanu san nga m̃isij nga muloli.”

26

Pol erij ore nir

1 Ko batu numal Akripa owrai tevi Pol owra “Iow, numarong vajin nik luwi kupsup̃e lweni nik.” Mian ko Pol ete tweni vajin nevren ko erij ore nir nale ser, owra

2 “Batu numal Akripa, nulesi erpe daron suk nga m̃irres le san lelingen, suri nik kumlik ko inu daron suk otoe nga ƀerij ore nale se m̃eri Isrel nir re nom. 3 Suri kurongwose lilane erres murru kerr m̃eri Isrel nir, ko latlaten se kem. Ko niko nungonim nga nolom pipriv nga kupmurrong sev nga bowrai.

4 “M̃eri Isrel jile nir arongwose lilane murruk erres, etipatun re pa daron nga mewelili malum e ko. Arongwos pae murruk renge vanu suk mawos ko re kele Jerusalem. 5 Arongwose erres nga daron nga mevi malum m̃elakel e ko nukorti tevi gortien ngok se kerr nga marivi Parasi nga murrurr m̃iterter kele wor, ko inu kele nuvi san. Ko m̃eri Isrel
arongwose parwera nale ngok evi weretunen. 6 Ko lelingenok nutur pa iel nga parsupsup̃e inu nosp̃en nek, suri inu nulngi norrorrmien suk oto eterter renge rijrijen nga Atua muloli pa tevi ƀirterawarreng se kerr nir ne tuwi. 7 Rijrijen ngok kobbong nga metka esngavöl drromon eru (12) se kerr ngok marok-surövi Atua nutpong ko nutrin nga partor sweri. 8 Batu numal Akripa, suri nanu ngok mawos kobbong, m̃eri Isrel ngel nir arlingi nale tere inu lelingen. Ko m̃eri Isrel nir, suri sev sete kamrongwos kaposuri nga Atua murongwose puloli jinibb pimaur luwi kele re mijen?

9 “Tuwi nulesi erres nga bololi nanu jijle nga puore nise m̃eri Nasret ngok Iesu. 10 Nuloli womue Jerusalem, ko jinibb sulsulen ko nir arlai derteren tevik nga m̃elngi jinibb se Atua milep van re naim ne nekaien. Ko daron nga numal nir marwera nga nir parmij ko wor, ko inu kele nuwrai erres, parmij ko wor. 11 Daron elep nomok-ivel suri naim ne loten nir, nomok-virralir, ko nuloli lesi nga bololi parij p̃isij

tere Iesu. Nulolarsi temijpal nir ko nuojir van ngasu nga borrul totkonir renge vanu m̃inij nir nga bololi p̃isij tevir.”

Pol osp̃e suri erpese mivini mivi jinibb se Atua

12 Ko Pol owra “Niko nabong san nuvel re sel van Damaskas e tevi derteren nga batu sulsulen m̃ilai tevik. 13 Ko levial re sel, nulesi moron nga milep san eplari re melrin nga mumor vaseni inu tevi nir nga marvivitu surik. Moron nen omor easi nial. 14 Ko kem jijle namvitan re dan. Ko nurnge drrelan san re nale se m̃eri Isrel nir owrai tevik owra “Sol, Sol, suri sev komok-loli m̃isij tevik mirpok? Sete erres kopok-loli terter nanu tere inu.” 15 Ko nususi tevi nuwra “Wurru, Numal, nik isi le?” Ko Numal erij welik owra “Inu nuvi Iesu le nga komok-loli m̃isij tevik ngel. 16 Ko kupmera, kuptur. Inu nurrmali jim erpel nga bosusture nik nga kupivi jinibb ne majingen suk. Nik kupwerai tweni ko wor tevi jinibb nir sev nga kumlesi lelingen suri inu, ko nanu nga kele bea-viseni tevim. 17 Inu bemetmet nik p̃irres nga m̃eri Isrel tevi jinibb ne vare nir sete arongwos parlokloksim. 18 Kupa-loli jinibb ne vare nir parmeteni wose. Ku-prieni norrorrmien ser nga parlin-glingi nemalik ko parini re moron. Kuprienir nga parlinglingi derteren se Demij ko parini vajin re derteren nga milep se Atua,
ko Atua p̃itlasi tweni vajin nololien ser. Ko nosurien ser renge inu p̃itkair vajin nga parini parivi jinibb nga maron se Atua.”

19 Ko Pol owra kele, “Batu numal Akripa, evi nale se wor ni nga m̃ilik renge melrin le mosuri ngel. 20 Womujnen, nuwerwer tevi jinibb nir iak Damaskas, mian ko nutajer kele van Jerusalem e ko lat jijle ne Jutia, ko mian ko ji kele jinibb ne vare nir. Nuwrai tevi jinibb nir nga parieni norrorrmien ser suri nololien ser, ko parosuri Atua. Ko murrur piviseni ko wor nga arieni pa norrorrmien ser osuw. 21 Ko suri majingen ngok ko, daron san nga m̃elik re Naim On Jerusalem ko, m̃eri Isrel martur imera ko marrul totkonik, ko marloli lesi nga parevji pinik. 22 Ko Atua ewilwil se inu tetajer elep ejpari lelingen ngel, ko niko inu nutur iel, ko nurij tevi kami jijle, jinibb nawon ko jinibb nga marlelep nir. Nale nga mowrair ngok arivi pa nale nga propet nir ko Moses kele marwerai tweni pa womu nga p̃irrmali, ngel: 23 Mesaea purnge p̃isij ko wor renge niben, ko pivi m̃erwomu jer kele nga pimaur luwi renge mijen. Ko pusp̃e suri moron tevi m̃eri Isrel nir ko tevi kele jinibb ne vare nir.”

24 Ko daron nga Pol m̃irij mirpok mian ko Pestas ekail van jin owra “E, Pol, kulengleng! Norrorrmien som owlu p̃elak, ko ololi batum erpe poklengleng pa.” 25 Ko Pol erij weli owra “Numal nga m̃irres, inu sete nulengleng. Nale ngok nga mowrai arvijuri wor sel nen ko, ko arweretun. 26 Ko nanu ngel jijle sete arremali re lat san nga muto teptepi. Nurongwose nik kurong-wose sev nga mosp̃e suri ngok. Niko nurongwose nga sete kutor jabble nanu ngok san. 27 Numal Akripa, nik kuosuri nale se propet nir? Nurong-wose erres nga nik kuosurir.”

28 Akripa osusi tevi Pol owra “Erpese, rrek daron beblen welel lebbong kumrreni kupreveik nga bevini bevi kalesia?” 29 Ko Pol erij weli owra “Rrek daron nga mipriv rreknga daron nga mumrrol, ko inu nulot tevi Atua, sete suri nik kob-bong, ejki, ko suri kami jijle nga kamok-murronge nale suk ngel, ko numrreni lenglengen nga kami jijle kapirpe bbong inu ko. Re bbong dil delrrurr suk pijki, sete numrreni kapruj mori ko kapan ren.”

30 Mian ko batu numal Akripa, ko batu
gavman nen, ko Benis, tevi nir m̃inij kele artur imera 31 arivel, ko arwer-

werai tevir arwera “Morok sete ololi nanu san esij nga pimij suri rreknga pian re naim ne nekaien suri.” 32 Ko batu numal Akripa owrai tevi Pestas owra “Poro nga sete Pol owrai pa nga mimrreni pian putur re kot se Sisa, ko pivel sisarow kobbong.”

27

Pol owlu lingi Sisaria van Rom e

1 Ko arlingi pa nale osuw nga nabwolu van Itali e, mian ko arlingi Pol tevi jinibb kele sopor ne naim ne nekaien renge nevre m̃erwomu san nga mimetmete jinibb nuval ongut vesan (100), nga nisen Julias. Ni evi ne gortien ngok nga marveruse Gortien se Batu Numal. 2 Drrav san elinglingi Atramitiam evini iel, ko owra pulwi kele van re ngaim ne Esia e nir. Ko naman namsa re drrav nen; ko m̃eri Masetonia kele san eptevi kem, nga sisen Tesalonaeka ko nisen Aristakas. 3 Ko mevinen namjipari Saeton. Julias ololi erres tevi Pol ko ololi ean ngaut nga p̃ileslesi selen nir sopon, ko selen nen nir armetmet ni erres. 4 Daron nga namwolu lingi Saeton, ko namwolu tere ling ko namwolu van mori norour nga Saepras van devjen nga muruv e. 5 Ko namwolu lingi ngaut, naman re dis mot vajin van renge devjen ne saot ne Silisia ko Pampilia, mian ko namjipari Lisia re ngaim ngok Maera. 6 Ko iok, m̃erwomu se jinibb nuval nir elesi drrav kele san nga m̃ilinglingi Aleksantria ko pian Itali e, ko ololi kem namsa re drrav ngok.

7 Namwolu tere malum ling mirpok mian ejpari nabong evis wor nga namtor sweri ling nga marterter, mian ko nama-wolu jipari ngaim ngok Nitas. Ko ling eser elep p̃elak, ko daptap elep, ololi setemun namrongwose nabwolu tajer. Mian ko namrieni drrav, namwolu pelaot nga naban re norour ngok Krit; ko namwolu asie bongsin nga marwera Salmone, ko namwolu sere devjen nga muruv e. 8 Nam p̃elak elep namwolu seresre namtajer van, ko namjipari lat san nga marwera Sale Malum e nga muto mori ngaim ngok Lasea.

9 Ko namlik iok eprepriv sopon; mian ko nivelen ne dis setemun erres, suri evi pa daro ling ravij. Ko nanen se m̃eri Isrel kele nir, nga marveruse Nabong nga marloli lilane nololien e, easi kele pa, ngok re Oktoba ko, mian ko Pol erij tevir nga puwnir. 10 Owra “Lartul, kapmurrong ta. Poro rrapwolu lelingenok, ko drrav se kerr tevi nijor nen nir parsij p̃etp̃eti, ko mauren kele pilep pijijki.” 11 Ko Julias emrreni bbong pumurronge m̃erwomu ne drrav nale sen tevi m̃er nga drrav sen nen, easie pumurronge nale se Pol. 12 Ko suri sale ngok sete evi sale nga m̃irres p̃elak re daron ne ling, ko otomori kem jijle naƀir nga poro nabwolu lesi kele van re sale m̃inij ne Krit e san, nga nisen Piniks, nga nablik ie renge daron ne ling. Piniks evi sale nga m̃irres, bongsin eru, tuwen emawos re not wes, tuwen emawos re saot wes.

Ling serser nga milep san ejpari drrav ser

13 Sete epriv ko ling narrosiw nga m̃irres san etipatun eserser. Mian ko nir arrorrmi erres ko pa nga parloli sev nga marrorrmi. Mian ko arevei angka vini mare, arwolu. Arok-wolu seresre jeli botunmal.

14 Ko sete epriv ko ling serser nga milep san nga nisen Merri etewut ngaut evini. 15 Daron nga ling nen mirevji kem, ko sete namrongwos nabwolu tere; ko namrieni lweni drrav namwolu suri ling, namsesrete dis. 16 Ko namasi re norour ngok Kaota renge devjen ne saot, ololi namoruv e beblen. Erpe elai daron tevi kem nga nablingi lilane drrav nga welili puto p̃irres, ko jinibb nga marmajing re drrav nir ar p̃elak elep sopon 17 nga parevei vini mare. Ko arevei dil sopor arselabe drrav e ngatan ko arm̃elji totkonir nga purrul totkoni drrav.

Ko nir armetutu sopon, suri van ngalu jer re Lipia sou sopor arto ren, ko nir armetutu drrav tires ren. Ko iok ololi arjuröni nabin vini ngatan ko arlinglingi bbong drrav esal ling. 18 Ko ling eterter elep malum, ololi mevinen, nir arwirr tututweni kele nanu nga marengenir sopor van renge dis e. 19 Ko re mevinen kele, nir arwirr tututweni kele nijor ne drrav nir sopor arivel.

20 Ko nabong elep setemun namlesi nial; ko natmupong kele, setemun namlesi moju nir. Ko tetajer ling okser lenglengen. Ko ololi norrorrmien se kem evitan vajin, ko namrrorrmi rrekma setemun namrongwose nabmaur. 21 Ko nabong evis kis vajin nga sete kem san eaani nanen, mian ko Pol otur imera ko owrai tevir owra “Selek nir, poro kapmurrong pa nale suk nga mowrai womu pa, ko rrek sete rrama-wolu lingi Krit, ko sete rramator jabble nanu nir mia-irpok. 22 Ko lelingenok nuwrai eterter tevi kami nga sete kapmetutu. Kerr san mauren sen sete mia-jijki, ko drrav ngel kobbong pijijki. 23 Suri natmupong, anglo se Atua san evini jik. Ngok anglo se Atua nga mevi jinibb sen, ko nga nomok-surövi. 24 Ko owra ‘Pol, sete kupmetutu, nik kupan ko wor kuptur re no Sisa iak Rom. Ko renge Atua nalol nga m̃irres sen eir bbong nga puloli kami p̃etp̃eti nga kamsa renge drrav kapmaur.’ 25 Ko niko, selek nir, sete kapmetutu! Nuosuri Atua nga nanu jijle p̃irrmali pusorsan pirpe nga ni muwrai ngok. 26 Ko womujnen, ling ngok puti pepteni drrav se kerr renge norour san.”

Aruj mori norour san

27 Ejpari nutpong esngavöl drromon ivij (14) nga dis mokuti karkar kem ngok renge dis ne Metiterenian, ko oruj mori nat p̃irrang vajin sopon, ko jinibb nga marmajing re drrav nir arrorrmi vajin nga otomori nabjipari ngaut san. 28 Mian ko arkai delrrurr san renge dil ko arjuröni van re nabbö dis; ko arlesi ningaw nen evi bbong ngavöl eru (20). Artiriv beblen mian ko arjuröni kele, ko arlesi ejpari vajin ningaw esngavöl drromon elim (15). 29 Ko armetutu nga drrav tumoworwor re nevöt, ko arjubbli angka ivij vitu re drrav aran ngatan. Ko arok-lot van ji atua ser nga nat p̃irin pingavil. 30 Ko jinibb nir nga marmajing re drrav arloli lesi nga parwolu lingi drrav; arjuröni natu drrav van ngatan ko arkerkeris arwera paran parjuröni kele angka m̃inij womu. 31 Ko Pol owrai tevi burtur se jinibb ne nuval nir tevi jinibb nuval sen nir owra “Poro jinibb nga marmajing re drrav sete parlik re drrav, ko sel kele san ejki nga rrapasi ren.” 32 Mian ko jinibb ne nuval nir artevei otvi dil nga murrul totkoni natu drrav ko arloli evitan van re dis e.

33 Ko otomori vajin nat p̃isal p̃irin, ko Pol erij eterter tevir nga paraan. Owrai tevir owra “Ejpari nabong esngavöl drromon ivij (14) pa, nolo kami orrum p̃elak, ololi sete kamurroi rragrrage nanu san. 34 Nuwrai eterter tevi kami nga poro kapmerreni kapmaur, ko erres nga kapaan ko wor, puloli kami jijle kapterter nga sete san pijijki. Sete kami san niben p̃isij sopon.” 35 Daron nga Pol muwrai jile mirpok musuw ko elai bongsi niv san ko owra erres tevi Atua renge no nir jile, ko obbri otvi ko orroi. 36 Mian ko norrorrmien ser evini erres luwi kele, ko nir jijle arlai nanen ko arurroi. 37 Kem p̃etp̃eti renge drrav ejpari ongut varu bbulin ngavöl ebut drromon ouwon (276). 38 Ko daron nga nir totoklai maraan jijle musuw, ko arwosi tweni bak wit nga marto re drrav ko arwirre van re dis nga puloli drrav p̃isisarow.

Drrav emawor ngaut

39 Daron nga nat m̃irin vajin ko jinibb nga marmajing re drrav nir arlesi ngaut. Ko sete arlesi wose, ko arlesi ma sale san nga dep̃inan muto

ren. Ko arrorrmi nga poro arongwose parloli ko parlai drrav pian ngaut ie. 40 Ko artevei otvi dil ne angka nga ivij ngok ko arlinglingir arjipon renge dis, ko arupaji dil nga marrul totkoni niwos nga martori alale drrav e; mian ko arevei nabin nga womu, nga ling puwi drrav nga pian ngaut. 41 Ko no drrav osongti re sou dep̃inan san, ko eres jer; ko dis bburbbur erpe paruti worwor drrav batun.
42 Ko jinibb ne nuval nir arlingi nale nga parevji pini jinibb ne naim ne nekaien nir, suri arrorrmi tarilong toku ko tarwolu. 43 Ko m̃erwomu ser emrreni p̃ila se Pol, ko ewer ore norrorrmien ser ngok; ko owrai tevi jinibb nir nga si nga murongwos p̃ilong purow jubbul womu van renge dis ko p̃ilong van ngaut e. 44 Ko owrai tevi nir m̃inij nen nir nga sete marilong wos nga partori niriv parilong surir renge niriv ko bebje drrav nga marmawor tweni. Ko iok ololi kem jijle namjipari dep̃inan nga sete kem san ejijki.

28

Pol elik Molta

1 Daron nga naman ngaut musuw ko nammosi erres vajin. Ko namarunge arwera norour ngok nisen ko Molta. 2 Nir ne ie arloli erres p̃elak tevi kem. Re daron nen, naus ous ko melas elep; ko arsure nabb nga nabtetli ren, mian ko armetmet lilane kem. 3 Ko Pol esresre joro nabb sopor, okwirrwirr nir van re nabb. Mian ko num̃et san ornge nabb erangi p̃elake, ko eplari, ko eaji nevre Pol. 4 Ko daron nga jinibb ne ie marlesi nga num̃et murrurrul re nevre Pol, ko arlongwis lululweni tevir arwera “O, kulesi rramwerai, morok evi wor jinibb nga mokrevji jinibb ko! Ko easi bbong sete orron re dis, ko melrin nga musorsan sete emarong nga ni pimaur.” 5 Ko Pol ewirrleni tweni num̃et kobbong evitan luwi van re nabb e; ko sete milnge liwen sopon oto re nevren. 6 Ko jinibb nen nir arrorrmi nga nevren pusol, poro pijki ko ni pivitan ngatan pivesane pimij pin. Arokmeteni suri epriv, ko setemun nanu san eplari jin; mian ko arieni norrorrmien ser ko arwera “O, morok evi atua ko san!”
7 Ko batu jinibb ne norour ngok nga nisen Puplias, ni dan sen sopon oto mori ie. Puplias evi jinibb nga m̃irres p̃elak, ko ni eptevi kem van re naim sen. Ko namlik jin nabong itul. 8 Tata sen ematur re maling nga mesien dowalul muloli, ko nolon kele owlu eptiptevi drra. Ko Pol ean okuklue, elngi nevren rengen ko olot tevi, ko ololi erres luwi vajin. 9 Ko vitunen, nir totoklai re norour ngok artekai nir nga marmesi vini ji Pol, ko ni ololi arres luwi. 10 Ko nir arlai merrenien elep tevi kem; ko daron nga namwolu vajin, ko nir arla nanen elep arlingir renge drrav nga pia-ivi mas se kem renge drrav.

Pol elinglingi Molta van Rom e

11 Namlik navöl itul arasi osuw, mian ko nama-sa re drrav san nga mitepi ie renge daron ne ling. Drrav nen evi nga Aleksantria re Ijip, ko arveruse arwera ‘Atua m̃elew’ (suri ewaji nise atua eru ngok nga morivi m̃elew, Kasto ko Polakis). 12 Namwolu vini namjipari Saerakus, ko namlik nabong itul ie. 13 Mian ko namwolu kele, ko namini re ngaim ngok Rejiam. Ko mevinen ling evi narrosiw nga m̃irres, mian ko namwolu kele ejpari nabong eru, ko namjipari ie Puteoli. 14 Iok namlesi tasi kerr ko joji kerr sopor; ko arngoni kem arwera nablik tevir kele wik san. Mian ko vitunen nama-jipari vajin Rom.

15 Tasi kerr ko joji kerr ne Rom arunge nosp̃en suri kem, ko arivel ore kem nga parsewute kem renge sel. Namsesewut re lat nga Apias m̃ili naim nga marok-wulwule nanen ren, ko re kele lat nga naim liliken mosien itul arto ren. Ko daron nga Pol m̃ilesir ko owra erres

tevi Atua surir, ko norrorrmien sen
evini eterter kele wor.
16 Daron nga namjipari Rom va-
jin arlinglingi Pol p̃isan p̃ilik renge
naim san tevi jinibb nuval san nga
pimetmete.

Pol ewerwer ie Rom

17 Namlik ie ejpari nabong
itul arasi, ko Pol everus kortoni
m̃erwomu se m̃eri Isrel nir ne
ie, ko owrai tevir owra “Selek
nir, sete nuloli rragrrag nanu san
nga pulokloksi jinibb se kerr nir,
ko sete kele nutre nesesreien se
b̃irterawarreng se kerr nir. Ko nir
nga Jerusalem ma arrul totkonik ko
arlingik van re nevre m̃eri Rom nir.
18 M̃eri Rom arsusi nale elep tevik,
mian ko armarong vajin nga bevel
sisarow kobbong, suri arlesi sete
nuloli nanu san nga puloli inu bemij
suri. 19 Ko m̃eri Isrel nir armusus.
Ko iok osonik nga mowra kele botur
re no Sisa nga pia-wera suri lat
nga puto suri tevik. Ko setemun
nanu san oto nga b̃erij tere jinibb ne
vanu suk nir rengen. 20 Iok ko ololi
meverus kami nga b̃ejiljilwer sopon
tevi kami suri norrorrmien ngok nir.
Ewretun lenglengen, arkai totonik
renge dil delrrurr mirpel suri m̃er
nga kerr m̃eri Isrel nir rramtirive.”
21 Ko nir arij weli arwera “Sete san
renge Jutia ela naul san vini nga
musp̃e nik, ko sete nir san evini iel
nga pusp̃e lokloksi nik sopon. 22 Ko
nammerreni nabmurronge sev nga
kupwerai. Suri namrongwose nga
jinibb renge lat jijle arok-rij tere
gortien nga mimerr ngok nga nik
kumkorti rengen.”
23 Mian ko arlingi nabong san
nga parini parunge Pol p̃ijiljilwer
tevir. Ko nir elep arini re wosenen
re naim sen. Etipatun rorpong,
ko evini ejpari nata mupong, Pol
ejilwer elep tevir suri batun vanu
se Atua. Ela nale tevir nga marto
renge nale nesesreien se Moses ko
re kele propet nir nga puloli nir
parosuri Iesu. 24 Nir sopor arwera
erres renge sev nga Pol muwrai, ko
sopor ejki, sete arosuri te. 25 Ko niko
arteri wukari nir eru e. Ko mian ko
daron nga parivel vajin, ko Pol owra
nale san tevir owra “E, nale ngok
nga Nem̃in On m̃ilai tevi propet Ae-
sea nga puwrai tevi b̃irterawarreng
se kerr, osorsan erres, suri owra
26 ‘Kupan kupwerai tweni tevi jinibb
ngel nir: ‘Kaprunge nga kaprunge,
ko sete ma kama-rongwose. Kaplesi
nga kaplesi, ko sete ma kama-lesi
wose nabong sopon. 27 Suri nir jijle
batur eterter. Boror arirpe maruti
ore metipo, ko arp̃il ore meter.
Poro pijki, ko batur parongwose, ko
boror parunge, ko meter pimteni, ko
parieni lwenir vini jik, ko inu bololi
parres luwi.’ ” 28 Ko Pol evinvini ore
nale sen owra “Kami kaprongwose
ko wor nga Atua elai pa nale ne
mauren van ji jinibb ne vare nir. Nir
ko parunge!” 29 Pol m̃irij jile musuw,
ko nir arij latlat lululwi tevir suri
nale nga Pol ko muwrai tevir, ko
arivel sisamis.
30 Ko renge sia eru totoklai Pol
elik re naim san nga marok-wuli re
navöl. Ko eir tama re jinibb jijle nga
mimrreni pivini p̃ilesi ni. 31 Ni sete
emtutu nga miwerwer suri batun
vanu se Atua, ko okvisvisenir kele
suri Numal Iesu Kristo, ko sete san
ewer ore sopon.

Naul nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge ROM

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Jinibb arlesi Pol evi jinibb nga milep re kalesia nir, asi kalesia mĩnij nir, ne tuwi ko mijpari lelingenok. Womu, ko ni oji kalesia nir eterter, mian ko re daron nga ni mĩilesi Iesu renge sel ne Damaskas, ko nolon olwi. Ko ni emajing vajin erpe Aposol, rreknga jinibb san nga Iesu mukoni, asi sia ngavöl eru (20). Ko re daron ngok ko ni osp̃e suri nosp̃en nga mĩirres re vanu p̃etp̃eti nir nga Rom mutorir. Ko ni oli kele naul elep tevi kalesia nir. Kerr kele rramrongwos rrapmeteni naul ngok nir esngavöl drromon itul (13) nga marto malum, ko nga marlingir re Naul On. Ko naul nga ni muli tevi kalesia nir renge Rom osp̃e erres p̃elak suri nosp̃en nga mĩirres nga Pol mokwerwer suri re majingen sen. Ni owra jinibb jijle nir, mẽri Isrel nir ko jinibb ne vare nir, arlik re derteren ne nololien. Ko jinibb nir arongwos parmomsawos parres re bbong nosurien ser nga marosuri Iesu Kristo, daron nga marlingi nolor mĩiterter renge ni. Ko nir nga marosuri arlik vajin renge demat tevi Atua, ko Nemĩn On ololi nir arivel sisarow renge nololien ko mijen.

Pol owra “erres” tevi nir

1 Inu Pol, nuvi jinibb ne majingen se Iesu Kristo. Atua everuse inu tweni nga bevi aposol, ko okonik suri nanu sansan bbong: nosp̃en nga mĩirres sen. 2 Nosp̃en ngok, Atua erijrij womu pae tevi jinibb sen nir renge jingo propet nir, ko aruli tweni renge Naul On. 3 Nosp̃en ngok osp̃e suri Atua Natun, Iesu Kristo nga mivi Numal se kerr. Re devjen ne jinibb, ko ni eak renge metka se Devet. 4 Ko re devjen se Atua, Atua eviseni renge derteren nga milep sen nga Iesu evi ni Natun, suri nga muloloi ni mimaur luwi kele re mijen. 5 Ko renge Iesu Kristo Atua ololi nuvi aposol san renge nalol nga mĩirres sen, ko okonik nga bololi jinibb ne vare nir renge vanu jijle nir parosuri ko parvijuri Iesu Kristo, puloli nga jinibb pilep parsurövi vajin ni nisen. 6 Ko niko majingen suk ejpari kami kele nga kamlik re Rom, nga Atua miveruse kami nga kapivi jinibb se Iesu Kristo.

7 Nomok-uli naul ngel tevi kami nga kamlik Rom nga Atua mimrreni kami, ko miverus kami tweni nga kapivi jinibb nga kapon p̃irres. Nurongwose, Atua Tata se kerr ko Numal Iesu Kristo porok-wilwil se kami ko porlai demat tevi kami renge nalol nga mĩirres se nuru.

Pol owra pian puklue nir

8 Womunen, nuwra bowra erres wor tevi Atua suk renge nise Iesu Kristo suri kami jijle. Suri nosurien se kami arok-supsup̃e renge iel ngatan p̃etp̃eti. 9-10 Ko Atua orongwose numrreni temijpal bevinuk boklue kami. Nomok-majing sen tevi nolok p̃etp̃eti renge nosp̃en nga mĩirres se Natun. Ko Atua orongwose nomok-rrorrmi kami tetajer nabong jijle nga poro bolot, ko nomok-ngoni poro nga lelingenok vajin Atua pimarong ko borongwos vajin bevinuk ji kami. Suri nutriv tuwi le wor tweni nga bololi pirpok. 11 Numrreni temijpal ƀelesi kami pirpok ngok, suri nuwra ƀela merrenien se Nemĩn On san tevi kami nga puloli kaptur wor p̃iterter. 12 Merrenien ngok nga mosp̃e ngok evi nga rrapwer jilijle kerr tevi inu nosurien suk ko tevi kami nosurien se kami. 13 Ko niaken suk nir, nuwra kaprongwose nga vavis kis le pa, nuwra bevinuk ji kami; ko ejpari

lelingenok, sete nurongwos wore. Nuwra ƀetawe wenen sopon ji kami pirpe nga mololi pa ji jinibb ne vare mĩinij nir. 14 Suri Atua elngik pa nga ban wor ji jinibb p̃etp̃eti nir, jinibb ne dis, ko jinibb ne liven vanu; nir nga norongwosien ser mutoe, ko nir nga norongwosien ser mijkie. 15 Ko niko numrreni lenglengen ƀewerwer suri nosp̃en nga mĩirres tevi kami kele nga kamlik Rom.

Derteren ne nosp̃en nga mĩirres

16 Nuosuri nosp̃en nga mĩirres ngok sete orongwos p̃iasi nawon daron nga mẽewerwer e, suri derteren nga milep se Atua oto ren nga moklila mauren tevi jinibb jijle nir nga marosuri. Erpok re mẽri Isrel nir womu, mian ko vitunen re jinibb p̃etp̃eti nir vajin. 17 Ko Atua eviseni sel sen nga ni puloli jinibb parmomsawos p̃irres rengen. Sel nen etipatun re nosurien ko owlu kis bbong re nosurien, ejpari bongsin mawos nga marmomsawos mĩirres p̃etp̃eti vajin. Naul On owrai erpok re nga musp̃e mirpel: ‘Ni nga mumomsawos mĩirres suri nosurien sen kis kobbong, mẽrnen ko pimaur.’

Jinibb nir arivel lingi Atua pa osuw

18 Atua eviseni pa lolaren sen re melrin vini iel ngatan. Lolaren sen ngok oto tere murrun nga marsij nir se jinibb nir nga marvilvil ore weretunen suri nololien ser nga marsij. 19 Lolaren sen oto terer erpok suri oto limjer ko pa nga parongwose Atua. Erpe Atua eviseni pa ni tevir. 20 Sete arleslesi Atua, ko arlesi mawos mae erres renge nanu nir nga Atua mulolir, mĩitipatun nga muloli iel ngatan renge derteren sen nga sete orongwos pusuw. Arongwos pae erres p̃elak nga Atua ko ololi nanu ngok nir. Ko niko gerisen ser ejkie. 21 Suri arongwos pae Atua, ko sete artori erpe Atua, ko sete arwera erres wor tevi. Norrorrmien ser owlu elep, ko sete ejpari nanu san. Ko norrorrmien ser arlengleng vajin ko armalik. 22 Nir arwera norongwosien ser elep, ko arnganga nawon temijpal. 23 Ko arkelkele Atua nga mimaur tuwi ngok vini, ko nga nosrövien sen milep, ko arsurövi wanie vajin nanu nga jinibb mulolir re nevren nga misavi rrongrrongvi jinibb, rreknga numön, rreknga numẽt, nanu nga marmaur mumrrol kobbong, pian ko parmij kobbong.

24 Ko niko Atua elngilngir nga parloli sev nga marsij nga nolor marmerrenir, ko arok-loli nanu nga marsij tevi nir sisamis lululweni. 25 Atua elngilngir erpok suri arkelkele weretunen suri Atua ko arla vajin nga mivi gerisen ela wani. Ko arlot tevi ko arvijuri sev nga Atua mulolir kobbong, ko Atua ejki. Ko Atua ni esansan kobbong erres osorsan nga parsurövi tuwi ngok vini. Pirpok ko.

26 Ko ngok Atua elngilngir nga parvijuri nanu nga marsij nga nolor marmerreni karkare nir. Nesevin nir arkelkel arla wani milnge diwen ser nir, ko ngok arlokloksi murrun nga
musorsan. 27 Ko erpok kele re norman nir. Nir arlinglingi sel nga musorsan nga parkorti tevi nesevin, ko armerrmerreni temijpal lululweni nir, ko arok-loli nanu nga marsij tevi nir lululweni. Ko Atua erpe otorrlai pa nir renge sev nga miplari pa jir suri nanu nga marsij nga marlolir.

28 Ko suri armusus partori norrorrmien suri Atua, ko niko Atua vajin elngilngir renge norrorrmien ne lenglengen ser ko nololien nga marsij ser. 29 Nolor owun saute nanu lele nir nga marsij, nolor ela nanu jijle, arok-ungasi jinibb. Nolor owun saute lol leplep, murrun nga marevji pini jinibb, balpalen, gerisen, murrun nga marloli nawone mĩisij tevi jinibb, ko arivi jungwarwar. 30 Arok-linglingi nawon nale gerisen, arok-ungasi Atua, arok-rij teweswasi, batur eterter,

arok-rij melmelas, armurri suri par-
loli p̃isij, arok-rong tweni tata ko
tasu ser nir. 31 Norrorrmien ser
ejkie, ko arok-tor otvi rijrijen ser,
ko sete arrorrmi rragrrag jinibb.
32 Arongwos pae nale nesesreien se
Atua nga muwra nir nga marok-
loli mirpok parmij ko wor, ko arok-
loli malum wore ko. Ko mare nen
kele, arok-rij erres suri nir nga kele
marloli mirpok.

2

Atua p̃iwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb nir renge sel nga mumomsawos

1-2 Rramrongwose, Atua ololi nanu
nga mumomsawos kobbong daron
nga mutor vitrangi jinibb nir nga
marok-loli nanu nir nga marirpok.
Ko nik vajin nga komok-wer lokloksi
jinibb m̃inij nir, nik lweni kupasi
pirpese? Suri daron nga komok-wer
lokloksi jinibb m̃inij, komok-wer
lokloksi lweni nik, suri nik lweni
komok-loli nanu mawos nen nir. 3 E
selek, nik komok-loli nanu mawos
nen bbong nga komok-wer lokloksi
jinibb m̃inij nir suri! Ko kurrorrmi
nik ma Atua sete orongwos p̃iwer
lokloksi nik? Pirpese? 4 Rrek nik
kurrorrmi Atua p̃itlasi tweni nawon
tama nololien som? Ewretun, Atua
oktori selsale jinibb nir erres temi-
jpal, ko oktori totoni nolon epriv
temijpal. Ko sete kurongwose Atua
nolon nga m̃irres ngok owra bbong
pirvei lweni nik nolom pulululwi?
5 Ko nik nga nolom m̃iterter ko mu-
musus pulululwi, komok-ser kortoni
kobbong nanu nir nga Atua pia-
wer lokloksim surir renge nabong
nga ni pia-wera suri lat nga puto
suri tevi jinibb nir renge murrun
mawos sen, ko lolaren sen pia-
rremali. 6 Re nabong nen, Atua
pia-wuli jinibb sisamis nir pusorsan
tevi majingen sisamis ser. 7 Nir nga
martori majingen nga marres ser
marterter, ko niko marok-p̃elp̃elak
suri nga Atua p̃ilesir erpe parres
ko pusrövir ko p̃ilai mauren nga
sete orongwos pusuw, tevi nir nga
ngok ko Atua p̃ilai mauren ne tuwi
ngok vini tevir. 8 Ko nir ma nga
marok-rrorrmi lweni kis nir lweni
ko sete arvijuri weretunen, ko arvi-
juri bbong murrun nga m̃isij, tevi
nir nga ngok ko Atua p̃ilai lolaren
nga milep sen tevir. 9 Ko jinibb
jijle nir nga marok-loli m̃isij parla
norongen nga m̃isij ko norongen
karkar nga marsij nir, womujnen
re m̃eri Isrel nir, ko vitunen re
jinibb p̃etp̃eti nir vajin. 10 Ko jinibb
jijle nir nga marok-loli m̃irres parla
demat ji Atua, ko Atua pusrövir ko
puosurir, womujnen re m̃eri Isrel
nir, ko vitunen re jinibb p̃etp̃eti nir
vajin. 11 Suri Atua ololi omomsawos
osorsan kobbong tevi jinibb jijle nir.

12 Jinibb ne vare nir arrelenge
nale nesesreien se Moses. Arok-
loli esij, ko arok-mij ko wor suri
iok kobbong; Atua sete pivijuri nale
nesesreien se Moses daron nga pia-
wera suri lat nga puto suri tevir. Ko
m̃eri Isrel ma nir nga martori nale
nesesreien se Moses ko nga marok-
loli m̃isij, ko Atua pia-wera suri lat
nga puto suri tevi nir renge nale
nesesreien ngok. 13 Suri sete jinibb
san orongwos pumomsawos p̃irres
re nga mok-runge nawone nale ne-
sesreien, ko re bbong nga mok-vijuri
nale nen. 14 Ewretun, jinibb ne vare
nir sete arongwose nale nesesreien.
Ko daron nga marvijuri bbong nir
nolor ko arloli osorsan tevi nale
nesesreien, erpe artori pa nale ne-
sesreien, weretunen sete jinibb san
elai tevir. 15 Murrur ngok eviseni
nga Atua elngi nale nir nga nale
nesesreien muwrair oto pa renge
nolor. Norrorrmien ser kele eviseni
kele nanu ngok, suri nabong sopon
arongwos pae nga marloli m̃isij, ko
nabong sopon arongwos pae nga
marloli m̃irres. 16 Ko pia-irpok renge
nabong nga Atua pia-wera suri lat
nga puto suri tevi jinibb nir nga
nomok-werwer suri renge nosp̃en
nga m̃irres. Re nabong nen, Atua
pia-koni Iesu Kristo pia-wera suri

lat nga puto suri tevi jinibb nir pusorsan tevi norrorrmien ser nga muto silveni pa re nolor.

Nale nesesreien sete orongwos p̃ila nawone se m̃eri Isrel nir

17 Ko kami m̃eri Isrel nir, rrek sete erres p̃elak re kami. Kambibto re nale nesesreien, ko kamrij melmelas re nga kamrongwose Atua. 18 Ko kamrongwos pae marongen se Atua, ko kamlesi wos pae sev nga m̃irres, suri marvisviseni pa kami renge nale nesesreien. 19 Ko kamok-wera eterter nga kamivi m̃erwomu re metrrorr nir, ko kamivi moron se nir nga marlik re nemalik, 20 ko kamivi jinibb nevisvisenien se lartul nga marlengleng ko se nir kele nga sete marongwose nanu san. Suri renge nale nesesreien nga kamtori ngok, aruli tweni p̃etp̃eti pa norongwosien ko weretunen. 21 Nanu ngok arivi weretunen nir. Ko erpese kami nga kamok-visviseni jinibb m̃inij nir, sete kamok-visviseni lweni kami nir? Kamok-werwer tere venao, ko erpese kami kamok-vevna? 22 Kamok-wer ore murrun nga marok-venae nesevin, ko erpese kami kamok-venvenae nesevin? Kamok-ungasi atua m̃inij nir, ko erpese kamok-evna renge naim on ser nir? 23 Kamok-rij melmelas renge nale nesesreien, ko kamok-tor ototvi kele kobbong. Erpok kamok-lokloksi nise Atua. 24 Re iok eplari erpe Naul On muwrai pa, ngel: ‘Jinibb ne vare nir arok-rij esij suri Atua suri bbong kami.’

25 Ko re nga kaman pa renge bae se m̃eri Isrel nir, ko kamlik erres, poro bbong kaptori nale nesesreien ser. Ko poro nga kamok-tor otvi nale nesesreien, ko kamsorsan vajin tevi jinibb ne vare nir nga sete maran renge bae. 26 Suri poro nga jinibb ne vare san nga sete mian re bae otori sev nga nale nesesreien se m̃eri Isrel nir muwrai, erpe ean pa re bae ko osuw. 27 Ko nir vajin nga sete marevji niber renge bae ko nga marosuri ma nale nesesreien parwer lokloksi kami nga nale nesesreien ko bae muto ji kami, ko kamok-tor ototvi nale nen nir. 28 Si evi jinibb weretunen se Atua? Sete evi nir nga martori kis bbong nanu ne vare nir, erpe bae nga marloli vare re nibe jinibb. 29 Ko jinibb weretunen se Atua rramlesi wose renge nolon. Ni ko bae sen oto re nolon, renge nem̃in ko sete renge niben. Ko ni ko sete jinibb nir arij erres suri, ko Atua ma.

3

Murru Atua omomsawos erres tetajer

1 Ko poro pirpok, nga m̃eri Isrel nir kele arivi jinibb ne nololien osorsan tevi jinibb ne vare nir, ko m̃eri Isrel nir nga martori bae ser, liken ser erresrres renge jinibb ne vare nir erpese? 2 Ejki, arlik ko pa erresrres renge nanu elep. Womujnen, Atua elai nale sen tevir. 3 Weretunen, nir sopon sete arosuri. Ko murrun ser ngok orongwos puloli Atua p̃il
ngilngir? 4 Ejki rres nawon! Jinibb jijle arongwos parkerkeris, ko Atua sete orongwos p̃ikrekris. Suri Naul On owra ‘Niko parlesi wose nga nik Atua kummomsawos daron nga kumrij, ko kupasi daron nga marwera parwer lokloksi nik.’

5 Ko poro ð̃erij vajin pirpe jinibb rres nurongwos bowra “O, sel nga m̃isij se kem m̃eri Isrel nir ololi jinibb nir arongwose parmeteni viringsi p̃irres p̃elak tevi sel nga m̃irres p̃elak se Atua. Ko niko sete osorsan nga Atua p̃iwer lokloksi kem suri sel nga m̃isij se kem.” 6 Ejki rres nawon! Poro pirpok, ko Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir ne iel ngatan pirpese? Suri jinibb jijle nir arsij arirpe kem.

7 Ko poro pivi weretunen nga weretunen se Atua eplari elep p̃elak suri gerisen suk, ko suri sev marwer lokloksi inu merpe malum jinibb nga m̃isij? 8 Ko poro pirpok, vesan kele ko jinibb san tuwra “Bololi p̃isij,

ko nanu nga m̃irres piplari rengen.”
Nir sopor arij pa esij suri inu arsup-
sup̃e pa nga inu nomok-rij mirpok.
Erres p̃elak nga Atua pia-tor vitrangi
nir suri nale ser ngok.

Jinibb san ejki rres nawon nga mumomsawos m̃irres

9 Ko pirpese vajin? Kem m̃eri
Isrel nir nammomsawos asie jinibb
ne vare nir? Ejki. Suri erpe
nga mowrai pa, kem m̃eri Isrel
nir ko jinibb ne vare nir kele
rramsorsan, rramlik re derteren ne
nololien. 10 Suri Naul On owra
‘Sete san omomsawos, ejki rres na-
won. 11 Sete san orongwose, sete
san ep̃lak tweni nga purongwose
Atua. 12 Nir p̃etp̃eti arivel lingi pa
Atua, nir jijle arloli esij. Sete san
okloli erres, jinibb san ejki rres.
13 Ƀirislar erpe dobbi jinibb san nga
setewor martevni ore, ler armotot;
nemer arok-kerkeris, nevlu jingor
arsij arirpe num̃et korpila, nale ser
arerngis. 14 Jingor owun saute ri-
jen nga marsij nga marpelari renge
nolor nga markarkar, 15 nevrer es-
isarow nga parevji jinibb. 16 Lat
jijle nga maran e, arlokloksi p̃etp̃eti
nanu nir, 17 ko arrelenge sel ne
demat. 18 Ko metutuen se Atua sete
oto sopon re nolor.’

19 Ko rramrongwose nga nale jijle
ne nale nesesreien owrai tevi nir
nga marlik rengen, ngok m̃eri Isrel
ko nir. Ko niko nir jijle jingor
arwonwon vajin, setemun arongwos
para-wera kele nanu san. Atua pia-
tor vitrangi nir, ko jinibb p̃etp̃eti nir,
suri nololien nga marsij ser.

20 Ƀerij otvi vajin, bololi nale suk
pumrrol: jinibb san ejki rres na-
won nga murongwose pumomsawos
p̃irres re no Atua re nga mivijuri
nale nesesreien nga Moses m̃ilai
tevi m̃eri Isrel nir. Renge ma nale
nesesreien arlesi wose nololien ser.

*Jinibb san orongwos pumom-
sawos p̃irres renge nosurien kis
kobbong*

21 Ko Atua eviseni vajin sel sen nga
puloli jinibb pumomsawos p̃irres.
Sete eplari renge nale nesesreien,
ejki. Ko nale nesesreien ko propet
nir arjuji tweni. 22 Atua puloli
jinibb p̃etp̃eti parmomsawos parres
poro bbong parosuri Iesu Kristo.
Suri kerr jijle rramsorsan kobbong.
23 Kerr jijle rramloli nololien ko
rrammumrrol re nosrövien se Atua.
24 Ko rrammomsawos rramrres na-
won suri nalol nga m̃irres sen kob-
bong, erpe sete rramloli nanu san
suri. Iesu Kristo kobbong ojri lweni
kerr. 25 Atua elngi Iesu Kristo nga
pimij nga puloli sel renge drra ne
mijen sen nga p̃itlasi tweni nololien
nir se jinibb nir nga marosuri.
Iok eviseni nga Atua ololi omom-
sawos erres re nga mimalie nololien
se ƀirterwarreng nga womu sopor,
26 suri nolon nga mipriv. Atua
eviseni tevi kerr lelingenok nga ni
mumomsawos m̃irres re nga sete
m̃iwer lokloksi nir ngok, suri Iesu
Kristo emij esre nir.

27 Si vajin orongwos p̃irij melme-
las? Sete jinibb san. Ko suri
sev? Ko suri kerr sete rrammajing
tweni liken mawos se kerr re nga
rramvijuri nale nesesreien, ko re
bbong nga rramosuri Iesu Kristo.
28 Suri nomok-werai eterter nga
jinibb san orongwos pumomsawos
p̃irres renge nosurien kobbong, sete
renge majingen ne nale nesesreien.
29 Ko evi weretunen nga m̃eri Isrel
arok-wera “Atua evi Atua se kem
kis kobbong”? Ejki, evi kele Atua
se jinibb ne vare nir. 30 Suri Atua
esansan bbong, ko okloli osorsan
tevi m̃eri Isrel nir nga maran pa
renge bae ser, ko tevi jinibb ne vare
nir, nga sete maran re bae. Nuru
korti, Atua okloli ormomsawos erres
suri bbong nosurien se nuru. 31 Ko
re iok nuwra bejkie nale nesesreien
suri nosurien? Ejki rres nawon,
nutori ko wor mare.

4

Epram omomsawos suri bbong

nosurien sen

1 Ko pirpese vajin re Epram, batu
tata se kem m̃eri Isrel nir? 2 Poro
nga Epram omomsawos erres suri
nga mivijuri nale nesesreien, ko
orongwos p̃irij melmelas suri. Ko
ejki, ni sete orongwos p̃irij melmelas
re no Atua. 3 Suri Naul On owra
‘Epram osuri Atua, ko Atua elesi
vajin erpe ni omomsawos erres.’
4 Poro jinibb san p̃imajing tweni
nowlin, ko parlai wor nowlin ko suri
majingen sen ngok, sete parlai pirpe
merrenien san. 5 Ko poro jinibb
san sete p̃imajing, nanu nga marlai
tevi vajin pivi merrenien. Erpok
ko, jinibb san poro puosuri Atua
nga mokloli jinibb nga marsij mar-
momsawos m̃irres, ko poro m̃ernen
sete p̃imajing suri majingen ne nale
nesesreien, ko Atua vajin p̃ilesi ni
omomsawos erres suri nosurien sen
ngok kobbong. 6 Erpok kele Numal
Devet erij erres suri jinibb san nga
Atua m̃ilesi mumomsawos m̃irres
sete renge nga mivijuri nale neses-
reien: 7 ‘Jinibb nga Atua m̃itlasi
tweni nololien sen ko musuw, elik
pa erres vajin. 8 Jinibb nga Atua
m̃itlasi nololien sen elik erres.’

9 Ko rijen nga m̃irres ngok oto re
nir nga maran pa re bae se m̃eri
Isrel nir, rreknga re nir nga sete
maran? Erpese re Epram? Suri
erpe nga rramlesi pa, Naul On owra
‘Atua elesi erpe ni omomsawos er-
res’. 10 Ko re wosenen, daron nga
Atua muloli mirpok, ko Epram ean
pa re bae, rreknga ejki wor? Ejki
ko wor, setewor ean wor. 11 Ni
bae sen evi pa nelesien ko san nga
mivini vitu nga miviseni limjer nga
ni omomsawos pa erres. Ko ni
omomsawos erres erpok suri bbong
nosurien sen, daron nga setewor
mian re bae sen. Ko niko ni evi
batu tata se nir nga marosuri ko nga
sete maran re bae se m̃eri Isrel nir,
ko nga Atua m̃ilesir marmomsawos
m̃irres suri nosurien ser. 12 Ko evi
kele batu tata se nir nga maran
pa renge bae se m̃eri Isrel nir, ko
nga marvijuri kele bbötö Epram re
nosurien sen nga muto pa jin daron
nga ni setewor ean re bae.

Atua ololi rijrijen sen tevi Epram suri Epram nosurien sen

13 Rijrijen nga Atua muloli tevi
Epram ko tevi metka sen, nga nir
para-lai iel ngatan, sete eplari renge
nale nesesreien se m̃eri Isrel nir,
ko eplari bbong suri Epram omom-
sawos erres renge nosurien sen.
14 Ko poro nga nir nga marvijuri
nale nesesreien se m̃eri Isrel nir
para-lai iel ngatan, ko niko nosurien
vajin evi nanu nawon, ko rijrijen
ngok se Atua evitan nawon. 15 Ko
ejki, nale nesesreien ervei bbong
lolaren se Atua. Suri poro nga
nale nesesreien pijki, ko nololien
kele pijki. 16 Ko niko rijrijen ngok
se Atua oto renge nosurien, ko evi
vajin merrenien. Ko ngok, metka
ngok nir p̃etp̃eti para-lai, sete nir kis
nga renge nale nesesreien se m̃eri
Isrel nir, ko nir p̃etp̃eti nga nosurien
ser mutoe mirpe Epram. Ko ngok
Epram evi vajin batu tata se kerr
p̃etp̃eti. 17 Erpe Atua muwrai renge
Naul On: ‘Nulngi nik kuvi batu tata
se jinibb ne vanu pilep.’ Ko re no
Atua nga Epram muosuri, rijrijen
ngok otur. Atua ngok nalol nga
m̃irres sen erres p̃elak. Ni okla
mauren tevi nir nga marmij, armaur
luwi kele, ko okloli nanu nga sete
marto, arpelari arto. 18 Ko rijrijen
se Atua nga m̃ilai tevi Epram owrai
nga ni metka sen pilep lenglengen,
ko erpok ni pivi batu tata se jinibb
ne vanu pilep.

Ko Epram osuri nale ngok eterter,
ko etravi eterter nga pia-pelari.
19 Nosurien sen ngok sete otor wol-
wolue sopon, ejki, otori totoni vane,
ewretun ni etra temijpal ko ni orror-
rmi ni sete orongwos pivasus. Niben
etra lenglengen, osorsan erpe pimij,
suri sia sen oji ongut (100). Ko Sera
kele em̃er. 20 Ko Epram sete elngilngi
nosurien sen, ko sete orong tweni
rijrijen se Atua. Ko ni oksurövi
Atua, ko okrujrujoni kele nosurien

sen p̃iterter re Atua. 21 Ni orongwos
kemkam̃e nga Atua nga m̃ila rijrijen
ngok tevi evter temijpal ko pa nga
puloli suri. 22 Ko re nga Epram
muosuri Atua mirpok, ko Atua elesi
ni erpe ni omomsawos erres, erpe
nga Naul On muwrai.
23 Ko nale ngok sete aruli suri ni
kis, 24 ko aruli kele suri kerr jijle
nga Atua pia-lesi nosurien se kerr
pirpe rrammomsawos m̃irres. Kerr
rramosuri Atua nga muloli Numal se
kerr Iesu Kristo mimaur luwi kele
renge mijen. 25 Iesu ngok, arlingi re
mijen suri nololien se kerr, ko Atua
ololi emaur luwi kele re mijen nga
puloli kerr rrapmomsawos p̃irres.

5

Demat ko neiren

1 Ko ngok, rrammomsawos erres
pa suri nosurien se kerr, ko sete
suri rramvijuri nale nesesreien se
m̃eri Isrel nir. Ko rramlik vajin
renge demat tevi Atua suri Nu-
mal se kerr Iesu Kristo. 2 Suri
Kristo kele, rramjipari pa mauren
ngel se Atua nga rrammaur ren-
gen. Ko rram̃ir vajin suri rram-
rongwose rrapa-jipari nosrövien se
Atua. 3 Ko sete re iok kis kobbong, ko
rram̃ir kele suri norongen nga m̃isij
nga jinibb nir marok-loli tevi kerr.
Rram̃ir, suri rramrongwose noron-
gen nga m̃isij ngok puloli nolo kerr
p̃iterter, 4 ko ngok vajin nalol nga
m̃itra m̃irres puto renge kerr. Ko
ngok, norrorrmien se kerr p̃iterter
kele wor vajin re Atua renge sev
nga rramteravi jin. 5 Ko rramrong-
wose rrapa-lai ko pa nanu ngok nir
nga rramteravir ji Atua, suri Atua
ejivreni merrenien sen renge
nolo kerr re nevre Nem̃in On sen
nga m̃ila tevi kerr.
6 Renge daron nga rramtor pot
malum, erpe sete rramrongwos
rraploli lweni nanu san se kerr,
ko Kristo emij sere kerr jinibb nga
rramsij nir. Ko ololi erpok re
daron momsawos nga Atua m̃ilngi.
7 Renge devjen ne jinibb, eterter
nga san pimij suri jinibb san, poro
m̃ernen pivi jinibb nga mumom-
sawos. Rrek poro nga m̃ernen
p̃irres p̃elak, rrekma san pia-mij ko
wor suri. 8 Ko Atua ma eviseni
ni merrenien sen nga mimrreni
kerr temijpal, re nga Kristo mimij
suri kerr daron nga rramivi jinibb
nga rramsij malum. 9 Ko lelin-
genok vajin rrammomsawos erres
suri drra ne mijen sen. Ko rram-
rongwos kemkam̃e vajin nga ni pia-
loli rrapa-asie lolaren se Atua vajin,
suri ngok erpe nanu nga m̃isisarow
vajin renge kerr. 10 Suri daron
nga rramivi malum devje nuval se
Atua, ko mijen se ni Natun ololi
rramivi vajin sele Atua. Ko evi va-
jin nanu nga m̃isisarow nga rrapa-
asi, suri rramivi pa sele Atua, ko
Kristo emaur luwi pa renge dert-
eren. 11 Rrapa-asi ko wor, ko rrap̃ir
kele renge Atua suri Numal se kerr
Iesu Kristo, nga mivi nevre Atua nga
muloli rramivi vajin sele Atua.

Atam ko Iesu Kristo

12 Erpok ko, nololien mivini iel
ngatan renge jinibb sansan kob-
bong, Atam, ko nololien ngok ololi
mijen kele mivini. Ko mijen mian
vajin re jinibb jijle, suri jinibb jijle
arloli nololien. 13 Ko ngok, nololien
oto womu ko pa iel ngatan osuw,
ko vitunen nale nesesreien se m̃eri
Isrel nir mia-vini vajin. Ko sete
areve nololien poro nale nesesreien
mijki. 14 Ko ewretun, mijen orrul
totkoni jinibb p̃etp̃eti nir, m̃itipatun
re Atam mijpari daron nga Moses
m̃ila nale nesesreien. Nir p̃etp̃eti
armij, ewretun nir nololien ser sete
arlelep jipari nga Atam, nga mutor
otvi nale mawos se Atua. Ko re nga
Atam m̃isan muloli nololien mivini
iel ngatan, rramlesi rrurrngi Kristo
nga p̃isan pia-la tweni nololien ngok.

15 Ko merrenien se Kristo elep asi
wor nololien se Atam. Ewretun,
jinibb elep armij renge nololien se
Atam esan. Ko merrenien ma se
Atua ko nelaien nawon nga Iesu

Kristo m̃isan m̃ilai suri ni merrenien sen tevi jinibb elep, ngok elep p̃elak asi. 16 Ko nelaien ngok wenen sete erpe wenen ne nololien se jinibb sansan ngok. Suri wenen ne nololien sansan ngok evi nga Atua putor vitrangir; ko wenen ma ne nelaien ngok ololi jinibb armomsawos, ewretun nololien ser sete sansan, elep ko wor. 17 Ewretun, mijen orrul totkoni jinibb nir suri jinibb sansan bbong nga muloli nololien sen. Ko ewretun temijpal, kerr nga rramlai merrenien nga muwun saut se Atua ko nga rramivi vajin jinibb nga rrammomsawos nawone ren, kerr vajin rraprrul totkoni mauren ko rrapbböt renge nololien suri Iesu Kristo esan.

18 Ko erpok ko, nololien se jinibb sansan kobbong ololi evter nga Atua putor vitrangi jinibb jijle nir. Ko erpok kele, majingen nga mumomsawos m̃irres se jinibb sansan kobbong ololi jinibb jijle nir parasi re iok ko parlai mauren nga mumomsawos m̃irres. 19 Ko niko, jinibb elep arini arivi jinibb ne nololien suri jinibb sansan otor otvi nale. Ko erpok kele, jinibb elep arini arivi vajin jinibb nga marmomsawos m̃irres suri jinibb sansan otori suri nale.

20 Atua ela nale nesesreien nga puloli jinibb parlesi wose limjer nololien ser nga muwun saut. Ko merrenien ma se Atua owun saut asi temijpale vajin. 21 Tuwi, nololien orrul totkoni kerr renge mijen. Ko lelingenok vajin merrenien se Atua orrul totkoni kerr, ko suri Iesu Kristo Numal se kerr rrammomsawos erres, ko rraplai mauren ne tuwi ngok vini.

6

Rrammij jile re nololien

1 Ko pirpese vajin? Rraplik renge nololien, nga merrenien se Atua piplari puwun saut? 2 Ejki rres nawon! Kerr rrammij jile, ko niko rramtor otvi derteren ne nololien. Ko pirpese vajin rrapokmaur malum renge nololien ngok? 3 Rrek sete kamrongwose nga renge daron nga marpaptaese kami nga kapivi se Iesu Kristo, ko arpaptaese kami kele renge mijen sen. 4 Erpe renge baptaesen se kerr, erpe artevni kerr tevi ni renge mijen sen. Oto erpok nga kerr kele rramrongwos rrapmaur renge mauren nga mimerr, pirpe Iesu Kristo mimaur luwi kele re mijen suri nosrövien ne derteren nga milep se Tata sen. 5 Ko suri rramlik erpe artevni kerr tevi ni re mijen sen, ko niko rramrongwos pae nga rrapa-maur luwi kele re mijen pirpe ni, rrapa-korti tevi ni. 6 Ko rramrongwose, mauren nga m̃itra se kerr emij tevi Kristo renge nai pelaot, ko ngok olokloksi nibe kerr nga mokloli nololien. Ko niko setemun vajin rrapivi demij maur ne nololien. 7 Suri si nga mimij, evel sisarow vajin re devjen ne nololien.

8 Ko suri rrammij tevi Kristo, ko niko rramosuri nga rrapa-maur kele tevi. 9 Ko rramrongwose Kristo, nga Atua muloli mimaur luwi kele pa re mijen, setemun pia-mij kele, suri mijen setemun orrul totkoni. 10 Re mijen nga mimij ren, ko emij vesansan kobbong, ko otor otvi derteren ne nololien ko osuw. Ko mauren sen nga mimaur rengen vajin, ko emaur korti luwi tevi Atua. 11 Ko kami, kapmeteni lululweni kami erpe kammij ko kamtor otvi derteren ne nololien, ko kammaur korti luwi tevi Atua suri Iesu Kristo.

12 Ko niko, sete kaplingi nololien purrul totkoni nibe kami, nga kaposuri nanu nga marsij nga nibe kami marmerrenir. 13 Ko sete kaplinglingi murrrmurr ne nibe kami san pivi nevre nololien, pijki. Ko kaplai kami p̃etp̃eti tevi Atua erpe kammaur luwi re mijen. Ko murrmurru kami vajin nir parivi nevre Atua nga parok-loli pumomsawos p̃irres. 14 Ko niko nololien setemun purrul totkoni kami, suri setemun kamlik re nevre nale nesesreien, ko kam-

lik vajin renge nevre merrenien se Atua.

Demij maur rreknga slev ne murrun nga mumomsawos

15 Ko pirpese vajin? Rrek rraploli nololien suri setemun rramlik re nevre nale nesesreien ko rramlik re nevre merrenien se Atua? Ejki rres nawon. 16 Rrek sete kamrongwose nga poro nga kammarong kapivi demij maur se jinibb san, ko setemun kamiel sisarow vajin, ko kapvijuri wor mẽrnen ko. Ko erpok ko, poro nga kapmarong kapvijuri sel ne nololien, ko derteren nen orrul totkoni vajin kami ko pa, ko kapa-mij ren. Ko poro nga ma kapmarong kapvijuri nale se Atua, ko kapa-asi ko, kapamomsawos p̃irres. 17 Ko rramwera erres wor elep tevi Atua suri kami. Suri womu kamivi demij maur ne nololien, ko lelingenok vajin kamvijuri tevi nolo kami nevisvisenien nga mĩrres nga marvisviseni kami ren. 18 Murrun ne nololien setemun orrul totkoni kami vajin, ko kamivi vajin demij maur ne murrun nga mumomsawos.

19 Nomok-rij rrongrrongvi suri demij maur nir ngok nga puloli kaprongwose p̃irres. Ko niko, kapmarong vajin kapvijuri p̃etp̃eti p̃irres sel nga mumomsawos, pirpe demij maur san mivijuri p̃etp̃eti numal sen. Ko ngok puloli kapa-on p̃irres. Ko setemun kapirpe bonevis nga kamok-vijuri sel nga sete muwokwok ko nololien se kami muwun saut ren. 20 Suri re wosenen, kamirpe demij maur ne nololien, ko murrun nga mumomsawos derteren nen ejki re kami. 21 Ko lelingenok vajin, no kami esij suri nololien ngok nir. Ko wene nir arirpese re wosenen? Suri bongsir para-vini re mijen. 22 Ko lelingenok vajin, murrun ne nololien derteren nen ejki re kami, ko kamirpe vajin demij maur se Atua. Ko wenen nga kaplai vajin evi murrun nga muon mĩrres, ko bongsin pia-vini re mauren ne tuwi ngok vini.

23 Bowra ototvi vajin, bololi nale suk pumrrol: nowli nololien evi mijen. Ko merrenien ma se Atua evi mauren ne tuwi ngok vini, rrurrngi Iesu Kristo Numal se kerr.

7

Nale rrongrrongvien ne totkoien

1 Niaken suk nir, kami kamrongwose nale nesesreien se mẽri Isrel nir. Ko niko kamrongwose nga nale nesesreien derteren nen oto re jinibb san daron nga mimaur malum. 2 Ko erpok, re nesevin san nga mĩilik ji diwen sen, ko nale nesesreien esre totoni tevi diwen sen daron nga diwen sen mimaur malum. Suri owra nir nga marlik pa ji diwen ser sete arongwos parkorti tevi norman mĩinij. Ko poro nga diwen sen pimij vajin, ko erpe artelasi tweni vinnen vajin renge nale nesesreien nen nga mĩisre totoni tevi diwen sen. 3 Ko poro nga diwen sen mimaur malum ko vinnen pukorti tevi norman mĩinij, ko ngok otor otvi pa nale nesesreien nen vajin, ololi pa esij. Ko poro nga diwen sen emij, ko nale nesesreien nen setemun orrul totkoni vajin, ko ni sete ololi esij poro pukorti tevi norman mĩinij.

4 Ko kami niaken suk nir, kamirpe vinnen. Ko kami kammij re devjen ne nale nesesreien renge mijen se Kristo. Ko erpe kamkorti vajin tevi diwen mĩinij vajin, nga kamkorti tevi Kristo. Ko Kristo emaur luwi re mijen nga kami kapwene wenen se Atua. 5 Daron nga rramlik malum renge mauren tera se kerr, ko norrorrmien nga marsij se kerr nga nale nesesreien mukonkonir armajing renge nibe kerr, nga rrapwene wenen ne mijen. 6 Ko lelingenok vajin, artelasi tweni kerr renge nale nesesreien, erpe rrammij lingi, ko setemun orrul totkoni kerr. Ko rrammẽjmajing vajin renge sel nga mimerr se Nemĩn On, ko sete renge sel nga mĩitra, sel ne nale nesesreien.

Nololien evi nanu nga mĩisij p̃erp̃er

7 Ko rrapwera pirpese vajin? Rrapwera nale nesesreien esij? Ejki rres nawon! Poro nga nale nesesreien pijki, ko sete borongwose nanu nga mĩisij. Erpe poro nga nale nesesreien nen pijki nga muwra ‘Sete kupmerrmerreni karkar nanu san se jinibb mĩinij’, ko sete borongwose vajin nga murrun ngok esij. 8 Ko nololien eska sel sen renge nale nesesreien, ko emajing vajin renge inu merrenien karkar lele nir. Ko poro nale nesesreien ejki, ko nololien emij vajin, derteren nen ejki rres nawon. 9 Ko bonevis, daron nga nale nesesreien ejki wor, ko inu numaur. Ko nale nesesreien evini vajin, ko nololien emaur vajin, 10 ko inu numij. Ko nale nesesreien nga muwra pĩla mauren tevi jinibb, ejki mun, ela mijen vajin. 11 Erpe nololien eska sel sen renge nale nesesreien ko ekrekrasik ko otor pinik renge nale nesesreien.

12 Ko iok rramlesi wose nale nesesreien on ko nale nen nir aron ko armomsawos erres pẽlak. 13 Ko niko, nale nesesreien, nga mivi nanu nga mĩirres, ela mijen tevi inu rrek? Ejki rres nawon! Ko nololien, nga mĩimajing renge nanu nga mĩirres ngok, ololi numij. Ko ngok rramlesi wose nololien evi nanu nga mĩisij pẽrpẽr, ko renge nale nesesreien evan pẽlak renge sel nga mĩisij sen.

14 Ngok rramrongwose nga nale nesesreien erres, ko evel ji Atua. Ko inu ma nuvi jinibb kobbong, derteren suk ejkie, ko nurpe demij maur ne nololien. 15 Ko sete nurongwose nanu nga nomok-lolir. Suri nanu nga memrrenir, sete nomok-lolir, ko nanu nga mongasir, ngok ko nomok-lolir. 16 Ko suri nomok-loli nanu nga sete memrreni bololir, ko ngok nurongwos bowra ewretun, nale nesesreien erres kobbong. 17 Ko setemun evi inu nga nomok-loli mĩisij ngok, ko nololien nga mĩilik renge inu. 18 Suri nurongwose nga sete nanu san nga mĩirres elik renge inu, erpe renge nibek ngel. Suri nomok-marong nga bololi pĩirres, ko sete nurongwos bololi luwe. 19 Suri sete nomok-loli sev nga memrreni, ko nomok-loli nanu nga marsij nga numusus bololir. 20 Ko suri nomok-loli nanu nga numusus bololir, ko ngok erpe setemun inu nga nomok-loli nanu ngok nir, ko nololien nga mĩilik renge inu, ni ko ololir.

21 Nulesi erpok tetajer ko: daron nga nuwra bololi nanu nga mĩirres, ko nanu nga mĩisij evini mori inu. 22 Nuir renge nale nesesreien se Atua renge nolok; 23 ko nulesi tetajer, nololien nga mĩilik renge nibek okval tevi norrorrmien suk nga mĩirres ngok. Ko ololi vajin nololien ngok orrul totkonik tetajer. 24 O, nulik esij pẽrpẽr. Siko pĩtka tweni inu renge nibek ne mijen ngel? 25 Nuwra erres wor tevi Atua nga muloli mirpok rrurrngi Iesu Kristo Numal se kerr.

Bowra ototvi vajin, bololi nale suk pumrrol: poro nga inu ẽesan, ko norrorrmien suk kobbong orongwos pivijuri nale nesesreien se Atua. Ko nibek ma emelisna ko tetajer evijuri nololien.

8

Mauren nga Nemĩin On mĩilai

1 Ko ngok Atua setemun orongwos puwra kerr nga rramkorti pa tevi Iesu Kristo rramsij kele mun, suri rramasi pa. 2 Suri derteren se Nemĩin On etlasi tweni kerr renge nololien ko mijen nga mĩika totoni kerr, ko ela mauren tevi kerr nga rramkorti tevi Iesu Kristo. 3 Ko nale nesesreien, derteren sen ejkie nga pĩtlasi tweni kerr renge nololien ko mijen, suri nibe kerr ololi emelisna. Ko Atua okoni ni Natun, niben erpe nibe kerr nga marsij, tweni nga pĩla tweni nololien suri mijen sen nga niben mimij rengen. 4 Atua ololi erpok tweni nga kerr nga rramok-vijuri Nemĩin On ko setemun rramvijuri nibe kerr nga marsij, rrapirpe vajin rramloli pẽtpẽti pa sev nga nale nesesreien muwrai. 5 Nir

nga marok-vijuri niber nga marsij arok-rrorrmi suri niber nanu nen nir. Ko nir nga ma marok-vijuri Nemĩn On arok-rrorrmi suri Nemĩn On nanu sen nir. 6 Nga marok-rrorrmi suri niber erpok evi sel ne mijen, ko nga marok-rrorrmi suri Nemĩn On evi sel ne mauren ko demat. 7 Suri murrun nga marok-rrorrmi suri niber ololi arivi devje nuval se Atua, ko nir nga marirpok sete arok-osuri nale nesesreien se Atua, suri sete arongwose. 8 Ko nir nga marok-vijuri niber nga marsij ngok setete arongwose parloli Atua purnge p̃irres surir, ejki.

9 Ko kami ma setemun kamvijuri nibe kami, ko kamvijuri Nemĩn On, suri Nemĩn On se Atua elik pa renge kami. (Ko si nga Nemĩn On sete mĩilik rengen, ni sete evi jinibb se Kristo.) 10 Ko suri Kristo elik renge kami, ewretun nibe kami armij suri nololien, ko Nemĩn On emaur renge kami, suri kammomsawos erres pa re no Atua. 11 Ko niko Atua, nga muloli Iesu mimaur luwi kele re mijen, Nemĩn On sen elik pa re kami. Ko derteren sen nga milep temijpal ngok puloli nibe kami kele parmaur renge nevre Nemĩn On sen nga mimaur renge kami.

12 Ko niko, niaken suk nir, rrapvijuri ko wor Nemĩn On, ko setemun rrapvijuri nibe kerr nga marsij. 13 Suri poro nga kapvijuri nibe kami nga marsij ko kapa-mij. Ko poro nga ma kaprevji pini murrun ne nibe kami nga marsij re nevre Nemĩn On, ko kapmaur vajin. 14 Suri nir p̃etp̃eti nga Nemĩn On se Atua mokwowomue nir arivi pa natu Atua ko. 15 Suri Nemĩn On se Atua nga kamlai ngok setemun mia-loli kele kapivi kele demij maur rreknga kapmetutu, ko ololi kamivi natu Atua. Ko Nemĩn On ngok ololi rramokverus Atua erpe “Tata”. 16 Nemĩn On se Atua erij se nemĩi kerr nga muwra rramivi natu Atua. 17 Ko suri rramivi natu Atua, ko niko rrapa-korti tevi Kristo ko rrapa-la nanu nga marres nir se Atua. Ko rrapkorti ko wor tevi Kristo renge norongen nga mĩisij ne ngatan ngel nir, tweni nga rrapa-korti kele tevi renge nosrövien sen.

Nosrövien nga rrapa-lai

18 Re inu nelesien suk, nulesi nga norongen nga mĩisij nga rramokrunge mĩisij rer lelingen ngel arivi nanu nawon daron nga rrammetenir tevi nosrövien nga Atua pia-lai tevi kerr. 19 Suri nanu p̃etp̃eti nir nga Atua mulolir arok-tiriv malume eterter terai nga kerr rrapala p̃etp̃eti milnge kerr vajin nga rrapivi natu Atua. 20 Suri nga Atua elngi nanu p̃etp̃eti nir parvasil nawon. Ko iok sete suri nanu nir armarong pirpok, ko suri Atua ko wor emarong. Ko Atua elngi kele nga nanu nir partiriv tweni 21 nga Atua p̃ila twenir renge murrun ngok nga marvasil nawon, erpe nga marok-maur mĩirres mian ko tetajer marok-mij pin ko marpo. Ko nanu nir para-asi vajin re iok ko para-korti tevi kerr natu Atua nir renge nosrövien se Atua. 22 Suri rramrongwose, ejpari lelingen ngel, nanu p̃etp̃eti nir arirpe nesevin san nga mĩingirr re nga puwosi natun. Suri nanu nir arok-tiriv eterter nga para-asi pirpok. 23 Ko kerr kele, rramirpok kele. Rramlai ma Nemĩn On, nga mirpe wenen womunen ne sev nga rrapa-lai, ko nolo kerr engirr vane renge norongen nga mĩisij ngel. Ko rramok-tiriv nga Atua pia-juri lweni nibe kerr ko rrapa-ivi natun mawos vajin. 24 Ko Atua ewilwil se kerr nga rraptiriv tweni nanu ngok. Ewretun, setewor rramlesi; ko poro rraplesi, ko setemun rrama-tiriv vajin. Sete san oktiriv tweni nanu san nga mĩilesi pae meten musuw. 25 Ko kerr rramok-tiriv tweni nanu san nga setewor rramlesi, nga rrapaivi Atua natun mawos. Ko rramlingi no kerr eterter mawose nga rrapalai ko.

26 Ko erpok kele, Nemĩn On kele ewilwil se kerr renge lolmijmij se

kerr. Suri kerr sete rramrongwose kele lut nga rraplot puto suri, ko Nemĩn On ongun-ngun se kerr ji Atua. Ko engirr bbonge, suri nale san sete evter nga puwra tweni iok.
27 Ko Atua nga murongwos alje nolo jinibb orongwos kele norrorrmien se Nemĩn On, suri nga Nemĩn On okngun-ngun se kalesia nir osorsan tevi marongen se Atua.

28 Ko rramrongwose nga Atua okloli nanu jijle nir nga marpelpelari ji kerr arres bbong re kerr jijle, suri rrammerreni Atua, ko Atua everus pa kerr suri norrorrmien sen nga muto tuwi pa. 29 Erpe Atua otobbtobbu wowomue kerr tuwi pa nga rrapa-ivi sen, ko elngi kerr nga rrapa-sorsan p̃etp̃eti ko wor tevi ni Natun. Ko Natun nen niaken sen pilep vajin, ko ni puwowomu re nir, pivi tuwar. 30 Ko kerr nga Atua mĩilngi kerr nga rrapa-sorsan p̃etp̃eti tevi ni Natun, Atua everus tweni kerr pa osuw. Ko ololi kele rrammomsawos erres osuw, ko ela kele pa nosrövien sen tevi kerr osuw. Ko iok rramasi vajin re nanu p̃etp̃eti osuw.

Merrenien se Atua nga mimrreni kerr e

31 Ko rrapwera pirpese vajin? Atua ko otur tevi kerr, ko si mun p̃itre kerr vajin? 32 Atua sete orrul totkoni jere Natun mawos, ko okoni tweni vini, emij suri kerr jijle. Ko suri sev sete orongwos p̃ila nanu p̃etp̃eti tevi kerr vajin, suri ololi jile pa nanu nga mĩiterter nen osuw? 33 Ko si mun orongwos p̃ilngi nanu nga mĩisij san re kerr nga Atua miverus tweni kerr? Suri Atua ko ololi rramasi, okwera rrammomsawos jile pa erres osuw. 34 Si mun puwra rramsij? Iesu Kristo ejki. Suri ni emij suri kerr, ko emaur luwi kele osuw, ko elik vajin re Atua nevren rres, ko okngunngun vajin tevi Atua suri kerr. 35 Ko sev pirvei tweni kerr re merrenien se Atua nga mimrreni kerr e? Norongen nga mĩisij? Mauren nga mĩiterter? Daron nga jinibb marojoji sarrsarr kerr? Numer? Daron nga nanu san ejki nga rrapuri ore nibe kerr? Daron nga rramlik re liven ne mijen? Nuval? Ejki rres nawon! 36 Erpe Naul On muwrai, ‘Suri namivi jinibb som, Atua, ko jinibb arwera parevji pini kem nabong jile. Arlesi kem erpe sipsip nga parpal.’
37 Nanu ngok nir ewretun arto tetajer ji kerr, ko rramasi kemkam̃e p̃etp̃eti rer. Atua nga mimrreni kerr ololi rramasie nir. 38 Suri nurongwose erres, sete nanu san orongwos pirvei tweni kerr re merrenien se Atua nga mimrreni kerr e, poro pivi mijen, rreknga mauren, anglo nir rreknga derteren tama san re melrin, rreknga nanu tama san ne lelingenok, rreknga nanu tama san nga pia-vini 39 rreknga nanu tama san re mare, rreknga nanu tama san renge lat nga jinibb nga marmij marlik ren, rreknga nanu kele san nga Atua muloli, ko ejki. Sete nanu san orongwos pirvei tweni kerr re merrenien se Atua nga mimrreni kerr e rrurrngi Iesu Kristo Numal se kerr.

9

Atua otobbtobbue mẽri Isrel nir tuwi pa

1 Inu nuvi jinibb se Kristo weretunen. Sete nukrekris ko, ejki. Ko norrorrmien suk kele, Nemĩn On owowomue ko owrai tevik, ko nurongwose nga inu sete nukrekris ko. 2 Norrorrmien suk nga morrorrmie ololi tetajer nurnge esij elep temijpal. Ololi nolok erpe p̃iap nawone. 3 Suri nga mẽri Isrel ngok nir arivi inu metka suk nir, drra sansan, ko arlik malum ngasue Kristo. Inu nurrorrmi poro bololi nanu san ko puloli nga nir parongwos parini ji Kristo e. Rrek poro mijki, ko parla twenik ma ji Kristo, puloli Atua pulolarsik e, poro pirpok orongwos bololi sel ser san. 4 Suri nir arivi pa Atua jinibb sen, ko Atua ololi pa nir arivi ni natun ko eviseni pa

nosrövien sen tevir. Ko ololi pa rijrijen sen nga marterter milep tevir osuw, ko ela nale nesesreien tevir, ko loten weretunen. 5 Ko nir arivi metka se jinibb se Atua nga tuwi pa nir. Ko Kristo kele renge mauren sen nga mimaur e iel ngatan, ni evi metka ser nen san. Ko ni elep asi wore nir ko jinibb jijle, suri evi pa Atua. Ko kerr rrapsusi nisen van mare tetajer tuwi ngok vini. Pirpok ko!
6 Ko bosusi ta: Suri mẽri Isrel arlik ngasue Atua erpok ngok, ngok rijrijen se Atua suri mẽri Isrel nir evitan? Ejki, suri sete mẽri Isrel jijle nir arivi mẽri Isrel weretunen se Atua. 7 Erpok kele, sete nir jijle nga marivi metka se Epram arivi Atua natun, ejki. Suri Atua owrai tevi Epram owra ‘Renge Aesak kis kobbong, metka som nir nga mẽrijrij ngel e tevi nik para-iak jin.’ 8 Ko niko, renge bipi nga mariak, sete nir jile arivi Atua natun, ejki, bipi nga bbong mariak ko renge rijrijen se Atua arivi ni natun mawos. 9 Atua ololi rijrijen sen erpel le, owra ‘Renge daron mawos nen ko, inu bea-luwi vini e. Ko ngok ko Sera pia-wosi bipi norman sen san.’ Ngok niko rijrijen se Atua suri Aesak. 10 Ko sete ngok ko pa ko osuw, ejki. Suri Repeka natun norman eru nga morivi mẽlew, nuru kele tata se nuru mawos ko apu se kem Aesak. 11-12 Ko suri bbong renge norrorrmien se Atua ko, owra putobbtobbue bipi nen nuru tuwen. Ko ngok, renge daron nga setewor moriak e, ko setewor morloli nanu san nga mĩirres ko nga mĩisij, ko Atua erij tevi Repeka owra ‘Natum nga mivi mẽrwomu nen pokmajing se natum nga mĩiak vitunen.’ Murrun ngel eviseni nga daron nga Atua mutobbtobbue jinibb nir, ololi sete suri majingen ser, ejki, ko suri bbong norrorrmien se ni ko. 13 Erpe nale on se Atua muwrai, ‘Numrreni Jekop ko nungasi Iso’.

Atua okloli erres kobbong

14 Ko pirpese, rrapwera Atua ololi esij? Ejki rres nawon, ololi wor erres ko. 15 Suri owrai pa tevi Moses osuw, owra ‘Poro nga inu borrorrmi jinibb san, ko inu bololi ko wor pirpe morrorrmi. Ko poro nga inu bẽrres tevi jinibb san, ko inu bololi ko wor pirpe morrorrmi.’ 16 Ko niko lat nga puto suri tevi jinibb nir sete evijuri sev nga nir marmerreni rrek marloli, ko sansan kobbong, evijuri norrorrmien se Atua nga murrorrmi jinibb e. 17 Renge Naul On Atua owrai tevi numal ne Ijip, owra ‘Inu nulngi nik suri nanu sansan kobbong, nga nabong sopon, bololi nanu nga marlelep tevi nik, beviseni derteren suk, nga jinibb nga iel ngatan totoklai parlesi wose derteren suk.’ 18 Ko niko Atua orrorrmi si nga ni murrorrmi ko wor, ko Atua ololi esij tevi si nga ni mimrreni puloli pĩsij ko wor tevi.

19 Poro kami san puwrai tevik, puwra ‘O, poro nanu ngel pirpok, ko Atua puwra jinibb san esij pirpese? Isi purongwos pĩwer ore nanu nga Atua mimrreni puloli? Sete san orongwos pĩwer ore marongen se Atua!’ 20 Ko inu bowra lweni: ‘Ko isi ko nik selek, nga kumrij weli Atua mirpok? Sete sospen dan san orongwos pĩrij tevi mẽr nga mumoli tweni ni renge dan pirpel, “Erpese nik kumlolik merpel?” 21 Suri ewretun lenglengen, mẽr nga mokmoli dan mivi sospen esansan kobbong elesi suri lat nga puloli surie. Orongwos pumoli tweni sospen pĩeru renge dan san. Pumoli tweni tuwen pumomsen pĩrres pĕlak nga pivi ne nabong nga milep, ko pumoli tweni tuwen pivi ne nabong jijle.

22 Ko erpok kele, sev nga Atua muloli, sete san orongwos pususi kele. Suri emrreni nga piviseni lolaren sen, ko puloli parongwose derteren sen. Ko ni ololi nolon epriv tevi nir nga mulolarsir nga paran renge mijen nga pia-vini. 23 Ko ni emrreni piviseni kele batun ne mete nosrövien sen nga muwun saut

piplari, nga pimejivjiv vini renge kerr nga murrorrmi kerr, ko rraplai nosrövien sen. 24 Suri kerr rramivi jinibb nga ni miveruse. Sete renge m̃eri Isrel kis kobbong, ko ejki, renge kele jinibb ne vare nir. 25 Ngel evi nale nga muwrai renge Osea: ‘Jinibb nga sete marivi suk, inu bea-verus nir ‘jinibb suk’; ngaim nga sete memrrenir inu bea-verus nir ‘Inu numrreni lengleng nir’. 26 Ko renge vanu jijle nga mowra ‘Kami sete kamivi jinibb suk te’, renge ie bea-wera ‘kami kamivi jinibb suk’; renge ie bea-veruse nir arivi Atua nga m̃ilik tuwi ngok vini natun.’ 27 Ko Aesea osp̃e suri m̃eri Isrel nir, owra ‘Poro nir pimaur pilep lengleng pirpe dep̃inan nga ngalu renge dis, ko nir pievis kobbong Atua pia-lai ser para-maur. 28 Suri oto mori pa nga Atua putor m̃eljeni iel ngatan p̃etp̃eti nir nga marsij, sete pisansan pijpon.’ 29 Erpe Aesea nale sen nga muwrai tuwi pa renge daron nga nanu ngok nir setewor marini marpelari e, ko owra ‘Poro Atua ne drromsen mare nga dert-eren jijle muto jin sete p̃ilingling metka se kerr sopon parmaur jer, ngok rrapmij p̃etp̃eti pirpe jinibb ne Sotom ko jinibb ne Komora nir. Ko ejki, suri ni orrorrmi kerr.’

M̃eri Isrel elep sete arongwose nosp̃en nga m̃irres se Kristo

30 Ko niko vajin kerr rramwera jinibb ne vare nir nga sete marp̃elak tweni parloli nir lweni parres re no Atua, nir arres vajin renge no Atua renge bbong nosurien ser ko. 31 Ko m̃eri Isrel nir nga marp̃elak milep nga parloli lweni nir parres renge no Atua renge sel ne nale nesesreien se Moses, sete artor wos. 32 Ko suri sev nga nir sete martor wos mirpok? Suri sete armajil renge nosurien, ko armajil bbong renge sev nga nir kobbong marloli. Ko niko marjilaklak renge nevöt nga marok-jilaklak e. 33 Ngok Atua osp̃e suri pa renge nale on, owra ‘Inu nusi nevöt san renge Saeon nga puloli jinibb parjilaklak ren, ko nir pilep parvitan ren. Ko jinibb nga puosuri nevöt ngok, ko nevöt ngok sete orongwos pulokloksi rragrrage.’

10

1 Selek nir, renge inu ma nolok numrreni lengleng wore nga poro Atua p̃ila se jinibb suk nir parmaur. Ko niko inu nomok-p̃elak, nomok-lot suri nir. 2 Nurongwos bowrai tevi kami nga nir armerreni Atua elep; ko armerreni ma erpok, ko arrelenge sisini sel weretunen nga parlesi Atua rengen. 3 Ko arreleng sel nga Atua puloli jinibb pumom-sawos p̃irres renge ni non, ko ar-loli sel ser ela wani milngen; ko armusus parvijuri sel se Atua. 4 Suri Kristo evnivni ore pa nanu nga nale nesesreien se Moses muto tweni. Ko niko jinibb jile nga marosuri ni arres ko pa osuw renge no Atua.

Atua elai mauren tevi m̃eri Isrel nir ko jinibb ne vare nir

5 Moses oli suri ngel, erpel: owra nga jinibb nga mimrreni pumom-sawos p̃irres renge no Atua renge sel ne nale nesesreien se Moses pivijuri wor nale ne nesesreien ko, nga muwra ‘Isi tama san nga pivijuri nanu nga nale nesesreien muwrai, m̃ernen pimaur ko wor.’ 6 Ko jinibb si nga mimrreni pumom-sawos p̃irres renge no Atua renge sel ne nosurien pirpel ma: ‘Sete kapsususi lululweni tevi kami lweni kapwera “Isi ko pian renge mel-rin?” (nga p̃ilai Iesu vini iel ngatan). 7 Rreknga kapwera “Isi pian ngatan ji jinibb nga marmij nir ko p̃ila lweni Iesu ji jinibb nga marmij nir vini?”. Ejki, suri Iesu evini pa iel ngatan, ko emaur luwi pa renge mijen. 8 Ko sev nga marwerai ngok ni le ngel, “Nosp̃en nga m̃irres se Atua oto mori bbong, renge jingo kami ko nolo kami.” Nosp̃en nga m̃irres ngok evi nosp̃en ne nosurien nga kem namwerwer rengen pa tevi kami, erpel: 9 Poro nga kami kapwera

tweni tevi jingo kami nga Iesu evi Numal, ko kaposuri renge nolo kami nga Atua ololi ni emaur luwi kele renge mijen, ko kami kapmaur ko pa. 10 Suri renge nosurien se kerr ko, renge nolo kerr, niko Atua ololi kerr rrammomsawos erres ko pa renge ni non. Ko rramwera tweni nale ngok nir renge jingo kerr, ko niko kerr rrammaur ko pa osuw. 11 Naul On owra ‘Isi tama san nga puosuri Atua sete orongwos pimanun te, ejki rres nawon.’ 12 Ko nale ngel etawi ore jinibb jile nir. Suri sete enije renge m̃eri Isrel nir ko jinibb ne vare nir. Atua evi Numal se jinibb jile nir, ko erij erres suri jinibb jile nga marveruse ni. 13 Erpe Naul On owra ‘Jinibb jijle nga parverus van ji Numal, ni pia-lai mauren tevir.’

14 Ko nir parverus van jin pirpese ko poro sete parosuri? Ko nir parosuri ni pirpese ko poro sete parunge nosp̃en nen? Ko nir parunge pirpese poro nosp̃en nen sete parsup̃sup̃e tevir? 15 Ko parwerai nosp̃en nen pirpese, poro sete parkoni san pian tweni nga puwrai? Erpe Naul On owra ‘Erres p̃elak nga jinibb nga marok-konkoni mivini nga p̃ila Nosp̃en nga m̃irres tevi jinibb nir.’ 16 Ko sete jinibb jijle armerreni nosp̃en nga m̃irres; Aesea ko owra ‘Numal, isi osuri nosp̃en se kem?’ 17 Ko erpel ko, nosurien evini renge marunge nosp̃en nen. Ko parunge daron nga parwerwer renge nosp̃en se Kristo.

18 Bosusi kele mun, Evi weretunen ko nga nir sete arunge nosp̃en nen? Ejki rres nawon ma, nir arunge ko pa osuw. Suri Naul On osp̃e suri nir nga marwerwer renge nosp̃en se Kristo, ko owra ‘Drrelar owlu jile pa van renge ngatan jijle, ko nale ser ejpari pa renge bongsi ngatan totoklai osuw.’ 19 Bosusi lweni kele mun, Evi weretunen ko wor nga m̃eri Isrel nir sete arongwose? Ejki rres nawon ma, nir arongwose ko pa; Moses ko evi m̃er nga muwra wowomue: ‘Mian ko bea-koni jinibb nga marsij nir para-loli jinibb suk nir nolor pileplep. Bea-koni jinibb nga marlengleng kobbong nga parloli kami kaplolar.’ 20 Aesea owra rujrujoni kele owra ‘Lartul nga sete marpej inu nabong san, nir arlesi inu pa. Lartul nga nabong san sete marverus inu, inu nuplari pa jir osuw.’ 21 Ko Atua osp̃e ma suri m̃eri Isrel nir owra ‘Renge nabong totoklai ngel pian pijpari nial piwaj pini, nusale nevrek nuru roroni m̃eri Isrel nir, nuwra ƀerake totonir, ko armusus. Sete arosuri inu, ko artere inu tetajer.’

11

Atua emrreni malume m̃eri Isrel

1 Inu numrreni bosusi kele ta, Atua elngi kurtweni m̃eri Isrel nir nga ni mutobbtobbu wowomue nir tuwi jer pa? Ejki rres nawon! Suri inu ngel nuvi m̃eri Isrel le san, nga mevi metka nga meplari renge metka se Benjamin san, nga miplari re metka se Epram. 2 Ejki, Atua sete elngi kurtweni jinibb sen nir nga ni mutobbtobbu womu nir tuwi jerjer pa. Kami kamrongwose sev nga Naul On muwrai renge nale nga Elaeja m̃irij tere m̃eri Isrel nir rengen tevi Atua 3 nga muwra “Numal, lartul ngel nir arevji pini propet som nir, ko artingtingi nawot som ne sulsulen. Ko inu le vajin nusansan nujpon jer, ko nir arloli lesi kele nga parevji pini inu.” 4 Ko Atua owra lweni tevi erpese? Owra “Inu numetmete jinibb suk nir evi nuvasngavöl vabut (7000) nga sete marlotoe Atua keris ngok Bal.” 5 Ko erpok kele, lelingenok, nir evis bbong nga Atua mutobbtobbue nir, suri ni bbong merrenien sen. 6 Ni otobbtobbue nir renge bbong ni ko merrenien sen, sete renge sev nga nir marok-majinge. Poro Atua putobbtobbue jinibb renge sev nga marmajinge, ngok ko merrenien sen setemun pivi merrenien.

7 Ko erpese? M̃eri Isrel nir setemun arlesi sev nga marpej. Nir evis

kobbong nga Atua mutobbtobbuer arlesi. Nir jijle nga ngok nen e nir arjimje ore boror renge verusen se Atua. 8 Erpe Naul On owrai owra ‘Atua ololi norrorrmien ser ko nolor arsiror pa, mivini mijpari lelingen ngel. Sete arongwos parkulkulu ko parungrunge.’ 9 Ko erpe kele Devet owrai owra ‘Poro bbong parlair e niva ko nimet renge nanen ser, poro bbong parvitan, ko poro bbong Atua putor vitrangir. 10 Poro bbong meter parrorr ko puloli sete parkulkulu, ko poro bbong durer parru tetajer renge solosloen ser.’

Mian ko Atua p̃ila lweni m̃eri Isrel nir

11 Bosusi kele: Daron nga m̃eri Isrel nir marjilaklak ko arvitan, ko arvitan jer? Ejki ma, suri marloli nololien ko ololi Atua ela mauren tevi jinibb ne vare nir, nga puloli m̃eri Isrel nir nolor pileplep tevir e vajin. 12 Nololien se m̃eri Isrel nir ololi Atua ela nanu nga marres nir tevi jinibb totoklai ne iel ngatan nir. Ko suri m̃eri Isrel nir marvitan, ko ngok ololi Atua ela nijor nga marres nga marivi se Nem̃in tevi jinibb ne vare nir. Ko poro pirpok, ko pia-lai kele wor pia-asi jere ngok nir daron nga pia-la lwenir vajin.

Atua ela mauren tevi jinibb ne vare nir

13 Lelingen ngel inu nurij tevi kami jinibb ne vare nir. Daron nga Atua m̃ilngi inu mevi aposol renge jinibb ne vare nir, ko nomok-sursurövi majingen suk. 14 Nomok-loli erpok tweni nga bololi metka suk sopor nolor pileplep ko parini vajin, ko pirpok ko inu borongwose ƀela se nir sopon. 15 Ko daron nga Atua m̃isir duren tevi nir, ko ololi jinibb m̃inij nir nga marivi devje nuval se Atua arivi selen e vajin. Ko pia-irpese vajin poro Atua p̃ila lwenir? Pia-irpe marmij ko mar-maur luwi kele!

16 Poro kuloli niv sopor, ko kula san tevi Atua, ko niv p̃etp̃eti nen nir arivi vajin se Atua. Ko poro kuwer ore batu nai san, evi se Atua, ko rengsin p̃etp̃eti nir arivi vajin se Atua. 17 Nai olip ne orsel san rengsin emabbur tweni, ko Atua ela rengsi nai olip ne lolmarrul ko ejipjipteni wanie. Ko kami jinibb ne vare nir kamirpok ko, kamirpe nai olip ne lolmarrul ngok, ko kamjipjipti vajin renge nai olip ne orsel. Ko niko lelingen ngel vajin kami kamlai mauren nga m̃irres nga mivi se m̃eri Isrel nir. 18 Ko niko erpok ko, sete kapungasi lartul nga marirpe rengsi nai nga marmabbur tweni ngok nir. Kaplololie kami pirpese? Kami kamirpe bbong rengsin nir. Kami sete kamla suwen tevi durun, ejki, durun ko ma ela suwen tevi kami.

19 Ko nik kupwera “O-o, ko rengsin ngel nir nga marmabbur twenir ngel nir arloli inu milnguk.” 20 Ngok ewretun, ko armabbur twenir suri sete arosuri. Ko kami ma kamo-suri, ko kamlik malum. Ko sete kaplololie kami e te pijki, ko kap-metutu ma. 21 Atua ela tweni rengsi nai olip ngok nir. Ni esesri vasenir. Ko kapmetmet, kami kele takok-irpok, tisesri tweni kami kele tirpe nir. 22 Iel rramlesi erpese nga Atua murrun m̃irres, ko erpese nga murrun m̃iterter. Ni eta tweni nir nga marvitan, ko ololi erres tevi kami, poro kami kaplik tetajer p̃irres renge merrenien sen. Ko poro sete kaploli pirpok, ko kami kele, tita tweni kami. 23 M̃eri Isrel ngok nir, poro parlingi tweni murrur nga sete marosuri ngok e, ko Atua p̃ilngi lwenir renge milnger. Suri Atua orongwos puloli pirpok. 24 Kami nga tuwi kamivi jinibb ne vare, kami kamirpe nai olip ne lolmarrul ngok rengsin. Ko Atua ejipjipteni kami tevi nai olip ne orsel sen san, nga sete kamsorsan p̃elak tei. Ko m̃eri Isrel ma arirpe rengsi nai olip were-tunen ne orsel ngel, ko evi nanu nga m̃isisarow nga ni p̃ijipteni lweni nir renge batur mawos kele.

Atua orrorrmi jinibb jijle

25 Selek nir, nale weretunen kob-
bong san ngok nga Atua muloli muto
teptepi ngok, inu numrreni kami
kaprongwose, suri nga esij nga kami
kaprrorrmi kami wor norongwosien
se kami easi nale nen. Evi nga
muspe suri butterter se mẽri Isrel
nir sete evi murrun san nga puto
tetajer, ejki. Murrun ngok orongwos
puto renge nir pian pijpari bbong
jinibb ne vare totoklai nga Atua
mutobbtobbu nir nen parini ji Atua.
Ko murrur ngok pia-suw vajin. 26 Ko
mẽri Isrel nir pẽtpẽti para-lai mau-
ren vajin, erpe Naul On owrai owra
'Ni nga mokla mauren tevi jinibb nir
pivel Saeon e vini ko pia-la tweni
nanu nga marsij nga metka se Jekop
marloli. 27 Bea-loli rijrijen ngel tevir
daron nga inu ẽtlasi tweni nololien
ser.' 28 Suri nga nir marsir durer
tevi nospẽn nga mẽirres, mẽri Isrel
nir arivi devje nuval se Atua, ko
ngok erres re kami jinibb ne vare
nir. Ko suri nga marivi jinibb nga
pa Atua mutobbtobbue nir, ko niko
nir arivi pa sele Atua, suri renge apu
ser nga tuwi pa nir. 29 Atua sete
orongwos pirieni norrorrmien sen
renge sev nga ni mutobbtobbue pa
ko mẽirij mẽirres suri pa. 30 Ko erpe
renge kami jinibb ne vare; bonevis
sete kamosuri Atua, ko lelingen ngel
vajin Atua orrorrmi kami, daron
nga mẽri Isrel arsir durer tevi, nga
sete arosuri. 31 Ko niko renge sel
ngel ko, suri Atua orrorrmi kami pa
osuw ko, mẽri Isrel nir nga sete aro-
suri Atua, nir kele Atua pia-rrorrmir.
32 Jinibb jijle sete arosuri, ko Atua
ololir arivi demij maur suri, nga ni
pia-loli jinibb jijle parivel sisarow.

Murru Atua erres pẽlak

33 Atua murrun erres nga er-
res elep tevi jinibb nir. Norror-
rmien sen ko norongwosien sen
oran ngasu nga ngasu lengleng. Si
orongwos puwra suri norrorrmien
sen? Isi orongwos purongwose sel
sen nir? 34 Erpe nga Naul On
muwrai muwra, 'Isi orongwos nor-
rorrmien se Iova? Isi orongwos
puwra nanu san tevi?' 35 Nanu jile
ngok nir, isi pa ela san tevi Atua, ko
ngok ni puwli lweni tevi?' 36 Nanu
jijle Atua kobbong ololir, ko nanu
jile nga marto nir arto bbong renge
ni ko marongen sen, ko arivi sen.
Nosrövien pian ji Atua tuwi ngok
vini. Pirpok ko.

12

Loten weretunen se kalesia nir

1 Niko selek nir, suri nga Atua
murrorrmi kerr milep, ko niko inu
nuwrai eterter tevi kami nga kapla
kami lweni tevi Atua pirpe sulsulen
san nga mimaur ko nga muon, ko
nga ni pir ren. Ngel ko evi loten
weretunen nga kami kaplai. 2 Sete
kapvijuri norrorrmien se jinibb ne
iel ngatan nir, ko kaplinglingi ma
Atua pirieni norrorrmien se kami
pẽtpẽti parmerr kele, ko puloli kami
kapviter nga kaprongwose sev nga
Atua mimrreni, sev nga marres
renge Atua non, ko sev nga ni
purnge pirres renger, ko nga parsor-
san parres pẽtpẽti.

Norrorrmien se kami pian ngatan

3 Ko suri Atua erres temijpal tevi
inu, ko inu vajin nuwrai tevi kami
jijle: sete kaploli norrorrmien se
kami pian mare jer. Kaploli nor-
rorrmien se kami pian ngatan, ko
kapmeteni lululweni kami renge
norrngov ne nosurien nga Atua
mẽilai pa tevi kami sisamis musuw.
4 Nibe kerr kalesia sansan kobbong,
ko murrrmurr nen elep wor. Ko
renge murrrmurr ngok nir arma-
jing majingen lele ko wor. 5 Ko
ngok osorsan tevi kerr: kerr elep
ko wor, ko rramivi sansan bbonge,
suri rramjipjipteni kerr renge mur-
rrmurr ne nibe Kristo. Ko niko
rramivi pa sansan ko. 6 Ko niko
kerr jijle rrapmajing renge derteren
lele ngok nga Atua mẽilai tevi kerr
ngok, pusorsan tevi nga mẽilai. Poro

nga derteren nga m̃ilai tevi kerr evi nga rrapwer tweni nale sen, ko rrapwerai pusorsan tevi nga rramosuri. 7 Poro nga derteren nen nga m̃ilai tevi kerr evi nga rrapmajing se kalesia nir, ko rrapmajing wor se kalesia nir. Ko poro nga derteren nen nga m̃ilai tevi kerr evi nga rrapvisviseni, ko rrapvisviseni wor. 8 Ko poro derteren nen pivi nga rrapwer jilijle jinibb, ko rrapa-loli ko wor; ko isi nga moklai merrenien tevi jinibb m̃inij nir, puloli ko wor tevi nolon nga m̃ir m̃irres; ko isi nga muwowomue nir, p̃imajing wor p̃iterter; ko isi nga moklai tevi nir nga nevrer marmumrrol re nanu san, puloli wor tevi nolon nga m̃ir.

Murrun nga marmerreni temijpale jinibb

9 Kami kapmerreni wor jinibb ko nir re weretunen, sete kapmerreni kerkeris bbonge nir. Ko tetajer kapungasi nanu nga m̃isij, ko kaprrul totoni ma nanu nga m̃irres. 10 Kami kapmerrmerreni kami lululwi p̃iterter pirpe kalesia nir, ko tetajer kaprresrres tevi kami lululwi ko wor. 11 Kapmajing p̃iterter ko wor, sete nibe kami pimijmij e. Ko kaploli majingen se Numal tevi nolo kami p̃etp̃eti, sete sopon pijpon jer. 12 Kaplingi norrorrmien se kami puto p̃iterter renge Atua, ko kap̃ir. Ko daron nga poro nanu nga m̃isij piplari ji kami e, kaptor totoni wor nolo kami ko p̃iterter. Ko renge nabong jijle, kaplot. 13 Kami kaptututweni joro kami nir tevi jinibb nga marivi kalesia nir nga joror muwelili, ko kaptasi metali ne naim se kami tevi jinibb neturvitan nir.

Jinibb nga marivi kalesia nir parmerreni devje nuval ser

14 Kapngoni tevi Atua nga p̃irij p̃irres tevi jinibb nga marloli m̃isij tevi kami. O-o pirpok ko, kapngoni ni p̃irij p̃irres surir, sete kapwerai tevi nga pulokloksi nir. 15 Ko kami kap̃ir kobbong tevi jinibb nga marir nir, ko kapting tevi jinibb nga marting nir. 16 Kami norrorrmien se kami pivi sansan bbonge ko tevi jinibb nir. Sete kaplololie kami te, ko kaploli ma sel tevi nir nga marivi jinibb malum. Ko sete kaprrorrmi kami kamivi jinibb nga norongwosien se kami milep.

17 Poro jinibb san ololi esij tevi kami, ko sete kaploli lweni p̃isij tevi, kapkele e. Ko kaploli lesi ma kaploli sev nga p̃irres renge jinibb jijle nir. 18 Kaploli nanu jile p̃irres renge devjen nga kami nen, nga puloli kami kaplik p̃irres renge demat tevi jinibb totoklai nir. 19 Poro jinibb san ololi esij tevi kami, ko kami sete kaploli lweni kele pirpok tevi. Kaplinglingi puto. Atua piator vitrangi m̃ernen. Suri Naul On owra ‘Murrun ngok nga jinibb puloli lweni tevi jinibb nga muloli m̃isij, inu kobbong nusan nurongwos bololi, ko ƀekle lweni tevi.’ 20 Erpe Naul On owrai kele, ‘Poro devje nuval som numer aji, kupla nanen tevi; ko poro nolon emesmes, kupla nuwi tevi pimni. Renge nga kuploli pirpok ko puloli ni pimanune.’ 21 Sete kaplinglingi nanu nga marsij parevei tweni kami, ko kaploli ma nanu nga m̃irres p̃ila tweni nanu nga m̃isij.

13

Kalesia parosuri wor numal ko nir

1 Kalesia parosuri wor numal nga martori derteren ko nir, suri numal nir arwaji nais ngok suri bbong nanu sansan ko, suri Atua kobbong elai tevir. Ko erpok numal nga marlelep nga marlik, Atua kobbong elngir. 2 Poro jinibb san p̃itre numal nga marlelep ngok nir, ni etre sev nga Atua muloli pa. Ko ngok poro jinibb san ololi wor erpok, ko ni lweni ololi nga partor vitrangi. 3 Jinibb nga marok-loli m̃irres sete arongwos parmetutu numal nir, ko jinibb nga marok-loli

m̃isij arongwos parmetutu numal nir. Ko poro kami kapmerreni nga sete kapmetutu numal nir, ko ngok kaploli nanu nga marres nir, ko puloli numal nir parsurövi kami. 4 Suri nir arivi jinibb ne majingen se Atua, armajing suri nanu nga parres renge kami. Ko poro nga kami kaploli nanu nga sete parres, ngok iok kami kapmetutu ko wor. Suri nir derteren ser otoe nga partor vitrangi kami. Iel ewretun le, suri nga nir arivi jinibb ne majingen se Atua. Arla wani milnge Atua nga marvirrvirrali jinibb nir nga marloli nanu nga marsij. 5 Suri nanu ngel ko, niko kami kaposuri wor numal nga martori derteren ko nir. Ko sete erres nga kami kaploli pirpel suri bbong nga kami kammetutue nga Atua pia-virrali kami; ejki, kami kaposuri wor numal nir nga puloli norrorrmien se kami sete pulokloksi kami. 6 Ko ngok erpok ko muloli kami kamwuli takis. Suri numal nir arivi jinibb ne majingen se Atua daron nga marloli majingen ser. 7 Ko erpok ko kami kaplai wor nevöt ne takis lele nir nga numal nir marwera kaplair; ko kaptorir van mare ko kaposuri nir.

Jinibb nir parmerreni tuwar ko tasir

8 Sete erres nga kami kaploli nivnon ji jinibb pisan; ko nanu kobbong san nga kami kaploli pirpe pivi nivnon se kami, evi merrenien nga kami kapmerrmerreni kami lululweni. Isi san nga puloli pirpel erpe osuri nale nesesreien ko pa. 9 Nale nesesreien nga marto ngel, ‘Nik sete kupvenae nesevin, Nik sete kuprevji pini jinibb, Nik sete kupvevna, Nik sete kupmerrmerreni joro jinibb nir’, nale nesesreien nga mowrair ngel nir, ko nale nesesreien nga marjijpon, sete mowrair nen nir, nale nesesreien sansan kobbong etawi ore nir jijle, ni le ngel: ‘Kupmerreni selem pirpe nik luwi kobbong’. 10 Poro kupmerreni jinibb m̃inij nir, ko sete kumaloli m̃isij rragrrag tevir. Niko nga jinibb pimrreni jinibb pirpok, erpe otori nale nesesreien jijle ko pa nir osuw.

Kerr rramivi jinibb ne moron

11 Kami kaploli pirpel, suri kamrongwose daron evini nga kaptaol vajin renge meturen se kami nga kammatur e, kapmera. Suri daron nga rrapla mauren evini mori jer vajin, asie nga womu daron nga rrama-osuri e. 12 Nat nga mupong otomori pa p̃iasi, nat erin le pa ngel. Niko setemun rraploli nanu nga marsij nga marivi se nemalik, ko rrapla nijor ne nuval nga rrapval renge moron vajin. 13 Erres ma kerr rrapok-loli nanu nga marok-rres nir pirpe jinibb nga marlik pa renge moron ne nat nga m̃irin. Ko sete rraploli dabbuen nga p̃isij, ko sete rrapmini p̃elake norro rreknga nuwi nga m̃iterter nga puloli rraplengleng. Ko sete rraploli p̃isij tevi nesevin, rreknga rraploli murrun nga marsij. Ko sete rraplat, ko sete nolo kerr pileplep. 14 Ko rraplai Numal se kerr Iesu Kristo erpe sunsun ne nuval se kerr nga orongwos puto ore nanu jijle nga marsij. Ko setemun kapok-rrorrmi murrun nga marsij nir nga norrorrmien se kami muwra purrorrmir.

14

Sete kapwer lokloksi tuwa kami nir ko tasi kami nir

1 Kami kapmarong ko wor nir nga nosurien ser muwelili ngok parini ji kami. Ko sete kaprij tevir suri norrorrmien ser. 2 Jinibb sopor renge norrorrmien ser arosuri nga nanen jijle arres kobbong renge parurroir. Ko jinibb sopor nga nosurien ser muwelili, nir arurroi kis bbong nanen ne orsel ko nir, ko sete arurroi nanu nga visor mutoe. 3 Jinibb nga marurroi nanen jijle ngok nir, sete erres nga nir parmeteni p̃isij renge

nir nga sete marurro nanen jijle ngok nir. Ko jinibb nga marurroi kis bbong nanen ne orsel ngok nir, sete erres nga nir parwer lokloksi jinibb nga marurroi nanen jijle ngok nir, suri Atua emarong pa nir maran jin. 4 Nik kuvi isi, nga kupwer lokloksi jinibb ne majingen se jinibb mĩinij? Ngok oto pa renge Numal ser ko nga pia-werai suri tevir, arloli erres rreknga arloli esij. Ko nir para-loli pĩirres ko, suri Numal ser orongwose puloli para-loli pĩirres.

5 Jinibb sopor arrorrmi nabong sopor aron wor arasi nabong mĩinij nen nir, ko jinibb sopor arrorrmi nabong jile ngok nir arsorsan kobbong. Re iok, ko kerr sisamis rraprrorrmi ko wor pĩirres, sete norrorrmien se kerr pĩeru e. 6 Jinibb nga marrorrmi ko martor tutune nabong ngok nir van mare, arloli wor erpok renge marosuri Numal ko. Ko jinibb nga marurro nanen jijle ngok nir arloli erpok renge wor marosuri Numal ko. Suri arwera erres pa tevi Atua renge nanen ngok. Ko jinibb nga marmusus weretunen nga parurroi vison ngok nir, arloli erpok renge wor marosuri Numal ko, ko nir kele arwera erres tevi Atua. 7 Sete kerr san nga mauren sen evi se ni kobbong, ko sete san mijen sen evi se ni kobbong. 8 Poro kerr rrapmaur, evi se Numal nga kerr rrammaur. Ko poro kerr rrapmij, ko evi se Numal nga kerr rrapmij. Erpok ko, poro rrapmaur rreknga rrapmij, evi se Numal. 9 Suri Kristo emij pa ko emaur luwi kele pa renge mijen nga pivi Numal se nir nga marmaur ko se nir nga marmij pa. 10 Ko niko, erpe kami nga kamaani nanen ne orsel kobbong nir, suri sev kami kapwer lokloksi jinibb mĩinij nir? Ko kami nga kamrro nanen jijle nir, suri sev nga kami kammeteni pĩisij renge sele kami bbong nir? Kerr jile rraptur renge no Atua, nga pia-wera suri lat nga puto suri tevi kerr. 11 Suri Naul On owrai nga Atua ojuji lweni ni ko owrai owra ‘Nale ngel ewretun erpe inu numaur, Jinibb jijle parjipa ngatan jik parsurövi inu, parwerwerai nga inu nuvi Atua’. 12 Ngel erpe owra kerr jijle rraptur renge no Atua ko rrapwowra tweni nanu nga marres ko nanu nga marsij nga rramlolir.

Sete rraploli sele kerr nir parvitan

13 Ko niko setemun rrapoksupsupẽe lokloksi lululweni kerr nir pirpok; rrapsupsupẽe suri ma lat san nga pĩila wani, nga puloli setemun rrapok-loli sele kerr nir parjilaklak rreknga parvitan van renge nololien. 14 Inu nukorti pa tevi Numal Iesu, ko ngok ololi nurongwose nga ewretun nanen jijle arres kobbong, sete san orro. Ko poro nga san puosuri nga nanen san orro, ko ngok erpok ko pa, orro ko pa rengen. 15 Ko poro san nga mirpok ornge esij daron nga mĩilesi nik kurro nanen san, ko ngok setemun kuvijuri sel nga kumrreni ni e ko. Sete kuploli nanen nga kumrroi pulokloksi jinibb san nga Kristo mimij suri pa. 16 Sete kuploli jinibb nir parworworsur suri nanu nga kumlolir marres, ko parwer lokloksir parwera arsij. 17 Suri nga batun vanu se Atua sete evi ne nanen ko minminen, ko evi ne ma murrun nga marres, ko demat, ko neiren nga Nemĩn On mĩilair. 18 Renge daron nga kuploli majingen se Kristo renge sel ngel, ko ololi Atua ornge erres e ko, ko jinibb kele nir arlesi erres e.

19 Ko ngok niko, kerr tetajer rrapvijuri sel nga mĩilai demat, ko ngel puloli kerr rraplila lululweni se kerr nir. 20 Kami sete kaploli nanen pulokloksi sev nga Atua muloli pa musuw. Nanen jijle parurroir kobbong, ko esij ko ma renge parurroi san nga pulokloksi jinibb san pivitan van renge nololien. 21 Nanu nga mĩirres nen ma nga nik kuploli evi nga nik sete kuprro vison, ko sete kupmini norro, rreknga sete kuploli

nanu m̃inij nen kele san nga puloli selem pivitan van renge nololien. 22 Nik nosurien som oto livö renge Atua ko nik. Ko inu nosurien suk oto livö renge Atua ko inu. Nik sete kupon tertere inu bevijuri nik renge vison, ko inu sete bon tertere nik kupvijuri inu. Ko neiren ma renge nir nga sete norrorrmien ser eru e re daron nga marvijuri norrorrmien ser nga muwra nanu ngok evi nanu nga m̃irres. 23 Ko poro norrorrmien se kami daron nga kamrroi p̃ieru e, ko Atua p̃iwer lokloksi kami nga kamurroi. Suri kami sete kamloli renge nosurien te. Ko nanu jijle nga sete muto renge nosurien evi nololien.

15

Sete rraprrorrmi kerr kis kobbong, kerr rraprrorrmi wor jinibb m̃inij ko nir

1 Kerr nga nosurien se kerr m̃iterter pa musuw, rrapla se wor nir nga nosurien ser muwelili, ko sete rraploli nanu nga parres renge kerr kis bbong nir. 2 Ko rraploli ma pirpel: rraprrorrmi sele kerr nir, nanu nga nir marmerrenir, nga puloli nir nosurien se nir parterter kele wor. 3 Suri Kristo kele sete ololi nanu nga m̃irres renge ni luwi bbong, ko erpel ma, erpe Naul On muwrai muwra ‘Nale ser nga marsij nir, nga marok-werair tevim, nir kele le ngel marwerair tevi inu.’ 4 Nanu jijle nga maruli renge Naul On, arulir suri nga parvisviseni kerr, nga puloli norrorrmien se kerr p̃iterter. Suri nale on nga marto renge Naul On arloli kerr rramrunge erres, ko ololi nosurien se kerr pipriv. 5 Atua okloli nosurien se kami arperiv ko kamrunge erres. Ko ngel evi verusen suk, nga ni puloli kami jile norrorrmien se kami parivi sansan bbonge. Suri kami kamvijuri pa sel se Iesu Kristo. 6 Ko ngok puloli nga kami jile kaprongwos kapsurövi Atua Tata se Numal se kerr Iesu Kristo renge drrelan sansan.

M̃eri Isrel nir ko jinibb m̃inij nir parini wor lat pisansan ko

7 Kami kaprevei wor sele kami ko nir parini ji kami kapkorti lat pisansan, pirpe Iesu Kristo mirvei kami vini lat sansan, kamkorti m̃irres tevi ni. Renge sel ngok ko ololi nosrövien van ji Atua. 8 Nuwrai tevi kami renge mauren se Iesu renge daron nga m̃ilik iel ngatan e emajing se m̃eri Isrel nir, nga piviseni nga Atua ololi jile rijrijen sen nga muwrai pa tevi apu ser nga tuwi nir arpelari. 9 Ko ni ololi erpok nga puloli jinibb ne vare nir kele parsusi Atua nisen van mare suri murrorrmir, erpe nga Naul On owrai nga muwra ‘Ko inu bea-susi nisem van mare ji jinibb ne vare nir mian ko ẽela nubo bosusi nisem van mare.’ 10 Ko Naul On owrai kele, ‘Kami jinibb ne vare nir, kappitevi jinibb se Atua nir, kap̃ir korti tevir.’ 11 Vesan kele, Naul On owra ‘Kami jinibb ne vare nir, kappitevi jinibb jijle nir, kapsusi Atua nisen pian mare.’ 12 Ko vesan kele Aesea owra ‘Mian ko metka se Jese san pia-pelari. Ni pivini nga pivi m̃erwomu renge jinibb ne vare nir, ko nir para-lingi norrorrmien ser rengen p̃iterter.’ 13 Selek nir, ngel evi verusen suk, nga Atua nga rramlingi nolo kerr rengen nga rrapla nanu nga rramtirive jin, ni pia-songni neiren ko demat renge nolo kami nga kamosuri ni. Ko ngok renge derteren se Nem̃in On puloli nolo kami pututun suri malume nanu nga kamtiriv tweni.

Majingen se Pol nga m̃imajing se jinibb ne vare nir

14 Selek nir, inu nurongwose nga kami kamwun saute murrun nga m̃irres ko norongwosien, ko kamrongwos kapvisviseni kami lululwenie nir. 15 Renge naul suk ngel inu nula nale nga marterter sopon tevi kami, nga puloli kami kaprrorrmi

malume nale nga namwerair pa tevi kami. Inu nurij eterter erpok suri wor Atua ko elngi inu. 16 Ni elngi inu nga bevi jinibb ne majingen se Iesu Kristo, nga ƀemajing se jinibb ne vare nir. Ƀemajing pirpe jinibb ne sulsulen san nga ƀewerwer renge nosp̃en nga m̃irres se Atua. Ko pirpok ko nga puloli jinibb ne vare nir parirpe sulsulen san nga Atua p̃ilai, ko Nem̃in On puloli nir paron. 17 Inu nukorti pa tevi Iesu Kristo, ko niko rreknga inu nurongwos bosrosrövik e sopon renge majingen se Atua; 18 ko bosrosrövik suri bbong sev nga Kristo m̃ilngi renge inu bololi nga puloli jinibb ne vare nir partori Atua, renge nale nga mowrair ko renge nanu nga mololir. 19 Ko Kristo emajing renge derteren ne nanu nga marinijnij nawone nir, ko emajing renge derteren se Nem̃in On se Atua. Ko niko renge daron nga mevel suri sel renge Jerusalem mevini mejpari Ilirikam, tetajer renge sel inu nomok-wera tweni nosp̃en nga m̃irres se Kristo p̃etp̃eti. 20 Tetajer norrorrmien suk eterter nga bowra tweni nosp̃en nga m̃irres renge vanu nga jinibb nen nir setewor marunge. Numusus ƀemajing naim nga jinibb m̃inij m̃ilil tur jile pae. 21 Erpe nga Naul On muwrai muwra ‘Jinibb nga sete marunge nosp̃en nen parlesi ko, ko jinibb nga sete marunge nosp̃en ne ni wor parongwose.’

Pol orrorrmi nga pian pukluklu Rom

22 Nabong elep nga nomok-wera nobok-inuk nobok-kulkulue kami, ko majingen suk nir arok-to ore. 23 Ko lelingen ngel inu numajing jile pa majingen suk nir nga iel nir, ko numrreni lengleng wor nga bevinuk bokluklu kami renge sia elep pa arasi osuw. 24 Ko niko lelingen ngel nurongwos bololi le vajin. Ko numrreni bokluklue kami renge daron nga bean Spen e, ko ƀelik beblen tevi kami. Ko renge daron nga bokluklu jile kami, renge daron nga bevel e, ko kami sopor parpitevik renge sel. 25 Ko renge lelingen ngel inu bean mun Jerusalem, bololi majingen se jinibb se Atua sopor nga marlik ie. 26 Suri kalesia ne Masetonia ko kalesia ne Akaea arsupsup̃e nga parlai merrenien sopon tevi jinibb nir nga joror mijkie renge Atua jinibb sen nir renge Jerusalem. 27 Norrorrmien ngok evi wor nga nir ko, nga parloli pirpok. Ko erpe norrorrmien ngok ewretun. Suri m̃eri Isrel nir arla nale nga m̃irres se Atua tevi jinibb ne vare nir, ko ngok niko erres jinibb ne vare nir parloli lweni pirpok, parla joror sopor nga Atua m̃ilai tevir tevi m̃eri Isrel nir nga nevrer marmumrrol. 28 Ko renge daron nga bosuw renge majingen ngok, nga ƀela nevöt nga jinibb ne vare marlai ngel tevir pusuw, ko bevijuri sel nga bean Spen e ko bea-asi ji kami, bokluklue kami. 29 Nurongwose renge daron nga bevinuk ji kami, ko bea-la nanu pilep lengleng nga marres se Kristo tevi kami.

30 Selek nir, renge nise Numal se kerr Iesu Kristo ko renge merrenien nga Nem̃in On m̃ilai pa tevi kerr, inu nungoni tevi kami nga kappitevik renge loten suk, nga kami kaplot surik van ji Atua p̃iterter. 31 Kami kapngoni tevi ni p̃iterter nga ni putor totoni nolo jinibb ne Jutia nir nga sete marosuri, nga puloli nir sete parevjik, ko puloli nga majingen suk nga bololi Jerusalem, jinibb se Atua nga marlik ie parlesi p̃irres. 32 Ko inu ƀeir pilep nga bokluklue kami vajin, poro nga Atua pimarong, ko ƀeir pilep nga ƀelik ji kami, puloli nga inu ƀeterter kele. 33 Ngel le evi verusen suk tevi kami, nga Atua nga mivi batu demat se kerr, ni p̃ilik tevi kami jijle. Pirpok ko.

16

Pol nale sen nga muwra erres tevi jinibb nir

1 Nusrövi joji kerr nga m̃imajing
se kalesia nir nga Kenkria nga nisen
Pipi. Ni evi nesevin nga m̃imajing
m̃irres milep san. 2 Ko niko kami
kaptekai ni van renge naim se kami
nir renge nise Numal se kerr, pirpe
jinibb se Atua nir marloli. Ko poro
nga ni emrreni nanu san ji kami, ko
kami kaplai ko wor tevi ni. Suri nga
ni ololi sel tevi delung elep, ko evi
nesevin san nga m̃irres tevi jinibb
nir, ko tevi inu kele.

3 Ko nuwra erres tevi Akwila
ko nesen sen wor Prisila, nga
nuru morpitevik pa, kem namma-
jing renge majingen se Iesu Kristo.
4 Nuru ormarong pa pormij suri inu
bonevis. Ko niko inu nuwra erres
nga erres temijpal wor tevi nuru; ko
sete inu kis nusan ko, nir kalesia
nga marivi jinibb ne vare kele wor
nir arunge erpok. 5 Ko nuwra erres
kele tevi kalesia nir nga marok-korti
renge naim se nuru.

Ko nuwrai erres kele wor tevi inu
wor selek nga memrreni Epaenetas.
Ni evi m̃er nga muosuri womue
Kristo renge jinibb ne Esia nir.
6 Nuwra erres tevi Merri, renge nga
m̃iṕlak temijpale kami. 7 Nuwra
erres tevi laru ngel nuru, Antronikas
ko Junias. Ko m̃eri Isrel nga itul ngel
ko, namlik renge naim ne nekaien
namvesane. Laru ngel nuru, aposol
nir arongwose nuru erres, ko orivi
kalesia owowomu mian ko vitunen
vajin ko inu.

8 Inu nuwra erres elep tevi Am-
pliatus nga mukorti pa tevi Nu-
mal. Ni evi selek nga memrreni
milep. 9 Nuwra erres tevi Opanas
nga mukorti pa tevi kami renge
majingen se Kristo, ko Stakis nga inu
memrreni lenglenge. 10 Nuwra erres
tevi Apeles, m̃er nga miviseni nga
ni nosurien sen eterter weretunen
renge Kristo. Ko nuwra erres kele
tevi metka se Aristopolas nga marlik
renge naim sen. 11 Inu nuwra erres
tevi Erotien m̃eri Isrel ngok, ko tevi
nir nga markorti pa tevi Numal
se kerr nga marlik renge naim se
Nasisas. 12 Nuwra erres tevi nesevin
ngel nuru Tritaena ko Triposa nga
morok-majing milep renge majin-
gen se Numal se kerr, ko tevi Per-
sis kele, selek nga memrreni milep
nga m̃iplak milep renge majingen
se Numal se kerr. 13 Nuwra erres
tevi Rupus. Ni evi jinibb san nga
m̃imajing milep renge majingen se
Numal se kerr. Ko nuwra erres
wor tevi tasu sen, nga ni mimetmete
inu m̃irres erpe wor nga ni mivesik.
14 Nuwra erres tevi lartul ngel nir,
Asinkritas ko Relkon ko Eremes ko
Patropas ko Eremas, ko kalesia m̃inij
nen kele nir nga marok-lik tevir
iok. 15 Nuwra erres tevi Pilolokas ko
vinel Julia, ko Nereas ko jojin wor,
ko Olimpas ko jinibb se Atua nga
marok-lik tevir iok. 16 Kapwera er-
res tevi kami lululwi tevi merrenien
ko demat. Ko kalesia nir se Kristo
kele nir arwera erres tevi kami.

Bongsi nale se Pol tevi nir

17 Selek nir, inu nuwrai eterter
tevi kami nga kami kapmetmet ko
wor renge jinibb nga marwerai
parloli kami kapser wirrwirr, ko
armerreni parlokloksi nosurien se
kami, ko artere nesesreien nga kem
namlai tevi kami. Kami kapwij
wor ngasue nir ko. 18 Lartul nga
marloli nanu ngok nir sete arma-
jing se Kristo Numal se kerr; nir
arok-vijuri bbong norrorrmien ser
nga marsij ko nir, ko arok-rij nale
melmelas nir ko nale nga marrun
nir. Ko arok-kerkeris, ko arevei
tweni jinibb sopor nga sete arloli
nanu nga m̃isij san nabong san.
19 Jinibb jile arunge pa nga kamtur
m̃iterter renge nosp̃en nga m̃irres,
ko suri murrun ngel ko ololi inu
nuir renge kami. Ko numrreni kami
kaprongwose sev nga marres ko sev
nga marsij, ko niko kami sete kapan
renge nanu nga marsij nir, pijki rres
nawon. 20 Sete ngasu nga ngasu
rragrrag te nga Atua ne batu demat
se kerr puni Demij van ngatan renge
nolon ƀela kami kapbböt ren. Ngel

evi verusen suk, merrenien se Numal se kerr Iesu piptevi kami tuwi ngok vini.
21 Timoti nga mok-majing tevik, ni owra erres tevi kami. Ko m̃eri Isrel nga itul ngel, Lusias ko Jeson ko Sosipata, nir kele arwera erres tevi kami. 22 Inu le Tosias nuli tweni Pol nale sen nga muwrair renge naul ngel, ko inu kele nuwra erres tevi kami nga kerr rramivi pa kalesia, rramkorti pa tevi Numal se kerr Iesu.
23 Jinibb san nga nisen Gaeas nga inu Pol nomok-lik renge naim sen, ko kalesia nir marok-ini jin marok-korti renge naim sen, ni owra erres tevi kami. Ko Erastas nga mivi m̃er nga mok-metmete nevöt ne ngaim ngel, ko tasi wor kerr Kwotas, nuru korti orwera erres tevi kami. 24 [Ko ngel evi loten suk, nga merrenien se Numal Iesu Kristo piptevi kami. Pirpok ko.]A

Nale ne parsurövi nise Atua pian mare

25 Kerr rrapsurövi Atua nisen pian mare. Ni kobbong esan orongwos puloli kami kaptur p̃iterter renge nosurien se kami. Nale ngok os-orsan tevi nosp̃en nga m̃irres nga nomok-werwer rengen suri Iesu Kristo, ko osorsan tevi nale nga Atua m̃ilngi silveni tuwi jer pa, ko lelingen ngel vajin ololi oto limjer erres. 26 Atua nga mimaur tuwi ngok vini, ni emajing renge nale nga propet sen nga tuwi jer pa nir maruli nga parwowrai nale nga Atua m̃ilngi silveni ngel tuwi jer pa, piplari vajin limjer. Ko ni owrai eterter nga nale ngel puwlu jile renge vanu nga musuwsuw ngok nir, ko puloli jinibb parosuri ni, ko partori ni. 27 Atua sansan bbong, ko esan norongwosien sen otoe, ko niko kerr rrapsurövi ni renge nise Iesu Kristo tuwi ngok vini. Pirpok ko.

A **16:24** Nale nga muto re nolo [ ], rrek sete Pol oli, ko jinibb san ea-uli vitue daron nga muli tweni kopi san ne naul ngel.

Naul nga Pol Muli Womue tevi Kalesia Nir renge KORIN

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul (leta) nga Pol muli womue van ji kalesia ne Korin nir, oli suri nanu lele elep arok-imare re mauren se kalesia nir ie, ko owra piwilwil se nir. Pol ko evi m̃erwomu nga mian Korin, ko ololi womu m̃eri Korin nir arivi kalesia.

Korin evi ngaim nga milep se m̃eri Gris nir ko evi kele ngaim womu ne vanu ngok Akaea nga Rom mimet-mete. Jinibb ne vanu lele elep arlik ie, ko evi kele lat nga jinibb elep marongwose re devjen ne bisnes, ko re devjen ne kastom ser kele, ko re devjen ne murrun nga m̃isij kele, ko re kele sel nga marloli nosrövien van ji atua lele nir.

Nanu nga marlelep nir nga Pol m̃ijilwer suri renge naul ngel arir-pel: osp̃e suri murrun nga kalesia nir marok-sisamis e, ko murrun nga marok-loli m̃isij tevi nesevin. Nir arsusi womu pa nanu sopor tevi Pol, ko renge naul ngel ni erij welir, ko osp̃e murrun ne totkoien, ko pirpese re nanen nga jinibb marlai tevi atua m̃inij nir. Ko eviseni sel mawos nga parvijuri re Naim On re daron nga markorti, ko derteren nir nga Nem̃in On m̃ilai tevi kalesia nir, ko murrun nga jinibb pimaur luwi kele.

Re batun esngavöl drromon itul (13) osp̃e suri murrun nga rrapmer-reni lenglengen Atua ko jinibb nir nga evi nanu nga m̃irres temijpal nga jinibb se Atua nir parvijuri.

1 Inu Pol nuvi aposol se Iesu Kristo nga Atua miveruse inu, ko mim-rreni ƀemajing re majingen ngel. Ko Sotinis nga mivi niaken se kerr, 2 nomorwera erres tevi kami, jinibb nga marosuri Atua iak Korin. Kami, Iesu Kristo ololi kamon ko kamivi jinibb sen. Ko Atua everus kami nga kapkorti tevi jinibb sen m̃inij kele nir. Renge lat jijle iel ngatan, nir arlot van ji Iesu Kristo nga mivi Numal se kerr ko nga mivi Numal se nir kele. 3 Ngel evi loten suk, nga Atua Tata se kerr tevi Numal Iesu Kristo porwilwil se kami renge nalol nga m̃irres, ko porlingi demat puto tevi kami tetajer.

Pol owra erres tevi Atua

4 Tetajer nomok-werai erres tevi Atua suri kami, renge nalol nga m̃irres nga ni m̃ilai nga muloli kamkorti pa tevi Iesu Kristo. 5 Ko suri gortien se kami tevi Kristo ololi kamasasi renge norongwosien, ko kamrongwose kapwer rrerrarre nanu jijle puto limjer. 6 Nale nosp̃en nga marsup̃e suri Kristo evini pa oto eterter renge kami, 7 ololi kamlai merrenien elep ji Nem̃in On daron nga kamok-tirive Iesu Kristo Numal se kerr pia-rremali vini. 8 Ni purrul totkoni kami p̃iterter nga sete nanu san p̃isij re kami, pianan pijpari nabong nga Numal se kerr Iesu Kristo pia-luwi kele ren. 9 Atua nga miveruse kami ko mukortoni mauren se kami tevi mauren se Iesu Kristo Numal se kerr, okloli suri erpe nale sen muwrai tetajer.

Kalesia nir arwirr sarrsarr

10 Renge nise Iesu Kristo Numal se kerr, inu nuwrai eterter tevi kami tasik nir, nga wurru kapivi sansane kobbong. Sete erres kapwij sarrsarr van renge gortien wowar-reng nir. Murru kami ko norror-rmien se kami pivi sansane kob-bong. 11 Suri metka se Kloe so-por arwera tweni tevik nga kami kamok-latlat lululweni kele kami. 12 Nuwrai erpok suri kami sisamis kamsup̃e nale sisamis m̃inij. San ok-wera, “Nuvijuri Pol”, m̃inij ok-wera “Nuvijuri Apolos”, san kele

ok-wera “Nuvi se Pita”, ko sopor kele arok-wera “Namivi se Kristo”.
13 Erpese? Kami kamrrorrmi kamrongwose kaptor otvi Kristo pirpok ngok? Kamrrorrmi inu Pol numij renge nai pelaot nga bewilwil se kami? Kami sete kampaptaes renge inu nisek, ejki!
14 Nuwrai erres tevi Atua nga inu sete nupaptaese rragrrag kami san, ko Krispas ko Gaius kobbong.
15 Niko sete san orongwos puwra “Renge nise Pol arpaptaese inu.”
16 O, ko nupaptaese kele Stepanas tevi metka sen kele nir, ko nurrlenge, nupaptaese kele san rreknga ejki.
17 Kristo sete okoni inu nga bepaptaese jinibb nir, ko okoni inu nga bowrai tweni nosp̃en nga m̃irres sen. Ko sete okoni inu nga ƀewerwer renge nale norongwosien se jinibb, ejki, ngok puloli mijen se Kristo renge nai pelaot pivi nanu nawon.

Kristo, derteren ko norongwosien se Atua

18 Nale nga muwrai tweni mijen se Kristo renge nai pelaot evi nale lenglengen kobbong ji jinibb nejijkien. Ko tevi kerr nga Atua mok-la mauren tevi kerr, nale nen eviseni derteren sen.
19 Ko Naul On se Atua owrai owra ‘Norongwosien se jinibb nga marwera marongrongwos, inu bololi parjijki jer. Ko norrorrmien ne norongwosien bololi parivi nanu nawon.’
20 Jinibb ne norongwosien nirbe? Nibeni jinibb nga marongrongwos? Nibeni jinibb nga marok-rij melmelas suri nanu ne iel ngatan nir? Arjiki rres. Atua ololi pa norongwosien ser pivini pivi nale lenglengen vajin.
21 Atua, norongwosien sen elep p̃elak, ko ololi jinibb sete arongwos parongwose Atua renge sel ne nir norongwosien ser. Ko emrreni puloli nale nga rramok-werai tweni ngok, nga jinibb marwerai evi nale lenglengen, nale nen ko p̃ila mauren tevi nir nga marosuri ni.
22 M̃eri Isrel armerreni wor parlesi renge meter majingen nga marinijnij nawone se Atua, ko m̃eri Gris armerreni parunge nale norongwosien.
23 Ko kerr ma kalesia, rramok-werwer suri Kristo nga marevji re nai pelaot. Nale ngok, m̃eri Isrel nir nolor sete erres suri, ko jinibb ne vare nir arunge erpe nale lenglengen kobbong.
24 Re ma kerr korti, m̃eri Isrel ko m̃eri Gris nga Atua miveruse kerr, Kristo ngel evi derteren se Atua ko norongwosien nga milep se Atua.
25 Murrun se Atua nga jinibb m̃ilesi mivi lenglengen, ni kele easi wor norongwosien se jinibb. Ko murrun se Atua nga jinibb marlesi derteren nen mijkie, derteren nen elep kele wor easi derteren se jinibb.

26 Tasik ko jojik nir, kaprrorrmi ta daron nga Atua miveruse kami, kamivi jinibb sev ko? Renge no jinibb nir sete kami elep kamrongrongwos, sete kami elep derteren se kami otoe, ko sete kami elep kamivi jinibb nga marlelep.
27 Ko Atua otobbtobbue nanu nga jinibb ne iel ngatan marwerai evi lenglengen, puloli nir nga marongrongwos parmanun. Ko otobbtobbue nanu nga jinibb ne iel ngatan marokwerai nga derteren nen ejkie, puloli nir nga derteren ser martoe parmanun.
28 Ko otobbtobbue si nga jinibb ne iel ngatan marlesi erpe niser ejkie, ko otobbtobbue sev nga jinibb ne iel ngatan marlesi arivi nanu nawon, nga puloli sev nga nir marlesi arivi nanu nga marlelep parini vajin parivi nanu nawon.
29 Ngok niko sete jinibb san orongwose p̃irij melmelas renge no Atua.
30 Ko kami, Atua okortoni pa kami tevi Iesu Kristo, ko elngi Iesu nga pivi norongwosien se kerr. Ololi rramon ko rramivi jinibb sen, ko owli tweni kerr rramasi pa renge nololien nga marok-kai totkoni kerr.
31 Ko erpok, erpe Naul On muwrai, ‘Jinibb nga mimrreni p̃irij melmelas, p̃irij melmelas bbong suri nanu nga marres nir nga Numal muloli tevi ni.’

2

Pol owrai tweni mijen se Kristo

1 Tasik ko jojik nir, nuvinuk ji
kami seveling pa iok nga bowrai
tweni norrorrmien se Atua nga
womu miteptepi. Sete nuvinuk nga
bowrai tweni renge rijen melmelas
rrek renge nale norongwosien se
jinibb, ejki. 2 Ko daron nga meptevi
kami, nuloli norrorrmien suk nga
bemalie nanu jijle, ko nanu sansan
kobbong bosp̃e suri, evi Iesu Kristo,
tevi mijen sen renge nai pelaot. 3 Re
wosenen derteren suk ejki rrese,
tetajer numtutu ko nuririr. 4 Ko wer-
weren suk sete eplari renge noron-
wosien se jinibb nga pirvei kami
ren, ejki. Ko werweren suk evi
nga piviseni derteren ne Nem̃in On,
5 nga puloli batu nosurien se kami
sete puto renge nale norongwosien
se jinibb, ko puto renge derteren se
Atua kobbong.

Nem̃in se Atua okloli rramron-grongwose norongwosien se Atua

6 Ko ewretun, kem namok-wer
visviseni nale norongwosien tevi nir
nga nolor m̃itra pa renge mauren ne
kalesia. Ko sete evi norongwosien
nga mivi ne iel ngatan, rreknga
derteren ne iel ngatan san, ejki.
Derteren ngok nir para-jijki ko para-
sij nabong sopon. 7 Ko noron-
wosien ma nga kem namwera tweni
ngok, Atua sansan kobbong oron-
wose, ko esilveni nga jinibb nir sete
parongwose. Evi norrorrmien nga
Atua murrorrmi ko pa nga pia-susi
kerr van mare, mian ko mia-loli iel
ngatan. 8 Jinibb nga marlelep ne iel
ngatan san sete orongwose noron-
wosien ngok. Ko poro parongwose,
setemun mara-revji Numal ne mel-
rin renge nai pelaot. Ko sete artor
sweri norongwosien ngok. 9 Ko
Naul On owra ‘Atua elngi lilane
nanu elep oto metmet tweni nir
nga marmerreni ni milep. Sete-
wor jinibb arlesi nanu ngok nir
renge meter, setewor arunge nale
ner renge boror, ko setewor arror-
rmi nir renge norrorrmien ser, ejki
wor.’ 10 Ko Atua elai Nem̃in On
sen nga piviseni nanu ngok nir tevi
kerr. Nem̃in On sen ngok oron-
wose p̃iskai nanu nga miteptepi.
Norrorrmien se Atua nga jinibb sete
murongwose p̃iskai, ko Nem̃in On
orongwose p̃iskai kobbong. 11 Ko
evi nem̃i jinibb kobbong nga muto
renge ni, orongwose piviseni nga
m̃ernen erpese. Ko erpok kele,
Nem̃in On se Atua kobbong oron-
wose puwra tweni kele nga Atua
erpese. 12 Ko kerr kalesia, Nem̃in
nga rramlai pa sete evi nem̃in nga
miplari iel ngatan, ejki. Evi Nem̃in
nga Atua mukoni vini nga puloli
rraprongwose nelaien nga marres
nir nga Atua m̃ilai tevi kerr.
13 Ko erpok, nale nga namrij ren-
gen sete eplari renge norongwosien
se jinibb, ejki, ko namlai nale nga
Nem̃in On mivisviseni kem e. Ko
namok-werai tweni nale weretunen
sen renge nale nga m̃ilai tevi nir
nga Nem̃in sen m̃ilik renger. 14 Ko
si nga Nem̃in On sete m̃ilik rengen,
sete orongwose p̃ilai derteren lele
nga Nem̃in On m̃ilai. Ko m̃ernen
meten orrorr nga sete mia-rongwose
nanu nen nir, elesi erpe arivi
nanu ne lenglengen, suri Nem̃in
On kobbong orongwose puloli jinibb
purongwose nanu nen nir. 15 Ko
jinibb nga Nem̃in On se Atua m̃ilik
rengen orongwose sev nga m̃irres ko
sev nga m̃isij, ko sete jinibb m̃inij
san orongwose puwra suri jinibb
nga mirpok san. 16 Erpe Naul On
muwrai, ‘Sete san orongwose nor-
rorrmien se Atua, sete san oron-
wose p̃isesre ni.’ Ngok ewretun,
ko kerr rramlai pa norrorrmien se
Kristo osuw.

3

Jinibb se Atua

1 Ko tasik ko jojik nir, rijen nga
m̃elai tevi kami seveling nga daron
nga m̃elik tevi kami, sete erpe rijen
nga moro ƀelai tevi nir nga Nem̃in

m̃ilik renger, ejki; nurij tevi kami erpe kami kamivi malum jinibb nawon ne iel ngatan, rrek erpe bipiwarreng nga mara-iak renge kalesia nosurien ser. 2 Erpe kamsus malum, ko sete nurongwose ƀelai nanen nga m̃iterter tevi kami, suri sete kamvitere. Ko kamirpok malum ejpari lelingenok. 3 Suri murru kami evijuri malum murru jinibb ne iel ngatan. Lol leplep muto renge kami, ko kamok-latlat lululweni kami. Ko ngok eviseni nga kamirpe malum jinibb ne iel ngatan, ko kamvijuri murrun ne iel ngatan, ko kamlik malum erpe jinibb ne iel ngatan marlik. 4 Daron nga kami sopor marwera, “Namvijuri Pol”, ko m̃inij kele marwera “Namvijuri Apolos”, ngok kamirpe jinibb mawos ne iel ngatan ko pa.

Jinibb ne majingen se Atua, majingen ser

5 Kaplesi. Apolos evi si? Ko inu Pol nuvi jinibb si? Komru kes nomorivi bbong jinibb ne majingen se Atua ko, nga nomorpitevi kami vini kamosuri Kristo. Kerr sisamis okloli majingen ngok bbong nga Numal m̃ilai tevi nga puloli. 6 Erpe inu m̃eli dan ko morwi jelangin, ko Apolos evsi jelangin nen nir. Ko Atua kobbong ololi jelangin nen marmera m̃irres. 7 Jinibb nga murwi ko jinibb nga mivsi orivi nanu nawon kobbong, ko batu majingen ngok oto ji Atua; suri ni ololi jelangin emra ko wenen otoe. 8 Ko inu nga merpe jinibb nga murwi jelangin, ko Apolos nga mirpe jinibb nga mivsi jelangin ngok, nomorsorsan kobbong; ko Atua pia-wuli komru pusorsan tevi majingen nga nomorloli. 9 Erpe komru nomorkorti tevi Atua nga noborloli majingen sen. Ko kami kamirpe orsel se Atua, ko kamirpe kele naim san nga ni m̃imajinge. 10 Ko numajing suri ko wor derteren nga Atua m̃ilai tevik, ko numajing erpe metusu rrek jinibb nga mokmajinge naim, ko nuli nabur nen. Ko jinibb m̃inij evini etajer tevi majingen nen. Ko jinibb si nga m̃itajer renge majingen nen purongwos wore, ko pimetmet p̃irres erpese nga m̃imajing renge naim ngok. 11 Suri Atua elngi pa Iesu Kristo erpe esan rres kobbong nga mivi nabur nga murrul totoni naim m̃iterter, ko nabur nga mirpok ejki kele mun nga marongwose parili. 12 Renge naim ngok, sopor arongwose parmajinge renge narrong, jeli, ko niat nga m̃irres, nga puloli puto pipriv. Ko jinibb sopor ma parlai nevnu, wirip, ko botrro.[A] 13 Ko nabong nga milep se Kristo pia-viseni majingen se jinibb jijle nir limjer. Renge nabong ngok nabb pia-rrowrrow lesi majingen totoklai se jinibb nir. Daron ngok, nabb pia-viseni limjer si majingen sen erres ko si majingen sen esij. 14 Poro jinibb san majingen sen erres ko otur jer malum daron nga nabb musuw e, ko morok pia-lai nowli majingen sen ko. 15 Ko poro san majingen sen pia-in nivniv, ko otor jabble joron ko pa osuw; ko otomori p̃in tevi joron nir, ko Atua puloli puwlu lingi tevi nevren kiskis.

Kalesia nir arirpe naim se Atua

16 Rrek kami kamrongwos pae nga kami kamirpe naim se Atua nga Nem̃in se Atua m̃ilik pa re kami musuw. 17 Ko poro san pulokloksi naim se Atua, ko Atua pulokloksi m̃ernen. Suri Atua naim sen on elep, ko nik ko inu, kerr jijle rramivi naim se Atua.

Jinibb sete p̃irij melmelas suri majingen sen

18 Jinibb nga ni murrorrmi lweni murongrongwose renge no jinibb nir pimetmet ni p̃irres. Sete erres nga ni p̃ikrekrasi lweni ni. Erres ma ni pimteni lweni ni pirpe

A **3:12** Erpe iel, Pol osp̃e nevöt, ko murrun nga nir marili naim muto suri, ko kem namrieni erpe kerr rram̃ili naim iel, nga puloli mining ne nale se Pol piplari limjer.

bbong lenglengen san, ko iok puloli norongwosien pivini jin vajin.
19 Suri norongwosien se jinibb ne iel ngatan nir, Atua elesi arirpe lenglengen kobbong. Naul On owra ‘Atua ololi jinibb norongwosien ser arongsarr, ko
aron luwi renge norongwosien ser.’
20 Ko Naul On owrai erpel kele owra ‘Numal Atua orongwos pae norrorrmien se jinibb ne norongwosien, ko owra arivi nanu nawon kobbong.’
21 Ko erpok, sete erres nga kapok-rij melmelas suri sev nga jinibb muloli, suri nanu jijle arivi se pa kami osuw.
22 Inu Pol tevi Apolos ko Pita, namivi se kami. Ko iel ngatan evi se kami, ko nanu ne mauren nga m̃irres ko derteren nga kapasi re mijen, ko nanu jijle nga marto pa, ko nanu jijle nga para-pelari kele, nir jijle arivi se kami.
23 Ko kami, kamivi se Kristo, ko Kristo evi se Atua.

4

Aposol se Kristo nir

1 Rrek erres kapmeteni kem pirpel: namivi bbong jinibb ne majingen se Kristo. Atua elngi kem nga nabwera tweni majingen sen nga womu marto teptepi.
2 Ko daron nga numal ne majingen m̃ilngi majingen renge si nga pimetmete, norrorrmien nga milep evi nga m̃ernen pimetmet ko wor p̃irres ko puloli suri ko wor sev nga numal sen muwrai tevi.
3 Poro kapmerreni kapwer lokloksi inu, rrek poro botur renge no numal nir nga parwera suri inu majingen suk, ko sete nurrorrmi evi nanu san, ko sete numtutue. Ko inu kele sete nurongwose bowra suri lweni inu majingen suk.
4 Renge inu nelesien suk numajing erres; ko sete nurongwos bowrai poro nuwretun iok rreknga ejki. Jinibb sansan kobbong pia-wera suri inu majingen suk, ngok evi Numal ne melrin.
5 Ko erpok, sete erres kapwera suri majingen se jinibb san renge setewor mivi daron mawos nen. Rraptiriv ko wor pijpari daron nga Numal pia-luwi e vini. Ko ni vajin pia-la tweni norrorrmien ne nemalik nga jinibb marsilvenir parini limjer. Ko renge daron ngok, Atua puloli nise jinibb pian mare pusorsan tevi lat nga m̃irres ren.

Meri Korin arkowkowrir elep

6 Tasik ko jojik nir, nuloli komru Apolos nomorvijuri nale ngok nir nga mowrair ngok, ko ngok kami vajin kamrongwos kaploli suri pirpe nga komru nomorloli pa. Ko niko kaprongwose vajin murrun ne nale ngel, nga muwra ‘Kaprrul totkoni ko wor nale nga maruli pa musuw’. Sete erres nga kapsurövi jinibb nga kamok-vijuri ko kaprrorrmi p̃isij suri jinibb m̃inij nir.
7 Si ololi kami kaman mare re jinibb sopor? Atua kobbong, suri ni ela nanu jijle tevi kami. Niko sete erres kamsursurövi lweni kami, erpe kammeteni kami bbong kamsan kamloli.
8 Ia, ko nanu jijle nga kammerreni, kamtor swerir pa osuw? Ko kamimare pa renge kalesia mauren se kami, a? Kamivi pa numal nir, a? Ko kem ejki rres wor, namto malum ngatan! O, ko poro evi weretunen kamivi numal, ko naƀir pilep. Suri poro pirpok ko kem kele nabkorti tevi kami, ko kerr jijle vajin rrapivi numal nir.
9 Ko nulesi Atua elngi kem aposol namvivitu jerjer. Namirpe jinibb nga marsup̃e suri pa musuw nga naban vajin re mijen, renge no jinibb jijle nir ko re kele no anglo nir. Namoktur renge no anglo ko no jinibb ne iel ngatan kele nga parmeteni nekaien se kem.
10 Suri namivi se Kristo, ololi jinibb armeteni kem erpe namivi lenglengen kobbong. Ko kami ma kamkorti pa tevi Kristo, ko kamwun saut pae norongwosien osuw. Kem nammelisna, ko kami ma kamterter! Jinibb arkulu wutan re kem, ko artori ma kami.
11 Ko tetajer numer aji kem, ejpari lelingen ngel; ko tetajer nolo kem emesmes, ejpari lelingen ngel. Sunsun se kem armerrerrerr. Jinibb arevji kem, ko

sise kem ejkie nga nablik rengen.
12 Nammajing elep tevi nevre kem
nga nabla nanen se kem. Daron
nga jinibb marij mĩisij tevi kem, ko
namrij erres bbong surir. Daron
nga marloli mĩisij tevi kem, ko kem
sete namloli nanu san. 13 Daron
nga marwer lokloksi kem, ko kem
namrres bbong tevir. Jinibb arme-
teni kem erpe nanu nawon kobbong,
ko evini ejpari lelingenok, nir arlesi
kem namirpe nubus ne iel ngatan.

Wurru, kapvijuri murrun suk

14 Nuli nale ngok tevi kami, sete
evi nga puloli kaprunge p̃isij, ejki,
ko nga puloli kaprongwose. Suri
kamivi natuk nga memrreni kami
milep. 15 Rrek delung jinibb elep
wor niko nga marvisviseni kami
renge mauren nga kamkorti tevi
Kristo; ko jinibb sansan kobbong
nga mivi tata se kami. Ko renge
mauren kortien se kami tevi Iesu
Kristo, inu le nuvi tata se kami nga
mẽlai womu nosp̃en nga mĩirres tevi
kami. 16 Ko niko nuwrai eterter tevi
kami nga kapvijuri ko wor murrun
suk. 17 Nukoni Timoti vinuk ji kami
nga piwilwil se kami renge sel ngok
nir. Renge kalesia mauren sen, ni
evi natuk nga memrreni milep, nga
mokterter renge majingen ngok nir.
Ni p̃iwer visviseni kami renge mur-
run nga mevijuri renge mauren nga
mimerr nga miplari ji Iesu Kristo.
Evi murrun nga mevisviseni jinibb
e nir renge lat jijle.

Pol norrorrmien sen nga pian kele Korin

18 Kami sopor arwera “O, sete-
mun Pol mia-vini mia-lesi kerr”, ko
norrorrmien ser evan mare p̃elak.
19 Ko poro pivi marongen se Numal,
ko sete mia-periv, ko bevinuk ko
ji kami. Ko ƀelesi vajin nir nen
nga nolor mian mare nga marok-rij
melmelas, poro derteren ser osorsan
tevi nale ser. 20 Suri batun vanu
se Atua sete evini re rijen nawon,
ko evini re derteren mawos se Atua.
21 Ko kami kammerreni pirpese?
Inu bevinuk ƀelesi kami ko bevrrali
kami? Rreknga kaplinglingi nor-
rorrmien se kami nga mian mare,
ko bevinuk vajin bewilwil se kami
renge murrun nga mumolmol pirpe
nga memrreni kami milep.

5

Jinibb nga mivi kalesia san ololi nanu nga mĩisij san

1 Ko nale san errmali nga muwra
san re kami ngok ololi nanu nga
mĩisij p̃erp̃er. Ololi nanu nga jinibb
ne vare kele nir marlesi sete mu-
sorsan. Mẽrnen sel nga mĩisij, ok-
matur tevi tata sen mawos nesen sen
tuwen. 2 Ngok, suri sev norrorrmien
se kami mok-an mare p̃elak? Suri
sev kam-kowkowri kami? Erres
p̃elak ma kami kapting ko kaprunge
p̃isij suri nanu ngok. Ko erres nga
kami kapwirr tweni jinibb nga mu-
loli mĩisij p̃elak mirpok nga setemun
pukorti tevi kami. 3-4 Ko ewretun
nuvel lingi kami renge nibek, ko
renge nemĩk, nulik malum tevi kami
rengen. Ko renge nise Iesu Kristo
Numal se kerr, nuwer lokloksi jile pa
mẽrnen osuw renge sev nga muloli,
erpe nga inu nulik pa tevi kami.
Ko daron nga kamkorti renge nise
Iesu Kristo Numal se kerr, ko inu
nukorti tevi kami renge nemĩk; ko
renge derteren se Iesu, ko 5 kami
kaplingi mẽrnen van renge nevre
demij. Ngok puloli niben pijijki, ko
Atua p̃ia-la ma mauren tevi nemĩn
renge nabong nga vitu daron nga
Numal se kerr pia-wer sesesre lat
nga puto suri tevi jinibb p̃etp̃eti nir
ren.

Kami kaplai tweni ko wor jinibb nga marloli nololien tetajer

6 Ko sete erres nga kaploli nor-
rorrmien se kami pian mare p̃elak
pirpok. Kami kamrongwos pae nga
is beblen kobbong orongwose puloli
niv p̃ipau. 7 Kami kapsuw vajin
re kamok-loli nololien, erpe kapwirr
tweni ko pa is nga mĩitra, puloli
kapirpe plaoa nga marloli niv ne
nanen ne asien nga is mijki ren.
Ko arevji pa Kristo erpe natu sipsip

san nga marloli terai nanen ne asien e; ko niko nanu jijle oto metmet pa. 8 Ko niko rraploli nanen ne asien, ko poro is nga mĩitra rreknga nololien ko murrun nga sete musorsan oto malum renge kerr, ko rrapla tweni, ko kerr rrapvijuri ko wor murrun nga muwokwok mĩirres ko mivi weretunen, puloli rrapirpe vajin niv nga is mijki ren.

9 Renge naul nga moli womu pa tevi kami musuw, nuwrai tevi kami nuwra ‘Sete kapkorti tevi jinibb nga marloli murrun nga mĩisij tevi nesevin.’ 10 Iok nuwrai bbong nir nga marwera marivi kalesia kobbong sopor ko marok-loli kele mĩisij mirpok. Suri jinibb nga sete marivi kalesia ko marok-loli mirpok owun saut. Nir nga marok-loli murrun nga mĩisij tevi nesevin, nir nga nolor mukul ko nga marmerreni lenglengen nanu nir, nir nga marvevna, ko nir nga marlot tevi atua mĩinij nir, nir kele owun saut. Ko poro kapmerreni sete kapkorti tevi nir ngok nabong sopon, ko kapiel lingi ko wor iel ngatan! 11 Ko renge nale nga mowrai norrorrmien nen erpel: sete kapkorti tevi jinibb nga marwera arivi kalesia, ko marok-loli malum nololien. Poro parloli p̃isij tevi nesevin, rreknga nolor pukul, rreknga parlot tevi atua mĩinij, rreknga parok-worworsur, rreknga parok-minmin p̃elak rreknga parvevna. Sete kapan kapkorti tevi nir, ko sete kapan kaplik tevi jinibb nga marirpok nir nga kap̃aan tevir. 12-13 Sete evi inu majingen suk nga bewer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb ne vare nir; Atua ko wor puloli nanu ngok. Ko poro san nga mukorti pa tevi kami muloli murrun nga mĩisij, ko kami kamrongwos wore kapwer sesesre lat nga puto suri tevi mĩernen. Suri Naul On owrai owra ‘Kami kapkur tweni jinibb nga mokloli nololien tetajer, nga setemun pukorti tevi kami.’

6

Sete erres jinibb ne vare nir parsup̃e otvi lolaren se kalesia nir

1 Kami kamok-loli erpese ko? Daron nga kami san mĩilat tevi selen kalesia san, suri sev mĩilai norrorrmien ngok tevi nir nga sete marivi kalesia nga parsup̃e otvi? Suri sev sete mimrreni puloli jinibb se Atua nir parsup̃e otvi? 2 Rrek sete kamrongwose nga jinibb se Atua nir parwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb ne iel ngatan p̃etp̃eti nir? Ngok, ko poro kamrongwos kapviter nga kapwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb ne iel ngatan nir, ko kamviter kele nga kapwer sesesre murrmurrun wowarreng kele pirpok. 3 Rrek sete kamrongwose nga kerr rrapwer sesesre lat nga puto suri tevi anglo nir? Ko poro pirpok, ko murrmurrun wowarreng re mauren ne iel ngatan emalum kobbong nga rrapsup̃e otvi. 4 Ko ejki! Suri daron nga laten nga mirpok mimare, kamtur imare ko kaman kamwerwerai tasi kami tevi nir nga sete marivi kalesia, nga nir ngok ma parloli lilane. 5 Wi, sete kammanun suri nanu ngok? Erpese, kami san ejki nga norongwosien sen mutoe, nga murongwos puloli lilane laten ngok nga jinibb mĩilat tevi tasin kele? 6 Sete erres nga kalesia eru porij latlat renge kot nga jinibb ne vare nir parwera suri lat nga puto suri tevi nuru. 7 Ko nga laten nga marirpok nir arto re kami eviseni limjer nga kamvitan pa osuw. Suri sev sete kamrongwos kaplinglingi kobbong san nga muwra puloli p̃isij tevi kami? Suri sev sete kamrongwos kaplinglingi kobbong san nga muwra p̃ikrekrasi kami? 8 Ko ejki ma! Suri kami kobbong kamokloli esij. Kami kobbong kamokkerkerasi jinibb, ko sete jinibb nawon nir, ko jinibb nga marivi kalesia tasi kami. 9 Kapmetmet! Suri kamrongwos pae osuw nga jinibb

nga marok-loli mirpok sete marasil van loloim renge batun vanu se Atua. Sete kaprongsarr renge norrorrmien. Jinibb nga mok-ojoji nesevin, ko jinibb nga moklot tevi atua m̃inij, sete orongwos pian loloim renge batun vanu ngok. Jinibb nga mimatur tevi nesen se jinibb m̃inij, ko nesevin nga muloli m̃isij tevi diwen sen, ko norman nga mok-matur tevi norman m̃inij kele, ko nesevin nga mimatur tevi nesevin m̃inij kele, sete arongwose paran loloim renge batun vanu se Atua. 10 Jinibb venao, ko jinibb nga mimrreni nanu milep, ko jinibb nga mok-minmin ko batun m̃ilengleng, ko jinibb nga moklokloksi nise jinibb m̃inij kele, ko jinibb nga muloli murrun lele nga pivnae nevöt rengen, sete mia-van loloim renge batun vanu se Atua. 11 Tuwi kami sopor arirpok, ko lelingenok Atua errawe tweni nololien se kami ko ololi kamwokwok. Ololi kamon ko kamivi jinibb sen. Ololi kammomsawos erres renge non suri nise Iesu Kristo Numal se kerr, ko renge Nem̃in se Atua se kerr.

Kami kapmetmet nibe kami nga kapsusi nise Atua van mare

12 Jinibb sopor arwera “O, erres kobbong nga rraploli nanu p̃etp̃eti nir”. Erres, ko sete nanu jijle nga kerr rramrres ren. Rramrongwose rrapwera “O, erres kobbong nga rraploli nanu p̃etp̃eti nir”, ko sete rrapmarong te nga nanu ngok nir san pirvei tweni norrorrmien se kerr, ejki rres. 13 Jinibb sopor arwera “O, nanen evi nga pusongni depai kerr, ko depai kerr evi nga p̃ilai nanen.” Ewretun, ko nanu ngok korti nuru, pian ko pora-suw nga Atua pia-lai tweni nuru. Ko erpok kele, nibe kerr sete evi nga rrapoji nesevin e, ko evi nga rraptori puon nga rrapsurövi Atua rengen, ko Atua p̃ilai sev nga nibe kerr mimrreni. 14 Atua esa raji Numal Iesu renge mijen, ko renge derteren sen kele ni pia-loli kerr kele rrapa-maur luwi kele renge mijen. 15 Kami kamrongwos pae nga nibe kami erpe murrmurru nibe Kristo. Ko erpok, sete nurongwos bean bematur tevi nesevin ne sel. Kami kamrrorrmi erres nga parkortoni murrmurru ne nibe Kristo san tevi nesevin nga mirpok? Ejki rres nawon! 16 Ko kami kaprongwose ko wor nga daron nga jinibb san mian mimatur tevi nesevin ne sel san, nuru orirpe nibe jinibb sansan kobbong. Ngok erpe nga Naul On muwrai muwra ‘Nuru korti, nibe nuru pivi sansane’. 17 Ko si nga mukortoni mauren sen tevi Numal se kerr, ko nuru ngok erpe evi sansane ko pa. 18 Setemun kaploli murrun nga m̃isij tevi nesevin. Nololien lele nga jinibb muloli sete olokloksi niben, ko daron nga jinibb muloli m̃isij tevi nesevin, ololi esij ko pa tevi niben, erpe olokloksi niben pa. 19 Erpese sete kamrongwose nga nibe kami evi naim se Nem̃in On? Nem̃in ngok, Atua elai pa elik tevi kami osuw, ko oto vajin ji kami. Ko niko nibe kami sete evi se kami, ko evi se Atua vajin. 20 Suri Atua owli tweni pa kami osuw. Ko ngok kapmetmet nibe kami ko wor renge sel nga pususi nise Atua pian mare.

7

Arsusi rongornge totkoien

1 Nuwra bowrai vajin tevi kami suri sev nga kamsusi daron nga kamulul vini jik. Ewretun, jinibb nga sete m̃itkai nesevin ololi murrun nga m̃irres p̃elak. 2 Ko suri jinibb elep arok-loli esij, erres ma nga norman, nesen sen putoe, ko nesevin, diwen sen putoe. 3 Ko norman pukorti ko wor p̃irres tevi nesen sen renge murrun nga musorsan ne totkoien nga morlik korti rengen, ko nesevin kele puloli pirpok kele tevi diwen sen. 4 Ko sete nesevin kis emetmete niben, ko diwen sen kele. Ko renge murrun ngok kele, sete diwen sen emetmet kis ni niben,

ko nesen sen kele. 5 Sete kopor-
musmuse kamru lululwi tevi kamru.
Ko poro kamru korti komor-marong,
orongwos kopor-ivel ngangasu mun
kamru sopon nga kopor-lot mun
sopon, ko erres, mian ko vitunen
kopora-vini ko wor nga kopora-korti
luwi kele. Poro pijki ko demij
orongwose p̃iskai sel nga p̃ikrekrasi
kamru rengen, suri sete komor-
terter.
6 Nale ngok nga mowrai tevi kami
sete nuwra nga kaptotko ko wor, ko
nuwra bbong nga poro pirpok kam-
totko, ko kapvijuri lat nga mowrai
ngok. 7 Poro jinibb jijle sete par-
totko, ko pirpe inu kobbong, ngok er-
res p̃elak. Ko Atua elai derteren lele
tevi jinibb. Elai derteren ne norror-
rmien tevi san nga puloli nanu san,
ko elai derteren ne norrorrmien tevi
san nga puloli nanu san.
8 Ko tevi nir vajin nga sete mar-
totko wor, ko tevi nir nga diwen
ser marmij lingir, nuwrai tevi kami,
erres nga kami kaplik pirpe inu
kobbong. 9 Ko poro kami san purnge
nga nolon mimrreni lenglengen wor
nga putotko, ko erres, putotko. Er-
res nga putotko asi nga poro p̃ilik
nawon ko tetajer nolon ok-venae
nesevin.
10 Ko norrorrmien san ngel, sete
evi nga inu kis ko evi se Numal,
ko pian ji nir nga martotko pa
musuw. Ko owrai owra ‘Nesevin
sete p̃ilinglingi diwen sen. 11 Poro
nesevin p̃ilinglingi diwen sen, ko
p̃ilik nawon pirpok, nga sete putotko
kele; rrek poro pijki ko pulwi ma
pukorti tevi diwen sen kele. Ko
norman sete p̃ilngi kurtweni nesen
sen.’
12 Tevi kami m̃inij nir vajin, ngel
evi norrorrmien suk lebbong, sete
evi se Numal: poro kalesia nor-
man san nesen sen otoe nga sete
mivi kalesia, ko vinnen emarong
nga p̃ilik tevi m̃ernen, m̃ernen sete
p̃ilngi kurtweni. 13 Ko poro kale-
sia nesevin san ototko tevi norman
nga sete mivi kalesia, ko m̃ernen
emarong nga p̃ilik tevi, vinnen sete
p̃ilingi kurtweni. 14 Suri norman
nga sete mivi kalesia ngok, on re
no Atua daron nga mukorti m̃irres
tevi nesen sen; ko nesevin nga sete
mivi kalesia ngok kele, on kele re no
Atua daron nga mukorti m̃irres tevi
diwen sen. Poro sete pirpok, ko bipi
se kamru nir parirpe bipi ne vare
kobbong. Ko ejki, bipi ngok aron
vajin. 15 Ko poro nuru tuwen nga
sete evi kalesia owra pivel lingi nuru
tuwen nga mivi kalesia, ko kalesia
nen sete p̃iwer ore, p̃ilinglingi kob-
bong. Ko kalesia norman rreknga
nesevin ngok pimarong bbong nga
pivel lingi, sete nolon p̃isij tevi suri.
Suri Atua everus kerr nga rraplik
renge liken nga mumolmol m̃irres.
16 Poro nik kuvi nesevin san, ko suri
sev kurrorrmi nga sete kurongwose
kuplai se diwen som nga nabong san
pivini pivi kalesia? Ko poro nik kuvi
norman san, ko suri sev kurrorrmi
nga sete kurongwose kuplai se ne-
sen som nga nabong san pivini pivi
kalesia?

Kaplik pirpe nga Atua miveruse kami

17 Kerr sisamis purrul totkoni ko
wor p̃irres murrun nga Numal Atua
m̃ilai tevi kerr daron nga miveruse
kerr, ko rraplik malum renge liken
nga rramlik pa ren womu. Ngok
evi nale nesesreien nga nomok-
visviseni tevi jinibb nga marok-korti
renge Naim On jijle. 18 Poro jinibb
san pian pa re bae daron nga Atua
miveruse, ko sete erres nga ni pian
puloli lesi p̃irieni kele nanu ngok.
Ko poro san setewor ean re bae
daron nga Atua miveruse, ko sete ni
pian re bae kele. 19 Suri poro jinibb
pian re bae rreknga poro sete pian,
osorsan kobbong, evi nanu nawon.
Ko nanu nga milep nen evi nga
jinibb pivijuri ko wor nesesreien se
Atua. 20 Ko poro rrapivi demij maur
rreknga jinibb nga mivel sisarow
daron nga Atua miveruse kerr, ko
erres nga rraplik pirpok kobbong.
21 Rrek kuvi demij maur se jinibb

san daron nga Atua miveruse nik, ko erres kobbong, sete kuprrorrmi. Ko poro sel san oto nga kurongwos kupini kupivi jinibb nga mivel sisarow, ko erres, kuplai, ko kupiel sisarow vajin. 22 Daron nga Kristo miveruse jinibb san nga mivi demij maur, ni erpe evel sisarow ko vajin renge Kristo. Ko erpok kele, poro Kristo piveruse jinibb san nga mivel sisarow, ko m̃ernen pivini ko vajin pirpe demij maur se Kristo. 23 Ko renge iok, Atua owli tweni pa kerr osuw, ko sete emrreni nga rrapini rrapivi kele demij maur kele suri murrun nir se jinibb. 24 Ko niko, tasik ko jojik nir, renge kalesia mauren se kerr, kerr sisamis p̃ilik malum ko wor renge liken nga m̃ilik ren womu, daron nga Kristo miveruse.

Arsusi suri sel se nir nga sete martotko ko nir nga diwen ser marmij lingir

25 Ko kamsusi kele suri nir nga sete martotko wor. Sete nutor sweri nale san nga miplari ji Numal se kerr nga musp̃e suri. Ko bowrai bbong norrorrmien suk. Ko suri Numal se kerr okwilwil se inu renge nolon nga m̃irres, ko kaposuri ko wor nale suk. 26 Rrek erres nga jinibb parlik suri mun marlik, suri lelingenok evi daron nga m̃iterter san. 27 Nik nga kumtotko pa musuw, sete erres nga kuptor otvi totkoien som. Ko nik nga sete kumtotko wor, sete erres nga kuptotko kele. 28 Ko poro kuptajer renge norrorrmien nga kumrreni kuptotko, ko ngok sete evi nololien. Ko poro nesenwarreng san putotko, ko ngok sete evi nololien. Ko suri nanu wowarreng tetajer arok-vijajeng re jinibb nga martotko, niko nuwra erres nga parsan kobbong parlik. 29 Tasik ko jojik nir, nale nga mowrai ngok erpel le: Suri daron setemun mia-periv, ko erres nga jinibb nga mutotko p̃ilik ko pa pirpe jinibb nga sete mutotko. 30 Ko jinibb nga mokting, erres nga p̃ilik pirpe jinibb nga dingen mijki jin. Ko jinibb nga mokir, erres nga p̃ilik pirpe jinibb nga sete mokir. Ko jinibb nga mokwulwul, erres nga p̃ilik pirpe jinibb nga nijor sen mijkie. 31 Ko jinibb nga mok-majing suri norrorrmien ne iel ngatan, erres nga sete puloli nanu ngok nir parevei totkoni. Nomok-rij erpok suri otomori le pa iel ngatan tevi murrun lele nen nir parjijki. 32 Inu numrreni lenglengen e nga sete nanu san pirvei tweni norrorrmien se kami. Suri jinibb nga sete mutotko orrorrmi wor elep suri majingen se Numal nga puloli Numal sen p̃ir rengen, 33 ko jinibb nga ma mutotko ok-rrorrmi elep suri nanu ne iel ngatan, ko owra pipej sel nga puloli nesen sen p̃ir rengen. 34 Ko norrorrmien sen ngok evijuri sel eru. Ko erpok kele, nesevin nga sete mutotko rreknga nesenwarreng, okrrorrmi elep suri majingen se Numal se kerr. Emrreni nga niben tevi norrorrmien nuru korti porwokwok nga porivi se Atua. Ko nesevin nga ma mutotko ngok epejpej sel nga puloli kobbong diwen sen p̃ir.

35 Nomok-werai nale ngok nir nga parwilwil se kami, ko sete numrreni parrowsi kami, ejki. Ko numrreni nga kapvijuri murrun nga musorsan ko kaploli majingen se Numal nga sete norrorrmien san pirvei totkoni kele kami.

36 Ko poro nesevin san nuru norman san orloli rijrijen nga ormerreni portotko, mian ko norrorrmien sopon eplari kele nga muloli porlik sisamis mun, setewor portotko. Ko mian ko poro norman nen elesi nga mokloli murrun sopon nga sete m̃irres p̃elak tevi selen ngok, mian ko orrorrmi kele nga erres portotko, rrek erres ma portotko, erpe puto re norrorrmien nga ni mimrreni. Ko ngok sete evi nololien ko. 37 Ko poro jinibb san niko nga selen mutoe, nga sete san owraie, ko renge norrorrmien sen bbong orrul totoni nolon nga sete putotko, ko norrorrmien sen omolmol ko setewor ololi esij

tevi selen, ko ngok morok ololi erres ko.
38 Ɓerij otvi nale suk vajin: si nga
mutotko tevi selen ololi erres. Ko
si nga sete mutotko tevi selen ololi
erres kele wor. 39 Ko nesevin nga
mutotko pa sete orongwose puwlu
lingi diwen sen daron nga mimaur
malume, ko daron nga diwen sen
mimij vajin ko orongwose pia-lik ji
jinibb mĩinij. Ko diwen sen nen
pivi ko wor kalesia. 40 Ko renge
norrorrmien suk, poro putur nawon
ko rrek ni pĩr kele wor. Nurrorrmi
Nemĩin se Atua ko elai norrorrmien
ngok tevik.

8

Nanen nga marsulie van ji Atua mĩinij nir

1 Ko erpese re vison nga mar-
sulsul lingi mijpon tevi atua mĩinij
nir? Erres re kerr kalesia rrapurroi,
rreknga ejki? Ko nale nga kamok-
werai ngok, nga kerr jijle norong-
wosien se kerr otoe, ewretun kob-
bong. Ko norongwosien ngok ololi
norrorrmien se jinibb ean mare ko
okowkowri e kobbong. Ko merre-
nien ma ololi mauren ser evini mare
erres. 2 Jinibb nga murrorrmi na-
wone ni orongrongwos, sete orong-
wos alje rragrrag nanu san renge
norongwosien weretunen. 3 Ko
jinibb nga ma mimrreni lenglengen
Atua, Atua orongwos pae mẽrnen
erres osuw, ko evi selen nga mĩirres.
4 Ko erpese vajin re iok, re nanen
nga marsuli van ji atua mĩinij nir?
Rramrongwose pa nga atua mĩinij
ngok nir sete arivi weretunen, ko
Atua nga ma kerr rramlot tevi evi
weretunen jerjer nga mĩisan rres
kobbong. 5 Ko poro atua nga marir-
pok nir pilep nga jinibb marok-lot
tevir nga marto mare rreknga re
ngatan, ko pirpese ko? Rrek atua
elep ko numal elep nga marirpok.
6 Ko kerr nga rramivi kalesia rram-
rongwose nga Atua se kerr sansan
kobbong, ngok Tata se kerr nga mau-
ren ko nanu jijle marivel jin vini. Ko
Numal se kerr kele sansan kobbong,
evi Iesu Kristo nga muloli nanu jijle
nir ko muloli kerr rrammaur.
7 Ko sete jinibb jile arongwose
nanu nga mivi weretunen ngok.
Jinibb sopor nga lelingenok marivi
kalesia, tuwi ko arok-lot tevi atua
mĩinij nir renge sia elep. Ko evini ej-
pari lelingenok, daron nga marurroi
nanen nen, ko arunge erpe arosuri
malume atua mĩinij nen nir, suri
norrorrmien ser setewor eterter, ko
arunge erpe arok-loli nanu nga sete
mĩirres. 8 Ewretun, nanen evi nanu
nawon. Nanen sete orongwose
pirvei kerr nga rrapruj mori Atua,
ejki. Sete rramrongwose rraptor
jabble nanu san poro sete rrapurroi
nanen ngok; ko erpok kele poro rra-
purroi nanen ngok, sete rramrong-
wos rraptor sweri nanu san rengen.
9 Iok ewretun ko, ko kupmetmet re
nanu san ngel: Tukrroi nanen san
nga marsuli pa tevi atua mĩinij, ko
selem san nga nosurien sen sete
eterter tilesi ko ni kele tuloli tirpok
ko tivitan van re nololien vajin.
10 Suri ni nosurien sen sete eterter,
ko elesi nik nga tetajer komok-
wera norongwosien som otoe, kuko-
rti kele renge nanen nga marloli
tevi atua mĩinij nir, ko ngok tirvei
norrorrmien sen nga tuloli ni tukorti
kele renge kele nanen ngok, renge
norrorrmien sen nga sete mĩirres.
11 Ko norongwosien som ngok tuloli
vajin mẽr nga nosurien sen sete
mĩiterter ngok tijijki suri, ngok tasim
nga Kristo mimij suri. 12 Ko renge
murrun ngok, tomok-loli tisij tevi
tasim ko tomok-lokloksi nga norror-
rmien sen sete titerter, ko erpok
tomok-loli tisij kele tevi Kristo kele.
13 Poro kalesia tasik rreknga jojik or-
rorrmi nga ololi nololien daron nga
murroi nanen nga marloli tevi atua
mĩinij ngok nir, ko inu ma ejki, sete
inu mea-urroi nanen ngok nabong
san, suri sete numrreni bololi tasik
pivitan renge nololien.

9

Pol evi Aposol ko setewor ela nanu jijle nga moro p̃ilai

1 Erpese? Kamrrorrmi inu sete nu-
vel sisarow? Kamrrorrmi sete nuvi
Aposol? Kamrrorrmi sete nulesi
metek e Iesu ngok nga mivi Numal
se kerr? Erpese? Kami ko kamivi
wenen renge majingen ngok nga
mololi tevi Numal se kerr. 2 Rrek
jinibb sopor arlesi inu erpe sete
nuvi Aposol, ko kami ma ejki. Suri
mauren se kami nga kamkorti pa
tevi Numal se kerr eviseni erres
p̃elak nga inu nuvi Aposol. 3 Ko
ngel evi weli nale suk daron nga
jinibb marwera parwer lokloksi inu,
nuwra: 4 Erpese? Kamrrorrmi inu
sete nurongwos ƀela nanen rreknga
nuwi pivi nowli majingen suk? 5 Ko
kamrrorrmi inu nusan sete erres
nga ƀelesi nesen suk san nga mivi
kalesia ko piptevik re nivelen suk
nir, pirpe Pita, ko aposol nga ngok
nir, ko tasi Numal Iesu nir marloli?
6 Kamrrorrmi erres nga komru Ba-
napas kobbong noborok-p̃elak nga
nobor-tor sweri nijor ko nanen nir
renge mauren se komru? 7 Sete
pa jinibb nga mivi jinibb ne nuval
san owli lweni kele sel sen nga pian
pipalpal. Ko sete pa jinibb san orwi
orsel san ko sete ok-an nga p̃ilai
wenen renge orsel nen; ko sete pa
san owngani nawon buluk ko sete
orroi rragrrag san. 8 Kamrrorrmi
norrorrmien ngok eplari renge mau-
ren se kerr kobbong? Ejki rres. Oto
kele wor renge nale nesesreien se
Moses. 9 Suri Moses oli pa renge
nale nesesreien nen owra ‘Daron
nga kamlai buluk nir nga paran
parbböt jijreni batu wit nir nga par-
lai tutweni jelangin nir, sete kapkai
totkoni jingor, ko kaploli ko wor
parurroi wit ngok nir.’ Erpese, Atua
ok-rrorrmi buluk ko nir? 10 Ejki,
nale ngok ejpari kerr, ko emawose
kerr. Jinibb nga murwi ko jinibb
nga p̃ilai wenen, nuru korti por-
loli wor majingen se nuru ko, suri
norrorrmien se nuru oto nga pora-
korti renge wenen nga pia-pelari.
11 Majingen se kem erpe namruwi
orsel san ji kami nga nanen nen
mivi kalesia mauren. Ko erpese?
Erres kobbong nga nablai nanen
rres ji kami nga kaplai tevi kem
nabrroi? 12 Kammarong bbong nga
jinibb sopor parok-la nanen ji kami,
ko kem ma namivi jinibb mawos
nga moro nablai nanen ji kami. Ko
kem sete namloli erpok, ejki. Nam-
musus nabon tertere nanu pirpok,
suri tulokloksi sel ne nosp̃en nga
m̃irres se Kristo. Sev nanu nga
murrow nga mivini, ko namwosi ko
pa. 13 Ko kami kamrongwos pae nga
jinibb nga martori majingen renge
Naim On arlai nanen ser iok. Ko
jinibb nga marok-revji nanu rrum
nir nga parlai van loloim renge lat
ne sulsulen, arok-urroi kele sopon
renge nanen ngok nir. 14 Ko renge
murrun ngok, Numal se kerr elngi
nale, owra jinibb nga marok-werai
tweni nosp̃en nga m̃irres sen, para-
lai ko wor nowlir suri.

15 Ko nurongwos bololi pirpok nga
ƀelai nowlik, ko ejki, sete nuloli. Ko
sete nusp̃e nowlik erpel nga bevi-
jajenge. Rrek erres nga inu bemij
kobbong, asi nga poro san p̃ila tweni
nanu ngel nga nurnge erres ren,
nga sete marwulik re majingen suk.
16 Sete nurongwose ƀerij melmelas
suri nomok-werwer renge nale se
Kristo. Suri ngok evi wor majin-
gen nga bololi ko. Ko poro sete
ƀewerwer tweni nosp̃en nga m̃irres
ngok, ko ngok p̃isij pilep re inu.
17 Poro inu bbong ƀelngi inu nga
bololi majingen ngel, ko orongwose
bowra ‘O, rrek ƀelai nowlik sopon
rengen.’ Ko suri sete inu nulngik, ko
Numal suk ko wor elngi inu nga bevi
demij maur sen. 18 Ko nowlik evi
bbong nga ƀewerwer tweni nosp̃en
nga m̃irres van ji jinibb nir nga
sete nir san muwli tevik. Suri sete
nuloli norrorrmien suk nga ƀelai
nevöt nga moro ƀelai suri nosp̃en
nga m̃irres ngok. Re murrun ngok
ko pa erpe evi nowlik ren.

Pol erpe demij maur se jinibb nir

19 Inu Pol nuvel sisarow. Sete
nuvi demij maur se jinibb san. Ko
inu kobbong nulngi inu nuvi demij
maur se jinibb nir, nga bervei nir
pilep parini parivi jinibb se Kristo.
20 Nuvijuri murrun se mẽri Isrel nir
nga bervei nir parini parivi jinibb
se Kristo. Ewretun sete nulik re
nevre nale nesesreien se Moses, ko
renge no mẽri Isrel nir nga marlik
re nevre nale sen, inu nuloli erpe
inu kele nulik rengen, nga bervei
nir parini parivi jinibb se Kristo.
21 Ko sete nulik ngasu re nesesreien
se Atua erpe jinibb ne vare nir, ko
nulik re nevre nesesreien se Kristo;
ko renge no jinibb ne vare nir nga
sete marlik re nevre nale nesesreien
se Moses, nuloli erpe nga inu kele
sete nulik re nevre nale nen, nga
bervei jinibb ne vare ngok parini
parivi jinibb se Numal. 22 Ko renge
no jinibb nga derteren ser mijkie,
nuloli erpe inu kele derteren suk
ejkie, nga bervei nir parini parivi
jinibb se Kristo. Renge no jinibb lele
nuloli erpe nuvijuri kele kobbong
murrun nga muto jir, nga bevijuri
sel totoklai nga bewilwil tama se
nir sopor. 23 Nuloli nanu ngok nir
suri nosp̃en nga mẽirres ngok, nga
puloli borongwose botor sweri be-
blen renge nanu nga marres renge
nosp̃en nga mẽirres ngok.

Rrapwolu ko wor p̃iterter nga rraplai nowli kerr

24 Kamrongwos pae murrun ne
woluen. Jinibb elep arwolu, ko
nir sansan kobbong orongwos p̃ilai
nowlin nen. Ko erpok kele, kap-
wolu ko wor p̃iterter renge woluen
se kami ngok nga kaplai nowli
kami nga Kristo pia-lai. 25 Jinibb
ne woluen orongwose p̃iplak daron
pilep ko wor nga pia-lai vajin
nowlin. Ko nowlin nen puto be-
blen kobbong. Ko kerr ma erpe
nga rramwolu tweni rraplai nowlin
san nga sete mia-jijki nabong sopon.
26 Iok ko ololi nga numrreni bowlu
nunsi wor lat nga woluen musuw
e. Iok ko ololi nurpe kele jinibb
san nga mian renge boksing nga sete
ewirr sarrsarr nevren. 27 Ko erpok
nomok-rrul totoni nibek eterter er-
res, nga puloli nibek pumolmol ko
sete pirveik van lat nga mẽisij. Inu
nuverus pa jinibb elep nga parini
parivi jinibb se Kristo, ko esij poro
nga inu vajin bejijki.

10

Sev nga miplari ji mẽri Isrel tuwi evi nga puwni kerr

1 Tasik ko jojik, nuwra kaprong-
wose sev nga miplari ji apu se kem
nir ne tuwi re daron se Moses. Nir
jijle arteptepi renge namol re nabor
nen, ko sete nanu san olokloksir.
Nir jijle arivel bbong b̃elar ko arivel
otvi dis nga musongsong. 2 Ko renge
dis ngok rreknga nabor ngok, nir
jijle arkorti tevi Moses, erpe arpap-
taese kerr lelingenok rramkorti tevi
Kristo. 3 Nir jijle arurroi nanen
ngok mana nga Atua mẽilai tevir.
4 Ko armini kele bbong nuwi sansan
ngok ko nga Atua mẽilai tevir, suri
arlai nuwi renge nevöt nga milep
nen. Nevöt nen erpe Kristo, nga
miptevir tetajer. 5 Ko nir eleplep
Atua sete eir rer, niko muloli armij
renge lat karkar renge lolo merwer.
6 Ko nanu ngok nir arivi nga par-
susur metue kerr ko nga parwuni
kerr. Sete erres nga nolo kerr pivnae
nanu karkar nir pirpe nir ngok ne
tuwi marloli. 7 Sete erres rraplot
tevi atua mẽinij nir, pirpe nir ngok
ne tuwi sopor marloli. Naul On
osp̃e suri nir owra ‘Nir ngok aran
arkorti nga maraan ko marminmin,
mian ko artur mera ko arloli det-
nijen nga sete marres.’ 8 Sete er-
res rraploli murrun nga mẽisij tevi
nesevin pirpe nir ne tuwi marloli,
ko mian ko nir evi nuvarrerrleng
ngavöl eru drromon itul (23,000)
marmij renge nabong sansan. 9 Sete
erres rraprrowrrowe Numal se kerr
pirpe nir ne tuwi sopor marloli,
mian ko numẽt nir maraji pinpinir.
10 Ko sete erres nga rraploli nale

pirpe nir ne tuwi nir marloli, mian ko anglo nga mok-revji pini jinibb nir evini erevji pinpinir.

11 Nanu karkar nga nir ngok ne tuwi nir marok-tor swerir ngok arivi nga parviseni kerr, ko aruli jiljil-weren ser renge naul ngok nga puwni kerr lelingenok. Suri rram-maur jipari daron san nga oto-mori le pa nabong nga vitu pivini. 12 Niko si nga orrorrmi otur eterter, pimetmet ko wor p̃irres nga sete pivitan kele. 13 Nanu karkar nga marok-rrowrrowe kami arsor-san kobbong tevi nanu karkar nga marok-rrowrrowe kalesia jijle nir kele. Ko Atua orrul totkoni rijrijen sen, ko ni sete mia-marong nanu san nga m̃iterter p̃elak purrowr-rowe kami; ko re daron mawos nga nanu nga mirpok muloli lesi nga purrowrrowe kami, Atua puloli sel san nga kami kapasi renge nanu ngok nir.

14 Selek nir, sete erres kapsurövi atua m̃inij nir. 15 Nomok-rij tevi kami erpok erpe kami kamron-grongwos pae, ko kaprrorrmi ta poro nuwrai erres rreknga esij. 16 Ko erpese renge biles ngok ne nanen se Numal nga rramwerai er-res wor tevi Atua suri? Daron nga rramminmin renge biles ngok, ko rramivi sansan tevi Kristo renge drran nga m̃iseser. Ko erpese kele renge niv ngok nga rramok-rroi? Daron nga rramurroi niv ngok, ko rramivi sansan tevi Kristo renge niben. 17 Kerr elep, ko niv sansan rres kobbong. Ko kerr jijle rramur-roi niv ngok, ololi erpe kerr jijle rramivi niben sansan kobbong.

18 Kaprrorrmi ta murrun ngok se m̃eri Isrel, erpese renge jinibb nga marurroi nanu rrum nir nga marevjir nga parloli sulsulen van ji Atua? Nir ngok arivi gortien sansan kobbong renge sulsulen ngok. 19 Ko re devjen se nir nga marloli sulsulen van ji atua m̃inij nir, inu sete nuwra atua m̃inij ngok nir arivi Atua were-tunen, ejki, ko sete nuwra viso nanu rrum nga marevjir nga parloli sul-sulen van ji atua m̃inij nir evi nanu san, ejki. 20 Ko norrorrmien suk erpel ma: nir arok-loli sulsulen tevi demij nir, sete arloli tevi Atua. Ko numusus lenglengen nga kapkorti tevi demij nir. 21 Sete kamrongwose kapminmin renge biles se Numal se kerr ko renge biles se kele demij, ejki. Ko sete kamrongwose kaplik nga kapurroi kele nanen nga Numal m̃ilai ko nanen se kele demij, ejki. 22 Erpese? Kamwera kaploli Atua nolon pileplep suri sev

nga kamloli ngok? Kamrrorrmi rrek derteren se kami easi wore ni derteren sen? 23 Ko kamok-wera “O, rramrongwos rraploli nanu jijle nga sete san orongwos p̃iwer ore kerr ren.” Ewretun, ko sete nanu jijle erres nga rraploli, ko sete nanu jijle orongwose piwilwil se kerr. 24 Sete erres jinibb nga mivi kalesia san pipejpej sel nga piwilwil se bbong ni rengen, ko rrappejpej ma sel nga purongwose piwilwil se sele kerr nir. 25 Kamrongwos kaprroi kob-bong vison nga marsulsul lingi mi-jpon tevi atua m̃inij nir nga kamwuli ji jinibb nga marok-wulwule, nga sete norrorrmien se kami puwlu karkar suri. 26 Suri Naul On owrai owra ‘Ngatan ngel ko nanu jijle nga marto rengen arivi se Atua nga mivi Numal se kerr.’ 27 Poro jinibb san nga sete muosuri Atua piveruse kami nga kapan kap̃aan renge naim sen, ko erres kobbong kamrongwose kapan ko kapurroi nanu jijle nga m̃ilai nga sete nolo kami puwlu karkar suri nanen sev nga marto. 28-29 Ko poro san puwrai puwra “O vison ngok evi ne nanu rrum san nga marloli sulsulen e van ji atua m̃inij nir. Sete erres rraprroi.” Ngok kapvijuri nale se morok, ko sete kapurroi vison ngok. Suri nik nolom erres bbong, ko m̃ernen ma nolon tuwlu karkar suri. Ko poro kami san pususi kele re iok, puwra “O, borroi le! Inu nuvel sisarow. Suri sev bevijuri kele norrorrmien se jinibb

m̃inij? 30 Poro bowra erres tevi Atua
suri nanen suk, sete san orongwose
p̃iwer lokloksi inu suri nanen suk
nga mowra erres tevi Atua suri.”
31 Iok erres kobbong, ko nanu san
ni le: sev tama san nga kamurroi
rreknga kammini rrek nanu tama
san nga kamloli, tetajer kapsusi ko
wor nise Atua pian mare suri. 32 Ko
sete kapok-loli nga daron sopon
m̃eri Isrel rreknga jinibb ne vare
nir rreknga jinibb ne kalesia se Atua
nolor parok-sij suri murrun se kami.
33 Tetajer renge inu murrun suk
nomok-p̃elak nga bololi jinibb nir
parir bbong renge sev nga mololi.
Sete nuloli nanu nga p̃irres re inu
kis, ejki. Nuloli nanu nga p̃irres re
jinibb m̃inij nir nga puloli sel nga
b̃elai mauren tevir. Ko kami kaploli
surie pirpe inu mololi.

11

Murrun mawos se nesevin re daron nga marwerwer e

1 Kapvijuri murrun suk pirpe nga
mevijuri murrun se Kristo.

2 Nusrövi kami suri kamok-
rrorrmi tetajer inu ko kamvi-
juri erres nevisvisenien suk nga
mevisviseni kami e womu. 3 Ko
numrreni kaprongwose p̃irres nanu
san, ngel: norman ean mare wor
easi nesen sen, ko Kristo ean
mare kele easi jinibb jijle, ko Atua
ean mare kele wor easi Kristo.
4 Ko daron nga jinibb san mulot
rreknga muwra tweni sev nga
Atua m̃ilai tevi, ko musunsun ore
batun, m̃ernen ololi Kristo non ewis
ko. Suri renge murrun se kerr,
jinibb san pusunsun ore batun nga
piviseni nga jinibb san ni ko nga
mian mare re ni. Ko ejki, Kristo esan
rres ean mare re kerr. 5 Ko daron
nga nesevin san m̃iwerwer rreknga
mulot ko sete osunsun ore batun,
nesevin ngok ololi diwen sen non
ewis ko. Suri ni pusunsun ko wor,
nga renge murrun se kerr miviseni
nga diwen sen ni ko ean mare easi re
ni. Poro pijki, ko erres ni pimanun
pirpe nesevin san nga markiri batun
mumus p̃etp̃eti. (Ngok nesevin ne
sel nir arok-loli.) 6 Ko poro nesevin
san pumusus pusunsun ore batun,
ko erres ma nga pitvei tweni jomro
batun p̃etp̃eti. Ko poro pimanun
nga pitvei rreknga p̃ikri pumus,
ko erres ma nga ni pusunsun ore
kobbong. 7 Ko sete erres nga
norman pusunsun ore batun, suri
ni erpe Atua, ko eviseni nosrövien
se Atua. Ko nesevin ma eviseni
nosrövien se norman. 8 Suri tuwi
Atua sete elai nesevin nga muloli
norman e, ko elai ma norman nga
m̃imajing nesevin e. 9 Ko Atua
sete ololi norman nga piwilwil se
nesevin, ejki. Ololi nesevin nga
piwilwil se norman. 10 Ko renge
iok, osorsan kobbong nga nesevin
pusunsun ore wor batun ko, nga
piviseni tevi anglo nir nga elik
renge nevre diwen sen. 11 Renge
kalesia mauren ngok, nesevin sete
orongwos pisan puloli nanu san,
ko norman kele sete orongwos
pisan puloli nanu san. Nuru kes
pormajing kokorti ko wor. 12 Suri
ewretun, tuwi Atua emajing nesevin
re norman, ko lelingenok norman
eak vajin renge nesevin. Ko nanu
jijle arpelari wor ji Atua.

13 Kami kaprrorrmi ta, bowrai
lweni kele sopon: Erres nga nesevin
putur re no jinibb nir ko pulot van
ji Atua nga sete pusunsun ore batun,
rreknga ejki? 14 Ko murru kerr muto
suri eviseni nga daron nga jomro
batu norman san mipriv p̃elak ko
evi nanu nga m̃isij. 15 Ko nesevin
ma san, daron nga jomro batun
mipriv, ko erres p̃elak, evi nanu san
nga Atua m̃ilai tevi nga pitawi ore
batun. 16 Ko poro sopor parmerreni
parok-lat malum suri nanu ngok, ko
ngel evi nale suk tevir: kem sete
namok-loli murrun m̃inij kele, ko
nir ne Naim On jijle nir se Atua sete
arongwose parloli kele.

Sopor arloli murrun nga m̃isij

daron nga markorti re nanen se Numal se kerr

17 Ko re nanu san ngel, rrek
sete bosrövi kami. Suri daron nga
kamkorti lat sansan, ko liken ngok
se kami sete ewilwil se kami, ko
olokloksi bbong kami. 18 Ko nanu
nga womujnen nga nuwra bowrai
erpel: nurnge nale nga daron nga
kamini kamkorti lat sansan, ko kam-
latlat lululweni tevi kami, ololi kam-
sisamis. Ko nurongwose nga nale
ngok ewretun sopon. 19 Ko nga
kamsisamis mirpok eviseni limjer
re kami sisamis si nen ololi osor-
san. 20-21 Ko daron nga kamkorti lat
sansan nga kapurroi nanen se Nu-
mal se kerr, sete kamtori weretune,
suri kamsisamis suri nanen se kami
sisamis, ko sete kamtotrong suri lat
nga moro kaptutweni nanen puto
suri. Ko kami sopor numer eajir,
ko sopor arorr elep ko arminmin
elep. 22 Poro kammerreni kaƀaan
pilep ko kapminmin pilep, rrek er-
res kaploli pirpok re bbong naim
se kami sisamis. Suri daron nga
kamaan milep ko kamminmin milep
re no tasi kami nir nga nanen ser
mijkie, ko kamloli nor ewis, ko kam-
loli nanu nga mĩisij renge Naim On
se Atua. Ko kamwera bowra pirpese
re iok? Kamwera bosrövi kami? Ejki
nga ejki.

23 Nale san nulai ji Numal se kerr
ko nuwrai tweni tevi kami ngel:
“Renge nutpong mawos nen nga
martekai kerasi Iesu, ko ni elai niv
24 ko otori ko olot owra erres van
ji Atua ko obbri otvi, ko owra “Ngel
evi nibek nga bemaronge suri kami.
Kapurroi, puloli nga kapok-rrorrmi
inu rengen.” 25 Ko erpok kele, daron
nga marurroi jijle niv, ko elai biles
kele ko owrai owra “Biles norro ngel
erpe sel nga mimerr se Atua nga
drrak ƀiseser nga ƀitasi. Daron
tama san nga kapok-minmin ren,
kaprrorrmi inu tetajer.”

26 Ko niko, daron tama san nga ka-
murroi niv ngok ko kammini norro
ngok, erpe owra tweni mijen se
Numal se kerr, pianan pijpari daron
nga pia-luwi kele e vini.

Kapurroi nanen se Numal renge murrun nga musorsan

27 Ko niko poro jinibb san purroi
niv rreknga piminmin renge biles se
Numal se kerr renge murrun nga
sete musorsan, ko ololi esij renge
drra ko nibe Numal se kerr. 28 Ko
erpok ko, erres nga jinibb pimteni
lilane ni puwomu, ko pia-vini nga
purroi niv ko piminmin renge biles
ngok. 29 Suri jinibb nga mokaan
ko mokminmin tama, orrorrmi ololi
nanu ngok nir arirpe detnijen kob-
bong, ko Atua putor vitrangi ko suri.
30 Niko nir milep re kami marok-
mesi ko niber sete mĩiterter, ko nir
elep re kami armij pa osuw suri
murrun ngok. 31 Poro jinibb sisamis
pimteni lilane pa womu renge mau-
ren sen, ko sete Numal se kerr mia-
tor vitrangi. 32 Ko daron nga Numal
se kerr mutor vitrangi kerr, ko otor
vitrangi kerr nga rrapvijuri sel nga
musorsan. Ko daron nga pia-wera
suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle
nir vajin, ko kerr rrapasi.
33 Ngok, tasik ko jojik nir, poro
kapkorti lat sansan renge nanen se
Numal se kerr, kami totoklai kaplik
ko wor. 34 Ko poro san numer eaji,
ko erres nga ƀiaan ko pa renge naim
sen, musuw ko pia-vini. Ko daron
nga kapini lat sansan, ko Atua sete
mia-tor vitrangi kami vajin.
Ko nanu mĩinij nen nir nga kam-
susi surir, poro bea-rremali kele ji
kami ko bea-loli lilaner.

12

Derteren nga Nemĩin se Atua mok-lair tevi kerr

1 Tasik ko jojik, inu numrreni nga
kaprongwose ƀirres murrun nga
Nemĩin se Atua moklai derteren lele
nga marres nir tevi kerr. 2 Tuwi,
daron nga kamlik malum renge
mauren nga mĩisij, atua nga sete
marongwose parij nir arevei tweni
kami van jir e, nga sete orongwose
kapwer ore. 3 Suri iok, numrreni

kaprongwose lilane nale suk ngel: jinibb nga Nem̃in se Atua mokpitevi weretunene sete orongwose puwra “O, Iesu esij.” Ko jinibb sete orongwose puwra tweni puwra “O, Iesu evi Numal suk”, poro Nem̃in On sete eptevi.

4 Ko derteren lele se kerr elep, ko Nem̃in se Atua sansan kobbong nga moklai. 5 Ko majingen lele kele elep nga rramok-loli, ko Numal sansan kobbong nga rramok-majing sen. 6 Ko murrun lele nga jinibb p̃imajinge elep, ko Atua sansan kobbong nga mokrij renge nolo kerr jijle nga rraptajer renge majingen ngok nir.

7 Atua elai Nem̃in sen tevi kerr sisamis nga kerr sisamis rrapwilwil sisamis se kerr luwi ren. 8 Ko erpok, re jinibb sopon, Nem̃in ngok orongwose p̃ilai nale ne norongwosien tevi; ko renge sopon, Nem̃in ngok kele kobbong orongwose p̃ilai norongwosien nga purongrongwos. 9 Ko Nem̃in ngok orongwos p̃ilai nosurien nga m̃iterter tevi jinibb sopor. Ko renge Nem̃in ngok kele kobbong, orongwose p̃ilai derteren lele nga parloli jinibb nga mimsi p̃irres luwi kele. 10 Renge jinibb sopon orongwose p̃ilai derteren nga jinibb puloli nanu nga marinijnij nawone. Ko renge sopon, elai derteren nga parwerai tweni nale se Atua. Ko renge sopon, elai derteren nga parlesi wose nem̃in nga m̃isij ko nem̃in nga m̃irres. Ko renge sopon kele, Nem̃in ngok orongwose p̃ilai derteren tevir nga parij renge nale m̃inij nir. Ko renge sopor, Nem̃in ngok elai derteren tevir nga parieni nale m̃inij nen nir nga jinibb purongwose. 11 Ko ngok, Nem̃in sansan ngok kobbong nga moklai derteren ngok jijle nir. Moklai derteren lele ngok tevi jinibb jijle osorsan erpe nga ni mimrreni.

Pol owra rrongrrongvi kalesia nir renge nibe kerr jinibb

12 Nibe jinibb sansan kobbong, ko murrmurrun nen elep. Ko murrmurrun ngok sete arsorsan, ko arkorti ma nga marloli niben sansan. Ko Kristo kele erpok ko. 13 Kerr jijle, m̃eri Isrel, rreknga jinibb ne vare nir, rreknga demij maur rreknga jinibb nga mivel sisarow, rramirpe niben sansan kobbong renge Kristo. Daron nga marpaptaese kerr, ko Nem̃in sansan okortoni kerr, ko rramivi vajin niben sansan, ko rramok-la mauren ji Nem̃in nga sansan ngok bbong. Atua elai Nem̃in ngok kobbong tevi kerr jijle nga rraplai mauren rengen.

14 Ko sete nibe jinibb murrmurrun sansan, ko elep ko wor, ko parmajing ko wor lat sansan. 15 Poro ƀelak purnge p̃isij renge majingen sen ko puwrai tevik puwra “O, nevrem ma emajing erres, ko inu sete nurongwos bololi majingen nga m̃irres san renge nibem”, nale ngok evi nale nawon kobbong, suri ƀelak sete orongwos p̃ila tweni ni renge inu. 16 Ko poro borok puwra “O, metem ma emajing erres, ko inu sete nurongwos bololi majingen san renge nibem”, erpe nale ngok evi nale nawon, suri borok sete orongwos p̃ila tweni ni renge inu. 17 Ko poro nibek jijle pivi metek bbong, ko borngurnge nanu pirpese? Ko poro nibek jijle pivi borok bbong, ko bongus re nanu pirpese? 18 Ko sete erpok; Atua elngi murrmurrun lele re nibe jinibb erpe nga ni murrorrmi. 19 Poro murrmurrun lele ngok nir parsorsan, ko nibe jinibb p̃irres pirpese? 20 Ko ewretun, murrmurrun lele elep renge nibe jinibb, ko nibe jinibb evi bbong sansan. 21 Ko erpok kele, metek sete orongwose p̃irij tere nevrek, puwra “O, sete numrrenim”; ko batuk sete orongwose puwrai tevi ƀelak puwra “O, sete numrrenim”. 22 ko sete erpok, ko murrmurru nibe kerr nga rramrrorrmi derteren ner mijkie, nir majingen ser nga marlelep arto pae ko nga parloli; 23 ko murrmurru

nibe kerr nga rramlesir sete marres, ngok nir rramloli lilaner ko. Ko murrmurrun nga rrammanune nir, rramlavlav orer wor erres; 24 Ko murrmurru nibe kerr nga rramlesir marres bbong, rramlingi kurtweni nawone nir erpok. Niko Atua okortoni murrmurru nibe kerr ngok nir, ko emrreni nga murrmurrun nen nir nga rramlesir sete marres, ko rraploli lilaner p̃irres. 25 Renge murrun ngok kobbong, murrmurru ne nibe kerr sete orongwose parlatlat nir. Armetmet lululwi nir ma erres, ko arwilwil ser. 26 Poro murru nibek san purnge p̃isij, ko ngok nibek totoklai purnge p̃isij. Ko poro parsurövi murru nibek san, ko ngok nibek totoklai purnge p̃irres ko wor.

27 Ko erpok, kerr jijle rramivi nibe Kristo, erpe kerr sisamis rramivi murrmurrun re niben ngok. 28 Ko renge kalesia, Atua elngi majingen sisamis se jinibb jijle. Womujnen, elngi aposol nir. Ko suri nen e, elngi propet nir. Ko vatolin, elngi jinibb nevisvisenien nir. Mian ko nir nga marloli nanu nga marinijnij nawone, musuw ko elai derteren tevi nir nga parloli jinibb parres luwi renge mesien, mian ko nir nga parwilwil se jinibb, mian ko nir nga marmetmete majingen ne Naim On, mian ko nir nga marongwos parij renge nale lele. 29 Ko sete kerr jijle rramivi aposol, sete kerr jijle rramivi propet, sete kerr jijle rramivi jinibb nevisvisenien. Sete kerr jile arlai derteren tevi kerr nga rraploli nanu nga marlelep marres, 30 rreknga rraploli jinibb parres luwi renge mesien, rreknga rraprij renge nale m̃inij nir, rreknga rrapwer tweni mining ne nale nen nir nga jinibb purongwose, ejki. 31 Renge iok, kami kaploli norrorrmien se kami p̃iterter kele wor nga kaplai derteren nga marres nen nir. Ko beviseni vajin sel nga m̃irres asi san, nga boli suri ngel:

13

Merrenien nga jinibb mimrreni Atua ko jinibb nir

1 Poro nurongwose ƀerij nale jijle ne iel ngatan ko nale se anglo kele nir, ko merrenien suk mijkie, ko ngok nale suk evi nanu nawon kobbong, erpe naƀe nga drrelan mivijajeng nawon ko sete owra nanu san. 2 Ko poro derteren suk putoe nga bowrai tweni nale nga Atua m̃ilai tevik, ko
merrenien suk mijkie, ko ngok nale suk evi nanu nawon kobbong. Ko poro norongwosien suk pilep, ko nurongrongwos nanu nga musuw ngok, ko merrenien suk mijkie, ko ngok inu sete nuvi jinibb san. Ko poro nosurien suk pilep, evter nga purujoni botwen nga marlelep nir, ko merrenien suk mijkie, ko ngok inu sete nuvi jinibb san. 3 Poro ƀelai nawone jorok p̃etp̃eti nir tei jinibb nga joror marjikie nir, ko bemarong nga devje nuval nir parsulik renge nabb suri nuvi jinibb se Kristo, ko merrenien suk mijkie, ko sete mea-tor sweri rragrrag nanu san, ejki. 4 Merrenien, nolon epriv, okrrorrmi elep suri jinibb, ko erres tevi jinibb nir. Sete nolon pileplep ko sete nolon pian mare p̃elak, ko sete pukowkowrie. 5 Sete p̃iwer lokloksi jinibb, sete purrorrmi lweni kis ni. Sete pulolar pingavilvil, ko sete poklolar pipriv p̃elak. 6 Merrenien sete orongwos p̃ir renge sev nga m̃isij, ko eir ma renge sev nga mivi weretunen. 7 Merrenien, nolon sete orongwose pivitan nga mokwilwil se jinibb nir. Tetajer osuri Atua, ko norrorrmien sen oto eterter renge Atua tetajer; ko nekaien nga marlelep arongwose parini ren, ko nolon sete orongwose pivitan.

8 Merrenien sete mia-suw nabong san. Rrek jinibb sopor derteren ser otoe nga parwerai tweni nale nga Atua m̃ilai; pian ko pusuw. Rrek sopor derteren ser putoe nga parij renge nale m̃inij; mian ko

pijpon. Ko rrek sopor norongwosien ser pilep lenglengen; pian ko pijijki. 9 Suri norongwosien ngok se kerr evi beblen kobbong, ko derteren nga rramwerai tweni nale nga Atua mĩilai kele evi beblen kobbong. 10 Ko daron nga nanu nga musorsan mĩirres jijle p̃irrmali, ko nanu nga sete musorsan p̃elak pian pijijki vajin.

11 Tuwi daron nga mewelili malum e, ko rijen, norrorrmien, ko norongwosien suk erpe bipiwarreng. Ko daron nga mevini mevi jinibb vajin, ko nukurtweni murrun se bipiwarreng vajin. 12 Erpok kele, lelingenok erpe rramlesi drranu oto ore malum nanu nir; mian ko nabong san, nanu jijle pia-to limjer, ko rrapa-lesi Atua mawos vajin. Lelingenok norongwosien se kerr oto re liven kobbong; ko mian ko renge daron ngok inu bearongwose nanu jijle pirpe nga Atua murongwose lilane inu.

13 Ko niko murru sel itul oto nga sete mara-jijki. Nga womu, evi nosurien se jinibb nga muosuri Atua. Nga suri nen e evi norrorrmien se jinibb nga mĩiterter renge Atua. Ko itolin evi merrenien. Ko nga mĩiasi jerjer re nir nga itul ngok evi merrenien.

14

Rijen re nale mĩinij ko rijen erpe propet

1 Kami kap̃elak ko wor pilep nga kapvijuri sel ne merrenien. Ko kappej kele derteren nir nga Atua mĩilair; ko womunen kappej derteren nga kapwera tweni nale se Atua erpe propet. 2 Suri jinibb nga mĩirij renge nale mĩinij erpe nga Nem̃in On mĩilai, sete erij tevi jinibb, ko erij tevi Atua kobbong. Nem̃in On elai derteren ngok tevi nga puwrai tweni nale ngok suri nanu nir nga jinibb sete murongwose. 3 Ko jinibb nga ma muwra tweni nale se Atua renge nale se kerr mawos, ni vajin erij erpe propet; erij limjer nga jinibb nir parongwose, ko okwilwil se nir ko osusi norrorrmien ser van mare, ololi arunge erres. 4 Jinibb nga mĩirij renge nale mĩinij ewilwil sen lweni kobbong, ko jinibb nga ma muwra tweni nale nga Atua mĩilai, renge nale se kerr jijle, ni ko vajin okwilwil se kalesia totoklai. 5 Rrek p̃irres poro nga kami jijle kaplai derteren ne marij re nale mĩinij; ko poro kaprongwose kapwerai tweni nale nga Atua mĩilai renge nale se kerr jijle, ko inu b̃eir kele wor. Erpe poro jinibb nga mĩirij renge nale mĩinij sete orongwose p̃irieni nale nen nga kalesia parongwose, ngok erresrres jinibb mĩinij puwra tweni nale se Atua renge nale se kerr jijle, ko niko vajin pia-wilwil ser.

6 Tasik ko jojik nir, p̃irres pirpese poro bevinuk ko b̃erij nale mĩinij tevi kami nga setemun nuwra lilane sel nga muto suri? Nale ngok piwilwil se kami pirpese? Ko rrek p̃irres ma poro bowra mawos sev nga Atua miviseni tevik, rreknga norongwosien rreknga nevisvisenien rreknga nale kele san nga muto limjer. 7 Kaprrorrmi ta nabbu nga maruwi ko gita. Nanu ngok nir arivi nanu nawon, ko jinibb kobbong ololi drrelan mutoe. Ko poro drrelar sete p̃imẽrer, ko jinibb sete mia-rongwose nubo nga marlai. 8 Ko poro davö paruwi sete drrelan pimẽrer p̃irres, ko sete jinibb san mia-rongwose nga evi daron ne nuval. 9 Ko erpok kele, sete jinibb san mia-rongwose sev nga kamwerai, poro nga nosp̃en se kami oto tetajer renge nale mĩinij; nale se kami pian bbong pijijki renge mesa nawon. 10 Ko nale lele elep lenglengen iel ngatan, ko nir jijle mining ner artoe. 11 Ko poro sete borongwose nale se jinibb san, ko bornge erpe mẽrnen enganga, ko ni kele purnge inu erpe benganga. 12 Ko erpok kele re kami, suri kammerreni lenglengen derteren nir nga Nem̃in On mĩilair, kap̃elak ko wor pilep nga kaplai derteren nen nir nga marwilwil se

kalesia jijle nir. 13 Ko niko, si nga
derteren sen otoe nga mĩirij renge
nale mĩinij mirpok, pulot ko wor
nga Nemĩin On pĩilai derteren tevi
nga purongwose kele pĩirieni nale
mĩinij nen. 14 Suri poro bolot pirpok
renge nale mĩinij san, nemĩik kob-
bong olot ko norrorrmien suk oto
nawon. 15 Ko ngok, pirpese ko vajin?
Ko erres daron nga rramlot renge
nemĩi kerr, ko rrapkortoni tevi nor-
rorrmien se kerr kele; ko daron nga
rramlai nubo tevi nemĩi kerr kele, ko
rrapkortoni kele tevi norrorrmien
se kerr. 16 Daron nga kumlot nga
kupwerai erres tevi Atua renge nale
mĩinij san, ko jinibb nir sete arong-
wose parwera “Pirpok ko!” renge
loten som, suri sete arongwose nale
nga kumrij e. 17 Rrek loten som ngok
tevi Atua erres pĕlak, ko sete mia-
wilwil rragrrag se jinibb ngok nir.

18 Nuwra erres wor elep tevi Atua
nga inu nomok-rij renge nale mĩinij
easi kami jijle. 19 Ko re Naim On
numrreni bĕrij e nale evis bbong
nga marmumrrol nga jinibb orong-
wose ko nga parvisviseni nir erres,
easi nga bĕrij renge nale puwun saut
renge nale mĩinij nga marrelenge.

20 Selek nir, sete kapirpe bipiwar-
reng nir renge norrorrmien se kami.
Kapirpe bipiwarreng nir nga mar-
relenge nanu nga marsij, ko re ma
norrorrmien se kami, kapirpe jinibb
tera. 21 Suri Naul On owra ‘Inu
bowrai tweni nale suk tevi jinibb
suk nir, ko bĕrij rrurrngi nir ne
nale mĩinij nir, ko bĕrij renge jingo
neturvitan kobbong nir. Ko re sel
ngok kele jinibb suk nir sete mara-
murrong inu.’ 22 Ko erpok kele, oto
limjer nga derteren ne parij re nale
mĩinij evi nga piviseni jinibb nga
sete marosuri Atua, parlesi wose, ko
sete evi se nir nga marosuri. Ko
derteren ne parwera tweni mawos
nale se Atua erpe propet renge nale
se kerr evi nga piwilwil se nir nga
marosuri, ko sete evi se nir nga
sete marosuri. 23 Poro jinibb mĩinij
sopor, rreknga nir nga sete marosuri
Atua parini daron nga kami kalesia
jile kamkorti, ko kami jile kaprij
renge nale mĩinij nir, ko erpese?
Rrek parwera “O, arlengleng ko!”
24 Ko poro kami jile kapwerai tweni
mawos nale se Atua renge nale
se kerr daron nga jinibb san nga
sete muosuri Atua pĩilik loloim, ko
ngok enije. Ngok nale se kami jijle
pujuji nolon suri nololien sen, ko
piviseni kele ni, lat nga mauren sen
muto suri. 25 Nale se kami ngok
pirvei tweni norrorrmien sen nga
mokteptepi ngok pivini puto limjer,
puloli mĩernen pijipa vitan pusrövi
Atua, puwra, “Ewretun, Atua elik
liven re kami iel.”

Parsurövi Atua renge sel nga musorsan ko wor mĩirres

26 Tasik ko jojik nir, bowra sev
tevi kami? Bowra, daron nga kamini
kamkorti nga kapsurövi Atua, ko
kami jile kamloli majingen. Rrek
san evi nga pĩilai nubo, ko san
evi nga pivisviseni, ko san evi
nga puwra tweni norrorrmien nga
mĩimerr nga Atua miviseni tevi, ko
san evi nga pĩirij renge nale mĩinij,
ko san evi nga pĩirieni nale nen; ko
kami jijle puloli wor sev nga muloli
renge sel nga piwilwil se delung.
27 Poro sopor parij renge nale mĩinij,
ko erres nga nir pĩieru rreknga pĩitul
bbong parij. Ko san pĩirij jile pusuw
ko mĩinij kele, ko jinibb san pĩirieni
nale ser. 28 Ko poro jinibb san pijki
nga pĩirieni nale ser ne nale mĩinij
ngok, ko erres nga mĩer nga mĩirij
ngok pĩilik malum kobbong renge
liven ne kalesia ko pĩirij kobbong
tevi ni lweni kobbong ko tevi Atua
kele. 29 Ko re devjen ne nir nga
marwera tweni mawos nale se Atua
erpe propet renge nale se kerr, er-
res poro nuru pĩieru rreknga pĩitul
parij, ko nir mĩinij nen parselepor ko
parmurronge nale ser, poro osorsan
erres rreknga ejki. 30 Ko poro jinibb
san elik nga murnge nale se Atua
ko ornge nga Atua eviseni nanu san

tevi, ko erres m̃er nga m̃irij pumosi mun ko p̃ilinglingi m̃ernen puwrai tweni nanu nen. 31 Erpok kami jijle kamrongwose kapwerai tweni nale se Atua, san pusuw, ko san. Ko renge murrun ngok puloli kaprongwose nanu, ko norrorrmien se kami pivini p̃iterter kele wor. 32 Puloli propet nir parmajing tevi derteren ngok renge murrun nga musorsan m̃irres. 33 Suri Atua sete evi batu sel nga m̃ikarkar, ko evi ma batu demat. Renge Naim On totoklai se Atua nir arok-vijuri murrun ngel, ko kami kele kapvijuri ko wor: 34 nesevin parp̃erp̃er renge Naim On. Sete erres parij, ko parlik malum ko parosuri, erpe nale nesesreien se Moses muwrai. 35 Poro nesevin san puwra purongwose nanu san, ko erres nga pususi tevi diwen sen re naim se nuru. Ko sete erres nga nesevin parij renge Naim On. 36 Ko erpese? Kami kamrrorrmi nale se Atua eplari womu ji kami? Kamrrorrmi nale se Atua evini ejpari ji kami kobbong? 37 Poro san re kami orrorrmi derteren sen otoe erpe propet nga puwrai tweni nale se Atua, rreknga orrorrmi Nem̃in On okpitevi ni, ko ni p̃ilesi wose kobbong nga nale nga nomok-uli tevi kami evi weretunen nale nesesreien se Numal se kerr. 38 Ko poro san sete owor suri nale suk ngel, ko Atua kele sete pia-wor suri ni. 39 Tasik ko jojik nir, kaplingi ko wor norrorrmien se kami renge derteren nga kapwerai tweni nale se Atua erpe propet. Ko sete ma kama-wer ore jinibb nga derteren sen mutoe nga p̃irij re nale m̃inij. 40 Kaploli nanu jijle renge murrun nga musorsan m̃irres nga jinibb parir rengen.

15

Kristo emaur luwi kele re mijen

1 Tasik ko jojik nir, nuwra kaprongwose suri nosp̃en nga m̃irres nga m̃ewerwer e pa tevi kami, nga kamlai pa musuw, ko nga nosurien se kami muto m̃iterter malum rengen. 2 Ngok evi nosp̃en nga m̃irres nga m̃ewerwer e tevi kami. Ko Atua pia-loli nosp̃en nga m̃irres ngok pia-lai mauren tevi kami, poro kaprrul totoni p̃iterter. Poro pijki, ko rrek nosurien se kami pivi nanu nawon kobbong! 3 Sev nga m̃elai, nuvijngeni tevi kami. Evi norrorrmien nga milep temijpal re nosurien se kerr, ngel: nga Kristo emij suri nololien se kerr erpe maruli pa re Naul On; 4 nga artevni, ko nabong itul easi ko Atua ololi emaur luwi erpe maruli pa renge Naul On; 5 nga m̃irrmali ji Pita, mian ko ji kele jinibb sen esngavöl drromon eru. 6 Ko vitunen errmali ji gortien ne jinibb nir nga nir easi ongut valim (500), nga nir jijle arlesi ni. Nir sopor re gortien ngok armij pa, ko nir elep armaur malum. 7 Vitunen errmali ji Jemes, ko vitunen kele errmali ji aposol sen jijle nir. 8 Ko vitu jerjer errmali ji inu ngel nga sete nuvi jinibb san.[B] 9 Nuwrai erpok suri nulesi inu nuan ngatan easi aposol m̃inij nir; ko nurnge nibek nen nga sete erres parveruse inu aposol, suri tuwi inu nomok-ojoji kalesia nir. 10 Ko suri Atua ewilwil se inu renge nolon nga m̃irres, niko mewaji vajin nais ngok. Ko Atua sete ewilwil nawon se inu, ko wenen nen oto wore, ko inu numajing wor elep easi aposol m̃inij nir. Ko ewretun, sete inu ko nga m̃emajing; Atua ko nga mokwilwil se inu renge nolon nga m̃irres sen, ni ko eptevik renge majingen ngok nir. 11 Ko ngok, poro nga inu b̃ewerwer, rreknga nir parwerwer, ko eplari osorsan kobbong, kami kamosuri pa.

Jinibb se Atua para-maur luwi kele

12 Ko nosp̃en nga m̃irres owra nga Atua ololi Kristo emaur luwi kele

B **15:8** Iel Pol owra ni erpe bipi san nga m̃iak otvi, ko niko rrek owra puwra ni sete evi jinibb san.

renge mijen. Ko ngok nale nga kami sopor kamok-werai nga nir nga marmij sete mara-maur luwi kele, sete evi weretunen. 13 Poro evi weretunen nga nir nga marmij sete mara-maur luwi kele, ko pir-pok ko, Kristo sete emaur luwi kele renge mijen. 14 Ko poro Kristo sete emaur luwi kele renge mijen, ko nosp̃en nga namok-werwer tweni ngok evi nanu nawon kobbong, ko nosurien kele se kami evan lat na-won. 15 Ko ngok eviseni kele nga rramloli gerisen re Atua daron nga rramwera ololi Kristo emaur luwi renge mijen. Ko poro nga Atua sete orongwose puloli nir nga marmij parmaur luwi, ko ngok sete ololi Kristo emaur luwi. 16 Suri poro nir nga marmij sete parmaur luwi, ko Atua sete ololi Kristo emaur luwi renge mijen. 17 Ko poro Kristo sete emaur luwi renge mijen, ko nosurien se kami renge Kristo evi nanu nawon kobbong, ko Atua sete-wor etlasi tweni nololien se kami. 18 Ko nir nga marosuri Atua mianan ko marmij pa musuw, aran renge nejijkien ko pa. 19 Poro rramlingi norrorrmien se kerr renge Kristo suri nowlin nga rraplai bbong iel ngatan, ko rramlik esij easi jinibb p̃etp̃eti ne iel ngatan ko!

20 Ko ejki. Evi weretunen jerjer nga Atua ololi Kristo emaur luwi renge mijen. Ko renge nir nga marmij pa osuw, ni evi m̃er nga mu-wowomu jer nga mimaur luwi renge mijen. Ni erpe wenen san nga m̃itra womu renge naut san. 21 Erpe mijen evi nanu san nga jinibb sansan kob-bong, Atam, elai errmali iel ngatan. Ko mauren nga miplari renge mi-jen errmali kele ji jinibb sansan kobbong vini. 22 Ko kerr jijle nga rrampelari renge metka se Atam, rrapan ko wor renge mijen, mian ko rrapa-korti tevi Kristo nga rrapa-maur luwi kele renge mijen. 23 Ko nanu nir parpelari pirpel le: ni nga mimaur luwi womue evi Kristo, nga mirpe nanen nga m̃itra womu renge orsel. Ko vitunen, re daron nga Kristo pia-rremali, ko jinibb sen vajin para-maur luwi. 24 Ko vitunen, bongsi nanu jijle nir p̃irrmali. Renge daron ngok Kristo pulokloksi bat-batu jinibb nir ko gavman nir ko numal nga marivi se demij, para-jijki jile, ko p̃ilai lweni derteren totoklai pulwi van re nevre Atua Tata sen. 25 Ko rramrongwose nga Kristo pivi Numal pian pian pijpari nga Atua p̃ilngi jile devje nuval jijle nir se Kristo ngatan ko pubbötbböt renger re ƀelan ngatan. 26 Musuw ko devje nuval nga vitu jer nen nga Atua pia-lingi ngatan evi mijen. 27 Suri Naul On owra ‘Atua elngi nanu jijle arto renge melve ƀelan’. Ko nga muwrai ngok, ‘Nanu jijle arto renge melve ƀelan’, ngok sete etawi ore Atua. Suri Atua ko elngi nanu jijle renge melve ƀela Kristo. 28 Ko daron nga nanu jijle parto vajin pirpok re derteren se Kristo, ko vitunen, Kristo nga mivi Atua natun, ni kele kobbong p̃ilngi ni lweni van ngatan re derteren se Atua ngok nga womu m̃ilngi nanu jijle marto renge derteren se Kristo. Ko Atua vajin putori derteren renge nanu jijle.

29 Ko erpok kele, poro jinibb nga marmij nir sete parmaur luwi kele re mijen, ko suri sev jinibb nir marok-lai baptaes marla wani nir nga sete marbaptaes tuwi, mian ko marmij? 30-31 Ko suri sev kem namok-p̃elak tetajer nga namlok-loksi mauren se kem nga otomori nabmij nabong jijle? Neiren nga milep nga muto renge inu suri kami, ko mauren nga kamlai renge Iesu Kristo, Numal se kerr, evi batun nga mowrai iok. 32 Ko iel Epesas erpe inu nomok-palpal tere nanu rrum nir, ko ƀelesi sev ko p̃irres suri renge iel ngatan? Poro nir nga marmij sete parmaur luwi kele renge mijen, ko rrek erres ma rrapvijuri norror-rmien nga muwra ‘Erres ma rraplik rraplelea rrap̃aan ko rrapminmin kobbong, suri mevi le pa rrapmij, ko

setemun rrama-lesi kele nanu nga mĩirres san.’
33 Sete kaplengleng, sele kami nga
murrur marsij arongwose parlok-
loksi kami. 34 Kaploli lilane norror-
rmien se kami p̃irres, ko kaplingi
kurtweni nololien nga marsij se
kami. Ko erres no kami pimanun ko
pa, suri kami sopor nirko arrelenge
Atua.

Nibe kerr pia-irpese re daron nga rrapmaur luwi re mijen?

35 Ko rrek jinibb sopor para-
susi nabong sopon, parwera “Jinibb
nga marmij parmaur luwi pirpese?”
Ko “Niber kele para-irpese ko?”
36 Kamwolu lengleng! Sete kam-
rongwose nga drrum pimij ko wor,
nga puloli drruvi nga mĩirres san
piplari, erpe mauren nga mimerr.C
37 Ko winen nga maruwi sete evi
drruvi, ejki. Drruvi evi nanu nga
mĩimerr taktak, ko elep ko erres
p̃elak asi winen, nga mumutmut jile
vajin. 38 Atua ko ela sinan tevi
drruvi nir erpe nga ni mimrreni. Ko
erpok kele, oklai niben tevi nanu
jijle nir. 39 Nibe nanu nir sete ar-
sorsan. Viso jinibb sete osorsan tevi
viso nanu rrum. Numön vison enije,
ko mesal kele vison enije. 40 Ko nanu
sopor arto mare re melrin, ko nanu
sopor kele arto ngatan. Ko moron ne
nanu ne melrin artoe, ko moro nanu
ne iel ngatan kele artoe. 41 Nial sete
erpe navöl ko, navöl kele sete erpe
moju, ko moju sisamis arinije.

42 Ko pia-irpok ko re daron nga
jinibb para-maur luwi kele e renge
mijen. Niben nga martevni, pian ko
pupo ko pumutmut; ko daron nga
para-maur luwi kele renge mijen,
ko setemun mara-mutmut. 43 Ko
nibe jinibb daron nga rramtevni ko
rramlesi esij elep, ko derteren sen
ejkie; ko daron nga para-maur luwi
kele renge mijen, ko niber parres
p̃elak, ko derteren ser pilep temijpal.
44 Niben nga marmij nga martevnir
arivi ne mauren ne iel ngatan kob-
bong; ko daron nga para-maur luwi
renge mijen, ko arivi vajin nga par-
maur tevi Atua. Niben ne iel ngatan
otoe, ko niko niben ne mauren tevi
Atua oto kele e. 45 Ko Naul On owra
‘Mẽrwomu ngok Atam, Atua ololi
evi jinibb nga mĩilai mauren ne iel
ngatan’; ko ni nga mivi Atam nga
vitu jer nen, Atua ololi evi nem̃in,
nga orongwose p̃ilai mauren tevi
kerr. 46 Ko sete mauren ne nem̃in
oto womu, ejki, ko mauren ne iel
ngatan oto womu, mian ko mauren
ne nem̃in ea-to vitu. 47 Mẽrwomu,
armajinge renge maw ne iel ngatan;
ko mẽrvitu eplari re melrin vini.
48 Jinibb jijle ne iel ngatan, niber
erpe niben nga marmajinge renge
maw ne iel ngatan; ko jinibb jijle
ne melrin, niber erpe niben nga
mivel renge melrin vini. 49 Ko erpe
lelingenok rramirpe mẽrwomu nen,
nga mivi Atam; ko erpok kele rrapa-
irpe mẽrvitu nen nga miplari re
melrin vini, nga mivi Kristo.

50 Tasik ko jojik nir, ngel evi min-
ing ne nale suk: Nibe kerr nga vison
ko drra muto ren sete mara-van
rragrrag renge batun vanu se Atua.
Ko niberr ngel nga pian ko pimij,
sete orongwos p̃ila mauren ne tuwi
ngok vini. 51 Selek nir, kapmurrong
p̃irres; ngel evi nale teptepi le san,
bowrai tevi kami. Sete kerr jijle ko
rrama-mij. 52 Ko daron nga drrela
davö nga milep ne nabong nga vitu
p̃iting, ko Atua p̃irieni nibe kerr
jijle pivesan rrese, pirpe navil nga
mivil. Suri daron nga davö ngok
p̃iting, ko Atua puloli nir nga marmij
parmaur luwi kele renge mijen, nga
setemun mara-mij kele nabong san.
Ko p̃irieni kele nibe kerr nga rram-
maur malum re daron ngok. 53 Suri
nibe kerr nga marok-mij, parieni ko
wor nga parivi niben nga sete mia-
mij nabong sopon. Ko nibe kerr
nga marivi ne nejijkien, parieni ko
wor nga parivi niben nga sete mia-

C **15:36** Erpe iel, Pol osp̃e wit, ko kem namlingi drrum, nga puloli mining ne nale sen piplari limjer.

jijki nabong sopon. 54 Ko daron
nga nanu ngok nir para-rremali,
ko nale ne Naul On kele p̃irrmali
nga muwra ‘Nanu ngok mijen, Atua
olokloksi pa osuw, olokloksi jijle pa.’
55 ‘E mijen, ngabe ko derteren som
vajin? E mijen, erpese kurongwose
kuplokloksi kem?’ 56 Suri nololien ko
elai derteren tevi mijen nga muloli
mijen orongwos pulokloksi kerr; ko
nale nesesreien elai derteren tevi
nololien. 57 Ko rramwera erres temi-
jpal wor tevi Atua suri mukortoni
kerr renge Iesu Kristo, Numal se
kerr, ko tetajer ololi rramok-asi.
58 Ko ngok, tasik ko jojik nga
marres p̃elak, kami kaptur ko wor
p̃iterter, sete kapririr. Tetajer kap-
majing ko wor p̃iterter renge ma-
jingen ngok se Numal se kerr. Ko
kamrongwose pae nga daron nga
kammajing se Numal se kerr, ko
majingen ngok wenen puto wore ko.

16

Merrenien nga piwilwil se kalesia nir ne Isrel

1 Ngok, ko daron nga kamtuwtuw
nevöt suri jinibb se Atua nir, ko
numrreni kaploli pusorsan pirpe sev
nga mowrai tevi kalesia nir ne Gale-
sia. 2 Ko ngok evi nga re nabong on
jijle nir, kami sisamis p̃ilngi taleve
nevöt sopon, pirpel: Ni nga m̃ila
nevöt nga milep p̃ilngi pilep, ko
ni nga m̃ila nevöt nga welili p̃ilngi
puwelili bbong, puto metmet. Suri
poro pijki, devinuk ko taka-tipatun
bbong nga taka-loli. 3 Ko kaplingi
kami sopor nga para-tori nevöt nen
nir van Jerusalem e. Ko daron nga
bea-luwi vinuk ko bea-uli naul sopor
nga bea-wera suri nir tevi kalesia
nga Jerusalem nir, ko bokonir van
vajin. 4 Ko poro ƀelesi erres nga inu
kele bean, ko nabkorkorti vises van.

Norrorrmien se Pol suri sel sen

5 Daron nga ƀeasi Masetonia vajin
ko bevinuk ji kami vajin e. 6 Ko rrek
ƀelik piprepriv sopon tevi kami,
rrek ƀelik pijpari daron ne melas
pusuw. Vitunen ko kapa-meteni sel
suk lat nga bea-van kele e. 7 Sete
numrreni ƀelik beblen kobbong tevi
kami, ko norrorrmien suk oto nga
poro Numal pimarong ko inu ƀelik
piprepriv sopon tevi kami.
8 Ko norrorrmien suk oto nga
ƀelik mun iel Epesas pianan pijpari
nabong ne Pentekos. 9 Suri sel
etp̃ir erres nga bololi majingen iel
nga puloli majingen se Numal pian
mare. Ko jinibb elep kele arok-tere
inu.
10 Ko poro Timoti piplari iok ji
kami, ko kapmetmete p̃irres, puloli
purnge p̃irres nga p̃ilik tevi kami,
suri okmajing se Numal se kerr
kobbong erpe inu nomok-loli. 11 Sete
kami san puklu wutan re ni, ko
kapwilwil ma sen nga p̃itajer malum
re sel sen re demat, puloli sete putor
sweri nanu nga m̃ikarkar, mian pij-
pari ni ko tasi kerr nir parluwi kele
vini jik. Suri namok-teravi malume
le.
12 Ko re devjen ne tuwa kerr ngok
Apolos, nuwrai lilane tevi nga numr-
reni wor pivivitu suri tasi kerr ngok
nir nga parinuk parlesi kami. Ko ni
setewor emrreni pivinuk. Rrek poro
daron sen putoe ko pia-vinuk pia-
lesi kami vajin.

Bongsi nale se Pol tevir

13 Kapmetmet p̃irres, sete kaple-
lea, ko kaptur p̃iterter renge no-
surien se kami. Sete kapmetutu.
14 Kaploli nanu jijle re sel ne mer-
renien.
15 Tasik ko jojik nir, kamrongwos
pae jiljilweren ne Stepanas ko metka
sen nir. Nir arivi m̃eri Akaea nga
womu jerjer marlingi nosurien ser
renge Kristo, ko marok-p̃elak nga
parwilwil se kalesia nir. 16 Ko inu
numrreni lenglenge nga kaposurir
p̃irres, tevi kele nir nga marmajing
tevir. 17 Nuir temijpal nga m̃elesi
Stepanas, Potunatas ko Akaekas. Nir
ko arlai wani milnge kami ko arloli
nurnge erres. 18 Arloli inu nolok eir
luwi, erpe kele arloli pa nolo kami

eir luwi. Erres kaposuri jinibb nga marirpok.

19 Ko gortien nir se kalesia nir nga Esia arwera erres tevi kami. Ko Akwila nuru Prisila tevi gortien ne kalesia nir nga marok-ser korti renge naim ser armerreni lenglengen parwerai erres tevi kami renge nise Numal se kerr. 20 Tasi kerr ko joji kerr jijle nir iel arwerai erres ser tevi kami. Kapwera
erres tevi kami lululwi, tevi merrenien ko demat.

21 Inu Pol vajin, nula pensil ji m̃er nga mok-uli tweni nale suk ngel nir, ko nuli vajin ‘erres’ suk ngel tevi kami.

22 Poro san sete emrreni Atua, ko lolaren se Atua puto ren.

Erres wor Numal, ko sete pipriv ko kupluwi.

23 Ko nalol nga m̃irres se Numal Iesu piptevi kami. 24 Ko merrenien suk piptevi kami jijle renge nise Iesu Kristo. Remse kami.

Naul Erwen nga Pol Muli tevi Kalesia nir renge KORIN

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Naul (leta) erwen nga Pol muli tevi kalesia nir re Korin, oli re daron nga nir sopor arlolarsi ni ko artere ni. Ko Pol eviseni tevir nga ni orrorrmi eterter nga puloli lilane nanu ngok, ko puloli parkorti luwi kele.

Re bongsi naul ngel nga womunen (batun 1 musuwsuw re 9), Pol osp̃e suri sev ni m̃irij nale nga marterter tevir renge naul san nga m̃ilai tevir, ko owrai nga ni eir nga nir marunge nale sen, ko marieni norrorrmien ser suri nale sen, ko marloli lilane nanu karkar nga muto livö e nir, ko markorti luwi kele tevi ni. Ko vitunen owrai kele tevir nga nir partuwtuw ko wor merrenien sopon nga parlai tevi kalesia seler nir ne Jutia nga joror mijkie.

Ko re bongsi naul ngel nga vitunen (batun 10 musuwsuw re 13), Pol erij eterter sopon tere m̃eri Korin nga marwera nir arivi aposol weretunen, ko arok-lokloksi kalesia nir ne ie re nevsivsenien ser nga sete musorsan. Arok-werai nga Pol sete evi aposol weretunen, ko Pol erij orer eterter ko eviseni nga ni evi weretunen aposol se Iesu Kristo.

1 Inu Pol nuvi aposol se Iesu Kristo
suri marongen se Atua. Ko komru
Timoti ngel, tasi kerr, nomor-uli
2 naul ngel tevi kami kalesia ne Korin
nir, ko tevi jinibb on p̃etp̃eti nir nga
marlik renge Akaea totoklai. Ngel
evi loten suk, nga Atua Tata se kerr
ko Numal Iesu Kristo porij p̃irres
suri kami ko porlai demat tevi kami
jile.

Pol owra erres tevi Atua

3-4 Rramwera erres wor elep tevi
Atua, Tata se Numal se kerr Iesu
Kristo, ko Tata se kerr kele. Ni
orrorrmi kem tetajer, ko tetajer okla
lweni kem daron nga namrunge esij
suri jinibb nga marloli m̃isij tevi
kem. Ngok ololi kem kele orong-
wos nabla lweni tasi kerr nir poro
parunge p̃isij suri jinibb nir marojir,
renge murrun mawos nen nga Atua
muloli pa tevi kem. 5 Ngok niko,
ewretun jinibb elep p̃elak aroji kem
suri namivi jinibb se Kristo, evi
nanu nga m̃irres kobbong. Suri
Kristo ela lweni norrorrmien se
kem, ko kem kele orongwos nabla
lweni norrorrmien se kalesia m̃inij
nir. Ko iok ololi jinibb elep arunge
erres nga erres. 6 Ko niko poro kem
namrunge esij, ko nanu ngok orong-
wos puloli kami kaprunge p̃irres,
ko kapasi van renge mauren nga
m̃irres nga Atua moklai. Ko poro
ma namrunge erres, ko nanu ngok
kele orongwos puloli kami kaprunge
p̃irres; ko kaptur p̃iterter, ewretun
jinibb nir aroji kami, erpe maroji
kem. 7 Ko nolo kem nga nam-
lingi renge kami sete pivel lingi
kami, suri namrongwose nga kam-
tur tevi kem renge norongen nga
m̃isij ko renge kele vajin norongen
nga m̃irres.

8 Tasi kem ko joji kem nir, sete
nabsilveni norongen nga m̃isij milep
nga mijpari kem renge vanu ne Esia.
Elep asi p̃etp̃eti nga namrongwos
nabtori, ko namwera rrek nabmij.
9 Ko ewretun namtori mijen se kem
tetajer. Ko ngok ololi setemun nam-
bibto renge kem lweni, ko nambibto
ma renge Atua nga muloli nir nga
marmij armaur luwi. 10 Ko erpe
ololi jile pa tevi kem renge Esia, ko
orongwos puloli kele. Namlingi nolo
kem oto eterter ren. 11 Ko loten
se kami kele suri kem ewilwil se
kem. Jinibb elep arok-lot suri kem,
ko daron nga marlesi nga Atua m̃irij
m̃irres suri kem vajin, ko parwera
erres tevi Atua suri.

Murru Pol oto limjer bbong

12 Ko namrunge erres suri majingen se kem iel ngatan, suri nammajinge renge sel nga musorsan mĩirres; ko namloli erpok kele tevi kami, ko ean mare kele wor. Sete namsilveni nolo kem sopon, ko sete namvijuri norongwosien se jinibb kobbong. Atua ko ewilwil se kem. 13 Ko sev nga namok-uli tevi kami, kami orongwos kaprongwose kobbong. Ko nammerreni kaprongwose nanu p̃etp̃eti nir, 14 erpe nga kamrongwose kem sopon. Ko kami kaplololi kami e kem vajin renge nabong nga milep se Numal Iesu, erpe kele kem nablololi kem e kami. 15-16 Ko suri nurongwose erres nanu ngok, norrorrmien suk oto nga bevinuk bokluklu womue kami, mian ko bean Masetonia e; mian ko bolwi kele vinuk ji kami, nga puloli kaprunge p̃irres pivaru. Mian ko kapmeteni sel suk nga ban kele Jutia e. 17 Ko kami daron nga kamrunge norrorrmien suk ngok suri nivelen suk, ko kamwera “O, Pol elengleng, owluwlu elep p̃elak.” Ko sete erpok te. Ko norrorrmien suk sete oto re devjen ne jinibb kobbong norrorrmien ser, nga puloli bowra “O-o”, ko mian ko sete epriv ko bowra “Ejki” vajin. 18 Ko suri Atua tetajer okwilwil suk, ko niko sete nurongwos bowrai nale ngel nuru korti porvesane, “O-o” ko “Ejki”. 19 Suri Iesu Kristo, natu Atua, nga mĩilik renge nolo kami suri kem Saelas ko Timoti namwerwer renge nosp̃en nga mĩirres tevi kami, ni sete orongwos puwra “O-o” ko “Ejki” orvesane, ko owra “O-o” ko pa. 20 Suri rijrijen p̃etp̃eti se Atua arpelari renge Kristo. Niko renge ni rramwera “Pirpok” tevi Atua, ko rramsurövi Atua. 21 Ko Atua ololi inu ko kami kele rramtur eterter renge Kristo. Ko Atua otobbtobbue kerr, 22 ko ela kele Nemĩin On van renge nolo kerr, nga muloli kerr rramrongwose ko jinibb jijle arongwose nga rramivi jinibb se Atua.

23 Ko suri sev setewor nuvinuk ji kami? Nuwretun, nujuji mare, setewor nulwi vinuk ji kami suri numusus bololi kaprunge p̃isij. 24 Iok sete namwera kaprunge p̃isij suri nosurien se kami ewelili, ko nga kem elep; ejki, suri nosurien se kami otur pa, ko namwera kem ko kami, rrapmajing lut sansan, nga puloli kap̃ir.

2

1 Ko norrorrmien suk eterter nga sete bevinuk kele ji kami poro bololi kami kaprunge p̃isij pirpe daron nga mevinuk womu. 2 Ko poro bololi kami kaprunge p̃isij, ko si puloli inu bornge p̃irres luwi? Kami ejki, suri inu nuloli pa kami kamrunge esij. 3 Ko nuli naul suk nga womu nga puloli sete mia-irpok, ko sete kapa-loli inu bornge p̃isij daron nga bevinuk, ko kaploli ma ƀeir; suri erpok ko osorsan. Suri nurongwose, poro nga inu ƀeir, ko kami jijle vajin kap̃ir kele. 4 Daron nga moli naul nen, ko nulik renge norongen nga mĩisij, nurnge esij elep, ko nuting elep. Sete nuwra norrorrmien ngok nga puloli nolo kami pivitan, ko nga ma puloli kaprongwose merrenien suk nga milep nga memrreni kami e.

Kaptelasi ko wor jinibb nga muloli mĩisij

5 Ko poro nga san ololi inu nolok evitan, ko sete ololi inu kis kobbong, ko erpe ololi kami jile nolo kami evitan sopon. Iok nuwretun, sete nukrekris. 6 Ko suri erpok, ko erpe kami elep kamloli pa mẽrnen ornge esij, ko setemun oto nga san puloli pirpok kele. 7 Ko erres kapla lweni vajin nolon, kaploli p̃ir luwi, suri nolon tivitan p̃etp̃eti. 8 Kaploli bbong p̃irres tevi, nga puloli p̃ilesi wose merrenien se kami. 9 Nuli erpok renge naul suk nga womu nga borongwose nolo kami erpese, poro kaposuri nale suk jijle nir, rreknga ejki. 10 Ko si nga kami kamtelasi, ko inu kele nutlasi pa. Ko poro

nanu san oto nga ƀetlasi san suri, ko ƀetlasi renge no Kristo suri kami.
11 Ko erpok ko puloli Demij sete
putor tevtevnie kerr. Rramrong-
wose erres gerkerisen sen nir.

Daron nga Pol m̃ilik re Troas ko nolon orrum

12 Nuvini Troas re majingen suk
nga nomok-werwer suri Nosp̃en nga
Mirres se Kristo, ko nulesi Numal
ololi metali nga milep san etp̃ir
tevik. 13 Ko nolok orrum sopon, suri
Taetas ejki. Ko niko nuvel lingir, ko
nuvini iel Masetonia.

Kristo ololi Pol easi

14 Ko nuwra erres wor elep tevi
Atua nga tetajer ololi rramok-asi
suri Kristo, ko ololi mapun nga
m̃irres sen nga muto ji kerr suri
rramrongwose ni, esesbel iok jijle
nir. 15 Suri Atua ololi kerr rramirpe
mapun nga m̃irres se Kristo renge
gunsi nir nga marivi sen, ko para-lai
mauren nga m̃irres; ko re kele gunsi
nir nga para-van re mijen. 16 Tevi
nir nga marosuri, mapun ngok erpe
mapu mauren; ko tevi nir nga para-
van re mijen, erpe mapu mijen
kobbong. Ko si orongwos puloli
nanu ngel nir? 17 Suri jinibb elep
arok-werwer renge nale se Atua nga
bbong parla nevöt ren. Ko kem sete
namsilveni nolo kem sopon. Atua
okoni kem, ko namok-majing renge
no Atua ko renge derteren se Kristo.

3

Sel nga mimerr ko sel nga m̃itra

1 Ko iok namtipatun kele nga
nabrij melmelas rrek? Rrek
namirpe jinibb sopor ko nammer-
reni san puli naul nga pusrövi kem
nga nablai tevi kami, rrek kami
kapuli naul san nga pusrövi kem nga
nablai tevi jinibb m̃inij nir? 2 Ejki!
Kami ko pa kamivi naul se kem,
nga maruli renge nolo kem, nga
jinibb jijle nir marlesi ko marlesi
wose. 3 Ko oto limjer vajin nga
kami kamivi naul san se Kristo nga
kem nammajinge, nga maruli sete
tevi pensil, ko tevi Nem̃in se Atua
nga derteren sen mutoe. Naul nen
sete mariki re nevöt, ko re ma nolo
jinibb.

4 Nanu ngel nir namrongwoser
erres suri Kristo. Namrij re no Atua.
5 Sete namwera kem namviter rrek
namrongwos nabwera namsan ko
namloli nanu san, ejki. Atua ko eptei
kem ko ela derteren tevi kem. 6 Ni ko
ololi namvitere nabmajing renge Sel
nga Mimerr sen. Sel ngel sete erpe
nga tuwi nen nga muto renge naul
san, ejki. Nga ngel, ko Nem̃in On ko
eviseni. Naul derteren nen ejki, ko
nir nga marvijuri para-mij kobbong.
Ko Nem̃in On derteren sen otoe, ko
orongwos p̃ila mauren.

7 Sel nga m̃itra nen nga mariki re
nevöt nir nga m̃imajing bbong mi-
jen eplari tevi nosrövien nga milep.
M̃eri Isrel nir sete arongwos parme-
teni Moses non suri erinrin elep
p̃elak ren. Mian ko sete epriv ko
nosrövien nen osuw. 8 Poro pirpok,
ko nosrövien ne sel nga mimerr
se Nem̃in On p̃irinrin pilep p̃iasi.
9 Suri Sel se Moses nen ewer lok-
loksi bbong jinibb, ko nosrövien nen
otoe. Ko Sel nga Mimerr ngel ololi
jinibb omomsawos erres, ko niko
nosrövien nen pilep asi. 10 Sel nga
m̃itra, nosrövien nen otoe bonevis,
ko lelingenok ejki, suri etra vajin.
Ko nga mimerr vajin nosrövien nen
elep nga elep lingi. 11 Sel nga
m̃itra oto toto bbong, ko nosrövien
nen otoe. Ko Sel nga puto tetajer,
nosrövien nen elep asi lenglengen.

12 Suri nga namosuri nga Sel nga
namok-werwer ren erinrin erres er-
pok, no kem sete emanune sopon;
13 ko sete namrongwos nabloli pirpe
Moses, nga m̃itawi ore non tevi kalik
san, nga puloli m̃eri Isrel nir sete
parlesi nosrövien nga muto ren nga
mokan ngatan. 14 Ko m̃eri Isrel
nen nir, erpe nor eseser wonti vane.
Ejpari lelingenok, erpe kalik nen
oto orer vane daron nga mareve
naul ne Sel nga Mitra. Suri Kristo
esan kobbong orongwos p̃ila tweni

jir. 15 Ko ejpari lelingen, daron nga
mareve naul se Moses, ko erpe kalik
nen oto ore norrorrmien ser vane.
16 Ko daron nga san erieni lweni ni
van ji Numal, ko kalik nen ejki tweni
vajin. 17 Suri Numal evi Nemĩin, ko
daron nga Nemĩin se Numal mivini,
ko okla tweni noslosloen jijle nir
nga rramsolosloir. 18 Ko kerr jijle,
nanu san ejki nga muto ore no kerr,
ko rrammeteni erres nosrövien se
Numal. Ko daron nga rrammeteni,
ko Numal, nga mivi Nemĩin, tetajer
mok-rieni kerr renge nosrövien nga
tetajer mok-an mare, nga mian ko
rrapa-sorsan tevi ni.

4

Derteren nga milep jer nen oto wor ji Atua

1 Ko ngok, suri Atua orrorrmi
kem ko ela majingen ngel tevi kem,
sete nolo kem evitan. 2 Ko nam-
tur ngasue sel nga marloli silveni
nanu nga marsij nir. Sete namvijuri
gerkerisen, ko sete namrieni nale
se Atua pivi gerkerisen, ko nomok-
werwer limjer re weretunen. Jinibb
jijle arongwose, ko Atua kele erij se
kem nga namweretun. 3 Ko poro
nosp̃en nga namok-werwer ren oto
kelti sopon, ko oto erpok ji nir bbong
nga marok-an re mijen. 4 Nir ko
sete arosuri, ko atua ne ngatan ngel
opongi mete norrorrmien ser nga
sete parlesi moron ne nosrövien ne
nosp̃en nga mĩirres ne Kristo, nga
musorsan pini tevi Atua. 5 Suri
sete namok-sup̃e suri kem lweni,
ko namsup̃e Numal Iesu Kristo, nga
mĩilngi kem namivi jinibb ne ma-
jingen sen. 6 Suri Atua, nga tuwi
muwra “Moron piplari renge nema-
lik”, ni kele ololi moron sen omor
vaseni vajin nolo kerr nga rraplesi
wose nosrövien se Atua re no Kristo.
7 Ko nanu nga marres p̃elak ngel
nir namok-torir renge nibe kem,
nga mirpe bbong sospen dan san.
Ko niko rramlesi nga derteren nga
milep jer nen oto wor ji Atua, ko
kem ma ejki. 8 Jinibb tetajer aroji
kem, ko sete artor pini nolo kem.
Namtur mẽmav, ko sete namtur pot.
9 Arok-loli esij tevi kem, ko sete Atua
elinglingi kem namsan. Artoni kem
namvitan, ko sete nammij. 10 Ko
tetajer erpe namwosi mijen se Kristo
renge nibe kem. Ko ngok puloli
mauren sen kele piplari renge nibe
kem. 11 Tetajer kem nammaur ma,
ko suri namvijuri Iesu, ko jinibb
nir arwera parsoni kem van re mi-
jen. Ko ngok puloli mauren se Iesu
piplari renge nibe kem ne mijen.
12 Niko derteren ne mijen emajing ji
kem, ko niko ololi mauren emajing
ji kami.

13 Naul On owra ‘Nuosuri, ko
niko nurij’. Nemĩin On ko ela no-
surien nen, ko Nemĩin On kele elik
ji kem. Ko niko kem kele namosuri,
ko namok-rij. 14 Ko namrongwose,
Atua nga muloli Numal Iesu emaur
luwi re mijen, puloli kem kele nab-
maur luwi kele tevi Iesu, ko puloli
nabtur tevi kami renge non. 15 Nanu
jijle oto nga piwilwil se kami, ko
niko merrenien se Atua daron nga
mijpari jinibb elep vajin, ko puloli
jinibb pilep parwera erres wor tevi
Atua ko parsurövi.

Rrambibto re Atua

16 Niko sete nolo kem evitan.
Ewretun nibe kem ngel vare okan
ngatan nga pimij, ko nolo kem ma,
Atua nabong jijle okloli nga pian
ko pimerr luwi kele. 17 Ko noron-
gen nga mĩisij ngel ewelili bbong
ko oto bbong omrrol, ko puloli
rrapvitere nosrövien nga milep nga
milep temijpal, ko nga puto tuwi
ngok vini. 18 Ko niko sete namok-
meteni nanu nir nga mete kem ngel
nir marongwos parlesir, ko namok-
meteni ma nanu nir nga mete kem
sete arongwos parlesir. Suri nanu
nir nga meter marlesir paran ko
parsuw kobbong, ko nanu nga ma
sete rramlesir lelingenok parto tuwi
ngok vini.

5

1 Rramrongwose nga poro nga nibe kerr ngel, nga marirpe naim nga rramlik rer iel ngatan, poro nga parsij vajin, ko Atua p̃ilai naim nga mimerr tevi kerr. Nanu ngok, sete san emajinge; oto re melrin mare, ko puto tuwi ngok vini. 2 Renge naim ngel iel ngatan orongwos rraprunge p̃isij, ko rrammerreni lenglengen rraplik re naim nga re melrin nen. 3 Ko nibe kerr nga mimerrr pirpe kele sunsun nga mimerr nga rrapuri, puloli sete erpe rrama-malmal. 4 Rramlik mirpel re nibe kerr ko rramrunge esij, nanu nir arrowsi kerr. Iok sete erpe rrammerreni rrapmalmal, ko rrammerreni ma rrapuri nibe kerr nga marmerr nir. Ko niko mauren pia-torrlai mijen. 5 Atua ko ololi rramvitere nanu ngel, ko ni kele ela Nem̃in On, nga muloli rramrongwose erres nga rramivi sen.

6 Niko sete nolo kerr evitan nabong san, suri rramrongwose nga daron nga rramlik re nibe kerr ngel, ko setewor rramlik re naim se Numal. 7 Rrambibto bbong re Atua; setewor rramlesi nanu nga marres nir nga ni pia-lai tevi kerr. 8 Niko nolo kerr sete evitan, ewretun jinibb elep arloli esij tevi kerr, ololi rrammerreni rrapiel lingi nibe kerr ngel ko rraplik ji Numal. 9 Ko nanu nga milep nga rramp̃elak tweni, poro rramlik malum re nibe kerr ngel rreknga ejki, evi nga majingen se kerr puloli ni p̃ir. 10 Suri kerr p̃etp̃eti rraptur ko wor nabong san re no Kristo, ko ni puwra suri majingen se kerr sisamis, poro p̃irres rreknga p̃isij, ko pia-lai nowli kerr.

Kristo emij sere kerr

11 Niko nammetutue Numal, ko namok-p̃elak nga nabrevei jinibb nir. Sete namrongwos nabsilveni nolo kem e Atua, ko nuwra rrek kami kele kamrongwose nolo kem. 12 Iok ete namok-sursurövi kem kele; kami kobbong orongwos kapsurövi kem, daron nga kamjiljilwer tevi nir nga marsursurövi lweni nir suri nanu ne vare nir, ko nanu ne nolor ejki. 13 Suri poro nga ewretun namlengleng, ko namlengleng suri namok-loli majingen se Atua. Ko poro norrorrmien se kem erres, ko iok evi nga nabwilwil se kami. 14 Merrenien se Numal owowomue kem, suri namrongwose, san emij sere jinibb jile. Iok erpe nir jijle armij. 15 Ko ni emij serer, nga daron nga marmaur malum, ko sete parmaur suri nanu nga nir kobbong marmerrenir, ko parmaur ma nga parmajing se ni nga mimij serer ko mimaur luwi.

16 Niko setemun namlesi nanu nir erpe jinibb kobbong nir marlesir. Bonevis ko namlesi Kristo erpok, ko lelingenok vajin ejki mun. 17 Suri poro san okorti tevi Kristo, ko evi jinibb nga mimerr. Nanu nga martera nir arasi pa, ko nanu nga marmerr nir arini vajin. 18 Atua ko evi batu nanu jijle ngel nir. Ni ko ololi namivi lweni selen, ko ololi kem nammajing sen nga nabsup̃e tevi jinibb nir nga nir kele parivi lweni Atua selen nir. 19 Erpe Atua emajing rrurrngi Kristo nga puloli jinibb jijle parivi lweni selen nir. Setemun puwra lokloksir suri nololien ser nir. Ko ololi kem namivi jinibb sen nga nabsup̃e suri nosp̃en nga m̃irres sen, sel nga jinibb nir parivi lweni selen.

20 Erpe namivi devje nevre Kristo; erpe Atua erij re kem jingo kem. Namngoni kami eterter renge majingen se kem se Kristo, kapini kapivi sele Atua. 21 Ni nga m̃irrlenge puloli nanu nga m̃isij san, Atua evrrali erpe jinibb nga m̃isij, nga puloli kerr nga rrama-korti vajin tevi Kristo, rrapivi jinibb nga marmomsawos m̃irres re no Atua.

6

1 Niko nammajing tevi Kristo, ko namngoni eterter nga sete kaplokloksi nanu nga m̃irres p̃elak nga Atua m̃ilai tevi kami. 2 Suri Atua owrai renge Naul On, ‘Renge daron

mawos nen ko nurnge nale se kami, ko renge nabong mawos nen ko nula mauren tevi kami.' Lelingenok le evi daron mawos nen; nabong mawos nen evini le pa.

Majingen se Aposol nir

3 Nammusus nablingi niblaot san puto ore san, suri jinibb nir tarwer lokloksi majingen se kem. 4 Ko oto limjer renge majingen se kem totoklai nga namivi jinibb se Atua. Jinibb elep arloli esij tevi kem, ko namtur eterter, pesveni nat esij p̃etp̃eti, namrunge esij, 5 jinibb arvirrali kem, arwirre kem van re naim ne nekaien, jinibb arpalpal vijajeng. Namp̃elak lenglengen, numer aji kem, sete namrongwos nabmatur. 6 Ko tetajer namvijuri sel nga mumomsawos m̃irres, namvijuri norongwosien nga m̃irres, namloli nolo kem epriv, namloli erres tevi jinibb jijle nir. Sete namsilveni nolo kem sopon, nammerreni jinibb jijle nir, ko Nem̃in On eptevi kem. 7 Nale se kem ewretun tetajer, ko Atua ela derteren tevi kem. Joro nuval nir nga marval e tweni murrun nga mumomsawos m̃irres arto re nevre kem rres ko nevre kem mair. 8 Nabong sopon, ko jinibb nir arongwos partori kem p̃irres; nabong sopon, ko arongwos parlokloksi nise kem. Nabong sopon, arij erres suri kem, ko nabong sopon, arij esij suri kem. Arwera namkerkerasi jinibb nir, ko ejki, namweretun tetajer. 9 Jinibb elep sete arongwose kem, ko kami ma kamrongwose kem erres. Erpe nabmij, ko ejki, nammaur. Arvirrali kem ma, ko sete nammij. 10 Erpe nabting, ko ejki, nam̃ir. Erpe joro kem ejkie, ko namla nijor nga marres milep tevi jinibb elep. Erpe nijor se kem ejkie, ko erpe kele nanu p̃etp̃eti nir arivi se kem.

11 M̃eri Korin nir, nale se kem tevi kami oto limjer, sete namsilveni sopon. Metali ne nolo kem etp̃ir tevi kami. 12 Sete nanu san ekikior renge kem devjen nga kem, oto bbong ji kami nolo kami. 13 Nomok-rij tevi kami erpe nurij tevi natuk mawos nir. Kami vajin, kaptasi nolo kami.

Moron sete orongwos pibbölji nemalik

14 Sete kapkorti p̃elak tevi nir nga sete marivi kalesia. Murrun nga m̃irres sete orongwos pukorti tevi murrun nga m̃isij. Moron sete orongwos pibbölji nemalik. 15 Kristo sete orongwos p̃imajing korti tevi Demij. Kerr nga rramosuri, sete orongwos rrapkorti rragrrag tevi nir nga sete marosuri. 16 Nai demij nga marsavi rrongrrongvi sete orongwos putur renge Naim On se Atua. Ko kerr le rramivi Naim On se Atua nga mimaur tuwi ngok vini. Suri Atua owra 'B̃elik tevir ko pa, ko bevi Atua ser, ko nir parivi jinibb suk nir.' 17 Niko Atua owra kele, 'Kapruj ngasue nir nga marsij, ko kaplik ngasue nir. Sete kapjipari nanu nga m̃isij, ko niko vajin b̃etkai kami 18 ko bevi Tata se kami, ko kami kapivi natuk norman ko nesevin nir.' Niko nale se Atua ne derteren p̃etp̃eti.

7

Pol eir suri m̃eri Korin nir

1 Sele kem nir nga nammerreni kami, suri nga rijrijen se Atua oto erpok, rrapwirre murrun nga m̃isij pibbölji batu nai ngok. Rrapmetutue Atua, ko rraploli nibe kerr ko nem̃i kerr poron p̃etp̃eti.

2 Kaprrorrmi kem renge norrorrmien nga m̃irres. Sete namloli esij tevi san, sete namlokloksi san, ko sete namla ore joro kami san e joro kem. 3 Nomok-rij erpok, sete evi nga bewer lokloksi murrun se kami. Suri erpe nuwrai pa, nutori kami re nolok. Rrammaur korti ko rrapa-mij korti. 4 Nolok otutun suri kami, nurnge erres suri kami. Nat m̃ikarkar re kem, ko sete nolok evitan sopon, ko nuir lenglengen. 5 Ko daron nga namini Masetonia e, ko sete namlesi mosien sopon, ko nat ekarkar p̃etp̃eti. Balpalen oto rrerrale kem, ko metutuen oto re

liven. 6 Ko Atua nga mokla lweni
nir nga nolor maran ngatan ela
lweni kem daron nga Taetas miplari.
7 Namïr luwi, sete kis nga namlesi
Taetas, ko nga ni osp̃e kele nosp̃en
ne kami. Owra kamrrorrmi inu
elep, kamtengsik, ko kamrij tere nir
nga marwera parwer lokloksik. Ko
niko nuir elep. 8 Rrek naul nga moli
ololi kamrunge esij, suri nale suk
eterter, ko nolok sete olwi nga moli.
Suri ewretun ololi kamrunge esij
beblen; 9 ko mian ko kamlesi wose
nanu nga mowrair, ko nolo kami
olululwi, ko kamlinglingi murrun
nir nga mowra surir. Niko nuir. Suri
Atua emajing daron nga kamrunge
esij ngok, ko niko nale se kem nga
mïterter sete olokloksi kami sopon.
10 Suri daron nga norongen nga
mïsij miplari ji Atua, ko orongwos
puloli nolo kerr pulululwi, ko rra-
pasi van re mauren. Iok erres.
Ko norongen nga mïsij nga mok-
pelari re bbong ngatan ngel okloli
rrapan re mijen. 11 Ko norongen
nga mïsij nen nga miplari ji Atua
ololi erres elep. Ololi nibe kami
ous nga kaploli nise kami p̃irres
luwi. Ololi kamlolarsi nir nga mar-
loli mïsij, ko kamvirralir. Kamr-
rorrmi elep nanu nga mowrair, ko
kamrrorrmi tutuner. Kamloli erres
p̃etp̃eti. 12 Ko nurongwos bowrai,
batu norrorrmien nga muloli moli
naul nen tevi kami sete eplari re de-
vjen ne ni nga muloli mïsij, rrek re
devjen ne ni nga marloli mïsij tevi.
Ejki, nuli erpok nga puloli kaplesi
wose renge no Atua norrorrmien se
kami lweni nga kamrrorrmi vane
kem mïterter. 13 Ko inu nulesi, ko
nolok eir.

Ko nolok eir lenglengen daron
nga Taetas mivini. Suri ni eir
renge murrun nga kami jijle kamla
lweni ni daron nga mïlik ji kami.
14 Nusrosrövi pa kami tevi Taetas, ko
ni elesi nuwretun. Nuwretun renge
nale suk mïnij nir nga mowrair
tevi kami, ko nuwretun renge kele
nale nir nga mosrosrövi kami tevi
Taetas. 15 Ko norrorrmien sen nga
murrorrmi kami e okan mare daron
nga murrorrmi jipari murru kami,
nga tetajer kamvijuri nale sen tevi
metutuen nga milep daron nga mïlik
ji kami. 16 Niko nuir, suri nurong-
wose, kaposuri tetajer.

8

Murrun nga marlai tevi nir nga nevrer mumrrol

1 Tasi kem nir, nammerreni
kaprongwose sev nga meling kalesia
ne Masetonia nir arloli, nga miviseni
nolon nga mïrres se Atua. 2 Nir
arlik renge norongen nga mïsij nga
murrowrrowe nir, ko joror ejki rres.
Ko suri neiren ser nga milep, arloli
nolor erres nga erres 3 ko arlai
tevi tasi kerr nga marlik Jutia sev
nga marongwos parlai, ko asi nga
marongwos parlai. Nir kobbong
4 arsusi eterter tevi kem nga poro
parongwos parwilwil se jinibb on
nen nir.

5 Ko arloli asi nga namrrorrmi, ko
arlai womu nir lweni tevi Atua ko
tevi kem, suri marongen se Atua.
6 Niko namwera jilijle tevi Taetas
nga mïtipatune nanu nga mïrres
ngel tevi kami, nga pivinvini ore
p̃irres. 7 Suri kaman pa mare renge
nanu jijle nir: renge nosurien, renge
nale, renge norongwosien, ko renge
merrenien nga kammerreni inu e,
nibe kami ous. Ko niko nammerreni
kapan mare renge nanu ngel kele.

8 Numusus bosoni kami, ko nurij
suri nanu nga kalesia nga Masetonia
marloli, nga borongwos weretunen
kami merrenien se kami erpese.
9 Kamrongwose nalol nga mïrres
p̃elak se Numal se kerr Iesu Kristo.
Ni joron elep nga elep, ko evel lingir
nga pivini iel ngatan, nga puloli
kami vajin joro kami pilep.

10 Renge inu nelesien suk, rrek
erres poro kapvinvini ore vajin sev
nga kamtipatune re
sia nga womu. Kami kamrrorrmi
womue, ko kami kele kamloli womu
jere nir jijle. 11 Ko ngok, kaploli jile

vajin, nolo kami pimaur ren. Ko kaploli tevi sev nga muto pa re nevre kami. 12 Poro kammarong erres, ko Atua p̃ir re sev nga kamlai. Sete orongwos kaplai p̃iasie sev nga kamlingi nika, ko poro bbong pusorsan tevi, ko erres.

13-14 Ko re iok kele, numusus kami kapp̃elak, ko nir m̃inij nen parmosi bbong; ko suri lelingenok kami joro kami elep nika, erres nga kaplai tevi nir nga nevrer mumrrol. Ko poro nabong sopon kami nevre kami omrrol ko nir nijor ser elep, ko nir vajin arongwos parlai tevi kami. Erpok ko osorsan re devjen nuru kes. 15 Aruli pa renge Naul On, ‘Ni nga m̃iser kortoni milep, sete oup p̃elak; ko ni nga m̃iser kortoni ewelili bbong, sete numer aji.’

Taetas nir paran Korin

16 Namwera erres tevi Atua nga muloli Taetas kele orrorrmi tutune kami erpe kem. 17 Ko ni emarong daron nga namwerai tevi nga pian p̃ilesi kami, ko ni kobbong emrreni elep pian. 18 Ko nabkoni san kele piptevi Taetas. M̃ernen kalesia jijle arsurövi, suri ewerwer erres p̃elak renge Nosp̃en nga M̃irres. 19 M̃ernen ko kalesia nir artobbtobbue nga piptevi kem renge nivelen se kem nga nablai nevöt ngel van. Ko nevöt ngel evi nga puloli jinibb nir parsurövi Numal, ko puloli jinibb nir parlesi wose nga nammerreni nablai se nir nga nevrer marmumrrol renge nanu nir.

20 Namtobbtobbue nuru ngok porpitevi kem mirpok nga puloli sete san purongwos p̃iwer lokloksi kem renge sel nga namloli tevi nevöt nga milep ngel. 21 Nammerreni elep sel se kem pusorsan p̃etp̃eti renge no Atua ko re kele no jinibb nir.

22 Niko nabkoni kele tasi kerr kele san, nga namok-lesi tetajer mivi drrav nga marale m̃irres, ko lelingenok vajin daron nga m̃ilesi nga kamterter mirpok, ko emrreni lenglengen kele wor piptevi kem. 23 Ko Taetas eptevik nabong elep renge majingen suk p̃etp̃eti, ko re kele nga noborlai se kami. Ko tasi kerr m̃inij nen nuru, nuru ormajing se kalesia p̃etp̃eti nir, ko majingen se nuru ololi jinibb nir arsurövi Kristo. 24 Ko niko kapmetmete nir ngok renge merrenien nga milep, nga puloli kalesia p̃etp̃eti nir parongwose nga namweretun daron nga namoksursurövi kami.

9

Nevöt nga piwilwil se kalesia nir renge Jutia

1 Nurongwose, nolo kami erres p̃elak pa, ko boli tama sopon kele renge naul ngel suri nevöt ngok. Erpe kamrongwose, evi nga rraplai tevi kalesia nir iak Jutia. 2 Nurongwose, kammarong pa nga kaplai sopon van, ko nusrövi pa kami tevi kalesia nir nga renge Masetonia. Nuwrai tevir, nuwra “Kalesia nir nga renge Akaea artur metmet nga parlai van, etipatun pa sia nga womu pa.” Ko nolo kami nga m̃ir mirpok ngok ololi nir elep kele iak Masetonia armarong kele parlai van. 3 Ko nukoni tasi kerr ngok nir nga puloli nale se kem ngok suri kami sete pivini pivi nale nawon, ko kaptur metmet ko pa terai, pirpe nga namsup̃e pa suri kami tevi m̃eri Masetonia nir. 4 Poro mijki, ko dea-pitevi m̃eri Masetonia nir sopon vinuk ko nada-lesi nga sete kamtur metmet, ko no kem tiawis renge nale nga namwerai suri kami, ko kami kele no kami tiawis lenglengen. 5 Ko niko nulesi erres poro bokoni tasi kerr ngok nir parwowomue kem, parinuk ji kami ko parloli lilane nanu nir re devjen ne nevöt ngok. Ko erres p̃elak nga kamwerai pa kaplai. Ko mirpok ko puto metmet p̃irres tera daron nga kem nabinuk, ko puloli kele kaplai renge nolon nga m̃irres, ko sete suri marsoni kami.

Atua emrreni ni nga mĩilai renge nolon nga mĩir

6 Kaprrorrmi nanu ngel: ni nga
muruw muwelili p̃ili tweni kele
puwelili kobbong, ko ni nga mu-
ruw milep p̃ili tweni pilep kele wor.
7 Jinibb jijle p̃ilai ko wor pusorsan
pirpe nolon mĩir nga p̃ilai, sete nga
puloli nolon purnge p̃isij e, rrek suri
ornge marsoni. Suri Atua emrreni
ni nga mĩilai renge nolon nga mĩir.
8 Ko Atua joron elep temijpal, ko
ni p̃ilai nanu nir tevi kami tetajer,
puloli tetajer nevre kami sete pum-
rrol re nanu san, ko orongwos vajin
kaplai tetajer tevi nir si nga nevrer
marmumrrole nanu nir. 9 Erpe Naul
On owrai, owra ‘Ni elai elep tevi
nir nga nevrer marmumrrol. Sel
nga mĩirres sen oto tetajer.’ 10 Ko
Atua nga mok-lai winen tevi nir
nga maruw ko nanen nga rrapaani,
p̃ilai kele winen pilep tevi kami, ko
puloli kap̃ili tweni pilep kele wor
suri sel nga mĩirres se kami. 11 Ko
orongwos kaplai pilep tevi jinibb nir
tetajer, puloli jinibb pilep parwera
“Erres wor” tevi Atua suri nevöt nga
kami kamlai ko kem namtori van jir.
12 Suri majingen nga mĩirres ngel nga
kamloli ololi nanu eru kis: ela se
kalesia nir nga nevrer marmumrrol,
ko ololi kele nga jinibb elep arwera
erres wor tevi Atua. 13 Nanu nga
mĩirres nga kamloli ngok ololi jinibb
nir arlesi wose nolo kami, ko pu-
loli parsurövi Atua, suri kamosuri
nosp̃en nga mĩirres se Kristo erres,
ko suri kamlai tevi nir ko tevi jinibb
jijle nir. 14 Ko puloli parlot suri kami
nga parrorrmi kami pilep suri nanu
nga milep nga Atua muloli renge
nolo kami. 15 Rrapwera erres wor
elep tevi Atua suri merrenien nga
mĩirres asi nga ni mĩilai tevi kerr!

10

Pol erij tevi nir nga marwera derteren ser ejkie

1 Kami sopor kamwera nga inu
nomok-manun re no kami, ko nga
nomok-rij eterter sopon re bbong
daron nga mẽlik ngasu vajin. Ko
numrreni kapmurrong nale suk
ngel, suri Kristo kele nolon ean
ngatan ko nolon emaot. 2 Erpok
kele, kami sopor kamwera nga mevi-
juri murrun ne iel ngatan. Daron
nga bevinuk vajin ðelesi kami, ko
rrek ðerij wor p̃iterter sopon tevi
nir. Sete kaploli nga ðerij pir-
pok. 3 Ewretun namlik iel ngatan,
ko sete namvijuri murrun ne iel
ngatan. 4 Ko joro nuval se kem
sete arivi nanu ne iel ngatan, ko
derteren ner otoe nga Atua mĩilai,
nga nabrrerrarre lat nga Demij mur-
rul totkoni. Ko namok-rrerrarre
nale gerisen 5 ko namok-lokloksi
norrorrmien jijle nga mian mare ko
nga muto ore ko muloli jinibb nir
arrelenge Atua. Ko namrrul totkoni
norrorrmien jijle nir se jinibb nir, ko
namloli marosuri Kristo. 6 Ko daron
nga kami kaposuri erres vajin, ko
nabtor alje nir nga marmusus paro-
suri.

7 Kamok-meteni bbong nanu ne
vare nir. Poro san ok-wera nga ni
evi jinibb se Kristo, ko ni purong-
wose ko wor nga kem kele namivi
jinibb se Kristo. 8 Rrek ewretun
nurij elep p̃elak suri derteren suk
nga Numal mĩilai tevi kem aposol. Ko
derteren nen sete evi nga nablok-
loksi kami, ko nga nabtor jilijle
kami. Ko sete nok ewis nga mẽrij
mirpok suri derteren nen. 9 Ko
numusus bololi kapmetutue inu suri
nale nga moli re naul suk nir.
10 Suri kami sopon kamok-wera “Pol
naul sen nir arwun saute nale nga
mĩiterter. Ko daron nga ma mĩilik ji
kerr, evi jinibb nga milemij nawon,
ko nale sen nir armeljariv nawon.”
11 Nir nga marij mirpok parmetmet
ko wor, suri daron nga nablik vajin
ji kami ko nabloli vajin pusorsan
pirpe nale se kem nga marto renge
naul.

Pol erij tevi nir nga marwera ni osrosrövi lweni ni

12 Ko nammetutu nabwera kem
namrres asi nir nga marok-wera nir
lweni niser aran mare. Ko nir ar-
lengleng, suri tetajer arok-wera nga
nir marres, ko arok-meteni lweni
bbong nir kis kobbong. 13 Ko kem
nammusus nabsursurövi kem pir-
pok suri nanu nga sete musorsan
nga nabrij suri. Nabrij bbong suri
majingen nga Atua mukoni kem
nabloli. Ko majingen se kem ejpari
kami kele. 14 Ko niko sete namsur-
surövi p̃elake kem lweni, suri kem
namla nosp̃en nga m̃irres evinuk
ji kami. 15 Ko sete kem namok-
sursurövi kem suri majingen nga
jinibb m̃inij muloli. Ko nammer-
reni nga kami kapan mare renge
nosurien se kami, puloli majingen
se kem pivini mare kele iok. Ngok
mirpok tetajer nammerreni nabloli.
16 Ko nabwerwer renge nosp̃en nga
m̃irres renge vanu nga ngasu wor
nir e kami vajin, lat nga setewor
jinibb san evan ewerwer. Ko erpok
sete nabsursurövi kem suri majin-
gen se jinibb m̃inij.
17 Ko Naul On owrai owra ‘Sete
san pusrusrövi lweni ni, pijki, ko
pusrövi ma Numal.’ 18 Nir nga
marok-wera nir lweni niser aran
mare sete arweretun. Atua kobbong
esan orongwos puwra jinibb san
erres rreknga erpese.

11

Pol erij tere aposol ne gerisen

1 Kaplinglingi ta inu ƀerij mun se
lenglengen sopon. 2 Nurrorrmi terae
kami, erpe Atua kele orrorrmi terae
kami. Kami kamirpe nesenwarreng
nga setewor mian ji jinibb san, ko
nga inu nulngi ore pian ji Kristo kis
kobbong. 3 Ko numtutu vajin suri
nulesi erpe nga nir nga marini ji
kami ko marok-rij melmelas mar-
wera niser maran mare ko marivi
‘aposol’, erpe parlokloksi vajin nor-
rorrmien se kami nga kamlingi pa
renge Kristo. Erpok kele num̃et nga
m̃isij nen muloli tuwi daron nga
m̃ikrekrasi Iv renge nale ne neni
rretrrun nga muwrai tevi. 4 Suri
kammarong pae nir arinuk ji kami.
Ko arwerwer ma suri Iesu, ko nale
ser suri Iesu arinijnij wore. Ko
arwerwer suri Nem̃in On ko suri
Nosp̃en nga M̃irres, ko nale ser suri
ngok nuru kele arinijnij wore. Ko
kamosuri bbong nale ser, nga sete
pa osorsan tevi nga inu nuwerwer e
ko nga kamosuri womu.
5 Niser m̃irres O! Ko inu nisek
sete ean ngatan rragrrag renge nir.
6 Ewretun re devjen ne rijen, sete
nurongwos ƀerij kemkam̃e erpe nir,
ko re ma devjen ne norongwosien,
sete nuan ngatan rragrrag re nir.
Ngok kamrongwos pae erres.
7 Rrek nuloli esij nga sete nun-
goni nevöt san ji kami daron nga
m̃ewerwer renge Nosp̃en nga M̃irres
se Atua tevi kami, rrek? Ko nuloli
inu nuan ngatan, ko kami kaman
mare. 8 Ko nuloli kalesia m̃inij
nir arwulik daron nga m̃emajing ji
kami. Erpe nuvnae nir nevöt ser
nga puwlik daron nga m̃emajing se
kami. 9 Ko tetajer daron nga m̃elik
ji kami iok, poro nevrek pumrrol re
nanu san, ko tasi kerr nga Masetonia
arok-lai tevik, ko sete nuloli kami
kamp̃elake tevik. Ko numusus bololi
pirpok nabong pisan. 10 Nuwretun
renge weretunen se Kristo nga muto
jik, nok eterter nga pirpok ko pa
tetajer renge iok Akaea, ko sete san
p̃iwer orek nga mosrosrövik rengen.
11 Ko suri sev sete nungoni nanu san
ji kami? Suri nga sete numrreni
kami? Ejki, Atua ko orongwose nga
memrreni kami elep!
12 Ko ƀetajer nga bololi pir-
pok. Erpok ko bolokloksi nale se
aposol gerisen nen nir nga marok-
sursurövi nir lweni, marok-wera
marmajing osorsan erpe inu. 13 Nir
sete arivi aposol weretunen. Ark-
erkeris suri majingen ser, ko ar-
loli mete jinibb owonwon, ko ar-
loli jinibb nir arrorrmi nga marivi
aposol se Kristo. 14 Ko sete rraptaole
iok, suri Demij kele ololi mete jinibb
nir owonwon, ko ololi arrorrmi ni

evi anglo ne moron! 15 Niko jinibb
sen nir arloli osorsan erpe ni daron
nga marloli mete jinibb owonwon
ko marwera marmajing suri sel ne
murrun nga musorsan. Atua putor
vitrangir pilep suri nanu nga mar-
loli.

Norongen nga m̃isij se Pol

16 Sete kaprrorrmi nga inu
nulengleng. Ko poro ewretun
kamrrorrmi ko erpok, ko kaplin-
glingik bosrosrövik mun sopon
pirpe lenglengen san! 17 B̃erij le
sopon; rrek nale suk sete pivi nale
se Numal, ko pivi nale se san nga
m̃ilengleng. 18 Ko suri nir elep
arsursurövi nir lweni suri nanu
nga nir kobbong marloli, ko rrek
inu kele bololi pirpok, bosrosrövik
sopon. 19 Kami norongwosien
se kami otoe, a? Ko niko kam-
marong bbong kaprunge nale se nir
nga marlengleng. 20 Kammarong
bbonge san nga
mukoni lokloksi kami, san nga
m̃ikrekrasi kami, san nga mivnae
ji kami, san nga murrorrmi ni evi
jinibb san ko muwje vasu kami.
21 Numanun nga bowrai, ko daron
nga kem namlik ji kami, ko kem sete
namviter ko nabloli pirpok!

Ko poro san owra pusrosrövi ni
lweni, ko inu kele bololi pirpok.
(Kamlesi nurij se lenglengen vajin!)
22 Nir arivi m̃eri Ipru, a? Ko inu
kele nuvi san. M̃eri Isrel ko nir? Ko
inu kele. Metka se Epram ko nir?
Inu kele. 23 Jinibb ne majingen se
Kristo ko nir? Rrek nulengleng nga
bowrai, ko bowrai tama: inu nuasie
nir renge iok. Nurat elep asie nir,
nuan re naim ne nekaien nabong
elep asie nir, arvirralik vavis kis
asie nir, ko otomori bemij vavis kis.
24 Valim kis ko nupal ji m̃eri Isrel nir
nga marvirrvirralik ejpari ngavöl
itul drromon esiw (39). 25 Vatul
ko m̃eri Rom nir arevjik tevi nai
nga milep san, ko nabong san jinibb
sopor artuwek e nevöt. Drrav nga
m̃esa rer nir, itul kis arron. Ko
renge drrav nga itul nga marron
nga, renge san, nuilong jer renge dis
nutrin ko nutpong san. 26 Nivelen
suk elep lenglengen, ko nutori mijen
suk renge nuwi nga muwlu milep,
renge jinibb venao, renge niaken
suk nir m̃eri Isrel, renge jinibb ne
vare nir, renge ngaim nga marlelep
nir, renge lolo merwer, renge dis, ji
nir nga markerkeris nga marwera
marivi kalesia. 27 Nuplak elep, nurat
elep. Nabong elep sete numatur
erres. Numer ajik, nolok emesmes,
melas ajik suri sunsun nga mori sete
emtul, eminmaniv, ko sete evtere
melas. 28 Ko nanu kele san nga muto
jik tetajer evi nga nomok-rrorrmi
p̃elak kalesia nir renge lat jijle nir.
29 Poro nir san nolon pimelisna, ko
inu kele erpok, nolok emelisna. Ko
poro nir san evitan, ko inu nurnge
esij e.

30 Poro bosrosrövik, ko bosrosrövik
bbong suri derteren suk nga mijkie.
31 Atua, Tata se Numal Iesu Kristo
orongwose nga sete nukrekris.
Rrapsurövi ni tuwi ngok vini.
32 Daron nga m̃elik Damaskas, ko
jinibb nga mimetmete ngaim nen
se numal Aretas ololi jinibb nuval
sen sopor artur metmet re metali ne
ngaim nga parrul totonik. 33 Ko ejki
mun, suri selek sopor arsongnik van
re narr san ko arjurönik rrurrngi
lat nga m̃itp̃ir e san re naworr, ko
arjurönik van ngatan re dan, ko
nuwlu asi.

12

Pol owra tweni nanu nga milep nga ni m̃ilesi

1 Bosrosrövik ko wor. B̃ela sev
ko p̃irres ren? Ko bololi tama.
B̃osp̃e vajin suri nanu sopor nga Nu-
mal mivisenir tevik. 2 Nurongwose
jinibb le san nga mivi kalesia san.
Ko evi sia esngavöl drromon ivij (14)
pa, ko arlai van re melrin itolin, nga
mare jer nen. Nurrlenge, ematur
lesi lebbong, rreknga niben mawos
le wor mian. Atua kobbong esan
orongwose iok. 3 Erpe nga mowrai,
nurongwose nga m̃ernen arlai van

re melrin, ko nurrlenge, ematur lesi lebbong, rreknga niben mawos le wor mian. Atua kobbong esan orongwose iok. 4 Ko arlai van re melrin; ko renge ie ni ornge nanu sopor nga marres nga marres nga sete orongwos jinibb san puspe re nale san ne iel ngatan. 5 Niko bosrosrövi mẽernen; ko re inu devjen nga inu, sete nurongwos bosrosrövik. Bospe bbong derteren suk nga mijkie. 6 Ko poro nga bosrosrövik, ko iok sete nulengleng, suri nuwretun bbong. Ko sete bosrosrövik, suri numusus kapmetenik van mare, ko numrreni kaprrorrmi bbong nanu nir nga mololir pa ko nale nir nga mowrair pa.

7 Ko Demij ololi nanu san esij re nibek, ko nanu ngok erpe evrralik ko orrul totoni nolok nga sete pian mare pelak, ko nga sete bolololik suri nanu nga marlelep nga mẽlesir. 8 Ko nulot van ji Atua vatul nga pila tweni nanu ngok jik. 9 Ko ni owra lweni teik, owra “Ewretun, nik derteren som ewelili, ko inu derteren suk puwosim ko pa. Ko daron nga nik nibem mimelisna, ko inu derteren suk emajing erres pelak vajin.” Ko niko nuir nga bospe pilep lenglengen nibek nga mimelisna vajin, nga puloli derteren se Kristo puto jik. 10 Ko niko numarong bbong derteren suk puwelili, jinibb nir parwer lokloksik, jinibb nir parojik, daron nga mĩterter pijparik, ko niblaot lele nir parto pelaot suri mevijuri Kristo. Suri poro derteren suk puwelili, ko ngok derteren suk pilep ko vajin.

Pol orrorrmi kalesi ne Korin nir

11 Nurij se lenglengen nga mẽrij re devjen suk mirpok, ko kami ko kamloli mololi mirpok. Moro kami ko kapsurövi inu, ko ejki! Inu sete ma nuvi jinibb nga welili renge nir ngok nga marsursurövi lululwenir marwera marivi aposol, ewretun sete nuvi jinibb san! 12 Orongwos kaplesi kobbong emẽrer nga mevi aposol suri nelesien nir ko nanu nga marinijnij nawone nir nga mololir, renge nolok nga mipriv, daron nga mẽlik ji kami. 13 Kamjikie nanu sansan kobbong nga meling kelesia mĩnij nir marloli, nile: sete kammeteni suri inu. Kaptelasi inu nga mololi mĩsij tevi kami erpok!

14 Pivatul le pa bevinuk belesi kami. Ko sete bongoni nanu san ji kami. Sete numrreni nevöt se kami, ko numrreni kami kobbong. Suri sete erres nga bipi san puwngani tata sen, ko tata sen ma puwngani bipi. 15 Numarong bela nevöt suk jijle, ko nibek kele, nga bewilwil se kami. Ko ewretun merrenien nga kammerreni inu e pian ngatan suri inu merrenien nga memrreni kami e ean mare?

16 Niko kamlesi vajin nga sete nuloli kampelak suri inu. Ko rrek kapwera “Pol ololi erpok nga pikrekrasi kerr, musuw ko pia-lai nanu san ji kerr.” 17 Ejki nga ejki rres! Ko nir san nga mokonir vinuk ekrekrasi kami, rreknga ejki? Ejki rres ma. 18 Nuloli Taetas evan, ko nukoni kele tasi kerr mĩnij nen kele eptevi. Rrek Taetas ekrekrasi kami rrek? Ejki, suri ni norrorrmien sen osorsan bbong tevi nga inu, ko ni ololi osorsan bbong tevi nga inu nomokloli.

19 Kami kamrrorrmi rrek tetajer namok-rij nga nabwer ore nale se kami nga muwra pulokloksi kem? Ejki! Tetajer namok-rij erpe Kristo emrreni ko erpe Atua emrreni. Ko nanu jijle nga namloli, namloli nga nabwilwil se kami, sele kem nir nga nammerreni kami. 20 Ko numtutu dea-vinuk ji kami ko delesi kami sete kamlik erres erpe numrreni, ko kami kele taklesi inu dololi nanu san nga kami sete kapmerreni. Suri numtutu delesi takrij latlat, nolo kami tileplep, nolo kami tumrrol, nolo kami tukul, takworworsur, takrij otot tevi kami lululweni, nolo kami tian mare, ko nat tikarkar ji kami. 21 Numtutu dea-vinuk ko Atua tuloli nok tiwis re no kami, ko dea-tengsi nir tilep nga tarloli pa

nololien ko sete nolor olululwi, ko nga nolor timrreni aseni nesevin, ko nga tarloli tisij tevi nesevin.

13

Bongsi nale se Pol

1 Vatolin le vajin bevinuk ƀelesi kami. Naul On owra ‘Poro jinibb san owra
põirij tere selen, ko nuru põieru rrek nir põitul ko pa parij se nale nen.’ 2 Nuwra bowrai tevi nir nga marloli pa nololien, ko tevi nir mĩinij nen nir, erpe nga mowrai pa re daron erwen nga mẽlik ji kami, ko bowrai lweni kele nga mẽlik ngasue kami vajin: Poro bolwi kele vinuk, ko botor vitrangi kami vajin. 3 Ko kaprongwose põirres vajin nga Kristo erij rrurrngi inu. Ko ni daron nga muwra põiete kami, ko ni derteren sen sete puwelili, ko derteren sen pilep. 4 Ewretun derteren sen ewelili daron nga murrul re nai pelaot, ko lelingenok vajin ni emaur renge derteren nga milep se Atua. Ko kem namkortoni tevi Kristo, ko kem kele derteren se kem ewelili; ko nabmaur renge ni mauren sen re derteren nga milep se Atua renge no kami.

5 Kaprrowrrow kami lweni. Kamtur ko renge nosurien se kami, rreknga ejki? Rrek sete kamrongwose nga Iesu Kristo elik livö e kami? Poro pijki, ko kamtor jabble põetpẽeti! 6 Ko numrreni kami kaprongwose nga kem sete namtor jabble. 7 Namok-lot van ji Atua nga sete kaploli põisij. Iok sete namloli nga jinibb nir parlesi kem majingen se kem erres, ko nga kami kobbong kaploli põirres, pesveni jinibb nir arlesi kem majingen se kem erres rreknga erpese. 8 Suri sete namrongwose nabloli nanu san nga puto ore weretunen, ko nga ma putor jilijle. 9 Namĩr bbong daron nga derteren se kem ewelili ko derteren se kami elep. Ko namok-verus van ji Atua nga kapa-momsawos põirres põetpẽeti. 10 Niko nomok-uli naul ngel vinuk ji kami daron nga mẽlik ngasu ngel; nuli nga kami kapẽete lweni kami, ko poro bevinuk vajin ko setemun bololi nanu nga marterter sopon tevi kami renge derteren nga Atua mĩilai pa tevik. Suri derteren nen sete evi nga ƀerrarre nanu, ko nga ma bololi pian mare.

11 Rrek otomori nale suk pusuw ngel. Nuwra erres wor tevi kami. Kappẽelak nga kapa-momsawos põirres põetpẽeti; kaprunge nale suk nir; norrorrmien se kami pisansan; kaplik renge demat. Ko Atua nga mivi Atua ne merrenien ko Atua ne demat põilik livö e kami.

12 Kapwera erres tevi kami lululweni tevi merrenien ko demat. 13 Kalesia jijle nir arwera erres tevi kami. 14 Ngel evi loten suk, nga nalol nga mĩirres se Numal Iesu Kristo, ko merrenien se Atua, ko gortien se Nemĩin On puto ji kami jijle.

Naul nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge GALESIA

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Renge daron nga ni muli naul ngel, ko Pol ornge esij elep ko orrorrmi elep mẽri Galesia nir suri nga nir elep arivel lingi nevisvisenien nga Pol mĩlai tevir bonevis, ko arvijuri nevisvisenien se jinibb mĩnij sopor nga marok-wer lokloksi Pol ko nosp̃en nga mĩrres. Nir arwera kalesia nir parvijuri ko wor nale nesesreien rreknga lo (law) nga Moses mĩlai tuwi tevi mẽri Isrel nir, ko paran re bae ser. Ko Pol owra eterter nga nosurien esan kis kobbong, nga jinibb muosuri Iesu Kristo, evi sel nga jinibb san pumomsawos p̃irres re no Atua. Renge sel ngok, ko Nem̃in On okpitevi kalesia nir, ko ololi murrun ser erres p̃elak easi jinibb san nga mĩplak nga pivijuri nale nesesreien tama san.

Pol owra “Erres” tevi nir

1 Inu Pol, nuvi aposol san. Sete jinibb san elngik, suri nanu ngok sete eplari re devjen ne jinibb. Iesu Kristo ma elngik, ko Atua Tata nga muloli ni mimaur luwi kele re mijen.
2 Inu tevi kalesia niaken suk jijle nir ne iel, namwera “Erres” tevi kami kalesia nga kamlik re vanu ngok Galesia.
3 Nurongwose, Atua Tata se kerr ko Numal se kerr Iesu Kristo porlai merrenien ko demat tevi kami.
4 Iesu Kristo emarong lweni ni pimij p̃isre nololien se kerr, nga p̃itka tweni kerr re ngatan nga mĩsij ngel. Iok evi kele marongen se Atua Tata se kerr. 5 Rrapsurövi ni tuwi ngok vini. Pirpok ko.

Nale mĩnij ngok nga kamrunge sete evi nosp̃en nga mĩrres se Kristo

6 Nutaol lengleng nga kamwolu lingi Atua ngavilvil mirpok ko kamvijuri vajin nosp̃en mĩnij san! Suri Atua everuse kami renge merrenien se Kristo. 7 Ko nosp̃en nga mĩrres mĩnij san ejki kele mun, ko jinibb kobbong sopor arwera parlokloksi kami ko parieni nosp̃en nga mĩrres se Kristo. 8 Ko poro nga kem bbong, rreknga anglo san pivel re melrin vini ko p̃iwerwer re nosp̃en mĩnij san tevi kami nga sete musorsan tevi nga inu m̃ewerwer pa ren tevi kami, Atua putor vitrangi ko wor rengen suri. 9 Iok namwerai pa osuw, ko lelingenok nuwra lweni kele: poro jinibb san p̃iwerwer tevi kami renge nosp̃en mĩnij san nga sete musorsan tevi nga kamrunge pa musuw, Atua putor vitrangi ko wor rengen suri.
10 Nga mẽrij mirpok, kamrunge erpe numrreni bololi jinibb nir parunge p̃irres kobbong re inu, rrek numrreni bololi Atua purnge p̃irres re inu? Ko ejki, Atua kobbong. Rreknga numrreni bololi ƀerres re no jinibb? Ejki! Poro nga bololi pirpok ngok, setete nuvi jinibb ne majingen se Kristo. Ko niko nir nga marieni nosp̃en nga mĩrres se Kristo ko nga marwer lokloksi inu erpok arkerkeris kobbong.

Pol osp̃e suri ela majingen sen ji Kristo erpese

11 Tasik nir, numrreni kaprongwose nanu ngel: nosp̃en nga mĩrres nga nomok-werwer ren sete eplari ji jinibb, ejki. 12 Ko sete jinibb san elai tevik, ko sete jinibb san evisvisenik ren, ejki. Ko Iesu Kristo ko wor eviseni tevik.
13 Kamrunge pa nosp̃en ne sev nga nomok-loli daron nga mevijuri malum sel se mẽri Isrel nir nga marok-lot rengen. Nomok-ojoji p̃elak kalesia se Atua nir; nuwra

ƀetelmajir pijpari loten ser pusuw.
14 Ko nuan mare renge sel se m̃eri
Isrel nir nga marok-lot rengen, asi re
m̃eri Isrel elep nga marivi dul suk.
Ko nuvijuri p̃elak ƀirterwarreng se
kem nir renge sel nga marwerai
tuwi.
15 Ko Atua otobbtobbu womue inu
re daron nga mematur malum re
depai tasu suk, ko everuse inu, suri
ni nolon nga m̃irres. Ko emarong
vajin 16 piviseni ni Natun tevi inu,
nga bosp̃e suri nosp̃en ne ni tevi
jinibb ne vare nir. Re daron mawos
nen, sete nususi rongornge kele tevi
jinibb kele san, 17 ko sete nuan
Jerusalem nga ƀelesi nir nga marivi
aposol womu re inu. Ko nuvel
ko numawos pa Arepia nuvesane,
mian ko nulwi vini kele Damaskes
e. 18 Vitunen vajin re sia itul, ko
nuan vajin Jerusalem nga bosusi
rongornge tevi Pita. Ko nulik jin ej-
pari nabong esngavöl drromon elim
(15). 19 Sete nulesi aposol m̃inij san,
Jemes kobbong, tasi Numal. 20 Nanu
nga molir ngok tevi kami sete arivi
gerisen, arivi weretunen ko wor
mawos Atua.
21 Mian ko nuan vajin re vanu
Siria ko re vanu Silisia. 22 Ko kalesia
nir nga marlik Jutia setewor arlesi
wose nok. 23 Arunge ma nosp̃en nek
nga marsup̃e mirpel: “Ni nga mok-
ojoji kerr bonevis, lelingenok vajin
okwerwer re nosurien nga bonevis
mok-lokloksi.” 24 Ko arsurövi Atua
suri inu.

2

Pol ejiljilwer tevi aposol m̃inij nir

1 Vitunen vajin re sia esngavöl
drromon ivij (14), ko nuan kele
Jerusalem e tevi Banapas, ko nula
Taetas kele eptevik. 2 Nuan suri Atua
owrai tevik nga ban ko wor. Ko
nukorti tevi nir nga martorir marivi
jinibb nga marlelep, kem namsan
kis. Ko nuwra suri nosp̃en nga
m̃irres nga nomok-werwer ren tevi
jinibb ne vare nir. Suri dotor jabble
re lat san, tuloli majingen suk tivi
nanu nawon, ko nir ma parwera
momsawose ko tevik. 3 Ko ejki, nir
arlesi nanu jijle armomsawos erres
kobbong. Re devjen ne bae kele, ko
sete aron tertere selek Taetas. Ni evi
m̃eri Gris san, ko setewor ean re bae
se m̃eri Isrel nir.
4 Ko nir sopor armerreni ni pian
re bae. Nir ngok arkerkeris nga
marwera marivi kalesia, ko arvij
vini tweni parleslesi suri nivelen
nga kerr rramiel sisarow ren re
Iesu Kristo. Ko nir arwera par-
loli rrapivi demij maur kele. 5 Ko
sete nammarong parasie kem so-
pon, suri nammerreni nabtor totoni
weretunen ne nosp̃en nga m̃irres
ngel puto p̃irres tetajer, suri namr-
rorrmi kami.
6 Ko nir nga ma jinibb martorir
marivi jinibb nga marlelep, sete ar-
wera kele nale san tevik. (Poro pivi
weretunen nga marivi jinibb nga
marlelep evi nanu nawon ji inu, suri
Atua elesi jinibb jijle nir arsorsan
kobbong.) 7 Ko nir sete arwera kele
nale san tevik, ejki rres. Ko arlesi evi
weretunen Atua elngi pa renge inu
nosp̃en nga m̃irres sen nga bowra
tweni tevi jinibb ne vare nir, pirpe
nga m̃ilngi womu pae renge Pita nga
ni puwra tweni tevi m̃eri Isrel nir.
8 Ko Atua ela derteren tevi Pita nga
pivi aposol nga pian ji m̃eri Isrel nir,
ko Atua kele ela derteren tevi inu
nga bevi aposol nga bean ji jinibb ne
vare nir. 9 Ko Jemes ko Pita ko Jon
arlesi wose vajin derteren nga Atua
m̃ilai tevik. Nir ngok, jinibb nir ar-
torir erpe burtur. Ko arini vajin ko
arrul totkoni komru Banapas nevre
komru rres, erpe nomorivi seler.
Ko armarong nga komru noboran ji
jinibb ne vare nir, ko nir paran ji
m̃eri Isrel nir. 10 Ko arwera bbong
nga komru noborrorrmi ƀeres ko
nir. Ko nanu ngok mawos kobbong,
numrreni lengleng womu pae nga
bololi.

Pol ewer ore Pita

11 Ko mian ko daron nga Pita
mivini Antiok vajin, ko nutur imare

re non nutre ni, suri ololi sarrsarre.
12 Suri womu Pita okaani nanen
tevi jinibb ne vare nir. Ko daron
nga jinibb sopor nga Jemes mukonir
marini vajin, ko ni ewij ngasu kerk-
erasi jinibb ne vare nen nir, suri
emtutue nir nga martori nale neses-
reien se m̃eri Isrel nir eterter, ko
nga marungasi jinibb ne vare nir.
13 Ko nir m̃inij nen nir nga marivi
kalesia re m̃eri Isrel nir arkorti tevi
Pita renge murrun gerisen ngok.
Ko Banapas kele arwos tweni vajin
renge gerisen ser ngok.
14 Ko daron nga inu m̃elesi marloli
mirpok, ko sete arivel mawos renge
weretunen ne nosp̃en nga m̃irres, ko
nuwrai tevi Pita renge no nir jijle,
“Nik kuvi m̃eri Isrel san. Ko kulik
vajin erpe jinibb ne vare san, suri
setemun kuvijuri nale nesesreien se
m̃eri Isrel nir, suri kuvi pa kalesia.
Ko erpese vajin kuruj ngasue jinibb
ne vare nir erpok, erpe kungasir
kele, ko kuwra kupon tertere nir
parlik pirpe m̃eri Isrel nir?”

Nosurien evi nanu nga milep ji m̃eri Isrel nir ko ji jinibb ne vare nir kele

15 Kem namiak namivi m̃eri Isrel,
ko sete namivi jinibb ne vare nga
m̃eri Isrel nir marungasir. 16 Ko
lelingenok vajin kem namrongwose
nga jinibb san sete orongwos puloli
lweni ni pumomsawos p̃irres re nga
mivijuri nale nesesreien se m̃eri
Isrel nir, ejki. Orongwos pumom-
sawos p̃irres ko re bbong nosurien
sen re Iesu Kristo. Ko niko kem kele
namosuri pa Iesu Kristo nga Atua
puloli kem nabmomsawos p̃irres
suri nosurien se kem re Kristo, ko
sete suri nga namvijuri nale ne-
sesreien. Suri sete san orongwos
pumomsawos p̃irres re nga mivijuri
nale nesesreien, ejki. 17 Ko m̃eri
Isrel nir nga martori nale nesesreien
ser nir eterter arungasi kele kem
vajin, suri setemun namvijuri nale
nesesreien ser, ko namok-vijuri sel
nga Atua puloli kem nabmomsawos
p̃irres suri bbong nosurien se kem
re Kristo. Ko nir arwera vajin kem
nololien se kem otoe erpe jinibb
ne vare nir, ko arwera kele Kristo
evi batu nololien. Ko ejki nga ejki
rres nawon! 18 Nurrerrarre tweni
nale nesesreien ser nir nga marok-
wer ore nanu milep. Ngok sete evi
nololien nga m̃isij nga mololi mir-
pok. Ko poro nga ƀemajing lweni
nale nesesreien ngok nir, ko ngok ko
ma erpe nololien nga m̃isij suk putoe
vajin!
19 Ko re devjen nga renge nale
nesesreien, numij ko pa ren. Nale
nesesreien nen kobbong otor pinik.
Ko ngok evi nga bemaur se Atua
nga ƀemajing sen vajin. Erpe ar-
wuse totonik pa re nai pelaot tevi
Kristo. 20 Ko erpe inu vajin setemun
numaur, ko Kristo ko vajin emaur
rengek. Ko re nga memaur malum
renge nibek ngel, numaur suri no-
surien suk kobbong nga mosuri natu
Atua. Ni emrrenik elep, ko ela ni
lweni suri inu.
21 Bololi ototvi vajin nale suk
pumrrol: Merrenien se Atua, nga
mukoni natun Iesu Kristo nga pimij
sere kerr, elep nga elep temijpal. Ko
nir nga marwera jinibb san orong-
wose pumomsawos p̃irres suri nga
mivijuri nale nesesreien arkerkeris
kobbong. Suri poro nale ser ngok
evi weretunen, ko niko Kristo emij
nawon vajin, ko merrenien se Atua
evi nanu nawon.

3

Nale nesesreien rrekngа no-surien?

1 E, kami m̃eri Galesia, kamlen-
gleng. Siko ololi suri kami, nga
muloli kamiel lingi Kristo? Nuwer
metelepe mijen se Kristo renge nai
pelaot tevi kami. 2 Nuwra borong-
wos nanu sansan ji kami, ngel: Kam-
lai pa Nem̃in On suri nga kamvi-
juri nale nesesreien? Ejki, kamlai
suri kamrunge ko kamosuri nosp̃en
nga m̃irres. 3 Erpese kamlengleng
temijpal mirpok? Kamtipatun pa re

Nem̃in On, ko kamwera vajin kapv-
invini ore re derteren ne nibe kami
kobbong! 4 Nanu elep arpelpelari ji
kami, ko pesveni ko? Ejki, nuosuri
wener partoe ko. 5 Bosusi kele:
Atua nga mokla Nem̃in On tevi kami
ko nga mokloli nanu nga marinijnij
nawone nir livö re kami okloli erpok
suri nga kamvijuri nale nesesreien,
rreknga suri kamrunge ko kamosuri
nosp̃en nga m̃irres? 6 Erpok kele
‘Epram osuri Atua, ko Atua owrai
vajin nga ni omomsawos erres suri
nosurien sen’, erpe Naul On owrai.

7 Niko kamrongwose nir nga no-
surien ser mutoe, nir mawos nen
ko arivi metka mawos se Epram.
8 Naul On owra wowomu pae nga
suri nosurien ser kobbong Atua pia-
loli jinibb ne vare nir parmomsawos
p̃irres ren. Ko niko Naul On owra
wowomue tevi Epram erpel: ‘Atua
p̃irij p̃irres suri jinibb ne vare nir
renge nik.’ 9 Epram osuri Atua ko
Atua erij erres suri Epram. Ko
erpok kele nir p̃etp̃eti nga marosuri
Atua, Atua erij erres suri nir. 10 Nir
nga marmajil renge nale nesesreien
nga parvijuri majingen nen, ko Atua
oungasir. Suri Naul On owra ‘Atua
ongasi jinibb jijle nir nga sete marvi-
juri tajer nale p̃etp̃eti nir nga marto
renge nale nesesreien.’ 11 Ko vesan
kele, rramrongwos alje nga sete san
orongwos pumomsawos p̃irres re no
Atua renge nga mivijuri nale neses-
reien, suri Naul On owra ‘M̃er nga
bbong mumomsawos m̃irres renge
nosurien sen ko, ni ko pimaur.’ 12 Ko
sel nga jinibb san pumomsawos
p̃irres renge nale nesesreien sete evi
sel ne nosurien, ejki. Suri Naul On
owrai kele, ‘Ni nga bbong mivijuri
nale nesesreien nir pimaur surir.’
13 Ko Kristo ervei tweni kerr, ololi
Atua setemun oungasi kerr, suri nga
ni ela luwe nungasien nga Atua oun-
gasi kerr ren, nga nale nesesreien
musp̃e. Ololi erpok re nga murrul re
nai pelaot, suri Naul On owra ‘Jinibb
san nga marevji pini, ko marruloni
niben re nai san, ngok rramlesi wose
nga Atua oungasi, suri ela norongen
nga m̃isij temijpal.’ 14 Ko niko renge
Iesu Kristo vajin Atua purongwos
p̃irij p̃irres suri jinibb ne vare nir
pusorsan tevi nga m̃irij m̃irres suri
Epram. Ko kerr rramrongwos vajin
rraplai Nem̃in On nga Atua m̃irijrij
e nga p̃ilai, suri nosurien se kerr.

Nale nesesreien rreknga nale ne rijrijen?

15 Tasik nir, borrongrrongvi re
jinibb. Poro nga jinibb p̃ieru por-
marong kokorti re nanu san nga
porloli ore marongen se nuru ngok,
ko sete jinibb san orongwos vajin
p̃irieni kele rrek puwra kele mun
nale san kele pian ren. Suri orloli
ore jile ko pa. 16 Ko erpok, Atua
ela rijrijen sen womu pa tevi Epram,
ko nale nesesreien nga mia-vini vitu
sete orongwos p̃irieni. Ko Atua ela
rijrijen sen ngok tevi Epram ko tevi
metka sen san. Ko re iok, Naul On
sete owra ‘tevi metka som nir’, ejki,
ko owrai ma ‘tevi metka som san’.
Metka sen ngok evi Kristo ko. 17 Ko
nanu nga milep nga mowra bowrai
nen, erpel: Atua elai pa rijrijen sen
tevi Epram owomu. Ko vitunen,
sia ongut vavij bbulin ngavöl itul
(430) easi osuw, ko nale nesesreien
ea-vini vajin. Ko niko nale neses-
reien ngok sete orongwos pulokloksi
marongen ngok se Atua ko p̃irieni
rijrijen sen. 18 Suri poro nga nelaien
se Atua eplari renge nale nesesreien,
ko setemun orongwos piplari renge
rijrijen. Ko Atua ela nawon pae tevi
Epram suri rijrijen sen. 19 Ko erpese
vajin re nale nesesreien? Evini suri
sev? Arevei oto tevi nale rijrijen
suri bbong nololien nir se jinibb
nir. Ko arlingi oto erpok pijpari
nga metka nen se Epram nga marlai
nale rijrijen ngok tevi pia-pelari. Ko
nale nesesreien nir, Atua elair tevi
anglo nir, ko nir vajin arlai tevi
Moses, ko Moses elai tevi m̃eri Isrel
nir. 20 Ko daron nga ma Atua m̃ila
nale rijrijen sen tevi Epram, ko ni

esan kis kobbong elai mawose tevi Epram, sete jinibb san otur liven.
21 Ko erpok, nale nesesreien ngok oto tere nale rijrijen se Atua rrek? Ejki nga ejki rres nawon! Ko poro nga nale nesesreien orongwos puloli jinibb parmaur, ko niko vajin jinibb nir parmomsawos p̃irres ren. Ko ejki, sete erpok. 22 Suri Naul On owrai pa nanu p̃etp̃eti nir arto pa re derteren ne nololien. Ko nale rijrijen kobbong vajin orongwos p̃ila tweni jinibb re derteren ne nololien suri nga marosuri Iesu Kristo.

Kerr p̃etp̃eti rramivi sansan re Iesu Kristo

23 Ko daron nga nosurien ngok setewor mivini wor, ko nale nesesreien owlu ore kerr, ejpari nga nosurien ngok m̃irrmali vajin. 24 Erpe nale nesesreien emetmete kerr mijpari nga Kristo mivini vajin, ko rrammomsawos erres suri nosurien vajin. 25 Ko suri nga nosurien m̃irrmali vajin, ko nale nesesreien setemun emetmete kerr vajin. 26 Kami jijle kamivi natu Atua suri kamosuri Iesu Kristo. 27 Suri kami p̃etp̃eti nga kampaptaes renge Kristo, erpe kamuri pa mauren se Kristo. 28 Ko kerr jijle vajin rramsorsan, poro rramivi m̃eri Isrel rrek poro rramivi jinibb ne vare, ko poro rramivi demij maur rrek poro rramiel sisarow, ko poro rramivi norman rrek poro rramivi nesevin. Kerr p̃etp̃eti rramivi sansane renge Iesu Kristo. 29 Ko poro kamivi jinibb se Kristo, ko kamivi vajin metka se Epram, ko kaplai vajin nelaien se Atua nga m̃irijrij e renge nale rijrijen sen.

4

Rramivi natu Atua

1 Bowra rrongrrongvi re bipiwarreng san nga tata sen joron milep. Daron nga m̃er wel nen muwelili malum, setewor otori joro tata sen san. Ko jinibb m̃inij sopor nga tata sen m̃ilngir armetmete ni ko nijor nen nir, pian pia-jipari daron nga tata sen m̃ilngi nga ni pilep vajin ko p̃ilai nanu p̃etp̃eti nir vajin. 2 Ko poro puwelili malum, ko pusorsan pini tevi demij maur se tata sen nga sete mutori nanu san evi sen.
3 Ko erpok kele re kerr. Daron nga rramwelili malum renge sel se Atua, ko rramivi demij maur se demij nir ne iel ngatan. 4 Mian mian ko ejpari momsawos daron mawos nen vajin, ko Atua okoni vajin ni Natun. Ni eak re nesevin san, ko eak re daron momsawos nga nale nesesreien murrul totkoni malum mauren se jinibb nir. 5 Ko ni evini nga pujri lweni kerr nga nale nesesreien murrul totkoni kerr, ko nga kerr rrapivi vajin natu Atua.
6 Ko suri rramivi vajin natu Atua, ko Atua okoni Nem̃i Natun vini renge nolo kerr, ololi kerr rramverus Atua evi Tata se kerr. 7 Ko niko kerr setemun rramivi demij maur, rramivi vajin natu Atua. Ko suri nga rramivi natu Atua, ko niko Atua pia-lai tevi kerr nanu jijle nga m̃ilngir parivi se natun nir.

Pol orrorrmi m̃eri Galesia nir

8 Ko erpok ko, bonevis kamrrerrlenge Atua, ko kamivi demij maur se demij nir nga sete marivi atua. 9 Ko lelingenok vajin, kamrongwos pae Atua (rreknga erresrres ma bowrai Atua orongwose kami). Ko erpese kammerreni kele kapluwi van ji demij ngok nir, nga marmelisna ko joror marjikie? Erpese kammerreni kapivi luwi demij maur ser kele? 10 Kamtori nabong sopor, ko navöl sopor, ko daron sopor, ko sia sopor nga marsupsup̃er renge nale nesesreien se m̃eri Isrel nir! 11 Numtutu deplak nawon pa suri kami.
12 Niaken suk nir, nungoni kami eterter nga kapirpe inu, erpe nga inu nurpe pa kami. Sete kamloli rragrrag nanu nga m̃isij san tevik. 13 Kamrongwose inu numsi re nibek daron nga m̃ewerwer re nosp̃en nga m̃irres tevi kami womu.

14 Ko mesien nga mulolik sete ka-
mungasik tevi, nurongwos ma kam-
lesi evi nanu nga m̃isij. Ko sete
kamruj ngasue inu, ko kamlaik erpe
anglo san se Atua, erpe Iesu Kristo.
15 Ko nibe neiren se kami ne wose-
nen? Nurongwose, re wosenen kami
kapla tweni mete kami ko kaplai
tevi inu, poro kaprongwose kaploli
pirpok. (Erpe iok nusp̃e suri nolo
kami nga m̃irres nga sete murong-
wos pusuw tevi inu.) 16 Ko erpese
kamok-rij tere inu vajin, kamloli inu
nurpe vajin devje nuval se kami?
Rrek kamloli erpok suri nga m̃erij re
weretunen tevi kami?
17 Ko lenglengen ne jinibb ne
nevisvisenien ngok nir arsurövi
kami re nale nga marivi neni rretr-
run marres arwera parlum̃i nolo
kami rer. Ko partur ore kami va-
jin ko kami vajin kapsurövi kis nir
vajin. 18 Erres nga parsurövi kami,
poro wor nolor parres. Ko erres kele
nga kamsurövi inu daron nga m̃elik
tevi kami. Ko suri sev kammosi
re daron nga m̃elik ngasu vajin?
19 Natuk nir! O, nup̃lak elep re kami
daron nga womu kamini kamivi
kalesia, osorsan tevi nesevin san
ep̃lak nga puwosi bipi sen p̃iak. Ko
rrek ðep̃lak luwi kele vajin pijpari
nga nolo kami parini parmomsawos
pirpe nolo Kristo. 20 O, poro nga
ðelik tevi kami lelingen ngel! Ko
poro nga borongwos ðerieni nale
suk tevi kami! Suri nomok-rrorrmi
lenglengen kami.

Jiljilweren suri Eka ko Sera

21 Kapwerai ta tevi inu, kami nga
kammerreni kaplik renge nale ne
nesesreien, sete kamrunge nanu nga
nale ngok muwrai? 22 Suri aruli
erpel, nga Epram natun norman
eru. Tuwen evi natu Eka, nga mivi
nesevin ne majingen sen; ko tuwen
evi natu nesevin nga mivel sisarow
san, nisen Sera, Epram wor nesen
sen mawos. 23 Ko bipi nga ne-
sevin ne majingen muwosi, eak suri
marongen se jinibb kobbong. Nisen
ko Ismael. Ko bipi nga ma nesevin
nga mivel sisarow muwosi, eak suri
rijrijen se Atua ko wor. Ni nisen
ko Aesak. 24 Ko ngok orrongrrongvi
nanu ko san. Nesevin ngok nuru
orirpe sel eru ngok nga jinibb san
puruj mori lesie Atua. Sel tuwen
nen eplari renge botwen ngok Sinae,
botwen nga Atua m̃ila nale neses-
reien tevi Moses. Ko nir nga mar-
vijuri sel ngok arivi demij maur,
erpe Eka ko metka sen nir. 25 Ko
niko Eka erpe botwen nga Sinae nga
muto renge vanu Arepia, ko erpe
kele Jerusalem ne lelingenok, suri
ni tevi metka sen nir arivi demij
maur. 26 Ko Jerusalem nga mimerr
nen nga muto renge melrin, ni erpe
jinibb san nga mivel sisarow, ni
ko evi tasu se kerr. 27 Suri aruli
erpel renge Naul On: ‘Kup̃ir, nik
nga kumm̃er nga setewor kumvesi
natum san rragrrag. Kupsorrvij ko
kupkail suri kum̃ir, nik nga setewor
kumwosi bipi san wor. Suri ni nga
mutur nawon, natun pileplep p̃iasie
ni nga diwen sen mutoe.’
28 Ko kami, niaken suk nir, kamivi
natu Atua suri rijrijen sen, erpe
Aesak, natu Sera. 29 Ko erpe re
wosenen, Ismael, nga m̃iak suri
marongen se jinibb, okoji Aesak nga
m̃iak suri rijrijen se Atua, ko erpok
kele lelingenok arok-oji kerr. 30 Ko
Naul On owrai erpese? Owrai erpel:
‘Kupwirr tweni nesevin ne majingen
nuru natun, suri natu nesevin ne
majingen sete orongwos p̃ilai nijor
se tata sen pirpe natu nesevin nga
mivel sisarow pia-lair.’ 31 Ko kerr, ni-
aken suk nir, sete rramivi metka se
nesen ne majingen ngok, ko rramivi
ma metka se nesevin ngok nga mivel
sisarow.

5

Kaptur p̃iterter renge nivelen sis-arow se kami

1 Kristo ololi rramiel sisarow, ko
owra rrapiel sisarow p̃etp̃eti vajin.
Ko ngok, kaptur p̃iterter renge nive-
len sisarow ngok, ko sete kaploli
lweni kami kapivi luwi demij maur.

2 Kapmurrong! Inu Pol, nuwrai
tevi kami nga poro nga kaploli nir
parevji kami renge bae ser, ko ngok
Kristo sete orongwos p̃ila mauren
tevi kami vajin. 3 Nuwrai eterter
kele tevi jinibb jijle nga maran
renge bae se m̃eri Isrel nir nga nir
parvijuri ko wor nale nesesreien
ser p̃etp̃eti vajin. 4 Kamjikie Kristo,
kami nga kammerreni kapmom-
sawos renge nale nesesreien. Kam-
ruj pa ngasue merrenien se Kristo.
5 Ko kerr ma, Nem̃in On se Atua
eptevi kerr, ko rramteravi nga Atua
pia-loli kerr rrapmomsawos suri no-
surien se kerr kobbong. 6 Suri bae
evi nanu nawon renge jinibb san
nga mukorti pa tevi Iesu Kristo, poro
ean pa rengen rreknga ejki. Ko
nanu nga ma milep evi nosurien.
Ko nosurien se kerr okpelari renge
merrenien se kerr nga rrammerreni
jinibb nir.

7 Womu, kamwolu erres renge
mauren ne kalesia se kami. Siko
ololi nga kami setemun kamvijuri
weretunen? 8 Nanu ngok sete
eplari ji Atua, nga mokveruse kami.
9 Jinibb sansan kobbong orongwos
puloli delung nir parsarr. 10 Ko
nurongwose, norrorrmien se kami
sete orongwos p̃inije renge nga inu.
Nurongwose iok suri nga kamkorti
pa tevi Iesu Kristo. Ko isi nga pivi
m̃ernen nga moklokloksi kami, Atua
putor vitrangi ko.

11 Tasik nir. Kamrongwos pae inu
norrorrmien suk suri bae. Nomok-
wera nga kalesia nir setemun paran
rengen. Ko niko arok-ojik suri. Nir
arlesi murrun se Kristo nga mokla
nawon mauren tevi kerr suri mijen
sen renge nai pelaot evi nanu nga
m̃isij. Suri armerreni nir wor parloli
nanu sopor nga p̃ila lweni se nir,
armusus Kristo p̃isan kobbong p̃ila
se nir. 12 Numrreni poro nga nir
nga marwera parlokloksi kami re
nga parevji kami renge bae ser parla
nesip ser ko parevji lokloksi lweni
nir!

Kapla wenen ne Nem̃in On ko sete ne mauren tera se kami

13 Ko kami, niaken suk nir, Atua
everuse kami tweni nga kapiel sis-
arow. Sete nale ne nesesreien san
orrul totkoni mun kami. Iok er-
res. Ko nanu sansan kobbong ni le:
sete kapwera “O, nanu san setemun
orrul totkonik, inu bololi sev nga
memrreni vajin”, ko ngok kamvijuri
lweni vajin mauren tera nga m̃isij
se kami. Sete kaploli pirpok, pijki.
Ko kaplila ma se kami lululweni suri
merrenien. 14 Suri poro nga kupvi-
juri nale ngel, ‘Kupmerreni selem
pirpe nik luwi’, ko ngok kuvijuri
p̃etp̃eti pa nale nesesreien ngok nir
ko osuw. 15 Ko poro nga kaploli
pirpe nanu rrum nir nga marijaji
lululwenir, ko iok kapmetmet ren,
taklokloksi p̃etp̃eti lululweni kami.

16 Ko nuwrai tevi kami, kapvijuri
Nem̃in On kobbong, ko sete kapvi-
juri mauren tera nga m̃isij se kami.
17 Suri mauren tera se kami etre
Nem̃in On, ko Nem̃in On etre mau-
ren tera se kami. Nuru ngok orivivi
devje nuval se nuru, ko orok-tontoni
kami; ko niko, kami sete kamok-
loli sev nga m̃irres nga kammerreni.
18 Ko poro nga kapvijuri Nem̃in On,
ko niko nale nesesreien setemun
orrul totkoni kami.

19 Ko majingen ne mauren tera se
kami arto limjer, nir le ngel: mur-
run nga norman ko nesevin morojoji
nuru mirpe guli, 20 murrun nga
marvijuri atua m̃inij nir, murrun
nga marloli suri jinibb, murrun nga
martertere nir, murrun nga marpal-
pal, murrun nga nolor marleplep,
murrun nga marok-lololar, murrun
nga marivi lolkul, murrun nga mar-
wijwijrir, 21 murrun nga nolor mar-
vevna, murrun nga marminmin, ko
murrun nga marloli nanen san nga
puloli bbong parkarkar ren, ko mur-
run lele nir nga marsorsan tevir
marirpok. Nususur metue kami
erpe nga mowrai womu: Nir nga
marok-loli mirpok sete parlai batun
vanu se Atua.

22 Ko wenen ma ne Nem̃in On
erpel: merrenien, neiren, demat,
nolon nga mipriv, drrorin nga
m̃irres, nolon nga m̃irres, nolon nga
mokrrorrmi tutune nanu, 23 nolon
nga mimalum, ko nolon nga mimij
nga sete orongwos pulolar. Nanu
ngok nir arres p̃elak, ko poro nga
jinibb san pulolir, ko sete nale neses-
reien san orongwos piplari suri, suri
evijuri p̃etp̃eti pa nale nesesreien
p̃etp̃eti osuw. 24 Ko nir nga marivi
jinibb se Iesu Kristo arwuse mauren
tera ser renge nai pelaot tevi mur-
run nga mok-merreni karkar nanu
nir. 25 Nem̃in On ela mauren tevi
kerr, ko niko rrapvijuri vajin Nem̃in
On. 26 Sete kapsursurövi lululweni
kami, sete kaprij kerkerasi lululweni
kami, ko sete nolo kami pokvenve-
nae nanu se kami m̃inij.

6

1 Niaken suk nir, poro nga kap-
tor sweri jinibb san nga mok-loli
nanu nga m̃isij san, ko kami nga
kamvijuri malum Nem̃in On kap̃ete
m̃ernen pumomsawos. Ko kaploli
pirpok renge sel ne murrun nga mi-
malum. Ko kapmetmet re kami, suri
murrun ngok tirvei kele nolo kami,
ko kami kele takirpok. 2 Kapwosi
jilijle soloslo nga marrow se kami
lululweni, ko niko kapvijuri p̃etp̃eti
nale nesesreien se Kristo pusuw.
3 Ko poro nga jinibb san nolon ean
mare ko orrorrmi ni evi jinibb nga
milep san, ko re weretunen ni evi
jinibb nawon, ko ngok ni okkerk-
erasi lweni ni kobbong. 4 Kami
sisamis kapmeteni suri majingen se
kami sisamis luwi ko wor, ko sete
kapmeteni viringsi tevi majingen se
jinibb m̃inij. Ko niko kaprongwos
vajin kaprij melmelas suri majingen
se kami kis kobbong. 5 Suri Atua
elngi majingen sisamis ji jinibb jijle
nir nga nir parlolir. Ko niko sete
erres nga kapmeteni viringsi majin-
gen se kami tevi majingen se jinibb
m̃inij.

6 Nik nga marok-visvisenim,
kopok-tutweni nanen ko nanu nga
marres p̃etp̃eti nir nga komok-lair
tevi ni nga mok-visvisenim.

7 Sete kaprongsarr, sete jinibb
san orongwos p̃ikrekrasi Atua renge
nanu ngel: sev nga jinibb san
murwi, nanu nen pimaur ko wor.
8 Niko poro nga jinibb san purwi
nanu nga marsij ne mauren tera
sen, ko pia-tawe mijen ren. Ko poro
purwi ma nanu nga marres nga
Nem̃in On mimrrenir, ko pia-tawe
mauren nga Nem̃in On m̃ilai nga
sete orongwos pusuw. 9 Ko niko kerr
nga rramok-loli m̃irres, sete nibe
kerr pimijmij ren; suri rrapa-tawe
wenen nen re daron mawos nen,
poro bbong sete rraplinglingi ma-
jingen ngok ko. 10 Ko niko rraploli
p̃irres ngarr tevi jinibb p̃etp̃eti nir,
ko womunen, tevi kalesia nir.

Bongsi nale se Pol nga puwnir

11 Kamlesi, nulul elelep tevi vajin
inu nevrek vajin. 12 Nir nga maron
tertere kami nga kapan renge bae
ser, lartul ngok nir arwera parij
melmelas suri nanu nga muto re
nibe jinibb kobbong. Ko arok-loli
erpok suri bbong arwera jinibb taro-
jir poro parwera mijen se Kristo
re nai pelaot esan ela mauren tevi
jinibb. 13 Ko nir kele nga maran pa
renge bae, nir kele sete artori nale
nesesreien, erpe kami kele sete kam-
rongwos kaptori, suri sete jinibb san
orongwose putori nale nesesreien.
Ko nir arwera bbong parij melmelas
suri nibe kami.

14 Ko renge inu ma, setete ƀerij
melmelas re nanu pisan, pijki rres.
ƀerij melmelas re bbong nai pelaot
se Numal se kerr Iesu Kristo. Renge
mijen se Kristo renge nai pelaot,
Atua obbri tweni murrun ne dert-
eren ne iel ngatan nir renge inu, ko
ololi nuvel sisarow vajin re murrun
ngok nir. 15 Ko erpok ko, poro nga
jinibb san pian pa re bae, rreknga
poro pijki, evi nanu nawon. Ko
nanu nga milep ma evi mauren nga

mimerr nga Atua m̃ilai tevi kerr renge Iesu Kristo. 16 Ko nurongwose, Atua p̃ila demat ko netlasien tevi nir jijle nga marvijuri nale ngok, ko tevi jinibb sen p̃etp̃eti nir.

17 Setemun jinibb san puloli kele vajin vitunen bornge p̃isij suri nanu ngok nir. Suri nuwosi nabil elep re nibek nga devje nuval se Iesu marevjik rer. Nabil ngok nir arviseni nga inu nuvi demij maur sen.

18 Nurongwos mae tasik nir, merrenien se Numal se kerr Iesu Kristo puto renge nolo kami sisamis. Pirpok ko. Nuwra “Remse kami jijle.

Naul nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge EPESAS

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Renge naul ngel Pol osp̃e suri norrorrmien se Atua nga jinibb jijle nir parlik parivi sansan renge Iesu Kristo. Ko gortien ngok eplari pa ji kalesia nir. Nir arirpe nibe Kristo, ko Kristo evi batun. Ko arirpe kele naim san nga Kristo mivi batu nabur nen, ko arirpe nesen se Kristo. Nale rrongrrongvien rreknga pikja nale ngok nir arviseni nga kalesia nir arivi sansan renge Kristo. Ko rramlesi Pol eir elep ko ejiljilwer kemkam̃e renge nale nga marres nir daron nga murrorrmi merrenien nga milep se Atua nga rramlesi renge Iesu Kristo nga m̃ila mauren tevi kerr. Mian ko osp̃e kele suri lat nga liken ser puto suri renge mauren nga marmaur rengen nabong jijle.

Pol owra erres tevi nir

1 Inu Pol nuvi aposol se Iesu Kristo suri marongen se Atua. Nuwra ‘erres’ tevi kami jinibb on nir nga kamlik Epesas, ko nga kamtur eterter renge Iesu Kristo. 2 Nurongwose, merrenien ko demat se Atua Tata se kerr ko se Numal Iesu Kristo piptevi kami.

Atua elai pa nanu jijle nga marres tevi kerr

3 Rraprij p̃irres suri Atua Tata se Numal se kerr Iesu Kristo, suri ni elai pa nanu jijle nga marres nga marto renge melrin ko elngi re nolo kerr nga rramkorti pa tevi Iesu Kristo. 4 Ko ni otobbtobbu womue kerr nga rrapa-korti tevi Iesu Kristo, vitunen ko ea-loli iel ngatan muto vajin. Elngi pa kerr nga rrapon ko rrapwokwok renge ni non, ko nga rrapmerrmerreni kerr pilep. 5 Owra wowomu pae nga kerr rrapivi natun suri Iesu Kristo, suri ni kobbong marongen sen elesi erres pirpok. 6 Ololi erpok tweni nga jinibb nir parsurövi ni nosrövien sen ko merrenien sen re nga m̃ila Kristo nga ni mimrreni milep tevi kerr erpe merrenien nga milep sen san nga m̃ila nawone tevi kerr. 7 Renge drra ne mijen se Kristo ko ni ojri lweni kerr nga rramkorti tevi Kristo. Iok erpe etlasi tweni nololien se kerr, suri merrenien sen nga m̃irres milep 8 nga mijivreni milep renge kerr. Re norongwosien sen nga murongwose nanu p̃etp̃eti nir 9 elesi erres nga kerr rraprongwose marongen sen, nga womu muto teptepi. Ko iok evijuri norrorrmien sen nga m̃ilngi womue renge Kristo 10 nga piapelari renge daron momsawos nen. Ko norrorrmien sen evi nga p̃iser kortoni nanu p̃etp̃eti nir renge Kristo, nanu nir ne melrin ko nanu nir ne iel ngatan, ko Kristo pivi batu nanu ngok p̃etp̃eti nir vajin.

11 Atua okloli nanu p̃etp̃eti nir arok-pelari osorsan tevi ni marongen sen. Ko ni otobbtobbue kem renge Kristo, ko owra wowomu pae 12 nga jinibb jijle nir parsurövi nosrövien se Atua suri kem nga namlingi womu nolo kem renge Kristo. 13 Ko renge Kristo kami kele, nga kamrunge pa nale ne weretunen, ko nosp̃en nga m̃irres nga muspe suri sel nga Atua p̃ila mauren tevi kami rengen, kami kele kamlingi nolo kami rengen. Ko Atua oto rore kami tevi Nem̃in On nga muwrai pa wowomu nga pia-koni. 14 Ko Nem̃in On ngok eviseni womue nga Atua pia-lai ko wor nanu p̃etp̃eti nir nga m̃ilngir pa parivi se kerr. Ko ngok rrapsurövi ni nosrövien sen.

Loten se Pol

15 Suri nanu ngok ko nir, m̃itipatun re daron nga mornge

nosurien se kami renge Numal Iesu ko merrenien se kami nga kammerreni kalesia nir, 16 sete numosi nga bowra ‘erres wor’ tevi Atua suri kami. Nomok-rrorrmi kami renge loten suk, 17 ko nomok-ngoni tevi Atua se Numal se kerr Iesu Kristo, nga mivi Tata ne nosrövien, nga p̃ilai norongwosien nga murrow tevi kami renge Nem̃in On sen, ko nga Nem̃in On sen kele piviseni Atua tevi kami, nga kaprongwose ni p̃irres. 18 Ko niko, kaplesi wose p̃irres renge nolo kami vajin nanu nga marres temijpal nir nga Atua miverus kami tweni, nanu nga marwun saute nosrövien, nga Atua m̃ilngir pa se kerr jinibb on sen nir, nga rraptiriv twenir. 19 Ko numrreni kele nga kaprongwose kele derteren sen nga milep nga milep temijpal nga mok-majing renge kerr nga rramosuri. Iok osorsan tevi derteren nga milep sen 20 nga muloli Kristo mimaur luwi re mijen, ko m̃isakel renge Atua nevren rres renge melrin. 21 Ko iok Kristo ean mare re numal p̃etp̃eti nir, ko nisen ean mare re nais p̃etp̃eti nir re daron nga ngel ko daron nga pia-vini. 22 Ko Atua elngi nanu jile re b̃elan ngatan, ko ololi kele ni evi batu kalesia nir renge nanu p̃etp̃eti nir, 23 ko kalesia nir arirpe ni niben. Ko mauren ser owun saute Kristo, nga mok-songni nanu jijle nir nga Atua mulolir.

2

Re mijen van re mauren

1 Ko kami bonevis erpe kam-mij re nololien se kami ko nanu nga marsij nga kamok-lolir. 2 Re wosenen kamvijuri sel nga m̃isij ne ngatan ngel, ko kamosuri Demij, nga mivi numal se demij nir nga marlik ngatan p̃etp̃eti nir, ko nga mok-majing malum renge nir nga sete marvijuri Atua. 3 Ko kerr jijle bonevis rramvijuri sev nga nolo kerr nga m̃isij ko norrorrmien se kerr nga m̃isij mimrrenir. Ko nalol se kerr esij erpok ko wor, ko rramivi jinibb nga Atua mulolarsi kerr, erpe jinibb jijle nir. 4 Ko Atua orror-rmi terai kerr. Ko suri merre-nien sen nga milep nga mimrreni kerr e, 5 ololi rrammaur luwi tevi Kristo, daron nga rrammij pa renge nololien. Ko ngok rramlesi, Atua ela mauren tevi kerr suri ni merrenien sen kobbong. 6 Ko ni ololi kerr rram-maur luwi kele tevi Kristo, ko ololi rramsakel kokorti tevi Kristo renge melrin. 7 Ololi erpok nga piviseni renge sia sia nga para-vini, merre-nien sen nga milep lenglengen ko murrun nga mokrrorrmi kerr renge Iesu Kristo. 8 Atua ela mauren tevi kami nga kamosuri, suri bbong mer-renien sen ko. Erpe evi nelaien san nga ni m̃ila nawone tevi kami, sete eplari renge kami. 9 Ko sete eplari kele renge majingen nga m̃irres san nga kamloli, ejki. Ko niko, sete jinibb san orongwos pulololi lwenie. 10 Kerr rramirpe nanu san nga Atua kobbong m̃imajinge. Ko ni ela mau-ren nga mimerr tevi kerr suri Iesu Kristo, tweni nga rraploli majingen nga marres nga ni m̃ilngir wowomu pae nga rrapmajing twenir.

Kerr jijle rramivi meling sansan renge Kristo

11 Re womu kamiak kamivi jinibb ne vare. (Ko m̃eri Isrel nir, nga mar-tori bae ser m̃iterter, arok-ungasi kami, ko arok-wera tevi kami, ‘Sete kaman re mövil’. Ko iok evi nanu san nga jinibb kobbong muloli, ko ejpari bbong nibe jinibb kis ko.) Ko kaprrorrmi wos kamirpese re wosenen. 12 Rrek re wosenen kam-lik ngasue Kristo, ko kamivi jinibb m̃inij re m̃eri Isrel nir, ko sete kamkorti renge nanu nga marres nir nga Atua muwra p̃ilai tevi m̃eri Isrel nir. Ko niko sete nanu san nga kaptiriv tweni vitunen otoe, ko kamlik ngasue Atua iel ngatan. 13 Ko lelingenok vajin kamkorti tevi Iesu Kristo, ko setemun kamlik ngasu

erpe womu, ejki. Kamini pa mori suri drra ne mijen se Kristo.

14 Ko Kristo ololi demat livö ne kem mẽri Isrel nir ko kami jinibb ne vare nir, ko ololi kerr rramivi meling sansan. Erpe tevi ni niben ko etngitngi naworr nga martuwe muto kokorti mivi nawot nga muwlu livö ne nuru. Ko ololi nuru vajin setemun orivivi devje nuval se nuru. 15 Ko ni ela tweni nale nesesreien se mẽri Isrel nir tevi nesesreien wowarreng nen nir, nga puloli nuru nga womu orivel sisamis porivi vajin mẽlew, porirpe jinibb sansan renge Kristo, nga muloli demat ngok. 16 Mijen se Kristo renge nai pelaot erevji tweni jerjere murrun nga kem mẽri Isrel nir, ko kami jinibb ne vare nir, rramivivi devje nuval. Ko mijen se Kristo renge nai pelaot ejipteni gortien se kerr nga eru ngok evi niben sansan vajin, evi ni niben. Ko ela kerr jijle ko ejipteni kerr tevi Atua. 17 Ko erpok, Kristo evini ko ewerwer suri nosp̃en nga mẽirres suri demat. Ewerwer tevi kami nga kamlik ngasue Atua, kamivi jinibb ne vare nir, ko ewerwer kele tevi kem mẽri Isrel nir nga marlik morie Atua. 18 Ko suri Kristo, kerr jijle rramrongwose rrapan ji Atua, mẽri Isrel nir ko jinibb ne vare nir. Ko Nemẽin On nga mivi sansan okpitevi kerr jijle.

19 Ko ngok, kami jinibb ne vare nir, setemun kamivi jinibb neturvitan. Ko setemun kamlik toto, ejki. Ko kamivi pa jinibb tera se Atua erpe jinibb sen jijle nir, ko kamivi pa naim se Atua. 20 Naim nen, batu nabur nen evi Iesu Kristo, ko nabur nir nga martur suri arivi propet nir ko aposol nir. 21 Ko nibe naim nen p̃etp̃eti arjipjipti renge Kristo, ko armajing rujrujoni malume renge Kristo, pivi Naim On se Numal. 22 Ko kami kele, kamivi nibe naim nen sopon, suri kamivi se Kristo. Ko renge naim nen, Atua ko p̃ilik ren, suri Nemẽin On sen.

3

Majingen se Pol suri jinibb ne vare nir

1 Ko suri nanu ngok nir, inu Pol nomok-lot tevi Atua suri kami. Nulik re naim ne nekaien ngel suri nuvi jinibb se Iesu Kristo. Ko nomok-majing se kami jinibb ne vare nir. 2 Rreknga kamrunge pa osuw nga Atua mẽila tevi
inu majingen ngel nga mẽmajing se kami, suri ni merrenien sen kobbong. 3 Atua eviseni nosp̃en nga mẽirres tevik, nga womu muto teptepi. (Ko moli pa sopon tevi kami re murrun nga miviseni tevik ngok. 4 Ko poro nga kapeve sev nga moli ngok, ko kaplesi wose norongwosien suk suri nosp̃en se Kristo ngok.) 5 Nosp̃en ngok, Atua sete eviseni tevi dul ne jinibb nga wowomu nir, erpe nga miviseni pa re nevre Nemẽin On tevi aposol nga maron nir ko tevi propet nir lelingenok. 6 Ko nanu nga milep nga muto teptepi sia sia renge nosp̃en ngok evi: jinibb ne vare nir parkorti tevi nir nga marosuri re nanu nga marres nir nga marpelari renge Iesu Kristo, nga marsup̃e renge nosp̃en nga mẽirres sen, ko nga rraplik terair. Ko parkorti kele renge niben sansan.

7 Ko Atua ololi inu nuvi jinibb ne majingen nga bowrai tweni nosp̃en ngok suri merrenien sen nga mẽilai tevik ko suri derteren nga milep sen. 8 Inu nuvi jinibb nga welili jer renge jinibb on jijle nir, ko Atua elai ma merrenien ngel tevik, nga bowra tweni tevi jinibb ne vare nir nosp̃en nga mẽirres suri nanu nga marres temijpal re Kristo nga jinibb nir marong wonwone nir. 9 Ko erpok kele, bowra tweni tevi jinibb jijle nir suri majingen se Atua nga pia-majing pirpel, pirpok, ko pirpak. Majingen ngok se Atua nga pia-majinge oto teptepi sia ko sia ji Atua nga mẽimajing nanu jijle nir wowomu pa. 10 Ko Atua emarong nga lelingenok norongwosien sen nga sel lele nen milep piplari vajin

renge liken se kalesia nir, puloli nga jinibb nga marlelep nir ko anglo nga marlelep nir re melrin parongwose.
11 Ko iok evi marongen sen nga muto tuwi pa, nga miplari suri majingen se Iesu Kristo Numal se kerr. 12 Suri Kristo ngok, kerr nga rramosuri ni rramrongwos rrapiel ruroni re no Atua daron nga rramlot, tevi nolo kerr nga sete mimtutu. 13 Ko niko, nungoni kami nga nolo kami sete pivitan suri norongen nga m̃isij nga mijparik suri kami. Ngok evi nga ma pususi kami imare ko.

Loten se Pol

14 Ko suri nanu ngok ko nir, nujipa re no Atua Tata, nulot. 15 Ko ni evi batun ne tata nir, ko metka jijle nir renge melrin ko renge iel ngatan arokla murrun se tata renge ni. 16 Ko nomok-ngoni tevi nga puloli kapterter pilep pusorsan tevi nosrövien nga milep sen, tevi Nem̃in sen nga moklik re nolo kami. 17 Ko nomok-ngoni kele nga Kristo kele poklik re nolo kami suri nosurien se kami. Ko nomok-ngoni kele nga mauren se kami puto renge merrenien, pirpe lap̃e nai nga murrul totkoni dan, ko pirpe kele naim san nga mutur m̃iterter re dan nga m̃iterter m̃irres. 18 Ko nulot erpok nga kapviter nga kaprongwos vajine merrenien se Kristo, tevi jinibb sen jijle nir. Merrenien sen ngok elep temijpal; ean ngasu jer, ko ean mare jer, ko ean ngatan jer. 19 Merrenien se Kristo ngok elep p̃elak re jinibb san purongwose, ko nulot nga kami kaprongwose. Ko ngok, kapwun saute murrun nga m̃irres se Atua.

20 Atua orongwos puloli asi jere temijpal isev nga rramngoni ko isev kele nga rramrrorrmi, suri derteren sen nga mokmajing livö ne kerr.
21 Ko kerr nga rramivi kalesia, nga rramkorti pa tevi Iesu Kristo, rrapsurövi ni tuwi ngok vini. Pirpok ko.

4

Kerr kalesia rramirpe nibe Kristo

1 Ko niko inu, nga m̃elik re naim ne nekaien suri nomok-majing se Numal, nomok-werai malume eterter tevi kami nga liken se kami p̃irres pusorsan tevi nga Atua muwrai womu daron nga miveruse kami. 2 Nolo kami pumolmol ko wor, ko kapivi jinibb malum. Nolo kami pipriv, ko kaprresrres ko wor tevi kami, sete kapsisij tevi kami, suri merrenien nga kammerrmerreni kami ren. 3 Ko erpok, kapsaro p̃iterter nga sete nanu san pulokloksi gortien se kami nga Nem̃in muloli m̃irres pa tevi demat nga mubbölji kortoni kami. 4 Kami kamirpe niben sansan, ko Nem̃in sansan elik livö ne kami. Ko Atua everuse kami nga kamok-tiriv tweni nanu sansan kobbong, nabong se Kristo nga pia-luwi vini rengen. 5 Ko Numal se kerr kele evi sansan, ko nosurien se kerr nga rramosuri evi sansan, ko baptaesen nga marpaptaese kami evi sansan. 6 Ko Atua, nga mivi Tata se jinibb p̃etp̃eti nir, ni kele evi sansan. Ko ni ean wor mare re jinibb jijle nir, ko emajing rrurrngi jinibb jijle nir. Ko ni elik livö ne jinibb jijle nir.

7 Ko Kristo ela merrenien tevi kerr sisamis pusorsan tevi nga ni mimarong. 8 Nale san suri nanu ngok oto renge Naul On, nga muwra ‘Daron nga ni mian mare re melrin, ko ni etkai kele devje nuval sen nir nga m̃iasie pa nir. Ko re wosenen ela merrenien nir tevi jinibb nir.’
9 Ko iok, nga muwra ‘mian mare’ iok, eviseni nga ni ean ngatan womu re nolo dan. 10 Ko ni nga mian ngatan ngok evi ni nga mian kele mare asi p̃etp̃eti melrin, nga ni puwun saut re nanu p̃etp̃eti nir nga Atua mulolir.

11 Ko merrenien ngok nir nga m̃ilair arivi derteren lele. Elai derteren tevi jinibb sopor nga parivi aposol. Ko elai derteren tevi jinibb sopor nga parivi propet. Ko elai derteren tevi jinibb sopor nga parwera tweni nosp̃en nga m̃irres. Ko elai derteren tevi jinibb sopor nga

parivi jinibb nga parmetmete kalesia nir. Ko elai derteren tevi jinibb sopor nga parvisviseni kalesia nir. 12 Kristo ololi erpok nga jinibb sen nir parviter parmajing se kalesia nir, ko nga nibe Kristo nga mivi kerr kalesia purujruj p̃irres kele wor, 13 pianan pijpari nga kerr jijle rraptur kokorti renge nosurien pisansan, ko nga rraprongwos alje Natu Atua, rraprus rraplep p̃irres pusorsan tevi Kristo, ko rrapivi vajin jinibb tera mawos. 14 Ko niko, setemun rrapirpe bipiwarreng, ko setemun rrapirpe jinibb san nga daptap ne dis marsilsileni rreknga nga ling mokuwi petpate. Nevisvisenien se jinibb nga marivi botgerisen arwera parloli pirpok. Nir arokmajing nanu elep nga parevrevei tweni jinibb nir. 15 Ko kerr ma, rrapok-rij re weretunen renge merrenien se kerr, ko rrapmaur pijpari nga rrapsorsan p̃etp̃eti tevi Kristo, nga mivi batun. 16 Ko Kristo ololi kerr jijle nga rramirpe ni niben, rramjipjipti erres. Ko niko, poro nga murrmurrun jijle nir re niben ngok parmajing kokorti p̃irres, ko niben totoklai pimaur p̃irres, ko pilep rujruj kele wor renge merrenien.

Liken nga mimerr se kami

17 Ko niko, re nise Numal, nususur metue kami: setemun kapok-lik pirpe jinibb ne vare nir, nga marvijuri norrorrmien ser nga marlengleng. 18 Norongwosien ser emalik, ko arrelenge nanu suri nolor nga marsiror ore, suri armusus temijpal parunge nale se Atua. Ko niko, arlik ngasue mauren nga Atua moklai. 19 Setemun arongrongwos suri nanu nga marsij nga marok-lolir. Ko aroji nesevin nir, ko arloli karkar nanu nga marsij nir. Ko armerreni temijpal nga parloli murrun jijle nir nga sete marwokwok. 20 Sel se Kristo nga marvisviseni kami ren sete erpok. 21 Ko kamrunge ko pa nale sen, ko arvisviseni ko pa sel sen tevi kami, suri kamivi kalesia. Suri weretunen oto renge Kristo. 22 Ko niko, kapla tweni liken tera se kami nga womu, nga kammerreni sarrsarr nanu nga marsij nir, ko sete kamrongwose nga kami kammosoksok rer. 23 Ko kaploli Atua p̃irieni norrorrmien se kami pivini pimerr p̃etp̃eti. 24 Ko kapla liken nga mimerr nga Atua muloli mivi se kami, nga musorsan tevi ni liken sen. Liken nga mimerr ngok, osorsan erres, on erres, ko eplari re weretunen kobbong.

25 Ko pirpok ko, kapla tweni nale gerisen nir, suri kerr jijle rramirpe murrmurrun ne niben sansan; ko Naul On owra ‘Kami kaprij re weretunen tevi kami.’ 26 Ko Naul On owrai kele, ‘Poro nga kaplolar, ko sete kaploli nanu nga p̃isij suri ren.’ Sete kaploli lolaren se kami puto pijpari nial pian ngatan. 27 Ko niko Demij daron sen pijkie. 28 Ko jinibb nga mokvevna setemun pokvevna, ko p̃imajing majingen re nevren renge nanu nga marres nir. Ko niko purongwos p̃ilai tevi nir nga nevrer mumrrol renge nanu san. 29 Ko nale nga m̃isij sete piplari re jingo kami, ko nale nga m̃irres kobbong, nga murongwos p̃irres re jinibb sisamis parmerreni. Ko niko, kamrongwos kaplum̃i nolor p̃irres ren. 30 Ko sete kaploli Nem̃in se Atua purnge p̃isij. Suri Atua ela Nem̃in sen tevi kerr, erpe oto ore kerr pijpari nabong nga pia-juri lululweni p̃etp̃eti kerr. 31 Sete nolo kami pubbubbuj, ko sete kaplolar rragrrag, ko sete kapkikail renge balpalen. Ko sete kaprij p̃isij tere jinibb san, ko sete kapsisij tevi kami. Murrun ngok nir paruj ngasue kami. 32 Ko kaprresrres tevi kami, kaprrorrorrmi kami, ko kapteltelasi lululweni kami, pusorsan pirpe Atua etlasi tweni pa nololien se kami suri Kristo.

5

Rraplik re moron

1 Ko pirpok ko, kaploli rrongr-
rongvi murru Atua, suri kamivi ni
natun nga mimrreni kami milep.
2 Merrenien pivi ko wor nanu nga
milep renge liken se kami, pusor-
san tevi merrenien se Kristo nga
mimrreni kerr. Ko ni elai mauren
sen esre pa kerr, erpe sulsulen san
nga marsuli van ji Atua nga mapun
m̃irres.

3 Ko murrun nga norman muoji
nesevin, ko murrun nga nesevin
muoji norman, ko murrun jijle nir
nga sete marwokwok ko murrun
nga marmerreni nawon nanu, arivi
lat on ko pa. Sete kaplolir, ko
sete kapsupsup̃er kele. Pirpok erres
kobbong re jinibb on nir. 4 Ko
sete omomsawos nga kaprij nale nga
marsij nir, nale ne lenglengen nir,
ko nale sopsop̃en nga marsij nir.
Omomsawos ma nga kapok-wera
“erres” tevi Atua. 5 Kaprongwose
nanu ngel p̃irres: jinibb jijle nga
marok-oji nesevin, ko jinibb jijle nga
marok-loli murrun nga sete mar-
wokwok, ko jinibb jijle nga marok-
merreni nanu jijle (ko iok erpe
arvijuri nanu ngok nir arirpe atua
ser nir), sete milnger putoe renge
batun vanu se Kristo ko se Atua.
6 Sete kaploli jinibb san p̃ikrekrasi
kami tevi nale lenglengen sen. Suri
nanu ngok ko pa nir, lolaren se
Atua pia-pelari re nir nga marong
tweni ni nale sen. 7 Sete kapan
kapkorti tevi nir pisan, pijki. 8 Suri
bonevis kamlik re nat nga mimalik,
ko lelingenok vajin kamlik re moron
suri kamkorti pa tevi Kristo. Ko
niko, liken se kami pusorsan ko
wor tevi jinibb ne moron. 9 Wenen
se jinibb ne moron eplari re nanu
jijle nga marres, nga mokloli nanu
jijle nga marmawos, ko nanu ji-
jle nga marivi weretunen. 10 Ko
kap̃elak p̃iterter kaprongwose sev
nga Numal mimrreni. 11 Ko sete
kappitevi nir nga marmajing ma-
jingen nir ne nemalik nga wener
marjikie. Ejki, ko kaploli ma jinibb
nir parlesi wose nga majingen ser
arsij. 12 Sev nga nir marloli teptepie,
rramsupsup̃er kobbong, ko rramma-
nun pae ko. 13 Ko daron nga moron
mimor vaseni nanu san, ko arlesi
wose vajin evi nanu nga mirpese ko,
m̃irres rreknga m̃isij. 14 Suri nanu
jijle nga moron mimor vaseni arirpe
vajin moron. Niko nubo san muwra
‘Kupmera, nik nga kummatur
Kuptur imare re mijen
Ko Kristo pia-mor vasenim.’

15 Ko ngok, kapmetmet re liken se
kami. Sete kapirpe jinibb lenglen-
gen, ko kapirpe ko wor jinibb
san nga norongwosien sen mutoe.
16 Kapmetmet re nabong jijle, sete
san p̃iasi nawon, suri lelingenok
evi daron san nga m̃isij pa. 17 Ko
ngok, sete kaplengleng, ko kaprong-
wose p̃irres sev evi marongen se
Numal. 18 Ko sete kapmini p̃elak
norro. Ngok puloli murrun karkar
parpelari ko. Ko kapwun saute
Nem̃in kobbong. 19 Ko daron nga
kamrijrij tevi kami, ko kapla nale
ne Sam nir, ko nubo nir nga kalesia
nir marok-lair, ko nubo nir nga mar-
surövi Atua rer. Kapla nubo lele nir,
ko nubo ne Sam nir, nga kapsurövi
tevi nolo kami. 20 Ko kapok-wera
“erres” tetajer tevi Atua Tata suri
nanu p̃etp̃eti nir nga marpelpelari,
renge nise Numal se kerr Iesu Kristo.

Murrun ne totkoien

21 Kapok-osuri kami, suri kamo-
suri Kristo. 22 Nesevin nir nga
kamlik ji diwen se kami nir, kapo-
suri diwen se kami nir, pirpe nga
kamosuri Numal. 23 Suri diwen sen
owomu re nesen sen, pirpe Kristo
owomu re kalesia nir. Ko ni okla
mauren tevi nir, nga marirpe ni
niben. 24 Ko erpe kalesia nir arosuri
Kristo, pirpok ko nesevin ser nir
parosuri diwen ser renge nanu jijle
nir. 25 Ko kami diwen ser nir,
kapmerreni nesen se kami nir, pirpe
Kristo mimrreni kalesia nir ko ela
mauren sen tevir sere. 26 Kristo ololi
erpok nga kalesia nir paron p̃irres,
daron nga m̃ila nale sen tevir. Re

iok erpe ejivler e nuwi nga parwokwok. 27 Kristo ololi erpok suri owra p̃ila lweni kalesia nir tevi ni lweni renge nosrövien, pirpe jinibb san m̃itka nesen sen. Ko owra kalesia nir parirpe narrlu mete nesenwarreng san nga m̃irres p̃elak, nga niben sete mimeriri ko namot nen ko nanu nga marsij mirpok kele nir arjiki re niben. Ko pirpok ko, Kristo owra kalesia nir paron ko parwokwok p̃irres. 28 Ko niko, diwen ser nir parmerreni nesen ser nir pirpe nir lululweni niber. Jinibb nga mimrreni nesen sen eviseni nga emrreni lweni ni. 29 Sete jinibb san ongasi ni niben lweni, ejki, ko okwungani ko okmetmete erres. Ko erpok kele, Kristo emetmete kalesia nir, 30 suri kerr rramivi murrrmurr ne ni niben. 31 Naul On owra ‘Ko niko jinibb san p̃ilngilngi tata sen ko tasu sen ko pukorti tevi nesen sen, ko nuru korti porini porivi niben pisansan vajin.’ 32 Rrek murrun nga milep san oto silveni wor re nale ngok, ko inu nulesi erpe osp̃e suri murrun se Kristo tevi kalesia nir. 33 Erres kobbong, ko kami jijle kapmerreni nesen se kami pirpe kami lululweni, ko nesevin nir parosuri kele diwen ser nir.

6

Murrun ne metka

1 Bipiwarreng nir, kaprunge nale se tata ko tasu, suri kamivi pa kalesia, ko suri murrun ngok omomsawos erres. 2 Naul On owra ‘Kuposuri tata som ko tasu som’. Ko ngok evi womujnen re nale nesesreien nga nale rijrijen san muto tevi, ngel: 3 ‘Ko niko, p̃irres rem, ko kuplik pipriv iel ngatan.’

4 Ko kami tata nir, sete kaploli kele natu kami parlolarsi kami. Ko kaptor pipi p̃irres tevi bipiwarreng se kami nir; kap̃eter parmomsawos, ko kapvisvisenir pirpe Numal mokete ko mokvisviseni kerr.

Murrun ne jinibb ne majingen nir ko numal ser nir

5 Kami jinibb ne majingen nir, kaprunge nale se nir nga marivi numal se kami iel ngatan. Kaposurir p̃irres tevi metutuen ko tevi nolo kami p̃etp̃eti, pirpe kamosuri Kristo. 6 Sete kapok-majing p̃irres re bbong daron nga numal se kami marlik e, nga nir parunge p̃irres nawon re kami. Ko kapmajing ko wor pirpe jinibb ne majingen se Kristo nga marmajing m̃irres se Atua tevi nolor. 7 Ko kapmajing tevi nolo kami nga mivi weretunen, erpe kammajing se Numal ko sete se jinibb kobbong nir. 8 Kamrongwos pae nga Numal pia-kele lweni jinibb jijle nir pusorsan tevi majingen nga marres ser, poro parivi jinibb ne majingen rreknga poro sete parivi jinibb se numal san.

9 Ko kami numal nir, kami kele kaploli pirpok kele tevi jinibb ne majingen se kami nir, ko sete kapsorponir. Suri kamrongwos pae nga Numal se nir ko se kami kele oto re melrin, ko ni setete okloli erres tevi jinibb sansan, ko okloli osorsan tevi jinibb p̃etp̃eti nir.

Rramok-palpal tevi Demij

10 Ngel evi bongsi nale suk: kapterter renge Numal ko renge derteren sen nga milep temijpal. 11 Kapuri sunsun p̃etp̃eti ne nuval nga Atua m̃ilair pa tevi kami, ko ngok kapviter vajin nga kaptur p̃iterter tere sel ne gerisen lele nir se Demij. 12 Suri sete rramok-tertere jinibb, ejki. Rramok-tertere numal nga marlelep nir se demij nir, nir nga marok-metmete nemalik ne iel ngatan, ko nem̃in nir nga marsij re melrin. 13 Ko niko kapuri sunsun p̃etp̃eti ne nuval nga Atua m̃ilair pa tevi kami, nga kapviter nga kaptur p̃iterter re nabong nga m̃isij. Ko vitunen, daron nga kamval jile, ko kaptur p̃iterter malum kobbong.

14 Ko pirpok ko, kaptur lilane tera nuval. Kaploli weretunen pirpe netatuw se kami. Ko murrun nga mumomsawos m̃irres pirpe puto ore

morko kami. 15 Ko nosp̃en nga m̃irres nga mokla demat, nga kamtur tera kapwerai tweni, pirpe but nga kamrae. 16 Ko nanu nga milep nga kaplai evi nosurien, nga mirpe nanu san nga milep miteberber nga kaptori ore nibe kami e daron nga Demij muwra p̃ilwe kami. Ko ngok neliw sen nga marsij nga marin mirpe nabb sete parjipari kami sopon. 17 Ko murrun se Atua nga mokla mauren tevi kami erpe nuvan ne balpalen. Kaplai kapuri re batu kami. Ko nale se Atua erpe nesip nuval nga Nem̃in On m̃ilai tevi kami. Kaplai ko kaptori metmete.

18 Ko renge nanu jijle nga kamlolir, ko kaplot, ko kapngoni Atua piptevi kami. Ko tetajer, kaplot renge derteren se Nem̃in On. Ko kapmetmet kapkulkulu p̃irres, ko sete kapmosi nga kaplot suri kalesia p̃etp̃eti nir. 19 Ko kaplot kele suri inu nga daron nga bowra tweni nale se Atua, ko Atua p̃ila nale sen mawos tevik nga bowrai tweni. Ko sete bemanun nga bosp̃e jir suri nosp̃en nga m̃irres nga bonevis muto teptepi. 20 Inu nuvi jinibb ne bowra tweni nosp̃en nga m̃irres ngok, ko nile marwirrek re naim ne nekaien ngel. Kaplot nga bololi nok p̃iterter. Iok osorsan kobbong nga inu bololi.

Bongsi nale se Pol

21-22 Numrreni kaprongwose nosp̃en nek, ko sev nga nomok-lolir, ko niko nukoni pa Tikikas vinuk ji kami. Ni evi niaken se kerr san nga rrammerreni, ko evi kele jinibb ne majingen se Numal nga mok-majing lilane. Ko ni, poro pivinuk, ko piawera tweni nanu jijle ne nosp̃en nek. Ko pia-wer jilijle kele nolo kami.

23 Nurongwose nga Atua Tata ko Numal Iesu Kristo porlai demat ko merrenien ko nosurien tevi kami niaken suk nir. 24 Ko nurongwose kele nalol nga m̃irres se Atua puto tevi kami jijle nga kammerreni Numal se kerr Iesu Kristo tevi merrenien nga sete orongwos pusuw. Nuwra “Remse kami jijle.”

Naul nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge PILIPAE

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pilipae evi ngaim rreknga taon san renge vanu ne Masetonia. Ko iok Pol etipatun majingen sen nga mĩimajing ji dosalsal nir nga marlik renge Iurop. Ko daron nga muli naul ngel tevir, ko ni elik renge naim ne nekaien iak Rom. Ko rramlesi nolon sete evitan, ko neiren sen owun saut malum kobbong, ko evijuri malum sel nga mĩirres nga Kristo miviseni. Ko owrai tevi nir nga nir kele parirpok ko wor renge nanu nga marsij nir nga marok-pelpelari ji nir. Ko ni owra kele erres wor tevi nir suri merrenien nga marlai tevi, ko owra Atua pilai nanu pẽtpẽti nir nga poro nevrer marmumrrol rer.

Pol owra erres tevi nir

1 Inu Pol ko Timoti nomorivi jinibb ne majingen se Iesu Kristo, nomorwera ‘erres’ tevi kami nga kamivi jinibb se Iesu Kristo renge iok Pilipae. Ko nomorwera kele ‘erres’ kele tevi kami nga kamok-metmete kalesia nir, ko tevi kami nga kamok-majing ser. 2 Nurongwos mae, merrenien ko demat se Atua Tata se kerr ko se Numal Iesu Kristo puto tevi kami.

Pol oklot suri nir nga renge Pilipae

3 Nomok-wera ‘erres wor’ tevi Atua tetajer re morrorrmi kami. 4 Ko renge verusen suk pẽtpẽti nir suri kami jijle, nomok-ir kobbong rer. 5 Nomok-ir mirpok ngok suri nga kamkorti erres tevik renge majingen ne nospẽn nga mĩirres suri Iesu Kristo, re nga kamok-la nanu tevik, mĩitipatun re nabong womunen mijpari lelingenok. 6 Nurongwose erres nga Atua nga mia-majing rrongvi majingen nga mĩirres sen livö e kami piavinvini ore ko wor renge nabong nga Iesu Kristo pia-luwi vini ren. 7 Ko erpok erres kobbong osorsan nga bowrai pirpok tevi kami jijle, suri nomok-rrorrmi kami tetajer renge nolok, ko suri renge nalol nga mĩirres se Atua, ni elngi kami jijle kappitevi inu renge majingen ne nospẽn nga mĩirres. Rramkorti nga rramwera tweni nospẽn nen puto pĩrres limjer nga jinibb jijle parlesi evi weretunen. Ko sete kamiel lingi inu ejpari lelingen ngel nga marsere totoni inu. 8 Atua orongwos puwrai nga nuwretun, numarong elep ƀelesi kami jijle. Numrreni kami tevi merrenien weretunen se Iesu Kristo.

9 Ko verusen suk suri kami erpel, nga merrenien se kami purujruj pilep malum tevi norongwosien nga kaprongwos alje nanu nga marres ko nanu nga marsij. 10 Kaprongwose vajin kaptobbtobbue sel nga marres nir. Ko re murrun ngok, renge nabong nga vitunen nga Kristo piawera suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle ren, ko kami mauren se kami puwokwok jijle pĩrres vajin, ko sete jinibb pisan purongwos pĩwer ngusngasi kami. 11 Ko kapwun saute wenen nga marres renge murrun nir nga marsorsan mĩirres nga marpelari renge Iesu Kristo. Ko jinibb nir parsurövi vajin nise Atua ko parsusi nisen pian mare.

Pol elik re naim ne nekaien, ko majingen ne nospẽn nga mĩirres etajer van malum

12 Numarong kami niaken suk nir kaprongwose pĩrres nanu ngel le: nanu nga marsij nir nga marpelari ji inu sete artor ore sel nga parwera tweni nospẽn nga mĩirres, ejki, ko arwilwil se nospẽn nga mĩirres kobbong. 13 Suri jinibb ne nuval nir nga marok-metmet suri iel, ko nir pẽtpẽti nga marlik iel renge

naim se numal ser, arongwos pae nga marsere totoni inu suri bbong nomok-majing se Kristo. 14 Ko suri kele nir eleplep lingir renge kalesia niaken se kerr, nolor arterter kele wor renge Numal. Ko setemun armetutu mun, ko tetajer arok-asasi rer nga parlingi nor van nga parwera tweni nale se Kristo.
15 Ewretun, nir sopor arok-wera tweni nale se Kristo suri nolor eleplep suri inu, ko arwera parloli inu ðelik põisij suri. Ko nir mĩinij nen ma nir arok-wera tweni nale se Kristo re nolor nga marres kobbong, 16 ko suri merrenien ser. Suri nir arongwos pae nga Atua elngi inu iel nga bowra tweni nosp̃en nga mĩirres puto limjer. 17 Ko nir mĩinij arok-supe̋ nosp̃en se Kristo re nolor nga sete marres, nga parsusi lweni nir imare kobbong, ko arwera parloli inu ðelik põisij kele wor renge naim ne nekaien ngel.

Mauren weretunen nibe?

18 Ko erres kobbong! Erres nga parwera tweni nosp̃en se Kristo, poro piplari renge nolon nga mĩisij rreknga renge nolon nga mĩirres. Ko nuir kobbong suri. Ko bea-ir kele, 19 suri nurongwos pae nga inu bea-tela ivare bea-ivel sisarow vajin, suri verusen se kami ko suri nga Nemĩin se Iesu Kristo nga moklila se inu. 20 Nanu sansan kobbong nga nurongwose pia-pelari, nga mẽlngi norrorrmien suk rengen, ngel: nga sete inu mea-vitan nabong san renge majingen suk, ko nga ðelngi nok van ren. Ko erpok, jinibb jijle nir parsurövi Kristo suri nanu nir nga marpelari ji inu lelingenok pirpe nabong jijle, poro nga bemaur rreknga poro nga parevji pinik iel re naim ne nekaien.
21 Batu mauren weretunen nibe ko? Nga inu nen oto renge Kristo. Niko, erres p̃elak poro nga bemij, ko ban vajin ðelik tevi. 22-23 Ko poro nga ðelik re mauren ne ngatan ngel, ngok orongwose wenek nen piwen e majingen nga marres. Erpe nuvini re mesekle sel suk, ko inu sete nurongwose sel ngabes nen erres renge nuru nga inu botobbtobbue. Re inu kobbong, numrreni bevel lingi mauren ngel ko bean ðelik tevi Kristo. Ngok erres temijpal womu ne sel tuwen. 24 Ko poro pirpok, ko si pimetmete kami? Rrek erres p̃elak malum poro nga ðelik malum re ngatan ngel tevi kami. 25 Nurongwose emawos erpok, ko niko ðelik ko pa. Beptevi kami jijle nga bololi nosurien se kami purujruj pilep kele wor tevi neiren. 26 Ko niko, poro nga ðelik kele tevi kami vajin, ko kamrongwos kapwera, ‘O, Pol ololi majingen nga mĩirres temijpal. Rrapsurövi Iesu Kristo ren.’

Rraptur p̃iterter ko rrapval

27 Ko re lelingenok, nanu nga milep evi nga liken se kami p̃irres pusorsan tevi nga marwera tweni renge nosp̃en nga mĩirres se Kristo. Ko ngok, poro nga bea-vinuk bealesi kami, rreknga poro nga piajiki ko bea-runge kobbong nosp̃en suri kami, bea-rongwose nga kamlik eterter, ko kamkorti erres renge norrorrmien nga mivi sansan e. Ko kappalpal vajin pirpe jinibb pisansan suri nosurien ne nosp̃en nga mĩirres. 28 Ko bea-rongwos pae nga setete kammetutue devje nuval nir. Ko murrun ngok nga sete kammetutue nir piviseni nir nga nir para-jijki, ko kami kapa-maur. Suri Atua pia-la mauren tevi kami. 29 Ko renge nalol nga mĩirres se Atua, ni elngi kami nga kaposuri Kristo, ko nga kaplesi kele norongen nga mĩisij suri ni. 30 Ko ngok lelingenok erpe kamtur pa vajin tevi inu renge balpalen suk nga kamlesi bonevis mẽpalpal ren, ko nga kamrunge nomok-palpal malum rengen.

2

Pol owra parlik renge merrenien, gortien nen, ko lolmalum nen

1 Erpese renge kami? Mauren nga kamlai renge Kristo okloli nolo

kami eterter? Murrun se Atua
nga mokmerreni temijpal kerr e
okjinge kami? Nemĩin On okko-
rti tevi kami erres? Kamok-loli
erres tevi kami ko kamok-rrorrmi
kami? 2 Poro pirpok, erres, ko
kaploli neiren suk pilep temijpal,
pirpel: Kaploli norrorrmien se kami
pivini lat sansan, ko kami jijle kap-
merrmerreni kami. Kaploli nolo
kami parini parivi sansane. 3 Sete
kami san puloli nanu san nga pususi
lweni ni imare kobbong, pijki rres,
rreknga nga pulololi lweni ni e. Ko
renge nolo kami nga mian ngatan
mĩirres, kapmeteni jinibb mĩinij nir
pirpe parres asie kami. 4 Ko sete
kapmetmete nanu nga marivi se
kami kis, ko kapmetmet lululwenie
nanu jijle nga marivi se kami jile nir.
5 Kaploli nolo kami pirpe nolo
Iesu Kristo. 6 Iesu tetajer osorsan
tevi Atua, ko sete orrorrmi nga
owra purrul totkoni nanu ngok, ejki.
7 Elngilngi tweni nanu ngok nir, ko
eak iel ngatan, ko rramlesi osorsan
tevi jinibb vajin. Ko ololi lweni ni
vajin osorsan tevi jinibb ne majin-
gen san. 8 Ololi nolon ean ngatan
temijpal ko osuri Atua, ejpari mijen
sen nga mĩisij renge nai pelaot. 9 Ko
suri nanu ngok, Atua osusi ni ean
mare temijpal, ko ololi ewaji nais
nga mian mare jijle re nais nir.
10 Ko ngok, renge nise Iesu, jinibb
jijle nir para-jipa baur ngatan, anglo
ne melrin nir, ko jinibb nir ne iel
ngatan, ko jinibb nir nga marmij
martevnir pa ngatan. 11 Ko nemer
jijle para-wera tweni nga Iesu Kristo
evi Numal, ko parsurövi Atua Tata
renge ni.

Kami kamirpe moron ne iel ngatan

12 Ko ngok, selek nir nga mem-
rreni kami, kapvijuri inu pĩirres.
Kamloli pa erpok daron nga mĩelik
tevi kami, ko kaploli ko wor pu-
sorsan kele lelingenok nga mĩelik
ngasue kami. Atua elai pa mauren
tevi kami. Ko kapmetutu ko kapririr
renge majingen se kami nga kam-
majing tweni wenen nga mĩirres nen
renge mauren se kami. 13 Suri Atua
kobbong okmajing re nolo kami nga
puloli kapmarong ko kapterter nga
kaposuri ni marongen sen.
14 Sete kapwer ngusngasi, ko sete
kapwera lweni “O, esij” daron nga
marlai majingen san tevi kami. 15 Ko
niko kapwokwok pĩirres, ko nanu
nga mĩisij
pijki re nolo kami. Kapirpe natu
Atua nir nga marres pĩetpĩeti, nga
kamlik liven ne dul nga marsij
pĩerpĩer. Liven ne nir, kapmor pirpe
moju renge iel ngatan. 16 Ko kapsup-
supĩe nale ne mauren tevi nir. Ko
niko, re nabong nga Kristo pia-luwi
vini ren, ko inu ƀeir re kami, suri
sete woluen suk nga mowlu rengen
evi woluen nawon, ko sete ƀelaken
suk evi ƀelaken nawon.
17 Ko pesveni poro nga parevji
pinik. Iok pirpe parjivreni drrak
renge nosurien se kami nga muto
renge nawot ne sulsulen se Atua. Ko
Atua purnge mapun pĩirres. Ko inu
ƀeir ren, ko ƀeir korti tevi kami jijle.
18 Ko kami kele kapĩir ko wor, ko
kapĩir korti tevi inu.

Pol orrorrmi pukoni Timoti van jir

19 Poro nga Numal Iesu pimarong,
nuwra bokoni Timoti sete ngasu piv-
inuk ji kami. Ko numrreni ni pia-
la lweni kele nospĩen ne kami vini
jik, puloli nolok pumolmol pĩirres.
20 Sete jinibb san erres emawos erpe
ni. Ni okrrorrmi weretune kami.
21 Jinibb jijle arrorrmi lweni nir
kobbong, sete arrorrmi suri nanu
nga marivi se Iesu Kristo. 22 Ko
kami kamrongwose, Timoti murrun
erres, ko eptevi inu renge majingen
re nospĩen nga mĩirres erpe natun
miptevi tata. 23 Ko niko, nurrorrmi
bokoni ni vinuk ji kami re daron
momsawos nga borongwose lut nga
puto suri tevi inu. 24 Ko nurongwos
kemkamĩe erres nga poro Numal
pimarong, ko sete ngasu inu kele
bevinuk.

Pol orrorrmi nga pukoni tweni Epaprotaetas van jir

25 Inu nurrorrmi pa osuw nga
bokoni kele m̃erel Epaprotaetas
pulwi vinuk ji kami. Ni evi niaken
se kerr san nga komru nomorok-
majing kokorti, ko nomorok-val
kokorti. Kamkoni ni vini bonevis
nga piwilwil se inu re majingen.
26 Ni emarong lengleng nga p̃ilesi
kami, ko ornge esij nga kamrunge
ni mimsi. 27 Ewretun, ni emsi, ko
otomori pimij. Ko Atua orrorrmi ni;
ko sete ni kis, inu kele. Suri poro
nga ni pimij, ko inu nolok purnge
p̃isij kele wor. 28 Ko niko, numrreni
lenglengen nga bokoni ni vinuk ji
kami, nga kami kap̃ir kele daron
nga kamlesi, ko inu kele sete bornge
p̃isij. 29 Ko kami kaplesi ni tevi
neiren nga milep, erpe niaken san
renge Numal. Ko kaposuri jinibb nir
nga marirpe ni. 30 Suri ni otomori
pimij suri majingen se Kristo, ko
emajing tama se inu renge majingen
nga kami sete kamrongwos kaploli.

3

Murrun nga mumomsawos m̃irres

1 Niaken suk nir, bevnivni ore nale
suk iel: Kap̃ir renge Numal. Nga boli
viringsi kele nanu nga moli womu
sete evi ƀelaken tevi inu, ko puloli
kami kaprreleng kapsarr ren.
2 Kapmetmet p̃iterter ko wor
renge butterter nir nga marok-loli
m̃isij ko nga marwera paron tertere
kami kapan renge bae ser. 3 Suri
kerr rraman pa renge bae nga mivi
weretunen, ko Nem̃in On eptevi kerr
daron nga rramlot. Ko rramlololi
kerr e renge Iesu Kristo, ko sete
rramlingi nolo kerr renge nanu san
nga muto renge nibe kerr, erpe bae.
4 Ewretun, inu nurongwose ƀelngi
nolok renge nanu nga marirpok nir.
Poro jinibb pisan purrorrmi p̃ilngi
nolon renge nanu nga jinibb bbong
marlingi nawone mirpok, ko inu
kele ƀeasi wore ni. 5 Inu nuvi drra
sansan tevi m̃eri Isrel nir, ko nuplari
renge metka se Benjamin. Re bongik
muowil, nuan pa re bae, osorsan
tevi murru m̃eri Isrel nir. Ko re
devjen ne nale ne nesesreien se m̃eri
Isrel nir, nutori eterter temijpal, suri
nuvi san renge gortien ne Parasi nir.
6 Ko nuasi p̃elak re iok, ko nuoji kale-
sia nir vajin. Ko nusorsan nurres
p̃etp̃eti re devjen ne nga mevijuri
nale ne nesesreien.
7 Ko re womu, nulesi nanu ngok
nir arres; ko re Kristo vajin, nulesi
arirpe nanu nga marsij kobbong.
8 Ko sete nanu ngok kis kobbong.
Nulesi nanu p̃etp̃eti nir arirpe arsij,
suri nga nurongwose Iesu Kristo,
nga mivi Numal suk. Ko ngok evi
nanu nga m̃irres asi nanu p̃etp̃eti
nir. Suri re Kristo ko nuwirr tu-
tutweni nanu p̃etp̃eti nir, suri daron
nga memteni viringsir tevi Kristo,
arirpe nubus kobbong. 9 Numrreni
bokorti p̃irres tevi ni. Setemun
ƀep̃lak nga bevijuri sel ne nale
ne nesesreien nga bololi lweni inu
bosorsan p̃irres, ejki. Ko bosorsan
p̃irres suri bbong nosurien suk nga
muto renge Kristo. Ko iok evi sel nga
Atua kobbong muloli nga jinibb san
pusorsan p̃irres ren, suri nosurien
sen. 10 Nga ngok kobbong numrreni
vajin, nga borongwose Kristo p̃irres,
ko nga bebbölji derteren se Atua nga
muloli Kristo mimaur luwi re mijen.
Nuwra bokorti tevi ni re nga inu kele
nibek purnge p̃isij pirpe ni, pijpari
nga bea-mij kele pirpe ni. 11 Ko ngok
Atua pia-loli inu kele vajin bea-maur
luwi re mijen.

Pol ep̃lak malum, owlu tweni nor-rngov

12 Sete nurongwos bowra nujpari
pa nanu ngok nir, ejki. Setewor
nuvi jinibb nga mimawos m̃irres
jile wor. Ko nomok-p̃elak tweni
ko wor nga bea-rrul totkoni nanu
ngok nir, suri Kristo orrul totkoni pa
inu. 13 Niaken suk nir, inu nulesi
erpe setewor nurrul totkoni wor,
ejki wor. Ko nanu kobbong san
nomok-loli, ni le: nomok-mali nanu
nir ne bonevis nga marto renge

durek, ko nomok-tortor suri vajin nga ƀelai nanu nga marto renge nok.
14 Nuƿlak nga bowlu mawos tweni norrngov ko nowlin. Ko nowlin ngok evi nga Atua everuse kerr nga rrapkorti tevi Iesu Kristo, ko rrapan rraplik sisen mare. 15 Ko kerr jijle nga rramtera m̃irres jijle, rraprrorrmi ko wor pirpok. Ko poro nga san orrorrmi jabble, ko Atua piviseni lweni puto limjer tevi. 16 Ko sev nga rramjipari pa, rraprrul totkoni, ko rrapvijuri ko wor.
17 Niaken suk nir, kapokrrongrrongvi inu tetajer, ko kapmeteni suri p̃irres re si nir nga marviseni murrun nga m̃irres.
18 Ko nale ngel, nuwrai pa nabong elep tevi kami, ko lelingenok kele, nuwra lweni tevi suwen metek nga mubbun: nir elep arok-loli esij, arlik erpe devje nuval ne murrun nga nai pelaot se Kristo eviseni. 19 Nir arivi jinibb nga parjijki kobbong. Nanu nga bbong nolor marmerreni arivi atua ser, ko arok-lololir e murrun nir nga jinibb non p̃isij e, ko aroklingi norrorrmien ser renge nanu nir ne ngatan ngel kobbong. 20 Ko kerr ma nir, rramivi pa jinibb ne melrin, rramivi jinibb gortien nen. Ko rramtiriv Numal Iesu Kristo eterter, nga pia-luwi re melrin vini ko pia-la mauren tevi kerr. 21 Ko ni pia-rieni nibe kerr ne ngatan ngel nga marmelisna, para-irpe ni niben ne nosrövien. Pia-loli pirpok renge derteren sen nga milep nga murongwos puloli nanu jijle nir parosuri ni.

4

Pol ela nale sopon tevir

1 Ko niko, niaken suk nir nga memrreni temijpal kami ko morrorrmi kami, kaptur p̃iterter pirpok renge Numal. Nomok-ir suri kami, ko bea-la nowlik ji Kristo suri kami.
2 Kamru Iuotia ko Sintike, inu nungoni tevi kamru eterter nga norrorrmien se kamru puto kokorti p̃irres pirpe Numal mimrreni. 3 Ko nungoni nik kele, nga kerru rromormajing kokorti pa erres, nga kuppitevi nuru, suri orp̃elak tevi inu renge majingen ne nosp̃en nga m̃irres, tevi kele Klemen ko nir nga marokmajing korti tevi inu. Niser nir, aruli pa renge naul nga maruli nise jinibb nir nga para-lai mauren nga m̃irres.
4 Kap̃ir tetajer renge Numal. Iok bowra lweni kele: kap̃ir.
5 Kapviseni nolo kami nga mimalum tevi jinibb p̃etp̃eti nir. Otomori Numal pulwi vini. 6 Sete kaprrorrmi p̃elake nanu san, ko daron nga kamlot ko tetajer kapwera erres wor tevi Atua, ko kapokngoni sev nga nevre kami marmumrrol rer. 7 Ko demat se Atua nga m̃iasi norongwosien se kerr, purrul totkoni nolo kerr ko norrorrmien se kerr renge Iesu Kristo.
8 Niaken suk nir, bevnivni ore nale suk iel: nanu nir nga marivi weretunen, nanu nir nga maran mare, nanu nir nga marmawos, nanu nir nga marwokwok, nanu nir nga marres, nanu nir nga jinibb marij m̃irres suri, murrun nir nga marsorsan m̃irres ko nga marsorsan nga rrapsusi paran mare, ngok kaplingi norrorrmien se kami renge nanu ngok nir. 9 Ko sev nga kamrunge ko nga kamlai renge nale suk, ko sev nga kamlesi renge liken suk, ngok kaploli surir ko wor. Ko Atua nga mivi batu demat piptevi kami.

Pol owra erres wor tevir

10 Nuir elep re Numal nga lelingenok kami kamviseni lweni merrenien se kami tevi inu. Epriv le pa, ko sete kamla merrenien san tevi inu. Kamrrorrmi ma inu, ko sel ejki.
11 Sete nusp̃e nanu ngok suri nevrek omrrol renge nanu san, ejki. Suri nurongwos pae vajin ƀelik p̃irres pirpe moup pa tevi sev nga muto pa jik. 12 Nurongwose ƀelik p̃irres poro nga jorok puwelili, rreknga poro nga jorok pilep. Renge liken p̃etp̃eti nir, nurongwos pae ƀelik p̃irres;

poro nga nanen pilep rreknga nanen
pijki, poro nga nijor pilep rreknga
nijor pijki. 13 Nurongwos ƀelik re
liken p̃etp̃eti nir suri Kristo nga
mokla derteren tevi inu.
14 Ko erres ma nga kamrrorrmi
inu renge norongen nga m̃isij suk.
15 Ko kami m̃eri Pilipae, kamrong-
wos pae nga renge daron ne majin-
gen ne nosp̃en nga m̃irres, etipatun
daron nga mevel lingi vanu Mase-
tonia, ko kami kamsan kamkorti
tevi inu, suri kamok-la nanu tevi
inu. Sete kalesia m̃inij kele nir
arloli erpok tevik re wosenen. 16 Ko
erpok kele, daron nga m̃elik iak
Tesalonaeka, ko vavis kis kamok-
la nanu nir nga nevrek mumrrol
rer. 17 Sete erpe nomok-rrorrmi kis
nanu nga ƀelair ji kami, ejki. Ko
nomok-rrorrmi wenen nga piplari
renge nolo kami nga m̃irres suri.
18 Nula pa nanu ngok jile nir, ko
nula p̃elake. Nup pa, suri nulai pa
ji Epaprotaetas merrenien se kami
nir. Arirpe sulsulen nga mapun
m̃irres van ji Atua nga p̃ir ren. 19 Ko
Atua p̃ilai p̃etp̃eti nanu jijle nir nga
nevre kami marmumrrol rer tevi
kami, pusorsan tevi nga m̃ilngi pa
m̃iasi ji Iesu Kristo re nosrövien.
20 Rrapsurövi Atua Tata se kerr lelin-
gen ngel ko tuwi ngok vini. Pirpok
ko.

Bongsi nale se Pol

21 Kapwerai ‘Erres’ tevi nir nga
marivi jinibb nga markorti tevi Iesu
Kristo. Niaken se kerr nir nga
marlik tevi inu iel arwera ‘Erres’
tevi kami. 22 Ko kalesia jijle nir
ne iel arwera ‘Erres’ tevi kami, ko
mare nen nga marlik renge naim se
numal nga milep jer se m̃eri Rom
nir. 23 Merrenien se Numal Iesu
Kristo puto tevi nem̃i kami. Nuwra
‘Remse kami’.

Naul nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge KOLOSI

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pol oli naul ngel tevi kalesia nir nga marlik renge Kolosi, ngaim san ie Esia. Oli suri nevisvisenien gerisen san nga miplari jir. Nir nga marvisviseni nevisvisenien gerisen nen arwera jinibb nir parosuri anglo nir ko parosuri kele nale wowarreng elep nga marto renge nale nesesreien rreknga lo (law) se Moses, ko niko parongwose weretunen Atua vajin. Ko Pol owra Iesu Kristo esan okla mauren tevi jinibb, ko daron nga marvijuri nale gerisen ngok ko aruj ngasu kobbong e ni. Ko osp̃e kele suri mauren ser nga marlai renge Kristo, ko pirpese renge mauren ser vajin renge nabong jijle. Ko daron nga muli jile naul ngel, ko elai tevi selen Tikikas putori van jir. Ko Onesimas kele eptevi Tikikas, suri re wosenen Pol okoni ni pulwi van ji numal sen Pilimon.

Pol owra erres tevi nir

1 Inu Pol nuvi aposol se Iesu
Kristo renge marongen se Atua. Tevi
Timoti tasi kerr, 2 nomoruli naul
ngel tevi kami m̃eri Kolosi nga
kamivi tasi komru renge Kristo, ko
nga kamosuri m̃irres renge sel nga
muon. Nurongwos mae, merrenien
ko demat se Atua Tata se kerr piptevi
kami.

Pol owra erres tevi Atua suri nir

3 Tetajer daron nga nomorok-
verus suri kami, ko nomorok-wera
‘erres’ tevi Atua, Tata se Numal se
kerr Iesu Kristo. 4 Suri nomorunge
pa nosp̃en nen nga kami kamo-
suri Iesu m̃iterter, ko kami kammer-
reni temijpale kalesia nir. 5 Kami
kamok-loli murrun ngok suri nga
kami kamok-lingi norrorrmien se
kami oto eterter renge nanu nir
nga Atua m̃ilngi tera kami re mel-
rin. Nanu ngok nir, kamrunge pa
nosp̃en ner womu daron nga kam-
runge nosp̃en ne nale weretunen
suri Kristo. 6 Nosp̃en ngok ejpari
kami pa osuw. Ko etajer malum,
p̃ila wenen renge ngatan ngel to-
toklai, pusorsan tevi nga miwen
pa ji kami musuw, m̃itipatun re
daron nga kamrunge e, ko kamrong-
wose weretunen merrenien se Atua.
7 Kamrungrunge womu pae nanu
ngel nir ji Epapras, nga mivi sele
kerr san nga nomormerreni. Ni evi
jinibb nga mokmajing lilane m̃irres
se Kristo tevi kami. 8 Ko ni owrai
pa tevi komru merrenien nga Nem̃in
On m̃ilai pa tevi kami.

Verusen se Pol suri nir

9 Ko suri nosp̃en ngok ne kami,
ololi komru nomorverus suri kami
tetajer, m̃itipatun renge daron
nga komru nomorunge. Komru
nomorok-ngoni tevi Atua nga Nem̃in
On puloli kapivi jinibb nga kaplesi
wose, ko puloli kami kaprongwos
alje marongen se Atua. 10 Ko
ngok, liken se kami pumomsawos
p̃irres vajin pirpe Numal mimrreni.
Ko puloli mauren se kami wenen
putoe renge majingen nga marres
nga kamok-lolir, ko puloli kami
kaprongwos temijpal kele wore
Atua. 11 Ko kapterter p̃etp̃eti
pusorsan tevi derteren nga milep
se Atua, nga puloli kami kaptur
p̃iterter tetajer malum renge nanu
nga marsij nga marok-ini. Ko kap̃ir
bbong. 12 Ko kapwera vajin ‘erres’
tevi Tata suri nga muloli kami
kamviter kaplai pivsivses nanu nga
marres nga m̃ilngi kortonir nga
marto tera jinibb sen nir, re lat nga
moron kis muto ren. 13 Ko Atua
etka tweni kerr pa renge derteren
ne nemalik, elngi kerr renge batun

vanu se Natun nga mimrreni. 14 Ko ojri lweni kerr suri Kristo, erpe etlasi tweni nololien se kerr.

Kristo evi batu nanu jile nga Atua mulolir

15 Sete jinibb san orongwos p̃ilesi Atua. Ko Kristo ma, rramlesi pa Atua ren, suri ni osorsan p̃etp̃eti tevi Atua. Ko Kristo owomu re nanu jijle nir, 16 suri Atua elngi re nevre Kristo nga ni puloli nanu jile parpelari; nanu nga marto re melrin ko nanu nga marto iel ngatan, nanu nga rramlesir ko nanu nga sete rramlesir, ko derteren jile se anglo nir ko se jinibb. Ni ololir, ko arivi sen ko wor. 17 Ko ni owowomu re nanu jile, ko nanu jile arto kokorti erres re ni kobbong.

18 Ko kalesia nir arirpe nibe Kristo, ko ni erpe batur. Ni owowomu renge kalesia nir; ni emaur wowomu re mijen, nga puwowomu re nanu p̃etp̃eti. 19 Suri Atua eir nga p̃ilngi mauren sen jile renge Kristo, 20 ko eir kele nga Kristo pivi nevren nga puloli ore lolaren se Atua pusuw jerjer. Ko Kristo ololi vajin nanu jile arkorti erres luwi tevi Atua, poro parivi nanu ne melrin nir rreknga nanu ne ngatan ngel. Ololi demat ngok suri drra ne mijen sen nga m̃iseser renge nai pelaot.

Kaptur p̃iterter renge murrun ne nosurien

21 Ko bonevis sopon, kami Atua kamturtur telur e kami, ko kamivi devje nuval se Atua, ko kamok-loli majingen nga marsij nir. 22 Ko lelingen ngel vajin, suri Kristo ololi niben erpe jinibb ko emij suri kerr, niko muloli kerr rramkorti luwi tevi Atua. Ko ololi kami kele kamivi jinibb on nga marwokwok, ko jinibb sete parongwos parok-wor suri kami. Ko Kristo pia-pitevi kami pirpok van re no Atua. 23 Ko ni puloli pirpok poro bbong kaptur p̃iterter renge murrun ne nosurien. Sete kaptur m̃emav, ko sete kapruj lingi nanu nga kamok-tiriv tweni nga marsup̃e renge nosp̃en nga m̃irres nga kamrunge pa. Nosp̃en ngok, arwerwer ren tevi jinibb jile nga melrin m̃isalsal orer. Ko inu Pol nuvi jinibb nga m̃emajing ren.

Pol erpe jinibb nga m̃imajing se kalesia nir

24 Nomok-runge esij elep renge naim ne nekaien ngel. Ko nuir kobbong, suri erpe nuwosi luwe norongen nga m̃isij se kami renge inu nibek. Kristo kele ornge esij elep daron nga ni m̃ilik iel ngatan. Ko jinibb sen jijle nir arirpe vajin ni niben, ko nir kele parunge p̃isij ko wor iel ngatan. Ko erpe inu nuwosi luwe sopon norongen nga m̃isij se kami. 25 Ko inu nuvi jinibb nga mok-majing se kalesia. Majingen ngok, Atua ko elngi re inu nevrek nga ƀemajing jile e suri kami. Ko majingen suk evi nga bowrai tweni nale sen puto limjer.

26 Ko nale ngok oto teptepi sia ko sia renge dul ko dul, ko lelingenok vajin Atua ololi eplari limjer jile ji jinibb sen nir. 27 Atua emrreni piviseni tevir nale sen nga muto teptepi ngok, nga musp̃e suri nanu san nga m̃irres temijpal nga miplari pa musuw renge jinibb ne vanu jijle nir, ngok: Kristo elik pa re kami, ko kamtiriv tweni vajin nga kapa-korti re nosrövien sen.

28 Kristo ngok, namok-werwer ren. Namsusur metue jinibb jile ko namok-visviseni jinibb jile renge norongwosien jile nga murrow nga nabpitevi jinibb jile nir partera p̃irres p̃etp̃eti renge Iesu van ji Atua. 29 Nup̃lak tweni nanu ngok, nurat suri renge derteren sen nga m̃iterter nga moklai tevik.

2

Rraposuri p̃iterter Kristo

1 Numarong kaprongwose nga nurat temijpal suri kami ko suri m̃eri Laotisia nir, ko suri nir jile nga sete marlesi wos wore nibek ko nok. 2 Nurat suri nga nolor p̃iterter

ko pumolmol nga parkorti p̃irres renge merrenien. Ngel evi nanu nga m̃irres p̃elak san: numrreni parongwos alje, parongwos p̃irres nga p̃irres kemkam̃e Kristo, nga bonevis nosp̃en nen oto teptepi ji Atua. 3 Ko Atua esilveni renge Kristo norongwosien totoklai nga marres.

4 Nomok-sup̃e nanu ngok suri jinibb sopor arok-loli ler erres, ko tarkerkerasi kami. 5 Nulik ngasue kami renge nibek, ko renge nem̃ik ma, nukorti tevi kami. Ko nuir nga m̃elesi kamtur vivöngsur ko kamtur m̃iterter renge nosurien se kami renge Kristo.

Mauren se kami p̃irres ko wor renge Kristo

6 Erpok, kamlai pa Iesu Kristo evi Numal se kami. Kaploli mauren se kami totoklai vajin piptevi ni. 7 Kaprrul totkoni ni p̃iterter, pirpe lap̃e nai murrul totkoni dan, ko kaptur p̃iterter ren pirpe naim san nga mutur m̃iterter renge dan. Ko nosurien se kami pivini ko wor p̃iterter malum tetajer, pirpe nga marvisviseni kami pae. Ko kapwera ‘erres’ temijpal wor tevi Atua. 8 Kami kapmetmet p̃irres, lartul ngok nir tarrul totkoni kami re nale nawon ser ko gerisen ser nga marvijuri norrorrmien nawon se jinibb nir, ko sel ne nevisvisenien ne ngatan ngel nir. Sete arvijuri sel se Kristo.

Kristo kobbong evi batu jinibb nir ko anglo kele nir

9 Kristo niben otoe erpe jinibb, ko mauren totoklai se Atua elik ren. 10 Ko kami kele, daron nga kamkorti tevi ni, ko kamlai mauren totoklai. Kristo owowomu re Numal p̃etp̃eti nir ko derteren p̃etp̃eti nir. 11 Ko erpok kele, daron nga kamkorti tevi ni, erpe kaman re pa bae ko osuw. Ko iok, sete nusp̃e suri bae nga norman mian ngalu marevji, ko nusp̃e suri bae nga Kristo mirevji tweni murru nalol nga m̃isij renge mauren se kami. 12 Ko daron nga marpaptaese kami, erpe artevni kami tevi Kristo. Ko erpok kele, daron nga kamtawij luwi re nuwi ngok, erpe kammaur luwi tevi Kristo renge mijen, suri kamosuri Atua nga derteren sen ololi Iesu mimaur luwi re mijen.

13 Ko erpe kami kammij pin renge nololien se kami ko renge murrun nga m̃isij se kami. Ko lelingenok vajin, Atua ololi kami kammaur luwi tevi Kristo. Ni etlasi tweni nololien jile se kerr, 14 ko olokloksi nanu nga maruli kortoni martere kerr tevi nale nesesreien nga marwer ore kerr rer, ko ela tweni p̃etp̃etir ko owser renge nai pelaot tevi Kristo. 15 Renge nai pelaot ngok, Kristo obbri otvi derteren se jinibb nga marlelep nir ko jinibb nga marwowomu nir renge devjen se Demij. Kristo otorrlair pa osuw, ko ololi tevir erpe Numal san nga mutorrlai devje nuval sen musuw, ko ololi nor arsij, nga jinibb arongwos parmetenir.

Kristo evi batu kami

16 Ko lartul ngok arwera parwer lokloksi kami suri nanen lele nga kamrroi, ko nanu lele nga kammini. Ko arwera kele kamloli esij nga sete kamtori nabong sopor, ko sete kamtori nanen ne navöl muwut rrongvi, ko sete kamtori murrun ne nabong ebutun, nga marmosi ren. Ko sete kapmarong parij pirpok, pijki. 17 Nanu ngok nir, m̃eri Isrel nir arvijuri tuwi. Ko arjuji bbong Kristo. Ko daron nga Kristo mivini vajin, rramlesi vajin ni sel sen nga m̃irres p̃elak asi nanu ngok nir. 18 Lartul ngok nir, norrorrmien ser ean pa mare osuw, suri arlesi nanu sopor re bori ser. Ko arkerkerasi jinibb nir, arwera jinibb nolor pian wor ngatan ko, ko parsurövi wor anglo ko nir. Sete kaplinglingi nir parwer lokloksi kami, parwera kamsij renge nanu ngok nir. Norrorrmien ser ean mare temijpal, ko pesveni ko. Arok-rrorrmi nanu ngok nir suri murru jinibb kobbong nir. 19 Ko setemun artori Kristo eterter, ko ni mawos ma evi batu jinibb sen nir.

Ko jinibb sen nir arirpe ni murru niben nir nga marokla nanen ser renge batun, suri nau ko murrrmurr arjipjipti erres re niben. Ko erpok vajin, Atua orongwos puloli niben totoklai pimaur rujruj pilep p̃irres.

Mauren nga mimerr renge Kristo

20 Kami erpe kammij pa osuw tevi Kristo. Kamivi vajin jinibb nga kamiel sisarow osuw, setemun nevisvisenien ne ngatan ngel nir arrowsi kami. Ko erpese kamok-vijuri malume murrun ne ngatan ngel? Erpese kamvijuri nale nesesreien ne ngatan ngel nir, nga muwra: 21 ‘Sete kaptori nanu ngok ko nanu ngok’, ‘Sete kaprroi nanu ngok ko nanu ngok’, ‘Sete kapjipari nanu ngok ko nanu ngok’? 22 Ko iok arsup̃e suri nanu nga partorir ko parsij bbong. Ko nale nesesreien ngok ko nevisvisenien ngok arivi se jinibb kobbong. 23 Nale ser ngok, rramlesi rrongvi erpe erres, erpe eviseni norongwosien erres p̃elak, suri osoni jinibb nga parlot, ko nga nolor pian ngatan, ko nga partor ore p̃iterter murrun nga marmer-reni karkar nanu nga marsij nir. Ko nesesreien ngok nir, derteren ser ejki rres nawone nga partor ore weretunen nanu nga nolo jinibb mok-merrmerreni sarrsarr nir. Ko rramlesi, daron nga rramvijuri sel ser, murrun nga m̃isij ngok oto erpok malum kobbong.

3

1 Kami, erpe Atua ololi kammaur luwi re mijen evesane tevi Kristo. Ko niko, kapp̃elak suri nanu nga marto re melrin tevi Kristo, nga m̃isakel pa re Atua nevren rres. 2 Kami kaplingi norrorrmien se kami ko wor puto re nanu nga marto re melrin nir, setemun kapok-rrorrmi nanu ne ngatan ngel nir. 3 Suri erpe kammij pa osuw, ko mauren se kami oto teptepi tevi Kristo ji Atua pa osuw. 4 Ko ngok, batu mauren weretunen se kami evi Kristo kobbong. Ko daron nga Kristo piarremali, ko kami kele kapa-rremali tevi ni vajin renge nosrövien.

Mauren se kami nga m̃itra pusuw vajin

5 Ko ngok, kapbböt pini murru kami nga marivi ne ngatan ngel kobbong, erpe norman muoji nesevin, ko nesevin muoji norman, murrun nga sete muwokwok, ko armerreni nanu nga marsij nir. Ko nir arok-merrmerreni nanu jile, ko iok erpe arosuri nanu ngok nir arirpe atua m̃inij nir. 6 Suri murrun ngok nir, lolaren se Atua pian renge nir nga sete marosuri ni. 7 Ko kami kele, bonevis kamok-vijuri murrun ngok nir, daron nga kammaur renger e. 8 Ko lelingenok vajin, kami kapjikie murrun jijle nga marsij, erpe lolaren, nolon nga mulolar, nalol nga mungasi jinibb, murrun nga marij m̃isij tere jinibb, rereren nga marsij nir. Setemun kapok-rij pirpok nabong pisan. 9 Ko sete kapkerkerasi lululweni kami. Suri kamla tweni pa mauren nga womu tevi murrun nen nga marsij nir, 10 ko kamuri lweni pa mauren nga mimerr ngok, nga Atua mokloli lu-lulweni mimerr tetajer. Suri Atua emrreni nga kaprongwose ni p̃irres, ko nga kapsorsan tevi ni. 11 Ko niko, setemun jinibb san orongwos puwra, ‘O, inu nuvi m̃eri Isrel ko san, ko nik kuvi jinibb ne vare ko san’, rreknga ‘O, inu nuan pa renge bae, ko nik setewor kuan re bae’, rreknga ‘O, inu nurongwose erres, ko nik kurrlenge nanu’, rreknga ‘O, inu nuvel sisarow, ko nik kuvi jinibb ne majingen’. Setemun kapok-rij pirpok, pijki. Suri Kristo elep asi nanu ngok nir, ololi arirpe nanu nawon kobbong nir. Ko ni elik pa renge jinibb sen nir.

Mauren se kami emerr

12 Iow, erres, kamivi jinibb nga Atua mutobbtobbue kami, kamivi jinibb on, kamivi jinibb nga Atua

mimrreni kami. Ko niko, kapuri mauren nga mimerr nga murrun mirpel: kaprrorrmi jinibb nir, kaprres tevir, nolo kami pian ngatan ko kapivi jinibb malum, ko norrorrmien se kami pipriv. 13 Kaptor totoni nolo kami, ko kaptelasi lululweni nololien se kami renge sel nga Numal m̃itlasi tweni pa nololien se kami ren. 14 Ko murrun ngok nir, kapjipjipteni tevi merrenien. Suri merrenien evi nanu san nga murongwos p̃ijipjipteni nanu jijle p̃irres. 15 Ko demat se Kristo puwowomu re nolo kami. Suri demat evi nanu nga milep nga Atua mimrreni puto renge jinibb sen nir, nga markorti mirpe niben sansan. Ko kapok-wera ‘erres’ tevi Atua suri nanu p̃etp̃eti nir. 16 Ko nale se Kristo puto p̃etp̃eti re nolo kami. Ko kapvisviseni lululweni kami, ko kapsusur metu lululwi tevi kami renge norongwosien jile nga murrow. Ko kapok-lai nubo lele tevi Atua nga kapsurövi ni, nubo nir ne Sam renge Naul On, nubo nir nga kami kamkoji, ko nubo nir nga Nem̃in On m̃ilair tevi kami. Kaplai nubo ngok nir tevi nolo kami nga marok-wera “erres” tevi Atua tetajer. 17 Ko nanu p̃etp̃eti nga musuwsuw ngok nga kamwerai, ko nanu p̃etp̃eti nga musuwsuw ngok nga kamloli, ko kaplolir ko wor renge nise Numal Iesu. Ko kapok-wera tetajer ‘erres’ tevi Atua Tata renge nise Iesu mawos.

Murrun ne metka renge mauren nga mimerr

18 Kami nesevin nga kamlik ji diwen se kami nir, kaposuri diwen se kami nir. Murrun ngok osorsan erres kobbong renge kalesia nir. 19 Ko kami norman nga kamlesi nesevin, kapmerreni nesen se kami, ko sete kapok-sij tevir. 20 Ko bipiwarreng nir, kapvijuri nale p̃etp̃eti se tata ko tasu se kami nir, suri Numal ornge erres re murrun nga mirpok. 21 Ko tata nir ko tasu nir, sete kaploli natu kami nir parungasi kami suri sel nga m̃iterter nga kamok-loli tevir, suri nolor tarok-vitan.

Murrun ne jinibb ne majingen nir ko numal ser nir

22 Jinibb ne majingen nir, kaposuri nale p̃etp̃eti se nir nga marivi numal se kami iel ngatan. Sete kapok-majing p̃irres re bbong daron nga numal se kami marlik e, nga nir parmerreni nawone kami. Ko kapmajing ko wor renge nolo kami nga m̃irres p̃etp̃eti, suri kammetutue Numal Kristo. 23 Ko nanu jile nga kamloli, kapmajinge tevi nolo kami, pirpe kammajing se Numal, sete se jinibb kobbong. 24 Suri kamrongwose nga Numal pia-lai nowli kami tevi kami, nga marivi nanu nga marres nir nga ni m̃ilngir terai kami e. Erpe kamok-majing pa se Numal Kristo. 25 Ko nir nga ma marokloli m̃isij, ko Numal p̃ikle lweni tevi nir p̃etp̃eti pusorsan tevi nga marloli ngok. Suri Numal ololi osorsan tevi jinibb p̃etp̃eti nir, poro parivi jinibb nga marwelili rreknga jinibb nga marlelep.

4

Pol ela nale tevi nir

1 Ko kami numal nir, kaploli murrun nga mumomsawos m̃irres tevi jinibb ne majingen se kami nir, pusorsan pirpok tevi nir p̃etp̃eti. Suri kamrongwos pae nga kami kele Numal se kami oto pa re melrin, ko ni pia-loli tevi kami pusorsan tevi nga kami kamloli tevi nir.

2 Kami kapok-lot tevi nolo kami nga marterter tetajer. Kapkulkulu p̃irres renge loten se kami, ko kapokwera ‘erres’ tevi Atua. 3 Ko kaplot suri kem kele, nga Atua p̃itasi metali nga nabwera tweni nosp̃en suri Kristo, nga bonevis muto teptepi. Ko inu nulik renge naim ne nekaien le ngel suri numajing ren. 4 Ko kaplot suri nga inu ƀerij p̃irres, puloli nale nen parm̃erer. Iok pirpe pusorsan p̃imawos tevi nga inu bololi.

5 Kapok-loli murrun nga mivi-
juri norongwosien tevi jinibb ne
vare nir. Kaploli womue p̃irres
ngarr tevir, nabong tarasasi nawon.
6 Kapok-rij p̃irres tevi nir tetajer,
puloli nir parir nga parunge nale se
kami. Ko kaprongwose p̃irres vajin
lut nga kaprij weli jinibb jile nir
parto suri.

Nosp̃en ne Pol

7 Tikikas pia-sup̃e suri nosp̃en nek
tevi kami. Ni evi niaken se kerr
san nga rrammerreni, ko nga mok-
majing korti lilane m̃irres tevi inu
renge majingen se Numal. 8 Nukoni
vinuk ji kami suri nanu ngel le, nga
puloli kaprongwose nosp̃en ne kem,
ko nolo kami parmolmol suri p̃irres.
9 Ko bokoni kele Onesimas piptevi
ni. Ni kele evi niaken se kerr san nga
rrammerreni, ko nga mokmajing
lelane m̃irres, ko evi kami san. Nuru
ngok porloli kaprongwose nanu jile
nga marok-pelpelari iel.

Bongsi nale se Pol

10 Aristakas le nga m̃ilik renge
naim ne nekaien ngel owra ‘erres’
tevi kami, ko Mak kele nga mivi tasi
Banapas san, ni kele owra ‘erres’
tevi kami. Nuwra rrurrngi pa tevi
kami nga poro ni pivinuk, ko kapa-
tekai ni. 11 Ko m̃erel nga nisen
muwaji Iesu nen nga marverus kele
nisen tuwen Jastas, ni kele owra ‘er-
res’ tevi kami. Nir itul ngok kobbong
renge m̃eri Isrel nir arpitevi inu
renge majingen ne batun vanu se
Atua, ko arok-loli nolok erres. 12 Ko
Epapras kele, nga mivi kele kami
san, owra ‘erres’ tevi kami. Ni evi
jinibb ne majingen se Iesu Kristo, ko
okrat tetajer suri kami renge loten
sen nga kaptur p̃iterter jile, kaptera
jile, ko nga kaploli marongen p̃etp̃eti
se Atua. 13 Nurongwos bowrai nga
ni mokp̃elak milep suri kami, ko suri
nir nga renge Laotisia, ko nir nga
renge Ierapolis. 14 Ko dokta Luk le,
nga rrammerreni ni, ko Demas kele,
orwera ‘erres’ tevi kami. 15 Kapwera
‘erres’ tevi tasi kerr nir nga mar-
lik Laotisia, ko tevi vinok Nimpa,
ko tevi kalesia nir nga marok-korti
renge naim sen. 16 Ko poro nga
para-eve jile naul ngel tevi kami,
kaplai kele van para-eve kele tevi
kalesia nir nga renge Laotisia. Ko
naul suk nga m̃elai tevi kalesia nir
renge Laotisia, kami kaplai vinuk ko
kaploli para-eve tevi kami. 17 Ko
kapwerai tevi Akipas, ‘Kupmetmet
p̃irres nga kupmajing jile majingen
ngok nga Numal m̃ilai tevi nik.’
18 Inu mawos vajin, nula pensil
ji m̃er nga mok-uli tweni nale suk
ngel nir, ko nuli vajin “erres” suk
ngel tevi kami. Erres kaprrorrmi
inu renge dil delrrurr nga marserek
e. Nurongwos mae, merrenien se
Atua puto tevi kami. Nuwra ‘Remse
kami’.

Naul nga Pol Muli Womue tevi Kalesia Nir renge TESALONAEKA

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Tesalonaeka evi ngaim nga milep ne Masetonia. Pol evan ie daron nga mivel lingi Pilipae, ko etipatun re majingen ne kalesia ie. Ko sete epriv, ko mẽri Isrel sopor nga nolor mileplep suri jinibb elep arosuri nosp̃en nga mẽirres, aroji tweni Pol. Ko Pol etajer kele, okmajing renge ngaim mẽinij sopor. Ko mian ko orrorrmi mẽri Tesalonaeka nir elep, ko okoni Timoti nga ni pimteni suri liken ser erpese. Mian ko Timoti olwi vajin ko osp̃e nosp̃en se nir tevi Pol, ko ololi Pol nolon eir elep suri. Ko eauli vajin naul ngel nga rramveruse 1 Tesalonaeka nga puloli norrorrmien ser p̃iterter renge nosurien ser, ko liken ser puon p̃irres. Ko ni osp̃e kele sopon suri nanu sopor nga nir marsusi, erpe pirpese re nabong nga Kristo pia-luwi vini rengen.

Pol owra erres tevi nir

1 Inu Pol, Silas, ko Timoti, namuli naul ngel tevi kami kalesia nir nga Tesalonaeka nga kamkorti pa tevi Atua Tata ko Numal Iesu Kristo. Nurongwos mae, merrenien ko demat se Atua piptevi kami.

Pol owra erres tevi Atua suri murrun ko nosurien se nir

2 Tetajer namok-wera erres elep tevi Atua suri kami jijle, ko namokverus suri kami renge loten se kem tetajer. 3 Namrrorrmi re no Atua Tata se kerr erpese nga kammajing tweni nosurien se kami, ko nga merrenien se kami muloli kamp̃elak; ko nga norrorrmien se kami muto mẽiterter malum renge Iesu Kristo Numal se kerr, ko sev nga ni pia-loli tevi kami.

4 Niaken se kem nir, kem namrongwose erres nga Atua emrreni kami elep, ko elngi pa kami osuw nga kapivi jinibb sen. 5 Suri daron nga kem namwerai tweni nosp̃en ngel nga mẽirres tevi kami, ko sete evi nale nawon, ejki. Ko Atua elai pa derteren sen ko Nemẽin On sen orpitevi nale se kem, ko ololi kamrongwose erres nga evi nale weretunen. Ko kamrongwose, liken se kem omomsawos erres daron nga namlik tevi kami. Ko namloli erpok nga piviseni sel tevi kami. 6 Ko kami kamvijuri sel ngok kobbong nga kem namviseni. Evi pa sel se Numal. Ko daron nga kami kamlai nosp̃en nga mẽirres, ko kami kele, jinibb nir arloli esij tevi kami. Ko Nemẽin On ololi kami kamẽir kele. 7 Ko re murrun ngok, kami kamviseni kele sel nga mẽirres re no kalesia nir ne vanu nga Masetonia ko kalesia nir ne vanu ne Akaea, nga nir parvijuri kami. 8 Suri kami kamwera tweni nale se Numal renge Masetonia ko Akaea kobbong, ko nosp̃en ne nosurien se kami renge Atua etajer kele wor re vanu p̃etp̃eti. Ko niko muloli kem setemun namrongwose nabwerai tweni nanu san suri nosurien se kami tevi jinibb nir. 9 Suri lartul ngok nir kobbong arsupsup̃e suri kami, ko sev nga miplari daron nga namini ji kami, nga kami kamlingi tweni pa atua mẽinij nir, ko kamini kamvijuri Atua nga mimaur ko nga mivi weretunen. 10 Ko arsupsup̃e kele nga kami kamok-tiriv Iesu nga mivi Atua Natun nga Atua muloli mimaur luwi re mijen, nga pia-luwi kele wor re melrin vini, ko pia-lai mauren tevi kami re nabong nga pia-vini nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir.

2

Majingen se Pol renge Tesalonaeka

1 Tasi kem nir, kamrongwos pae
nga sete naminuk nawon ji kami,
ko jelangin nga namlingi emaur pa
ji kami. 2 Ko kami kamrongwose,
daron nga namlik malum ngaim
Pilipae, ko jinibb arloli esij tevi kem
ko arij esij elep kele wor tevi kem.
Ko arij tere kele kem daron nga
naminuk ji kami. Ko Atua se kerr
ololi norrorrmien se kem eterter nga
nabwera tweni nosp̃en nga m̃irres
sen tevi kami. 3 Ko nale se kem
nga miveruse kami evi weretunen.
Sete erpe nga nir marok-werai, nga
namsarr, rreknga namwera nablai
nanu san ji kami kobbong, rreknga
namkerkerasi kami, ejki. 4 Ko Atua
emteni pa nolo kem ko elesi erres, ko
elai pa nosp̃en sen tevi kem nga nab-
werai tweni. Ko niko nammajing se
Atua, nga puloli ni p̃ir re majingen
se kem; ko sete nammajing se jinibb,
nga nir parir renge majingen se
kem. Ko Atua okmeteni nolo kem
malum rengen. 5 Ko kamrongwose
erres nga kem sete naminuk nga
nabsurövi nawon kami, rrek suri
nabloli sel nga nabvenae joro kami
nir, ejki. Atua orongwos puwrai
nga nale ngok evi weretunen. 6 Ko
kem sete namloli murrun ngok nga
nabloli jinibb parsurövi kem, poro
pivi kami, rreknga jinibb m̃inij kele.
7 Ko kem namrongwose nablolir par-
surövi kem, suri namivi pa aposol se
Kristo. Ko sete namloli erpok. Ko
namloli nolo kem omolmol pa livö
ne kami, erpe tasu san nga moktor
lilane natun nir. 8 Ko erpok kele,
nammerreni kami elep, ko nam-
marong nga nablai, sete nosp̃en se
Atua kis kobbong, ko mauren se kem
kele wor tevi kami. Suri merrenien
se kem elep wor tevi kami.

9 Tasi kem nir, kaprrorrmi wose
nga namp̃elak elep. Nutrin ko nut-
pong nammajing tevi nevre kem,
nga kami sete kaprrorrmi p̃elak
kem renge nanen daron nga namok-
werai tweni nosp̃en se Atua tevi
kami. 10 Kami kamrongwos kapw-
erai, ko Atua kele orongwos puwrai
nga murrun nga kem namloli tevi
kami kalesia owokwok, ko osorsan
erres. Ko sete jinibb san orongwos
p̃irij tere kem renge murru kem
ngok. 11 Ko kami kamrongwose
nga kem namvisviseni kami sisamis
kobbong osorsan tevi tata san nga
mivisviseni natun nir. 12 Ko kem
namok-rij nale elep nga m̃irres tevi
kami, nga puloli nevre kami p̃iterter,
ko nolo kami sete pivitan. Ko
Atua everuse kami nga kapan renge
batun vanu sen ne nosrövien, niko
muloli namok-rij m̃iterter mirpok
tevi kami, nga kami kaptori murrun
nga musorsan m̃irres renge no Atua.

Lartul nga marok-oji kalesia nir

13 Ko suri nanu m̃inij kele namok-
wera erres tevi Atua suri kami teta-
jer, nga daron nga namlai nale se
Atua vinuk ji kami, ko kami kamlai
erres. Kami kamlesi wose were-
tunen nga evi pa nale se Atua, sete
nale se jinibb kobbong. Ko nale
ngok okmajing malum tevi kami
nga kamok-osuri. 14 Ko tasi kem
nir, eplari osorsan tevi kami erpe
nga miplari tevi kalesia se Atua nir
renge vanu ne Jutia nga martur
renge Iesu Kristo. Suri jinibb ne
vanu se kami nir arloli esij tevi
kami osorsan erpe nga m̃eri Isrel
nir marloli pa m̃isij tevi kalesia nga
nir. 15 Ko meling ngok kele kobbong
nir arevji pini Iesu Numal se kerr,
ko propet nir ne tuwi; ko arok-oji
kem kele, ko arloli Atua sete eir
renge sev nga marloli. Ko artere
jinibb totoklai, 16 suri arok-tur ore
kem nga sete nabwerai tweni nale
se Atua tevi jinibb ne vare nir, nga
Atua sete p̃ilai mauren tevi nir. Ko
erpok nololien ser ean p̃elak tetajer,
ko lolaren se Atua oto tevir ko pa
osuw.

Pol emrreni p̃ilesi nir kele

17 Tasi kem nir, daron nga namiel
lingi kami, ko namrrorrmi kami
elep, erpe norrorrmien se kem elik
malum tevi kami. Ko sete epriv

nga namrunge erpe nammerreni kelewor nablesi no kami. 18 Niko nammerreni nabinuk ji kami. Ko inu Pol, nulwi lesi vavis le pa, ko Demij oktur ore kem. 19 Ko daron nga Iesu Numal se kerr pia-luwi e vini, ko naba-runge p̃irres renge ni non suri kami kis kobbong. Ko nabarij melmelas suri kami kis kobbong, ko naba-lai nowli kem suri kami kis kobbong. 20 Suri kami kamjoroi pa kem, ko kami kamlai pa neiren tevi kem.

3

1 Ko namrrorrmi kami elep erpok mian, ko nolo kem setemun orongwos puto malum. Ko niko nammarong nga komru Saelas noborlik jer ko pa iel renge ngaim ne Atens, 2 ko nomorkoni Timoti. Ni evi tasi kerr san, ko okpitevi komru renge majingen se Atua nga parwerai tweni nosp̃en nga m̃irres suri Kristo. Nomorkoni ni vinuk nga puloli kaptur p̃iterter renge nosurien se kami, sete nolo kami pivitan 3 suri nanu nga marsij nga marok-loli tevi kami. Ko kami kamrongwos pae nga para-loli pirpok, suri evi pa marongen se Atua. 4 Ko kem, daron nga namlik malum ji kami, ko namwerai womu pae tevi kami nga nir para-loli p̃isij tevi kami pirpok. Ko kami kamrongwos pae, suri eplari pa osuw osorsan tevi nga namwerai. 5 Niko muloli setemun nurongwos ƀelik malum, mian ko nukoni Timoti nga pimteni suri nosurien se kami erpese. Nomok-rrorrmi Demij nga mokrrowrrowe jinibb tikrekrasi pa kami ko tuloli ƀelaken se kem tarivi vajin nanu nawon.

Neiren nga milep se Pol suri m̃eri Tesalonaeka nir

6 Ko lelingenok vajin Timoti evel lingi kami ko olwi pa vini ji kem, ko elik pa tevi kem osuw, ko osp̃e nosp̃en nga m̃irres suri nosurien se kami ko merrenien se kami. Ko ni owrai nga norrorrmien se kami okrres tetajer suri kem, ko nga kammerreni kaplesi kem, osorsan erpe nga kem kele nammerreni nablesi kami. 7 Tasi kem nir, suri namrunge pa nosp̃en ngel nga m̃irres suri nosurien se kami, niko muloli nolo kem sete evitan renge norongen nga m̃isij ko nanu nga marsij nir nga marok-loli tevi kem. 8 Ko suri kami kamtur pa eterter renge Numal, niko muloli vajin kem nammaur renge mauren nga m̃irres. 9 Kem sete namviter rragrrag nga nabwera erres tevi Atua suri kami, ko suri neiren nga milep nga nam̃ir suri kami rengen re no Atua se kerr. 10 Nutpong ko nutrin namok-verus eterter nga nabrongwose nablesi no kami kele, ko nga nablai kele sev nga nosurien se kami mumrrol rengen. 11 Ko ngel evi loten se kem, nga Atua Tata ko Iesu Numal se kerr porloli sel nga kem nabinuk nablesi kami, 12 ko nga Numal puloli merrenien se kami nga kammerrmerreni kami ko nga kammerreni jinibb jijle pimaur kele van mare pilep, pusorsan tevi merrenien se kem nga nammerreni kami. 13 Ko nomok-lot kele nga ni pia-loli norrorrmien se kami p̃iterter ko puon p̃irres re no Atua Tata se kerr, pijpari daron nga Iesu Numal se kerr pia-luwi vini kele tevi jinibb sen nir.

4

Murrun nga marmomsawos renge no Atua

1 Tasi kem nir, nuwra bosp̃e suri vajin liken se kami. Namvisviseni pa kami renge sel nga puloli Atua p̃ir tevi kami, ko lelingenok kamokvijuri sel nen. Ko namngoni kami renge nise Numal Iesu nga kapvijuri sel nen p̃irres kele wor, ko nga nolo kami puto p̃iterter rengen. 2 Ko kami kamrongwos pae nale nga namlai tevi kami renge nise Numal Iesu, ngel: 3 Atua emarong nga kapivi jinibb nga muon m̃irres. Norman sete puloli sel nga m̃isij tevi nesevin, ko nesevin sete puloli sel nga

mĩisij tevi norman. 4 Kami sisamis kaptor sweri ko wor nesen se kami renge sel nga muon ko muwokwok mĩirres, 5 ko sete renge sel nga mĩisij mirpe jinibb ne vare nir nga sete marongwose Atua. Suri nir arok-vijuri nolor kobbong nga marvenae nesevin. 6 Ko kami sete kaploli pĩisij tevi tasi kami san nga kapvenae nesen sen. Suri Numal pia-tor vitrangi isi nga marloli mirpok. Namwerai womue ko namwerai eterter tevi kami erpok. 7 Suri Atua everuse kerr nga rrapvijuri sel nga muon, sete sel nga mĩisij. 8 Ko si nga murong tweni nale ngok, sete orong tweni jinibb kobbong, ko orong tweni kele Atua nga moklai Nemĩin On sen tevi kami.

9 Ko re devjen ne merrenien, setemun nurongwose boli nale san tevi kami. Suri Atua evisviseni pa kami osuw nga kapmerrmerreni kami, 10 ko kamok-loli erpok tevi tasi kerr jijle nga marlik sisamis renge Masetonia totoklai. Ko namok-werai eterter tevi kami nga kapan mare kele wor renge sel ngok, 11 ko nga kami kapp̃elak ko wor nga mauren nga mumolmol puto ji kami, ko nga kapmetmet nga kapmajing lul-ulweni majingen se kami kobbong. Ko erpe namok-werai pa, sete kaplik nawon, ko kami kapmajing ko wor tevi nevre kami. 12 Ko nanu ngok nir parloli nir nga sete marosuri Iesu parlesi kami pirpe jinibb mawos kobbong, ko setemun kapkulu van ji jinibb mĩinij nir renge sev nga nevre kami mumrrol ren.

Pol osp̃e suri nabong nga Iesu pia-luwi e vini

13 Tasi kem nir, nammerreni kaprongwose erpese renge kalesia nir nga marmij pa. Sete nammer-reni nga kami kapting ko kaprunge pĩisij pilep suri nir pirpe lartul nga norrorrmien ser sete muto renge Atua, ko nga sete marteravi nanu san jin. 14 Kerr rramosuri nga Iesu emij, ko emaur luwi kele. Ko erpok kele, renge kalesia nir nga marmij, Atua pia-la lweni nir kele paran renge melrin tevi Iesu. 15 Sev nga namok-sesre tevi kami ngel evi nesesreien se Numal: Kerr nga rrammaur jer re daron nga Numal pia-luwi vini setete rrama-wowomu renge kalesia nir nga marmij pa. 16 Atua pia-werai nale, ko numal se anglo nir pia-verus, ko san pia-uwi davö se Atua. Ko Numal vajin pia-linglingi melrin vini ngatan. Ko kalesia nir nga marmij para-maur luwi puwomu. 17 Para-maur luwi jile pusuw, ko kerr vajin nga rram-maur malum mijpari nabong ngok, Atua pia-tekai kerr vajin, ko pukor-toni kerr tevi nir nga marmij, renge nabor nir. Ko kerr jile rrapa-lesi Numal renge mesa nawon. Ko ngok ma rrapa-lik tevi Numal tuwi ngok vini. 18 Ko niko erres ma nga kami kapok-supsup̃e nale ngok tevi kami lulweni, nga puloli norrorrmien se kami puto p̃iterter.

5

Sete jinibb san orongwose nabong nen

1 Tasi kem nir, sete nurongwos boli tevi kami suri nabong ko daron nga nanu ngok nir para-rremali ren. 2 Suri kami kamrongwos alje pae nga Numal pia-vini re nabong san nga jinibb sete marongwose, osorsan erpe nga jinibb venao san mivini natmupong. 3 Jinibb nir para-wera, ‘O erres kobbong, nanu jijle erres bbong’, ko nanu nga mĩikarkar pivini pijpari nir pivesane ko pu-lokloksir, ko sete parongwos parasi. Pirpe kele nesevin san nga mĩilelea mian ko murnge depain nga piva-sus.

4 Ko kami, tasi kem nir, sete kam-lik renge nemalik, nga kapa-taole nabong ngok pirpe nga martaole jinibb venao nga mivini. 5 Suri kami jijle kamivi pa jinibb ne moron, ko jinibb ne nat nga mĩirin. Sete kamivi jinibb ne nemalik, rrek jinibb ne natmupong. 6 Ko sete rrapmatur porporwon pirpe lartul ngok nir, ko rrapkulu metmet ko wor, ko

norrorrmien se kerr p̃imm̃erer p̃irres. 7 Ko nir nga marok-matur porporwon arok-matur natmupong, ko nir nga marok-minmin arok-minmin natmupong. 8 Ko kerr rramivi pa jinibb ne nat nga m̃irin, ko niko norrorrmien se kerr p̃imm̃erer ko wor p̃irres. Nosurien ko merrenien porirpe sunsun nga puto metmet nga neliw se devje nuval sete purongwos p̃ilik rrurrngi. Ko rraplingi norrorrmien se kerr renge Atua nga pia-la mauren tevi kerr, ngok erpe evi nuvan re batu kerr nga muto metmet erpok kele. 9 Suri Atua sete elngi kerr nga pulolarsi kerr kele, ejki. Elngi pa kerr ji Iesu Kristo, Numal se kerr, nga ni pialai mauren tevi kerr. 10 Ni emij suri kerr nga kerr rrapa-korti tevi ni renge mauren, poro nga rrapmaur rreknga rrapmij daron nga pia-luwi e vini. 11 Ko ngok ma kami kapok-rij ko wor p̃irres tevi kami lululweni, nga puloli norrorrmien se kami p̃iterter, ko kapok-lilai se kami, pirpe nga kamok-loli lelingenok.

Bongsi nale se Pol

12 Tasi kem nir, namngoni eterter tevi kami nga kaposuri p̃irres nir nga Numal m̃ilngir parp̃elak renge nemetmetien ko nevisvisenien se kami. 13 Kapmerrenir ko kaposurir p̃irres renge majingen nga marok-lolir. Ko tetajer kapok-korti lulweni tevi kami p̃irres, nga demat puto livö e kami.

14 Tasi kem nir, namwerai eterter tevi kami nga kapsulngatir ko wor nga niber p̃iterter nga parloli majingen. Ko kaprij p̃irres tevi nir nga nolor marmetutu, nga puloli parterter luwi kele; ko kaplai se nir nga derteren ser mijkie. Ko tevi nir totoklai nolo kami pipriv ko wor. 15 Kami kapmetmet ko wor nga kami san sete p̃ikle lweni murrun nga m̃isij tevi jinibb san. Ko kami kapp̃elak pilep nga kaploli p̃irres tetajer ko wor tevi kami lulweni ko tevi jinibb m̃inij kele nir.

16 Kami kap̃ir ko wor tetajer. 17 Kami kaplot ko wor tetajer, nga nolo kami sete pijebreni. 18 Ko kami kapwera ‘Erres’ ko wor tevi Atua renge nanu jijle nga marok-pelari ji kami. Suri ngok evi marongen se Atua renge gortien se kami tevi Iesu Kristo. 19 Sete kapvisi pini Nem̃in On se Atua. 20 Sete kapkulu wutan re nale se jinibb san nga muwra nga ni mivi propet ko m̃irij nale se Atua. 21 Ko kaprrowrrow wore nanu jijle, ko kaplesi nga m̃irres ko kaptori; 22 ko kaplinglingi nanu jijle nga marsij.

23 Ko ngel evi loten suk, nga Atua nga mivi batu demat, puloli kapon nga kapon p̃etp̃eti; ko ni putori totkoni kami nga norrorrmien se kami, mauren se kami, ko nibe kami puto p̃irres totoklai, pian pijpari daron nga Iesu Kristo Numal se kerr pia-luwi e vini. 24 Atua nga miveruse kami pia-loli nanu ngok nir, suri ni okloli pa nanu nga muwrai nir osuw.

25 Tasi kem nir, kaplot suri kem kele ko wor. 26 Kapwera “erres” tevi kalesia selerr nir, renge sel nga m̃irres san. Ko ngok ma piviseni nga rramirpe niaken mawos vajin. 27 Nuwrai eterter tevi kami, renge nise Numal se kerr, nga kapeve naul ngel tevi kalesia jijle nir.

28 Merrenien se Iesu Kristo, Numal se kerr, puto tevi kami. Nuwra “Remse kami jijle.”

Naul Erwen nga Pol Muli tevi Kalesia Nir renge TESALONAEKA

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Ngel evi naul tuwen nen nga Pol muli tevi kalesia nir ie Tesalonaeka. Osp̃e kele suri nabong nga Kristo pia-luwi vini rengen, ko ewer rrerrarre nale gerisen ngok nga muwra nabong nen eplari pa osuw. Ko owrai tevir nga partur p̃iterter renge nosurien ser, ewretun jinibb sopor arok-loli esij tevir. Ko owrai kele nga sete parlik nawon, ko nir sisamis parmajing tweni ko wor nanen ser, ko nga parok-loli majingen nga marres tetajer.

Pol owra erres tevi nir

1 Inu Pol, Silas, ko Timoti, namuli
naul ngel tevi kami kalesia nir nga
Tesalonaeka nga kamkorti pa tevi
Atua Tata ko Numal Iesu Kristo.
2 Merrenien ko demat se Atua Tata
ko se Numal Iesu Kristo piptevi
kami.

Pol owra erres tevi Atua suri nir

3 Tasi kem nir, namok-werai er-
res ko wor tevi Atua tetajer suri
kami. Ko erres nga nabloli pirpok,
suri nosurien se kami okmaur elep,
ko merrenien se kami nga kamok-
merrmerreni kami okan mare elep
kele wor. 4 Ko ngok ololi kem
vajin namok-surövi kami tevi kale-
sia se Atua nir renge vanu totoklai.
Namok-sup̃e murrun ngel, suri nga
kamtur eterter pa daron nga jinibb
nir marloli m̃isij tevi kami. Ko jinibb
ne vare nir arok-oji kami ko arok-
loli esij tevi kami nabong elep, ko
nosurien se kami sete evitan rengen.

Atua putor vitrangi nir nga marok-loli m̃isij tevi m̃eri Tesalonaeka nir

5 Ko nanu ngok nir para-loli kapivi
jinibb mawos ne batun vanu ne mel-
rin, ko ngok evi batun nga marok-
loli m̃isij tevi kami. Ko suri arok-loli
esij tevi kami erpok, niko miviseni
nga Atua puloli pusorsan p̃irres
daron nga putor vitrangi jinibb nen
nir. 6 Ko rrek p̃irres p̃elak ma poro
Atua puloli p̃isij tevi nir nga marok-
loli m̃isij tevi kami ngok. 7 Ko re
wosenen kele kobbong, Atua pia-la
tweni norongen nga m̃isij ji kami
ko ji kem kele. Re daron ngok,
Numal Iesu pia-linglingi melrin ko
p̃irrmali iel ngatan tevi anglo sen
nir nga marterter, 8 ko tevi nabb
nga muror milep. Ko ni pia-tor
vitrangi nir nga marivi devje nuval
se Atua, ko nir nga sete marosuri
nosp̃en nga m̃irres suri Iesu Numal
se kerr. 9 Atua pia-tor vitrangir
renge nabong ngok daron nga p̃ilngi
kurtwenir, ko parlik vajin ngasue
Atua renge lut nga m̃isij san pijpari
tuwi ngok vini. Ko setemun parini
mori ji Numal nga parlesi nosrövien
sen rreknga derteren sen. 10 Renge
nabong ngok, kami kapa-pitevi nir
nga marres, suri kami kamosuri pa
nale nga namwerai tevi kami. Ko
Iesu pia-luwi vini, ko jinibb sen nir
nga marosuri ni partaole ko par-
surövi ni.

Loten se Pol suri nir

11 Niko muloli namok-lot teta-
jer suri kami, nga Atua se kerr
puloli kapviter renge mauren nga
ni miveruse kami tweni; ko nga
p̃ilai derteren kele tevi kami nga
kaprongwos kapmajing nunsi nor-
rorrmien jijle nga marres ko majin-
gen jijle nga muto pa renge nosurien
se kami. 12 Murrun ngok puloli
jinibb parsurövi nise Iesu Numal se
kerr suri kami, ko parsurövi kami
kele suri ni, suri merrenien se Atua
se kerr ko se Numal Iesu Kristo.

2

Murrun nga Iesu Kristo pia-luwi e

1 Tasi kem nir, namwera nab-
sup̃e vajin suri murrun nga Iesu
Kristo pia-luwi e, ko pirpese rrapa-
korti tevi ni. 2 Ko namwera nab-
werai p̃iterter tevi kami nga sete
norrorrmien se kami p̃isarr pingav-
ilvil, rreknga sete kaprunge p̃isij
renge nale karkar nga marwerai ‘O,
nabong se Numal evini pa.’ Rrek
kami kamrunge nale ngok ji jinibb
san nga muwra Nem̃in On elai tevi
ni, rreknga ji jinibb san nga mokw-
erwer, rreknga renge naul san nga
marwera kem namuli. Ko ejki, sete
kaprunge. 3 Sete kaploli jinibb san
p̃ikrekrasi kami renge sel san. Suri
nabong ngok sete mia-vini womu.
Kapa-lesi womu nabong nga milep
san nga p̃irrmali, nga jinibb partur
imera ko partere Atua. Ko jinibb nga
moktor otvi nale pia-rremali, ni nga
mivi jinibb ne nejijkien. 4 Ni pia-
tere atua m̃inij nir nga jinibb marok-
surövir, ko p̃ilngi ni pian mare re nir
ngok. Ko ni pian vajin renge Naim
On se Atua ko p̃isakel ko puwra
tweni nga ni kobbong evi Atua.

5 Ko erpese? Kami kammalie
nga nuwrai pa nanu ngel tevi kami
daron nga meptevi kami e? 6 Ko
nanu kele san nga murrul totkoni
nanu ngel nga sete p̃irrmali lelin-
genok, ko rrekma kami kamrong-
wos pae nanu nen. Purrul totkoni
mian, ko renge daron mawos nen,
jinibb nen pia-rremali. 7 Suri mur-
run nga marok-tor otvi nale okimare
pa osuw, ko eteptepi malum. Ni nga
mokrrul totkoni murrun ngok puloli
pirpok ko wor pijpari nga Atua pia-
lai tweni ni renge sel ngok. 8 Ko
jinibb nga moktor otvi nale p̃irrmali
ko vajin limjer. Ko Numal Iesu
sowin p̃ilai m̃ernen ko pirevji pini.
Ni pia-mij pivesan daron nga Iesu
pia-luwi e vini.

9 M̃ernen pia-vini suri majingen
se Demij, ko derteren sen pilep nga
puloli nanu pilep nga jinibb nir par-
taole, ko p̃ikrekrasi jinibb pilep nga
parosuri ni. 10 Ko ni pia-loli gerisen
lele nga marsij nga p̃ikrekrasi nir
nga para-jijki. Nir ngok para-jijki
suri sete armerreni parvijuri were-
tunen, ko ngok kobbong evi sel nga
Atua pia-lai mauren tevi nir ren-
gen. 11 Ko renge murrun nga muto
jir, Atua okloli norrorrmien ser nga
p̃ilengleng kele wor nga parok-osuri
gerisen. 12 Niko nir jile nga sete
marosuri weretunen ko marok-ir
suri nanu nga marsij, Atua pia-tor
vitrangir ko suri.

Atua elngi pa jinibb sen nir osuw

13 Ko kami ma, tasi kem nir, Nu-
mal emrreni kami elep. Ko tetajer,
nammerreni nabwera erres wor tevi
Atua suri kami. Suri Atua elngi
pa kami osuw nga kapwomu renge
nosurien renge vanu se kami, nga
Atua pia-lai mauren tevi kami. Ko
ni ela mauren tevi kami renge sel
ngel, nga Nem̃in sen puloli kapon,
ko kaposuri weretunen. 14 Ko Atua
everuse kami renge nosp̃en nga
m̃irres nga namwerai tweni pa tevi
kami osuw, nga kaptor sweri mau-
ren ne nosrövien se Numal se kerr
Iesu Kristo.

15 Ko ngok, tasi kem nir, kap-
tur p̃iterter, ko kaprrul totkoni
nevisvisenien nga namvisviseni tevi
kami renge jingo kem ko renge naul
nga namuli tevi kami. 16 Atua Tata
se kerr emrreni kerr. Ko renge
merrenien sen, otori nolo kerr nga
puto p̃iterter, sete pivitan nabong
san. Ko ni elai kele nanu nga
m̃irres nga rrapa-tiriv tweni. 17 Ko
Atua tevi Numal se kerr Iesu Kristo
porloli norrorrmien se kami p̃iterter
nga sete orongwos pimijmij renge
majingen ko nale jijle nga marres.

3

Pol owra parlot suri ni

1 Tasi kem nir, rreknga ngel evi
bongsi nale suk. Kami kaplot ko wor
suri kem nga nale se Numal se kerr
orongwos putuw asasi pingavilvil,

nga jinibb arongwos parosuri renge
vanu lele nir pirpe pa iak ji kami.
2 Ko kaplot kele nga Atua p̃ilai tweni
kem renge nevre nir nga sete mar-
sorsan m̃irres, ko nga marivi jinibb
nga marsij. Ko suri sete nir p̃etp̃eti
ko nga nosurien ser mutoe.
3 Ko Numal osorsan erres nga
rraplingi nolo kerr rengen, ko ni
puloli nolo kerr p̃iterter, sete pivi-
tan. Ko putor ore Demij nga sete
pivini mori ji kerr. 4 Ko Numal
ololi nosurien se kem oto eterter re
kami nga lelingenok kamok-loli erpe
nga namwerai pa, ko nga kapok-
loli pirpok tetajer ko wor. 5 Ko
ngel evi loten se kem kele san, nga
Numal puwrai visviseni tevi kami
nga kami kapmerreni Atua pilep, ko
nga puloli kaptur p̃iterter kele wor
renge derteren se Kristo.

Kalesia nir sete parlik totrong nawon

6 Tasi kem nir. Renge nise Iesu
Kristo, Numal se kerr, namwera
eterter tevi kami nga sete kapkorti
tevi kalesia nir nga marlik totrong
nawon, ko sete marvijuri nale nga
namlai pa tevi kami, nga kalesia nir
parmajing ko wor. 7 Kami kamrong-
wos pae nga kaploli rrongrrongvi
kobbong sev nga kem namloli pa.
Daron nga namlik tevi kami, sete
namlik totrong nawon. 8 Sete nam-
lai nawon nanu san ji kami san,
ejki, namwuli ko wor. Nammajing
eterter elep tevi nevre kem natm̃irin
ko natmupong, nga puloli kami sete
kap̃elak re nanen se kem. 9 Ko kem
namrongwos nabngoni nanu pilep,
suri namivi pa aposol. Ko sete nam-
loli erpok. Ejki, nammajing tweni ko
wor nanen se kem, nga piviseni sel
nga kami kapvijuri kem. 10 Daron
nga namlik tevi kami, namok-werai
erpel tevi kami: ‘Jinibb si nga mu-
musus p̃imajing, sete kaplai nanen
tevi.’
11 Suri namok-runge nale nga
kami sopor arok-lik totrong nawon,
sete armajing, ko areses ma nanu
van re majingen se jinibb m̃inij nir.
12 Renge nise Numal Iesu Kristo kem
namwerai nale ngel nga puwni nir
ngok: kaplik malum, ko kap̃elak
nga kaptor sweri nanen se kami
kobbong.
13 Ko kami, tasi kem nir, sete nibe
kami pimijmij nga kaploli majingen
nga marres nir. 14 Rrek kami sopor
ni ko iok nga sete marvijuri nale
nga namok-lai tevi kami renge naul
ngel. Poro san ni ko nga mirpok,
erres ma nga kaprongwos ni p̃irres,
nga sete kapok-korti mun tevi, puloli
ni non p̃isije sev nga muloli. 15 Ko
sete kapmeteni ni pirpe devje nuval
se kami, ejki. Evi pa tasi kami ko.
Ko niko kaploli lesi wor nga nolon
pulwi.

Bongsi nale se Pol

16 Ko ngel evi loten suk, nga Nu-
mal, nga mivi batu demat, p̃ilai
demat tevi kami tetajer renge sel
jijle nir. Ko Numal piptevi kami jijle.
17 Inu mawos vajin Pol, nula pensil ji
m̃er nga mok-uli tweni nale suk ngel
nir, ko nuli vajin ‘erres’ suk ngel tevi
kami. Nomok-uli erpok renge naul
suk jijle nir, nga kami kaprongwose
nga evi weretunen naul suk. 18 Ko
ngel evi loten suk, nga merrenien
se Numal se kerr Iesu Kristo puto
tevi kami jijle. Nuwra “Remse kami
jijle.”

Naul nga Pol Muli Womue tevi TIMOTI

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Timoti tasu sen evi nesen Isrel san nga mivi kele kalesia, ko tata sen evi m̃eri Gris. Ko etipatun majingen sen nga m̃imajing tevi Pol daron nga mivi m̃elakel malume. Pol oli naul ngel nga rramveruse 1 Timoti tevi Timoti daron nga ni mokmetmete kalesia nir ie Epesas. Pol owra Timoti puwer ore nevisvisenien gerisen nga jinibb sopor marok-visviseni ie. Ko osp̃e kele suri lat nga marlot muto suri, ko lat nga kalesia liken ser puto suri renge devjen sopor kele.

Pol owra erres tevi Timoti

1 Inu Pol, nuvi aposol se Iesu Kristo suri nale se Atua nga m̃ilai mauren tevi kerr, ko Iesu Kristo Numal se kerr nga rramok-teravi.
2 Nuwrai ‘erres’ tevi nik Timoti. Kurpe natuk woswos renge kalesia nir. Ko ngel evi loten suk, nga merrenien, netlasien, ko demat se Atua Tata ko Numal se kerr Iesu Kristo piptevim.

Pol owra puwer ore nevisvisenien gerisen

3 Erpe mowrai pa musuw tevim daron nga m̃elinglingim nga bean Masetonia, numrreni nik kuplik ko wor Epesas, nga kupwer ore nir nga marok-visviseni gerisen nir. 4 Ko kupwerai tevi nir nga nir parlinglingi tutunmasa gerisen ser ko naul nga marpepriv lenglengen ne nise metka ser nir. Daron nga marmeteni nanu ngok nir, ko arpalpal elep. Ko marongen se Atua sete orongwos piplari renge nanu ngok nir. Eplari kobbong renge nosurien se jinibb nir. 5 Ko Atua owrai kerr rrap̃elak tweni merrenien nga miplari renge nalol nga muwokwok m̃irres, ko nga sete mubbujbbuj suri nanu nga marsij nga rramlolir, ko renge nosurien nga mivi weretunen.
6 Jinibb sopor arlinglingi pa murrun ngok nir ko arsarr pa renge nale nawon. 7 Nir arwera arongrongwos elep suri nale nesesreien se Atua, ko arok-rij eterter erpe norongwosien ser mutoe kobbong. Ko setete arongwose suri murru nale nga marok-werai.
8 Ko rramrongwose erres nga nale nesesreien se Atua erres poro parrul totkoni renge sel momsawos nen.
9 Ko tetajer rraprongwose nga nale nesesreien sete eplari tweni jinibb nga marres kobbong, ko purrul totkoni ma jinibb nga marok-tor otvi nale, ko jinibb nga marok-loli batur, ko jinibb nga sete marosuri Atua, ko jinibb nga marok-loli nololien nir, ko jinibb nga sete marvijuri sel se Atua ko sete marok-rrorrmi Atua nabong sopon, ko jinibb nga marok-revji pini tata ser ko tasu ser, rreknga marok-revji pini jinibb lele. 10 Ko evi nga purrul totkoni norman nga sete puloli p̃isij tevi nesevin, ko nesevin nga sete puloli p̃isij tevi norman, ko norman nga sete puloli p̃isij tevi norman pirpok kele. Ko evi kele nga purrul totkoni nir nga marok-venae jinibb, ko nir nga markerkeris, ko nir nga marlai nale gerisen re nosp̃en se numal nir, ko nir nga marloli murrun m̃inij kele nga marsij ko martor otvi nale nga musorsan.

Kristo etlasi Pol ko elngi nosp̃en nga m̃irres renge nevren

11 Nale ngok nga musorsan eplari renge nosp̃en nga m̃irres ne nosrövien se Atua. Rrapsurövi ni rengen. Ko nosp̃en ngok Atua elngi pa renge nevrek osuw nga inu bowra tweni. 12 Inu nuwra erres tevi Iesu Kristo, Numal se kerr, nga m̃ilai derteren tevi inu, ko m̃ilesi inu mosorsan nga botori

majingen sen. 13 Tuwi, nomok-rij
esij tere ni, nomok-oji jinibb sen
nir, ko nomok-loli esij tevir. Ko iok
erpe nuloli esij tevi ni mawos. Ko
erres kobbong, ni ornge esij suri inu,
suri inu sete nurongwose nanu nga
nomok-loli nir, ko sete nuosuri re
wosenen. 14 Ko merrenien se Numal
se kerr emejivjiv nawon ko elai
nosurien ko merrenien nga morivi
se kerr kokorti vajin tevi Iesu Kristo.
15 Ko nale ngel nga muwrai Iesu
Kristo mivini iel ngatan nga p̃ila
mauren tevi jinibb nga marsij evi
nale weretunen, nga kerr rraposuri
ko wor tetajer.
Ko inu nusij wor asi nir ngok. 16 Ko
Iesu Kristo etlasi inu suri emrreni
piviseni rrongi renge inu nolon nga
mipriv torrlai tevi jinibb nir nga
nir kele para-osuri ni, nga para-tor
sweri mauren nga puto tuwi ngok
vini. 17 Atua evi Numal ne tuwi ngok
vini nga mauren sen sete orong-
wos pusuw nabong san. Evi Atua
nga sete rramrongwos rraplesi; esan
kobbong evi Atua. Rrapsusture ko
wor nisen pian mare, ko rrapsurövi
lelingenok ko pian pijpari tuwi ngok
vini. Amen.
18 B̃elai nale ngel tevim, natuk
Timoti, nga pusorsan tevi nale se
Atua nga marwerai pae womu pi-
plari suri nik. Kuptori totkoni nale
ser nir, puloli norrorrmien som puto
p̃iterter nga kupbböt totkoni nanu
nga marsij nir. 19 Kupmetmete no-
surien som p̃irres, ko kupmetmet
kele nga norrorrmien som sete pub-
bujbbuj, ko kupiel lingi sel nga m̃isij
pivesane. Jinibb sopor sete arloli
erpok, ko arlokloksi pa nosurien ser
osuw. 20 Renge laru ngok nuru Ae-
menaeas ko Aleksanda, nuru orloli
pa esij erpok, ko nulngi pa nuru re
derteren se Demij nga porlinglingi
murrun ne nale nga m̃isij.

2

Loten

1 Nale suk nga womujnen nga
kupwerai p̃iterter tevi nir, ngel: nga
nir parlot ko wor pilep tevi Atua
suri jinibb nir. 2 Ko parlot renge
loten lele nir suri numal nir ko
jinibb nga marlelep nga martori
totkoni vanu nir, nga Atua purong-
wos p̃ilik tevir renge majingen ser;
ko nga rraprongwos rraplik renge
liken nga mumolmol m̃irres, ko nga
rraprongwos rraplot tevi Atua ko
nga rraprongwos rrapvijuri murrun
jijle nga m̃irres. 3 Murrun ne loten
nga mirpok erres p̃elak, ko ololi
Atua nga m̃ila mauren tevi kerr
ornge erres. 4 Suri ni emrreni p̃ila
mauren tevi jinibb totoklai, ko nga
parlesi wose sev nga mivi were-
tunen. 5 Atua esan rres kobbong. Ko
jinibb san esan rres kele nga m̃ilik
livö e Atua ko jinibb nir, evi Iesu
Kristo nga mivi jinibb. 6 Ko ni elngi
mauren sen nga puloli lilane sel nga
pujri lweni jinibb jijle nir rengen.
Iok eviseni erres renge daron mom-
sawos nen nga Atua mimrreni p̃ila
mauren tevi jinibb totoklai. 7 Ko
Atua okoni inu erpe aposol nga
bowra tweni nanu ngok. Nuwretun,
sete nukerkeris; majingen suk evi
nga bevisviseni jinibb ne vare nir
murrun ne nosurien nga mivi were-
tunen. 8 Renge lat jijle, numrreni
jinibb nir parlik malum nga lolaren
ko laten pijki jir, ko nga parsusi
nevrer paran mare ko parlot loten
nga mumomsawos vajin tevi Atua.

Murrun momsawos se nesevin nir

9 Renge murrun ngok kele, num-
rreni nesevin nir paruri nijor ser
nir renge sel nga m̃irres, sete
parkowkowrir nga parlokloksi mete
jinibb nir. Ko sete parlokloksi daron
pilep nga parviri batur. Ko sete
parlokloksi nevöt pilep nga parwuli
gol, rreknga nevöt nen nga marok-
lai lolo botrrum, rreknga sunsun
nga nowlin mian mare p̃elak. 10 Ko
parjoroi lweni nir sete tevi sunsun
ko tevi majingen nga marres. Suri
ngok evi murrun momsawos se ne-
sevin san nga muwra ni evi kale-
sia nesevin san. 11 Nesevin parlik

malum renge Naim On, ko parloli norrorrmien ser pian ngatan nga parongrongwos. 12 Nomok-wer ore nesevin nir nga sete parok-visviseni jinibb nir renge Naim On, ko sete paran mare re norman, ko parlik malum kobbong. 13 Suri tuwi jer pa, Atua ololi Atam womujnen, ko vitunen ea-loli Iv. 14 Ko sete Atam ko nga murnge nale gerisen nen, ko vinnen ko ornge nale gerisen nen, ko otor otvi nale nesesreien se Atua. 15 Ko sel san otoe nga Atua p̃ilai mauren tevi nesevin nir rengen, suri nesevin arvesi bipi. Ko nesevin parrul totoni kele ko wor nosurien ser ko merrenien ser ko paron p̃irres, sete parkowkowrir.

3

Murrun se jinibb nga marlelep se kalesia

1 Nale ngel evi nale weretunen: ‘Poro nga san emrreni pivi jinibb nga pilep se kalesia, ko ni emrreni majingen nga m̃irres p̃elak ngok.’ 2 M̃ernen sel sen p̃irres kemkam̃e ko wor, pimrreni temijpal nesen sen ko sete puoji nesevin m̃inij;[A] sete pivi jinibb nga pokminmin; pokmetmet lweni ni ko murrun puwokwok p̃irres. Ni p̃ir ko wor nga p̃ilai jinibb neturvitan paran jin. Ko ni purongwos p̃iwerwer kele. 3 Jinibb ne minminen ko jinibb ne balpalen sete putori majingen ngok. Pivi jinibb nga nolon mumolmol, sete mokkarkar, ko sete norrorrmien sen puto p̃elak renge nevöt. 4 Ko pivi kele jinibb nga purongwos pimetmet metka sen nir ko puloli natun nir parosuri ni nga parunge drrelan. 5 Poro jinibb san sete purongwose sel nga pimetmete metka sen nir rengen, ko pia-metmete kalesia nir pirpese ko? 6 Ko jinibb nga miaivi taol kalesia bbong sete orongwos putori majingen ngok, suri nolon turow p̃elake, ko Atua tia-tor vitrangi tirpe pia-tor vitrangi Demij. 7 Ko jinibb nga putori majingen ngok kele pivi wor jinibb san nga jinibb ne vare nir parwerai pirpel: ‘O, m̃erel evi m̃er nga m̃irres p̃elak.’ Ko re murrun ngok puloli nisen sete orongwos p̃isij, ko sete orongwos pivitan re nimet nga Demij m̃ilngi.

8 Ko re murrun ngok kele kobbong, jinibb nga marlai majingen nga marmajing se kalesia nir, parmomsawos p̃irres ko parvijuri nale nga marok-werai p̃irres, sete parokmini p̃elak norro rreknga nuwi nga m̃iterter, ko sete parmerreni p̃elak nevöt. 9 Ko parosuri p̃iterter nale weretunen ngok renge murrun ne nosurien nga Atua miviseni pa musuw, nga sete nanu san pubbujbbuj renge norrorrmien ser suri. 10 Ko kalesia nir parrowrrow lesi lartul nga marwera parlai majingen ngok nir puwomu, ko poro parviter, kalesia nir arongwos parasusture nir vajin. 11 Ko nesen ser kele parmomsawos p̃irres, ko sete parworworsur, ko sete parokminmin, parivi nesevin nga parokmajing tetajer suri norrorrmien ser p̃irres. 12 Lartul ngok nir parmerreni temijpal nesen ser nir, ko sete paroji nesevin m̃inij.[B] Ko parivi jinibb nga parongwos parmetmete natur nir ko metka ser nir p̃irres. 13 Nir nga marmajing m̃irres renge majingen ngok, niser orongwos pian mare ko norrorrmien ser orongwos p̃iterter kele wor nga parrul totkoni murrun nga marosuri m̃irres Iesu Kristo.

Kerr kalesia rramtori totkoni weretunen se Atua

14 Timoti, daron nga moli naul ngel tevim, nomok-rrorrmi rreknga

A **3:2** Erpe iel, Pol owra ‘Nesen sen pisansan kobbong’, ko renge nale se m̃eri Gris nir, ngok erpe ƀetile nale san nga mining nen erpe nga namlingi, ‘pimrreni temijpal nesen sen ko sete puoji nesevin m̃inij.’ B **3:12** Erpe iel, Pol owra ‘Nesen ser pisansan kobbong’, ko renge nale se m̃eri Gris nir, ngok erpe ƀetile nale san nga mining nen erpe nga namlingi, ‘parmerreni temijpal nesen ser ko sete puoji nesevin m̃inij.’

sete mia-periv nga bevinuk ƀelesim iok. 15 Ko poro sete bevinuk pingavil, ko naul ngel evi nga puwrai visviseni murrun nga marsorsan nga rraptori, kerr nga rramivi kalesia se Atua nga mimaur. Kerr kalesia rramivi pa metka se Atua, ko rramtori totkoni weretunen oto erres.

16 Ko weretunen, nale nga miteptepi suri Kristo renge murrun ne nosurien se kerr ean mare elep. Arsuᵽsuᵽe erpel: Kristo ngel, Atua ololi eplari ko evi jinibb erpe kerr nga rraprongwose ni. Ko Nemᷤin On ewilwil sen nga muwra, ‘Mernen le ngel.’ Ko anglo sen kele arlesi ni. Jinibb ne vare nir arunge nosᵽen nga mᷤirres sen, ko jinibb ne iel ngatan nir arosuri ni. Ko Atua elai ni vajin ean elik tevi renge melrin.

4

Nevisvisenien gerisen

1 Nemᷤin On owrai tweni pa osuw nga daron nga iel ngatan putomori pusuw, jinibb sopor arongwos parlinglingi murrun ne nosurien ser renge Atua, ko parosuri nemᷤin ne gerisen kobbong nir. Ko demij parongwos parkerkerasi nir rengen. 2 Jinibb ne gerisen ngok nir nga markerkerasi jinibb nir mirpok, setemun arunge nanu san obbujbbuj re nolor daron nga marloli mᷤisij. 3 Nir parwer ore nga jinibb sete putotko, ko sete purro nanen lele. Ko Atua elngi pa nanen ngok nir nga jinibb nga marosuri ni ko marongwose weretunen parwera erres wor tevi Atua rengen ko parlai parurroi. 4 Nanu jijle nga Atua muloli arres kobbong; rramrongwos rrapurroi nanu jijle poro rraplot ko rrapwera ‘erres’ tevi Atua rengen. 5 Suri nale se Atua ko loten nga mirpok arongwos parloli nanu jijle paron ᵽirres re no Atua.

Jinibb ne majingen nga musorsan se Iesu Kristo

6 Poro nik Timoti kopok-werai tweni nale ngok tevi tasi kerr nir, nik kupivi jinibb ne majingen se Iesu Kristo nga musorsan mᷤirres. Ko nale ne nosurien ko nevisvisenien nga mᷤirres nga komok-vijuri porairpe nanen som renge kalesia mauren som. 7 Sete kuprunge tutunmasa gerisen nir nga marij tere nale se Atua. Ko kupᵽelak ko wor ᵽiterter tweni mauren nga musorsan mᷤirres nga Atua mimrreni. 8 Rrek erres sopon nga marᵽelak tweni nga niber ᵽiterter, ko erres kele renge sel jijle nga marᵽelak tweni mauren nga musorsan mᷤirres nga Atua mimrreni. Suri jinibb nga muloli mirpok orongwos purnge ᵽirres renge mauren nga lelingenok ko mauren nga pia-vini vitu kele. 9 Nale ngok evi nale weretunen nga kerr rraposuri torrtorrlai ko wor tetajer. 10 Ko rramlingi pa norrorrmien se kerr osuw renge Atua nga mimaur, nga mokla mauren tevi jinibb jijle nir, ko mare nen kele ela mauren tevi jinibb nga marosuri ni. Ko niko rramok-ᵽelak milep renge majingen se kerr.

11 Ko nik Timoti kuprij ᵽiterter ko wor ko kupvisviseni nanu ngok nir tevi kalesia nir. 12 Sete kuploli jinibb parkulu wutan renge nik suri nik kuvi mᷤelakel kobbong san. Ko renge nale som ma ko liken som ko merrenien som ko nosurien som ko sel nga mᷤirres som nga komok-loli tevi nesevin nir, puloli kupviseni sel nga mᷤirres tevi kalesia nir nga parvijuri. 13 Pian pijpari daron nga inu bealuwi e vini, nik kupᵽelak nga kopokeve wor Naul On, ko kopok-werwer, ko kopok-visviseni nir renge nale weretunen. 14 Sete kuploli norongwosien som nga Nemᷤin On mᷤilai tevim seveling nga pa puto nawon. Arlai tevim suri nale se Atua nga propet san muwrai tweni tevim, daron nga ƀirterawarreng nir nga marwowomue kalesia marwilwil nga marlingi nevrer renge batum. 15 Nik kuploli wor majin-

gen ngok ko nir, norrorrmien som puto p̃iterter renge nanu ngok nir, nga puloli jinibb parongwos parlesi wose nga norrorrmien som oktajer malum. 16 Kupmetmete nik, ko kupmetmet renge nevisvisenien som kele. Kuptur p̃iterter renge nanu ngok nir, suri poro kuploli pirpok, nik kupa-loli nik lweni kupasi van re mauren, ko nir nga marunge drrelam kele.

5

Murrun nga m̃irres nga p̃irij tevi jinibb nir

1 Sete kupan kuprij p̃iterter tevi jinibb nga m̃itra, ko kuprij ma rijrijen lilane tevi ni, erpe ni evi tata som woswos kobbong. Ko kuprij tevi m̃elakel nir parirpe tasim woswos. 2 Ko kuprij p̃irres tevi lekterwarreng nir pirpe nir arivi tasu som woswos. Ko kuprij kele tevi nesenwarreng m̃elakel nir pirpe nir arivi jojim woswos, renge sel nga muwokwok m̃irres.

Murrun nga parmetmete nesevin nir nga diwen ser marmij lingir

3 Kuposuri p̃irres nesevin san nga diwen sen mimij lingi ko nga metka sen san mijki nga pimetmete ni. 4 Ko poro natun rreknga mebbun putoe, nir ngok ko parloli wos wore majingen nga milep ngel se kalesia nir, nga parmetmete metka ser. Nir parloli ko wor pirpel, erpe parkele lweni ƀelaken se nir nga marvesir nga marloli tevir. Ngok evi nanu san nga Atua p̃ir rengen.

5 Ko osorsan nga kalesia nir parmetmete nesevin nga diwen sen mimij lingi ngok ko nga metka sen arjikie nga parmetmete ni, ko nga m̃ilngi norrorrmien sen muto m̃iterter renge Atua, ko nga muklu tetajer nat m̃irin ko nat mupong nga Atua pokmetmete ni renge liken sen. 6 Ko poro nga ni mokrrorrmi lweni ni kobbong, ngok erpe niben emaur malum ko nem̃in emij pa osuw. 7 Nale ngok kupwera tweni ko wor tevi nesevin ngok nir, nga parloli san sete orongwos p̃iwer lokloksi nir rengen. 8 Ko jinibb nga mumusus pimetmete metka sen mirpe tasu sen san nga diwen sen mimij lingi, eviseni nga ni setemun orrul totkoni murrun ne nosurien, ko evan ngasu malum wore Atua easi jinibb san nga nosurien sen mijkie.

9 Ko renge naul ngok nga maruli tweni nise nesevin nir nga diwen ser marmij lingir rengen, nga kalesia nir parmetmete nir, kupuli bbong nise nesevin nir nga sia ser m̃iasi ngavöl ouwon (60), ko nga marmerreni temijpal diwen ser mijpari daron nga marmij lingir, ko sete maroji norman m̃inij.C 10 Ko nir niser parres ko wor, suri nir arokloli majingen nga marres. Nir parivi nesevin nga marres, suri artor pipi erres ejpari nga natur marlelep, ko arok-ir nga parok-la neturvitan parini jir, ko parmetmete kalesia san p̃irres p̃elak poro pivini jir, ko parlai se nir nga jinibb marojir. Suri nir norrorrmien ser eterter pa nga parloli majingen jijle nir nga marres.

11 Ko sete kupuli tweni nise nesen m̃elakel nir nga diwen ser mimij lingir. Suri daron nga norrorrmien ne totkoien mivini m̃iterter renger, ko taran ngasue Kristo vajin. 12 Ko jinibb nir tarwer lokloksi nir vajin, suri arlinglingi tweni rijrijen ser nga womu, nga setemun partotko kele ko parkorti tevi Kristo p̃isan vajin. 13 Ko pirpok kele, tartipatun nga tarlik totrong nawon, ko tarivel karkar renge naim nir, ko tarunge lokloksi ko tarworworsur, ko tarsup̃e nanu nga sete m̃irres re nir parwerai. 14 Ko niko numrreni nesen m̃elakel nir nga diwen ser marmij lingir partotko kele ko wor, ko natur partoe,

C **5:9** Erpe iel, Pol owra ‘Diwen sen pisansan kobbong’, ko renge nale se m̃eri Gris nir, ngok erpe ƀetile nale san nga mining nen erpe nga namlingi, ‘pimrreni temijpal diwen sen ko sete puoji norman m̃inij.’

ko parmetmet lilane naim ser. Ko ngok puloli devje nuval se kerr sel ser pijki rrese nga parongwose parij tere kerr. 15 Nesevin nga diwen ser marmij lingir ngok sopor arivel lingi pa sel nga mimawos ko arvijuri Demij vajin.

16 Ko poro kalesia nesevin san evi soposp̃en e nesevin san nga diwen sen mimij lingi, ni ko pimetmete p̃irres soposp̃en ngok. Sete parloli ƀelaken nen pian re kalesia jijle nir. Ko kalesia nir vajin para-metmete nesevin nir nga diwen ser marmij lingir ko metka ser san mijkie nga pimetmete nir.

Majingen se ƀirterawarreng nir nga marok-wowomue kalesia nir (elta)

17 ƁIrterawarreng nir nga marok-wowomue kalesia nir, poro nga par-majing p̃irres, ko kalesia nir paro-surir ko wor. Ko parlai kele nevöt tevir, ko
ngok erpe arlai nowlir evaru ko. Parloli pirpok pilep ko wor tevi nir nga marp̃elak milep nga marwer-wer ko marvisviseni. 18 Suri Naul On owra ‘Daron nga kumlai buluk nga parbböt tututweni jelangi wit nir, kami kaploli ko wor parurroi jelangin ngok sopor, sete kapkai totkoni jingor.’ Ko nale owrai kele nga ‘Poro jinibb san puloli majingen san, erres nga ni pia-la nowlin ren ji jinibb nga mokmajing ser.’

19 Sete kaprunge nale san nga marwera ‘O, ƀirterawarreng ngok nga mokwowomue kalesia nir ololi esij’, poro sete nir p̃ieru rreknga p̃itul nga parwera pirpok ewretun. 20 Ko poro ƀirterawarreng ngok san puloli p̃isij, kuprij p̃iterter tevi renge no kalesia nir, nga puloli nir m̃inij parmetutu kele.

21 Inu nuwrai eterter tevim renge no Atua ko renge no Iesu Kristo tevi anglo sen nir nga ni m̃ilngir pa musuw, nga kupvijuri ko wor nale suk ngok nga m̃elai tevim. Kuploli pusorsan ko wor tevi jinibb p̃etp̃eti. Sete kuploli sel nga m̃iterter tevi jinibb sopor, ko sel nga mimalum tevi nir sopon kele.

22 Sete nolom pingavilvil nga ku-plingi nevrem renge jinibb san nga kupsusture ni nga putori majingen san se Atua. Ko sete kupkorti tevi jinibb karkar nir nga parloli kupvitan van renge nololien ser. Kuprrul totkoni mauren som pu-wokwok p̃irres.

23 Sete erres nga nik kopok-mini nuwi kis kobbong, ko suri nik komok-mesi daron elep, ko erres nga nik kopok-mini norro beblen nga puloli lilane depaim.

24 Nololien se jinibb sopor arto limjer rres, ko jinibb jijle arlesi wos pae nololien ser osuw. Ko jinibb sopor ma arloli nololien ser arto kelti, nga jinibb sete p̃ilesi wose pian pijpari nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir. Ko iok evi batun nga mowrai sete nolom pingavilvil nga kuplingi jinibb san putori majingen san se Atua. 25 Ko erpok kele, majingen nga marres kele arto limjer kobbong. Ko poro sete parto limjer womu, ko nir para-pelari ko wor nabong sopon.

6

Murrun nga mumomsawos se jinibb ne majingen nir

1 Nir nga marivi jinibb ne majin-gen parosuri ko wor numal ser nir p̃irres, puloli sete jinibb san purong-wose p̃iwer lokloksi nise Atua ko nevisvisenien se kerr, nga parw-era ‘O, kalesia nir sete armajing erres’. 2 Ko jinibb ne majingen nga numal ser marivi kalesia sete arongwos parloli murrun ngok nga parwera “O, numal suk erpe tuwak kobbong”, ko sete parosuri p̃irres suri. Ejki, parmajing p̃irres kele wor, suri arok-majing se kalesia san nga marmerreni.

Nevisvisenien gerisen ko nijor nga marres

Nanu ngok nir, kupwer visviseni
ko kupwer sesesre ko wor tevir.
3 Ko si nga mivisviseni nevisvisenien
m̃inij nga sete musorsan tevi nale
weretunen se Iesu Kristo Numal se
kerr ko tevi nosurien nga mimawos
m̃irres, 4 ko m̃ernen sete orongwose
nanu san, ko norrorrmien sen ean
mare p̃elak. Ko murrun ngok ololi
arok-merreni lenglengen partertere
nir re nale, ko nolor eleplep, ko par-
sisij tevir, ko parlat, ko norrorrmien
nga marsij p̃elak parto tevir. 5 Ko
ngok evi murru jinibb nga norror-
rmien ser m̃ilengleng, ko weretunen
ejki rres jir, ko niko marmerreni
parlat tetajer. Ko nir arrorrmi no-
surien se jinibb orongwos puloli sel
nga putor sweri nevöt pilep.
6 Ko ewretun, murrun nosurien
se kerr evi sel nga jinibb orongwos
putor sweri nanu pilep, poro ni p̃ir
suri sev nga muto pa jin. 7 Ko
kurongwose, daron nga rrampelari
iel ngatan sete rramtori nanu san
tevi kerr. Ko daron nga rrapluwi
kele, sete rrama-tori nanu san kele
tevi kerr. 8 Ko poro nanen se kerr
putoe, ko sunsun se kerr puto kele,
ngok evter pa kerr ko. 9 Ko p̃isij
re jinibb nga marok-merreni nga
joror pilep, parirpe jinibb san nga
nover misrapo ore. Ko murrun
nga marmerreni joror pilep ngok
e orongwos puloli parvitan p̃isij
nga mauren ser pian p̃isij p̃etp̃eti.
10 Murrun nga marmerreni p̃elak
nevöt e evi batbatu murrun lele nga
marsij. Ko jinibb sopor arok-vijuri
sel ngok eterter, ko aran ngasue
murrun ne nosurien vajin, ko arloli
nanu elep nga nir kele marunge
m̃isij milep suri.

Nale mawos se Pol tevi Timoti

11 Ko nik, Timoti, kuvi jinibb se
Atua. Kupruj ngasue nanu ngok
nir. Ko kupp̃elak ko wor pilep
nga kuploli murrun nga musor-
san m̃irres, ko murrun nga muon
m̃irres, ko nosurien, ko merre-
nien, ko nga kuptur p̃iterter pij-
pari bongsin, ko nga kupivi jinibb
malum. 12 Kupwolu p̃iterter renge
woluen ne nosurien, nga kuplai
mauren nga muto tuwi ngok vini
pivi som. Suri Atua everuse nik nga
kuplai mauren ngok renge daron
nga kumwerai tweni nosurien som
bonevis renge no delung nir. 13 Ko
womu ne Atua, nga m̃ila mauren
tevi nanu jijle, ko womu ne Iesu
Kristo nga muwra tweni nosurien
nga m̃irres sen renge no Ponjes
Paelet, 14 nuwrai eterter tevim nga
kupvijuri nale nen nir p̃iterter, sete
kupvitan re nanu san, pianan pij-
pari nabong nga Iesu Kristo Numal
se kerr pia-luwi kele vini rengen.
15 Kristo ngok, Atua pia-viseni ni
renge daron momsawos sen. Atua
ngok esan kobbong derteren sen
otoe, ko jinibb jijle parsurövi ko wor,
ko evi Numal se numal ngabe ngabe
p̃etp̃eti nir. 16 Ni esan rres kobbong
nga mauren nga muto tuwi ngok
vini oto jin. Ko lat nga m̃ilik ren
erinrin erres, nga jinibb san sete
orongwos pian mori. Atua ngok,
sete jinibb san elesi wor nabong san,
ko sete san orongwos p̃ilesi. Ko kerr
rrapsusi nisen pian mare tetajer, ko
rrapwerai tweni derteren sen nga
puto pijpari tuwi ngok vini. Pirpok
ko.

Kalesia nir nga nijor ser milep

17 Kuprij p̃iterter ko wor tevi nir
nga nijor ser milep iel ngatan, nga
sete parloli norrorrmien ser pian
mare p̃elak, ko puto p̃elak renge
nevöt ser. Suri rrek nevöt orongwos
pijijki kobbong. Ko nir parlingi
norrorrmien ser puto renge Atua
kobbong. Suri ni oklai pa nanu
elep nga rraprunge p̃irres rengen.
18 Nik kupwerai ko wor tevir nga
nir parloli majingen nga marres, ko
nga parir renge majingen ngok nir
p̃iasi nga marir renge nijor ser nir.
Nolor parres, ko parvijngeni joror
tevi nir nga joror mijkie. 19 Re
murrun ngok erpe arok-lingi lilane
joror nga marres nir re melrin nga
parto p̃iterter tetajer tuwi ngok vini.

Ko parongwose vajin parlai mauren
nga mivi mauren weretunen.

Bongsi nale se Pol tevi Timoti

20 O Timoti, kuptor totkoni p̃irres
nanu nga Atua m̃ilngi pa re nevrem
musuw. Kupan ngasu re nale na-
won ngok nga marij tere Atua ren-
gen, ko lenglengen se nir nga mar-
wera evi norongwosien, ko ejki, nir
arkerkeris kobbong. 21 Suri jinibb
elep arok-vijuri murrun ngok, nga
muloli maran ngasu pa renge mur-
run ne nosurien.

Ko ngel evi loten suk, nga mer-
renien se Atua piptevi kami jijle.
Nuwra “Remsom”.

Naul Erwen nga Pol Muli tevi TIMOTI

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Nanu nga milep nga Pol muspe suri renge naul erwen nga muli tevi selen Timoti evi nga Pol mimrreni Timoti nosurien sen piterter ko puloli majingen sen pumomsawos, ko nga sete pimtutue jinibb. Ko Pol owra Timoti puruj ngasue murrun nga nir sopor marok-loli nga marok-palpal suri nale, ko owra Timoti pivijuri sel nga mirres nga milesi Pol muwlu rengen.

Pol owra erres tevi Timoti

1 Inu Pol nuvi aposol se Iesu Kristo suri marongen se Atua, nga bowra tweni nospen nga mirres ne mauren nga mivi se nir nga markorti pa tevi Iesu Kristo. 2 Nuwrai “erres” tevi nik, Timoti, natuk nga memrrenim milep. Ngel evi loten suk, nga merrenien, netlasien ko demat se Atua Tata ko Iesu Kristo Numal se kerr piptevim.

Pol erij nga pususture norrorrmien se Timoti

3 Nuwra “erres” tevi Atua. Nomok-majing sen nga nolok sete obbujbbuj, erpe birterawarreng suk nir ne tuwi marok-loli. Ko natmirin ko natmupong, daron nga nomok-lot, tetajer nomok-rrorrmi nik, ko nomok-wera “erres” tevi Atua surim. 4 Nomok-rrorrmi daron nga melinglingim ko kumtengsik, ko numrreni lenglengen wor nga bevinuk belesim kele, nga puloli beir lenglengen luwi kele. 5 Ko nurrorrmi wose nosurien som nga sete mivi gerisen, nga musorsan kobbong tevi nosurien nga apu som lekter Loes ko tasu som Iunis mortori. Ko nurongwose erres nga nik kele nalol ngok oto malum tevim. 6 Ko suri nanu ngok, nuwrai tevim nga derteren nga Atua milai tevim daron nga melngi nevrek rengem, kopok-wuni suri ko wor, nga sete pian ngatan. 7 Suri Nemin nga Atua mila tevi kerr, sete evi nga puloli rrapmetutue jinibb, ejki. Nemin ngok
evi nga pila derteren ko merrenien, ko nga puloli kerr rramrongwos rraptur ore sev nga kerr kobbong rrammerreni.

8 Ko suri nanu ngok, nik sete kupmanun nga kupwera tweni nospen se Numal se kerr. Ko sete kupmanune inu kele suri nga inu mean re naim ne nekaien suri numajing sen. Ko nik kupmarong ko wor nga jinibb parloli pisij tevim suri nospen ngok, ko Atua puloli kuptur piterter vajin.

9 Atua elai mauren tevi kerr, ko everuse kerr osuw nga rrapivi jinibb on sen tuwi jer pa, suri Iesu Kristo. Ko ni sete ololi erpok suri elesi majingen se kerr erres, ejki. Ololi erpok suri ni kobbong marongen sen ko merrenien sen. 10 Ko Iesu Kristo nga mokla mauren tevi kerr errmali vajin ji kerr. Ko ni eviseni merrenien se Atua, ko erevji pini pa derteren ne mijen, ko ololi mauren nga sete murongwos pusuw errmali vajin renge nospen sen.

11 Ko Atua okonik erpe aposol nga bowra tweni ko bevisviseni nospen sen nga mirres nen. 12 Ko ngok evi batun nga marwirrek vini re naim ne nekaien ngel. Ko sete nurongwos bemanun, suri nurongwos pae jinibb nga mosuri osuw. Ko nurongwose erres nga ni orongwose pimetmete inu renge nanu jijle nga ni milngi pa re nevrek, pianan pijpari nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir. 13 Kuptori totkoni nale weretunen nga mevisviseni tevim. Ngok eviseni sel nga kupvijuri, renge murrun ne nosurien ko merrenien nga rramok-korti tevi Iesu Kristo rengen.

14 Nanu nga marres p̃elak ngok nir,
nga Iesu Kristo m̃ilngi pa re nevrem,
nik kuptori totkoni wor nir ko renge
derteren se Nem̃in On nga m̃ilik pa
re nolo kerr musuw.

Pol owra tweni murrun se Onesiporas

15 Erpe kurongwos pae osuw, se-
lek nir nga iel Esia, tevi nuru nga
Pukelas ko Emojenes, arwolu lingi
pa inu osuw. 16 Ko ngel evi loten
suk, nga Numal puloli p̃irres tevi
metka se Onesiporas, suri womu ni
okla lweni inu vavis le pa. Ko
ni sete emanun nga inu m̃elik iel
Rom re naim ne nekaien, ejki; 17 ko
daron nga miplari iel, ko epejpej inu
eterter, mianan ko eskai inu vajin.
18 Ko nulot nga Numal p̃ilai netlasien
tevi renge nabong nga Atua pia-
wera suri lat nga puto suri tevi
jinibb nir. Suri nik, Timoti, kurong-
wose erres p̃elak ni ololi nanu elep
nga marres tevik iak Epesas.

2

Jinibb ne nuval mawos se Iesu Kristo

1 Ko natuk, kupterter renge mer-
renien nga mivi se kerr nga rramko-
rti tevi Iesu Kristo. 2 Ko kuptori
nevisvisenien nga kumrunge pa jik
renge no delung nir. Ko kuplingi
nale ngok nir renge nevre nir nga
kurongwos nir murrur erres, ko
nolom eterter renge nir nga parviter
parvisviseni nir m̃inij kele vajin
renge nale ngok nir.
3 Nik kupmarong ko wor nga
jinibb parloli p̃isij tevim suri nale
ngok. Ko kupirpe vajin jinibb ne
nuval san nga m̃irres se Iesu Kristo.
4 Re daron ne nuval, jinibb ne nuval
sete orongwos pivel sarrsarr pirpe
lartul nga nuval mijki jir. Ni pi p̃lak
ko wor p̃iterter nga puloli nabur
sen purnge p̃irres rengen. 5 Ko
jinibb nga mokwolu re woluen san
sete orongwos putor sweri nowlin
nga womujnen poro sete puosuri
murrun mawos ne woluen nen. 6 Ko
jinibb nga mokp̃elak milep renge
orsel sen, erres p̃elak nga ni p̃iaani
nanen nen puwomu. 7 Kuprrorrmi
nale rrongrrongvi suk ngok nir, ko
Numal se kerr piviseni nik nga
kuprongwose murrun p̃etp̃eti nen
tweni mauren som.

Erres nik kuprrorrmi Iesu Kristo

8 Kuprrorrmi Iesu Kristo, nga mi-
maur luwi renge mijen, ko nga mivi
metka se Numal Devet san, erpe nga
nomok-werwere pa renge nosp̃en
nga m̃irres. 9 Suri nosp̃en nga
m̃irres ngok nga nomok-werwer e,
ko jinibb arok-loli nomok-runge esij
ko arkai totkoni inu e dil ngel nga
mivi delrrurr, erpe nga marok-loli
tevi jinibb san nga mokloli m̃isij.
Ko nale se Atua ma sete arongwos
parkai totkoni renge dil san. 10 Ko
ngok, nolok sete evitan renge nanu
nga marsij nir nga marloli tevik; ko
nup̃lak nga ƀeskai sel nga Atua p̃ilai
mauren tevi nir nga markorti tevi
Iesu Kristo, nga paran para-korti
kele renge mauren ne nosrövien
renge melrin nga sete mia-suw
nabong sopon. 11 Ko ngel evi
nosp̃en weretunen san: ‘Kerr erpe
rramkorti ko pa tevi renge mijen
sen; ko niko, rrapa-korti kele vajin
tevi renge mauren sen. 12 Poro nga
rrapok-tur p̃iterter, ko rramrongwos
rrapa-korti tevi renge derteren nen
se Numal. Ko poro rrapok-kerkeris
nga rrapok-wera sete rramivi jinibb
sen, ko ni kele orongwos pia-wera
tweni nga ni sete evi Numal se kerr.
13 Ko poro kerr sete rraptori totkoni
rijrijen se kerr, ko ni pia-tori totkoni
wor
rijrijen sen ko tetajer, suri ni sete
orongwos p̃irieni kele nale sen san.’

Sel mawos nga musp̃e suri nale weretunen se Atua

14 Nik kopok-werai visviseni nale
ngok ko tevi jinibb som nir. Ko
nik kopok-rij p̃iterter tevi nir renge
no Atua nga nir parlinglingi mur-
run ngel nga marok-lat suri nale

kobbong. Murrun ngok ololi mauren se jinibb nga marok-runge evan esij kele wor elep. 15 Ko nik kuppẽlak ko wor pilep nga kupivi jinibb ne majingen nga Atua purnge pẽirres surim, ko kupivi jinibb nga sete pimanun renge majingen sen; ko kupivi jinibb nga mokvisviseni jinibb renge nale weretunen se Atua renge murrun nga musorsan mẽirres. 16 Sete kupruj mori nale ngok nir nga marij karkar tere Atua. Rijen nga mirpok okrevei tweni bbong jinibb ko nir, nga paran ngasu kele renge Atua. 17 Rijen se jinibb nga marirpok erpe bolkar san nga sete murongwos pẽirres luwi kele. Tetajer okkar elep nga pulokloksi ɓelan. Ko nale se nuru Aemenaeas ko Paelitas erpok. 18 Nuru ngok ortor jabble pa sel suri nale weretunen, ko nuru orok-lokloksi kele murrun ne nosurien se kalesia sopor. Suri nuru orok-werai nga meraien ne mijen eplari jile pa osuw, ko niko, daron nga kerr rrammij, ko nibe kerr sete mara-maur luwi. 19 Ko batu nale nga mẽiterter nga Atua mẽilngi pa sete orongwos putoto, ko nale nga muto renge batu nale ngok owrai erpel: ‘Numal Atua orongwos pae jinibb sen nir osuw’. Ko nale mẽinij san kele renge Naul On owrai erpel kele, ‘Ko si nga muwra ni evi jinibb se Atua pẽilngilngi ko wor murrun nga sete marsorsan mẽirres.’

20 Renge naim se jinibb nga joron milep, narov lele arto rengen. Sopor armajinge renge nanu nga marerr mẽirres, ko sopor arsavi renge duru nai, rrek armajing nir renge dan kobbong. Sopor arivi nga parlingi nanen renger daron ne nabong nga milep, ko sopor arivi nga marlingi nanen renger nabong jijle kobbong. 21 Ko poro jinibb san puloli ni puwokwok renge nanu nga marsij ngok nir ko puon pẽirres, ko ni piairpe vajin narov ngok nga numal sen purongwos pia-rrul totkoni renge nabong nga milep. Ko mẽernen elik metmet vajin nga pia-loli majingen jijle nga mẽirres.

Jinibb ne majingen se Atua nga Atua murnge mẽirres rengen

22 Kupruj ngasue murru lenglengen se mẽelakel nir nga marmerreni sev nga marsij nir.
Ko kuppẽlak tweni murrun nga musorsan mẽirres, nosurien, merrenien, ko demat, tevi nir nga norrorrmien ser muwokwok mẽirres, ko marokverus van ji Atua tetajer. 23 Ko kupan ngasu renge laten se nir nga marlengleng, suri nik kurongwos pae nga murrun ngok orongwos pivesi balpalen kobbong. 24 Ko jinibb ne majingen se Numal sete pivi jinibb ne balpalen. Ni pivi wor jinibb ne nevisvisenien, ko norrorrmien sen pimalum, ko nolon pipriv tevi jinibb totoklai. 25 Ko ni purongwos piviseni lilane nir nga marok-tere ni, renge murrun nga mumolmol kobbong. Ko rrek Atua ko puloli nolor pulululwi nga puloli parini parongwose weretunen nen vajin. 26 Ko norrorrmien nga mẽirres pijpari vajin batur, ko parwolu lingi never nga Demij mẽilngi, nga mẽilair rengen nga puloli parvijuri norrorrmien sen.

3

Murru jinibb renge daron ne nabong nga vitu

1 Nik kuprongwose wor nanu ngel: nga mauren ne iel ngatan pivini pẽiterter pilep re daron ne nabong nga vitu. 2 Jinibb parrorrmi lweni nir kobbong, ko parmerreni nevöt pilep. Nir parij melmelas, ko norrorrmien ser pian mare pẽelak, ko parij pẽisij tevi jinibb nir, ko sete maraosuri tata ser ko tasu ser. Ko sete mara-wera “erres” tevi seler renge nanu san, ko sete mara-rongwos parrorrmi Atua. 3 Parivi jinibb nga parloli terter nanu tevi jinibb mẽinij nir nga sete parunge pẽisij ren, ko parongwos parlokloksi nise jinibb mẽinij. Parivi kele jinibb nga

marok-verver ko marerri lenglengen. Ko nir parungasi sev nga m̃irres. 4 Parivi jinibb nga parlokloksi seler nir nga sete parosurir, ko sete partotrong suri sev nga parloli, ko norrorrmien ser pian mare p̃elak. Parivi jinibb nga marmerreni nanu nga parunge p̃irres ren, easi nga parmerreni Atua. 5 Renge no jinibb nir, nir parok-loli nga parvijuri murrun se kalesia nir, ko sete parmerreni derteren se Atua p̃irieni norrorrmien ser nga marsij. Sete kupruj mori rragrrag jinibb nga marirpok. 6 Nir sopor arokan loloim nga parkerkerasi nesevin nir nga batur marjikie ko marok-likto suri nololien ser, ko norrorrmien lele nga marsij marok-revei totkonir. 7 Nesevin ngok nir tetajer arokmerreni jinibb pivisvisenir, ko sete arongwos partor sweri weretunen nabong san. 8 Nir ngok artere nale weretunen, erpe tuwi laru nga morongrongwos ngok nuru, Janes ko Jabres, ortere Moses. Jinibb nga marirpok nir, norrorrmien ser sete osorsan, ko murrun ne nosurien ser evi gerisen kobbong. 9 Ko majingen ser sete mia-to mia-periv, suri jinibb jijle para-lesi murru lenglengen ser, pirpe nir nga tuwi marlesi murru lenglengen se nuru ngok.

Kupvijuri ko wor murrun suk

10 Ko nik, Timoti, kuvijuri pa nevisvisenien suk, murrun suk, ko sev nga inu m̃elngi nolok rengen, ko murruk ne nosurien, ko nolok nga mipriv, ko merrenien suk, ko murruk nga nomok-rrul totkoni majingen puto p̃iterter pijpari bongsi majingen nen. 11 Ko nik kulesi pa nga jinibb marok-oji p̃elak inu, ko marloli nibek murnge m̃isij. Nik kurongwos pae sev nga mutor sweri inu Antiok ko Ikoniam ko Listra, nga jinibb marok-oji inu, ko marok-loli m̃isij p̃elak tevik. Ko Numal elai tweni inu re nanu ngok nir. 12 Ko si nga marmerreni parmaur korti tevi Iesu Kristo renge mauren nga musorsan m̃irres, nir ngok kele ko para-ojir ko para-loli p̃isij tevir pirpok kele. 13 Ko jinibb nga marsij ko jinibb ne gerisen nir partajer malum ko parkerkeris malum tevi jinibb nir, ko nir kele vajin parongwos parosuri nale gerisen ser.

14 Ko nik ma kuptori totkoni nanu nga namvisviseni tevim tuwi, ko nga kumosuri pa m̃irres musuw, suri nik kurongwose erres murrun se kem nga namvisviseni nik e. 15 Ko nik kurongwos pae daron nga kumivi bipi mivini mijpari lelingenok, nga kurongwose erres nale ne Naul On. Nale nen orongwos puloli kuprongwos p̃irres renge sel nen nga Atua purongwos p̃ila mauren tevi nir rengen. Ko sel nen evi nga parosuri Iesu Kristo. 16 Ko nale jile renge Naul On arpelari ji Atua, ko erres nga pivisviseni jinibb, ko puwrai tweni gerisen sen poro putoe; ko erres nga p̃iete murru lenglengen, ko pivisviseni jinibb nir renge murrun nga musorsan m̃irres. 17 Atua elai nale ngok nir nga puloli jinibb sen nir norongwosien ser pilep jijle ko nga partiriv terai vajin majingen jijle nga marres.

4

Kuptori totkoni ko wor nale se Atua

1 Renge no Atua ko renge no Iesu Kristo, nga pia-wer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir, nir nga marmaur, ko nir nga marmij pa, inu nuwrai nale nga m̃iterter ngel tevim. Suri nga Iesu Kristo pia-luwi kele vini, ko suri batun vanu sen nga pia-rremali vajin, inu nuwrai eterter tevim: 2 Kupwerai tweni ko wor nale sen. Poro parmerreni parunge rreknga ejki, ko erres kobbong. Tetajer nik kupterter nga kupwerai tweni. Kuprevei jinibb nga parosuri Kristo, ko kuprij p̃iterter tevir nga sete parloli karkar nanu, ko kuploli norrorrmien ser parterter. Kuploli nolom pipriv nga kupvisviseni

nir p̃irres. 3 Suri daron pia-vini
nga jinibb sete parmerreni parunge
nale nga mivi nale weretunen, ko
parvijuri lweni nir kobbong norror-
rmien ser, ko paran parpej jinibb
nevisvisenien pilep nga parongwos
parwerai nale sev nga nir kobbong
parmerreni parunge. 4 Ko nir par-
tur telure nale weretunen ngok, ko
paran ngasu ko parunge tutunmasa
nawon kobbong nir. 5 Ko nik kup-
metmet ko wor p̃irres renge sev nga
marinuk jim, nga kupvijuri sel nga
musorsan. Ko poro nga parloli p̃isij
tevim, ko nik kuploli wor norror-
rmien som p̃iterter ko pipriv. Nik
kuploli ko wor nga kupwerai tweni
nosp̃en nga m̃irres se Kristo, ko
kuploli p̃etp̃eti majingen ngok nga
Atua m̃ilai tevim.

Mauren se Pol otomori pusuw

6 Ko inu, daron suk evini pa nga
ƀelinglingi mauren suk; partor pinik
suri nuvi jinibb se Atua. 7 Nup̃lak
pa elep renge woluen, nuwlu nunsi
p̃etp̃eti lat ne woluen nen, ko nurrul
totkoni nosurien suk tetajer. 8 Ko
nowli jinibb nga mokasasi renge
woluen oto metmet pa teraik nga
bean ƀelai. Nowlin ngok Numal
pia-lai tevik renge nabong nga Atua
pia-wera suri lat nga puto suri tevi
jinibb nir. Numal osorsan erres, ko
ni pia-lai nowlik ngok tevik suri inu
mauren suk osorsan erres. Ko sete
inu kis kobbong, ko tevi kele nir jijle
nga marok-tiriv kele tevi merrenien
daron nga ni pia-rremali luwi e.

Pol elai nosp̃en tevi selen nir

9 Inu numrreni nga kupsaro pin-
gavil nga kupini kuplesi inu. 10 Suri
Demas emrreni p̃elak mauren ne
iel ngatan, ko owlu lingik pa evan
Tesalonaeka e. Ko Kreseus kele evan
pa Galesia e, ko Taetas kele evan pa
Dalmatia e. 11 Ko Luk kobbong elik
tevik lelingenok. Ko erres ma kupan
kuplesi Mak nga ni piptevim; suri
ni okpitevik erres renge majingen.
12 Ko nukoni pa Tikikas evan Epesas
pae. 13 Daron nga kupini e, ko erres
kuplai sunsun ne melas suk tevim
nga m̃elngi tweni mijpon jer Troas,
renge naim se Kapas. Ko erres
kuplai kele naul suk nir parini, o ko
womujnen renge naul ngok nir, ku-
plai kele naul ngok nga marmajing
nir renge nevlu nanani.

14 Morok Aleksanta nga mivi
jinibb nga mokmajing delrrurr nir
olokloksi inu elep. Ko Numal pia-
kele lweni sev nga muloli ngok. 15 Ko
nik kele kupmetmet renge ni, suri
etre nale se kerr eterter.

16 Ko womujnen daron nga mean
loloim re kot iel Rom nga bowrai
tweni nale suk, sete san erij suk.
Nir jijle arwolu lingik. Ngel evi
loten suk, nga Atua sete putor vi-
trangir suri. 17 Ko Numal ma elik
tevi inu, ko elai derteren tevik,
niko ololi nurongwos bowrai tweni
p̃etp̃eti nale sen, ko jinibb ne vare
p̃etp̃eti nir parunge. Ko otomori jer
parlingi inu van re mijen, ko Atua
ela tweni inu. 18 Ko Numal ngok pia-
lai tweni inu renge nanu jijle nga
marsij, ko pia-tekai inu p̃irres van
renge batun vanu sen ne melrin. Ko
rrapok-susi nisen pian mare tetajer
pijpari tuwi ngok vini. Pirpok ko.

Bongsi nale se Pol

19 Kupwera “erres” suk tevi Akwila
ko nesen sen Prisila, ko tevi kele
metka se Onesiporas. 20 Erastas
elik jer iak Korin; ko daron nga
m̃elinglingi iak Maelitas, nulinglingi
Tropimas elik jer iak, suri ni emsi.
21 Inu numrreni nga kupsaro pin-
gavil nga kupini kuplesi inu pu-
womu, ko daron ne melas pia-vini.
Iupulas, Putens ko Linas, tevi joji
kerr Klotia, ko tevi tasi kerr ko joji
kerr nga iel jijle nir, arwerai “erres”
tevim.

22 Ko ngel evi loten suk, nga Numal
piptevi nik renge norrorrmien som.
Ko merrenien sen piptevi kami jijle.
Nuwra “Remsom”.

Naul nga Pol Muli tevi
TAETAS
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pol elngi Taetas nga ni p̃imajing renge norour ne Krit, ko oli naul ngel tevi nga pusp̃e suri lat nga p̃imajing tweni majingen sen puto suri. Pol osp̃e suri liken se jinibb san nga puwowomu re kalesia nir. Ko osp̃e kele suri liken se kalesia nir puon ko p̃irres pirpese.

Pol owra 'Erres' tevi Taetas

1 Inu Pol nuvi jinibb ne majingen se Atua. Ko Iesu Kristo okonik erpe aposol nga ƀela se jinibb nga Atua m̃ilngir pa musuw nga nir parosuri ni, ko nga parongwose nale ne weretunen nga mivi batbatu kalesia mauren se kerr. 2 Ko ni okonik kele nga bololi nir parlingi norrorrmien ser puto p̃iterter renge mauren nga muto tuwi ngok vini. Mauren nen, Atua, nga sete orongwos p̃ikerkeris, owrai womu pae tuwi jer nga p̃ilai tevi kerr. 3 Ko renge daron momsawos nen, eviseni mauren nen, renge nale sen. Ko Atua nga m̃ila mauren tevi kerr elngi nale ngok renge nevrek, ko owrai eterter nga inu bowra tweni ko wor tevi jinibb nir.

4 Taetas, nik kurpe natuk woswos renge metka ne nosurien, nomokuli nale ngel tevim. Ngel evi loten suk, nga merrenien ko demat se Atua Tata ko se Iesu Kristo nga m̃ila mauren tevi kerr piptevim.

Majingen se Taetas iak Krit

5 Nulngim iak renge norour nga Krit nga nik kupmajing lilane majingen nir nga mevel lingir. Nuwrai pa tevim nga kupsusture ƀirterawarreng nga parwowomu re kalesia nir renge lat jijle nir. Ngok kuprrorrmi nale lilane suk ngel: 6 ƀirterawarreng nga pokwowomu re kalesia nir pivi wor jinibb nga mauren sen musorsan ko m̃irres. Ko pimrreni temijpal nesen sen ko sete puoji nesevin m̃inij.[A] Ko natun kele nir parosuri Atua ko wor. Sete erres nga nosp̃en nga m̃isij puto suri natun nir, nga marwolu karkar rrek sete marosuri nale. 7 Jinibb san nga pokmetmete kalesia nir, mauren sen pusorsan wor p̃irres. Suri Atua elngi pa majingen sen oto re nevren. Ni nolon sete pian mare p̃elak, sete purongwos pulolar pingavil, sete pokminmin, sete pokpalpal, ko sete pokmerreni nevöt pilep. 8 Ni poklai ko wor neturvitan nir paran re naim sen. Ko pimrreni sev nga m̃irres. Ko pivi m̃er nga pusorsan p̃irres, ko puon p̃irres. Ko sev nga m̃isij nga ni mimrreni, pubböt ore tetajer. 9 Ni putor totkoni nale nga rramokvisviseni jinibb nir ren p̃iterter ko nga sete purongwos pimjabböl. Ko ni purongwose vajin pivisviseni jinibb nir renge nale momsawos nen, ko p̃iwer rrerrarre nale se nir nga martere nale nen.

Jinibb ne nevisvisenien gerisen

10 Ko jinibb elep sete arosuri nale, ko arkerkerasi jinibb m̃inij nir renge kalesia tevi norrorrmien ser nga m̃ikarkar. Nir eleplep renge nir ngok arivi m̃eri Isrel. 11 Kapwer ore ko wor nale ser, suri renge metka sopor, nale nga mirpok erpe poklokloksi pa jinibb p̃etp̃eti nir. Jinibb ngok nir arvisviseni jinibb nir renge nale nga sete m̃irres nga jinibb puwrai, nga puloli parongwos parevei bbong nevöt ser pilep ren.

A **1:6** Erpe iel, Pol owra 'nesen sen pisansan kobbong', ko renge nale se m̃eri Gris nir, ngok erpe ƀetile nale san nga mining nen erpe nga namlingi, 'pimrreni temijpal nesen sen ko sete puoji nesevin m̃inij.'

Ko murrun ngok evi nga jinibb non
p̃isij e kobbong. 12 M̃eri Krit lweni
kobbong san nga mivi propet se
nir, owra ‘O, m̃eri Krit arivi jinibb
nga marok-kerkeris tetajer, arirpe
nanu rrum nga marsij, arivi jinibb
nga sete marongwos parmajing, ko
marorr milep.’ 13 Ko nale sen ewre-
tun kobbong. Ko suri nanu ngok,
nik kupsurponir ko wor nga puloli
nosurien ser p̃iterter. 14 Nik kupwer
ore nir nga setemun parrul totkoni
tutunmasa gerisen ngok se m̃eri Is-
rel nir, ko nale se nir nga marivel
lingi pa nale weretunen musuw.
15 Nanu jijle arwokwok tevi nir
nga nolor marwokwok, ko sete nanu
san owokwok tevi nir nga nolor
marrokitkit ko sete marosuri. Suri
norrorrmien ser orongta pae renge
nanu nga m̃isij osuw, ko nolor sete-
mun arongwos parbbujbbuj re nanu
nga marsij nga marok-lolir. 16 Nir
ngok arok-wera arongwose Atua,
ko murrun nga marok-loli arviseni
nga nale ngok nga marok-werai evi
gerisen kobbong. Nir ngok arsij
p̃erp̃er. Arok-tor otvi nale, ko sete
arongwos parloli nanu nga m̃irres
san.

2

Nale tevi jinibb nga martera nir

1 Ko nik Taetas kupwera tweni
ko wor nevisvisenien nga musorsan
tevi nale weretunen. 2 Kupwerai
tevi ƀirterawarreng nir nga sete
parmini p̃elak norro rreknga nuwi
nga m̃iterter, ko nga murrun nga
mumomsawos puto tevir. Ko sev
nga m̃isij nga nir marmerreni, par-
tur ore tetajer. Nosurien ser ko
merrenien ser porsorsan p̃irres, ko
parongwos partori majingen ser
p̃iterter pian pijpari bongsin. 3 Ko
renge murrun ngok kele kobbong,
kupwera tevi lekterwarreng kele nir
nga nir parloli wor murrun nga
marmomsawos, pirpe nesevin nga
marlik renge sel nga muon m̃irres.
Ko sete parij p̃isij suri nise jinibb
m̃inij nir. Ko sete parok-mini p̃elak
norro rreknga nuwi nga m̃iterter.
Ko parvisviseni sel nga m̃irres ko
wor, 4 nga parongwos parsesre ne-
senwarreng nir nga nir parmerreni
lenglengen diwen ser tevi natur nir.
5 Ko sev nga m̃isij nga nir marmer-
reni, partur ore ko wor, puloli nga
nir paron p̃irres. Ko parvisviseni
nga parmetmete naim ser p̃irres, ko
nga parosuri diwen ser. Ngok puloli
jinibb san sete purongwos p̃irij tere
nale se Atua.

Nale tevi m̃elakel nir

6 Ko renge murrun ngok kele
kobbong, nik kuprevei m̃elakel kele
wor nir nga sev nga m̃isij nga
nir marmerreni, partur ore teta-
jer. 7 Renge nanu jijle nga kum-
loli, kupviseni ko wor renge nor
majingen nga marres nga komok-
lolir, nga puloli nir parvijuri vajin.
Ko daron nga kopok-wer visviseni,
ko nale som pivi wor weretunen ko,
ko purrow p̃irres. 8 Ko kupvisviseni
nale nga musorsan kobbong, nga
jinibb sete parongwos parij p̃isij
suri. Ko kuprongwos kuploli vajin
jinibb san nga mutur tere kerr non
p̃isij, suri ni nanu nga puwrai tere
kerr pijkie, suri murrun ne kalesia
nir osorsan erres.

Nale tevi jinibb ne majingen nir

9 Nik kupviseni jinibb ne majingen
nir nga parosuri numal ser ko par-
loli numal ser parir renge nanu jijle
nga marlolir. Ko sete parij weli kele
numal ser, 10 ko sete parsesaro renge
nanu se numal ser. Ko nir parviseni
tetajer nga nir arok-loli erres, puloli
numal ser parongwose parbibto re
nir. Ko re murrun ngok, nanu jijle
nga marlolir ngok parjoroi renge no
jinibb nir nale se Atua nga mokla
mauren tevi kerr.

Batbatu mauren se kalesia nir

11 Merrenien se Atua errmali pa
nga p̃ilai mauren tevi jinibb jijle
nir. 12-13 Ko kerr rramok-tiriv nga
rraplesi nabong nga milep ngok nga
norrorrmien se kerr muto rengen,
nga Iesu Kristo nga mivi Atua ko

nga p̃ilai mauren tevi kerr piarremali rengen tevi nosrövien sen nga milep. Ko lelingenok nga rramok-tiriv, merrenien ngok se Atua eviseni tevi kerr nga lelingenok ko pa rraplinglingi murrun nga sete marsorsan re no Atua. Sete rrapmerreni p̃elak nanu ne iel ngatan nir. Ko nanu nga marsij nga kerr rrammerreni, rraptur ore tetajer. Rraploli murrun nga marsorsan marres nga Atua purnge p̃irres suri kerr renger.

14 Iesu Kristo ela mauren sen nga p̃ila mauren tevi kerr. Ko ni ojri lweni kerr renge murrun nir nga sete marsorsan, ko ololi kerr rramirpe gortien san nga mauren se kerr muwokwok m̃irres. Rramivi jinibb sen kobbong, ko rramterter nga rraploli majingen nga marres nir. 15 Kupwera nale ngok tevi jinibb som nir. Ko kupsusture norrorrmien ser, ko kuprij p̃iterter nga kupwer ore murrun nga m̃isij se nir renge derteren jile nga muto jim. Ko sete kuploli jinibb san puklu wutan re nik.

3

Murru kalesia nir

1 Kupwerai lilane tevi jinibb som nir nga parosuri ko wor jinibb nga marlelep nir nga martori vanu, ko nga parvijuri nale ser. Ko parlik metmet tetajer nga parloli majingen nga marres nir. 2 Ko kupwerai tevir nga sete parij p̃isij tere jinibb san, ko sete parivi jinibb nga parok-lat; parivi jinibb nga parok-loli sel p̃irres tevi jinibb nir. Ko murrur pumolmol tevi jinibb totoklai. 3 Ko kerr kele, bonevis rramok-irpok, nga rramok-lengleng nabong sopon, ko rramok-tor otvi nale ko rramok-sarr, ko nabong sopon rramok-loli nanu nga rraprunge p̃irres ren nga kerr kobbong rrammerreni. Ko iok rramirpe demij maur se nanu ngok nir. Ko tetajer, nolo kerr okleplep, ko rramok-tori lolaren epriv p̃elak. Jinibb nir arungasi kerr, ko kerr rramungasi nir.

4 Ko daron nga merrenien se Atua ko sel sen nga mokloli m̃irres miplari ji kerr, ko ni elai mauren tevi kerr vajin. 5 Ko sete ololi erpok suri kerr rramloli majingen nga marres, ejki. Ela mauren tevi kerr suri ornge esij kobbong suri kerr. Erpe Nem̃in On errawe vaseni nolo kerr ko ololi kerr erpe rram̃iak luwi tevi mauren nga mimerr kele. 6 Erpe Atua ololi Iesu Kristo nga m̃ila mauren tevi kerr ejivreni Nem̃in On sen renge kerr. 7 Ko nalol nga m̃irres sen elai mauren tevi kerr nga muloli rramivi jinibb nga marsorsan m̃irres renge non, ko kerr rramrongwos rraptor sweri mauren nga sete orongwos pusuw. Rramlingi norrorrmien se kerr oto pa renge mauren nen osuw. 8 Nale ngok evi weretunen.

Ko numrreni nik Taetas kuprij wor suri nanu ngok nir, nga puloli jinibb nga marosuri Atua arongwos parloli norrorrmien ser p̃iterter kele nga parloli majingen nga marres, ko nga marongwos para-rres kele wor tevi jinibb jijle nir. 9 Ko nik kupan ngasu wor re laten se nir nga marlengleng ko nga marok-meteni p̃elak re naul ne nise metka ser nir nga tuwi pa, ko kupan ngasu wor re laten ko balpalen nga marokloli renge murrun wowarreng nga marpelari renge nale nesesreien se Moses. Nale nga marirpok arivi nale nawon rres, sete arongwos parloli nanu san p̃irres. 10 Poro jinibb san pokloli jinibb parwijwij ngasu nir renge nale nga mirpok, ko nik kupan kupser metutue pijpari pivaru kobbong, ko vitunen setemun kupan. Ko setemun kupkorti tevi m̃ernen kele. 11 Suri nik kurongwos pae jinibb nga mirpok, norrorrmien sen esij ko pa, ko nololien sen eviseni nga ni ololi pa esij.

Bongsi nale se Pol

12 Ko daron nga mokoni Atemas rreknga Tikikas nuru tuwen vinuk

jim, nik kupp̃elak p̃iterter nga kupini jik Nikopolis, suri inu nurrorrmi bean ƀelik ie daron ne melas.
13 Ko kupp̃elak kele nga kupla se nuru ngok Apolos ko jinibb nga mokvisviseni nale ngok Sinas, nga kupseser tevi nuru renge nanu jijle nga portori renge sel se nuru.
14 Ko jinibb se kerr nir parongwos parterter ko wor renge majingen nga marres, nga parongwos parlai se nir nga nevrer mumrrol renge nanu san. Sete erres nga parlik nawon.
15 Nir nga marlik tevik iel arwera “Erres” tevi nik. Ko nik kupwerai “erres” tevi sele kem nir nga marivi kalesia. Ko ngel evi loten suk, nga merrenien se Atua puto tevi kami jijle. Nuwra “Remsom”.

Naul nga Pol Muli tevi PILIMON

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pilimon evi jinibb nga nijor sen milep, ko evi kele kalesia. Ni elik rrek ie Kolosi. Ko jinibb ne majingen sen san nga nisen Onesimas owlu lingi. Mian ko Onesimas mivini mĩilesi Pol, nga re wosenen mĩilik re naim ne nekaien. Ko Pol ela Onesimas vini ji Kristo, evi vajin kalesia. Ko Pol okoni vajin Onesimas nga pulwi van ji Pilimon, ko oli naul ngel tevi nga Onesimas putori suri. Ko Pol owra Pilimon sete pulolarsi Onesimas. Ko owra kele nga Pilimon pia-koni Onesimas pia-luwi kele van ji Pol ko p̃imejmajing sen pijpari nga Pol pia-ivel sisarow renge naim ne nekaien nga marrul totkoni ni rengen.

Pol owra “Erres” tevi Pilimon

1 Inu Pol, nga mẽlik re naim ne nekaien ngel suri Iesu Kristo, ko Timoti kele nga mivi tasi kerr, nomorwera “erres” tevi nik, Pilimon. Kerr itul ngel, rramlik renge majingen sansan kobbong, ko komru nomormerrenim elep. 2 Ko nomorwera “Erres” tevi joji komru Apia, ko tevi natu kamru Akipas, nga kem namivi jinibb ne nuval ne gortien sansan kobbong. Ko nomorwera “Erres” kele tevi kalesia nir nga marok-korti renge naim som. 3 Ko ngel evi loten suk, nga merrenien ko demat se Atua Tata ko se Iesu Kristo nga mĩla mauren tevi kerr, piptevim.

Merrenien ko nosurien se Pilimon

4 Pilimon, daron nga molot e, tetajer nomok-rrorrmi nik, ko nomok-werai “Erres” tevi Atua, 5 suri nomok-runge nosp̃en suri merrenien nga komok-merreni lenglengen jinibb se Atua nir, ko nosurien som nga muto mĩiterter renge Numal Iesu. 6 Nomok-lot suri nga nik komok-korti tevi kem renge murrun ne nosurien, ko numrreni kele nga kuprongwos kele nanu nga marres nir nga Atua moklai tevi kerr nga rramkorti tevi Kristo. 7 Niaken suk, merrenien som ela neiren nga milep tevik, ko ololi norrorrmien suk eterter kele vajin. Ko murrun som ngok okloli jinibb se Atua nir arunge erres luwi vajin renge norrorrmien ser.

Pol ongoni Pilimon nga p̃ilai lweni Onesimas

8 Ko suri nanu ngok, ko suri rromor-korti pa tevi Iesu Kristo, nurongwos ðerij p̃iterter tevim nga kuploli ko wor nanu ngel nga musorsan mĩirres nga kuploli. 9 Ko suri memrrenim, sete numrreni ðerij p̃iterter tevim, ko bongonim kobbong. Inu le Pol, nutra le pa, ko lelingenok nulik re naim ne nekaien ngel suri Iesu Kristo. 10 Ko nungonim suri Onesimas, nga mivi jinibb ne majingen som womu, mian ko muwlu lingim. Ko daron nga mẽlik malum re naim ne nekaien ngel, ko mẽlai vini ji Kristo. Ko ni erpe natuk ko vajin. 11 Womu Onesimas sete orongwos puloli majingen som nga mĩirres san, ko lelingenok vajin orongwos puloli majingen nga marres pilep se nik ko se inu kele, suri evi vajin kalesia.

12 Ko lelingenok nukoni ni pulwi vinuk jim. Ko norrorrmien suk oto malum bbong tevi. 13 Ko numrreni poro p̃ilik mun iel sopon tevik, nga ni p̃ila milnge nik nga p̃imẽjmajing se inu renge naim ne nekaien ngel nga mẽlik ren suri nosp̃en nga mĩirres. 14 Ko inu sete numrreni nga bosortonim nga kuploli nanu ngok

nga p̃irres tevik pirpok. Nik kuploli suri nik ko wor kumrreni. Ko sete nurongwos bololi nanu san poro nga nik sete kupmarong. 15 Rrek kutor jabble Onesimas beblen, nga daron nga kupla lweni, ko p̃ilik tevim pi-jpari tuwi ngok vini vajin. 16 Ko lelingenok ni asi kele pa jinibb ne majingen. Ni evi vajin tasi kerr nga m̃irres, nga inu memrreni milep. Ko rrek nik kupmerreni kele wor p̃iasi, suri ni evi jinibb ne majingen som, ko okorti kele tevi Numal. 17 Ko poro kopok-lesi inu pirpe nga rromorivi niaken kobbong, erres nga sete ku-plolarsi ni, ko kuploli pirpe nga kupla inu vinuk renge naim som. 18 Poro ni ololi esij pa tevim renge nanu tama san, rreknga nivnon sen san oto jim, erres nga nik kuplingi inu nisek puto renge nivnon sen nen. 19 Nale ngel nuli tevi inu nevrek kobbong. Inu Pol bea-wuli lweni nivnon ngok tevim. Ko sete kupmalie nga nik nivnon som oto pa jik, suri inu nuvi batun nga nik kumtor sweri pa mauren ji Kristo. 20 O tasik, kupla se inu renge nanu ngel, suri kerru rromorkorti pa tevi Numal. Kuploli inu bornge p̃irres luwi renge norrorrmien suk.

21 Nomok-uli nale ngel vinuk jim, ko nurongwose erres nga nik kuploli nanu nga inu mongoni jim. Ko nurongwose nga nik kuploli kele wor p̃iasi sev nga mowrai ngel. 22 Ko re daron mawos nen kele, kuploli milnguk san puto metmet teraik renge naim som. Suri tetajer inu nomok-rrorrmi nga Atua okrunge verusen se kami jijle ko pia-la lweni inu vinuk ji kami kele.

Bongsi nale se Pol

23 Epapras ngok, nga moklik renge naim ne nekaien tevi inu 24 suri Iesu Kristo, tevi Mak, ko Aristakas, ko Demas, ko Luk, nga marok-majing tevi inu, arwera “Erres” tevim. 25 Ko ngel evi loten suk, nga merrenien se Iesu Kristo Numal puto tevi kami jijle. Nuwra “Remse kami”.

Naul nga mian ji M̃eri Isrel Nir (Ibrus)

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Sete rramrongwose si oli naul ngel: Pol, rreknga Apolos, rrek nir m̃inij nen san. Ko oli van ji m̃eri Isrel sopor nga marivi kalesia. Ko owra Iesu ean mare re anglo nir (1:5-14), ean mare re propet nir, ko ean mare kele re Moses ko Josua (2:1—4:14). Iesu evi batu jinibb ne sulsulen nga mumomsawos m̃irres p̃etp̃eti, suri ni ejkie nololien. Ni emarong bbong pimij erpe sulsulen san nga mian ji Atua, ko setemun rrammerreni sulsulen m̃inij kele san nga rraplai tevi Atua (9:23—10:18). Ko Atua ololi ni emaur luwi re mijen, ko etasi vajin sel nga jinibb jijle arongwos paran ji Atua (4:14—5:10; 7:1—8:13).

Ko naul ngel osp̃e nosurien kele, owra kerr rraposuri ko wor Iesu. Nosurien ololi kerr rramrongwose erres nga rraplai ji Atua nanu nir nga lelingenok sete rramleslesir. Osp̃e nosurien se jinibb se Atua nga tuwi nir (11:1-40), ko owra kerr kele nosurien se kerr p̃iterter ko wor (12:1-3).

Iesu ean mare wor easi propet nir

1 Tuwi jer vini, Atua ok-rij tevi ƀirterawarreng se kerr nir renge sel
lele nir rrurrngi propet nir. 2 Ko
renge ma nabong nga mivi bongsi
iel ngatan erpe rramlik vajin rengen
lelingenok, erij mawos vajin rrur-
rngi Natun mawos. Natun ngok
ko, womu jer daron nga iel ngatan
m̃itipatun e, ko Atua emajing nanu
jijle renge ni nevren; ko owrai
nabong sopon nanu jijle para-ivi sen
e. 3 Natun ngok, moron se Atua
omor rengen, ko non omor erpe
Atua, ko eviseni erres Atua. Ni kob-
bong orrul totkoni nanu jijle, ko ololi
kele arto erres renge derteren ne
rijrijen sen. Ko emarong lweni kele
nga mivini m̃irrawe tweni nololien
se kerr jijle. Daron nga mivinvini
jijle majingen sen ngok iel ngatan ko
olwi van re melrin e, ko elik vajin
tevi Tata sen renge nevren rres, nga
mivi Numal nga mian mare renge
melrin.

Iesu ean mare kele wor easi anglo nir

4 Iesu ean mare kele wor easi
anglo nir, ko nisen nga miwajie
ean mare wor easi nise anglo nir.
5 Rramrongwose iok, suri Atua sete
owrai nabong san tevi anglo sen
san owra ‘Nik kuvi natuk. Lelingen
nuvini bevi tata som woswos’; ko
Atua sete osp̃e kele anglo sen san
nga muwra, ‘Inu bevi Tata sen ko ni
pivi natuk.’ 6 Ko daron nga ma Atua
muwra pukoni natun norman nga
mivi m̃erwomu vini iel ngatan, ko
owra ‘Anglo p̃etp̃eti se Atua parsusi
wor nisen ko van mare.’ 7 Ko renge
nosp̃en tweni anglo nir Atua owra
‘Nuloli anglo suk nir arirpe ling
nga muwuw karkar, ko nuloli nir
nga marmajing suk arirpe nabb nga
murororr.’
8 Ko daron nga ma nale on musp̃e
suri natu Atua, ejilwer suri erpe nga
ni osorsan bbong tevi Atua, owra ‘O
Atua, nik kuvi Numal, ko kupivi Nu-
mal ko pa pijpari tuwi ngok vini. Ko
komok-loli erres p̃elak ko pa renge
murrun nga kummetmete jinibb jile
nir ren. 9 Kumrreni sev nga m̃irres
ko musorsan, ko kungasi sev nga
m̃isij. Iok ko evi batun nga Atua nga
mivi Atua som mutobbtobbue nik ko
ololi kurnge erres nga mususi nisem
van mare temijpal easi jinibb nga
marlik rrale nik.’
10 Ko vesan kele Atua owra
‘Numal, tuwi jer pa, nik kobbong
kuloli iel ngatan muto, ko renge
nevrem kobbong kulngi melrin
mare. 11 Nanu ngok nir paran ko

parjiki, ko nik ma kuplik tetajer. Nanu ngok nir pian ko partera daron sopon pirpe sunsun nga mian ko m̃itra, 12 pirpe boriti nga m̃itra san nga marlulngi tweni mijkie, erpe nijor nga martera nir nga marlai twenir. Ko nik ma kusorsan kumerr tetajer, ko mauren som sete orongwose pusuw nabong san.'

13 Ko nale se Atua san oto kele nga ni setewor owrai rragrrage tevi anglo sen, ko owrai ma tevi Natun mawos, owra 'Kuplik ko pa kuptiriv renge devjek rres pijpari nga ƀelngi devje nuval som nir parirpe boriti nga kupververasi ngatan.'

14 Ko niko anglo nir arirpese? Arivi bbong nem̃in nga marmajing se Atua, ko arivi nga parwilwil se kerr, ngok kerr nga Atua p̃ila mauren tevi kerr.

2

Nosp̃en nga m̃irres se Iesu ean mare wor easi nale nesesreien se Moses

1 Renge iok ko, kerr rrapterter ko wor nga rraprrul totkoni nale weretunen nga rramrunge pa musuw, puloli sete rraptor jabble sel se kerr. 2 Rramlesi pa renge nale se Moses nga miplari ji anglo nir tuwi pa tevi metka se kerr nir, nga arivi weretunen; ko nir nga martor otvi nale ngok ko sete marosuri, artor sweri pa norongen nga m̃isij osuw. 3 Iow, ko rrapasi pirpese renge norongen nga m̃isij ngok poro sete rrapvijuri sel nga mimerr nga Atua mimrreni piwilwil se kerr ren lelingenok? Iesu, Numal se kerr, owomu jer nga muwrai tweni sel ngok nga Atua piwilwil se kerr ren. Ko nir nga marunge ni arviseni tevi kerr nga sel ngok evi weretunen jerjer, 4 ko Atua vajin okorti tevi nir nga puwrai lilane nga sel ngok evi pa weretunen jerjer. Ok-loli nanu nga marinijnij nawone nir ko nanu nir nga jinibb marok-taole nir; ko ok-tututweni derteren nir nga marpelari ji Nem̃in On aran ji jinibb, osorsan erpe nga ni mimrreni.

Iesu owomu renge liken nga pia-vini vitu

5 Atua sete osusture anglo nir nga parivi numal renge liken nga mimerr nga pia-vini, ngok liken nga rramok-jiljilwere ngel. 6 Suri nale san nga muto renge Naul On owra 'O Atua, suri sev kumrrorrmi milep suri jinibb, nga mivi nanu nga welili jer kobbong? 7 Kuloli ni ean ngatan renge anglo nir beblen kobbong, ko lelingenok kulai nais nga mian mare ko kususture, 8 ko kuloli emetmete nanu jijle.' Nale nga muwra, 'emetmete nanu jijle', eviseni nga sete nanu san pijpon, ko nanu jijle vajin. Ko setewor rramlesi nga jinibb san emetmete nanu jijle nir. 9 Ko rramrongwos ma rraplesi Iesu nga mivini iel ngatan mivi jinibb, ni ko evi vajin Numal ne nanu jijle nir. Ko renge nalol nga m̃irres se Atua, ololi Iesu ean ngatan renge anglo nir beblen kobbong, puloli ni pimij nga piwilwil se jinibb nir. Iesu ornge esij renge niben eanan ejpari mimij; ko renge iok ko, Atua osusture lweni, ko elai nais nga mian mare tevi.

10 Atua ngok nga muloli nanu jijle nga marivi sen, emrreni p̃ilai jinibb pilep parini parkorti tevi renge mauren nga m̃irres p̃elak sen renge melrin. Ko osorsan erres tevi murrun sen nga muloli Iesu murnge m̃isij renge niben, nga pivi jinibb mawos nga puloli ni purongwose piwilwil se jinibb vajin. Ko Iesu owomu re nir nga Atua mimrreni piwilwil se nir. 11 Atua ololi aron ko arwokwok erres renge nololien ser. Ko ni tevi nir nga muloli marwokwok, tata ser sansan kobbong. Ngok ko ololi Iesu sete emanun nga puwrai nga nir arivi tasin ko jojin nir. 12 Iesu owra 'Atua, bowrai tweni murrun som renge no tasik ko jojik nir. ƀelai nubo ko bosrövi nik renge no jinibb som nir.' 13 Ko owrai kele 'ƀelngi nosurien suk p̃iterter renge Atua';

ko owrai kele ‘Inu le ngel tevi natuk nir nga Atua m̃ilai pa tevik musuw.’
14 Ko kerr jijle nga rramivi natu Atua, kerr jijle rramivi jinibb, rramivi drra ko niben. Ko ewretun Iesu evini erpe tuwa kerr, ko emaur renge drra ko niben erpe kerr. Ko emarong kele niben nga pimij suri kerr. Ololi erpok suri renge mijen sen orongwose putor pini derteren ne mijen nga Demij murrul totoni.
15 Elai tweni derteren se Demij nga mulokloksi kerr nga tetajer muloli rramok-metutue mijen.
16 Ko oto limjer nga Iesu sete ewil-wil se anglo nir, suri Naul On owrai, ‘Ewilwil se nir nga marpelari renge metka se Epram.’ 17 Ko norrorrmien se Atua erpok, elesi erpe Iesu pivini pivi niaken kobbong tevi kerr renge nanu jijle nir. Ko kerr rraptur p̃iterter ko wor renge nosurien se kerr renge majingen nga Iesu ololi tevi Atua suri nololien se kerr, nga puloli no kerr p̃irres tevi Atua. Erpe ni evi batu jinibb sulsulen se kerr nga mokrrorrmi kerr. 18 Otur tere daron nga marterter milep renge nanu elep nga marpelari renge mauren sen nga murnge m̃isij suri, mianan ko easi; ko lelingenok orongwose piwilwil se kele kerr daron nga nanu nga marterter marini marrowrrowe kerr.

3

Iesu ean mare wor easi Moses

1 Tasik ko jojik nir, Atua everus pa kami osuw nga kapon ko kapivi jinibb sen. Ngok, kaprrorrmi ko wor Iesu nga Atua mukoni ko m̃ilngi mivi batu jinibb sulsulen tevi kerr jijle nga rramosuri. 2 Iesu ololi osorsan erres renge no Atua nga mususture ni renge majingen ngok, erpe tuwi Moses mok-loli musorsan renge majingen sen nga mimetmete jinibb se Atua nir. 3 Ko jinibb nga m̃imajing naim ean mare wor easi naim ngok; ko erpok kele osorsan nga Atua pususture Iesu pian mare kele wor p̃iasi Moses. 4 Ewretun naim jijle, jinibb sisamis emajinge; ko Atua ma emajinge nanu jijle nir.
5 Moses osuri ko ololi osorsan nga mimetmete jinibb se Atua nir. Ni evi jinibb ne majingen se Atua nga mok-werwer womu renge nanu nir nga jinibb m̃inij se Atua para-werai vitue. 6 Ko Kristo ma ololi osorsan renge majingen se Atua erpe evi pa natu Atua mawos. Ko kerr rram-rongwose rrapivi jinibb sen, poro rraplingi norrorrmien se kerr puto p̃iterter renge nanu nir nga rram-rongwose erres nga Atua pia-lai tevi kerr.

M̃eri Isrel ne tuwi artor jabble sel

7 Renge iok ko pirpe ko wor nga Nem̃in On muwrai renge Naul On muwra ‘Poro kaprunge nale se Atua lelingen 8 setemun batu kami p̃iterter nga kaptere ni pirpe nga nir marok-loli tuwi. Sete kaploli murrun ngok nga marrowrrowe ni renge lolo merwer.’ 9 Re daron nen kele, Atua owra ‘Renge lolo merwer ngok, ƀirterawarreng se kami nir arok-lesi murrun suk nga marres tetajer ejpari sia ngavöl ivij (40), ko arloli lesi wor nga parrowrrowe inu tetajer. 10 Renge iok ko ololi inu nulolarsi temijpal nir suri; ko nuwra, nir arlengleng nawon, ko sete artor sweri murrun suk rragrrag. 11 Inu nulolar ko nuwirr nale nga m̃iterter san, nuwra ‘Nir ngok sete paran renge dan ser nga moro ƀelai teir parmosi ren.’
12 Tasik ko jojik nir, kapmetmet nga sete kami san norrorrmien sen puwun saut re nanu nga marsij nir, ko sete tuosuri Atua nga mimaur nga sete orongwos pimij nabong sopon, ko tutur imare, ko tivel lingi. 13 Kapwilwil sisamis se kami nabong jijle. Renge nabong jijle, kerr rramwera “Lelingen”, ko niko, nale nen renge Naul On nga musp̃e suri ‘lelingen’ eplari ji kerr. Ko niko, nabong jijle, kaploli norrorrmien se kami puto p̃iterter, nga puloli nololien sete orongwose p̃ikrekrasi

kami san, ko pirvei tweni kami san. Ko batu kami kele sete p̃iterter.
14 Suri poro rraprrul totkoni nosurien se kerr nga rramtipatun ren p̃iterter pianan pijpari bongsi mauren se kerr, ngok kerr jijle rrapokkorti tevi Kristo vajin nga rraptor sweri nale rijrijen se Atua.
15 Nale on owra ‘poro kaprunge nale se Atua lelingen, setemun kaploli batu kami p̃iterter pirpe nga ƀirterawarreng nir se kami marloli tuwi nga martur imare ko martere ni.’ 16 Ko siko nir nga marunge nale se Atua ko martur mera ko martere kele ni? Ko nir ngok ko nga Moses m̃itkai tweni nir Ijip. 17 Ko siko nir nga Atua mulolarsi temijpal nir mijpari sia ngavöl ivij (40)? Ko nir ngok kobbong nga marloli m̃isij ko marmij renge lat karkar renge lolo merwer. 18 Ko siko nir nga Atua muloli nale terter ngok tweni nir, nga muwra ‘Nir ngok sete paran renge dan ser nga moro ƀelai tevir parmosi ren’? Ngok nir nga bbong martur mera ko marok-tere ni. 19 Ko rramlesi wose nga nir ngok sete aran renge dan ser suri sete arosuri Atua.

4

Jinibb se Atua parmosi

1 Ko Atua elai nale rijrijen san pa tevi kerr osuw nga kerr rraptor sweri mosien nga ni p̃ilai. Ko rrapmetmet nga kerr san sete tivter.
2 Suri rramrunge pa nosp̃en nga m̃irres osuw erpe nir ngok nga tuwi marunge. Arunge, ko arunge nawone kobbong, suri daron nga marunge ko sete arosuri. 3 Ko kerr nga ma rramosuri, rraplesi ko wor mosien nga Atua pia-lai tevi kerr. Ngok mosien nga Atua muwrai pa nga muwra ‘Nulolar ko nuwirr nale nga m̃iterter san nuwra, nir ngok sete paran renge dan ser nga moro ƀelai tevir parmosi ren.’ Atua erij erpok, ko tuwi pa daron nga m̃imajing iel ngatan ko evinvini jijle wor majingen sen, ko omosi vajin.
4 Suri nale san oto renge Nale On nga muwra ‘Atua elngi iel ngatan ko nanu jijle nir renge nabong ouwon, ko renge nabong ebutun ko omosi rengen.’ 5 Ko nale kele san osp̃e suri mosien ngok kele, owra ‘Nir ngok sete mara-lesi mosien se Atua.’
6 Nir nga marunge womu nosp̃en nga m̃irres ngok sete arlesi mosien ngok, suri sete arosuri Atua. Ko oto limjer nga nir m̃inij ma partor sweri mosien ngok. 7 Renge iok ko Atua elngi nabong m̃inij kele san nga marveruse “Lelingen”. Mian ko sia elep arasasi, ko Atua owrai rrurrngi re jingo Devet nale nen nga rramlesi pa nga muwra ‘Poro kaprunge nale se Atua lelingen, setemun batu kami p̃iterter.’
8 Ko daron nga Josua m̃itkai m̃eri Isrel nir nga paran parlesi mosien ngok renge dan ser mawos, ko setemun arlesi. Poro weretunen wor parlesi jile pa, ko Atua sete orongwose p̃ilngi daron m̃inij kele tevi jinibb sen nir nga parlesi. 9 Ko niko, sel oto wor nga jinibb se Atua partor sweri mosien erpe nga Atua mumosi renge nabong ebutun. 10 Suri nir nga paran parlesi mosien ji Atua parmosi renge majingen ser osorsan erpe Atua mumosi renge majingen sen womu. 11 Renge iok ko, kerr rrapp̃elak ko wor nga rraplesi mosien ngok ji Atua. Sete erres poro kerr san pivijuri butterter se nir nga tuwi nir, tuloli ni tutor jabble mosien ngok.

Nale se Atua eterter elep

12 Nale se Atua emaur ko emajing eterter elep, ko oso easi nesip ne balpalen nga muso renge devjen korti nuru. Orongwose pijpari nolo jinibb, pirpe nesip ne balpalen nga mian mijpari nuwi nga muto renge ji jinibb. Nale se Atua orongwose puwra suri norrorrmien ko nalol nga muto renge nolo jinibb. 13 Sete nanu san iel ngatan orongwose piteptepi renge no Atua. Nanu jijle arto limjer rres renge non. Ko renge

no Atua kobbong kerr jijle rrapawerai tweni murrun ne mauren se kerr.

Iesu evi batu jinibb sulsulen se kerr

14 Kerr rraprrul totkoni ko wor p̃iterter nosurien se kerr. Suri rramtor sweri pa batu jinibb sulsulsen nga m̃irres p̃elak san, nga mivi Iesu ngok nga mivi Atua natun nga mian pa jin ko m̃ilik loloim renge melrin. 15 Jinibb sulsulen ngok sete erpe jinibb sulsulen m̃inij nir, nga daron nga derteren se kerr mijkie ko sete marong pote kerr. Ko nanu jijle nga marok-rrowrrowe jinibb arrowrrowe ni kele. Ni orongwos rrerrarre pa osuw. Ko nanu sansan kobbong, ni nololien sen ejkie. 16 Ko ngok, daron nga nanu nga marterter marok-ini ji kerr, sete rrama-metutu, rrapini ko wor re no Atua nga mok-rrorrmi kerr ko nga mok-wilwil se kerr renge nalol nga m̃irres sen, ko ni vajin piwilwil se kerr re daron mawos nga m̃iterter.

5

1 Tuwi, Atua oklai tweni renge jinibb nir san nga ni m̃ilngi nga puloli majingen renge ni non renge nise jinibb
nir. Jinibb sulsulen ngok oksuli nanu nga marres nir tevi Atua. Erevji nanu rrum nir nga puloli sel nga p̃ilai tweni nololien se jinibb nir. 2 Orongwos purnge p̃isij renge nir nga marvitan, suri daron sopon ni kele derteren sen ejkie ko okvitan renge nololien. 3 Ko niko ni pirevji nanu rrum, sete erpe nga p̃ilai tweni nololien se jinibb m̃inij kobbong nir, ko evi nga p̃ilai tweni kele nololien se ni kele. 4 Ko sete evi marongen se jinibb san nga ni pivini pivi jinibb sulsulen. Atua everuse jinibb nga ni pivini pivi jinibb sulsulen, osorsan erpe nga miveruse Eron tuwi.

5 Ko erpok sete evi norrorrmien se Kristo nga piwaji nais nga mian mare ngok, ‘batu jinibb sulsulen’. Ejki. Atua ko osusture Kristo ko owrai tevi owra ‘Nik kuvi natuk, lelingen nuvi tata som weretunen.’ 6 Ko owrai kele renge naul kele san renge Naul On, owra ‘Nik kuvi jinibb sulsulen erpe jinibb sulsulen nga tuwi ngok Melkisetek. Ko kuptori majingen se jinibb sulsulen ngok pianan pijpari tuwi ngok vini.’

7 Renge mauren sen iel ngatan, Iesu ongoni eterter tevi dingen sen nga suwen meten mujumjum tevi Atua, nga Atua piwilwil sen, sete mia-mij. Ko suri norrorrmien sen ean ngatan, ololi Atua ornge drrelan. 8 Ewretun Kristo evi Atua natun, ko ornge ma esij re niben, ko niko elesi wose nga puosuri wor nale se Atua. 9 Ko norongen nga m̃isij sen ololi ni osorsan erres jijle, ko orongwos vajin p̃ila mauren ne tuwi ngok vini tevi nir nga marosuri. 10 Ko Atua elai nais ngok nga piwajie, nga evi batu jinibb ne sulsulen nga muosuri jinibb sulsulen nga tuwi ngok Melkisetek.

Nale nga puwni nir

11 Renge murrun ngok nale elep oto nga nabwerai tevi kami; ko eterter nga nabwerai lilane nir jijle tevi kami, suri norrorrmien se kami olololа p̃elak nga kaprunge wose. 12 Tuwi le pa nga kamok-runge nale nga Atua muwrai, ko evter vajin kapvisviseni; ko sete kamrongwose, ko evter ma jinibb sopor kele wor parini parvisviseni kami renge batu nale ngok. Erpe kami kamluwi kele nga sete kamrongwose kapurroi nanen terter, ko kamsus malum. 13 Ko nir nga marok-sus malum arirpe bipi nga welili, nga setewor m̃ilesi wose sev nga m̃irres ko sev nga m̃isij. 14 Ko nanen nga m̃iterter evi se nir nga marini pa marivi jinibb nga marlelep nga marok-p̃elak pa tuwi vini, ko arviter vajin nga parini parwera tweni murrun ngabe erres ko murrun ngabe esij.

6

1 Ko niko, erres rraplinglingi norrorrmien nga womu renge nosurien

se Kristo, ko rraptajer tevi norrorrmien nga m̃itra. Rramrieni pa kerr osuw renge majingen nga m̃isij ne mijen, ko rramlai nosurien ji Atua osuw; ko sete evi nga rrapokluwi kele tetajer van re norrorrmien nga womu. Erpe rramloli lilane pa milnge naim, ko evi vajin daron nga rraploli naim putur e ko. 2 Arviseni pa kerr osuw re sel ne marbaptaes ko nga marlingi nevrer re jinibb, ko rramosuri pa nga rrapmaur luwi kele renge mijen, ko rramrongwose nga norongen nga m̃isij san oto metmet nga jinibb nga marsij nir parlesi nga sete orongwose pusuw nabong sopon. Nanu ngok nir rraman pa renger osuw, ko sete erres rraplöni lululwenir kele; ko rraptajer malum ma tevi Numal se kerr. 3 Ko ngok evi majingen nga rraploli, nga rraptajer ko pa, poro nga Atua pimarong pirpok.

4 Erres nga rraptajer ko pa tevi ni tetajer. Ko pirpese renge nir nga marvitan ko marluwi kele van re nololien? Nir ngok, womu arok-ivel erres renge moron, ko arok-urroi pa nanen ne orsel re melrin osuw, ko Nem̃in On evan pa renger; ko daron nga marini marsij kele mirpok, ko setemun orongwose parieni lwenir parluwi vini renge mauren kele. 5 Suri nale on se Atua ewilwil pa se nir, ko arlai pa derteren nen beblen ne batun vanu nga pia-vini. 6 Ko daron nga martur telur mirpok ko marloli batur mirpok, orongwose parini luwi kele? Ejki rres! Þisij wor pilep renge nir, suri erpe arokwuse lweni kele Natu Atua mare kele renge nai pelaot renge nevrer, ko erpe arok-lingi ni mare nga parsowri lokloksi kobbong.

7 Kaprrorrmi ta dan nga mimni suwe naus nga m̃irres tetajer, ko mok-lai wenen milep tevi nir nga marmajing rengen. Atua erij erres suri. 8 Ko dan nga mösmös nga m̃isij mimaur ren, erpe nga Atua p̃ilngi rijrijen ne mijen kobbong tevi, ko pusli renge nabb.

9 Ewretun lenglengen selek nir, nale nga marirpok arterter temijpal.

Ko re devjen se kami, sete nurrorrmi kami kamirpok, ejki. Nulngi nolok eterter renge kami nga wenen nga marres ne mauren nga mimerr pok-maur p̃irres malum wor renge kami. 10 Nuosuri Atua nga ni sete mia-malie majingen nga m̃irres se kami, ko ni purrorrmi p̃iterter murrun ne merrenien nga kamlai tevi ni daron nga kamwilwil se kalesia m̃inij nir. Kami kammajing erres erpok tuwi ko pa, evini erpe nga kamok-majing rengen malum, ko Atua eir elep suri. Ko ni kele puloli pusorsan ko p̃irres tevi kami jijle. 11 Ko erpok kele, numrreni bowrai p̃iterter tevi kami nga sete kapluwi kele, ko kapterter ko wor nga kaptajer malum pianan pijpari bongsin, nga puloli kaplai nanu jijle nga Atua m̃ilngir marto metmet renge no kerr. 12 Sete nibe kami pimijmij, ko kapmajing p̃iterter pirpe birterawarreng se kerr nga martori totkoni majingen m̃iterter. Norrorrmien ser m̃iterter ko mipriv eanan ejpari marlai nanu p̃etp̃eti nga Atua m̃ilai renge nale rijrijen tevir.

Nale rijrijen weretunen se Atua

13 Daron nga Atua m̃ilai rijrijen sen tevi ðirtera Epram nga musp̃e suri metka nga para-rremali rengen, san ejki kele nga Atua orongwose pujuji nga puloli rijrijen ngok p̃iterter. Suri Atua ean mare renge nanu jijle, ko niko ojuji ni lweni kobbong daron nga m̃ilai nale rijrijen sen, ko owra 14 ‘Inu Atua ðerij p̃irres lenglengen suri nik. Bololi metka som nir pilep temijpal iel ngatan.’ 15 Epram elesi nga Atua ololi rijrijen sen ngok eterter erres p̃elak, ko niko, daron nga mutor sweri daron nga m̃iterter milep, ko sete elngi kurtweni rijrijen se Atua; ko orrul totkoni eterter, mian ko elai vajin sev nga Atua m̃irijrije tevi. 16 Renge murrun nga parloli rijrijen p̃iterter, arok-juji jinibb nga

marlelep. Ko sete arongwose parij latlate kele ren, suri nais ngok oto pae, ko ololi nale eterter. 17 Ko erpese renge Atua? Ni kele emrreni puloli nale sen p̃iterter p̃irres nga rraposuri ko sete rraprong tweni. Kerr rramirpe bipi nir nga rraplai nanu pilep ji Atua. Ko Atua owra rraprrorrmi p̃irres nga norrorrmien sen tevi kerr sete mia-suw nabong sopon. Ko niko ojuji ni lweni nga puloli rijrijen sen tevi kerr puto p̃irres tetajer. 18 Ko nanu nga eru ngok, rijrijen sen, tevi murrun nga mujuji ni lweni, nuru korti ormajing lat sansan, orviseni nga Atua sete ekrekris, ko sete p̃irieni nale sen nabong san. Niko rraptur p̃iterter renge nale sen. Rramivi jinibb nga rramwolu lingi lat nga m̃isij nga rramlik rengen tuwi, ko rramok-pejpej kele lat nga m̃irres san. Ko rijrijen se Atua ok-wilwil se kerr nga muloli norrorrmien se kerr epriv, nga kerr rrapan rraptor sweri lat nga m̃irres p̃elak ngok nga Atua m̃ilngi muto metmet renge no kerr. 19 Nosurien se kerr nga m̃iterter ngok nga muwra Iesu p̃ilai mauren tevi kerr evi norrorrmien nga mirpe angka nga murrul totkoni m̃iterter drrav nga m̃isal murrong. Purrul totkoni mauren se kerr nga sete nanu san purongwose p̃ilai tweni kerr kele. Angka ngok erpe oto pa osuw renge lat nga muon milep ji Atua, nga kalik nga milep murrul ore pa renge melrin. 20 Ko Iesu owowomu pa kerr van lat nen osuw, nga puloli majingen sen erpe mivi jinibb sulsulen se kerr nga puloli lilane kerr tevi Atua. Ni erpe batu jinibb sulsulen nga muosuri ɓirtera ngok Melkisetek, ko ni putori majingen ngok pianan pijpari tuwi ngok vini.

7

Batu jinibb sulsulen ngok Melkisetek

1 Naul ne Jenesis osp̃e suri Melkisetek. Owra ni elik re daron se ɓirtera Epram nga tuwi pa. Ɓirtera Melkisetek ngok evi numal re ngaim nga Salem, ko jinibb sulsulen se Atua ne drromsen mare. Daron san ɓirtera Epram evan ololi balpalen san tevi devje nuval sen nir, nga mirevji numal nir ivij. Ko daron nga mulwi vajin ko eskai Melkisetek, ko Melkisetek erij erres suri ni. 2 Ko renge joron nir nga Epram m̃ilair renge nuval, elai songovlön tevi Melkisetek. Ko nais ngok Melkisetek owra puwra ‘Numal ne murrun nga musorsan’. Ko ni evi kele numal ne Salem.A Ko Salem owra puwra Demat, ko niko ni evi kele ‘Numal ne demat’. 3 Ko nale san ejki nga musp̃e suri Melkisetek tata sen rreknga tasu sen rreknga apu sen nir, ejki rres. Ko sete nale san osp̃e lat nga m̃iak e rreknga mimij e. Ni erpe natu Atua nga mutori majingen sen ne jinibb sulsulen m̃irres nga sete orongwose pusuw nabong sopon.

Melkisetek ean mare wor easi batu jinibb sulsulen se m̃eri Isrel

4 Kaprrorrmi ta Melkisetek ngok, nga mivi nais nga mian mare lenglengen. Epram nga mivi ɓirtera se kerr, daron nga m̃ilai joron nir renge nuval, ko emrreni wor p̃ilai songovlön tevi Melkisetek. 5 Ko nga marok-lai songovlön mirpok evi murrun nga m̃eri Isrel marok-loli renge sia jijle. Nale nesesreien se Moses owra ‘songovlön pok-an ko wor ji metka se Livae nga marivi jinibb sulsulen.’ Ko m̃eri Isrel jijle nir arivi sansan kobbong, erpe arivi metka se Epram. 6 Ko Melkisetek sete evi metka se Livae, ko Epram elai ma joron nir nga m̃ilair re nuval songovlön tevi, ko Melkisetek erij erres suri. Ko Epram ngok ko, Atua m̃ila pa rijrijen tevi. Ko ngok evini em̃erer kele tevi kerr nga Melkisetek ean mare wor easi Epram, 7 suri oto limjer nga jinibb nga mian mare

A **7:2** Nais ngok Salem evi nise Jerusalem, tuwi jer.

kobbong orongwose p̃irij p̃irres suri jinibb nga mian ngatan sopon.
8 Jinibb arok-lai joror songovlön tevi jinibb sulsulen nir. Ko jinibb sulsulen nir jijle paran ko parmij kobbong. Ko Melkisetek ma sete emij, erpe nga Naul On muwrai.
9 Ko lelingenok metka se Livae nir arok-lai songovlön ngok nir ji m̃eri Isrel nir. Ko tuwi daron nga Epram m̃ilai songovlön ngok van ji Melkisetek, ko erpe Livae kele elai tevi. 10 Nuwrai erpok, suri Livae evi metka se Epram ko san, nga mivitu. Ko niko, daron nga Epram mutori Melkisetek, ko erpe Livae kele otori Melkisetek.

Batu jinibb sulsulen re metka se Livae ko jinibb sulsulen nga mutori murrun se Melkisetek

11 Atua osusture metka ne jinibb sulsulen nir, mian ko elai vajin nale nesesreien sen tevi m̃eri Isrel nir. Ko poro majingen se jinibb sulsulen ngok nir erres pa, ko jinibb sulsulen m̃inij san pivini kele suri sev? Ko suri nir sete arviter, ko niko san pivini kele ko wor. Ko ni sete pirpe Eron, nga mivi m̃erwomu nga mutori majingen ne jinibb sulsulen re metka se Livae, ko pirpe ma Melkisetek. 12 Ko poro parlai tweni batu jinibb sulsulen nga womu ngok, ko nale nesesrien kele rrek parieni ko. 13 Ko pirpok ko wor, suri iok osp̃e Numal se kerr nga miplari renge metka m̃inij. Setewor nir san renge metka nga Iesu miplari ren otur re nawot nga puloli majingen ne sulsulen se Atua. 14 Jinibb nir arongwos pae osuw nga ni eplari renge metka se Juta. Ko Moses sete osp̃e rragrrage sopon suri metka se Juta, daron nga mokjilwer suri majingen se batu jinibb sulsulen nir.

Batu jinibb sulsulen m̃inij san nga murrul totkoni murrun se Melkisetek

15 Ko eplari limjer nga batu jinibb sulsulen m̃inij ngok evi jinibb sulsulen nga murrul totkoni murrun se Melkisetek. 16 Otori majingen ne jinibb sulsulen, sete suri nga nale nesesreien muwra ni metka sen ko wor putori majingen ngok, ejki. Otori suri derteren ne mauren sen nga bongsin mijkie. 17 Suri Naul On owra ‘Nik kuvi batu jinibb sulsulen erpe jinibb sulsulen ngok Melkisetek ne tuwi. Ko kuptori majingen ne jinibb sulsulen ngok tetajer pijpari tuwi ngok vini.’ 18 Nale ngok elai tweni sel nga m̃itra nga derteren nen ejkie ko sete orongwose puloli rrapmomsawos p̃irres. 19 Ko nale nesesreien se Moses sete orongwose puloli nanu san pusorsan p̃irres. Ngok norrorrmien nga mimerr san eimare nga p̃ila milnge sel nga m̃itra ngok. Sel nga mimerr ngok ko vajin rraposuri p̃iterter, suri evi sel ne mauren weretunen nga p̃itkai kerr rrapan mori ji Atua.

20 Ko Atua ololi kele nale rijrijen sen san tuwi nga puloli sel nga mimerr nen pivini mare. Ko sete ololi nale rijrijen san daron nga jinibb sulsulen re metka se Livae nir marini marlai majingen ser. 21 Ko Iesu evini evi jinibb sulsulen suri nale nga Atua muloli m̃iterter pa nga Naul On muwra: ‘Atua ololi nale sen eterter pa, ko sete mia-rieni kele norrorrmien sen. Ni owra ‘Nik kuptori majingen se jinibb sulsulen tetajer pijpari tuwi ngok vini.’ 22 Ko Iesu orrul totkoni majingen sen erres, ko etasi sel nga mimerr se Atua tevi kerr, nga m̃irres wor asi nga womu.
23 Ko nanu kele san ni le: jinibb ne sulsulen ne tuwi, nir elep ko wor, suri marmajing mianan ko san emij, ko san kele p̃ilai wani milngen.
24 Ko Iesu ma emaur ko sete mia-mij nabong sopon. Sete mia-lai majingen sen ne batu jinibb sulsulen tevi jinibb m̃inij kele san. 25 Ko niko etipatun lelingenok ko pijpari tuwi ngok vini, ni orongwos p̃ila mauren tevi jinibb nga markorti tevi nga parini ji Atua. Ni pimaur ko pulot tetajer tevi Atua suri nir.

26 Rramwerai erres wor elep tevi

Atua nga mukoni jinibb sulsulen nga m̃irres p̃elak mirpel vini ji kerr nga pimetmete kerr. Ni on elep. Sete nanu san esij jin, ko nololien ejki jin. Sete erpe rragrrag kerr jinibb ne nololien nir. Nisen ean mare temijpal easi nanu jijle ne iel ngatan.
27 Ni sete erpe batu jinibb sulsulen nga nabong jijle marok-revji nanu rrum nga p̃ilai tweni nololien ser puwomu, ko vitunen pia-lai tweni kele se jinibb nir. Iesu evinvini ore murrun ngok ko pa osuw daron nga mimarong ni mimij nga p̃itlasi tweni nololien se jinibb nir ne iel ngatan totoklai. 28 Nale nesesreien se Moses osusture jinibb nga derteren ser mijkie, ko marok-loli nololien, nga parivi jinibb sulsulen. Ko rijrijen se Atua, nga mivini vajin vitunen, osusture natun Iesu Kristo nga musorsan m̃irres tetajer pijpari tuwi ngok vini.

8

Sel nga mimerr: Majingen se jinibb sulsulen nen erres wor asi

1 Ngel evi batu rijen suk, nga batu jinibb sulsulen se kerr otoe, ko elik pa renge melrin tevi Atua renge nevren rres tevi derteren sen nga milep. Ko nisen ko Iesu. 2 Sete ololi majingen sen renge naim on nga jinibb m̃imajinge, ko ololi majingen sen renge Naim On mawos nga Atua kobbong m̃imajinge renge melrin.
3 Ko majingen se jinibb sulsulen ne iel ngatan tetajer evi nga parlai merrenien ko parevji nanu rrum nga parloli sulsulen van ji Atua. Ko batu jinibb sulsulen se kerr, Iesu, ni kele p̃ilngi wor nanu ko san nga p̃ilai tevi Atua. 4 Ko poro Iesu p̃ilik malum iel ngatan, ko sete mia-tori nais ngok jinibb sulsulen, suri jinibb sulsulen nir arlik pa nga parlai merrenien tevi Atua, osorsan erpe nale nesesreien se Moses muwrai.
5 Majingen nga jinibb sulsulen nir arok-loli, erpe arloli rrongrrongvi kobbong nanu nga muto renge melrin; ko nga renge melrin ma evi weretunen jerjer. Ko ewretun, suri daron nga Atua muwrai tevi Moses tuwi pa nga pususture Naim On nga mivi devji ngok, ko owra ‘Kupmetmet p̃irres
nga kupmajing nanu ngok nir pusorsan tevi nanu nga meviseni pa tevim renge botwen iak.’ 6 Ngok rramlesi vajin majingen se jinibb sulsulen nga Iesu m̃imajinge erres wor elep easie nga jinibb sulsulen nir iel ngatan marloli. Ko renge murrun ngok kele, sel se Atua nga Iesu m̃ilai m̃irrmali ji jinibb nir erres kele wor easi sel ne tuwi. Suri nale rijrijen nga marres nir kele wor arto nga puloli putur.
7 Poro sel nga womu p̃irres malum, ko sete sel nga vitu mia-to kele.

Sel nga mimerr: Atua erijrij pae tuwi nga p̃ilai

8 Atua elesi nga m̃eri Isrel nir sete arvijuri sel nga womu erres, evi batun nga muloli rijrijen nga p̃ilngi nga mimerr kele san. Owrai tweni renge nale san nga m̃ilai tevi propet Jeremaea nga puwrai tweni. Renge nale nen, Atua rijen sen owrai erpel, owra ‘Kapmurrong p̃irres. Numrreni bowrai tevi kami nga daron san pia-vini ni ko nga inu b̃elngi kele sel nga mimerr san tevi kami jinibb suk nir, kami nga renge metka ne Isrel nir ko metka se Juta. 9 Ngel sete mia-irpe rijrijen nga m̃elai tevi apu se kami nir nga tuwi. Renge daron nen erpe nuvel jilijle nir ko m̃etkai tweni nir Ijip. Ko suri nir sete artori rijrijen nga m̃elai tevir, ko iok ko ololi setemun nurrorrmi nir.’ 10 Ko Numal owra ‘Rijrijen nga bea-lingi tevi m̃eri Isrel nir renge daron nga pia-vini, ni le vajin ngel. B̃elngi lilane nale nesesreien suk renge norrorrmien ser, ko boli tweni renge nolor. Ko inu bevi Atua ser, ko nir parivi jinibb suk. 11 Ko setemun evi nga paran parvisviseni seler, parwera ‘O sel le ma ngel’, rreknga, ‘O Atua erpel, erpok, rreknga erpak wor.’ Ejki. Setemun mara-loli mirpok, suri nir

jijle para-rongwose vajin inu renge mauren ser sisamis, p̃itipatun renge bipiwarreng nir pian pijpari jinibb nga m̃itra. 12 Ko rijrijen suk evi nga, poro nololien sev oto ji nir, ko inu ƀetlasi tweni, puloli bemalie. Ngok evi sel suk nga mimerr tevi jinibb suk nir.’ 13 Ko renge nale sen ngok, Atua osp̃e suri sel nga mimerr ngok nga puloli rraplesi wose sel nga womu pa erpe etra pa osuw. Ko norrorrmien oto renge sev nga Atua muwrai etra pa osuw; suri evan pa ngatan, ko sete mia-periv ko pia-jijki p̃etp̃eti vajin.

9

Sel nga mimerr: Lat on nen erres wor asi

1 Ko rramrongwose erres rijrijen nga m̃itra ngok, ko sel nen nga parsurövi Atua
ren otoe. Ko lat on nen kele san otoe nga muto bbong iel ngatan. 2 Jinibb ne tuwi arsusture devji san nga mivi Naim On nga markel otvi m̃ierue. Loloim nga womunen arwerai lat nga muon. Renge loloim nen, laet san oto, tep san, ko niv sopon nga marok-lingi tetajer renge no Atua. 3 Ko arruloni ore loloim nen tevi kalik nga milep san nga m̃irres p̃elak. Ko loloim tuwen nen evi lat nga muon nga muon lenglengen. 4 Ko renge loloim nen, nawot nga mivi gol oto ren, nga marjingteni nanu nir nga mapur marres nga parsulir tevi Atua. Ko bokis ngok kele ne rijrijen se Atua nga mivi gol ngok nga biles san nga mivi gol marjingteni lolon, nga nanen ngok mana muto rengen. Ko nai san nga mivi nejipjip se Eron nga tuwi Atua muloli mimra luwi kele raon mutoe, ko nevöt nivev kele eru nga nale nesesreien esngavöl se Atua maruli renge nuru. 5 Mare renge bokis ngok kele evi lat nga Atua mok-lai tweni nololien se jinibb e nir rengen. Ko mare rengen kele, nanu eru kele nga marveruse nisen jerubim nga m̃irinrin lenglengen nga piviseni nga Atua elik iok, ko naben kele orsalsal ore lat nen. Ko daron ejki nga rrapsup̃e nunsi p̃etp̃eti murrmurrun wowarreng ne nanu nen nir.

Sel nga mimerr: Sulsulsen nen erres asi

6 Ko nanu jijle muto mirpok vajin, ko jinibb sulsulen nir arok-an vajin renge loloim nga womunen nabong jijle nga parloli vajin majingen se jinibb sulsulen nir. 7 Ko batu jinibb sulsulen kobbong orongwose pian renge loloim nga erwen nen nga muon lenglengen, ko pian pivesan kobbong renge sia san. Daron nga mian, ko elai drra nanu rrum nir erpe evi sulsulen van ji Atua. Drra ngok evi nga p̃ilai tweni ni nololien sen, ko p̃ilai tweni kele nololien nga m̃eri Isrel jijle nir marloli ko sete marongwose nga evi nololien. 8 Iok, Nem̃in On eviseni vajin nanu san em̃erer erres tevi kerr. Daron nga devji ngok mutur malum, ko metali setewor etp̃ir nga kerr jijle rrapan loloim renge lat nga muon lenglengen ngok. 9 Ngok erpe nale rrongrrongvi nga piviseni kerr daron nga rramlik ren lelingenok. Nale rrongrrongvi ngok owrai erpok, nga merrenien nga jinibb sulsulen marok-lai tevi Atua, ko nanu rrum nga marok-revji nga p̃ilai tweni nololien se jinibb nir, sete evter. Nanu ngok nir sete arongwose parloli norrorrmien se jinibb puwokwok p̃irres renge no Atua. 10 Iok arsupsup̃e bbong murrun ne jinibb m̃iaan ko miminmin ko m̃ilalos. Ko nanu
ngok nir arivi nanu nawon nga marto kobbong mijpari daron nga Atua m̃irieni nanu jijle nir arini armerr luwi kele.

Kristo elai mauren sen nga p̃ilai tweni nololien se jinibb

11 Ko Kristo errmali pa osuw nga mirpe batu jinibb sulsulen ne nanu nga marres ngok nga marpelari pa. Ko devji nga ni m̃imajing ren erres ko osorsan easi nga womu. Devji ngok, sete jinibb ne iel ngatan

emajinge, ko sete evi nanu ne iel
ngatan san. 12 Daron nga Kristo
mian loloim nga womu renge devji
ngok, ko etajer van renge loloim nga
muon lenglengen. Ko sete ololi erpe
jinibb sulsulen mĩinij nir marloli.
Sete elai drra nanu rrum san nga
pĩitlasi tweni nololien se jinibb nir,
ejki. Elai ni drran mawos kobbong.
Ko ololi evesan rres kobbong, nga
pivinvini ore sel nga mĩitra ngok ko
pĩilai tweni nololien se kerr, ko puloli
rrapiel sisarow vajin pian pijpari
tuwi ngok vini. 13 Drra nanani,
drra buluk ko natu buluk nga mar-
suli mivi niavin, majingen ner otoe.
Jinibb sulsulen arongwose parlai
drra ngok sopon ko niavin ngok ko
parwirrwirrlenir renge jinibb nga
marrokitkit renge no Atua, ko nanu
ngok orongwose puloli parwokwok
luwi kele. 14 Ko drra Iesu orongwose
puloli majingen nga mĩiterter kele
wor easi majingen ne nanu ngok nir.
Renge majingen se Nemĩin On nga
mimaur tuwi ngok vini, Kristo elai
mauren sen tevi Atua erpe sulsulen
san nga musorsan mĩirres pĩetpĩeti.
Ko drran ngok orongwose puloli
norrorrmien se kerr puwokwok re
nanu ne mijen nga rramloli, nga
rraploli vajin majingen se Atua nga
mimaur tuwi ngok vini.

Tetajer drra puwlu ko wor nga piviseni nga rijrijen otur

15 Ko suri majingen nga mĩirres
mirpok, niko Iesu mususture kele
rijrijen nga mimerr se Atua. Emij
nga puwli tweni jinibb nir renge
nololien ser nga martor otvi nale ne-
sesreien se Atua nga womu. Kristo
ololi nir nga Atua miveruse nir
arivel sisarow pa nga artor sweri
nanu nga sete mia-suw nabong so-
pon, nga Atua mĩirijrij pae musuw
nga pĩilai tevir nabong san. 16 Poro
jinibb san puloli marongen san
puwra ‘Daron nga bemij ko nanu
ngok parivi se morok, nanu ngok
parivi se morok’, emĩerer erres tevi
jinibb nir nga poro mĩernen pia-
mij, puloli marongen nen putur va-
jin. 17 Suri poro jinibb san ololi
marongen nga mirpok san ko emaur
malum, ko setewor mara-vijuri nale
nen. Para-vijuri ko ma renge daron
nga poro pia-mij. 18 Ko erpok
kele renge marongen rreknga sel
nga womu nga Atua muloli. Nanu
san pimij ko wor, drran puwlu, ko
niko sel nen putur vajin. 19 Erpok
ko, Moses owra tweni jijle nale
nir re nale nesesreien tevi jinibb
nir. Daron nga muwrai tweni jijle
musuw, ko otor pini vajin sulsulen
nga puloli nale renge nale neses-
reien ngok pimaur ko putur. Arevji
pini natu buluk tevi nanani, ko elai
drran sopon ko ejvi nuwi sopon
van ren. Ko elai rao nai san nga
marveruse isop tevi silvi sipsip nga
musongsong, ko orrurrngoni van re
drra nga, ko erringrringe renge naul
ngok nga maruli nale nesesreien se
Atua nir rengen ko renge kele jinibb
nir, ko owra 20 ‘Ngel evi drra nga
puloli sel se Atua putur. Atua owra
kami kaposuri ko wor.’ 21 Ko renge
murrun ngok kele kobbong Moses
ewirrwirrleni kele drra ngok sopon
lat lele nir renge devji ko renge
nanu sopor nga marto renge lat nga
marok-surövi Atua rengen. 22 Sel ne
majingen ne nale nesesreien arirpok
ko, nga otomori nanu jijle nga mar-
majinge rengen, arok-wirrwirrleni
ko wor drra pian ren nga puloli
puon. Ko poro drra sete pĩiseser, ko
Atua sete mia-telasi tweni nololien
se jinibb.

Kristo elai mauren sen, ko dr-ran owlu nga pĩilai tweni nololien se jinibb.

23 Nanu nen nir, erpe devji nen,
arloli rrongrrongvie nanu ne melrin
nir. Ko drra nanu rrum san puwlu
ko wor suri nga puloli parwokwok.
Ko nanu mawos ma nga marto
renge melrin armerreni sulsulen
nga mĩiterter kele ko wor san nga
puloli nir parwokwok. 24 Ko Kristo

sete ean loloim renge lat nga muon lenglengen ngok nga jinibb kobbong marsusture nga mirpe marrongrrongvie kobbong, ejki. Ean mawos renge melrin weretunen ko otur renge no Atua. Ko evan nga p̃ila se kerr. 25 Ko erpok, batu jinibb sulsulen ok-lai drra nanu rrum nir evesan renge sia jijle nga mian renge lat nga muon lenglengen ngok. Ko Kristo sete ololi lululweni erpe nir ngok, ejki. Ololi evesan kobbong. 26 Suri poro ni pok-loli pirpok, ko kami kamrrorrmi ni pok-rrul lululwi ko pa renge nai pelaot? Pok-runge p̃isij renge niben daron pilep, etipatun re daron nga iel ngatan m̃itipatun, mivini mijpari lelingenok? Ko ejki, sete erpok. Evini vesansan rres kobbong nga pivinvini ore nanu jijle nir ne daron nga womu. Ko errmali nga m̃ilai mauren sen nga p̃ilai tweni nololien se jinibb.

27 Ko Atua owngani pa sel se jinibb jijle nir, owra jinibb pimij pivesan kobbong, ko vitunen ko Atua piawera suri lat nga puto suri tevi vajin. 28 Ko renge iok, Kristo elai mauren sen evesan rres kobbong nga p̃ilai tweni nololien se delung. Ko piarremali luwi kele, ngok erpe pivi varwen ko vajin, sete nga p̃itlasi tweni nololien se jinibb. Ko evi nga piwilwil se nir nga marok-teravi.

10

Sulsulen se Iesu erres kele wor

1 Nale nesesreien se Moses owra rrongrrongvi bbong nanu nga marto ko renge melrin, ko sete arivi nanu nen mawos nir; ko sete osorsan p̃elak tevir, namol ner kobbong. Ko mian ko nanu mawos nen nir para-pelari ko. Tetajer renge sia jijle, jinibb sulsulen arok-revji nanu rrum nir renge murrun ngok ko pa, nga p̃ilai tweni nololien se jinibb. Arp̃elak malume, ejpari lelingen ngel, ko ejki mun. Suri nale nesesreien se Moses nga m̃imajing renge sel ngok sete orongwose puloli jinibb nga marwera parini ji Atua parmomsawos p̃irres. 2 Ko nir nga marok-loli sulsulen van ji Atua sete arwokwok erres renge nololien ser. Poro parwokwok, ko setemun parunge nanu san purrowsir, ko sulsulen ser pusuw ko vajin. Ko sete erpok. 3 Sia jijle, arp̃elak malum, ko sulsulen nir nga marloli arviseni lweni bbong tevi nir, nololien nga nir marok-loli. 4 Suri drra buluk rreknga nanani sete orongwose p̃irrawe tweni rragrrag nololien se jinibb.

5 Ko renge iok, tuwi pa, daron nga Kristo muwra pivini iel ngatan, owrai tevi Atua owra ‘Nik sete kumrreni sulsulen ko merrenien nga marok-lai tevim, ko kula ma nibek tevik. 6 Nanu nga marsulir van ko marnivniv nawon, ko merrenien nga puloli jinibb puwokwok renge nololien, setemun kuir renger. 7 Ko nutur mera ko nuwrai lilane tevi Atua nuwra ‘O Atua, nuir nga bololi marongen som, erpe maruli pa renge Naul On.’ 8 Womu jer Kristo owra ‘Nik sete kumrreni nga jinibb parok-revji nanu rrum ko parok-lai merrenien tevim. Sete kumrreni parevji nanu rrum ko parloli sulsulen nga p̃ilai tweni nololien ser. Sete kurnge erres renge murrun ngok.’ Ko murrun nga marokloli ngok osorsan bbong tevi nga nale nesesreien se Moses muwrai. 9 Ko mian ko Kristo owra ‘Atua, numarong le vajin nga bean bololi marongen som.’ Renge iok, rramlesi sel nga womu ne sulsulsen tweni nololien, Atua ewirr tweni; ko nga vitunen ma, elai ko otori. 10 Renge sel nga mimerr ngok ko vajin, Iesu Kristo ololi erpe marongen se Atua muwrai, nga m̃ilai niben erpe sulsulen mivesan kobbong nga sete mia-loli vesan kele. Ko suri muloli mirpok, Atua ololi rramwokwok ko rramon erres renge nololien se kerr.

Sulsulen se Iesu puto tuwi ngok vini

11 Nabong jijle jinibb sulsulen se m̃eri Isrel arok-loli majingen ser nga marevji nanu rrum nir nga p̃itlasi tweni nololien se jinibb. Ko murrun ngok sete orongwose p̃itlasi tweni rragrrag nololien se jinibb. 12 Ko Kristo ma elai ni lweni niben nga p̃ilai tweni nololien se jinibb nir. Ololi vesansan kobbong, renge mijen sen, ko evter nga p̃itlasi tweni ko pa nololien se jinibb nir pijpari tuwi ngok vini. Ko vitunen ko ean esakel vajin tevi Atua vajin renge nevren rres. 13 Ko Iesu p̃isakel iok pian pijpari nga Atua puloli devje nuval sen parlik ngatan pirpe boriti, ko Iesu pibbötbböt rer. 14 Daron nga Kristo mimij vesan bbong nga p̃itlasi tweni nololien se jinibb nir, ko ololi kele nir aron ko pa, ko arivi jinibb sen. Ko armomsawos erres jijle, ko parlik vajin pirpok pian pijpari tuwi ngok vini.

15 Ko Nem̃in On kele ok-werai lilane nanu ngok nir tevi kerr. Womujnen owra 16 ‘Ngel evi rijrijen nga ƀelai tevi m̃eri Isrel nir renge daron nga pia-vini. Bevisviseni nir renge nale nesesreien suk, ko ƀelngi lilane nale nesesreien suk renge nolor. 17 Ko setemun mea-rrorrmi nololien ser tevi sev nga marsij nga marokloli.’ 18 Daron nga Atua m̃itlasi tweni nololien se nir mirpok, sel san ejki kele mun nga jinibb purrorrmi nga parlai kele wor merrenien van ji Atua nga p̃ilai tweni kele nololien ser, ejki.

Erres nga rrapruj mori Atua

19 Tasik ko jojik nir, suri drra Iesu Kristo ololi rramwokwok pa osuw, rramrongwose rrapan loloim ko vajin renge lat nga muon lenglengen ngok, nga sete rrammetutu rragrrag. 20 Iesu etasi pa sel nga mimerr san osuw. Sel ne mauren ngok elik rrerrsi kalik nga tuwi murrul ore lat nga muon lenglengen ngok, niko evi nga mimij suri. 21 Ngok rramtor sweri vajin batu jinibb sulsulen nga m̃irres nga pok-metmet vajin jinibb se Atua nir. 22 Ko niko erres rrapini mori ji Atua, nga norrorrmien se kerr puwokwok ko nosurien se kerr p̃iterter. Drra Iesu Kristo errawe vaseni nolo kerr arwokwok, ko nibe kerr kele arlalos pa renge nuwi nga muwokwok. 23 Erres nga rraplingi norrorrmien se kerr puto p̃iterter renge Atua, suri ewretun rramrongwose rraposuri Atua nga ni puloli rijrijen sen nir pia-rremali. 24 Ko erres nga rrapok-lai se lululweni kerr nga puloli rrap̃ir nga rrapmerreni sele kerr nir renge murrun nga m̃irres p̃elak. 25 Sete erres nga rraplingi kurtweni sel nga rramokkorti lat sansan, pirpe kerr sopor marloli pa musuw. Tetajer ko wor rrapkorti renge jiljilweren, puloli norrorrmien se kerr pivini p̃iterter kele wor. Suri daron nga Numal se kerr pia-wera sesesre lat nga puto suri tevi jinibb e nir oto mori pa.

Sete rrapok-loli kele nololien

26 Ko poro kerr nga rramtor sweri nale weretunen pa osuw, rraptur mera ko rrapok-loli kele nololien, ngok, sel san ejki rres mun nga rraprevji kele nanu san nga p̃ilai tweni nololien se kerr. 27 Sel sansan kobbong oto, nga rrapmetutu temijpal Atua rengen, evi nga putor vitrangi kerr, ko rrapmetutu nabb ngok nga m̃iterter lenglengen nga Atua pusli devje nuval sen nir ren. 28 Renge nale nesesreien se Moses tuwi, poro jinibb san otor otvi nale nesesreien nen san, ko jinibb eru rrek itul orwera nga ewretun m̃ernen muloli, ko osuw ko, partor pini m̃ernen ko suri. 29 Poro parloli pirpok renge jinibb nga mutor otvi nale nesesreien se Moses, ko pirpese renge jinibb nga mungasi natu Atua? Atua putor vitrangi ni pilep suri. Erpe olokloksi drra nga muon renge sel nga mimerr nga muloli muwokwok pa renge no Atua, ko Atua pulolarsie pilep suri. 30 Suri Atua ko owra ‘ƀekle lweni nanu nga m̃isij nga marloli.’ Ko

owra kele ‘Atua p̃iwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb sen nir.’ 31 Ngok evi nanu nga rrapmetutue pilep san, poro rrapwera rrapwolu asi ji Atua, ko Atua purrul totkoni kerr, ko pivrrivrrali kerr. Suri Atua emaur, ko derteren sen elep.

32 Erres ma kaprrorrmi nanu ngok nir nga kamok-lesir tuwi, daron nga moron se Atua mia-rremali ji kami. Ewretun kamrunge esij suri nanu elep nga marterter, ko nolo kami sete evitan. 33 Daron sopon jinibb arij esij tevi kami renge no jinibb nir, ko arloli esij kele tevi kami. Ko daron sopon jinibb arok-loli esij tevi kami sopor renge no kami, ko kami sete kammetutu, kamtur eterter lat sansan. 34 Kamkorti tevi nir nga marlik renge naim ne nekaien renge norongen nga m̃isij ser; ko daron nga jinibb marlai luwe joro kami ko sete kamrunge esij suri, norrorrmien se kami erres bbong, suri kamrongwose nga joro kami m̃inij san oto metmet nga m̃irres kele wor, nga sete mia-jijki nabong san. 35 Ko kaprrul totkoni ko pa norrorrmien se kami p̃iterter pirpok, suri nowlin nga kapa-lesi elep nga elep temijpal. 36 Ko kami kaploli nolo kami pipriv, ko kaploli nanu nga Atua mimrreni, puloli kaplai sev nga nale se Atua muwra kaplai. 37 Ngok pirpe nale san nga muto renge Naul On nga muwra ‘Beblen kele ma, ko si nga muwra pia-vini, p̃irrmali ko. Sete mia-lolola. 38 Renge daron ngok, jinibb suk nga marmomsawos ko marosurik, para-maur. Ko poro nir san p̃irieni lweni kele, ko Atua sete mia-ir rengen.’ 39 Ko kerr ngel sete rramivi jinibb nga rraprieni kerr ko rrapluwi van rrapjijki kele, ejki. Rramivi ma jinibb nga rramosuri Atua, ko ni pia-lai mauren tevi kerr.

11

Jinibb nga mimrreni pivini ji Atua, nosurien sen puto wore ko

1 Sev ko evi nosurien? Nosurien erpe nga rramrongwose erres nga rraplai ko wor sev nga rramlingi nolo kerr renger. Ko nosurien erpe nga rramrongwose erres suri nanu nga sete rramleslesir. 2 Ɓirterawarreng se kerr ne tuwi nir arlingi nosurien ser eterter renge Atua erpok, niko muloli Atua m̃ir suri nir. 3 Murrun ne nosurien kobbong ololi rramlesi wose nga ewretun, nale se Atua kobbong ololi nanu jijle ne iel ngatan marremali. Atua sete emajing tevi nanu san, ko ololi ma nanu jijle arpelari nga lelingenok rramlesir.

4 Ko erres nga rraprrorrmi kele van re ɓirtera ne tuwi nir. Womunen, rraprrorrmi luwe Apel. Renge ni nosurien sen, ko ololi merrenien nga m̃irres p̃elak van ji Atua, easi Ken. Ko suri Epel osuri Atua, ko niko Atua muloli mumomsawos. Atua eir renge sulsulen se Epel. Ko Epel ngok emij pa, ko murrun ne nosurien sen ngok oto malum nga p̃ilai norrorrmien tevi kerr.

5 San kele evi ɓirtera Inok. Elngi nosurien sen eterter renge Atua; ko niben sete emij, ko Atua elai tweni ni iel ngatan van mare e nga setemun arlesi kele. Ko Naul On owra ‘Daron nga Inok m̃ilik iel ngatan, ko evi jinibb nga m̃irres’, ko niko Atua m̃ir suri ko vitunen m̃ilai lweni van mare e. 6 Ko ewretun lenglengen nga poro nosurien sete puto renge kerr, ko Atua sete mia-ir suri kerr. Si nga mimrreni pivini mori ji Atua ko purongwose Atua renge mauren sen, puosuri ko wor p̃iterter nga ewretun Atua elik pa, ko puloli p̃irres p̃elak tevi nir nga marok-pej ni eterter.

7 Ko nir san kele evi ɓirtera Noa. Evi nosurien kele ko nga Noa osuri sev nga Atua muwra womue, nga setewor jinibb san m̃ilesi. Ko emajing drrav nga milep nga piwilwil se metka sen nir rengen. Ngok erpe Noa ewer lokloksi jinibb jijle nir nga marlik iel ngatan re daron nen, lat nga puto suri tevir. Ko Atua vajin

owra nga Noa omomsawos erres suri nosurien sen ngok.
8 Ko evi nosurien ngok kele nga muto ji ɓirtera Epram nga muloli daron nga Atua miveruse nga pian renge vanu m̃inij, ko evan. Atua ololi pa nale rijrijen tevi nga pia-lai lat nen tevi ni, ko Epram elinglingi sisen nga pian lat nen. Daron nga m̃ilinglingi sisen, ko setewor orongwose lat nen oto ngabe; 9 ko suri osuri Atua, niko ean, ko elik ren. Ko elik iok erpe jinibb neturvitan kobbong, ni nuru Aesak ko Jekop, nga Atua m̃ilai rijrijen ngok tevir. Nir sete armajing naim; armajing devji kobbong, arlik toto rer. 10 Epram elik erpok suri etriv tweni ngaim san nga Atua m̃imajinge ko pia-susture, nga puto tuwi ngok vini.
11 Epram evi pa ɓirtera, etra p̃elak pa, setemun orongwos natun putoe. Ko Sera kele em̃er. Ko suri Epram osuri Atua, niko Atua elai bipi san tevi nuru nga Sera muwosi. Epram osuri rijrijen se Atua nga muloli tuwi, mian ko errmali vajin. 12 Ko suri nanu ngok, Epram nga m̃itra lenglengen ko otomori pimij, ko metka sen ma nir nga vitunen elep nga elep temijpal erpe moju nga renge melrin mare, ko erpe kele dep̃inan nga ngalu.
13 Jinibb ngok nir arosuri Atua, ko mian ko armij, ko setemun arlai sev nga Atua m̃irijrije p̃ilai tevir. Arlesi ma nanu ngok nir, ko erpe arto ngasu lengleng malume nir; ko arir ma nga marlesir. Ko arwerai tweni limjer nga arlik iel ngatan arirpe jinibb neturvitan kobbong. Iel ngatan sete evi siser mawos. 14 Ko daron nga jinibb marok-rij mirpok, oto limjer nga arok-pej lat kele san nga mivi siser mawos. 15 Ko norrorrmien ser sete oto renge lat nga marivel e vini. Poro parrorrmi ko rrek parluwi ko, ko ejki. 16 Nir ngok armerreni siser m̃inij kele san, nga lat nen evi melrin kobbong. Renge iok ko, Atua sete emanune te nga nir marok-werai nga evi Atua ser, suri ololi pa ngaim ser san oto metmet osuw.
17 Ko rramlesi kele Epram nosurien sen re nanu san kele, ni le: Aesak evi m̃er nga Atua m̃irijrije p̃ilai tevi Epram. Ko elai pa tevi, nga mivi natun sansan bbölbböl. Ko daron nga vajin Atua owra purrowrrowe Epram, ko Epram emarong bbonge nga p̃ilai natun Aesak tevi Atua. 18 Atua owrai tweni womu pae tevi Epram owra ‘Renge Aesak ngok, metka som pilep lenglengen nga parrul totkoni nisem.’ 19 Epram orrorrmi mian ko owra “O, rreknga Atua puloli pimaur luwi kele renge mijen”, ko niko emarong nga putor pini pirpe nga Atua muwrai. Ko erpe pirpe otomori pirpok, nga Atua muloli mimaur luwi re mijen, suri otomori jer Aesak pimij.
20 Mian ko suri Aesak muosuri Atua, niko Atua erij erres suri natun nuru Jekop ko Esao nga nanu nga parres nir parremali ji nuru. 21 Ko Jekop osuri Atua, niko ololi daron nga mutomori pimij, ko emajil renge nejipjip sen ko olot van ji Atua, ko erij erres suri mebbun nuru nga morivi natu Josep.
22 Ko Josep kele osuri Atua, niko ololi daron nga mutomori pimij e, ejilwer suri daron nga m̃eri Isrel nir parivel lingi Ijip. Ko owra tweni ngarre tevir nga para-wosi lweni niben.
23 Ko suri nosurien nga tata ko tasu se Moses morosuri Atua rengen, niko daron nga Moses m̃iak e, ko morsilveni mian mijpari navöl itul m̃iasi. Orlesi nga mivi bipi nga m̃irres p̃elak, ko sete ormetutu nga portor otvi nale se Pero, batu numal ne Ijip.
24 Ko suri Moses kele osuri Atua, niko ololi daron nga milep vajin ko sete emrreni jinibb parok-wera ni evi mebbu Pero ko tasu sen e Pero natun nesevin. 25 Orrorrmi erres nga pian pukorti tevi jinibb se Atua nir nga marunge m̃isij, easi nga pukorti tevi nir nga marok-loli nololien nga neiren nen puto beblen

kobbong, pian ko pijijki. 26 Ko owrai,
poro parmen kerajik suri Mesaea
nga Atua pia-koni vini, ko sete inu
mea-manune. Bea-runge p̃irres kele
ma p̃iasi nga nurongwos bornge
renge nijor nir nga marres ne Ijip.
Ko elngi meten oto eterter renge
nowlin nga pia-tor sweri vitu.
27 Ko suri Moses osuri Atua, ololi
sete emtutu numal Pero nga mulo-
larsi, ko evel lingi Ijip. Ewretun
jinibb sete orongwos p̃ilesi Atua,
ko Moses evijuri ma sel nga Atua
muwra pivijuri, etajer erpe m̃ilesi
meten e, ko omusus p̃irieni lweni.
28 Renge nosurien sen tevi Atua, ololi
etipatun renge murrun ne nanen
ne asien. Owrai tevi m̃eri Isrel nir
nga parperteni drra sipsip nir renge
metali ne naim ser. Parloli pirpok
nga anglo nga Atua mukoni vini nga
pirevji m̃eri Ijip natur norman nga
womunen nir, sete pirevji natu m̃eri
Isrel nir.
29 Ko suri m̃eri Isrel kele nir
arosuri Atua, ololi dis ngok nga
marwera dis nga musongsong emes
evi dan, ko arivel otvi vajin. Ko
daron nga m̃eri Ijip nir marini vajin
nga paroji surir, ko dis devjen korti
orlulngoni lweni vini, ko orwoj orer.
30 Ko evi nosurien kobbong nga
muloli nawot nga milep nga ngaim
nga Jeriko mivitan daron nga m̃eri
Isrel nir marivel rrale vabut. 31 Ko
Reap evi nesevin ne sel san, ko suri
nosurien sen kobbong, ololi m̃eri
Isrel ngok nuru morini re naim sen.
Iok ololi m̃eri Isrel nir sete arevji ne-
sevin nen daron nga marevji jinibb
ne ie nir nga sete marosuri Atua.
32 Ko sete inu mea-tajer. Sete
daron oto nga ðejilwere nale se
Kition, Barak, Samson, Jepta, Devet,
Samuel ko propet kele nir. 33 Ko suri
arosuri Atua, ololi armajinge nanu
elep. Lartul ngok nir artekai m̃eri
Isrel nir aran arval tevi m̃eri m̃inij
nir, mian ko arevjir. Arloli murrun
nga mumomsawos, ko arlai nanu
nga Atua m̃irijrije nga p̃ilai tevir.
Daron sopon artur ore nanu rrum
ngok laeon nga sete orongwos p̃iajir.
34 Daron sopon arvisi pini nabb nga
m̃in temijpal, ko daron sopon ar-
wolu asi renge jinibb nga marwera
parevjir renge nesip ne nuval. Nir
ngok derteren ser ejkie, ko Atua elai
derteren tevir nga muloli marterter
nga marevji jinibb nuval ne vanu
m̃inij nir. 35 Ko nesevin sopor aro-
suri Atua, ko Atua ololi natur nir ar-
maur luwi kele renge mijen. Ko nir
sopor, devje nuval ser arrul totonir,
ko artorrlair, ko arwerai tevir ‘Poro
nga kaplingi kurtweni nosurien se
kami renge Atua, ko ngok orongwos
kapiel sisarow.’ Ko armusus, suri
arrorrmi eterter nga Atua puloli nir
para-maur luwi kele renge mauren
san nga m̃irres kele wor. 36 Jinibb
sopor nga marosuri Atua, arok-men
keraji lokloksir ko arvirralir. Ko
nir sopor, arkai totkonir ko arlingir
van renge naim ne nekaien. 37 Nir
sopor, artuw pinpinir. Nir sopor,
arvarre otvir, morrlor eru e, armij.
Nir sopor, arsari pinir e nesip nuval.
Ko nir sopor kele nen arivel nawon
erpok, ko aruri sunsun nga marsij
bbong nga marloli renge nevlu sip-
sip tevi nevlu nanani. Joror ejkie,
ko jinibb arojir ko arloli esij tevir.
38 Nir arivi jinibb nga marres p̃elak,
ko iel ngatan sete erres evtere nir.
Arivel sarrsarr van renge lolo mer-
wer e nir, ko renge botwen e nir, ko
armatur renge nolo ðereng ko renge
lolo bbulwil ne dan nir.
39 Suri nosurien ser nga marosuri
Atua rengen, elai nais nga m̃irres
tevir arwajie nga sete orongwos pi-
jijki nabong sopon.
Ko setewor arlai sev nga Atua
m̃irijrije tevir nga p̃ilai tevir. 40 Suri
Atua ololi pa norrorrmien sen san
oto metmet kele osuw se kerr, nga
m̃irres asi. Renge norrorrmien sen
ngok, emrreni pukortoni nir tevi
kerr nga rrapivi sansane ko rrap-
momsawos p̃irres.

12

Atua Tata se kerr

1 Ko delung elep nga marlik rrale
kerr, ko marok-meteni kerr. Niko
rraplingi kurtweni nanu nga marok-
to ore kerr ko nololien nga mar-
rul totkoni kerr, ko rraploli norror-
rmien se kerr p̃iterter nga rrapwolu
renge sel nga muto renge no kerr.
2 Ko tetajer rrapok-meteni Iesu. No-
surien se kerr arto p̃etp̃eti renge
ni, etipatun renge bongsin, ko ean
osuwsuw renge bongsin. Daron nga
m̃ilngi non mawos nai pelaot nga
pimij ren, sete elngi tweni sel sen,
ejki. Renge iok, orongwose nga
neiren nga milep san oto metmet
terai, ololi setemun orrorrmi nai
pelaot nga mivi manunen nga milep,
ko emawose ko pa van. Ko lelingen
esakel vajin tevi Atua renge nevren
rres renge nai seksakel sen renge
melrin.
3 Erres nga kaprrorrmi wor daron
nga marterter nga Iesu moklesir,
nga jinibb nga marsij martur imare
ko marungasi ni milep. Ko ngok pu-
loli nosurien se kami puto p̃iterter
nga sete kaplingi kurtweni. 4 Ko
renge balpalen nga kamok-tur tere
nololien nga marini nir, setewor
kami san emij esre.
5 Rrek kammali pae nale ngok
nga pususi norrorrmien se kami van
mare, nga muto renge Naul On, nga
Atua m̃irije tevi kami mirpe natun
mawos nir, muwra ‘Natuk, inu nuvi
Numal; ko daron nga m̃evrrali nik,
kuprongwose nga nuvisvisenim ko.
Ko daron nga m̃erij m̃iterter tevim,
ko sete nolom p̃isij nga norrorrmien
som pivitan. 6 Nuvi Numal Atua,
ko nurongwose bololi lilane nir nga
memrreni lenglengen nir, ko ƀete
nir nga meveruse marivi natuk.’
7 Ko nanu totoklai nga marloli rram-
runge m̃isij renge nibe kerr ngok
arirpe Atua mokete kerr. Mur-
run nga Atua muloli tevi kerr ngok
eviseni nga rramivi natun. Setewor
bipi san elik nawon nga tata sen
sete erij tevi, rreknga evrrali. 8 Ko
poro Atua sete pok-loli murrun ngok
nir tevi kami pirpe nga mok-loli
tevi natun jijle nir, ko ngok eviseni
nga sete kamivi natun, ko kamivi
bipi ne sel kobbong nir. 9 Renge
murrun se kerr jinibb, tata se kerr
arvirrali kerr, ko rramosuri bbong
nir. Ko erpese renge tata se kerr
nga m̃ilik renge melrin? Rrapo-
suri ko wor p̃iasi tata se kerr ne
iel ngatan, puloli rraplai mauren e.
10 Daron nga tata se kerr marvirrali
kerr, ko arvirrali kerr beblen kob-
bong, re norongwosien beblen nga
muto jir. Ko Atua okvirrali kerr
nga puloli lilane kerr nga rrapon
p̃irres. 11 Rramrongwose pae nga
poro Atua pivrrali jinibb san, ko
m̃ernen purnge p̃isij. Ko vitunen,
nir nga Atua mivrralir nga puloli
parmomsawos arongwos parlesi we-
nen nga m̃irres; parlesi mauren nga
mumolmol ko mumomsawos m̃irres
renge no Atua.
12 Ko iok, kapsusi nevre kami nga
marmijmij van mare, ko kaploli bau
ƀela kami nga marok-m̃imarring
parini parterter luwi kele. 13 Kapok-
ivel suri bbong sel nga m̃irres, ko
poro bau ƀela kami p̃isij, ko orong-
wose pivini p̃irres luwi kele kob-
bong.

Kapmetmet p̃irres

14 Kapkorti ko wor tevi jinibb
nir renge mauren nga mumolmol
m̃irres. Tetajer kaploli mauren se
kami puon p̃irres; poro pijki ko sete
kama-lesi Numal se kerr nabong
san. 15 Kapmetmet p̃irres nga kami
san tirieni lweni ko tian ngasu renge
Atua ngok nga mok-wilwil se kerr
renge nalol sen nga m̃irres. Kap-
metmet nga sete kami san pirpe
duru nai ngok nga raon mimelmel,
ko daron nga jinibb marurroi ko
armesi e, ko olokloksi delung elep.
16 Ko kapmetmet p̃irres nga sete
kami san pirpe Esao, nga mauren
sen sete omomsawos nga sete orong-
wose purrorrmi kele Atua. Suri ni
evi m̃erwomu, ko joron nga moro
p̃ilai erpe m̃erwomu, ko ekle lweni
nir p̃etp̃eti e nanen sansan bbong.

17 Ko vitunen, erpe kamrongwos
pae, ko orrorrmi lweni nanu ngok
nir; mian ko owra p̃irieni lweni kele,
ko ejki mun. Otor jabble pa. Ko
eting lenglengen vajin. Murrun nga
muloli womue oto ore sel sen.

Sel nga m̃itra ko sel nga mimerr

18 Nanu nga kamini renger ngel
sete erpe nanu nga m̃eri Isrel nir
maran renger tuwi, ko sete arirpe
nanu ne iel ngatan nga kamrong-
wose kaprunge nir renge nibe kami.
M̃eri Isrel ngok nir aran renge
botwen ngok nga marveruse Sinae.
Iok, nabb okin rengen, ko nat kele
emalik elep ko emalik ore nanu jijle
nir; ko ling kele owuw elep. 19 Ko
renge iok, davö nga milep san eting,
ko m̃eri Isrel nir arunge nga Atua
okrij tevir. Daron nga marunge
drrelan, ko arungoni eterter, arwera
setemun armerreni parunge nale
ngok kele. 20 Suri aririr elep daron
nga marunge nale ngok nga muwra
‘Poro jinibb san rrek nanu rrum
san pijpari botwen ngok, ko kami
kaptuwe pini ko wor.’ 21 Daron nga
Moses m̃ilesi nanu ngok nir, ko ni
kele ornge esij elep, mian ko owra
‘Inu nuririr ko numtutu elep suri.’

22 Ko kami kamjikie nanu ngok
nir. Suri kamini renge botwen
ngok nga marveruse Saeon nga mivi
ngaim nga milep se Atua nga mi-
maur. Ngok Jerusalem nga mimerr
nga muto mare renge melrin, nga
anglo elep nga elep arlik ren ko
arir tetajer. 23 Ko kamini re gor-
tien se jinibb se Atua nga marirpe
m̃erwomu se Atua nir nga marir
tetajer, ko nga niser marto pa renge
melrin musuw. Kamini ji Atua,
nga p̃iwer sesesre lat nga puto suri
tevi jinibb jijle, ko kamini ji nem̃i
jinibb nir nga Atua mulolir mar-
momsawos m̃irres. 24 Kamini ji Iesu
nga ni evi jinibb nga mususte sel
nga mimerr ngok se Atua, nga dr-
ran puloli kapwokwok, erpe owrai
tweni nanu nga m̃irres kele wor
easi nanu nga drra Epel muwrai.
25 Ko ngok, kapmetmet nga sete
kapsir dure kami tevi si nga mokrij
tevi kami ngok. Nir nga tuwi nga
marmusus parunge drrela si nga
muwrai tweni nale ngok vini iel
ngatan sete mara-wolu asi. Ko poro
kerr sete rraprunge nale ngok se
Atua nga mivel renge melrin vini
nga puwni kerr, ko rrapasi pirpese
ko?

26 Tuwi pa Atua ololi dan eririr.
Ko lelingenok elai vajin nale rijri-
jen sen tevi kerr owra ‘Bololi iel
ngatan piririr kele pivesan. Ko
sete dan kis ko tevi melrin kele,
nuru korti poririr.’ 27 Nale ngok nga
Atua muwrai nga muwra ‘Vesan kele
wor’, eviseni erres nga Atua osp̃e
suri nanu jijle nga m̃ilngi iel ngatan.
Ni puloli nanu jijle ngok pariri, ko
p̃ila twenir vajin. Ko sev nga sete
marongwose pariri parjipon jer.

28 Ko renge iok, erres nga rrap-
werai erres temijpal wor tevi Atua
nga mivi Numal se kerr ko miverus
kerr rramini re batun vanu san nga
sete orongwos p̃iririr. Erres nga
rrapsurövi ni renge murrun nga p̃ir
rengen, ko rraptori ni puon ko rrap-
metutu wore ko. 29 Suri ewretun,
Atua se kerr osorsan tevi merre
nabb nga murororor lenglengen san
nga murongwose pusli nanu totoklai
nir pianan ko parjijki p̃etp̃eti.

13

Murrun momsawos se Kalesia

1 Kami kapmerrmerreni ko wor
kami pirpe kamivi niaken wos-
wos. 2 Ko kapok-metmet tetajer
nga kaptekai neturvitan vini re
naim se kami. Kamrongwose nga
jinibb sopor ne tuwi arloli murrun
ngok, ko vitunen vajin artaol nga
marteka anglo vini loloim re naim
ser. 3 Kaprrorrmi nir nga marlik
renge naim ne nekaien pirpe nga
kami kamlik tevir renge naim ne
nekaien. Ko kaprrorrmi nir nga
marunge m̃isij renge niber pirpe
nga kami kele kamrunge esij tevir.

4 Totkoien evi nanu san nga
kaprrorrmi pilep suri. Norman p̃ilik
tevi ko wor nesen sen mawos, ko
nesevin p̃ilik tevi ko wor diwen
sen mawos. Atua pivrrali norman
m̃elakel nga mututur nawon malum,
ko nesen m̃elakel nga mututur na-
won malum, poro pormatur koko-
rti. Ko pivrrali kele norman nga
mimatur tevi nesevin nga sete mivi
nesen sen, ko pivrrali kele nesevin
nga mimatur tevi norman nga sete
mivi diwen sen.
5 Sete erres nga kaploli murrun
nga kapmerreni p̃elake nevöt. Poro
joro kami pilep rreknga joro kami
puwelili, ko kaprunge p̃irres ko wor,
suri Atua owrai pa osuw owra ‘Sete
mea-linglingim kuma-san, ko sete
mea-linglingim nabong san.’ 6 Ko
erpok, rramrongwose rraploli nor-
rorrmien se kerr p̃iterter nga rrap-
wera ‘Sete mea-metutu, suri Numal
Atua ok-wilwil se inu. Ko si vajin
orongwos pulokloksik?’
7 Ko sete kapmalie nir ngok nga
tuwi nga marwowomue kami, nga
marlai nale se Atua vini ji kami.
Kaprrorrmi ta murrun ser, mauren
ser, ko mijen ser erpese, ko kapvijuri
vajin murrun ne nosurien ser.
8 Iesu Kristo sete orongwose
p̃irieni kele. Osorsan rres kobbong.
Murrun osorsan kobbong, etipatun
tuwi pa, evini ejpari lelingenok,
ko pianan sete orongwose pusuw
nabong sopon. 9 Ko sete kaploli
nale ne murrun lele parini parevei
tweni kami renge murrun nga
mumomsawos. Rrapkulu ko wor
van ji Atua nga piwilwil se kerr
renge nalol nga m̃irres sen, puloli
rrapterter. Ko sete erres nga
rrapvijuri nale se nir nga marok-
vile nanen sopor. Murru sel ngok
nir sete arwilwil rragrrag se jinibb
nga marvijurir, ejki.
10 Lat ne sulsulen se kerr oto, ko
jinibb sulsulen se m̃eri Isrel nga
marok-loli majingen ser renge Naim
On ser sete arongwose parla nanen
ser renge lat ne sulsulen se kerr.
11 Ko batu jinibb sulsulen, daron nga
mirevji nanu rrum ko elai drran van
lat nga muon lenglengen, ko elai van
ji Atua nga p̃ilai tweni nololien se
jinibb nir. Ko vitunen arlai nibe
nanu rrum ngok nir van, arwirrer
vare re ngaim ko arsulir. 12 Ko
renge iok, Iesu kele eivare renge
ngaim ngok, ko ornge esij lenglen-
gen renge niben. Ko suri mijen
sen ko drran nga murongwose puloli
jinibb parwokwok renge nololien
ser, ko orongwose parini partur va-
jin renge no Atua. 13 Ko kerr kele,
rraploli ko wor pirpok nga rrapan
rrapkorti tevi ni vare re ngaim, ko
rrap̃ir kobbong daron nga jinibb
parungasi kerr. 14 Renge iel ngatan,
ngaim woswos se kerr san ejki nga
puto tetajer. Ejki rres. Rramok-
pej ngaim woswos se kerr nga pia-
rremali daron sopon. 15 Renge iok,
kerr rrapkorti ko wor tevi Iesu ngok
nga tetajer rrapsusi nise Atua van
mare. Murrun nga mirpok erpe
nga rramok-revji nanu rrum nga
rramlai tevi. Suri tetajer daron
nga rramok-werai tweni tevi jinibb
nir nga Iesu evi Numal, iok erpe
nga rramlai merrenien tevi Atua.
16 Ko kaploli murrun nga marres nir
ko kapok-wilwil lululweni se kami
tetajer, suri murrun ngok nir kele
arirpe nga kele kamok-revji nanu
rrum nir nga kaplai tevi Atua, nga
ni m̃ir lenglengen ren.
17 Kaposuri ko wor nir nga marok-
wowomue kami, ko marivi burtur
se kami, ko kaposuri nale ser. Nir
erpe arok-metmete mauren ne kale-
sia se kami ko, nga sete marongwos
parmosi. Ko nir parwerai tweni ko
wor tevi Atua erpese nga martori
majingen ngok. Poro kaposurir, ko
nir parir nga parloli majingen ser
p̃irres. Ko poro sete kaposurir, ko
sete mara-ir re majingen ser, ko
murrun ngok sete mia-wilwil rragr-
rag se kami.
18 Ko kami kapok-tajer ko wor nga
kaplot suri kem. Sete namrunge
erpe norrorrmien se kem erpe p̃irij

lokloksi kem, ko namrunge bbong erres, suri nammerreni nga tetajer nabloli p̃irres kobbong. 19 Re iok ko ololi numrreni lenglengen wor nga kaplot van ji Atua ko kapngoni tevi p̃iterter kele wor nga inu borongwos bea-luwi kele vinuk ji kami pingavil.

Bongsi nale

20-21 Ngel evi loten suk, nga Atua nga mivi batu demat p̃ilai nanu jijle nga nevre kami mumrrol ren tevi kami, puloli kapviter nga kapmajing sev nga mimrreni. Iesu nga mivi Numal se kerr emij ko drran eseser nga pususture sel ngok se Atua nga sete mia-vitan nabong sopon. Ko Atua ololi emaur luwi renge mijen. Ko suri drran nga m̃iseser, Atua ololi evi jinibb nga m̃iasi jer nga pimetmete sipsip sen nir. Ko ngel evi loten suk, nga Atua puloli kerr nga rramkorti tevi Iesu Kristo, rraploli pirpe nga ni mimrreni. Ko rrapsusi nise Kristo pian mare kele wor pijpari tuwi ngok vini. Pirpok ko.

22 Tasik ko jojik nir, kaploli norrorrmien se kami pipriv, ko kapmurronge nale suk nir p̃irres. Nale ngok arivi nga parjile norrorrmien se kami, ko naul nga moli ngel sete epriv p̃elak.

23 Ko numrreni bowrai tevi kami nga tasi kerr ngok Timoti, arlai tweni pa renge naim ne nekaien. Ko poro piplari pingavil, ko pia-pitevi suri inu re daron nga bea-vinuk ƀelesi kami e.

24 Kapwera erres suk tevi nir nga marivi burtur se kami, ko tevi kele kalesia jijle nir re sise kami. Ko kalesia nir ne Itali nir arwera erres kele tevi kami. 25 Ngel evi loten suk, nga nalol nga m̃irres se Atua piptevi kami jijle.

Naul nga JEMES Muli

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Rrek Jemes nga muli naul ngel evi Jemes nga tasi Iesu, nga mivi mẽrwomu se kalesia nir Jerusalem (Majingen se Aposol nir 15:13, 21:18). Jemes oli naul ngel van ji kalesia põetpõeti nir nga marlik sarrsarr renge vanu nir nga batu numal se mẽri Rom mutorir. Ko owra suri lat nga parlik puto suri.

Jemes owra, poro rraposuri, ko rraploli ko wor nanu sopor suri, sete rrapmatur tevi. Ko ospõe nanu elep nga mẽilesi mẽirres nga rraplolir. Ko owra, poro jorom ejkie, sete nolom pivitan. Sete kuplolar pingavil. Kuprres tevi jinibb nir. Kupmetmete nemem. Kupmarong nga kuploli sev nga Atua mimrreni, ko kuptur tere Demij. Sete kuprij melmelas suri sev nga kuwra kuploli. Poro jorom pilep, ko kupwilwil se nir nga joror mijkie. Nolom pipriv, nolom põirres.

Nale womujnen

1 Inu Jemes, nuvi jinibb ne majingen se Atua ko se Iesu Kristo Numal se kerr. Nuwrai erres tevi kami, metka esngavöl drromon eru (12) ne mẽri Isrel, nga kamlik sisamis iel ngatan.

Nosurien ko norongwosien

2 Tasik ko jojik nir, daron nga nanu lele parini parrowrrowe kami, sete kaplai pirpe nanu nga kaprunge põisij suri. Ejki, kapõir temijpal ko wor suri. 3 Erpe kami kamrongwos pae, daron nga nosurien se kami mẽiterter renge nanu nir nga marrowrrowe kami, kamrongwose kapterter kele wor nga kaptur pipriv. 4 Kaptur põiterter ko wor tetajer. Ko ngok puloli kapa-ivi jinibb nga marmomsawos jile mẽirres, ko norrorrmien tera puto vajin põirres re mauren se kami, ko murrun jijle nga marres arto pa re mauren se kami.

5 Ko poro norongwosien pijki ji kami san, ni pungoni ko wor tevi Atua; ko Atua põilai norongwosien tevi ni, suri nolo Atua nga mẽirres põelak oklai nawone wor nanu tevi jinibb totoklai, nga sete nolon põisij kele suri. 6 Ko daron nga kamngoni e, nosurien se kami pivi weretunen ko wor, sete piwelili. Suri jinibb nga norrorrmien sen miwelili erpe dis kobbong; suri daron nga ling muwuwi, ko owlu karkar. 7-8 Jinibb si nga nolon mieru e mirpok, norrorrmien sen owluwlu, ko sete erres ni purrorrmi nga ni orongwose põilai nanu san ji Atua, ejki.

Jinibb nga joror milep ko jinibb nga joror miwelili

9 Kalesia si nga joron miwelili sete purnge põisij suri. Ejki, põir ko wor, suri Atua osusture ni. 10 Ko kalesia nga joron milep sete pukowkowri suri joron, ejki. Poro Atua põilngi ni ngatan, ko ni pukowkowri kobbong. Suri jinibb nga joron milep erpe nevngu vava kobbong. 11 Daron nga nial mivini mare nga mututun milep, põisne nevngun ngok nir parmeli ko parvitan, ko nulser nga marres põelak ngok parjijki. Ko pusorsan kele renge murrun ngok, daron nga jinibb nga joron milep ngok mokpõelak nga joron pilep kele wor, ni pia-jijki suri.

Nanu nir nga marok-rrowrrowe jinibb

12 Jinibb nga mutur mẽiterter renge daron nga nanu nir marrowrrowe purnge põirres ko wor. Suri daron nga mẽiasie nanu ngok nir, ko Atua pia-lai nowlin tevi vajin, nga mivi mauren nga mẽirres. Ngok evi nowlin nga muwrai pa musuw nga pia-lai tevi nir nga marmerreni ni

milep. 13 Poro jinibb san p̃ilesi nanu san purrowrrowe ni, ko ni sete puwrai pirpel “O, Atua ko orrowrrowe inu.” Ejki, suri nanu nga m̃isij sete orongwos purrowrrowe Atua, ko Atua sete orongwos purrowrrowe jinibb san nga puloli nololien nga m̃isij. 14 Ko nanu nir arongwos parrowrrowe jinibb daron nga ni sete mivijuri Atua ko mivijuri lweni sev nga ni lweni mimrreni, ko nanu nga marsij markerkerasi ko marevei tweni. 15 Ko norrorrmien nga marsij ngok arvesi nololien, ko nololien, daron nga milep vajin, ko evesi mijen.

16 Tasik ko jojik nir, numrreni kami elep. Sete kaploli jinibb parkerkerasi kami, ko kaprongwose p̃irres 17 nga nanu jijle nga marres ko merrenien jijle nga marres lenglengen arpelari mare ji Atua ko wor nga m̃ilngi moron re melrin, mian ko mara-vini ji kerr. Murru Atua sete orongwos p̃irieni, ko sete orongwos p̃ilik telure kerr ko p̃ilinglingi kerr renge nemalik. 18 Suri Atua emarong, niko m̃ilai nale weretunen sen tevi kerr nga rrapivi natun. Ko renge nanu jijle nga m̃imajinge ko m̃ilngi iel ngatan, kerr rramivi batbatun.

Kaprunge ko kaploli ko wor nale se Atua

19 Tasik ko jojik nir, numrreni kami elep. Kapmurrong p̃irres. Kami jijle, lolaren se kami sete pingavilvil p̃elak, ko rijen se kami kele sete pingavilvil, ko kapsaro ma pingavilvil nga kapmurrong. 20 Suri murru jinibb nga mulolar sete orongwose puloli murrun nga mumomsawos nga Atua mimrreni p̃irrmali. 21 Niko, kaplai tweni ko wor murrun jijle nga marrokitkit ko murrun nga marsij nga marmaur wor milep re nolo kami, ko kaploli wor norrorrmien se kami pian ngatan. Ko kapmarong nga Atua purwi nale sen re nolo kami, nga puloli kapmaur.

22 Ko sete kapkerkerasi lweni kami nga kaprunge nawon bbonge nale se Atua ko sete kamloli. Kaploli wor nale nga naul ngok muwrai ko. 23 Jinibb nga mumurronge nale ngok ko sete mokloli nanu nga nale ngok muwrai, osorsan tevi jinibb nga mokmeteni non renge natung, 24 ko daron nga mivel lingi, setemun orongwose nga non erpese. 25 Ko nale nesesreien ngok emawos jijle, ko orongwose puloli jinibb pivel sisarow. Ko m̃er nga mokmeteni lilane nale nen, ko mokmurronge m̃irres, sete ornge nawone, ejki, okloli ko wor. Ko morok ko ma, Atua puloli purnge p̃irres re sev nga muloli ngok.

26 Poro jinibb san owrai nga ni okosuri Atua erres, ko sete otor metmet lilane nemen, morok rrek okkerkerasi lweni kobbong, ko murrun nga mokosuri Atua rengen evi nanu nawon kobbong. 27 Murru sel nga rraposuri Atua Tata, nga m̃ilesi muwokwok m̃irres ko musorsan m̃irres, erpel: kerr pivivel ko wor ji bipiwarreng nga marivi melus, ko ji nesevin nga diwen ser marmij lingir, ko piwilwil se nir renge sev nga nevrer mumrrol rer. Ko rraprrul totkoni mauren se kerr puwokwok, nga murrun nga m̃isij ne iel ngatan sete pulokloksi.

2

Sete kapmeteni nir nga joror muwelili parirpe nanu nawon

1 Tasik ko jojik nir, kamosuri pa Numal se kerr nga mivi Numal ne nosrövien. Ko niko sete kaploli murrun nga kamtori jinibb nga joror milep nir, ko nga kamok-meteni jinibb nga joror muwelili nir arirpe nanu nawon kobbong. 2 Ko niko, poro jinibb pieru porini loloim re naim loten se kami, tuwen nga mujokjok m̃irres ko m̃ilngi nasum nga mivi gol renge bbös nevren, ko tuwen nga joron marmerrerrerr, ko esij poro norrorrmien se kami pieru

e re laru ngok nuru. 3 Sete erres nga
kaposuri m̃er nga mujokjok m̃irres
ngok, ko kaprrorrmi p̃isij suri m̃er
nga joron m̃isij ngok. Sete osor-
san nga kaplai m̃erwomu van lat
nga m̃irres p̃elak ngok, ko kapwera
“Numal, ngel evi lat nga nik, kupini
kupsakel rengen”, ko tevi m̃ervitu
nen, kapwera “Kuptur pa iok ko!”,
rreknga “O, ejki, rrek kupini ma
kuplik iel ngatan”. 4 Daron nga
kamok-loli mirpok, ko kamok-teri
wukari vajin kalesia se kami evi
meling eru e, ko kamok-wer lokloksi
jinibb renge norrorrmien nga setete
mumomsawos m̃irres.

5 Tasik ko jojik nir, numrreni kami
elep. Kapmurrong p̃irres. Jinibb
nga joror muwelili renge iel ngatan,
Atua otobbtobbue tweni nir nga
parimare parwun saut renge no-
surien. Ko elai derteren tevi nir
ngok nga paran loloim renge batun
vanu sen, erpe nga muwrai pa tevi
jinibb nga marmerreni ni milep.
6 Ko kami ma kamok-meteni ðeres
nir nir arirpe nanu nawon kob-
bong. Weta, ko jinibb si nga marok-
lokloksi kami, ko marok-lai kami
van re nosp̃en se numal nir? Ngok
sete jinibb nir nga joror muwelili,
ko jinibb nga joror milep kobbong.
7 Ko nir kele kobbong marok-rij
m̃isij tere nais nga m̃irres ngok nga
Atua muloli kamwajie, nga jinibb
nir parveruse kami ‘Jinibb se Kristo’.

8 Renge Naul On, nale nesesreien
san oto nga mivi batu nale ne-
sesreien m̃inij kele se Atua, nga
muwra ‘Kupmerreni ko wor selem
nir, kuploli p̃irres ko wor tevir
pirpe nik komok-loli lweni m̃irres
tevi nik.’ Poro kapok-vijuri nale
nesesreien ngok, ko kamok-vijuri
sel nga musorsan ko. 9 Ko poro
kapok-osuri jinibb nga joror milep
ko kapok-meteni jinibb nir nga
joror muwelili parirpe nanu na-
won kobbong, ko ngok kami kamok-
loli nololien ko, ko nale nesesreien
se Atua puwrai nga kamivi jinibb
nga kamok-tor otvi nale nesesreien.
10 Suri jinibb nga putor otvi nale
sansan kobbong re nale nesesreien
ngok ololi nololien, osorsan erpe
nga poro putor otvi nale totoklai
ren. 11 Suri Atua nga muwra ‘Sete
kapvenae nesevin’, Atua nen kele
kobbong muwra ‘Sete kaprevji pini
jinibb’. Poro sete kapvenae nesevin
ko kaprevji pini ma jinibb, kamivi
ko wor jinibb nga kamtor otvi nale
nesesreien. 12 Renge nabong nga
Atua pia-wer sesesre lat nga puto
suri tevi jinibb nir, ko ni puloli
kami kapa-asi kobbong. Ko niko
lelingenok kami kaploli murru kami
p̃irres p̃etp̃eti. 13 Suri daron nga
Atua pia-wer sesesre lat nga puto
suri tevi m̃er nga sete mokrror-
rmi jinibb, ni kele sete orongwose
purrorrmi m̃ernen. Ko jinibb nga
ma mokrrorrmi jinibb, Atua sete
mia-wer lokloksi ni.

Nosurien ko majingen

14 Tasik ko jojik nir, poro jinibb
san pokwera okosuri Kristo, ko sete
okloli majingen nga m̃irres san suri,
ni p̃ia-lesi sev ko p̃irres rengen? No-
surien nga mirpok sete orongwose
p̃ilai ni van re mauren nga m̃irres.
15 Poro tasi kerr rrek joji kerr sopor
sunsun ko nanen ser pijkie, 16 ko
kerr san sete mia-van mia-lai ser,
erpese ko? Ko poro kerr san puwrai
tevi nir “Atua p̃irij p̃irres suri kami.
Kapluwi van, kaptutun ko kapaan
p̃irres”, ko sete p̃ilai sunsun rrek
nanen tevir, ko iok sete ewilwil ser
rragrrag. Nale ngok evi nanu nawon
kobbong. 17 Ko nosurien se kerr
erpok: poro pisan bbong putur, ko
majingen nga m̃irres san sete putur
tevi, ko ngok erpe emij jile ko pa
osuw.

18 Ko poro nik kupwera, “Morok
nosurien sen otoe, ko m̃erak ma
okloli majingen nga marres”, ko inu
bowra lweni tevim, “Eterter wor
nga nosurien putoe renge jinibb san
poro nga majingen sen ejkie. Suri
majingen sen ko wor eviseni nga
nosurien sen mutoe.” 19 Nik kuosuri

nga Atua esan kobbong otur? Erres, ko demij kele arosuri erpok, ko aririr elep suri! 20 Jinibb nga muosuri ko sete mokloli majingen nga marres, nosurien sen ngok evi nanu nawon kobbong. Jinibb lenglengen, kumrreni beviseni nanu ngok tevim? 21 Erres, ko kuprrorrmi ta ƀirtera ngok se kerr Epram. Atua ololi evi jinibb momsawos renge non suri sev? Suri majingen sen kobbong, nga m̃ilai natun Aesak ko m̃ikai totkoni renge nawot nga pivi sulsulen van ji Atua. 22 Kuplesi, nosurien sen ko majingen sen orto korti erres, ko niko muloli nga nosurien sen m̃irres jijle vajin. 23 Ko nanu ngok ololi nale nga muto renge nale on errmali, nga muwra ‘Epram osuri Atua, ko suri muosuri Atua, Atua ololi ni evi jinibb mawos renge non’. Ko jinibb arok-veruse ni ‘Sele Atua’. 24 Kaplesi ta suri: Atua ololi jinibb evi jinibb mawos renge non suri majingen sen, sete erpe nosurien sen kis kobbong. 25 Ko osorsan kobbong tevi nesevin san ne sel nga tuwi ngok, Reap. Atua ololi evi nesevin nga mimawos renge non suri sev? Suri emetmete m̃eri Isrel ngok nuru erres, nga morini silveni porlesi wose Jeriko. Ko ni etkai nuru oran orteptepi renge naim sen, mian ko vitunen okoni tweni nuru orluwi van sise nuru e renge sel m̃inij, nga m̃eri Jeriko nir sete parrul re nuru.

26 Niben nga nem̃in mijki ren sete mia-maur, pimij ko wor. Ko osorsan kele, nosurien nga majingen nga marres sete marpitevi, ni sete mia-maur, pimij kele ko wor.

3

Neme kerr

1 Tasik ko jojik nir. Sete erres re kami pilep kapivi jinibb nevisvisenien se kalesia nir. Kaprongwose ko wor daron nga Atua pia-wer sesesre lat nga puto suri tevi kem jinibb nevisvisenien, ni pia-loli p̃iterter kele wor tevi kem, p̃iasi murrun nga pia-loli daron nga pia-wer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb m̃inije nir. 2 Daron elep nga kerr jijle rramok-loli esij. Jinibb nga sete mutor jabble nanu san renge nale sen evi jinibb san nga mimawos jile mirres, ko orongwose putor ore nanu nga marsij nga marivi neblaot van re mauren sen totoklai. 3 Rramoklingi bebje delrrurr nga welili van renge jingo os nga puloli puosuri kerr, ko orongwose rraploli pian lat nga rrammerreni pian e. 4 Ko kaprrorrmi ta drrav nga marlelep nga niwos ner marwelili jer kobbong. Ko daron nga ling nga milep m̃ilai, jinibb nga mutori niwos ngok orongwose puloli ko wor pian lat nga mimrreni pian e. 5 Ko neme kerr erpok ko. Evi nanu nga welili jer kobbong, ko orongwose p̃irij melmelas renge nanu nga marlelep nir.

Nabb nga m̃in nga welili jer kobbong evter nga puloli lat nga milep san p̃insa. 6 Ko neme kerr osorsan erpok. Evi nibe kerr sopon; ko nanu jijle nga marsij arok-pelari rengen, ko arok-lokloksi totoklai mauren se kerr. Neme kerr elai nabb renge lat ne nejijkien, ko okloli nabb ngok okin surusri renge nolo kerr. 7 Jinibb orongwose puloli nanu rrum nir, numön, num̃et, ko mesal ne dis parmu, ko arok-loli pa erpok osuw. 8 Ko san sete orongwose puloli ni lweni nemen pumu. Nale nga miplari renge neme kerr esij elep, ko sete rramrongwose rrapjinge. Osorsan tevi nanu nga murongwose pirevji pini jinibb. 9 Rramrij ma tevi neme kerr nga rramok-surövi Atua Tata Numal se kerr, ko rramokrij m̃isij kele tevi jinibb nir nga Atua muloli nir marsorsan kobbong tevi ni. 10 Renge jingo kerr sansan kobbong rramok-rij nale nga m̃irres, ko nale nga m̃isij kele. Tasik ko jojik nir, setete erres nga nanu ngok piplari pirpok. 11 Sete mete nuwi san orongwose nuwi ko dis, nuru korti porremali rengen. 12 Kami kamrrorrmi nga duru mango orongwose piwen wene namul rengen,

rreknga bainau orongwose piwen wene mango rengen? Ejki! Ko dis sete orongwose pivi nuwi nga rramok-mini. Erpok, poro nga jinibb san pokrij p̃isij, ngok eviseni pae nga liken sen totoklai esij.

Norongwosien nga Atua moklai

13 Poro evis re kami ngok marok-
wera nga norongwosien ser mu-
toe ko marongrongwos, erres nga
parviseni nanu ngok renge mau-
ren ser. Mauren ser pusorsan
ko wor. Nolor pian ngatan, ko
majingen ser piplari renge noron-
gwosien ser ngok. 14 Ko poro nolo
kami pokleplep p̃elak nga jinibb
m̃inij marivi jinibb nga marlelep,
daron nga kami kele bbong kam-
merreni kapivi jinibb nga mar-
lelep, ngok, sete kaprij melmelas
suri norongwosien se kami, ko sete
kaploli gerisen nga kapsilveni were-
tunen. 15 Norongwosien ngok sete
evi norongwosien nga miplari renge
melrin. Ngok evi norongwosien
se jinibb kobbong, nga miplari iel
ngatan, ko miplari ji Demij kele.
16 Daron nga jinibb nolon mokle-
plep mirpok ko mimrreni pian mare
re jinibb m̃inij kele, niko muloli
nanu jijle setemun orongwose puko-
rti p̃irres, ko murrun jijle nga marsij
arpelpelari vajin.

17 Ko murru jinibb nga ma m̃ilai
norongwosien renge melrin enije.
Womujnen, mauren sen owokwok
erres. Evi jinibb ne demat, evi jinibb
nga m̃ilik malum, evi jinibb nga
mukorti m̃irres tevi jinibb nir, ko evi
jinibb nga mokrrorrmi jinibb. Ko
evi jinibb nga wenen nga marres
elep arto renge mauren sen. Ko
morok sete pokwera jinibb san esij
kele, ko sete poksilveni nolon. 18 Ko
daron nga jinibb ne demat marma-
jing renge murrun nga mumolmol,
osorsan tevi maruwi jelangin nga
m̃irres nga wenen mivi mauren nga
musorsan m̃irres.

4

Murrun nga marsij ne iel ngatan

1 Batu balpalen ko batu laten nga
marok-pelari ji kami arivel ngabe
vini? Arok-pelari suri re norror-
rmien se kami, kammerreni kaplai
nanu jijle, ko ngok ololi nolo kami
oto karkar. 2 Nolo kami elai temijpal
nanu nir, ko suri sete kamrongwose
kaplair, niko kamrevji pini jinibb
surir. Kammerrmerreni nanu elep,
ko sete kamrongwose kaplair; mian
ko kamlat, ko kampalpal surir. Ko
sete kamlai wor nanu nga kammer-
reni, suri sete kamngoni tevi Atua.
3 Ko daron nga kamngoni tevi Atua,
sete kamlai kele, suri norrorrmien
se kami sete osorsan. Kamok-ngoni
nanu ngok nir tevi Atua nga nolo
kami kobbong mimrreni.

4 Kamirpe nesevin san nga mok-
loli batun. Suri sev sete kamrong-
wose nanu ngel: jinibb nga mivijuri
murru iel ngatan, ko evi pa devje
nuval se Atua. Niko, poro jinibb san
pimrreni pivijuri murru iel ngatan,
ko evi vajin devje nuval se Atua ko.
5 Nale On se Atua owrai erpel: ‘Atua
emrreni wor elep nga norrorrmien
se kerr nga ni m̃ilngi muto re nolo
kerr p̃iterter renge ni kobbong’, ko
ngok sete evi nale nawon ko. 6 Ko
Atua elai malum wor se kerr, niko
Nale On sen muwra ‘Atua ewer ore
jinibb nga mulololie, ko oklai se m̃er
nga nolon mian ngatan’.

7 Suri nanu ngok, kami kaplingi
wor kami ko renge melve nevre
Atua. Kami kaptur ore wor Demij
ko p̃iterter, puloli ni puwlu lingi
kami. 8 Kapruj mori Atua, ko ni
puruj mori kami. Kamivi jinibb
nga kamsij, kapjejavöl vaseni nevre
kami ko wor. Kami nga nolon mieru
e puloli lweni ko wor nolon pivini
pivi sansan e, nga puwokwok luwi.
9 Lelingenok erres re kaprunge p̃isij
ko wor, ko kapting. Erres re kapting
wor suri nololien se kami ko. Rrek
erres setemun kapmen ko kaprunge
p̃irres, ko kaprunge p̃isij ko kapt-
ing. 10 Kaploli nolo kami pumolmol

womu ne Atua, ko ni pia-loli kapatur imare.

Sete kapwer lokloksi tasi kami nir

11 Tasik ko jojik nir, sete kapwer lokloksi lululweni kami. Suri si nga mĩiwer lokloksi tasin, ewer lokloksi kele nale nesesreien se Atua, ko owra nga nale nesesreien ngok esij. Ko daron nga kamwera nga nale nesesreien ngok esij, setemun kamteptepi rengen; kamtur pa mare renge nale nesesreien ngok osuw. 12 Atua kobbong esan ela nale nesesreien, ko esan kele orongwose põiwer lokloksi jinibb. Derteren sen otoe nga põila mauren tevi jinibb, rrek puloli jinibb parjijki kele. Ko kami kamrrorrmi kamivi Atua nga kamok-wer lokloksi jinibb nir mirpok?

Nale nga puwni jinibb nga mokrij melmelas

13 Kami sopor arongwose parwerai pirpel, “O, lelingen rreknga mevi kem naban re kele ngaim mĩinij e san, ko iok ma nablik e sia totoklai san, nabloli majingen nga nablesi nevöt pilep ren.” Ko kapmurrong ta. 14 Kami sete kamrongwose sev nga põirrmali renge mauren se kami mevi. Kamirpe bbong numow ko nga mĩirrmali ko muto beblen kobbong, ko vitunen mijijki kele. 15 Nale nga mumomsawos nga kapwerai, erpel: “Poro Atua pimrreni nabokmaur, ko kem namrongwose nabloli pirpel, pirpok, ko pirpak.” 16 Ko lelingenok kami kamok-rij melmelas pa mirpok, ololi norrorrmien se kami ean mare põelak. Ko nale melmelas nga mirpok esij. 17 Ko si nga murongwose pa murrun nga musorsan ko sete muloli, erpe ololi pa nololien ko.

5

Nale nga puwni jinibb nga joron milep

1 Ko jinibb nga joror milep, kami kele kapmurrong ta inu. Erres kapting e daron nga mĩiterter nga piplari ji kami. 2 Nijor se kami, erpe armutmut pa osuw. Ko sunsun se kami erpe momom mutir pa musuw. 3 Gol ko silva se kami arerra pa osuw. Ko rrerraen ngok erpe nanu san nga mĩitre kami, ko põiani nibe kami pirpe nabb. Lelingenok bongsi iel ngatan oto mori, ko kami kamtur imare ko kamok-sere kortoni malum nevöt se kami.
4 Sete kamteve nowli jinibb nga marmajing renge naut se kami, ko dingen ser ngok ejpari pa nolo boro Atua nga derteren nga milep muto jin. 5 Renge iel ngatan, mauren se kami emalum bbong, ko kamlai pa nanu jijle nga puloli kaprunge põirres. Kamirpe buluk nga marwungani milep mĩirres; ko nabong nga parevji e, kami kampelari pa ren osuw. 6 Kamok-wer lokloksi jinibb nga marmomsawos ko kamrevji pinir. Ko jinibb momsawos ngok nir setete arjinge kami.

Kami kaploli wor norrorrmien se kami pipriv ko

7 Tasik ko jojik nir, kaploli wor norrorrmien se kami pipriv ko, nga kaptiriv pianan pijpari Numal se kerr pia-luwi kele vini. Kaprrorrmi ta murrun ne marloli orsel. Kamrongwose kaploli norrorrmien se kami pipriv kele wor ko kamtiriv mianan mijpari orsel se kami wenen pia-toe. Kami kamtiriv naus nga pusani orsel se kami, ko kamtiriv kele ko wor nga kapan kaplai nanen rengen. 8 Ko renge murrun ngok kele, kami kaploli norrorrmien se kami pipriv ko wor nga kaptiriv re nabong nga milep ngok nga Numal se kerr pia-luwi kele. Kaploli wor norrorrmien se kami põiterter ko, suri sete mia-periv nabong ngok piplari.

9 Tasik ko jojik nir. Sete erres kapok-worwor suri kami, kapwera “O, nanu nga mĩisij ngok, ni ko ololi.” Poro kapok-loli murrun ngok, ko Atua putor vitrangi kami. Ko kami

kamrongwose nga jinibb nga moktor vitrangi jinibb evini pa mori, ko otomori pa p̃irrmali.

10 Tasik ko jojik nir, erres kaprrorrmi propet ne tuwi nir nga marokwerwer renge nise Numal Atua. Jinibb nir arloli arunge esij elep; ko norrorrmien ser sete evitan. Ko renge murrun ngok, nir arviseni sel nga m̃irres p̃elak san tevi kerr. 11 Ko suri nir arok-tur eterter tetajer, rramwera Atua ololi nir arunge erres. Ko kami kamrunge pa nale suri murru Jop, nga muloli norrorrmien sen mipriv. Ko kami kamrongwos pae nga Numal Atua muloli m̃irres tevi vitunen. Suri Numal Atua okloli erres temijpal ko okrrorrmi jinibb nir.

Murrun ne rijen

12 Ko tasik ko jojik nir, mare re nanu jijle nir, daron nga kamloli rijrijen, sete kaplai nais m̃inij van re rijrijen se kami nga puloli p̃iterter kele. Sete kapjuji melrin, rreknga iel ngatan, rreknga nanu m̃inij kele. Poro kapwerai “O-o”, ko o-o ko pa, rreknga poro kapwera “Ejki”, ko ejki ko pa. Ko poro kaprij karkar kele, Atua orongwos putor vitrangi kami ko.

Loten nga derteren nen mutoe

13 Erpese? Kami san ni ko nga norongen nga m̃isij miplari jin? Rrek erres ma ni pulot. Jinibb san ni ko re kami nga mokrunge m̃irres? Erres ma nga ni p̃ilai nubo nga pusrövi Atua. 14 Kami san ni ko nga mimsi? Erres nga piveruse Elta se kalesia nir nga parini parlesi ni. Ko arongwose parlot suri ni ko parjivi oel van rengen re nise Numal se kerr. 15 Ko loten se nir nga nosurien ser mutoe ngok puloli morok p̃irres luwi. Ko poro morok ololi pa nololien sopor, ko Numal se kerr p̃itlasi tweni ko suri, ko puloli niben p̃iterter luwi kele. 16 Suri nanu ngok, kami kapwerwerai tweni ko wor nololien se kami tevi kami, ko kaplot suri kami sisamis nga Atua puloli kaprres luwi. Loten se jinibb nga mumomsawos m̃irres, derteren nen elep temijpal. 17 Elaeja evi jinibb nga mirpe kerr kobbong, ko olot eterter nga naus sete pus; ko renge sia itul ko devje sia kele san, naus sete ous renge dan. 18 Ko vitunen olot kele, ko naus ous vajin, ko orsel nir arres ko nanen elep kele vajin.

Rrapteka jinibb nga mivel lingi weretunen pulwi kele

19-20 Tasik ko jojik, erres kaprongwose nanu ngel. Poro san re kami pivel lingi weretunen ngok, ko m̃inij re kami ngok pian p̃itkai porluwi kele, ko m̃inij nen ngok ololi pa majingen nga m̃irres p̃elak ko. Jinibb nga mokririeni jinibb sij mijkie renge sel nga sete mumomsawos, mulwi vini renge sel nga mumomsawos kele, elai pa se mauren se jinibb nga m̃isij ngok, ko m̃er nga m̃isij ngok sete mia-jijki. Ko m̃erwomu ngok ololi kele sel nga Atua p̃itlasi tweni nololien pilep.

Naul nga PITA Muli Womue

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pita oli naul ngel van ji kalesia nir nga marlik sarrsarr mirpe jinibb neturvitan nir (strenja) renge lat sopor nga marwera Pontas, Galesia, Kapatosia, Esia, ko Bitinia (ko lelingenok iok p̃etp̃eti nir arwera vajin Teki e). Ko lartul nga marlik ie arok-sij tevi kalesia nir, suri sete armerreni kalesia. Ko Pita owra nir parir ko wor, suri norongen nga m̃isij ngok orongwos puloli nosurien ser p̃iterter p̃irres (1:6,7). Ko owra Kristo kele ornge esij daron nga m̃ilik iel ngatan, ko mian ko emij suri kerr, ko mian ko emaur luwi kele, ko mian ko nabong sopon ni pia-luwi vini ko p̃itkai jinibb sen nir. Ngok nir partur p̃iterter ko wor renge norongen nga m̃isij, ko parosuri Kristo p̃iterter.

Pita owra erres tevi nir

1 Inu Pita nuvi aposol se Iesu Kristo, nuwra erres tevi kami jinibb se Atua nga kamlik lat sarrsarr mirpe jinibb neturvitan nir, re Pontas, Galesia, Kapatosia, Esia, ko Bitinia. 2 Atua Tata se kerr otobbtobbue kami tuwi ko pa nga kapivi jinibb sen, ko Nem̃in sen ololi kamon erres. Kamosuri Iesu Kristo, ko drran ejivle tweni nololien se kami. Ngel evi loten suk, nga tetajer Atua pok-wilwil se kami renge nalol nga m̃irres, ko tetajer p̃ilngi demat puto tevi kami.

Mauren nga m̃irres oto wor renge melrin

3 Erres nga rrapwera erres temijpal tevi Atua nga mivi Atua ko Tata se Numal se kerr Iesu Kristo. Atua ngok ok-rongpote kerr, ko renge murrun ngok, ololi erpe kerr rram̃iak luwi kele, rramtor sweri mauren nga mimerr. Ko ngok eplari suri nga muloli Iesu Kristo mimaur luwi kele renge mijen. Ngok puloli norrorrmien se kerr p̃iterter nga puto tetajer. 4 Ko rramrongwose nga Atua elngi merrenien nga milep oto metmet renge melrin terai jinibb sen nir. Nanu ngok sete orongwose p̃isij rreknga pumutmut rreknga pijijki, ejki. Atua emetmet lilane re melrin. 5 Nanu nga m̃irres ngok evi se kerr nga rramosuri Atua. Ko suri nosurien se kerr nga muto m̃iterter renge Atua, Atua orrul totkoni kerr pianan pijpari nga p̃ilai mauren tevi kerr, ko pia-viseni vajin nanu jijle nir renge nabong nga vitu.

6 Kap̃ir lenglengen suri iok, ewretun poro lelingen wolok ko pa, kami kamrunge esij wor suri nanu karkar nga marini parrowrrowe kami. 7 Nanu ngok nir arivi nga parrowrrowe kami ko parlesi nga nosurien se kami evi weretunen. Netkur ne sir nga m̃ikipkap̃il, arolngi re nabb, mian ko emetet erres vajin.A Ko norongen nga m̃isij se kami lelingenok erpe nabb ngok, ko orongwos puloli nosurien se kami pimetet p̃irres. Ko netkur ne sir puto beblen kobbong, mian ko p̃isij; ko nosurien se kami puloli Atua pia-susi nise kami pian mare renge nabong nga Iesu Kristo pia-luwi vini ren. 8 Kammerreni lenglengen Iesu Kristo, ko setewor kamlesi nabong san. Ko nosurien se kami oto eterter rengen, ko sete nale san orongwose p̃iwer jipari neiren nga m̃irres se kami nga muto m̃iterter renge Atua. 9 Ngok kapjipari sev nga nosurien se kami murrorrmi nga kaptor sweri ko, nga Atua p̃ilai se mauren se kami.

A **1:7** Erpe iel, Pita osp̃e gol, ko namlingi netkur ne sir, nga puloli mining ne nale se Pita piplari pim̃erer.

10 Propet ne tuwi kele nir arok-
pejpej sel nga Atua p̃imajing ren
nga piwilwil se jinibb ren. Ko
ar̃pelak elep nga parlesi; ko sete
arlesi, ko arwera pia-pelari nabong
san. Ko kerr le vajin rrama-lesi.
11 Propet nen nir arloli lesi, arpejpej
sel sev, ko renge daron sev nga nanu
ngok nir parremali ren, suri Nem̃in
se Kristo nga muto renger ok-juji
malum nanu ngok nir. Ok-werai
tweni tevir nga Kristo purnge p̃isij
renge niben, ko vitunen Atua p̃ilai
nais nga mian mare temijpal tevi
renge melrin. 12 Atua eviseni tevi
propet nir nga nale weretunen ngok
sete evi rragrrag se nir, ko evi se
kerr nga rrammaur lelingenok. Ko
nale weretunen ngok errmali pa ji
kerr osuw.

Nir nga marwerai tweni vajin
nosp̃en nga m̃irres renge derteren
se Nem̃in On nga Atua mukoni renge
melrin vini, nir ngok ko arlai eplari.
Ko nale weretunen ngok, anglo kele
nir arser rrale nga parlesi wose.

Kaptori murrun ko mauren nga muon

13 Re iok, kami kaploli norror-
rmien se kami puto metmet ko
pim̃erer p̃irres. Ko kami kaplingi
norrorrmien se kami puto teta-
jer renge Atua nga ni piwilwil
se kami renge nolon nga m̃irres
daron nga Iesu Kristo pia-rremali
ren. 14 Kaposuri Atua. Sete kap-
marong nanu nga kammerreni nir
ne tuwi daron nga kamlengleng
vane e, parevei murru kami. 15 Atua
ngok nga mok-verus kami on, ko
owokwok erres. Ko renge murrun
ngok, kami kele kapon ko kapwok-
wok p̃irres. 16 Suri Naul On owra
‘Kami kapon ko wor ko kapwokwok
p̃irres, pirpe inu nuon ko nuwokwok
erres.’ 17 Ko kamok-lot van jin, ko
kamveruse kamwera, Tata. Ko kapo-
suri kele ko wor ni p̃irres re mauren
se kami iel ngatan, suri Atua puwra
suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle
re norrngov sansan ngok kobbong,
suri murrun nga marloli. 18 Ko
kami kamrongwos pae sev nga Atua
m̃ilai nga puwli tweni kami e nga
puloli kapiel sisarow renge murrun
nga m̃isij nga kamtor sweri ji apu
se kami nir ne tuwi. Ko sete elai
nanu nga pian ko p̃isij, erpe silva
rreknga gol, ejki. 19 Elai drra Iesu
Kristo natun mawos, nga m̃iseser
renge nai pelaot, nga puwli tweni
kerr. Drra ngok erpe drra sipsip
san nga nabil san mijki rres ren.
Ko renge no Atua, drra ngok se
Kristo erres p̃elak. 20 Tuwi jer pa
daron nga Atua setewor m̃ilngi iel
ngatan, ko otobbtobbu tweni pae
Kristo nga pia-majing nanu ngok
nir. Ko lelingenok nga sete mia-
periv iel ngatan pusuw, Atua eviseni
pa ni nga pia-lai mauren tevi kerr.
21 Ko suri nanu nga Atua muloli
ngok, kami kamini pa kamosuri
Atua nga muloli Kristo emaur luwi
kele renge mijen ko m̃ilai nais nga
mian mare renge melrin. Ko kamo-
suri eterter ko kamlingi norror-
rmien se kami oto malum eterter
renge Atua. 22 Kamloli mauren se
kami owokwok pa osuw re no Atua
suri kamosuri pa nale weretunen
osuw, ko orongwose kapmerreni
tasi kami renge murrun nga musor-
san m̃irres. Ko kapmerrmerreni lu-
lulweni kami tevi nolo kami p̃etp̃eti
vajin. 23 Kam̃iak luwi pa, ko kamtor
sweri mauren nga mimerr. Ko mau-
ren ngok sete eplari renge jelangin
nga mia-mutmut; eplari renge je-
langin nga sete mia-mutmut nabong
sopon. Jelangin ngok evi nale se
Atua, nga mimaur ko sete mia-jijki
nabong san. 24 Naul On owra ‘Kerr
rramirpe mösmös kobbong, ko joro
kerr nga m̃irres p̃elak erpe bbong
nevngu mösmös ko. Mösmös orong-
wose pukur, ko nevngun kele pian
ko parvitvitan. 25 Ko nale se ma
Atua puto tetajer.’ Ko nale ngok evi
nale ne nosp̃en nga m̃irres ngok nga
marwerai tweni pa osuw tevi kami.

2

Murru kami pivi ko wor weretunen jerjer

1 Niko, kapsuw vajin re kamok-loli
murrun nga m̃isij. Sete kaplolar, ko
sete kapkerkeris, ko sete kapsilveni
nolo kami. Sete nolo kami pileplep,
ko sete kaprij p̃isij tevi jinibb m̃inij.
2 Kami kapirpe bipi nga mia-iak
nga mimrreni lenglengen pusus; ko
daron nga musus vajin mian ko jin
eterter temijpal. Ko kami kele kapir-
pok, kaplai nanen nga puwngani
nem̃i kami nga puloli Atua pia-lai
mauren tevi kami rengen. 3 Suri
nale ne Naul On owra ‘Kami kam-
rrowrrow pae murrun se Numal, ko
kamlesi wose lat nga m̃irres muto
suri.’

Burtur nga mimaur

4 Kapini ko wor rraptur tevi Nu-
mal se kerr. Ni erpe burtur nga
mimaur. Jinibb ne majingen ar-
wirr tweni ko pa osuw, ko Atua
otobbtobbue pa ni osuw. Ko renge
no Atua, ni erres p̃elak. 5 Kami
kele kapirpe burtur nga mimaur nga
Atua puloli kapirpe naim ne Nem̃in
sen nga mimaur. Ko renge naim
sen ngok, kami kapirpe jinibb sul-
sulen nga muon se Atua, nga mok-
lai merrenien van jin. Merrenien
nen erpe nga kamlai norrorrmien
se kami van ji Atua. Ko ni eir
nga putor sweri merrenien nga mir-
pok, suri kamkorti tevi Iesu Kristo
daron nga kamlai e. 6 Suri Naul On
owra ‘Kaplesi, inu nususture burtur
nga m̃irres p̃elak renge botwen nga
Saeon. Evi burtur nga m̃irres p̃elak
ne naim. Ko si nga muosuri, ko sete
nolon pijebreni.’ 7 Tevi kami nga
kamosuri, burtur ngok erres p̃elak.
Ko tevi nir nga sete marosuri, erpe
nga Naul On muwra ‘Burtur ngok
nga jinibb ne naim marwirr tweni
pa musuw, artaol lengleng nga evini
kele evi burtur nga m̃irres p̃elak
vajin.’ 8 Ko Naul On owrai kele ‘Ngok
evi burtur nga puloli jinibb parvitan
rengen.’ Jinibb ngok nir arvitan
ren suri sete arosuri nale se Atua,
ko ngok evi pa norrngov nga Atua
muloli pa musuw tevir. 9 Ko kami
ma Atua otobbtobbu kami pa nga
kapivi metka sen. Kamirpe jinibb
sulsulen se Numal, kamivi jinibb
on se Atua. Atua ololi erpok nga
puloli kapwerai tweni majingen nga
m̃irres sen. Everus tweni pa kami
renge nemalik nga kapini renge mo-
ron nga m̃irres sen. 10 Womu kamiel
ngasue Atua, ko lelingenok kamivi
vajin jinibb se Atua. Womu sete
kamtor sweri nga Atua purrorrmi
kami, ko lelingenok kamtor sweri
vajin nga Atua orrorrmi kami.

Rramivi jinibb ne majingen se Atua

11 Selek nir, kamlik iel ngatan erpe
jinibb neturvitan kobbong nga siser
mijkie. Ko nuwrai eterter tevi kami
nga sete kaploli murrun nga marsij
nga norrorrmien se kami mimrreni.
Murrun ngok nir artere kami nga
pulokloksi mauren se kami. 12 Ko
jinibb ne vare nir arp̃elak nga partor
sweri nga kami kamivi jinibb nga
kamtor otvi nale nesesreien. Ko
kami kaploli lilane wor murru kami
pusorsan p̃irres re no nir, puloli par-
lesi majingen nga m̃irres se kami.
Ko vitunen daron nga Atua pia-wera
suri lat nga puto suri tevi jinibb nir
renge nabong nga vitu, ko para-susi
nise Atua van mare suri majingen
nga m̃irres se kami.

13 Suri kamivi jinibb se Numal se
kerr, ko kaposuri ko wor nir nga
marivi numal gavman nga jinibb
mususture ko ni nga mivi bat-
batu numal gavman, nga mimet-
mete jinibb totoklai nir. 14 Ko
kami kaposuri gavman nga batu nu-
mal gavman mukonir nga parvirrali
jinibb nga martor otvi nale neses-
reien, ko parsurövi kele nir nga mar-
vijuri murrun nga musorsan m̃irres.
15 Ko ngok evi nanu san nga Atua
mimrreni, nga re murrun nga mu-
sorsan se kami, kapwer ore nale
nga marlengleng se jinibb nir nga

norrorrmien ser mijkie. 16 Kamivi
jinibb nga kamiel sisarow pa osuw,
ko murru kami piviseni ko wor nanu
ngok. Sete erres nga kaploli nivelen
sisarow se kami pitawi ore kele mur-
run nga mĩisij, ko kaplik ma pirpe
demij maur se Atua. 17 Kaposuri
jinibb põetpõeti nir põirres. Kapmer-
reni lenglengen jinibb nga marivi
kalesia nir. Ko kaposuri Atua põirres,
ko kaposuri põirres batbatu numal
gavman se kami.

Norongen nga mĩisij se Kristo eviseni sel tevi kerr

18 Jinibb ne majingen nir, kapo-
suri põirres numal se kami nir, ko
tetajer kaptorir põirres. Kaploli pir-
pok sete tevi kis nir nga marres ko
marok-rrorrmi kami, ko tevi kele
wor nir nga markoni lokloksi kami.
19-20 Poro kaploli põisij, ko parvirrali
kami suri, ko kaploli nolo kami
pipriv nga kaptori nekaien ngok.
Ngok sete evi nanu san, suri kami
kobbong kamrevei nekaien ngok.
Ko poro ma kampal ko sete suri sev
nga kami kamloli, ko kapkulu van
ji Atua ko pa, ko ngok merrenien
nga milep se Atua piptevi kami va-
jin. 21 Ngok evi murrun san nga
Atua miveruse kami nga kaplai, suri
Kristo ornge esij renge niben nga
piwilwil se kami, ko eviseni murrun
ngok tevi kami nga kami kapvivitu
kele suri renge bbötun ngok. 22 Ko
Naul On owra ‘Sete ololi nanu san
esij, ko sete nale gerisen san eplari
renge jingon.’ 23 Sete erij weli nale
nga mĩisij san tevi jinibb san. Daron
nga marloli murnge mĩisij renge
niben, ko sete orrorrmi nga põikle
lweni tevi nir. Ni elngi norrorrmien
sen oto eterter renge Atua nga mok-
wer sesesre lat nga puto suri tevi
jinibb nir renge murrun nga musor-
san. 24 Daron nga Kristo mian re
nai pelaot, ko owosi nololien se kerr
renge niben. Ololi erpok nga kerr
rrapmij renge murrun nga rramloli
mĩisij, ko rrapa-maur renge mur-
run nga rramloli musorsan. Renge
niben nga mimabbur renge nai
pelaot, ololi kerr rramterter luwi
kele vajin. 25 Tuwi rramirpe sipsip
nga martor jabble pa sel osuw, ko
lelingenok rramluwi vajin vini ji
Kristo, erpe jinibb nga mok-metmet
vajin sipsip, erpe jinibb mawos vajin
nga mok-metmete mauren se kerr.

3

Murrun ne totkoien

1 Renge murrun ngok kele, kami
nesevin, kaposuri ko wor diwen
se kami. Ko poro diwen se kami
sete parosuri Atua, ko murru kami
kobbong orongwos pirvei nir vini
nga parosuri, nga san sete mia-
werai nanu san tevi nir, 2 suri nir
para-lesi meter e erpese kami kam-
lingi nosurien se kami tevi mauren
nga musorsan mĩirres se kami renge
Atua. 3 Ko sete erres nga kap-
kowkowri kami, nga kapviri batu
kami, ko kapweni nasum nga marer
nir ko sunsun nga marmerr nir, ko
kapiel ngolngoli bela kami re mete
jinibb nir. 4 Erres ma nga kaploli
norrorrmien se kami pusorsan re
no Atua. Erres ma nga demat puto
renge nolo kami, ko kapivi nesevin
nga nolo kami pian ngatan. Ko
murrun nga mumolmol ngok pivi
nanu san nga puto tetajer ko põirres
temijpal kele renge mete Atua. 5 Ko
nesevin ngok nir ne tuwi aron ko
arwokwok erres re no Atua tevi
norrorrmien ser nga mĩiterter, ko
arosuri diwen ser erres. Iok ko
ololi nir arres kele renge mete diwen
ser. 6 Sera kele ololi erpok. Osuri
Epram ko everuse owra ‘Numal suk’.
Poro kaploli murrun nga mĩirres
ko sete kapmetutue nir nga sete
marosuri, ko kami kapviter vajin
nga parveruse kami natu Sera nir.
7 Ko renge murrun ngok kele, kami
norman nga kamtotko, kaprrorrmi
ko wor põirres suri nesen se kami
renge murru mauren ne martotko.
Suri nir sete arterter erpe kami, ko
rijrijen se Atua oto livö ne kamru
kes, nga renge nolo Atua nga mĩirres,

ni p̃ilai mauren tevi kamru. Ko ngok, kaposuri nesen se kami, puloli sete nanu san puto ore verusen se kamru.

Norrorrmien se kerr pivi ko wor sansan

8 Bevinvini ore nale suk. Kami kalesia jile, norrorrmien se kami pivi sansane, ko kaprrorrmi lululweni kami. Kapmerrmerreni lululweni kami pirpe niaken nir, ko nolo kami pian ngatan. 9 Daron nga jinibb muloli m̃isij tevi kami, ko sete kapkele lweni kele. Daron nga jinibb m̃irij m̃isij tevi kami, ko sete kapkele lweni kele, pijki. Kami kaplai lweni nale nga m̃irres tevi jinibb nga mirpok, suri daron nga Atua miveruse kami, ko ni emrreni p̃irij p̃irres tevi kami. 10 Naul On owra ‘Jinibb nga mimrreni mauren nga m̃irres ko mimrreni purnge p̃irres tetajer setemun p̃ikerkeris. 11 Ni p̃ilngi tweni sel nga m̃isij ko puloli murrun nga m̃irres; ko tetajer pipej mauren nga mumolmol ko p̃iplak ko wor p̃iterter nga putor sweri. 12 Suri Numal Atua tetajer oklu van ji jinibb nga marsorsan nir ko ok-runge verusen ser, ko ok-sir duren tevi nir nga marloli m̃isij.’ 13 Poro kapok-loli murrun nga m̃irres ko sete san orongwose pulokloksi kami ren, ejki. 14 Ko poro daron sopon jinibb nir arloli kampal suri bbong kamloli murrun nga m̃irres, ko ngok kaprunge p̃irres kobbong. Ko sete kapmetutu, ko sete kaprrorrmi p̃elake nir. 15 Kaploli Kristo pivi Numal se kami, ko kaploli ni puwowomu re norrorrmien se kami. Ko kami kaptiriv tetajer nga kaplai lweni weli nale tevi jinibb san, poro san pususi tevi kami puwra “Suri sev kamtori Kristo renge norrorrmien se kami?” Ko kami kapviter nga kapwerai lweni weli nale tevi. 16 Ko kapjiljilwer tevir renge murrun nga mumolmol nga demat muto ren, ko tetajer kaploli murrun nga musorsan nga norrorrmien se kami sete p̃iwer lokloksi kami suri. Renge sel ngok puloli jinibb parmanun renge nale nga marsij nga marwerai, suri sel nga kamvijuri se Kristo evi pa sel nga mumomsawos m̃irres. 17 Ko erres kobbong nga parvirrali nik nga kumloli nanu nga m̃irres san, poro evi marongen se Atua. Ngok erresrres ma easi poro nga parvirralim suri nanu nga m̃isij nga kumloli.

Kristo emij pa suri kami

18 Kristo emij pa suri kami. Emij vesan kobbong ko sete mia-mij kele, nga p̃ilai tweni nololien se kami. Jinibb nga musorsan emij suri kami nga sete kamsorsan, nga p̃ilai lweni kami van ji Atua. Renge mauren sen iel ngatan, nir arevji pini; ko Atua ololi emaur luwi kele renge mauren nga mivi ne melrin. 19 Ko nem̃i Iesu evan ji nem̃in nga marlik renge naim ne nekaien ko ewerwer tevir. 20 Ngok lartul nga marong tweni Atua daron nga Noa m̃imajinge drrav sen. Ko Atua nolon epriv temijpal ko etriv nir, ko nir sete arosuri. Ko renge drrav ngok gortien nga welili san, erpe nir owil kobbong, nga Atua miwilwil se nir renge drrav se Noa daron nga muloli iel ngatan murron ko jinibb jijle armij. 21 Nuwi ngok nga tuwi evi nelesien ne baptaes nga m̃ilai mauren tevi kerr lelingenok. Ko baptaes ngok sete evi nga pirrawe tweni nijorjor re nibe kami, ko evi nga rijrijen se kami tevi Atua sete orongwose p̃iwer lokloksi kami suri. Ko baptaes ngok evi nga putor sweri derteren nga p̃ilai mauren tevi kami, suri Atua ololi Iesu Kristo emaur luwi kele renge mijen. 22 Ko ean pa renge melrin e ko elik renge devjen rres ji Atua. Ko Atua ololi anglo tevi jinibb nga marlelep tevi numal nir ne melrin parsusi nisen pian mare.

4

Murru kami p̃inije ko wor

1 Daron nga Kristo m̃ilik iel ngatan, ko ornge esij renge niben. Ko renge iok, kami kele kaplai norrorrmien ngok nga puloli kapterter, suri nir nga marunge m̃isij renge niber setemun arloli nololien. 2 Ko ngok, p̃itipatun lelingen, setemun kapmarong norrorrmien nga marsij parto ore kami. Ko kaplai ma nanu nga mivi se Atua puto ore kami. 3 Kamlokloksi daron elep pa womu nga kamloli sev nga jinibb ne vare nir marloli. Tuwi kamok-loli esij tevi nesevin, kamloli nanu nga m̃isij, ko kamok-minmin nga batu kami p̃ilengleng. Ko evter vajin re sel nga kamlot van ji atua m̃inij nir. 4 Jinibb ne vare nir artaol elep suri setemun kamkorti tevir renge sel ser nga marsij, ko iok ko ololi marworwor suri kami ren. 5 Ko nir parwerai tweni mauren ser re no Atua nga m̃itriv nga p̃iwer suri lat nga puto suri tevi jinibb nga marmij ko jinibb nga marmaur. 6 Iok ko ololi nosp̃en nga m̃irres mian pa ji nir nga marmij osuw. Daron nga marmaur ko artor sweri nekaien ko armij sere, erpe jinibb jijle nir. Ko arwerwere nosp̃en nga m̃irres tevir nga puloli liken ne nem̃in nga m̃irres ser pirpe Atua.

Jinibb ne majingen nga m̃irres p̃elak se Atua

7 Rramini mori pa daron san nga nanu ne iel ngatan parjijki. Re iok kaploli lilane ko wor norrorrmien se kami pumolmol ko pim̃erer, ko kapok-lot ko wor. 8 Ko mare re nanu jijle, kapmerrmerreni lenglengen wor kami pilep, suri merrenien orongwose putor ore nololien pilep. 9 Tetajer naim se kami p̃itp̃ir nga neturvitan rreknga jinibb tama san p̃isil van loloim, nga sete nolo kami p̃isij suri kele. 10 Ko re Atua nolon nga m̃irres, elai derteren lele tevi kami nga kaploli majingen sen. Ko kaplai ko wor derteren ngok nga piwilwil se kami. 11 Poro kapokwerwer, kapwerai tweni ko wor nale se Atua. Ko poro kapwilwil se jinibb, ko kaploli ko wor re derteren nga Atua m̃ilai tevi kami. Ko renge murrun ngok nise Atua pian mare tevi nanu jijle nga marivi se Iesu Kristo, pianan pijpari tuwi ngok vini. Pirpok.

Kaprunge p̃isij daron sopon re nibe kami suri kamivi jinibb se Atua

12 Selek nir, sete erres kaptaole nanu nga marsij nga marok-ini nga parrowrrowe kami, suri nanu ngok nir parok-pelari lululwi ko. 13 Ko erres nga kaprunge p̃irres erpe kamwilwil se Kristo renge norongen nga m̃isij sen. Ngok puloli kapwun saute neiren sen daron nga nalol nga m̃irres sen p̃irrmali e. 14 Poro jinibb parij p̃isij tevi kami suri kamivi jinibb se Kristo, ko kap̃ir, suri ngok eviseni nga Nem̃in ngok ne melrin nga mivi se Atua evini pa iel ngatan ji kami. 15 Ko jinibb nga ma mokrevji jinibb, rreknga mivevna, rreknga mutor otvi nale nesesreien, rreknga jinibb nga mieses nanu van re majingen se jinibb m̃inij nir, nir ko Atua pia-tor vitrangir suri. Ko sete erres nga kami san pipal suri murrun nga mirpok. 16 Ko poro kami san pipal suri bbong ni evi kalesia, sete pimanun, ko pusurövi ko wor Atua suri nise Kristo nga muto pa renge kami. 17 Ko daron evini nga Atua p̃itipatun nga p̃iwer suri lat nga puto suri tevi jinibb nir; ko womujnen ni puloli tevi jinibb sen nir. Ko poro p̃itipatun tevi kerr, ko ‘pia-irpese re nir nga sete marosuri nosp̃en nga m̃irres se Atua?’ 18 Ko nale se Atua owra ‘Poro p̃iterter re Atua p̃ilai mauren tevi jinibb nga marres nir, ko nir nga sete marosuri ni ko arok-loli esij, rrek sel pijki rragrrag.’ 19 Ko ngok, nir nga Atua mimarong nga parunge p̃isij renge niber, parlingi ko wor mauren ser renge nevre Atua nga rijrijen sen muto, ko parloli ko wor murrun nga m̃irres tetajer.

5

Nale tevi Elta nir

1 Inu numrreni ɓelai nale san tevi
kami elta nir. Inu kele nuvi elta san,
ko nulesi Kristo tevi metek daron
nga ni murnge m̃isij renge niben.
Ko inu nutur eterter nga bokorti
renge mauren nga m̃irres renge
melrin nga Kristo p̃ilai pia-rremali.
Ko nuwrai eterter tevi kami nga
2 kapmetmete p̃irres nir nga Atua
m̃ilair tevi kami, pirpe jinibb ne sip-
sip nga mok-metmete m̃irres sipsip
sen nir. Ko kaptor lilaner p̃irres, ko
nolo kami p̃ir suri majingen pirpe
nga Atua mimrreni. Ko sete erres
nga kaploli suri bbong kammerreni
nevöt pivitan ren. Ko kaploli ma-
jingen pirpe nga nolo kami purnge
p̃irres rengen. 3 Sete norrorrmien
se kami pian mare p̃elak tevi nir
nga kammetmete nir, ko kapviseni
ma sel nga musorsan m̃irres tevi
sipsip nir nga nir para-vivitu suri
kami rengen. 4 Ko daron nga Kristo,
Numal nga muwowomu re jinibb nir
nga marmetmete sipsip nir p̃irrmali,
ko kami kapa-tor sweri nowli kami
nga m̃irres p̃elak nga sete orong-
wose mia-sij nabong sopon.

5 Ko renge murrun ngok kele,
kami m̃elakel, kaposuri ko wor nir
nga martera. Nolo kami pian ngatan
ko kapwilwil se lulweni kami, erpe
Naul On muwra ‘Atua etre nir nga
markowkowrire, ko ok-wilwil se nir
nga nolor mian ngatan.’ 6 Kaplingi
kami van ngatan ji Atua nga dert-
eren sen milep temijpal, ko ni pia-
susi kami van mare re daron mawos
sen nga ni kobbong m̃ilngi.

7 Kaplinglingi norrorrmien se
kami nga muwlu p̃elak tevi ni, suri
tetajer ok-rrorrmi kami.

8 Kaptur p̃iterter, ko kapmetmet.
Devje nuval se kami, Demij, ok-
wolu rrerrale kami erpe bae san nga
numer m̃iaji milep, epejpej jinibb
nga puwun totoklai.[B] 9 Kaptur ore
p̃iterter. Kamrongwose nga renge
lat sopon iel ngatan, kerr sopor
rrampal suri nise Kristo, osorsan
erpe nga kami kamtor sweri. 10 Ko
Atua ok-wilwil se kerr tetajer renge
nalol nga m̃irres sen, ko everus
kerr nga rrapan rrapkorti tevi Kristo
renge mauren nga m̃irres p̃elak re
melrin nga sete mia-suw nabong
san. Kaprunge p̃isij beblen kobbong,
ko vitunen Atua puloli kapterter,
kapsorsan p̃irres, ko p̃ilai derteren
tevi kami ko pususture kami pirpe
duru nai san nga sete orongwose
putoto. 11 Ko loten suk, nga derteren
jijle puto renge nevren ko pa pijpari
tuwi ngok vini. Pirpok.

Bongsi nale se Pita

12 Naul suk nga welili ngel, Silas oli
tevi kami. Silas erpe kalesia tasi kerr
nga inu mosuri. Numrreni bowrai
tweni nga sel nga Atua mok-wilwil
se kerr renge nalol nga m̃irres
sen evi sel weretunen, ko kaptori
p̃iterter. 13 Ko nir ne Naim On ne
Bapilon[C] nga Atua m̃ilngir arwera
erres tevi kami. Ko natuk kele Mak
owra erres tevi kami. 14 Kapwera
erres tevi kami lululwi tevi merre-
nien ko demat. Ko ngel evi loten suk,
nga demat puto tevi kami jijle nga
kamivi jinibb se Kristo.

[B] **5:8** Erpe iel, Pita orrongrrongvi Demij erpe laeon, ko suri laeon ejki iel, namlingi bae, nga puloli mining ne nale se Pita piplari piṁerer. [C] **5:13** Nais ngok Bapilon evi nale teptepi san, ko owra puwra Rom.

Naul Erwen nga PITA Muli

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Pita oli naul sen erwen ngel van ji kalesia p̃etp̃eti nir. Re wosenen jinibb nevisvisenien sopor arlik nga nevisvisenien ser sete arsorsan, ko kalesia sopor arvijurir renge murrun nga marsij ser. Ko Atua putorrlai nir (2:1-22). Daron nga jinibb nga marirpok nir marini ji kerr, ko kerr rraprrul totkoni ko wor nosurien se kerr, ko murrun nga marres nir.

Pita owra erres tevi nir

1 Inu Saemon Pita nuvi aposol ko jinibb ne majingen se Iesu Kristo. Nuwrai erres tevi kami nga nosurien se kami m̃irres p̃elak mirpe bbong nga kem. Nosurien ngok kamlai suri murrun nga musorsan se Iesu Kristo nga mivi Atua ko m̃er nga mokla mauren tevi kerr. 2 Ngel evi loten suk, nga Atua p̃irij p̃irres suri kami renge nalol nga m̃irres sen, ko p̃ilai demat pilep tevi kami suri kamrongwos pae Atua ko Numal se kerr Iesu Kristo.

Atua everus nga kapivi jinibb sen

3 Atua renge derteren sen elai nanu jijle tevi kerr, evter nga orongwos rraplik renge mauren nga musorsan m̃irres. Ngok eplari ji kerr suri rramrongwose Iesu Kristo, ngok jinibb nga miveruse kerr nga rrapkorti renge nisen nga mian mare ko mauren nga musorsan sen. 4 Re iok ko ololi nga m̃ilai tevi kerr rijrijen sen nga marlelep ko nga marres nir, nga puloli kaprongwose kapwolu lingi murrun nga m̃isij ne iel ngatan, murrun nga marmerrmerreni nawon nanu nir. Murrun ngok ela mijen. Ko kapini rrapkorti vajin re murrun nga m̃irres se Atua. 5 Ko suri iok ngok ko, kami kapp̃elak ko wor pilep nga kapla kele murrun nga musorsan m̃irres puto tevi nosurien se kami; musuw, ko kapp̃elak tweni kele nga norongwosien puto tevi murrun nga musorsan m̃irres se kami, 6 musuw, ko kapp̃elak tweni kele murrun nga kapwer ore sev nga kami kobbong kammerreni, puto tevir. Musuw ko kapp̃elak tweni kele murrun nga marok-rrul totoni nolor mipriv, puto tevir. Musuw ko kapp̃elak tweni kele murrun nga muon m̃irres puto tevir. 7 Musuw ko kapp̃elak tweni kele murrun nga kapmerreni tasi kami puto tevir. Musuw ko kapp̃elak tweni kele murrun nga kapmerreni lenglengen jinibb jijle nir puto tevir. 8 Nanu ngok nir arivi nanu nga parto ko wor ji kami; ko poro parto pilep ji kami, ko ngok nibe kami pus, ko wene kami putoe, suri kamrongwose Numal Iesu Kristo. 9 Ko jinibb si nga nanu ngok nir sete marto renge mauren sen, erpe jinibb san nga meten mumot nga sete orongwose puklu van ngasu; ko emali pae nga Atua m̃irrawe tweni nololien sen nga muloli womu.

10 Ko niko, tasik ko jojik nir, suri Atua otobbtobbu pa kami ko everus pae kami nga kapivi jinibb sen, kami kapp̃elak pilep kele wor nga kaploli nanu ngok pivi weretunen renge mauren se kami. Poro kaploli pirpok, ko sete kama-vitan nabong san. 11 Ko renge murrun ngok puloli sel pimetet tevi kami nga kapsil van loloim renge batun vanu ne tuwi ngok vini se Numal Iesu Kristo nga mokla mauren tevi kerr. 12 Kami kamrongwos pae sev nga mowrai ngok, ko kamlingi norrorrmien se kami oto eterter renge weretunen nga kamlai; ko inu sete mea-tibbtibbot kele nga bowra

lwenir kele tetajer.
13 Nulesi mirpok osorsan kobbong
nga bololi, nga bowni malum nanu
ngok nir e tevi kami daron nga
memaur malume. 14 Suri nurong-
wose, otomori bemij, ko ðelngi
kurtweni nibek ne mijen ngel, erpe
Numal se kerr Iesu Kristo owrai pa
limjer tevik. 15 Ko niko ðeplak pilep
ko wor nga ðelngi sel sopor parto
metmet tevi kami nga kaprrorrmi
iok ngok nir rengen re daron tetajer.
Ko poro inu bemij vajin, ko kami
kaptur tetajer renger.
16 Daron nga namwerai tweni tevi
kami nga Iesu Kristo Numal se kerr
derteren sen otoe ko pia-luwi kele
vini, ko sete namlai nale ngok renge
sel, ejki, ko kem namlesi mawose
tevi mete kem nga niben mumor nga
mumor lenglengen. 17 Daron nga
Atua Tata mususi nisen van mare ko
muloli moron mumor vaseni, kem
namlik ko, ko namrunge drrelan
san nga miplari renge moron ngok
mare vini nga muwra “Ngel evi
natuk le nga memrreni lenglengen
e, nuir temijpal wor suri.” 18 Kem
mawos ko namrunge drrelan ngok
nga miplari renge melrin vini, daron
nga nampitevi renge botwen nga
muon ngok. 19 Nanu ngok nir arloli
nga kem namrongwose kele erres
nga nale se propet nir arweretun,
ko erres kapmurrong surir p̃irres.
Suri nale se propet nir erpe moron
san nga mumor renge nemalik. Ko
pumor pijpari nga moju nutrin pia-
pelari, ko nat pia-rin vajin renge
nolo kami, renge nabong se Kristo
nga ni pia-luwi vini rengen.
20 Ko ngel evi norrorrmien nga
milep san nga kaprongwose, nga
sete san orongwose p̃isan puwra
suri nale san nga muto renge Naul
On, poro Nem̃in On sete ewilwil
sen rengen. 21 Suri nale se propet
nir sete eplari renge nir bbong nor-
rorrmien ser, ejki, ko arvijuri wor
derteren nga mivel ji Nem̃in On vini
daron nga marlai nale nga mivel ji
Atua vini.

2

Jinibb nevisvisenien gerisen

1 Renge m̃eri Isrel nir tuwi, propet
ne gerisen sopor arlik tevir. Ko
pirpok kele, jinibb nevisvisenien
ne gerisen sopor parpelari renge
kami. Arongwose parvisviseni sil-
veni nevisvisenien gerisen nga mar-
sij milep tevi kami nga murong-
wose pulokloksi kami. Arongwose
parlingi kurtweni Iesu Kristo nga
mivi Numal ser nga miwilwil se nir
renge nololien ser. Renge daron
wela ngok, nir luwi kobbong par-
lokloksi lweni nir. 2 Ko jinibb pilep
kele parvijuri nir renge murrun nga
marsij p̃erp̃er ser ngok. Re murrun
ser ngok jinibb pilep parij p̃isij tere
sel ne nale weretunen. 3 Jinibb
nevisvisenien gerisen ngok nir nolor
evnae nevöt, ko parloli kapwulir
pilep daron nga marvisviseni kami e
nale gerisen ser. Ko tuwi jer pa Atua
owra suri lat nga pia-to suri tevir, ko
orrorrmi nga pulokloksir. Atua sete
ematur, ko ni pia-lokloksir ko, pirpe
nga ni muwrai pa nga puloli ko.
4 Ramrongwose nga Atua otorrlai
pa anglo nga marloli nololien ko
nir; ewirr nir van ngatan jer ko
ekai totkonir arlik renge nemalik,
pian pijpari nabong nga Atua pia-
wera suri lat nga puto suri tevi
jinibb nir. 5 Ko rramrongwose nga
re daron se Noa, Atua olokloksi
jinibb nga marsij ne tuwi nen nir.
Ololi vanu orron ko nanu jijle armij.
Ko emetmet lilane bbong Noa tevi
nir ebut kele. Noa evi jinibb nga
mokvisviseni mauren nga muon ko
m̃irres tetajer. 6 Ko rramrongwos
kele e nga Atua otorrlai jinibb ne
ngaim nga Sotom ko Gomorra nga
musli nuru tevi nabb. Ololi er-
pok nga p̃ilai norrorrmien tevi nir
nga para-vitu, ko piviseni sev nga
pia-pelari kele tevi jinibb jijle nga
marsij. 7 Rramrongwose nga Atua
emetmet lilane Lot nga mivi jinibb
nga m̃irres. Suri Lot ornge esij elep
renge murrun nga jinibb nga marsij

marloli. 8 Jinibb nga mumomsawos
ngok elik tevi lartul ngok nir, ko ok-
lesi murru nir, ko okrunge nale ser,
ko nabong jijle kobbong okrunge esij
elep suri. 9 Nanu ngok nir arviseni
nga Numal Atua orongwos p̃itkai
tweni jinibb nga marres nir parjikie
renge nanu nga marrowrrower; ko
nir nga sete marres, orongwose
purrul totkonir pijpari nabong nga
milep nga Atua pia-wera suri lat
nga puto suri tevi jinibb nir, 10 ko
putor vitrangi nir nga marok-loli
murrun nga marsij nga nir kobbong
marmerreni, ko nir nga marungasi
Atua.

Murrun nga m̃isij se jinibb sopor

Jinibb nevisvisenien gerisen ngok
nir nolor ean mare lenglengen.
Sete armetutu nir nga marlik renge
melrin, ko arok-rij kele esij tevir.
11 Ko anglo nir nga maran mare
ko, derteren ser milep wor m̃iasie
jinibb nevisvisenien gerisen ngok
nir, ko nir armetutu ko sete arong-
wos parij p̃isij tevi nir renge no
Atua. 12 Jinibb nevisvisenien gerisen
ngok nir arirpe bbong nanu rrum
ko nga marerri ko mariak tweni
bbong nga jinibb parrul totonir ko
parevji pinir. Nir ngok arij tere
sev nga nir sete marongwose; ko
para-jijki pirpe nanu rrum ngok ko
nir. 13 Nowlir nga marloli jinibb
marunge m̃isij renge niber evi nga
nir kele para-runge p̃isij. Daron
nga marloli limjer nanu nga marsij
nir nga nir kobbong armerreni, ko
arir kele wor. Nir arloli kammanun
ko arlokloksi kami; arini arlik korti
tevi kami re nanen, ko daron ngok
kele kobbong arok-loli silveni esij.
14 Daron nga marmeteni nesevin
san, ko sete arongwose parmeteni
nawone, ko armerreni parloli p̃isij
ko pa tevi. Tetajer arloli nololien,
ko sete arunge evter wor. Arteka
kerasi nir nga batur mijkie van
re nimet. Arvisviseni nir lweni
nga nolor parvevna. Ko nale se
Atua eplari pa nga muto pa ji nir,
nga para-van re nejijkien ko suri.
15 Arlinglingi sel nga mumomsawos
ko arsarr. Arvijuri sel se Balam nga
mivi natu Boso. Ni emrreni temijpal
nevöt nga murrorrmi p̃ilai renge sel
nga m̃isij, 16 ko dongki sen ewer ore
nga sete puloli. Dongki ngok erij
tevi erpe jinibb, ko ewer ore murru
lenglengen sen.

17 Jinibb nevisvisenien gerisen
ngok nir arirpe mete nuwi nga
mimes pa, ko arirpe nabor nga ling
nga milep muwi sisamise. Atua ololi
lat san oto metmet pa terair nga
mimalik nga mimalik. 18 Arok-rij
nale lenglengen ne kowkowrien nga
pususture norrorrmien nga mar-
sij nga jinibb mimrreni nanu ne
niben kobbong. Renge murrun ngok
arongwose parkerkerasi jinibb nga
mara-lingi kurtweni bbong murrun
ne nemalik nir, ko pirvei nir paran
parlengleng kele. 19 Jinibb nevisvise-
nien gerisen ngok nir arok-werai
tevi jinibb nir nga parivel sisarow;
ko nir lweni sete arivel sisarow, ko
arivi ma demij maur re murrun
nga pulokloksir. Sete arivel sisarow
rragrrag, suri daron nga murrun
san m̃ilai tweni jinibb san nga sete
orongwose putor ore, ko m̃ernen
ko erpe demij maur ko pa renge
murrun ngok. 20 Jinibb san nga
murongwose m̃irres Iesu Kristo Nu-
mal se kerr, evel lingi pa murrun ne
iel ngatan nga muloli ni murrokitkit.
Ko poro vitunen pian kele ko p̃isarr
kele renge murrun ngok nga nanu
ngok parwowomu kele e ni, ngok
nekaien se morok p̃isij kele wor
p̃iasi nekaien nga muto womu ren
daron nga sete murongwose wore
Iesu. 21 Erres p̃elak renge jinibb nga
mirpok san nga poro pa sete purong-
wose sel nga musorsan ko nale
nga muon, asie nga ni murongwose
ko mivijuri beblen bbong, mian ko
mivel lingi kele mirpok. 22 Murru
jinibb nga mirpok eviseni nga nale
ngok ewretun nga muwra ‘Guli olwi
kele van orroi lweni sev nga mulu
tweni.’ Ko eviseni kele nale ngok nga
muwra ‘B̃erp̃er nga muwokwok olwi

kele van eɸelpalos luwi kele renge laplap.’

3

Rijrijen tweni daron nga Iesu pia-luwi kele e vini

1 Selek nir, ngel evi naul suk erwen tevi kami. Renge naul suk nga eru ngok nomok-lai nale nga puwni kami, nga puloli norrorrmien se kami pusorsan ɸirres. 2 Numrreni kaprrorrmi tutune nale nga propet nga maron nir marwera tweni pa tuwi ko, tevi nesesreien se Numal Iesu Kristo nga aposol nir marlai tevi kami. 3 Ko ngel evi norrorrmien nga milep san nga kaprongwose, nga re nabong nga vitu ngel nir, jinibb sopor parini nga murrur pimrreni sev nga mĩisij. Nir parsopsop tevi kami ko parrowrrowe nosurien se kami. 4 Parsusi parwera “Ai, pirpese le vajin? Rijrijen sen owrai pa nga pivini, ko ean ngabe pae? Ɓirterawarreng se kerr, artevnir pa osuw, ko sete nanu san errmali wor. Etipatun tuwi jer pa evini ejpari lelingenok, ko nanu jijle arsorsan bbong erpe nga marto.” 5 Arij erpok ko arkikiorore metali re nanu san, ngel: Renge tuwi jer pa Atua erij, ko melrin ko dan orpelari. Ela nuwi ololi dan e, ko dan errmali. 6 Ko erpok kele, ela nuwi ko olokloksi dan, re daron se Noa. 7 Ko melrin ko ngatan nga morto lelingenok, nale se Atua emetmet ore nuru, ortiriv ko vajin nga nabb pia-ani nuru. Nale ngok purrul totkoni pianan pijpari nabong nga milep nga Atua piawera suri lat nga pia-to suri tevi jinibb nga marsij nir, ko puloli nir para-jijki suri.

8 Selek nir, lut san kele nga kaprrorrmi jipari, erpel: Sia evi nuvasngavöl vesan (1000) osorsan kobbong tevi nabong sansan renge nelesien se Numal. 9 Jinibb sopor arrorrmi Numal se kerr ololola ɸelak nga sete ololi rijrijen sen eplari engavil; ko sete erpok. Okloli norrorrmien sen epriv nga ɸitravi kami, suri sete emrreni nga jinibb parjijki. Emrreni ma nga jinibb jijle parieni norrorrmien ser suri nololien ser.

10 Ko nabong se Numal se kerr ɸirrmali pirpe nga jinibb venao mivini, renge daron nga kerr sete rramrongwose. Ko renge nabong nga milep ngok, drrela nanu nga milep ɸiap mare, ko melrin pijijki. Nabb nga mĩin milep ɸiani moju nir van ko parjijki, ko ngatan kele tevi nanu jijle nga marto ren parjijki.

Bongsi nale

11 Suri pianan ko nanu jijle ne iel ngatan parjijki pirpok, ko kami kapmetmet ko wor mauren se kami ɸirres. Kami kapon ko wor, ko murru kami ɸirres jijle re nanu ɸetɸeti nga kamloli. 12 Kaptirive nabong nga Atua pia-vini ren, ko kapmajing tweni nga nabong ngok pivini pingavil. Daron ngok, nabb ɸiani nanu totoklai ne melrin parjijki, ko moju parliv. 13 Ko Atua owrai pa nga nabong sopon pialingi ngatan ko melrin nga mimerr, nga murrun nga musorsan mĩirres kobbong puto ren. Ko rramok-tiriv rijrijen sen ngok.

14 Ko selek nir, kerr jijle rramtiriv tweni nabong se Atua. Ko daron nga kamok-tiriv tweni nanu ngok nir parremali, kami kapɸelak ko wor pilep nga kaploli mauren se kami puwokwok ɸirres renge no Atua, ko kaplik renge demat. 15 Numal se kerr nolon epriv temijpal nga mokteravi kerr. Ko erres nga rraplesi murrun sen ngok evi sel se kerr nga rraplesi mauren ren. Tasi kerr nga rrammerreni ngok Pol oli naul san tevi kami nga musɸe iok kele, renge norongwosien nga Atua mĩilai tevi. 16 Tetajer re naul sen nir oksuɸe suri nanu ngok nir. Ko lat sopor re naul se Pol nir eterter nga jinibb parongwose. Jinibb nga sete batur mivter, ko jinibb nga norrorrmien ser sete musorsan, arieni murru nale ngok enije, erpe marok-loli pa re nale nga marto pa sopon renge Naul On. Re

murrun ngok nir arlokloksi lwenir,
ko para-jijki ko suri.
17 Ko selek nir, kamrunge pa nale
nga puwni kami. Re iok, kapmetmet
ko wor p̃irres; poro pijki, ko nir
ngok nga sete martori murrun nga
musorsan tarevei kami renge nale
gerisen ser nga tuloli taka-tor jabble
lat nga m̃irres nga kamtur e, ko
tuloli takvitan.
18 Tetajer, kerr rraplik ko wor ko
rrapimare kele renge liken se kerr
renge sel nga rraprongwos rrurrngi
merrenien se Iesu Kristo, Numal
se kerr ko m̃er nga mokla mauren
tevi kerr, nga mok-wilwil se kerr
renge nolon nga m̃irres p̃elak. Teta-
jer rrapsurövi Kristo ko rraposuri,
p̃itipatun lelingenok pianan pijpari
tuwi ngok vini. Pirpok.

Naul nga JON
Muli Womue
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Rrek Jon nga muli naul ngel evi Jon nen nga muli nosp̃en nga m̃irres ivajin, ko nga m̃ilesi kele bori sen ko muli tweni mivi naul nga vitu jer nen renge Naul On nga Mimerr. Ko naul ngel nga rramveruse Naul (rrek Leta) nga Jon muli womue, ni oli van ji kalesia p̃etp̃eti nir. Ko ni owra batu merrenien oto ji Atua, ko kerr rrapmerrmerreni wor kerr ko. Ko erpok orongwos kerr rrapasie murrun nga marsij ne iel ngatan.

Nale ne mauren

1 Namulul tevi kami suri Nale ne mauren nga muto pa tuwi musuw, ko Atua mia-loli nanu jijle vajin. Namrunge mauren nen ko pa ko namlesi ko pa tevi mete kem mawos. Nammeteni ko namjipari nevre kem e. 2 Daron nga Atua miviseni mauren nen, kem namlesi ko pa, ko namwerai tevi kami suri mauren nga muto tuwi ngok vini tevi Atua Tata, nga muloli kerr rramrongwose vajin. 3 Sev nga namlesi pa ko namrunge pa, namwerai tevi kami kele, puloli nga kami kappitevi kem kele renge gortien se kem tevi Atua Tata ko Natun Iesu Kristo. 4 Ko namuli erpok nga neiren se kerr pokrres kem̃kam̃e.

Atua evi moron

5 Ko ngel evi nosp̃en nga namrunge pa ji Natun Iesu ko namwerai vajin tevi kami: Atua evi moron, ko nemalik ejki rres nawon ji ni. 6 Ko niko, poro kerr rrapwerai rramloli gortien tevi ni, daron nga murru kerr muto re nemalik kobbong, rramkerkeris ko sete rramok-loli osorsan tevi weretunen. 7 Ko poro murru kerr puto re moron, pirpe Atua m̃ilik pa re moron, rramok-loli gortien tevi kerr sisamis, ko drra Iesu Kristo Atua Natun okrrawe tweni kerr renge nololien jijle.

8 Poro rrapwerai nololien se kerr ejkie, rramok-kerkerasi lweni bbong kerr, ko weretunen ejki ji kerr. 9 Ko poro rrapwera tweni nololien se kerr tevi Atua, rramrongwose erres nga Atua puloli sev nga mumomsawos ko p̃ilai tweni nololien se kerr ko p̃irrawe tweni kerr renge sel nga marsij. 10 Ko poro rrapwera “O, kerr sete rramloli nololien te”, ngok erpe rramwera “Atua ekerkeris kobbong”, ko nale sen ejki ji kerr.

2

Kristo nga mokpitevi kerr

1 Nomok-uli naul ngel tevi kami, natuk nir, nga p̃ijle totoni norrorrmien se kami nga sete kaploli nololien kele. Ko poro kami san puloli kele pirpok, ko jinibb nen otoe nga p̃irij tevi Atua Tata nga p̃ilai mauren tevi kerr, evi Iesu Kristo nga mumomsawos. 2 Ko Kristo esan evi jinibb nga p̃itlasi nololien se kerr, suri mijen sen. Ko sete nololien se kerr kis kobbong, ko nololien se jinibb jijle ne iel ngatan.

3 Ko poro rraptori totoni nale se Atua, ko ngok rramrongwose erres nga rramrongwose ni. 4 Poro jinibb san puwra “O, nurongwose ni”, ko sete otori totoni nale sen, morok ekrekris, ko weretunen ejki ji ni. 5 Ko si nga moktori totoni nale sen evi ni nga merrenien se Atua muto jile pa jin musuw, suri emrreni Atua elep. Ko renge nanu san rramrongwose nga rramkorti pa tevi Atua, ngel: 6 Si nga muwrai nga mukorti pa tevi Atua, murrun pusorsan ko wor tevi murru Iesu Kristo.

Nale nesesreien nga mimerr

7 Selek nir, nale nesesreien nga
moli tevi kami ngel sete emerr. Ejki,
evi nale nga m̃itra pa san, etipatun
daron nga kamivi rrongvi kalesia
e. Nale nga m̃itra ngel evi nale
nga kamrunge pa musuw. 8 Ko
nuwretun, nale nga moli tevi kami
emerr kele. Suri lelingenok nemalik
evanan pa pijijki, ko moron were-
tunen omor pa. Eplari pa erpok
renge liken se Kristo ko re kele liken
se kami.
9 Isi nga muwra ni elik pa renge
moron, ko mungasi tasin, osorsan
erpe nga ni m̃ilik malum re nemalik
mivini mijpari lelingenok. 10 Isi
nga mimrreni tasin elik pa renge
moron, ko nanu san ejki kele nga pu-
loli m̃ernen pivitan van re nololien
kele. 11 Ko si nga mungasi tasin
elik re nemalik, otong nawon ko sete
orongwose lat nga mivel ren, suri
nemalik ololi meten orrorr.
12 Natuk welili nir, nulul tevi kami
suri Atua etlasi pa nololien se kami
suri Kristo. 13 Tata nir, nulul tevi
kami suri kamrongwos pae ni nga
m̃ilik pa tuwi musuw. M̃elakel nir,
nulul tevi kami, suri kabböt ore pa
nem̃in nga m̃isij ko kamtorrlai.
14 Natuk welili nir, nulul tevi
kami kele, suri kamrongwose Atua
Tata; tata nir, nulul tevi kami, suri
kamrongwos pae ni nga m̃ilik pa
musuw renge daron nga womuj-
nen. M̃elakel nir, nulul tevi kami
suri kamterter; nale se Atua emaur
renge nolo kami pa, ko kabböt ore
pa nem̃in nga m̃isij ko kamtorrlai.
15 Sete kapmerreni iel ngatan ko
nanu nga marivi ne iel ngatan. Poro
kapmerreni iel ngatan, ko sete kam-
rongwos kapmerreni Atua Tata, ejki.
16 Suri nanu jijle nga marivi ne iel
ngatan, nga nolo jinibb m̃ilai, ko
marlesi ko marmerreni, ko nanu
jijle nga jinibb m̃ir ko nolon mian
mare suri, sete san evel ji Atua
Tata vini; totoklai eplari renge iel
ngatan kobbong. 17 Ko ngatan ngel
ko nanu jijle nen nga jinibb nen
marmerreni arok-jijki. Ko si ma nga
mokloli marongen se Atua p̃ilik ko
wor tetajer pijpari tuwi ngok vini.

Devje nuval se Kristo

18 Natuk welili nir, sete mia-periv
nga iel ngatan pusuw. Erpe kam-
runge pa nga devje nuval nen se
Kristo pia-vini; ko lelingenok, devje
nuval se Kristo elep pa marpelari
musuw. Ko ngok rramrongwose
nga sete mia-periv iel ngatan pusuw.
19 Devje nuval ngok nir, womu ar-
lik renge gortien se kerr. Ko sete
arivi kalesia weretunen, ko arivel
lingi kerr. Poro parweretun nga
marpitevi kerr renge gortien se kerr,
ko parlik ko wor tevi kerr; ko ejki.
Ko suri arivel lingi pa kerr, ko eplari
erres nga sete nir san renge nir ngok
evi jinibb weretunen renge gortien
se kerr.
20 Ko kami ma, Kristo, Jinibb On
se Atua, elai pa Nem̃in On tevi kami
osuw; ko kami jijle kamrongwose.
21 Niko muloli nuli naul ngel kele
tevi kami. Sete suri kamrrelenge sev
nga mivi weretunen, ejki. Nuli naul
ngel tevi kami suri kami kamrong-
wos pae weretunen, ko kami kam-
rongwose nga gerisen sete orong-
wose piplari renge weretunen.
22 Ia, ko jinibb si evi botgerisen?
Jinibb nga mokwerai nga “Iesu
sete evi Kristo nga Atua mukoni”.
M̃ernen ko evi devje nuval nen se
Iesu Kristo, nga mutur telure Atua
Tata ko Natun Iesu. 23 Nale ngok
evi weretunen, suri daron nga jinibb
mutur telure Natu Atua, ko otur
telure Atua Tata kele ko pa, ko Atua
Tata sete eptevi ni. Ko jinibb nga
muwrai tweni nga muosuri Natu
Atua, Atua Tata kele eptevi ni.
24 Erpok, kaplingi nolo kami teta-
jer re nale nga kamrunge womujnen
e pa musuw. Poro kaplingi nolo
kami tetajer re nale ngok, ko kaplik
korti tetajer tevi Atua Natun ko Atua
Tata. 25 Ko ngel le evi merrenien nga
ni muwra pia-lai tevi kerr, mauren
nga muto tuwi ngok vini.

26 Nuli nale ngok van ji kami tweni
nir nga marwera parkerkerasi kami
kapan re nololien nga marsij. 27 Ko
kami ma Kristo ejivreni pa Nemĩin
sen re kami. Ko sete kama-pej
kele mun mẽr san nga pivisviseni
kami, suri Nemĩin oto pa re kami
osuw, ko okvisviseni kami suri nanu
jijle. Ko sev nga mivisviseni sete
evi gerisen, evi weretunen jerjer.
Kaposuri nevisvisenien nga Nemĩin
mĩilai tevi kami, ko kaplik korti tevi
Kristo.
28 Pirpok, natuk nir, mauren se
kami pukorti ko wor tevi Kristo. Ko
pirpok, daron nga pia-rremali e, ko
norrorrmien se kerr oto eterter pa.
Setemun rrama-manun ko setemun
rrama-teptepi renge non re nabong
nga milep nga pia-vini e. 29 Kami
kamrongwos pae nga sel se Atua
omomsawos kobbong. Ko ngok ma,
kamrongwose kele nga nir jijle nga
marok-loli nanu nga mumomsawos
arivi natu Atua.

3

Kerr rramivi Atua natun

1 Kaplesi merrenien nga milep nga
Atua Tata mĩilai tevi kerr! Merre-
nien sen elep p̃elak nga miveruse
kerr Atua natun. Ko weretunen
rramivi pa natu Atua. Erpok ko,
suri jinibb ne iel ngatan nir sete
arongwose Atua, ko niko nir sete
marongwose kerr. 2 Selek welili nir,
rramivi natu Atua pa osuw. Ko sete
eplari wor erres nga rrapa-irpese.
Ko kerr rramrongwose nga daron
nga Kristo piplari e, kerr rrapa-irpe
ni, suri renge daron ngok rrapa-
lesi momsawose ni renge mete kerr.
3 Ko jinibb si nga moklingi nolon
mĩiterter renge Kristo mirpok, okloli
lweni ni owokwok kele, erpe nga
Kristo kele muwokwok.
4 Si nga mokloli nololien, erpe
otor otvi pa nale nesesreien se Atua.
Suri sel ne nololien erpok ko, nga
martor otvi nale nesesreien se Atua.
5 Ko kamrongwose nga Kristo eplari
pa nga p̃ilai tweni nololien se kerr;
ko nololien san ejki ji ni. 6 Jinibb
nga mauren sen mukorti tevi Kristo
setemun okloli nololien. Ko jinibb
nga marok-loli nololien sete arlesi
wose Kristo, ko sete arongwose ni.
7 Natuk welili nir, sete kaploli
jinibb parkerkerasi kami. Si nga
mokloli sev nga mumomsawos, ni
omomsawos, erpe kele nga Kristo
mumomsawos. 8 Ko si nga mokloli
nololien evi se Demij. Suri Demij
ololi nololien sen oto pae, etipatun
re daron nga iel ngatan setewor
miplari e. Suri nololien se Demij
muto pa, evi batun nga Iesu Atua
Natun mivini kele nga pulokloksi
sev nga Demij muloli.
9 Si nga mivi natu Atua setemun
mia-loli nololien tetajer, suri wenen
se Atua emaur rengen. Ko sete
orongwose puloli kele nololien
tetajer, suri evi pa natu Atua.
10 Rramrongwose rraplesi wose
p̃irres si nga marivi natu Atua ko
si nga marivi natu Demij mirpel
ngel: Si nga sete mokloli sev
nga mumomsawos rreknga sete
mokmerreni tasin, sete evi natu
Atua.

Rrapmerrmerreni kerr

11 Nosp̃en nga kamrunge
mĩitipatun re nga kamivi womu
kalesia e erpel: rrapmerrmerreni
wor kerr ko. 12 Sete rrapirpe Ken.
Ni evi se nemĩin nga mĩisij, ko erevji
pini tasin Apel. Suri sev Ken mirevji
pini Apel? Suri, sev nga Ken mokloli
arsij, ko sev nga Apel mokloli, arres.
Ko niko muloli Ken mungasi Apel
suri, ko mirevji pini.
13 Tasik ko jojik nir, sete kaptaol
daron nga jinibb ne iel ngatan nir
marungasi kami. 14 Rramrongwose
nga rramasi pa renge mijen ko
rramini re mauren. Rramrongwose
erpok suri rrammerreni tasi kerr
nir. Si nga merrenien sen mijkie
elik malum renge sel ne mijen. 15 Si
nga mokungasi tasin evi mẽr nga
mokrevji pini jinibb. Ko kamrong-
wose nga jinibb nga mirpok sete elai
wor mauren nga muto tuwi ngok

vini ko. 16 Ko ngel le eviseni kerr nga
merrenien erpese: Kristo emarong
pa nga mimij suri kerr. Ko kerr
rrapmaronge kerr kele ko wor nga
rrapmij suri tasi kerr nir. 17 Ko
poro jinibb nga joron milep p̃ilesi
tasin nga joron san mijkie, ko ololi
nolon okul tevi tasin, ko suri sev
puwrai nga merrenien se Atua oto
jin? 18 Natuk welili nir, merrenien
se kerr sete pivi nale kobbong ko
rijen; ko pivi merrenien weretunen
ko wor, nga rramok-loli musorsan
renge mauren se kerr.

Norrorrmien se kerr nga m̃iterter re no Atua

19 Erpok, rramrongwose nga
rramivi jinibb ne weretunen, ko
ngok ma orongwose puloli norror-
rmien se kerr p̃iterter renge no Atua.
20 Sete rraprrorrmi nale sev nga
norrorrmien se kerr mokrrorrmi
nga mokwer lokloksi kele bbong
kerr rengen. Suri Atua ean wor
mare easi norrorrmien se kerr, ko
orongwose nanu jijle. 21 Ko selek
welili nir, poro norrorrmien se
kerr sete mokwer lokloksi kerr, ko
rrapan ji wor Atua ko, nga nolo kerr
sete pimtutu. 22 Ko poro rrapvijuri
sel nga ni m̃ir ren, ko rraposuri
nale nesesreien sen, rramrongwose
rraplesi sev nga rramngoni ji ni.
23 Nale nesesreien se Atua owrai
erpel, nga rraposuri Natun Iesu
Kristo, ko rrapmerrmerreni kerr
pirpe Kristo muwrai pa tevi kerr.
24 Si nga mokosuri nale se Atua elik
korti tevi Atua, ko Atua okorti tevi
ni. Ko suri Nem̃in nga Atua m̃ilai
tevi kerr pa, rramrongwose nga
Atua elik korti pa tevi kerr.

4

Nem̃in ne weretunen ko nem̃in ne gerisen

1 Selek nir, propet elep marok-ivel
ko marok-wera “O inu ma Nem̃in
se Atua elik re inu”. Ko sete erres
nga kaposuri nir jijle. Kaprrowr-
rowe nir ko wor ko kaplesi poro
nem̃in nen eplari ji Atua rreknga
ejki. Suri propet ne gerisen elep
marivel sarrsarr iel ngatan. 2 Kapa-
rongwose pia-irpel ko poro nga evi
Nem̃in se Atua; nir nga marok-sup̃e
nga daron nga Iesu Kristo mivini iel
ngatan niben evi jinibb rres erpe
kerr, nir ngok Nem̃in nga miplari ji
Atua oto pa ji nir. 3 Ko jinibb nga
mokwera “Daron nga Iesu mivini
iel ngatan, niben enije”, ko morok
Nem̃in nga miplari ji Atua ejki ko
muto rengen ngok. Nem̃in nga muto
jin ngok evel ji devje nuval se Kristo
ko vini. Rramrunge pa nale nga ni
pia-vini, ko lelingenok elik tevi pa
kerr iel ngatan osuw.

4 Ko natuk nir, kami kamivi pa
jinibb se Atua. Ko kabböt ore pa
gerisen se propet ngok nir osuw,
suri Nem̃in nga muto renge kami
ngok, derteren nen easi nem̃in nga
muto re jinibb ne iel ngatan nir.
5 Jinibb gerisen ngok nir arok-
ivel arsup̃e suri norrorrmien ne iel
ngatan, suri arivi pa jinibb ne iel
ngatan. Ko jinibb nir armurronge
nir, suri nir kele arivi jinibb ne
iel ngatan kobbong. 6 Ko kerr ma
rramivi jinibb se Atua, ko nir nga
marongwose Atua arok-murronge
kerr. Ko nir nga sete marivi jinibb se
Atua, sete arongwose parmurronge
kerr. Renge sel ngok ko, rramrong-
wose nga isi evi nem̃in ne were-
tunen ko isi evi nem̃in ne gerisen.

Batu merrenien oto ji Atua

7 Selek nir, rrapmerrmerreni wor
kerr ko, suri merrenien evel ji Atua
vini. Si nga merrenien muto jin
evi pa natu Atua ko orongwose
Atua. 8 Ko si nga merrenien mi-
jki jin sete orongwose Atua, suri
batu merrenien oto ji Atua. 9 Ko
Atua eviseni merrenien sen tevi kerr
nga mukoni Natun sansan bbölbböl
mivini iel ngatan, nga puloli sel se
kerr nga rraplai mauren renge ni.
10 Merrenien erpel: sete evi nga
kerr rrammerreni Atua, ejki. Atua
ko wor emrreni kerr elep, ko okoni

Natun nga pivini pimij nga p̃itlasi tweni nololien se kerr.

11 Selek nir, suri Atua emrreni kerr elep erpok, niko kerr kele ko wor rrapmerrmerreni lululweni kerr. 12 Jinibb san setewor elesi Atua nabong san. Ko daron nga rrammerrmerreni lululweni kerr, ko Atua elik vajin liven e kerr, ko merrenien sen oto jile pa ji kerr osuw.

13 Atua elai pa Nem̃in sen tevi kerr, ko ngok rramrongwose erres nga rramkorti erres tevi Atua, ko Atua okorti tevi kerr. 14 Rramlesi pa nga Atua Tata se kerr mukoni Natun mivini nga m̃isre nololien se kerr, nga p̃ilai mauren tevi kerr jinibb ne iel ngatan. Ko rramok-werai nga nanu ngok evi weretunen. 15 Si nga muwrai tweni nga Iesu evi Natu Atua, Atua okorti tevi ni, ko ni okorti tevi Atua. 16 Ko kerr rramrongwose ko rramosuri merrenien nga milep nga Atua mimrreni kerr rengen.

Atua evi batu merrenien, ko si nga moklik renge merrenien oklik korti kele tevi Atua, ko Atua oklik korti tevi ni. 17 Daron nga merrenien se Atua oto jile pa erpok ji kerr osuw, ko rrapa-tur p̃iterter renge nabong nga Atua pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb nir, suri mauren se kerr iel ngatan osorsan pa tevi Kristo. 18 Jinibb nga mimrreni Atua setemun orongwose pimtutu. Daron nga merrenien se Atua muto jile pa ji kerr musuw, ko oji tweni vajin metutuen. Ko jinibb nga mokmetutu nga Atua putor vitrangi, rrekma merrenien se Atua setewor oto erres jin.

19 Kerr merrenien se kerr oto pa, suri Atua emrreni lenglengen wor kerr womujnen. 20 Si nga muwra “O inu numrreni Atua”, ko mungasi tasin, evi jinibb ne gerisen kobbong. Sete orongwose pimrreni Atua nga ni sete m̃ilesi re meten, poro ni sete pimrreni tasin nga ni m̃ilesi pa musuw re meten. 21 Ko ni le nale nesesreien nga Kristo muwrai tevi kerr, muwra jinibb nga mimrreni Atua pimrreni kele wor tasin ko.

5

Rramasie murru iel ngatan

1 Si nga muosuri nga Iesu evi Kristo nga Atua mukoni, evi pa natu Atua. Ko si nga mimrreni Atua Tata, emrreni natun kele. 2 Poro rrapmerreni Atua pilep, ko rrapokvijuri nale nesesreien sen, ko ngok ma evi sel nga rramrongwose nga rrammerreni natun nir kele. 3 Poro rrapmerreni Atua, ko ngok rrapvijuri nale nesesreien sen. Ko nale nesesreien sen sete eterter nga kerr rrapvijuri. 4 Suri kerr jijle nga rram̃iak pa ji Atua, rramrongwose rrapasie murru iel ngatan. Ko sel nga rrapasie iel ngatan erpel: rramok-asi suri rramosuri Iesu. 5 Sete jinibb elep arongwose parasie murrun nga marsij ne iel ngatan, nga parloli pusorsan. Jinibb nga muosuri nga Iesu mivi Natu Atua kobbong orongwose p̃iasi.

Sev nga Atua muwrai suri Iesu

6 Iesu Kristo evi jinibb nga mivini; ko nuwi nga marpaptaes ni rengen ko drran nga m̃iseser daron nga mimij e, ko erpe nanu ngok ko orviseni ni. Sete nuwi kobbong nga miviseni ni, ko nuru korti, nuwi ko drran nga morviseni. Ko Nem̃in On kele okwerai tweni nga Iesu evi Natu Atua, ko Nem̃in On ngok evi pa weretunen. 7 Nir itul nga martur tevi Iesu: 8 Nem̃in On, nuwi nga mipaptaese, ko drran nga m̃iseser daron nga mimij e. Ko nir itul ngok arwera nanu sansan kobbong. 9 Ko rramosuri sev nga jinibb marwerai; ko sev nga Atua muwrai ma easi kele wore nanu nga jinibb muwrai. Ko nanu itul ngok arivi nanu nga Atua muwrai tweni Natun. Rrek rraposuri ko wor. 10 Ko si nga muosuri Natu Atua otori ko pa nanu nga Atua muwrai renge nolon osuw. Ko si nga sete muosuri Atua erpe owra “Atua ekrekris kobbong”, suri

sete osuri nanu nga Atua muwrai tweni Natun. 11 Ko ngel evi nanu nga Atua muwrai, nga ni elai mauren nga muto tuwi ngok vini tevi kerr, ko mauren nen oto ji Natun. 12 Si nga muosuri Natun re nolon ela pa mauren nen. Ko si nga sete muosuri Natu Atua re nolon setewor ela mauren nen.

Mauren nga muto tuwi ngok vini

13 Nuli naul ngel tevi kami nga kamosuri nise Natu Atua, nga kaprongwose nga kamlai pa mauren nga muto tuwi ngok vini ko sete mia-suw nabong sopon. 14 Ko daron nga rramini re no Atua nga rraplot e, norrorrmien se kerr eterter pa. Rramosuri nga poro rrapngoni nanu san ji ni nga musorsan tevi marongen sen, ni purnge verusen se kerr ko. 15 Ko suri rramrongwose nga ni ornge pa verusen se kerr, ko niko rramrongwose kele nga nanu jijle nga rramngoni ji ni arivi pa se kerr osuw.

16 Poro kami san p̃ilesi tasin puloli nololien nga sete pivi nololien nga pia-lai ni van re mijen, ni pulot ko wor suri tasin ngok. Ko Atua p̃ilai mauren tevi tasin nga muloli nololien ngok. Ko nololien nga mok-lai jinibb van re mijen oto wore, ko sete nuwra kaplot tevi Atua suri iok, ejki. 17 Murrun jijle nga sete marsor-san arivi nololien, ko sete nololien jijle arterter p̃elak. Nololien otoe nga sete mok-lai jinibb van re mijen.

Bongsi nale

18 Rramrongwose isi nga m̃iak ji Atua sete okloli nololien tetajer, suri Iesu Natu Atua okmetmete, ko nem̃in nga m̃isij sete orongwose pij-pari ni.

19 Rramrongwose nga kerr ngel, rramivi jinibb se Atua. Ko nir p̃etp̃eti nga martur renge sel ne iel ngatan arlik renge derteren se nem̃in nga m̃isij.

20 Ko rramrongwose nga Natu Atua evini pa iel ngatan, ko elai pa derteren tevi kerr nga rraprong-wose Atua weretunen. Ko mauren se kerr okorti tevi Atua nga mivi weretunen, suri mauren se kerr oko-rti pa tevi Natun Iesu Kristo. Ngok ko Atua nga mivi weretunen, ko ngok ko mauren nga sete murong-wose pusuw nabong sopon.

21 Natuk nir, kapmetmet lululweni kami p̃irres, sete kaplengleng kapvi-juri atua gerisen nir.

Naul Erwen nga JON
Muli
Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Jon olul kele, osp̃e suri merrenien ko weretunen. Ko olul van ji ‘lekter’ san ko ‘natun’ nir, ko rrek iok ni owra puwra meling kalesia (jos) san.

Nale Womujnen

1 Inu le nga mevi m̃erwomu ne
Naim On, nuwra erres tevi nik,
lekter san nga Atua mutobbtobbue
nik, ko nuwra erres tevi natum kele
nir. Inu numrreni kami elep, suri
rramkorti renge nale weretunen.
Ko sete inu kis kobbong, nir jijle
nga markorti renge nale weretunen
armerreni kami erpok, 2 suri were-
tunen nga muto pa ji kerr ko puto
kele tevi kerr tetajer.
3 Ngel evi loten suk tevi kerr nga
rramlik renge nale weretunen, ko
rramok-merreni jinibb nir. Atua
Tata, tevi Iesu Kristo Natu Atua,
porok-la se kerr tevi nolo nuru nga
m̃irres, ko porrorrmi kerr, ko porlai
demat tevi kerr.

Weretunen ko merrenien

4 Inu nurnge erres nga m̃elesi
natum nir sopor marok-vijuri nale
weretunen, erpe nga Atua Tata
muwrai pa tevi kerr musuw. 5 Ko
lekter, inu numrreni bowrai kele
tevim nga kerr rrapmerrmerreni
kerr pilep ko wor. Inu sete nuli nga
bea-werai nesesreien nga mimerr
kele san tevim, ejki. Nesesreien
ngok, rramrunge pa womujnen
osuw. 6 Ko murrun nga rramok-
merrmerreni lenglengen kerr e,
ngok evi nga rrapvijuri nesesreien
nga Atua muwrai. Nesesreien se
Atua ngok rramrunge pa osuw
daron nga rramrunge nale nga
m̃irres womujnen, nga muwra
mauren se kerr puwun saut ko
wor renge murrun nga rrapok-
merrmerreni kerr pilep.
7 Jinibb ne gerisen elep pa marivel
karkar iel ngatan musuw. Nir
ngok sete arok-werai nga, daron nga
Iesu Kristo mivini iel ngatan, niben
erpe jinibb rres kobbong. Nir nga
marirpok arivi jinibb ne gerisen ma-
wos, ko arivi devje nuval se Kristo.
8 Kapmetmet nga taktor jabble sev
nga kamp̃elak tweni, ko kapa-lai
wor nowlin p̃etp̃eti.
9 Jinibb si nga mivel ngasu ko sete
mivijuri nale nesesreien se Kristo,
Atua sete elik re mauren sen. Ko
jinibb si nga mivijuri nale neses-
reien se Kristo, Atua Tata tevi Natun
Iesu Kristo, nuru korti orlik tevi
renge nolon. 10 Poro jinibb san
pivini ji kami ko sete owra visviseni
nale se Kristo, ko sete kaplai pian
loloim se kami. Poro jinibb nga mir-
pok pivini, ko sete kapwerai erres
tevi. 11 Suri jinibb nga puwrai erres
tevi m̃ernen, ko erpe ni kele ko ok-
korti tevi renge majingen nga marsij
sen.

Bongsi nale

12 Nale elep nga bowrai tevi
kami, ko numusus boli tweni renge
naul. Ko norrorrmien suk oto
eterter erpel, nga bea-vinuk kele
bea-lesi kami, ko rrapa-jiljilwer so-
pon. Renge murrun ngok kerr ji-
jle rraprongwos rrapa-runge p̃irres
pilep ren.
13 Jojim nga Atua mutobbtobbue,
natun nir arwerai erres wor tevi nik.

Naul Itolin nga JON Muli

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Jon olul kele, ko owra kalesia nir parwilwil se nir nga marok-ivel tweni parsupsupẽe Numal tevi jinibb nir. Ko oli van ji kalesia san nga nisen Gaeas, nga mivi burtur (lida) san, ko nga mokmetmete erres nir nga marok-ivel mirpok.

Nale womujnen

1 Inu le nga mevi mẽrwomu ne Naim On ko nuwra erres tevi nik Gaeas, nga memrreni nik milep.
2 Selek, nurongwose osuw nga mauren som renge no Atua oto erres. Ko nomok-lot suri nga liken som puto pẽirres renge nanu jijle nga marres, ko nibem kele pẽiterter.
3 Tasi kerr sopor arpelari pa osuw, ko arwerai nga nik kutur eterter nga kumtori nale weretunen ne nale nga mẽirres ngel, ko nga nik komok-vijuri nale weretunen tetajer renge mauren som. Daron nga mornge, ko nuir elep suri. 4 Daron nga mornge natuk nir marok-vijuri nale weretunen tetajer renge mauren ser, ngok ololi inu nuir kele wor easi nanu mẽinij kele nir.
5 Selek, nik komok-tori majingen eterter. Ko tasi kerr ngok nga marinuk jim, poro arivi jinibb nga dis nar mia-jumjum bbong, ko nik komok-metmete nir erres. 6 Ko nir arwerai tweni pa osuw tevi kalesia ne iel nga nik kumrreni nir elep. Ko daron nga parivel lingi naim som, erres nga kuppitevir renge nanu jijle renge murrun nga Atua pẽir rengen,
7 suri lartul ngok nir arlinglingi siser suri majingen se Kristo kobbong, ko sete arlai nanu san ji jinibb nga sete marivi kalesia nga partotori. 8 Erres nga kerr ma rraplai tevi lartul ngok nir sev nga nevrer marmumrrol ren, nga rrapmajing korti tevir renge majingen ser nga parwerai tweni weretunen.

Diotrepes ko Demitrias

9 Inu nuli naul san pa osuw van ji kalesia nga sisom. Ko Diotrepes orong tweni nale suk, suri emrreni pẽilngi lweni ni puwomu.
10 Ngok ma, poro bevinuk, ko bowrai tweni tevi mẽrnen murrun sev nga ni mokloli, ko bowrai tweni nale gerisen nga ni mokwerai nga pok-lokloksi liken suk. Ko murrun setewor osuw iok. Sete orongwose pẽitkai kele tasi kerr ngok nir parini re naim sen; ko mare nen kele, okwer ore nir nga marwera partekair van re naim ser. Ko okoji tweni kele sele tasi kerr ngok nir renge Naim On.
11 Selek, sete kupvijuri murrun nga mẽisij. Kupvijuri murrun nga mẽirres kobbong. Si nga mokloli murrun nga mẽirres evi natu Atua. Ko si nga mokloli murrun nga marsij rrek setewor okorti tevi Atua nabong san.
12 Ko Demitrias, jinibb jijle arokwerai ni evi jinibb nga mẽirres, ko nale weretunen se Atua kele eviseni nga ni osorsan. Ko inu kele nulai devjen sen nga nuwrai ni erres osorsan, ko nik kurongwose nga nale suk ngel evi weretunen.

Bongsi nale

13 Nale elep nga bowrai, ko sete numrreni boli tweni renge naul.
14 Ko norrorrmien suk oto eterter nga sete mia-periv rrek bea-lesim kele ko rropora-jiljilwer sopon.
15 Ngel evi loten suk, nga demat piptevi nik. Sele kerr nir nga iel arwerai erres tevim. Ko kupa-werai erres sisamis tevi sele kerr kele nir nga iok.

Naul nga JUT Muli

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Jut nga muli naul ngel evi tasi Jemes, ko niko evi tasi Iesu san. Ko osp̃e jinibb nevisvisenien gerisen, ko owra Atua putor vitrangi (panisem) nir. Ko owra kalesia nir parrul totkoni wor nosurien ser.

Jut owra erres tevi nir

1 Inu Jut nuvi jinibb ne majingen nga Iesu mukonik, ko nuvi tasi Jemes. Nuli naul ngel tevi kami, ko nuwrai erres tevi kami nga Atua miveruse kami ko nga merrenien se Atua Tata miptevi kami, ko nga liken se kami muto m̃irres re Iesu Kristo. 2 Ngel evi loten suk, nga Atua purrorrmi kami, ko nga puloli demat puto ji kami kele wor nga kalesia mauren se kami pian mare kele wor, ko nga murrun nga kapmerreni sele kami pimaur p̃iterter kele wor.

Jinibb nevisvisenien gerisen

3 Selek nir, nurrorrmi elep nga boli naul ngel tevi kami tweni nosurien nga muto pa ji kalesia nir. Ko lelingenok nurnge erpe boli wor naul vinuk ji kami nga pususture norrorrmien se kami, nga puloli kaptur p̃iterter, ko kapirpe nato dosevin nga miverver ore natun tevi nale weretunen nga kamosuri pa musuw. Ngok nale weretunen nga Atua m̃ilai pa musuw, ko setemun mia-lai m̃inij kele, ejki. 4 Inu nurnge erpe jinibb nga martere Atua sopor arini pa arkorti kele tevi kami re gortien se kami nga kami sete kamrongwose. Nir ngok artori nale nga muwra ‘renge nolo Atua nga m̃irres, ni ewilwil se kerr’; ko artur imare, ko arwera ‘Niko, orongwos kerr rraploli tama nanu san, ko Atua sete mia-lolarsi kerr.” Ko arok-loli murrun nga marsij nir ser vajin. Ko arwera kele sete armerreni Iesu Kristo, nga ni kele kobbong mivi Numal ko Atua se kerr!

Atua pia-tor vitrangi jinibb nevisvisenien gerisen nir

5 Nale ngok kamrongwos pae erres osuw, ko inu numrreni bowra lilane kele tevi kami. Daron nga Atua m̃ilai tweni m̃eri Isrel renge vanu ngok Ijip, ko vitunen olokloksi nir nga sete marosuri, ko ololi armij. 6 Ko kaprrorrmi ko wor anglo nir nga sete marir nga partori nais nga mian mare nga Atua m̃ilai tevir, ko armerreni wor partori nais nga mian mare jer wor. Niko ololi marwolu lingi siser woswos. Atua ekai totkonir e dil delrrurr nga sete mia-maot nabong sopon, ko parlik renge nemalik pijpari nabong nga milep nga Atua pia-tor vitrangir e. 7 Ko erres kaprrorrmi kele ngaim nga eru ngok Sotom ko Gomora, ko lat sopon nga marto mori kele nuru. Nir arlengleng kele erpe anglo ngok nir, ko arloli esij tevi nesevin ko arloli esij tevi nir lululweni kele; ko arla norongen nga m̃isij ne nabb nga m̃in nga sete orongwose pimij nabong san. Nanu ngok ok-viseni nelesien nga milep tevi jinibb, nga parmetutu.

Jinibb nevisvisenien gerisen arivi jinibb nga marij m̃isij

8 Ko lelingenok, nir ngok arok-loli erpok kele kobbong, arok-tere Atua. Armatur lesi bori ner ko artajer nga marloli murrun nga marsij renge niber. Armusus Atua pimetmete nir, ko arij esij tere anglo nir ne melrin. 9 Ko numal se anglo ngok nir nga nisen Maekel, ni kele sete ololi erpok. Daron nga m̃ilat tevi demij suri nibe Moses nga nuru si nen p̃ilai, ko Maekel sete elngi ni van mare nga piwirr nale nga m̃isij tevi

demij, ejki, ko owrai bbong, “Numal Atua p̃iwer orem!” 10 Ko nir ngok ma poro sete arongwose nanu san ko rrek parij p̃isij ko pa suri. Murru nir erpe nanu rrum nga norrorrmien ser mijkie ko arloli bbong nanu nga nir marmerreni parlolir; ko murrun ser ngok kobbong oklokloksir.

Jinibb nevisvisenien arok-lokloksi jinibb

11 Woi, kaplesi ta lartul lepel nir. Arvijuri sel se Ken nga tuwi ngok. Ko suri norrorrmien ne nevöt oto p̃elak renge batur, ololi artor jabble sel ser. Ko arvitan van kele re nololien nga Balam, muloli nir artor otvi nale se Atua erpe Kora, ko para-jijki kele pirpe Kora. 12 Daron nga kamini kamser korti renge nabong nga m̃irres p̃elak se kami, nir ngok arirpe nevöt nga milep san nga mutur ore sale, ko drrav san puwlu vini, ko p̃ires ren ko pimawor. Nir arrorrmi lwenir kobbong. Arirpe nat nga mimot milep nga ling m̃ilai vini ko sete mus rragrrag. Arirpe kele duru nai nga re daron mawos nga p̃ilngi wenen, ko mutur nawon; ko jinibb arrangi tweni ko emijmij jer. 13 Erpe daptap nga marlelep ne dis nga marerrre ko melabbser marut peleplari; nir kele murrur nga marsij arpelpelari arirpe melabbse dis ngok. Arirpe moju nga marvitan nga Atua m̃ilngi pa siser nga mimalik nga mimalik muto metmet terair. 14 Ko Inok nga mivi ebutun re metka se Atam, nga tuwi pa muwrai tweni sel nga musorsan ngok tevir, nga muwrai muwra ‘Kaplesi, Numal Atua pia-rremali tevi anglo sen nga maron nir owun saut lenglengen 15 ko pia-wera suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir, ko tevi nir kele nga marloli m̃isij ko sete marosuri ko marij m̃isij tevi nale nga m̃isij nga marlai tevi Atua.’ 16 Nir ngok arivi jinibb nga marok-loli nale ko marij m̃isij tetajer. Arvijuri norrorrmien nga m̃isij ser ko arij melmelas p̃elak, ko nale ser erpe neni rretrrun nga puloli partor sweri bbong sev nga marmerreni.

Nale nga puwnir

17 Selek nir, kaprrorrmi ko wor nale se aposol se Iesu Kristo nir nga marlai tevi kami tuwi nga piviseni sev nga pia-rremali. 18 Arwerai pa tevi kami nga renge daron ne bongsi iel ngatan pusuw, jinibb sopor parmen keraji murru kami ko parvijuri murrun nga nir kobbong marmerreni, nga sete mara-osuri rragrrag Atua. 19 Jinibb nga marir-pok arongwose parloli kapsisamis, suri arvijuri norrorrmien ser, ko sete arvijuri Nem̃in On.

Murrun nga parmerreni temijpal jinibb

20 Selek nir, kami kap̃elak ko wor nga kapini kapterter renge murrun ne nosurien nga muwokwok m̃irres nga miplari ji Atua. Kaplot ko wor p̃iterter renge derteren se Nem̃in On. 21 Ko kaplik renge mauren nga merrenien se Atua muto tetajer tevi kami, daron nga kamok-tirive Numal Iesu Kristo nga mok-rrorrmi kami nga p̃ilai mauren nga muto tuwi ngok vini tevi kami. 22 Jinibb sopor nga nosurien ser sete eterter ko norrorrmien ser elele, ngok kami kaprrorrmir ko wor. 23 Ko nir m̃inij kele, kapwilwil ko wor ser erpe nga kapteseni twenir renge nabb. Ko re nir sopor sel nga marsij ser arrul totkoni nir. Ko kaprrorrmi nir, ko kaptelasi nololien ser. Ko kapmet-met p̃irres nga nalol nga m̃isij ser ngok tuloli takvitan re nololien ser. 24 Ko lelingenok, Atua sansan kobbong nga orongwose purrul totkoni kerr nga sete rrapvitan. Ni kobbong orongwos p̃ilai kerr van rraptur renge non re melrin, nga norror-rmien se kerr p̃ir temijpal. 25 Atua ngok kobbong nga miwilwil se kerr ololi rramkorti tevi Iesu Kristo Numal se kerr nga rapsusi nise Atua pian mare, ko nga rrapwerai tweni nga ni evi Numal nga mian mare

ko mutori derteren ko nosrövien totoklai, mïtipatun tuwi jer pa, mivini mijpari lelingenok, ko pianan sete orongwose pusuw nabong sopon. Pirpok ko.

Bori se JON

Batu nale nga mivsivseni lut nga parmeteni naul ngel puto suri

Jon nga muli naul ngel rrek evi Jon nen nga muli nosp̃en nga m̃irres ivajin. Daron nga ni etra sopon, m̃eri Rom nir arloli ni evan elik talev renge norour san nga nisen Patmos, suri okwera tweni nale se Iesu. Ko ie, ni elesi bori san, ko oli totoni. Norrorrmien nga milep nga miplari renge bori nen evi nga owretun derteren se m̃eri Rom nir elep, ko derteren se Atua elep asie wor. Ko niko sete erres nga kalesia nir parmetutu nga parwer tweni nise Iesu.

Nale elep ne Naul On Tuwi arremali renge naul ngel, ko arivi vajin nale teptepi nga jinibb m̃inij sete orongwos purongwose. San evi nale nga musp̃e Bapilon (batun 18), nga mujuji Rom. Ko nale owra Bapilon pivitan, ko iok osoni lweni norrorrmien se kalesia nir van mare. Ko nir partiriv tweni daron san nga piavini nga mijen pijki mun, dingen pijki mun, ko norongen nga m̃isij pijki mun (21:4).

Nale nga m̃iwer visviseni naul ngel

1 Ngel evi naul ne bori se inu Jon. Nanu ngel nir, Atua evisenir tevi Iesu Kristo nga ni piviseni tevi jinibb sen nir sev nga sete ngasu para-pelari. Ko Kristo okoni anglo sen nga pivisenir tevi inu Jon, nga mevi jinibb ne majingen sen. 2 Ko inu nuli tututweni nanu jijle nir nga m̃elesir, arto renge naul ngel. Arivi nale se Atua, ko arivi weretunen nga Iesu Kristo miviseni tevik. 3 Neiren renge m̃er nga mieveve naul ngel, ko neiren renge nir nga marunge nale se Atua ngel nir, ko marosurir. Suri daron evini mori pa nga nanu ngel nir parpelari.

Jon owra erres tevi meling kalesia ebut

4 Inu Jon, nuli nale ngel tevi kami renge meling kalesia ebut nga kamlik rrale renge vanu ngok Esia. Ngel evi loten suk, nga Atua nga muwowomu tuwi jerjer, ko nga m̃ilik lelingenok, ko nga p̃ilik tuwi ngok vini, tevi nem̃in ebut nga marlik liven renge nai seksakel sen, p̃ilai demat sen puto tevi kami renge nalol nga m̃irres p̃elak sen. 5 Ko Iesu Kristo nga m̃iwerwer tweni nale se Atua ko nga orongwos rrapvijuri, ni kele p̃ilai demat sen puto tevi kami. Ni evi m̃er nga Atua muloli mimaur luwi kele wowomue re mijen. Ko ni emetmete numal jijle nir ne iel ngatan. Ni emrreni kerr elep, ko drran nga m̃iseser etlasi tweni nololien se kerr, ololi rramiel sisarow vajin. 6 Ko ni ololi rramivi numal, ko rramirpe kele jinibb nga marok-sulsul tevi Atua Tata sen. Ko tetajer rrapsusi nisen pian mare temijpal, ko sete rrapmosi nga rrapwerai tweni nga derteren sen ean mare temijpal. Pirpok ko.

7 Ko ngok kaplesi sete mia-periv nga p̃irrmali renge nabor nir vini, ko namet jijle puklu pimteni. Ko renge daron ngok, nir nga maruni sir rengen ko jinibb jijle ne iel ngatan parunge p̃isij ko parting daron nga parlesi e. Pirpok ko. 8 Numal Atua owra “Inu nuvi batu nanu jijle, ko nuvi kele bongsi nanu jijle.” Atua ngok elik tuwi jerjer, ko elik malum lelingenok, ko pia-lik pijpari tuwi ngok vini, ko evi Atua ne Derteren Jijle.

Nanu nga Jon mimatur kuluklu m̃ilesir

9 Inu Jon nga mevi tuwa kami suri nukorti pa osuw tevi Iesu ko nukorti tevi kami. Kerr jijle rraptur p̃iterter renge norongen nga m̃isij

nga rramrunge re niberr suri batun vanu se Atua. Ko arkoni tweni inu van re norour nga Patmos suri nomok-wera tweni nale se Atua ko nale se Iesu. 10 Ko renge nabong on se Numal, Nemin sen orrul totoni inu. Ko sete epriv nurnge drrelan san renge durek nga mian mare temijpal, mirpe davö san. 11 Ko owra "Kupuli tweni sev nga kumlesi, ko kuplai naul nen van ji meling kalesia ebut nga marlik renge ngaim ebut ngel nir, Epesas, Smana, Pekamam, Tuatira, Satis, Pilatelpia ko Laotisia." 12 Ko nurienik nga ƀelesi si m̃irij tevik, mian ko nulesi lat ebut nga marmajing nir e gol, nga laet parjinget rer. 13 Ko re liven ne nanu ngok nir, san erpe jinibb mawos, ori sunsun nga mipriv temijpal ervirvi ngatan erpe sunsun se batu numal nir. Ko netatuw sen armajinge renge gol, ko etatuwe re morkon. 14 Ko jomro batun arow titis arirpe numow, ko meten oror erpe nabb nga muror. 15 Ƀelan orinrin erres p̃elak, ko drrelan erpe dis bburbbur nga m̃irrre renge botunmal. 16 Ko otori moju ebut renge nevren rres, ko renge jingon nesip nga muso renge devjen korti nuru eplari rengen vini. Ko non erinrin erpe nial nga muwosput. 17 Daron nga m̃elesi ko nuvitan re ƀelan, nurpe jinibb nga mimij. Ko ni esareni nevren rres ejparik ko owra "Sete kupmetutu, inu nuwowomu jerjer ko beavivitu jerjer kele. 18 Inu nuvi jinibb nga memaur. Womu numij, mian ko numaur luwi kele, ko setemun meamij kele. Ko derteren suk otoe nga bololi nir nga marmij parmaur luwi kele, ko nga ƀela lweni jinibb re lat ne mijen. 19 Ngok kupuli tweni nanu nga kumlesir nga marpelari lelingenok, ko nga para-pelari vitunen. 20 Kulesi moju ebut nga marto renge nevrek rres ngok nir, tevi lat ebut nga laet marjinget rer marmajing nir e gol? Nanu ngok nir nosp̃en ner arto wore, ko arto teptepi, nir le ngel: moju nga ebut ngok arivi anglo ebut ne meling kalesia ebut, ko lat ebut nga laet marjinget rer ngok arivi meling kalesia ebut ko."

2

Nale tevi kalesia nir ne Epesas

1 Ko owrai tevik owra "Kupuli tweni nale suk ngel nir, ko kuplair van ji anglo se kalesia nir nga Epesas, ko kupwera "Nale ngel evel ji san nga mutori moju ebut renge nevren rres ko mok-ivel suri lat ebut nga laet marjinget rer. 2 Nurongwose sev nga kamloli, ko nurrorrmi elep suri majingen nga milep nga kamloli ko norrorrmien nga mipriv temijpal se kami. Nurrorrmi sete kam̃ir rragrrag re nir nga marloli m̃isij. Ko kamrrowrrow pae ko kamlesi otvi nir nga marwera marivi aposol, ko gerisen ser eviseni nga marivi botgerisen bbong. 3 Nurongwose, norrorrmien se kami epriv. Jinibb arloli kamrunge esij renge nibe kami suri inu nisek, ko norrorrmien se kami sete evitan. 4 Ko nanu nga m̃isij san oto liven renge inu ko kami, ngel: Setemun kammerreni inu erpe nga womu kamok-merrenik. 5 Ko ngok kaprrorrmi p̃irres suri murrun nga m̃irres nga kamvijuri tuwi, ko kapvijuri lilane lweni kele pirpe tuwi daron nga murrun nen m̃itkai kami vini nga kamlesi wose moron. Ko poro sete kaprieni norrorrmien se kami renge sel nga m̃isij nga kamokloli lelingenok, ko inu bevinuk ko ƀela tweni jijle laet se kami. 6 Ko nanu san nga kamloli m̃irres ngel: sete kammerreni murrun ne gortien se Nikolas, kamungasi nir erpe inu kele nungasi nir.

7 Si nga nolo boron mutoe, pumurrong lilane nale nga Nemin On m̃ilai tevi kalesia nir. Ko tevi nir nga marevji devje nuval, inu bemaronge parurroi wenen ne duru nai ne mauren nga mutur renge orsel nga m̃irres p̃elak se Atua."

Nale tevi kalesia nir ne Smana

8 Ko owra tevik owrai “Kupuli
tweni nale suk ko kuplai van ji
anglo se kalesia nir nga Smana,
ko kupwera “Inu nuwowomu jer-
jer ko bea-vivitu jerjer kele. Nu-
mij ko lelingenok numaur luwi
kele. Kapmurronge sev nga mowrai.
9 Nurongwose norongen nga m̃isij
nga kamlik ren, ko joro kami kele
ejkie; ko weretunen joro kami elep.
Nurongwose nale nga marsij nga
mornge nga nir marij tere kami, nir
nga marwera marivi m̃eri Isrel ko
marwera nawone. Naim ne verusen
ser evi bbong naim nga marlote
demij ren. 10 Sete kapmetutue
nanu sopor nga parini ko parloli
kaprunge p̃isij. Demij piwirre kami
sopor van re naim ne nekaien nga
purrowrrowe nir, ko kaprunge p̃isij
nabong pisngavöl. Kaptur p̃iterter
pian pijpari kapmij, ko ƀela mauren
tevi kami pirpe nowli kami nga
m̃irres. 11 Si nga nolo boron mutoe
ko pumurrong lilane sev nga Nem̃in
On muwra tevi kalesia nir. Nir nga
marevji devje nuval, mijen erwen
nga vitunen sete orongwos pijparir.”

Nale tevi kalesia nir ne Pekamam

12 Ko owrai tevik owra “Kupuli
tweni nale suk ko kuplai van ji
anglo se kalesia nir nga Pekamam,
ko kupwera “Inu nga nesip nga
muso renge devjen korti nuru mi-
plari re jingok, nale suk le ngel:
13 Nurongwos pae lat nga kamlik
ngok e Pekamam, lat nga Demij
m̃isakel re nai seksakel sen. Ko
nurongwose kamosuri malum inu
eterter. Ko daron nga marevji pini
Antipas, jinibb nga mokwerwer se
inu ko mutur m̃iterter tetajer tevi
inu iok ji kami, lat nga Demij m̃ilik
e, ko sete kamvilvil ore inu. 14 Ko
kamloli ma nanu sopon nga sete
mumomsawos re metek. Kami so-
por arvijuri malum sel ne tuwi erpe
propet ngok Balam, nga muwrai
tevi Balak nga p̃ikrekrasi m̃eri Isrel
nir nga parurroi vison nga marsuli
jile tevi demij ko nga parloli kele
p̃isij tevi nesevin. 15 Ko erpok kele,
kami sopor arvijuri nale se gortien
se Nikolas nir. 16 Ngok kaprieni
kami re nololien se kami. Poro pijki
ko sete mia-periv inu bevinuk ko
bepalpal tere nir ngok tevi nesip
nuval nga miplari re jingok. 17 Si nga
nolo boron mutoe ko pumurrarrong
lilane sev nga Nem̃in On muwrai
tevi kalesia nir. Ko tevi nir nga
marevji devje nuval, inu ƀelai nanen
san tevir nga muto teptepi re melrin,
nga pirpe mana nga m̃eri Isrel nir
marurroi tuwi. Ko ƀelai kele
nevöt nga muow titis tevi nir sisamis
nga nais nga mimerr muto rengen
ngok. Nais nga mimerr ngok, m̃er
nga m̃ilai nevöt sen kobbong orong-
wose purongwose.”

Nale tevi kalesia nir ne Tuatira

18 Ko owrai tevik owra “Kupuli
tweni nale suk ko kuplai van ji anglo
se kalesia nga Tuatira, ko kupwera:
Inu nuvi Natu Atua, ko metek oror
orirpe nabb nga muror, ko ƀelak
orinrin erres p̃elak. 19 Nurongwose
erres murrun se kami iok Tuatira,
ko nurongwose merrenien ko no-
surien se kami. Ko nurongwose
nga kamok-majing nga kapwilwil
se jinibb nir, ko nolo kami epriv
temijpal nga sete orongwose kapvi-
tan. Ko majingen se kami lelingenok
erres kele easi majingen nga kamloli
womue. 20 Ko nanu le san sete nuir
tevi kami ren, ngel: Sete kamwer
ore vinok nga muwra ni evi propet,
ko ejki, ni erpe bbong nesevin nga
m̃isij ngok Jesepel ne tuwi. Ko
nevisvisenien sen ololi jinibb suk
arlengleng nga marok-loli m̃isij kele
tevi nesevin, ko arok-urroi kele viso
nanu nga marsulsul jile e tevi demij.
21 Nulai daron evter tevi nga p̃ilesi
wose ko p̃irieni lweni renge murrun
nga m̃isij sen, ko ni omusus. 22 Ko
suri iok, inu ƀela mesien nga milep
tevi, bololi pimatur re maling. Ko
ni tevi nir nga marloli m̃isij tevi
bonevis parunge p̃isij lenglengen.
Ko poro sete parienir re nanu nga
marsij nga marloli tevi, ko bololi
nanu nga mowrai ngok lelingen

wolok. 23 Ko berevji pini kele natun
nir, puloli kalesia nir parongwose,
inu nurongwose nanu jijle nga muto
re nolo jinibb ko norrorrmien se
jinibb, ko bea-lai nowlin mawos tevi
nir sisamis re murrun nga marloli.
24 Ko nuwrai kele tevi kami m̃inij
kele sopor ne ie Tuatira, kami nga
sete kamvijuri nevisvisenien sen, ko
nga sete kamrongwose nanu nga nir
marwera evi ‘nale teptepi se Demij’,
nuwra: Nurongwose kamtor sweri
daron nga marterter evter, ko sete
numrreni ƀelngi kele soloslo nga
murrow kele re kami. 25 Ko num-
rreni kaptajer malum, ko kaprrul
totoni sel nga m̃irres ngok p̃iterter
pian pijpari daron nga bea-rremali
kele e vini. 26-28 Ko ƀelai derteren
tevi si nga mirevji devje nuval ko
mutur m̃iterter nga muloli sev nga
memrreni mijpari bongsin. Dert-
eren nen, inu nulai ji Tata suk, ko
bea-lai tevi nir. Ko nir vajin parlik
metmete jinibb ne vanu jijle nir tevi
nai delrrurr. Ko parevjir e erpe nga
nai delrrurr mipir worwor sospen
dan. Ko bea-lai moju nutrin kele
tevir. 29 Si nga nolo boron mutoe, er-
res pumurrarronge p̃irres nale nga
Nem̃in On moklai tevi kalesia nir.

3

Nale tevi kalesia nir ne Satis

1 Ko owrai tevik owra “Kupuli
tweni nale suk ko kuplai van ji anglo
se kalesia nga Satis, ko kupwera:
Ngel evi nale se inu nga motori
Nem̃in se Atua ebut tevi moju ebut.
Nurongwose murrun se kami erres,
ko nurnge jinibb arok-wera, kam-
maur bbong; ko ejki, rrek kami kam-
mij pa. 2 Ko kapmera kele, kaploli
mauren se kami nga mutomori pimij
pimaur luwi p̃iterter. Suri inu nulesi
nga majingen se kami setewor ar-
res jijle renge nelesien se Atua
suk. 3 Kaprrorrmi nevisvisenien nga
marlai tevi kami, ko kaptur p̃iterter
ren ko kaprieni kami renge nololien
se kami. Poro sete kapmera luwi
nga kaplik metmet, ko inu dea-vinuk
re daron nga kami takrrelenge, tia-
sorsan tevi murru jinibb venao. 4 Ko
kami sopor iok Satis sete kamloli
murrun nga m̃isij, erpe sunsun se
kami sete arrokitkit. Kami ngok
ko kapa-uri sunsun nga marow ko
kaptutur tevik, suri kamrres ren.
5 Si nga mirevji devje nuval, ni ko
parjuroi sunsun nga marow titis e
nir, ko sete mara-la tweni nisen
renge naul ne mauren. Ko bea-
wera tweni renge no Atua ko tevi
kele anglo sen nir nga ni mivi suk.
6 Ko si nga nolo boron mutoe, ko
erres purnge ko purongwose sev nga
Nem̃in muwrai tevi kalesia nir.”

Nale tevi kalesia nir ne Pilatelpia

7 Ko owrai tevik owra “Kupuli
tweni nale suk ko kuplai van ji
anglo se kalesia nir nga Pilatelpia, ko
kupwera tevir nga ngel evi nale suk,
nga inu mon temijpal ko mewre-
tun. Inu nutori totkoni ki ngok nga
mivi se Devet tuwi, ko daron nga
m̃etasi metali ko sete san orong-
wose p̃ikikior kele; ko daron nga
m̃ekikior, ko sete san orongwose
p̃itasi kele. 8 Ko nurongwose majin-
gen se kami nga Pilatelpia. Nurong-
wose nga derteren se kami ewelili
bbong, ko kamvijuri ma nevisvise-
nien suk, ko sete kamvilvil ore inu.
Kaplesi, nutasi pa metali etp̃ir re
no kami oto metmet nga sete san
orongwose p̃ikikior kele. 9 Kaplesi,
bololi nanu san tevi gortien ngok nir
nga naim loten ser mivi naim loten
mawos se demij nir. Nir arwera
arivi m̃eri Isrel, ko arwera nawone.
Ko bololi parini para-jipa vitan ji
kami ko parsusi nise kami van mare,
puloli nir parongwose nga inu num-
rreni kami. 10 Ko nuwrai eterter
tevi kami nga bemetmet lilane kami
re daron nga m̃iterter nga pia-pelari
renge iel ngatan ngel nga purrowr-
rowe jinibb nir, suri kamosuri nale
suk nga mowra ‘Kaptur p̃iterter teta-
jer, sete nolo kami pivitan.’ 11 Sete
mia-periv bea-rremali ji kami. Ko
kaptori totkoni p̃iterter sev nga kam-
tor sweri pa musuw, suri san tia-lai

luwe nowlin nga moro kami kapalai. 12 Si nga mirevji devje nuval,
ko inu bololi pivi nabur nga m̃iterter
renge Naim On se Atua suk, ko sete
mia-jikie rengen. Ko bea-uli nise
Atua suk rengen, tevi nise ngaim
ngok kele se Atua suk, Jerusalem
nga mimerr ngok nga Atua suk pia-
koni tweni re melrin vini iel ngatan.
Ko bea-uli nisek nga mimerr kele
puto rengen. 13 Ko si nga nolo
boron mutoe, ko erres purnge ko
purongwose sev nga Nem̃in muwrai
tevi kalesia nir.”

Nale tevi kalesia nir ne Laotisia

14 Ko owrai tevik owra “Kupuli
tweni nale suk ko kuplai van ji anglo
se kalesia nga Laotisia ko kupwera,
Ngel arivi nale suk nga nomok-wera
pirpok ko pa tevi rijrijen se Atua nir,
ko nga nomok-wera tweni nale se
Atua, ko nga orongwos jinibb pivi-
jurik. Ko nuvi batbatu nanu jijle nga
Atua mulolir. 15 Nurongwos alje ma-
jingen se kami. Kami sete kamirpe
nuwi nga mututun, ko kami sete
kamirpe nuwi nga mimemrrali. Er-
res p̃elak ma poro kapirpe nuwi nga
mututun, rrek poro kapirpe nuwi
nga mimemrrali. 16 Ko suri kamivi
liven re nuru, ko nuvirngise kami,
ko boltuv tweni kami. 17 Ko kami
kamwera “Kem ma joro kem elep
temijpal, sete nevre kem armurrol
re nanu san.” Ko sete kamlesi wose
nga joro kami mijkie, kamlik esij,
kammalmal, ko kamivi metrrorr.
18 Ko nuwrai tevi kami, kapwuli gol
nga m̃irres ji inu, puloli joro kami
pilep. Ko kapwuli kele sunsun nga
muow nga kapuri, ko puloli sete-
mun kammanun nga jinibb parlesi
kammalmal. Ko kapwuli kele roi ne
meter ji inu, nga puloli kapkulkulu
luwi p̃irres. 19 Inu nomok-rij eterter
ko nomok-tor alje nir nga memrreni
temijpale nir. Ko ngok, kaprror-
rmi p̃irres ko kaprieni norrorrmien
se kami renge nololien se kami.
20 Ngok, kapmurrong, inu nutur nu-
tuti metali, ko nuverus. Poro si nga
murnge drrelak ko m̃itasi metali,
inu bean re loloim sen ko noboraan
korti. 21 Si nga mirevji devje nuval,
ko bololi ni p̃isakel renge nai sek-
sakel suk renge nelik, erpe inu kele
nurevji pa devje nuval ko nusakel
pa renge neli Tata suk renge nai
seksakel sen. 22 Ko si nga nolo boron
mutoe, erres pumurrarronge p̃irres
nale nga Nem̃in On mokwerai tevi
kalesia nir.”

4

Nir nga renge melrin arsurövi Atua

1 Mian ko numatur lesi nanu kele
san, ko nulesi metali san etp̃ir renge
melrin. Ko drrelan nga mornge
womu, nga mirpe davö, erij luwi
kele, ko owra “Kupini iel mare, ko
beviseni tevim sev nga pia-pelari.”
2 Ko derteren se Nem̃in On evini
evesane ko orrul totonik. Ko iok
renge melrin nulesi nai seksakel
san, ko san esakel ren. 3 M̃ernen
non erinrin erpe nevöt nga morres
ngel nuru, jaspa ko kanilian, nga
morsongsong. Ko liwaliw san oto
rrale nai seksakel nen, nga m̃irinrin
mirpe emral nga nulsen mirpe ro
nai san nga miejejen m̃irres. 4 Ko
nai seksakel ngavöl eru drromon
ivij (24) kele arto rrale nai seksakel
nen, ko ɓirterawarreng ngavöl eru
drromon ivij arsakel rer. Ko nir
aruri sunsun nga muow ko aruri
nuvan nga marivi gol re batur. 5 Ko
navil okvil pelari renge nai seksakel
nen, ko belver drrelan orrorrorr ko
ever. Ko womu re nai seksakel nen,
nasul ebut aror, nga marivi nem̃in
ebut se Atua. 6 Ko iok kele, nulesi
nanu san erpe dis nga mivilvil ko
m̃im̃erer m̃irres p̃elak.

Ko netun vanu ivij nga meter
marto p̃etp̃eti re niber, re nor ko re
durer, artur rrale nai seksakel nen.
7 Nga mutur womunen erpe laeon;
nga mutur surie erpe buluk norman;
nga suri kele e non erpe jinibb;
ko nga vitu jer nen erpe numön
ngel ikel, ko ete naben erpe nga
purow. 8 Ko nir jijle nga ivij ngok,
naber sisamis ouwon. Ko meter arto

p̃etp̃eti re niber, vini vare e ko lolor e. Ko nat m̃irin ko nat nga mupong, sete armosi nga parlai nubo, ngel: ‘Atua ne drromsen mare nga muon nga muon nga muon, ni elik tuwi pa, ko elik malum lelingenok, ko p̃ilik kele tuwi ngok vini. Ni otori derteren jijle.’ 9 Ko netun vanu
ivij nga arok-la nubo, arsurövi, artori, ko arwera erres wor tevi ni nga mimaur tuwi ngok vini, ko nga m̃isakel renge nai seksakel. Ko daron nga marlai nubo nen, 10 ko ƀirterawarreng nga ngavöl eru drromon ivij nga arjipa armatur van ngatan re no ni nga m̃isakel re nai seksakel, ko arsurövi ni ngok nga m̃ilik tuwi ngok vini. Ko aruri tweni nuvan ser ko artuwer van womu re nai seksakel e, ko arwera 11 “Numal Atua se kem! Nik kurres nga parsurövim, partorim, ko parlai derteren jile tevim. Suri nik kuloli nanu jijle nir, ko renge nik marongen som arpelari ko armaur.”

5

Naul nga marbbölji ore pa

1 Mian ko nulesi naul san; ni nga m̃isakel re nai seksakel otori re nevren rres. Arulul p̃etp̃eti ren, devjen ko devjen, ko arlulngi jile pa, ko arla nabböl[A] ko arwusi bongsin re lat ebut ko arbbölji ore pa. 2 Mian ko nulesi anglo san nga derteren sen milep. Ni erij, drrelan ean mare, ko owra “Ngok, si erres re p̃ila tweni nabböl nga marbbölji ore naul ngok e, ko pieveve vajin?” 3 Ko san ejki renge melrin ko renge iel ngatan ko renge ngatan nga muto van re melve ngatan ngel e, nga m̃irres re pieveve naul nen rreknga pimteni lolon. 4 Nuting lenglengen suri san ejki nga m̃irres re pieveve naul nen ko pimteni lolon. 5 Mian ko san renge ƀirterawarreng nen nir owrai tevik, owra “Ete kupting! Kuplesi, Laeon nen nga renge metka se Juta, ngok metka nen nga milep se Devet, ni erevji devje nuval, ko ni ko orongwos p̃ila tweni nabböl nga ebut ngok ko pieveve naul.” 6 Mian ko nulesi natu sipsip san[B] otur liven ji ni nga m̃isakel renge nai seksakel nga netun vanu nga ivij nga martur rrale tevi ƀirterawarreng nir. Ko natu sipsip nen, nulesi erpe arevji pini womue. Batin ebut, ko meten ebut, nga marivi nem̃in ebut se Atua nga ni mok-konir van re iel ngatan totoklai. 7 Ko natu sipsip nga evan ko ela naul nen ji ni nga m̃isakel re nai seksakel, re nevren rres. 8 Ko daron nga muloli, ko netun vanu nga ivij nga ko ƀirterawarreng nga ngavöl eru drromon ivij arjipa armatur van ngatan renge no natu sipsip. Nir jijle artori nevis tingting ser, ko besin nga marmajing gol e ko nga marwun saute nanu san nga mapun m̃irres, ni ko evi verusen se jinibb se Atua nir. 9 Ko nir arla nubo nga mimerr san, ni le: “Nik kurres re kupla naul ko kupla tweni nabböl ko kupeveve. Suri nik arevji pinim, ko drram nga muwlu erpe sulsulen nga muwli tweni jinibb nir arivi se Atua, metka nga marivel renge botnaƀe nir, ko renge vanu nir, ko arivi jinibb nga marij nale p̃etp̃eti nir. 10 Ko kuloli arivi jinibb ne sulsulen som nir nga parmajing se Atua, ko nir parwowomu renge jinibb nir iel ngatan.” 11 Ko nulesi kele anglo elep nga elep, ko nurnge drrelar nga martur rrale nai seksakel, netun vanu nga ivij nga, ko ƀirterawarreng nir, 12 ko arla nubo, drrelar ean mare, arwera “Natu Sipsip nga marevji pini, ni erres re p̃ila derteren, nijor, norongwosien, ko nga partori, parsurövi, ko parsusi van mare!” 13 Mian ko nurnge drrela nir jijle nga marlik re melrin, ko renge iel ngatan, ko renge ngatan nga muto van re melve ngatan ngel e, ko renge dis; nanu jijle nir nga marmaur iok jijle nir. Ko arla nubo, arwera “Ni nga m̃isakel

A **5:1** Nabböl evi nanu san nga marlai tuwi nga marbbölji ore naul e nga puloli jinibb nawon sete pieveve. B **5:6** Iesu

renge nai seksakel, ko Natu Sipsip, parsurövi nuru ko partori nuru ko parsusi nuru van mare, ko parlai derteren jile tevi nuru tuwi ngok vini.” 14 Ko netun vanu nga ivij nga arij welir, arwera “Pirpok ko!” Ko ƀirterawarreng nir arjiol armatur van ngatan ko arsurövi.

6

Natu Sipsip ela tweni nabböl renge naul

1 Mian ko nulesi Natu Sipsip nen ela tweni nabböl[C] nga womunen, ko nurnge drrelan san renge netun vanu nga ivij nga, drrelan erpe belver, ko owra “Kupini!” 2 Ko nuklu ko nulesi os nga muow san. Ko jinibb san esakel ren, ko oke nevis, ko arla nuvan san tevi re batun. Ko ni ololi os sen owlu, ean epalpal re nuval. Ko tetajer okrevji devje nuval sen nir.

3 Mian ko Natu Sipsip ela tweni nabböl nga erwen nen. Ko nurnge drrela netun vanu nga erwen nen, owra “Kupini!” 4 Ko os kele san owlu vini, nga musongsong. Ko ni nga m̃isakel ren ela derteren nga pirvei nuval pivini iel ngatan, nga puloli jinibb nir parevrevji pinpini lululwenir. Ko arla nesip ne nuval nga milep san tevi.

5 Mian ko Natu Sipsip ela tweni nabböl itolin. Ko nurnge netun vanu nga itolin owrai
owra “Kupini!” Ko nuklu, ko nulesi os nga mumotmot san. Ko ni nga m̃isakel ren otori skel san re nevren. 6 Ko nurnge drrelan san eplari re liven ne netun vanu nir, ko owra “Nowli nanu nir paran mare. Niv ne nabong san, nowlin pusorsan tevi nowli majingen ne nabong san totoklai. Ko nowli raes ne nabong itul, nowlin pivi nowli majingen ne nabong san totoklai. Ko nowli oel nga marok-tabbu e, ko nowli norro, pusorsan malum tevi nga womu ko pa.”

7 Mian ko Natu Sipsip ela tweni nabböl ivajin. Ko nurnge drrela netun vanu nga ivajin, owra “Kupini!” 8 Ko nuklu, numteni os nga mivi niavi betiv. Ko ni nga m̃isakel rengen, nisen ko Mijen. Ko san evitu bbong mori suri, nga nisen ‘Vanu se jinibb nga marmij.’ Ko Atua ela derteren tevi nuru nga poran renge iel ngatan totoklai ko renge lat jijle, porloli jinibb pivi meling pivivji, ko porevji tweni meling ivajin re nir p̃etp̃eti. Ko nanu ngel le nir porevjir e, nuval, numer, mesien, ko nanu rrum.

9 Mian ko Natu Sipsip ela tweni nabböl elmen. Ko nulesi re melve nawot nga marsulsul ren nem̃i nir nga jinibb nir marevji pinir suri arwerwer renge nale se Atua, ko arij sen. 10 Ko nir arkail drrelar ean mare, arwera “Atua ne Drromsen Mare! Nik kuon, kuwretun tetajer! Seveling ko kupvirrali jinibb nir suri marevji pini kem?” 11 Ko arlai sun-sun nga marow tevi nir sisamis, ko arwera tevir “Kapmosi beblen mun tera nga tasi kami jile nga marosuri ko marmajing se Atua nga marlik vane ko nga jinibb parevji pinir, parini jile mun.”

12 Ko mian ko nulesi Natu Sipsip ela tweni nabböl ouwnon. Ko nam̃i san em̃i eterter, ko nial moron ejki, omot nawon, ko navöl osong-song erpe drra. 13 Ko moju nir arm̃etewtaw arvitan ngatan, erpe wene nai san daron nga ling m̃iser milep ko m̃iterure. 14 Ko melrin olulngi tweni erpe boriti, mijkie, ko botwen jile ko norour jile aruj lingi milnger. 15 Ko numal nir ne iel ngatan, tevi jinibb nga marlelep nir, tevi batu jinibb ne nuval nir, tevi jinibb nga joror milep, ko jinibb jijle nir, jinibb nga marivi demij maur nir, ko jinibb nir nga marivel sis-arow, aran arteptepi re nolo ƀereng nir ko re melve ƀereng nir nga renge botwen nir. 16 Ko arwerai

[C] **6:1** Nabböl evi nanu san nga marlai tuwi nga marbbölji ore naul e nga puloli jinibb nawon sete pieveve.

tevi botwen nir ko tevi ɓereng nir, “Kaptawi ore kem pingavil, kaploli nabteptepi re mete ni nga m̃isakel re nai seksakel, ko re lolaren se Natu Sipsip! 17 Suri nabong nga milep nen evini pa ne lolaren se nuru. Si orongwos putur?”

7

M̃eri Isrel nir nuvasngavöl ner evi ongut vesan bbulin ngavöl ivij drromon ivij (144 000)

1 Mian ko nulesi anglo ivij artur renge bongsin ne ivij ne iel ngatan, artor ore mete ling nir nga puloli ling setewor parongwos parser sopon renge dan rreknga renge dis rrek renge duru nai san. 2 Mian ko nulesi anglo kele san eplari renge lat nga nial mimraej e. Ni otori Atua nga mimaur nabböl[D] sen. Ko ni everus drrelan ean mare van ji anglo nga ivij nga, suri Atua elai pa derteren tevir nga parlokloksi dan ko dis. 3 Ko anglo nen owrai owra ‘Sete kaplokloksi dan, rreknga dis, rreknga duru nai san, pijpari nga nabbölji nabböl se Atua ngel renge jinibb ne majingen se Atua se kerr borngir”. 4 Ko arbbölji nabböl se Atua renge borngir, mian ko arwerai tevik nir elep nga elep nga nir nga marbbölji nabböl se Atua renge borngir. Nuvasngavöl ner ejpari ongut vesan bbulin ngavöl ivij drromon ivij (144 000). Ko nir arpelari renge metil naim nga esngavöl drromon eru se m̃eri Isrel, 5 evi nuvasngavöl vasngavöl drromon eru (12 000) renge metil naim sisamis, metil naim se Juta, metil naim se Rupen, metil naim se Gat, 6 metil naim se Asere, metil naim se Naptali, metil naim se Manase, 7 metil naim se Simeon, metil naim se Livae, metil naim se Isakara, 8 metil naim se Sepulun, metil naim se Josep, metil naim se Benjamin.

Delung jinibb nga milep ne vanu jijle

9 Mian ko nuklu, ko nulesi delung jinibb nga milep nga milep. Sete san orongwos pieve p̃etp̃eti nir, suri nir elep p̃elak. Arivel renge botnaɓe p̃etp̃eti nir, ko renge vanu p̃etp̃eti nir, ko arivi jinibb nga marij nale p̃etp̃eti nir. Ko artur womu re no Atua nga m̃isakel re nai seksakel ko re no Natu Sipsip. Aruri sunsun nga marow ko artori nablasi nini nga raor marto malum rer. 10 Ko arkail drrelar ean mare, arwera “Atua se kerr, nga m̃isakel renge nai seksakel, ko Natu Sipsip orla mauren tevi kem.” 11 Ko anglo nir artur rrale nai seksakel, tevi ɓirterawarreng nir, ko netun vanu nga ivij nga. Ko nir arjipa armatur ngatan renge nai seksakel, ko arsurövi Atua, 12 arwera “Pirpok! Atua se kerr, jinibb jijle nir parsurövi, parsusi, partori, parwera erres wor tevi, ko parsupsup̃e norongwosien sen ko derteren sen, tuwi ngok vini. Pirpok.” 13 Ko san renge ɓirterawarreng nir osusi tevik, owra “Ia, ko isi ko jinibb ngel nir nga maruri sunsun nga marow ngel nir, arivel ngabe ko vini?” 14 Ko inu nuwra “Iawo, numal, inu nurrlenge. Nik ma kurongwose.” Ko ni owra lweni tevik, owra “Nir le ngel nga marlesi norongen nga m̃isij, nga jinibb nir arojir elep. Nir arrawe sunsun ser, arloli arow titis renge drra Natu Sipsip. 15 Niko artur womu re no Atua nga m̃isakel re nai seksakel sen. Ko nutrin ko nutpong, arlotoe renge Naim On sen. Ko Atua nga mivi Numal ser p̃ilik tevir tetajer, ko pimetmet nir p̃irres. 16 Setemun nabong san kele numer p̃iajir, setemun nabong san kele nolor pimesmes; nial setemun p̃isne lokloksir, ko nat nga mututun setemun puloli parunge p̃isij. 17 Suri Natu Sipsip nga mutur morie nai seksakel se Atua, ni pimetmet nir

D **7:2** Nabböl evi nanu san nga marlai tuwi nga marbbölji ore naul rrek nanu m̃inij san e nga puloli jinibb nawon sete pijpari. Jinibb jile arlesi wose nabböl se jinibb nga milep ko niko sete mara-jipari nanu sen nga mibbölji ore mirpok.

p̃irres, ko piptevir paran re mete nuwi ne mauren nir. Ko Atua pitwasi tweni suwen meter jijle nir.

8

Nabböl ebutun

1 Mian ko Natu Sipsip ela tweni nabböl[E] ebutun, ko nat emnena nawon re melrin oto beblen, setemun ejpari mete nial san. 2 Mian ko nulesi anglo ebut nga martur re no Atua, arlai davö ebut tevir.

3 Ko anglo kele san, nga mutori nai juljul san nga mirpe niwos nga marmajing gol e, evini ko otur re nawot ne sulsulen nga mivi gol nga muto re no Atua. Arla nanu san nga mapun m̃irres tevi, nga puto tevi verusen nir se jinibb se Atua nir, nga ni p̃isale nai sen e ko pusulsule renge nawot. 4 Ko ololi Atua ornge nousnin, ko mapun esesbel erres renge nai juljul nga mutori, ko oto tevi verusen se jinibb se Atua nir. 5 Mian ko anglo ela nai juljul sen, ko ososle tweni nabb sopon nga m̃in renge nawot, ko evijreni tweni vini iel ngatan. Ko belver orrorrorr ko ever, ko navil evil, ko nam̃i em̃i.

Anglo ivij aruwi davö

6 Mian ko anglo ebut nga martori davö ebut artori metmete nga paruwir. 7 Ko anglo nga womunen owi davö sen. Ko bebje aes arvitvitan oto tevi nabb nga muror ko tevi drra, arirpe naus nga mus. Ko poro dan itul ni ko, ko nabb nen osli tweni itolin. Ko poro nai itul ni ko, ko nabb nen osli tweni itolin. Ko osli tweni mösmös p̃etp̃eti.

8 Mian ko anglo erwen owi davö sen. Ko nanu san erpe botwen nga milep ein, ko arwirre van renge dis. Ko poro dis lat nen itul, ko lat nen itolin erieni evi drra. 9 Ko poro nanu itul nga marmaur renge dis, ko itolin emij. Ko poro drrav itul, ko itolin nabb osli, ein lokloksi.

10 Mian ko anglo itolin owi davö sen. Ko moju nga milep san, nga muror erpe nasul, evitan vini iel ngatan; ko evitan van renge nuwi seser ko mete nuwi nir. Ko poro nuwi seser itul, ko olokloksi itolin; ko poro mete nuwi itul, ko olokloksi itolin. 11 Ko moju nen, nisen ko botut. Ni ko ololi nuwi nga mivitan ren emelmel; ko jinibb elep, daron nga marmini, ko armij, suri emelmel erpe p̃esu newri.

12 Mian ko anglo ivajin owi davö sen. Ko nial devjen itul e ko itolin omotmot, ko navöl devjen itul e ko itolin omot, ko moju devjen itul e ko itolin omot. Ko renge nat nga m̃irin, devjen eru bbong nat erin re nuru, ko devjen san nat opong ren. Ko renge nat nga mupong, devjen eru bbong omor, ko devjen san emalik.

13 Mian ko nuklu kele, ko nulesi ikel san orow mare jer, ko erij drrelan ean mare, owra “Wurru! Wurru! Wurru! P̃isij p̃erp̃er re nir nga marlik iel ngatan daron nga davö itul nga marjipon anglo paruwir!”

9

1 Mian ko anglo elmen owi davö sen. Ko nulesi moju san nga mivitan pa renge dan. Ko arla ki san tevi moju nen nga p̃itasi bbulwil nga nabbön mijkie. 2 Mian ko moju nen etasi bbulwil. Ko nousni nabb nga milep ous pelari ren, ko ous ore nial ko melrin, ololi nat emalik. 3 Ko nato nga marok-rowrow re mösmös arow pelpelari renge nousin nen, arwijwaji renge dan. Ko derteren ser otoe nga paraji jinibb p̃isij erpe netu num̃et. 4 Ko arwer orer nga sete parurro lokloksi mösmös rreknga rao nai rreknga nanu tama san nga mimaur, ko paraji kis bbong jinibb nga nabböl se Atua sete mibbölji borngir. 5 Ko arwer orer nga sete paraji pinir, ko parlolir parunge nevrut kobbong pijpari navöl pielim. Milnge liwer ererer erpe milnge liwe netu num̃et. 6 Ko renge navöl

E **8:1** Nabböl evi nanu san nga marlai tuwi nga marbbölji ore naul e nga puloli jinibb nawon sete pieveve.

nga elim ngok nir, jinibb ngok nir parpejpej sel tama san nga partor pini lwenir e, ko sete mara-tor sweri rragrrag san; parmerreni lengleng parmij, ko parrelenge parmij.

7 Ko nato nen nir arirpe os nga martur vivöngsur tera nuval. Nuvan ser re batur arirpe nuvan se numal nga marmajing gol e, ko nor arirpe no jinibb. 8 Rao batur arirpe rao batu nesevin, ko liwer arirpe liwe bae. 9 Ko nanu san erpe delrrurr oto ore morkor, ko drrela naber arirpe drrela kat nir ne nuval nga os mareveir nga paran re nuval. 10 Nerurer otoe, erpe nerure növi, nesip ser arto rer; ko derteren ser nga parloli jinibb parunge nevrut pijpari navöl pielim arto re nerurer. 11 Numal ser otoe, ko ni evi anglo nga mimetmete bbulwil nen. Ni nisen renge nale se m̃eri Isrel nir, Apaton, ko renge nale se m̃eri Gris nir, evi Apolion, nga muwra puwra: Jinibb nga moktor pinipni jinibb. 12 Ngok evi nanu itolin nga parsij p̃erp̃er nir nga miplari womu, ko eru orjipon malum.

Anglo ouwnon owi davö sen

13 Mian ko anglo ouwnon owi davö sen. Ko nurnge drrelan san eplari renge bongsin nga ivij ne nawot nga mivi gol nga mutur re no Atua. 14 Ko drrelan owrai tevi anglo ouwnon nen owra “Kuptelasi tweni anglo ivij nga marile totonir martur renge jeli nuwi seser nga milep Iupretes.” 15 Ko ni ean etlasi twenir. Anglo nga ivij nga, tuwi pa arok-tur tera sia ngel, navöl ngel, nabong ngel, ko mete nial ngel, nga parevji pini jinibb nir; parloli jinibb pivi meling p̃ititlu, ko parevji tweni meling itolin re nir p̃etp̃eti. 16 Ko nurnge arwera tweni jinibb ne nuval nir evis nga marsakel re os nga marpitevi anglo nga ivij nga; nir ejpari milian ongut varu (200 000 000). 17 Ko numatur lesi bori suk malum, ko nulesi os nen nir ko jinibb nir nga marsakel rer. Aruri sunsun ne delrrurr arto re morkor. Ko delrrurr nen nir arsongsong erpe nabb, ko arejejen temijpal erpe nuwi seser nga milep, ko aringango temijpal, erpe salpa. Ko batu os nen nir arirpe batu laeon. Ko nabb ein peleplari renge jingor, ko nousni nabb ous peleplari re jingor, ko salpa kele aringango peleplari re jingor. 18 Ko nabb nga m̃in nen ko nousni nabb nen ko salpa nen artor pini meling itolin re jinibb p̃etp̃eti. 19 Suri os nen nir, derteren ser oto renge jingor, ko re kele nerurer. Nerurer arirpe num̃et, suri batur otoe, nga marok-ajaji lokloksi jinibb.

20 Ko jinibb nga sete marmij e nanu nga marsij ngok nir, nolor sete arlululwi renge murrun nga marsij ser; ko sete armosie nga parlot tevi demij, ko tevi atua ne gerisen nga nir kobbong marta rrongrrongvi gol, silva, bras, nevöt, ko nai. Atua ne gerisen nen nir sete arongwos parkulkulu, sete arongwos parungrunge, ko sete arongwos parivel. 21 Ko jinibb nen nir nolor sete arlululwi renge murrun nga martor pinipni jinibb, nga marloli botut, nga marloli m̃isij tevi nesevin, ko nga marvevna.

10

Anglo nga mutori naul nga welili san

1 Mian ko nulesi anglo kele san nga derteren sen mutoe orow jubbul renge melrin vini ngatan e. Ni ori nabor erpe sunsun sen, ko liwaliw san oto rrale batun. Non erpe nial, ko ƀelan nuru orirpe nabur ne naim eru nga morin. 2 Ko ni otori naul nga welili san nga mieveve jile renge nevren. Ko otur, ƀelan rres renge dis, ko ƀelan mair renge dan. 3 Ko everus, drrelan ean mare; drrelan erpe drrela laeon nir nga marngorr. Mikail musuw, ko belver ever weli vabut. 4 Belver miver jile, ko otomori bolul; ko drrelan san eplari re melrin, ko owra “Kupsilveni nanu

nga belver muwrai ngok, sete kupuli tweni.”
5 Mian ko anglo nen nga mẽlesi nga mutur renge dis ko renge dan ojuji melrin e nevren rres, 6 ko nga puloli nale sen p̃iterter, owra nise Atua nga mimaur tuwi ngok vini, nga muloli melrin ko iel ngatan ko dis ko nanu jijle nir nga marmaur renger. Ko anglo owrai owra “Setemun nanu san oto ore. 7 Ko daron nga anglo ebutun puwi davö sen, ko Atua puloli norrorrmien sen nga muto silveni nga muwrai pa tevi propet sen nir nga marivi jinibb ne majingen sen nir tuwi.” 8 Mian ko drrelan nga mornge renge melrin erij tevik kele, owra “Kupan kupla naul nen nga muto renge nevre anglo nga mutur renge dis ko renge dan.” 9 Ko nuan ji anglo nen, ko nungoni naul nen. Ko ni owrai tevik, owra “Kuplai ko kuprroi. Renge jingom ko purrun pirpe narrlu sukabak, ko depaim ma p̃ikarkar e.” 10 Ko nulai jin, ko nurroi. Ko re jingok, orrun erpe narrlu sukabak; ko nurrolmi, ko depaik ekarkar e. 11 Mian ko arwerai tevik, “Pivesan kele nik kupwera tweni nale se Atua suri jinibb ne vanu elep wor, jinibb ne nale elep wor, ko numal elep wor.”

11

Jinibb eru nga morij se Atua

1 Mian ko arlai mavir san tevik nga mivi norrngov. Ko arwerai tevik, “Kupan kuprrongvi Naim On se Atua ko nawot nen, ko kupeve nir evis nga marlot rengen. 2 Ko sete kuprrongvi norrngov ne lolo naworr ne Naim On, suri evi pa se jinibb ne vare nir. Ko nir parloli Ngaim On Jerusalem setemun puon pijpari navöl pingavöl pivij drromon pieru (42). 3 Ko inu bokoni jinibb suk eru nga porij suk. Ko bak kobbong pivi sunsun se nuru, pirpe nga jinibb maruri daron nga martaur. Ko nuru porwera tweni nale se Atua renge nabong nen nir nga mivi nuvasngavöl vesan bbulin pungut pivaru drromon pingavöl puouwon (1260).” 4 Ko nuru ngok porirpe duru olip eru, ko porirpe nasul eru nga marusi nuru re no Atua Numal ne iel ngatan. 5 Ko poro san puwra pulokloksi nuru, ko nabb puror pelari re jingo nuru ko pusli pini. Ko pirpok devje nuval se nuru nir parmij. 6 Ko nuru derteren se nuru otoe nga porwer ore naus sete mia-us renge daron nga morwerwer renge nale se Atua. Ko derteren se nuru oto kele renge mete nuwi nir, nga porienir parivi drra. Ko derteren se nuru otoe nga porloli nanu nga parsij kele pilep parpelpelari iel ngatan. 7 Ko daron nga pora-wera tweni jile vajin nale se nuru, ko nanu rrum nen nga miplari renge bbulwil nga nabbön mijkie pipalpal tere nuru. Ko ni pirevji pini nuru. 8 Ko nibe nuru pormatur renge sel renge ngaim nga milep Jerusalem, ngaim nga Iesu nai pelaot nga murrul ren mutur ren. Ngaim nen, nisen eru kele ni le: Sotom ko Ijip, suri murrun osorsan tevi nir nga marlik renge lat nga eru ngok tuwi. 9 Ko jinibb elep, jinibb ne vanu p̃etp̃eti nir, metka p̃etp̃eti nir, ko nale p̃etp̃eti nir parini parmeteni nibe nuru, pijpari nabong p̃itul totoklai ko devje nabong kele san. Ko parwer ore nga partevni nuru. 10 Ko jinibb nir ne iel ngatan parir lenglengen suri laru nga eru ngok mormij. Ko parlila merrenien tevir lululweni, suri nuru daron nga mormaur malume, ko nale se nuru ololi jinibb nir arunge esij. 11 Mian ko nabong itul nga ko devjen arasi vajin, ko Atua ela lweni sowi nuru tevi nuru, ko ortur imare. Ko jinibb jijle nga marlesi nuru armetutu lenglengen. 12 Ko nuru orunge drrelan san eplari renge melrin, owra “Koporini iel mare!” Ko renge no devje nuval se nuru, nuru oril van mare renge nabor san, oran re melrin. 13 Ko moroka-van mare, ko nam̃i nga milep em̃i. Ko renge Jerusalem, devjen san omotoptop, ko devjen

esiw arres bbong. Ko jinibb armij, nir ejpari nuvasngavöl vabut (7000). Ko jinibb mĩnij nen nir armetutu lenglengen ko arsurövi Atua nga milep re melrin. 14 Ngok evi nanu erwen nga mĩsij p̃erp̃er nga miplari; ko san ojpon malum, ko otomori jer pa piplari.

Anglo ebutun owi davö sen

15 Mian ko anglo ebutun vajin owi davö sen. Ko nurnge drrelan sopor renge melrin aran mare, arwera “Batun vanu nir ne iel ngatan arini vajin renge nevre Numal Atua se kerr ko re nevre Kristo sen nga mukoni. Ko ni pimetmet nir tuwi ngok vini.” 16 Ko p̃irterawarreng ngavöl eru drromon ivij nga marsakel renge nai seksakel ser renge no Atua arjiol van ngatan armatur ko arsurövi Atua, arwera 17 “Numal Atua ne derteren jile, nik nga kumlik tuwi pa vini, kem namwera erres wor elep tevi nik nga kumsa raji lweni derteren som nga milep, ko kumetmete vajin nanu jijle nir. 18 Jinibb ne vare nir arlolar lenglengen suri nabong ne nik lolaren som evini pa, daron nga kupwera suri lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir nga marmij, ko daron kele nga nik kupla nowli jinibb som nir, propet nir ko jinibb som jijle nir nga martorim, jinibb nga marlelep nir ko jinibb nga welili nir. Ko daron evini pa nga kuplokloksi nir nga marlokloksi iel ngatan.” 19 Ko Naim On se Atua nga renge melrin etp̃ir, ko jinibb nir arlesi bokis nga miviseni marongen se Atua tevi mẽri Isrel nir tuwi. Mian ko navil evil, belver orrorrorr ko ever, namĩ emĩ, ko bebje aes nga marlelep nir arvitvitan ngatan.

12

Nesevin ko drakon

1 Mian ko nanu nga mĩnijnij nawone san eplari renge melrin. Nesevin san ori nial erpe sunsun sen, ko ejingteni b̃elan nuru re navöl, ko nuvan sen nga renge batun evi moju esngavöl drromon eru. 2 Otomori puwosi bipi sen, ko engirr erave nga murnge bipi p̃iak. 3 Mian ko nanu nga mĩnijnij nawone kele san eplari re melrin. Drakon san, erpe mokoblab ko elep temijpal asi mokoblab. Osongsong, ko batun ebut ko batin esngavöl, ko nuvan se numal arto renge batun nga ebut ngok. 4 Ko drakon ewirrleni neruren ko erevji tweni moju elep renge melrin arvitvitan vini ngatan. Ko poro moju nir meling itul e, ko san evitan, eru orjipon, san evitan, eru orjipon. Ko drakon otur re no nesevin nen, owra “Natum poka-iak tweni, ko borroi!” 5 Mian ko nesevin owosi natun norman san. Ko natun norman nen pia-metmete vanu nir ko putori nai nga mivi delrrurr nga pivrralir e. Ko arteseni tweni van ji Atua e ko nai seksakel sen. 6 Ko nesevin owlu van renge lolo merwer, renge lat san nga Atua ololi metmete terai nga ni p̃ilik ren. Ko iok parmetmete ni pijpari nabong pivi 1260.

7 Mian ko nuval nga milep san eplari re melrin. Maekel ko anglo sen nir arval tevi drakon ko anglo sen nir. 8 Ko drakon esaro esij, ko setemun orongwos p̃ilik re melrin, nir anglo sen nir. 9 Ko arwirre tweni vini iel ngatan, nir anglo sen nir. Drakon nga milep nen evi numẽt nen nga mĩkrekrasi Iv tuwi. Nisen ko Demij, ko nisen tuwen nen evi Setan. Ko ni ko ok-kerkerasi jinibb ne iel ngatan p̃etp̃eti.

10 Mian ko nurnge drrelan san renge melrin ean mare, ko owra “Lelingenok vajin Atua se kerr ela mauren tevi kerr. Lelingenok vajin Atua eisi dewsin erpe Numal. Lelingenok vajin Kristo sen nga mukoni eviseni derteren sen. Suri ni nga mutur re no Atua ko ewer lokloksi tasi kerr nir nutrin ko nutpong, arwirr tweni pa renge melrin. 11 Ko nir arevji renge drra Natu Sipsip ko renge weretunen nga marokwerwer ren. Ko sete arrorrmi

alje mauren ser, armarong bbong parmij suri. 12 Niko, nik, melrin, kuƥir, ko kami jijle nga kamlik rengen. Ko warru kobbong renge iel ngatan ko renge dis. Suri Demij evinuk re kamru ko ni ololar lenglengen, suri orongwose nga daron sen omrrol bbong nga mijpon.”

13 Ko drakon ololar nga marwirre vini ngatan e, ko oji nesevin nga mivasus nga. 14 Ko ikel san nga milep arla naben nuru tevi nesevin nga purow van renge lolo merwer san nga Atua muloli teraie. Ko iok parmetmete pijpari sia ƥitul ko devje sia kele san, nga drakon sete orongwos pijpari. 15 Mian ko drakon ololi nuwi eseser elep renge jingon, owra pujri tweni nesevin nga. 16 Ko dan ela se nesevin; emawor ko emni tepe nuwi nen. 17 Ko drakon ololarsi nesevin elep, ko evel owra pipalpal tevi natu nesevin mĩnij nen nir, nir jijle nga marosuri nale se Atua ko weretunen nga Iesu muwra tweni. 18 Ko drakon otur renge jeli dis.

13

Nanu rrum eru

1 Ko nulesi nanu rrum san eplari renge dis. Ni batin esngavöl ko batun ebut. Nuvan se numal arto renge batin nir, ko renge batun nir aruli nais sisamis rer nga marwer lokloksi Atua. 2 Nanu rrum nen erpe puskat ko elep asie. Ƀelan nuru orirpe ƀela nanu rrum nen bea, ko jingon erpe jingo laeon. Ko drakon ela derteren sen nga milep tevi nanu rrum nen, ko ela kele nai seksakel sen tevi. 3 Ko nanu rrum nen batun san erpe arevji evter nga pimij, ko emaur luwi pa. Ko jinibb jijle nir ne iel ngatan artaole ko arvitu suri nanu rrum nen. 4 Ko jinibb jijle nir arsurövi drakon, suri mĩla derteren sen tevi nanu rrum nen. Ko arsurövi kele nanu rrum nen, ko arwera “Isi erpe nanu rrum? Isi orongwos pipalpal tevi?”

5 Ko Atua elngilngi nanu rrum nen ƥirij melmelas ko ewer lokloksi Atua. Ko Atua elngilngi puloli derteren sen pijpari navöl pingavöl pivij drromon ƥieru (42). 6 Ko etipatun ƥirij ƥisij tere Atua ko Atua nisen, ko lat nga mĩilik e, ko nir nga marlik renge melrin. 7 Ko Atua elngilngi pian pipalpal tevi jinibb se Atua, ko pirevjir. Ko Atua elngilngi nga pimetmete jinibb jijle nir ne vanu ƥetƥeti nir, nale ƥetƥeti nir, ko metka ƥetƥeti nir. 8 Jinibb jijle nir nga marlik iel ngatan parsurövi, ko nir nga maruli niser renge naul ne mauren se Natu Sipsip nga marevji pini, sete parsurövi. Nir ko, aruli niser jile musuw, ko iel ngatan miapelari. 9 ‘Kupmurrong, nik nga nolo borom mutoe! 10 Si nga parrul totoni ko wor, ko parrul totoni. Ko si nga parevji pini e nesip nuval, parevji pini ko. Ko ngok, kami jinibb se Atua, kaptur ƥiterter ko kaposuri ƥirres.’

11 Mian ko nulesi nanu rrum kele san nga miplari renge dan. Ni batin eru erpe bati natu sipsip, ko drrelan erpe drrela drakon. 12 Ko ni ela derteren ji nanu rrum nga womunen. Ko otur re no nanu rrum nga batun nen mimaur luwi, ko on tertere jinibb jijle nga marlik iel ngatan nga parsurövi. 13 Nanu rrum nga erwen nga ololi nanu nga marinijnij nawone nir. Ololi nabb ein pelari re melrin evini iel ngatan, jinibb jijle nir arlesi. 14 Ko ekrekrasi jinibb jijle nir suri nanu nga Atua elngilngi pulolir renge no nanu rrum nga womunen. Ko owrai tevir nga parsavi nai san purrongrrongvi nanu rrum nen nga nesip nuval erevji, ko emaur bbong. 15 Ko nanu rrum nga erwen nga, Atua elngilngi nga pimabbös van renge nai nen nga puloli pimaur. Ko nai nen orongwos ƥirij vajin, ko orongwos pirevji pini si nga mumusus pusrövi. 16 Ko nanu rrum nen on tertere jinibb ƥetƥeti nir, jinibb nga welili nir, jinibb nga marlelep nir, nir nga nijor ser milep, nir nga nijor ser mijkie, demij maur nir, ko nir nga marivel sisarow, nga

parlingi nabil san puto rer, renge nevrer rres rreknga renge borngir.
17 Ko poro san sete ela nabil nen, ko ni sete orongwos puwulwule nanu san, ko sete orongwos puwli nanu san. Ko nabil nen evi neveveien[F] ne nise nanu rrum nen. 18 Si nga norongwosien sen mutoe orongwos purongwose bbong. Si nga batun muwlu orongwos purongwos neveveien nen evi neveveien ne nais sev. Suri evi neveveien ne nise jinibb ko san. Ko neveveien nen evi ongut vawon bbulin ngavöl ouwon drromon ouwon (666).

14

Natu Sipsip ko jinibb sen nir

1 Mian ko nuklu ko nulesi Natu Sipsip mutur renge botwen Saeon. Ko ni eptevi jinibb sen nir 144,000 nga maruli ni nisen ko Tata sen nisen renge borngir. 2 Ko nurnge drrelan san eplari renge melrin erpe drrela dis nga milep nga m̃irrerrre renge botunmal, ko erpe kele belver nga miver milep, ko erpe kele drrela nevis tingting nir nga marokkinkinji. 3 Ko nir 144 000 artur renge no Atua nga m̃isakel renge nai seksakel sen, ko renge no netun vanu ivij, ko ƀirterawarreng nir; ko arokla nubo nga mimerr san, nga nir kis kobbong arongwos parongwose. Atua owli twenir renge iel ngatan arivi sen. 4 Nir ko arivi jinibb on nga sete aran ji nesevin nabong san. Ko arvitu suri Natu Sipsip ngabe ngabe nga ni pian e. Atua owli twenir, ko nir parirpe sulsulen womunen vajin van ji Atua ko Natu Sipsip.
5 Sete nale gerisen san eplari renge jingor nabong san, ko arivi jinibb nga marmomsawos marres jijle.

Anglo itul

6 Mian ko nulesi anglo kele san orow mare, ko okwerwer renge nosp̃en nga m̃irres nga muto tuwi ngok vini tevi jinibb jijle nir ne iel ngatan, ne vanu p̃etp̃eti nir, nale p̃etp̃eti nir, ko metka p̃etp̃eti nir.
7 Ko anglo nen erij drrelan ean mare, owra “Kaptori Atua, ko kapsurövi. Suri daron evini le pa nga ni p̃iwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir. Kapsurövi ni nga muloli melrin, iel ngatan, dis, ko mete nuwi nir.” 8 Mian ko anglo kele san evijuri nga womunen, ko owra “Ngaim nga milep Bapilon eil jubbul pa, esij p̃etp̃eti. Suri ni ololi jinibb jijle nir armini norro sen nga m̃iterter, ko arlengleng e, ko arvijuri sel nga marsij sen nir.” 9 Ko anglo itolin vajin evijuri anglo nga womu nuru. Ko ni ekail, drrelan ean mare, owra “Nir nga marsurövi nanu rrum nen ko nai nga marsavi rrongrrongvi, ko nga marla nabil nen renge borngir rrek renge nevrer, 10 nir ko parmini norro ne lolaren se Atua, nga mivi norro kiskis nga m̃iterter temijpal, sete arkisi nanu san e. Erpok ko nir parlesi lolaren tera se Atua, parunge p̃isij renge nabb nga m̃in ko nga muror peleplari re nevöt nga nisen salpa, renge no anglo nir nga maron ko renge no Natu Sipsip. 11 Ko nousni nabb nen pus tuwi ngok vini. Ko nir nga marsurövi nanu rrum nen ko nai nga marsavi rrongrrongvie, ko nir nga marlai nabil nen, nabb nen puslir tetajer nutrin ko nutpong, sete pumosi sopon nabong san. 12 Ko ngok jinibb se Atua nir nga marosuri nale se Atua ko nga marlingi nolor renge Iesu partur p̃iterter ko wor.”

13 Mian ko nurnge drrelan san eplari renge melrin, ko owra “Kupuli nanu ngel: Neiren renge nir nga marmij suri marmajing se Numal Atua, etipatun le pa ngel pian pijpari bongsi iel ngatan.” Ko Nem̃in erij weli, owra “Pirpok ko. Nir parmosi renge ƀelaken ser, ko partori suri wene majingen ser puto tevir.”

Anglo nga martori nesip netkiƀ ser

F **13:17** namba

14 Mian ko nulesi nabor nga muow
san, ko san nga mirpe jinibb esakel
ren. Ko nuvan nga mivi gol oto
re batun, ko otori nesip netkiɓ nga
muso san oto re nevren. 15 Ko
anglo kele san eivare re Naim On, ko
everus mare jer van ji ni nga m̃isakel
re nabor, owra “Kupla nesip netkiɓ
som, kupan kupta wit, suri armirr
pa. Daron evini pa, ko jinibb ne iel
ngatan nir arirpe naut ne wit nga
m̃itra pa, ko daron evini nga parta
twenir ko.” 16 Ko ni nga m̃isakel
renge nabor ela nesip netkiɓ sen ko
eta iel ngatan e, ko eta tweni wit ne
iel ngatan nir ko esraker.
17 Mian ko nulesi anglo kele san
mivare renge Naim On nga renge
melrin; ko ni kele otori nesip netkiɓ
nga muso san. 18 Ko anglo kele san,
nga mok-metmete nabb nga m̃in,
evel re nawot vini. Ko everus van ji
anglo nga mutori nesip netkiɓ nen,
ko owra “Kupla nesip netkiɓ som,
kupan kupta tututweni wene grep
nir ne orsel ne iel ngatan. Armirr
arpongpong ko pa.” 19 Ko anglo
nen ela nesip netkiɓ sen, ko eta iel
ngatan e; ko eta tututweni wene
grep nir renge gar, ko otuwer van
renge merremrre besin nga milep
temijpal san. Ko iok parbbötbböt
rer nga puloli suwer p̃iseser tweni.
Ngok ko vajin evi lolaren se Atua.
20 Besin nen oto vare re ngaim,
ko suwer nga marbbötbböt kirkirsir
arsongsong peleplari, arseser arivi
drra. Drra nen eseser peleplari
van ngasu, erpe norrngov nen ejpari
1600 statia (ngok evi 300 kilomita).
Ko orron erpe poro jinibb san putur
ren, ko pijpari nowen mare.

15

Jinibb se Atua nir arsurövi

1 Mian ko nulesi nanu nga
m̃inijnije kele san renge melrin, ko
nutaol lenglengen e. Anglo ebut
artori nanu ebut nga marsij. Nir
ko parvinvini ore nanu nga marsij
nir nga partor kemkam̃e jinibb nir,
suri poro parpelari jile, ko lolaren
se Atua pusuwsuw vajin.
2 Mian ko nulesi sale nga mivil-
vil m̃irres san, nabb nga m̃in ek-
siksi tevi. Ko nulesi jinibb nir nga
marevji nanu rrum nga neveveienG
nen eviseni nisen, ko nai nga
marsavi rrongrrongvie. Ko jinibb
nen nir artur renge jeli sale nen.
Artori nevis tingting nga Atua m̃ilai
tevir, 3 ko arok-la nubo se Moses,
jinibb ne majingen se Atua, ko evi
kele nubo se Natu Sipsip. Ko arlai
erpel: “Numal Atua ne derteren jijle,
Nik majingen som arlelep arres, nik
batu numal ne vanu jijle nir. Sel
som nir armomsawos arres, arivi
weretunen. 4 Numal, isi sete orong-
wos pimtutue nik? Isi pumusus
pusrövi nisem? Nik kusan bbong
kuon. Jinibb ne vanu p̃etp̃eti nir
parini parsurövim, suri jinibb jijle
nir arlesi murrun som nir nga mar-
momsawos marres.”

Besin ebut nga marwun saute lo-laren se Atua

5 Mian ko nulesi devji nga mivi
Naim On nga muto renge melrin
etp̃ir. 6 Ko anglo nga ebut nga
martori nanu ebut nga marsij nga
arivare rengen. Aruri sunsun nga
marow titis marres, ko artatuwe
netatuw ne gol re morkor. 7 Mian ko
san renge netun vanu nga ivij nga
elai besin ebut tevi anglo nir nga
marwun saute lolaren se Atua, nga
mimaur tuwi ngok vini. 8 Ko nousni
nabb osongni Naim On p̃etp̃eti, nga
mus pelari renge nosrövien ko dert-
eren se Atua. Ko sete san orongwos
pian loloim re Naim On, pijpari nga
nanu ebut nga marsij nga anglo ebut
martorir parsuwsuw.

16

1 Mian ko nurnge drrelan san
ean mare, eplari renge Naim On
ko owrai tevi anglo ebut nga, owra
“Kapan kapjivreni tweni besin ebut
nga marwun saute lolaren se Atua,

G **15:2** namba

parmejivjiv van re jinibb totoklai nir.” 2 Ko anglo nga womunen evan ko ejivreni tweni besin sen van re jinibb totoklai nir. Ko garen lele nga marsij nir ko marerngis arap pelari renge nibe jinibb nir nga nabil se nanu rrum nen muto rer, ngok nir nga marsurövi nai nga marsavi rrongrrongvie.

3 Mian ko anglo erwen ejivreni tweni besin sen van renge dis. Ko dis erieni evini erpe drra jinibb nga mimij. Ko nanu jijle renge dis armij.

4 Mian ko anglo itolin ejivreni tweni besin sen van renge nuwi seser nir ko mete nuwi nir, ko arieni arivi drra. 5 Ko nurnge drrela anglo nga mimetmete nuwi nir owrai owra “Nik nga kumon, nga kumlik lelingen ngel ko kumlik tuwi pa. Kutor aljer osorsan kobbong tevi nanu nga marlolir. 6 Suri nir arevji pini jinibb on nir drrar emejivjiv, ko drra propet kele nir; ko niko nik kula drra tevir parmini. Mirpok ngok osorsan kobbong.” 7 Mian ko nurnge drrelan san nga miplari renge nawot ko owra ‘Numal Atua ne derteren jijle! Kutor alje jinibb nir renge sel nga marivi weretunen ko marsorsan m̃irres.’

8 Mian ko anglo ivajin ejivreni tweni besin sen van renge nial, ko esne lokloksi jinibb nir erpe nabb nga m̃in. 9 Esne lokloksir, ko arwer lokloksi nise Atua, nga mimetmete nanu nga marsij nen nir. Ko armusus nolor pulululwi ko parsurövi.

10 Mian ko anglo elmen ejivreni tweni besin sen van renge nai seksakel se nanu rrum nen. Ko nat emalik renge batun vanu sen, ko jinibb nir araji nemer suri arunge garen ser otor kemkam̃er. 11 Ko arwer lokloksi Atua ne melrin suri marunge m̃isij, ko suri garen ser. Ko ejki, sete nolor arlululwi renge sel nga marsij ser.

12 Ko anglo ouwnon ejivreni tweni besin sen van renge nuwi seser nga milep Iupretes. Ko nuwi emes, ko sel otoe vajin se numal nir nga parivel renge Is ko vini. 13 Mian ko nulesi nem̃in itul nga marsij nga marirpe prok. San eplari renge jingo drakon, san eplari renge jingo nanu rrum, ko san eplari renge jingo propet ne gerisen san. 14 Nir ko arivi nem̃i demij nir nga marongwos parloli nanu nga marinijnij nawone nir. Ko nir arivel van ji batu numal ne iel ngatan jijle nir, nga puloli parkorti re nuval renge nabong nga milep se Atua ne derteren jijle.

15 Ko Iesu owra “Kapmurrong! Inu devel silveni vinuk tirpe jinibb venao san, ko dea-taolsi kami. Jinibb nga mimetmet m̃irres, ko sete muri tweni sunsun sen ko ematur bbong elelea, ni purnge p̃irres, ko sete orongwos pivel malmal re no jinibb nir ko pimanun.”

16 Mian ko nem̃in nga itul nga artekai numal nir ne iel ngatan arini korti lat sansan. Lat nen, nisen renge nale se m̃eri Isrel nir evi Amaketen, nga muwra puwra Botwen nga milep ne Mekito.

17 Mian ko anglo ebutun ejivreni tweni besin sen van renge ling. Ko drrelan san ean mare, eplari renge nai seksakel nga renge Naim On, ko owra “Osuw le pa!” 18 Ko navil evil, belver ever, ko nam̃i nga milep temijpal san em̃i. Setewor jinibb san elesi wor nam̃i nga milep mirpok nabong san, nenen elep asi p̃etp̃eti. 19 Ko Jerusalem omoworwor devjen itul e, ko ngaim ne vanu p̃etp̃eti nir arsij p̃etp̃eti. Ko Atua sete emalie Bapilon, otorrlai, ololi emni norro ne lolaren sen nga milep. 20 Ko norour jijle nir arm̃etaw ko botwen nir arjijki. 21 Ko motpo aes nga marlelep nga marrow ejpari kilo ngavöl elim (50) arvitvitan renge jinibb nir. Ko nir arwer lokloksi Atua, suri evi nanu nga m̃isij milep.

17

Nesevin ne sel nga m̃isij nga m̃isij

1 Ko san renge anglo nga ebut nga martori besin ebut evini jik ko

owrai tevik owra “Kupini, ko kuplesi partor alje nesevin ne sel nga m̃isij nga m̃isij. Nesevin nen evi ngaim nga muto mori nuwi seser elep. 2 Ko batu numal ne iel ngatan nir arloli esij pa tevi nesevin nen. Ko jinibb nir ne iel ngatan armini norro sen ko arlengleng e, ko arvijuri sel nga marsij sen nir.”

3 Ko derteren se Nem̃in On orrul totonik, ko anglo nen owosik van renge lolo merwer. Ko iok nulesi vin nga. Ni esakel renge nanu rrum nga musongsong san. Nanu rrum nen, batun ebut ko batin esngavöl, ko aruli nais nga marwer lokloksi Atua renge niben p̃etp̃eti. 4 Ko vinnen ori sunsun nga nulsen m̃irres p̃elak, nga nulsen eru e, tuwen osongsong ko tuwen opongpong e. Ko ni ojroi ni e nanu nga marivi gol nir, ko nevöt nga marres nir, ko perel. Ko otori biles ne gol nga muwun saute nanu nga marsij p̃erp̃er nir nga marivi wene sel nga marsij sen nir. 5 Ko renge borngin aruli nale nga muto tepi san ren, evi nais san, ko owra puwra ‘Bapilon nga milep, tasu se nesevin ne sel nir ko batu murrun nga marsij p̃erp̃er nir ne iel ngatan.’ 6 Ko nulesi vinnen elengleng e mimni drra jinibb se Atua nir, ko drra nir nga marevji pinir suri marosuri Iesu.

M̃elesi, ko nutaol lenglengen. 7 Ko anglo owrai tevik, owra “Suri sev kutaol? Inu bowra visviseni tevim nale nga muto tepi suri vinnen ko nanu rrum nga ni m̃isakel ren nga batun ebut ko batin esngavöl. 8 Nanu rrum nen emaur ko wor womu, ko mian ko emij pa. Ko otomori piplari kele renge bbulwil nga nabbön mijkie; ko sete pipriv kele, ko parevji pini pimij kele. Ko nir nga niser mijkie renge naul ne mauren nga maruli tweni jile pa, mian ko iel ngatan mia-pelari, nir nen ko partaol lenglengen daron nga marlesi nanu rrum nen, suri emaur ko wor womu, mian ko emij pa, ko eplari luwi kele vajin. 9 Iok poro jinibb san orongwose, ko m̃ernen norongwosien sen elep ko. Nanu rrum nen, batun nga ebut nga arivi botwen ebut nga nesevin nga m̃isij nen elik renger, ko arivi kele batu numal ebut. 10 Ko renge batu numal nga ebut nga, nir elim arjiki pa, ko eru orjipon. Nuru tuwen otori derteren sen malum, ko nuru tuwen setewor eplari. Ko daron nga pia-pelari e, ko ni putori derteren sen re daron kobbong sopon. 11 Ko nanu rrum nen nga mimaur ko wor womu, ko emij pa, ni womu evi nir san renge nir nga ebut ngok; ko eplari luwi kele vajin, ko evi vajin numal owalin kele. Ko sete pipriv, ko parevji pini kele pimij.

12 Ko batin esngavöl nga kumlesir arivi batu numal esngavöl nga setewor arla derteren ser, ko mian ko para-lai ko. Ko parpitevi nanu rrum nen, para-ivi numal re mete nial sansan. 13 Nir nga esngavöl ngel, norrorrmien ser evi sansan bbong. Ko nir parla derteren ser, parlingi re nevre nanu rrum, 14 ko nirnir nanu rrum nen vajin parval tevi Natu Sipsip. Ko Natu Sipsip evi Batu Numal ne batu numal p̃etp̃eti nir. Ni everus pae jinibb sen nir, otobbtobbuer, ko nir arosuri ni erres. Ko ni piptevi jinibb sen nen nir ko paran parval tevi numal nga esngavöl nga, ko parevjir.

15 Ko anglo owrai kele tevik, owra “Nuwi nir nga kumlesir nga nesevin nga m̃isij m̃ilik morir arivi jinibb ne vanu nir, ko ne metka nir, ko ne nale nir. 16 Ko batin esngavöl nga kumlesir ko nanu rrum parungasi nesevin nga m̃isij nen. Ko nir parrawe tututweni joron p̃etp̃eti, ko vinnen putur malmal. Ko nir parurro vison ko parsuli p̃inivniv. 17 Suri Atua elngi pa re nolor nga parloli nanu nga murrorrmi nir, ko nga parini korti ko parlai derteren ser tevi nanu rrum, pijpari nga nale se Atua nir para-pelari. 18 Ko nesevin nen evi ngaim nga milep nen nga mimetmete numal nir ne iel ngatan.

18

Ngaim nga milep Bapilon eil jubbul, esij p̃etp̃eti

1 Mian ko nulesi anglo kele san
ojubbul re melrin vini. Ni derteren
sen elep, ko ni erinrin ko omor
vaseni iel ngatan p̃etp̃eti. 2 Ko erij
drrelan ean mare, owra “Ngaim nga
milep Bapilon eil jubbul, evitan pa
esij p̃etp̃eti! Evi vajin sise demij
ko nem̃in nga marsij nir, ko numön
lele nga marsij nir artur pa ren.
3 Suri jinibb ne vanu p̃etp̃eti nir
armini pa norro sen nga m̃iterter
ko arlengleng e, ko arvijuri sel nga
marsij sen nir. Ko batu numal ne
iel ngatan nir arloli esij tevi; ko
jinibb nir ne iel ngatan nga marok-
wulwule nijor nir, nevöt ser elep
vajin suri ni murrun nga mimrreni
nanu jijle.”

4 Mian ko nurnge drrelan kele san
eplari renge melrin, ko owra “Jinibb
suk nir, kapivare ko wor renge
Bapilon. Sete kapkorti tevi renge
nololien sen nga marsij nir. Kap-
wolu lingi, suri Atua putor kemkam̃e
renge nanu nga marsij nir nga
parini jin. 5 Nololien sen ousuni
kortonir, owu jipari melrin. Ko Atua
elesi sel sen nga marsij ngok ko elngi
pa renge norrorrmien sen nga puloli
nanu san tevi. 6 Kapkele tevi pusor-
san pirpe ni muloli tevi kami. Ko
nanu nga muloli pa tevi kami vesan,
kapkele pivaru tevi. Kapjivi norro
nga m̃iterter re biles minmin sen,
pimni norro nga derteren sen m̃iasi
varu renge norro nga m̃ilai tevi
kami. 7 Ni eramet, ko ololi ni luwi
nisen ean mare. Kaploli ni purnge
p̃isij ko p̃iting vajin. Suri tetajer ni
nolon okan mare, ko okwera ‘Inu
le, numal san. Diwen suk sete
emij lingik, ko sete ƀeting nabong
pisan.’ 8 Suri muwrai mirpok, ni
p̃ilesi mesien, dingen, ko numer,
renge bbong nabong pisansan, ko
nabb p̃iani pini. Suri Numal Atua
nga m̃iwer sesesre lat nga puto suri
tevi, ni derteren sen elep. 9 Ko
batu numal ne iel ngatan nir nga
tetajer marir e nijor sen nga marres
nir ko markorti tevi vinnen Bapilon
renge sel nga marsij sen nir, parting
pilep daron nga parlesi nousni nabb
nga p̃iani. 10 Artur tuwi ngasu,
suri armetutu nir kele tarin, ko
arwera “Warru! Warru! Ngaim nga
milep Bapilon nga m̃iterter! Renge
mete nial sansan bbong artorrlaim!”
11 Ko jinibb nir ne iel ngatan nga
marok-wulwule nijor nir partengsi
kele, suri san ejkimun nga pokwuli
tweni nijor ser nir. 12 Setemun san
okwuli gol ser, silva ser, nevöt ser
nga marres nir, ko perel nir. Ko
setemun san okwuli kalik ser nga
marres nir, nga marow titis, ko nga
marpongpong, ko nga marsongsong,
ko kalik nga mivi silik marmalum
m̃irres. Setemun san okwuli nai
ser nga mapur m̃irres, ko nai nir
nga marsavi renge liwe elepen, ko
renge nai nga nowlin mian mare,
ko renge bras, ko renge delrrurr,
ko renge nevöt nen nga m̃iterter
m̃irres ko muow; 13 ko rao nanu nir
nga mapur m̃irres, erpe sinamon ko
spaes ko insens, ko mir ko prangkin-
sens. Setemun san okwuli norro,
oel, plaoa, ko wit ser. Setemun
san okwuli buluk, sipsip, os ko kat
ser, ko setemun san okwuli jinibb
nir nga marivi demij maur. 14 Ko
nir nga marok-wulwule nanu ngok
nir parwerai tevi vinnen Bapilon:
“Nijor nga marres nir nga kumlingi
nolom rer arjijki pa. Nanu nga
marinrin nir ko nga nowlir milep
arwolu lingim, ko setemun kuma-
lesir kele.” 15 Ko nir nga marok-
wulwule nanu nir renge Bapilon ko
marok-lai nevöt nga milep rengen
partur tuwi ngasu, suri armetutu
nir kele tarla norongen nga m̃isij.
Ko arting nga arting lenglengen,
armesmasorr e, ko arwera 16 “O,
warru, warru temijpal wor renge
nik, ngaim nga milep. Seveling nga,
komok-uri sunsun som nga nulser
marres, nga marsongsong ko nga
marpongpong m̃irres, ko arivi kalik

nga marres. Seveling nga komok-juroi nik e nanu nga marivi gol nir, ko nevöt nga marres nir, ko perel. 17 Ko renge mete nial sansan bbong, nijor som nga marres nir arjijki pa."

Ko numal ne drrav nir tevi jinibb nir nga marsa renge drrav nen nir ko jinibb nga marmajing renge drrav nir, artur tuwi ngasu, 18 ko arlesi nousni nabb nga m̃iani ngaim nga milep nen, ko arkail arwera "Sete pa ngaim san elep ko erres osorsan tevi nga ngok!" 19 Ko arkera maw arjijreni renge batur, ko arting nga arting lenglengen, armesmasorr e, ko arwera "O, warru, warru temijpal wor renge nik ni ko, ngaim nga milep. Jinibb nir nga drrav ser marok-wolwolu renge dis arla nevöt nga milep jim. Ko renge mete nial sansan bbong, nijor som nga marres nir arjijki pa." 20 Ko nik, melrin, kup̃ir, ko jinibb on se Atua nir, ko aposol nir, ko propet nir. Suri Atua otorrlai suri nanu nga ni muloli tevi kami.

21 Mian ko anglo san nga derteren sen milep owosi nevöt nga milep san ko ewirre van renge dis. Ko owrai owra "Bapilon, nik kuvi ngaim nga milep san. Ko parwirrem pia-irpok, ko sete san p̃ilesim kele. 22 Re sisom, jinibb nga p̃itetnije nevis tingting pijki mun, ko jinibb nga p̃ila nubo pijki mun, ko jinibb nga puwi nabbu pijki mun, ko jinibb nga puwi davö pijki mun. Metusu san pijki mun, ko setemun parunge drrela nevöt nga milep nga mipsi worwor jelangi wit marok-ivi plaoa. 23 Setemun parlesi moro nasul re sisom, ko setemun parunge drrela jinibb parkarkar re daron nga marloli totkoien. Ko seveling nga, jinibb som nir nga marok-wulwule nanu nir, nijor ser elep asi nir p̃etp̃eti nga renge iel ngatan. Ko botut som ekrekrasi jinibb ne vanu jijle nir. Nanu ngok nir arvinvini ore nga evi bongsin ko vajin." 24 Atua otorrlai Bapilon erpok suri drra propet nir ko drra jinibb se Atua nir eseser rengen, tevi drra jinibb jijle nir nga martor pinipnir iel ngatan.

19

Nir nga renge melrin arla nubo

1 Mian ko nurnge drrelan san erpe jinibb delung nga milep drrelar re melrin, ko arwera "Rrapsurövi Atua! Ni ela mauren tevi kerr, nisen ean mare, ko derteren jijle arivi se ni ko. 2 Ni ewer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir renge sel nga mimetet musorsan m̃irres. Ko ni otorrlai nesevin ne sel nga m̃isij nga m̃isij nen nga mulokloksi iel ngatan renge sel nga marsijsen nir, ko ekle lweni nga ni mutor pini jinibb se Atua nir." 3 Ko vesan kele arkail, arwera "Rrapsurövi Atua! Nousni nabb nga m̃iani ngaim nga milep pus tuwi ngok vini." 4 Ko ƀirtera nga ngavöl eru drromon ivij nga, ko netun vanu nga ivij nga arjiol van ngatan armatur ko arsurövi Atua nga m̃isakel renge nai seksakel sen. Ko arwera "Pirpok ko! Rrapsurövi Atua!"

Nanen ne totkoien se Natu Sipsip

5 Mian ko drrelan san eplari renge nai seksakel se Atua, owra "Kapsurövi Atua se kerr, kami jinibb sen nir, kami nga kammetutue ni, kami nga kamwelili ko kami nga kamlelep." 6 Mian ko nurnge drrelan san erpe jinibb delung nga milep drrelar, ko erpe kele drrela dis bburbbur nga m̃irrerrre re botunmal, ko erpe belver okver. Ko nurnge arwera "Rrapsurövi Atua! Ni evi Numal, ko otori derteren jijle. 7 Rrap̃ir, rrapsusi nisen pian mare. Suri daron evini pa nga Natu Sipsip p̃ilesi nesen sen.[H] Ko nesen sen etriv pa. 8 Ko arlai pa sunsun nga muow titis, ori pa". Nesevin nen orrongrrongvi jinibb se Iesu nir, ko sunsun nen orrongrrongvi murrun

H **19:7** Natu Sipsip orrongrrongvi Iesu, ko nesen sen evi kerr kalesia.

nga marres nga marloli. 9 Ko anglo owrai tevik, owra “Kupuli tweni nanu ngel: Neiren renge nir nga marveruser parini renge nanen ne totkoien se Natu Sipsip.” Ko owrai kele owra “Ngok arivi nale se Atua, ko arweretun.”
10 Mian ko nujiol vitan numatur renge ɓelan, nuwra bosrövi; ko ni owra “Pijki, pijki! Inu kele nuvi jinibb ne majingen se Atua erpe nik ko tasi kerr nir nga martori totoni nale se Iesu. Kupsurövi Atua kobbong pisan. Suri nale se Iesu evi batu nale se propet nir.”

San esakel renge os nga muow

11 Mian ko nulesi melrin eteri wukari etp̃ir. Ko nulesi os nga muow san, ko san esakel rengen. Ni nisen ko ‘M̃er nga mokwera nanu ko mokweretun, puloli suri pirpe muwrai.’ Ni okwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb nir renge sel nga musorsan m̃irres, ko eval renge sel momsawos nen. 12 Ko meten nuru orirpe nabb nga mulumlumem pelpelari ren, ko ori nuvan elep renge batun. Ko aruli nais san renge niben, ko ni esan kobbong orongwos nais nen. 13 Ko sunsun sen ep̃elpalos p̃etp̃eti drra. Ko nisen ko ‘Nale se Atua’. 14 Ko jinibb nuval nir ne melrin arvijuri. Nir arsakel renge os nga marow nir, ko aruri sunsun nga marwokwok marres, arow titis.
15 Ko nesip nuval san nga muso varrvarr okpelari renge jingon, ko ni pipalpal e ko putor kemkam̃e jinibb ne vanu nir. Ko ni pimetmet vanu nir tevi nai delrrurr san, ko pibbötbböt kirkirsi wene grep nir. Ngok orrongrrongvi lolaren nga milep se Atua ne derteren jijle.
16 Ko aruli nais san renge sunsun sen ko renge jakin, nga muwra ‘Batu Numal se numal p̃etp̃eti nir.’ 17 Mian ko nulesi anglo kele san otur renge nial. Ko ni everus drrelan ean mare van ji numön nga marow mare nir, ko owra “Kapini, kapser korti renge nanen nga milep se Atua. 18 Kapini kaptistasi viso batu numal nir, viso batu jinibb ne nuval nir, ko viso jinibb ne nuval nir, viso os nir, ko viso nir nga marsakel rer, viso jinibb jijle nir, demij maur, nir nga marivel sisarow, jinibb nga marlelep, ko jinibb nga welili nir.”
19 Ko mian ko nulesi nanu rrum nen eptevi batu numal nir ne iel ngatan ko jinibb ne nuval ser nir, arser korti nga parval tevi Ni nga m̃isakel renge os nga muow ko tevi jinibb sen nir. 20 Ko jinibb sen nir aran arrul totoni nanu rrum nen, tevi propet ne gerisen nga muloli nanu nga marinijnij nawone nir re non. (Nanu ngok nir arkerkerasi jinibb nir nga marla nabil ne nanu rrum ko nir nga marsurövi nai nga marsavi rrongrrongvi nanu rrum nen e.) Ko nanu rrum nen ko propet ne gerisen nen arwirr maur nuru renge nabb nga geken milep nga salpa muror ren. 21 Ko jinibb nir se nuru, nesip nuval nga mokpelari renge jingo ni nga m̃isakel renge os nga muow esari pinipnir. Ko numön nir artistasi visor, artasi, artasi, artasi, mian ko arup vajin.

20

Jinibb nga parpitevi Kristo parmetmete vanu nir pijpari sia pivi 1000 pusuw

1 Mian ko nulesi anglo san ojubbul re melrin vini. Ko ni otori ki ne bbulwil nga nabbön mijkie, ko dil delrrurr nga milep san. 2 Ko orrul totoni drakon nen, nga mivi num̃et nga tuwi m̃ikrekrasi Iv. Nisen ko Demij, ko nisen tuwen nen evi Setan. Ko anglo eka totoni dil delrrurr nen e, ko p̃isre totoni pirpok pijpari sia pivi nuvasngavöl vesan (1000) pusuw. 3 Ko anglo ewirre van renge bbulwil nen, ko eplaji ore tevi ki. Eplaji ore jile, ko ebbölji ore nabböl e, nga sete san orongwos p̃itasi metali nen. Ko ngok Demij sete orongwos pivel ko p̃ikrekrasi jinibb nir pijpari nga sia 1000 nen pusuw. Ko poro sia nen nir parsuw vajin, ko

ni pivel sisarow vajin nabong pievis bbong.

4 Mian ko nulesi nai seksakel sopor. Ko nir nga marsakel rer, derteren ser otoe nga parwer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb nir. Ko nulesi nemĩin nir nga marta otvi batur suri arwerwer renge nale weretunen se Iesu ko se Atua. Nir armusus parsurövi nanu rrum nen rreknga nai nga marsavi rrongrrongvie, ko armusus parlingi nabil ne nanu rrum renge borngir ko renge nevrer; ko jinibb artor pinir suri. Ko Atua ololi armaur luwi, ko parpitevi Kristo, parmetmete vanu nir pijpari sia 1000 pusuw. 5 Ngok evi womunen nga Atua muloli jinibb marmaur luwi kele re mijen. Ko jinibb mĩinij nen nir nga marmij, sete parmaur luwi pijpari nga 1000 sia nen para-asi. 6 Neiren renge jinibb on nir nga Atua mĩisa raji wowomue nir mirpok. Mijen erwen nga vitunen sete orongwos pijparir. Ko parivi jinibb ne sulsulen se Atua ko se Kristo, ko parpitevi ni nga parmetmete vanu nir, pijpari sia 1000 nen pusuw.

Arevji kemkamẽ Demij

7 Mian ko sia 1000 nen poro parsuw vajin, ko Demij pivel sisarow renge naim ne nekaien sen. 8 Ko ni pivel van ko p̃ikrekrasi metka se Gok ko Makok, ngok arivi jinibb ne vanu jijle nir iel ngatan. Ko ni p̃iser kortonir lat sansan tera nuval, nir elep nga elep, erpe deP̃inan ne ngalu. 9 Mian ko nulesi arivel otvi iel ngatan ko artur ore rrale p̃etp̃eti lat nga jinibb se Atua nir marlik e, ko ngaim nga Atua mimrreni. Ko nabb oror pelari renge melrin ko eanir p̃etp̃eti. 10 Mian ko Demij, nga mĩikrekrasir, arwirre van renge nabb nga geken milep nga salpa muror ren, lat nga marwirre jile pa nanu rrum nen ko propet ne gerisen nen van ren. Ko nir parunge nevrut iok nutrin ko nutpong pijpari tuwi ngok vini.

Atua ewer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb jijle nir

11 Mian ko nulesi nai seksakel nga muow nga milep san, ko Atua esakel ren. Iel ngatan ko melrin ormẽtaw vesan lingi non, oran orjijki jer. 12 Ko nulesi jinibb nir nga marmij, jinibb nga marlelep ko jinibb nga marwelili, martur re no Atua. Ko anglo nir areveve naul sopor, mian ko areveve naul ne mauren. Ko renge naul nen nir, aruli tweni nanu jijle nir nga jinibb nir marlolir. Ko Atua emteni naul nen nir, mian ko ewer sesesre lat nga puto suri tevi jinibb nir. 13 Ko jinibb nir nga marmij renge dis arivare renge dis, ko arini. Ko jinibb jijle nir nga marmij arini. Mijen sete orongwos purrul totonir, arivel lingi ko arini renge nai seksakel se Atua. Ko Atua emteni naul nen nir nga maruli tweni nanu jijle nir nga jinibb nir marloli renger, mian ko ewer sesesre lat nga puto suri tevi nir p̃etp̃eti. 14 Mian ko mijen ko lat nga jinibb nga marmij nir marlik e, anglo ewirre nuru van renge nabb nga geken milep. Nabb nga geken milep nen evi mijen erwen nga vitunen. 15 Ko jinibb jijle nir nga niser sete marto renge naul ne mauren, arwirrer van renge nabb nen.

21

Melrin nga mimerr ko ngatan nga mimerr

1 Mian ko nulesi melrin nga mimerr san ko ngatan nga mimerr san. Melrin nga womu ko ngatan nga womu orjijki pa, ko dis ejki mun. 2 Ko nulesi Ngaim On, Jerusalem nga mimerr, ojubbul re melrin ji Atua vini. Ko ni erpe nesevin nga mutori nijor nga marinrin nga muwra pian ji diwen sen. 3 Ko nurnge drrelan nga milep san eplari renge nai seksakel, owra “Lelingenok Atua ololi liken sen vajin tevi jinibb. Ni p̃ilik tevir, ko nir parivi ni jinibb sen. Atua ko p̃ilik tevir, ko pivi Atua ser. 4 Ni pitwasi tweni nir jijle suwen

meter. Mijen pijki mun, dingen pijki mun, ko norongen nga m̃isij pijki mun. Nanu nga tuwi nir parjijki."

5 Mian ko Atua nga m̃ilik re nai seksakel sen owra "Kuplesi! Nu-loli nanu jijle arivi kele nanu nga marmerr." Ko owrai kele tevik owra "Kupuli tweni nanu ngel, suri nale ngel nir arweretun ko orong-wos jinibb parosurir." 6 Ko owra "Osuw le! Inu nuvi batu nanu jijle, ko nuvi kele bongsi nanu ji-jle. Inu nuwowomu jerjer, ko inu bea-vivitu jerjer. Poro san nolon pimesmes, ko inu bemaronge pimni nuwi nga mipleplari renge mete nuwi ne mauren, ko pimni nawone. 7 Jinibb nga mirevji devje nuval parlai nanu ngel jik: Inu bevi Atua ser, ko nir parivi inu natuk. 8 Ko jinibb nga marmetutu, jinibb nga sete marosuri, ko jinibb nga marok-loli murrun lenglengen, ko jinibb nga marok-tortor pinipni jinibb, ko jinibb nga marok-loli m̃isij tevi ne-sevin, ko jinibb ne botut nir, ko jinibb nga marok-surövi demij nir, ko jinibb nga markerkeris, nir ko lat nga nir pivi nabb nen nga geken milep nga muror tevi salpa. Ngok evi mijen erwen nga vitunen.

Jerusalem nga mimerr

9 Ko san renge anglo nga ebut nga bonevis martori besin ebut nga nanu nga marsij nir marwun rer evini jik ko owra "Kupini, ko be-viseni teim nesen se Natu Sipsip nga mia-lik jin." 10 Ko derteren se Nem̃in On orrul totonik, ko anglo nen owosik van renge drromo botwen nga milep san. Ko eviseni Jerusalem tevik, Ngaim On, nga mujubbul re melrin ji Atua vini. 11 Ko erinrin renge moron nga mokpelari tetajer ji Atua. Erinrin erpe nevöt nga m̃irres san, erpe jaspa nga m̃im̃erer kemkam̃e. 12 Ko nawot nen elep, owu mare, ko epriv. Ko metali ne nawot esngavöl drromon eru, ko anglo esngavöl drromon eru armet-meter. Ko renge metali nen nir aruli nise botnaƀe esngavöl drromon eru se m̃eri Isrel nir. 13 Ko nawot nen devjen ivij arto rrale ngaim, ko metali itutlu arto renge devjen nga ivij ngok nir. Itul re devjen nga van renge Is e, ko itul renge devjen nga van renge Saot e, ko itul renge devjen nga van renge Not e, ko itul renge devjen nga van renge Wes e. 14 Ko nawot nen ejnget renge nevöt nga marlelep esngavöl drromon eru. Ko renge nevöt nga esngavöl drromon eru nen aruli nise aposol esngavöl drromon eru se Natu Sipsip. 15 Ko anglo nga m̃irij tevik otori norrngov nga mivi gol nga purrongvi ngaim, metali nir, ko nawot nen. 16 Ko norrngov ne devjen nga ivij nga arsorsan, arivi 12 000 statia (ngok evi 2 400 kilo-mita). Ko owu mare kele ejpari 12 000 statia. 17 Ko anglo orrongvi kele nawot, ko emtul ejpari 144 kiubit (ngok evi 65 mita). Kiubit nen evi kiubit nga marok-rrongvi nanu nir rengen tetajer. 18 Ko nawot nen evi jaspa, nevöt nga m̃irres p̃elak san. Ko ngaim armajinge gol nga m̃im̃erer m̃irres p̃elak erpe glas.

19 Ko nevöt nga marlelep nga nawot ne ngaim m̃ijnget ren arivi nevöt nga marres lele nir. Nga womunen evi jaspa, nga vitunen evi sapaea, nga mivi itolin evi akat, nga mivi ivajin evi emeral, 20 nga mivi el-men evi onikis, nga mivi ouwnon evi kanilian, nga mivi ebutun evi ialak-woj, nga mivi owalin evi malakaet, nga mivi eswen evi topas, nga mivi songovlön evi kalsetoni, nga mivi drromon san evi takwaes, ko nga mivi drromon erwen evi ametis. 21 Ko metali nga esngavöl drromon eru nen arsavi ko arlolir re perel. Perel nen nir arlelep lenglengen ko arpepriv. Sansan kobbong orong-wos parloli metali nen e san. Ko sel nga muwlu otvi liven ne ngaim, armajinge gol nga m̃im̃erer m̃irres p̃elak erpe glas.

22 Ko Naim On san ejki renge Ngaim, suri Naim On nen evi Nu-

mal Atua ne Derteren Jijle, ko Natu Sipsip. 23 Ko sete emrreni nial rrek navöl, suri moron se Atua omor rengen, ko Natu Sipsip evi nasul nen. 24 Ko jinibb nir parivel bburbbur renge moron. Ko batu numal nir ne iel ngatan parlai nijor ser nir paran rengen. 25 Ko metali nen nir partep̃ir tetajer, suri nutpong pijki iok. 26 Ko nanu nga marlelep ko nga marres p̃elak nir se jinibb jijle nir parwosir vini rengen. 27 Ko sete nanu san nga purro pian ren, rreknga jinibb san nga muloli nanu nga m̃isij, rrek nga m̃ikrekris. Nir kis kobbong nga niser marto renge naul ne mauren se Natu Sipsip, nir ko paran rengen.

22

1 Ko anglo nen eviseni kele nuwi seser ne mauren tevik. Evilvil peleplari renge nai seksakel se Atua ko se Natu Sipsip. 2 Ko eseser van, eseser suri live sel ne ngaim. Ko renge jelin ko jelin, nai ne mauren artur ren. Ko arwen navöl jijle re navöl esngavöl drromon eru re sia. Ko raon arivi roi ne mesien nga parla tweni mesien se jinibb jijle nir. 3 Ko sete nanu san oto renge ngaim nga Atua owra evi nanu nga m̃isij. Ko nai seksakel se Atua ko se Natu Sipsip oto renge ngaim, ko jinibb sen nir parsurövi. 4 Nir parlesi Ni non, ko paruli nisen renge borngir. 5 Ko setemun nat pupong, ko setemun nial p̃isin, ko setemun parsuli nasul. Suri Numal Atua ko vajin pivi moron ser. Ko nir parivi numal ko parmetmete nanu jijle nir tuwi ngok vini.

Iesu pulwi vini

6 Mian ko anglo owrai tevik, owra “Nale ngel nir arweretun ko orongwos jinibb puosurir. Ko Numal Atua, nga mokla Nem̃in sen tevi propet nir, okoni anglo sen nga piviseni tevi jinibb sen nir sev nga pia-pelari sete ngasu.”

7 “Kuplesi! Bevinuk sete ngasu! Ko neiren renge nir nga marosuri nale ngel nir renge naul ngel nga Atua m̃ilair.”

8 Inu le, Jon, nurnge ko nulesi nanu ngel nir. Ko daron nga mornger ko m̃elesir jile osuw, ko nujiol vitan numatur renge ƀela anglo nga mivisenir tevik, nuwra bosrövi. 9 Ko ni owra “Pijki, pijki pa! Suri inu kele nuvi jinibb ne majingen kobbong erpe nik ko tuwam nir nga marivi propet, ko nir jijle nga marosuri nale nir nga marto renge naul ngel. Kupsurövi Atua kobbong pisan.” 10 Ko ni owrai tevik kele, owra “Sete kupsilveni nale se Atua nir nga marto renge naul ngel, suri daron nen evini mori nga nanu jijle ngel nir para-pelari. 11 Si nga murrun m̃isij p̃iplake pirpok tajer ko wor, ko si nga murrun murro, p̃iplake pirpok tajer ko wor. Ko si nga murrun m̃irres pirpok tajer ko wor, ko si nga muon, pirpok tajer ko wor.”

12 Ko Iesu owra kele, “Bevinuk sete ngasu! Ko botori tevik jinibb jijle nir nowlir, ko ƀelai tevi jinibb jijle nir pusorsan tevi murrun nga marloli. 13 Inu nuvi batu nanu jijle, ko nuvi kele bongsi nanu jijle. Inu nuwowomu jerjer, ko inu bea-vivitu jerjer kele. Inu nutipatune nanu nir, ko inu bea-vinvini orer. 14 Neiren renge nir nga parrawe sunsun ser ko parviter vajin nga parurro wene nai ne mauren, ko parasi re metali ko paran laut. 15 Ko vare renge ngaim, nir nga marok-loli murru lenglengen, nir nga marok-loli botut, nir nga marok-loli m̃isij tevi nesevin, nir nga marok-tor pinpini jinibb, nir nga marok-surövi demij nir, ko nir nga nolor marto suri gerisen.”

16 “Inu le, Iesu, nukoni anglo suk nga puwrowrai nanu ngel nir tevi kami kalesia nir. Inu nuvi metka se Devet. Inu nuvi moju nutrin nga mimor m̃irres.” 17 Nem̃in On tevi ni nga mirpe nesen se KristoI

I **22:17** Nesen se Kristo evi kerr kalesia.

orwera “Kupini.” Ko jinibb jijle nir nga parunge nale ngel parwera kele, “Kupini.” Kupini, nik nga nolom mimesmes; nik nga kumrreni kupla nuwi ne mauren, kupini kupla nawone, nowlin ejkie.

Nale nga vitu jer

18 Inu le Jon, nususur metu tevi kami jijle nga kamrunge nale se Atua nga marto renge naul ngel: Poro san p̃ilngi nawone nale kele san puto tevi nale ngel nir, ko Atua p̃ilngi kele nanu nga marsij nir nga naul ngel musp̃e surir, partor kemkam̃e m̃ernen. 19 Ko poro san p̃ila tweni bebje nale san nga muto renge nale se Atua nga marto renge naul ngel, ko Atua p̃ila tweni jin wene nai ne mauren nga moro p̃ilai, ko setemun m̃ernen pian laut ne Ngaim On nga naul ngel musp̃e suri.

20 Ko ni nga muwra nale ngel arivi weretunen owra “Nuwretun, bevinuk sete ngasu!” Pirpok ko. Kupini, Numal Iesu.

21 Ko ngel evi bongsi nale suk, nga Numal Iesu piptevi kami jijle renge nalol nga m̃irres p̃elak sen. Remse kami.